د کابل کالنۍ

۱۳۳۰

د مطبوعاتو د ریاست د داخلي نشراتو دلوی مدیریت
دلو مړی خپرونکی څخه

عمومی مطبعه

شلمه د کابل کالنۍ

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله و الصلوة علی رسول الله .

دادی له نیکه مرغه کابل کالنۍ دخپل نشراتی ژوند شلم کال په موفقیت سره پای ته ورساوه .

البته محترم لوستونکی چه ددې کالنۍ مقالې او مندرجات لولی او طباعتی وضع ئې گوری هغوی به دې حقیقت ته ملتفت شی چه دا شلمه کالنۍ ببخی وطنی او ملی رنگ لری او زیاته برخه ئې که مضامین دی او که تصاویر هغه ټول زموږ دگران هیواد په خصوصیاتو او پیښو فتونو اړه لری او تر څه حده پورې زموږ دمملکت نننی عمرانی او مدنی نهضت دنیا ته ښیی .

ددې کالنۍ بل امتیاز دادی چه دتیر کال دوعدې سره سم پرخپل ټاکلی وخت له مطبعې څخه راووتله او خپره شوه .

بنا پر چه د ښاغلیو لوستونکو به په یادوی چه دتیرو کلو کالنۍ دخپلواکۍ دجشن په ورځو کې نشرېدلې او داسې ترتیبات و ه چه هره کالنۍ به د کال په منځ کې خپرېدله ؟ خو تېر کال داسې تصمیم و نیول شو چه کابل کالنۍ باید د هر نوی کال په سر کې گرانو لوستونکو ته وړاندې شي. هغه و ، چه مؤظفی اداری دامطلب وزارتخانو ، ولایاتو ، رسمی او ملی مؤسساتو ته ولیکه او په دې لاره کې ئې دهغوی همکاری وغوښتله.

له نیکه مرغه ځینو وزارتخانو او مربوطه دوائرو زمونږ مطلوب پرخپل ټاکلی وخت تر سره کړ او لازمه اطلاعات ئې پر خپل موعد زمونږ داستفادې دپاره را واستول چه له هممدې کبله موږ له هغوی څخه ممنون یو

اوځينو دوائرو هم ترمکررو تحريري اوتيلفوني مراجعو وروسته د نشر وړ مطالب څه قدر ناوخته او تر ټاکلي وخت وروسته راولېږل خو بيا هم دعمومي مطبعې دزيار په اثر چه دشپې او ورځې ئې يوست د ۱۳۳۰ کال کالنۍ پرخپل ټاکلي وخت له مطبعې راووتله او دادې دخپل ګران وطن د يوه کال عمراني، مدني پيشرفتونه او علمي اوثقافتي نهضت خپلو ګرانو وطنداړانو ته وړاندې کوو .

ددې کالنۍ نشر دا حقيقت واضحاً ثابتوي چه واقعاً زموږ ترقي غوښتونکي اوفعال حکومت په ډېر جديت اومتانت دا وطن د ترقۍ او سعادت په لاره بيايي اود ملت د آرامۍ اود مملکت د تکامل وسائل څنګه چه ئې زمان اومکان ايجابوي راغونډ کړي اوهم ئې راغونډوي .

هيله لرو چه ترديې وروسته هم رسمي اوملي مؤسسات دې ته متوجه وي چه که خداى کول په راتلونکي کال کې بې له دې چه پرله پسې مراجعې دوى ته وشي دهغو خدمتو دښودلو په نيت چه وطن دلوړتيا په لاره کې ئې پرغاړه اخيستي دي د کالنۍ د نشروړ مطالب پر هغه ټاکلي وخت چه ددوى ته اطلاع ورکوله کېږي د مطبوعاتو دمستقل رياست د داخلي نشراتو لوى مديريت ته راواستوي .

اميد لرو چه په راتلونکي کال کې به نور موفقيتونه هم حاصل کړو او د ظاهري او معنوي ښکلا له امله به د کابل د کالنۍ دلوستونکو رضائيت لاښه لاس ته راولو ، اود کالنيو دترتيب اوتدوين په اثر به د خپل ګران وطن دتکامل سير دخپل مهربان او ترقي غوښتونکي حکومت دتوجهاتو په سيورى کې تر پخوا لاښه وښيو . (ومن الله التوفيق)

(دمطبوعاتو دمستقل رياست د داخلي نشراتو لوى مديريت)

زمونږ ګران او معظم ټولواك اعليحضرت همايوني محمد ظاهر شاه د افغانستان معارف پالونکي
او وطن روزونکي پادشاه

د افغانستان پاد شاه

دافغا نستان معظم پاد شاه او زلمی تولواك اعلیحضرت محمد ظا هر شاه خلد الله ملکه و اطال‌الله عمره ودو اته دی چه همایونی ذات ئې سږ کال دخپل شریف ژوند په (۳۷) مرحله کښې پښه ږدی .

همایونی ذات د ۱۲۹۳ هجری کال دمیزان په ۲۲ په کابل کښې ځیږ بدلی دی .

وروسته چه دده سن دتعلیم مقتضی شو نوپه مقدماتی‌او منځنیو ښووځیو اوبالاخر ئې‌خپل تحصیلات دکابل په عالی ښووځیو کښې پای ته ورسول کله چه دده شهید پلار اعلیحضرت محمد نادرشاه کبیر دافغانستان په سفارت پاریس‌ته ولاړ

همایونی ذات هم دهغه فقید شهر یار سره دمهمو تحصیلاتی‌دپاره‌فرانس ته تشریف فرما شو دفرانسوی ژبې او علو مو تحصیل ئې دهغه مملکت په مختلفو لړو او عالی ښوو ځیو او پوهو کور نیو کښې پای ته ورسا وه او دوطن دداخلی مسائلو په شاو خوا کښې خصوصی روزنه له خپل بزرگوار پلار څخه وشوه اوملی اخلاق او دوطن په نسبت ئې دلازمهٔ معطا لبو ادراك او خصائص هم له همغه نومیالی پلار څخه زده کړه .

دافغانستان دلوی شورش تر پښېې وروسته (چه دهغه نجات دهمایونی ذات دشهید پلار په حق پالو نسکی لاس څرگند شو) زلمی اعلیحضرت چه

په فرانسه کښي ؤ او دده تعلیمات پای ته رسیدلي ؤ او د وطن دخدمت دپاره مستعد ؤ د ۱۳۰۹ شمسی کال دمیزان په ۲۰ کابل ته تشریف فرما شو او محض دهغه عشق په اثر چه دافغانستان دعسکری عالم سره ئې دراود او دېزرګوار پلار دقدمونو په تعقیب دکابل د نظامی عالی تعلیمګاه په عسکری څانګه کښي شامل شو په ۱۳۱۰ شمسی کال ئې د والاحضرت سردار احمد شاه خان ددربار وزیر دشهید اعلیحضرت داکازوی دمعظمې لور سره ازدواج وفرمایه او دهمدغه کال په آخر کښي څو موده دملی دفاع دجلیله وزارت په وکالت او بیادپوهنې دوزارت په وکالت مؤظف ؤ.

په دې دواړو وزارتو کښي دهمایونی ذات فطری استعداد او ذاتی قابلیت دو ظیفې داجرا کولو اوښې اداري له کمله ښه څرګند شو .

په ۱۳۱۲ کال یعنی دشهید شهریار تر شهادت وروسته دعقرب په ۱٦ دملت دلویو وکیلانو او دټولو عسکری او کشوری افرادو په غوښته او اتفاق دافغانستان پاچاشو سبز کال ددې زلمی شهریار دجلوس (۱۹) کال دی.

د همایونی اعلیحضرت اولاد:

۱ — شهزاده بیګم بلقیس	دځپېز پدونېټه دحمل ۲۸ سنه ۱۳۱۱ ش	
۲ — والاحضرت شهزاده احمدشاه خان	« « د سنبلې ۲۱ « ۱۳۱۳ «	
۳ — شهزاده بیګم مریم	« « د عقرب ۱۰ « ۱۳۱۵ «	
٤ — والاحضرت شهزاده محمدنادرخان	« « د جوزا ۳ « ۱۳۲۰ «	
٥ — « « شاه محمود خان	« « د میزان ۱۲ « ۱۳۲۵ «	
٦ — « « محمدداؤدخان		
ملقب به پښتون یار	« « د حمل ۲۵ « ۱۳۲۸ «	

والاحضرت شهزاده احمد شاه‌جان پسر ارشد ذات شاهانه

والاحضرت شهزاده محمد نادرجان

والا حضرت شهزاده شاه محمود جان

والا حضرت شهزاده محمد داود جان پښتون یار

تشکیلات

صدارت عظمی

صدراعظم ج، ع،ج، ل، ا، نشان والاحضرت سپه‌سالار سردارشاه‌محمودخان غازی

معاون ع، ج، س، ا شان علی‌محمد خان

ددولت وزیر ع، ج، س، ا میرزامحمد خان

دغازی‌والاحضرت‌سپه‌سالار صدراعظم‌دحضورمصاحب ع،ش، پیرمحمدخان امری‌فرقه‌مشر

» » » سریاور ع،ش، غلام‌سعیدخان » »

» » » یاور ح، شیربازخان لمری غندمشر

» » » » ح، محمدآصف‌خان امری »

» » » » ح، غلام‌دستگیرخان دوهم »

» » » » ح، محمدعمر خان » »

د صدارت عظمی دمحاکماتو عمومی رئیس په‌اوله رتبه ع، ص یارمحمد خان

» » دمحاکماتودعمومی‌ریاست معاون په۲ رتبه ع، ص محمدشفیع خان

» » دتمیز دمحکمی عضو په ۳ رتبه مامور ع، محمدشریف خان (تره کی)

» » » » په ٤ رتبه ص، عبدالله خان

دمحاکماتو دریاست دتمیز دمحکمي عضو په ٥ رتبه ص، فیض‌محمد خان

» » » » » » ص، میرغلام‌محمد خان

» » دمرافعي دمحکمي رئیس په ۳ رتبه ع، میرمحمدشاه خان

دمحاکماتو دریاست دمرافعې محکمې عضو په ٤ رتبه	ص ، محمدعمر خان
» » » » ٥ »	ص ، عبدالعزیز خان
» » » » ٥ »	ص . محمدصادق خان
دتفتیش عمومی رئیس په اوله رتبه	ع ، ص ، غلام‌مجتبی خان
دتفتیش عضو په ٣ رتبه	ع ، عبدالسلام خان
» » » »	ع ، محمدابراهیم خان
» » » »	ع ، محمدامین خان
» » » »	ع ، محمدزمان خان
» » » »	ع ، میراعظم‌شاه خان
» » په ٤ »	ص ، غوث‌الدین خان
» » » »	ص ، عبدالخالق خان
» » » »	ص ، غلام‌دستگیر خان
» » » »	ص ، دین‌محمد خان
» » » »	ص ، سیدمحبوب خان
» » په ٥ »	ص ، پیرمحمد خان
دتفتیش عضو په ٥ رتبه	ص ، گل‌احمد خان
» » » »	ص ، عبدالعلی خان
دتفتیش دتحریراتو مدیر په ٤ رتبه	ص ، صالح‌محمد خان
دصدارت عظمی دضبط‌احوالاتو رئیس په اوله رتبه	ع ، ص نصرالله خان
» » دریاست په ٣ رتبه مامور	ع ، محمدرفیق خان
دصدارت عظمی دضبط‌احوالاتو دریاست په ٣ رتبه مامور	ع ، محمدعثمان خان
» » ٥ » » » »	ص ، حاجی عبدالقادر خان
» » ٥ » » » »	ص ، عبدالرؤف خان
» » ٥ » » » »	ص ، محمدابراهیم خان
» » ٥ » » » »	ص ، حبیب‌الله خان
» » ٥ » » » »	ص ، عبداللطیف خان
» » ٥ » » » »	ص ، عبدالله خان
» » ٥ » » » »	ص ، عبدالسلام خان
» » ٥ » » » »	ص ، میرمحمدعباس خان
» » ٥ » » » »	ص ، شیراحمد خان

ج ، ع ، ج ، ل ، ا ، نښان والاحضرت غازی شاه محمود خـان سپه‌سالار او صدراعظم

دضبط احوالاتو د ریاست داجرائیي مدیر په ۵ رتبه ص ، عبدالستار خان

» » داوراقو مدیر په ۵ رتبه ص ، غلام محمد خان

دصدارت عظمی دتحریراتو دلمړی خانګی مدیر په ۳ رتبه ع ، عبدالله خان

» » » دوهمی » » » » » ع ، محمد قاسم خان

دتحریراتو ددوهمي خانګی عضو په ٤ رتبه ص ، صالح محمد خان

» » » » » » ص ، حشمت الله خان

» » » » » » ص ، محمد صالح خان

دتحریراتو ددریمی خانګی دمدیریت کفیل په ۵ رتبه ص ، غلام جیلانی خان

دمامورینو عمومی مدیر په ۲ رتبه ع ، ص ، عبدالخالق خان

دسوانح اوفسجلو مدیر » ۵ » ص ، میر عبدالخالق خان

دمامورینو اداری مدیر » ۵ » ص ، محمد انور خان

دموترخانی مدیر » ٤ » ص ، محمد ایوب خان

دوزیرانو دعالی مجلس ددارالانشا منشی په ۲ رتبه ع ، ص ، خلیل الله خان خلیلی

» » » مدیر په ۵ رتبه ص ، محمد حسن خان

» » دمدیریت عضو په ۵ رتبه ص ، حاجی عبدالله خان رمق

دعارضینو مدیر په ۳ رتبه ع ، میر عبدالله خان

دعرایضو مدیر » ۵ » ص ، نظام الدین خان

داوراقو عمومی مدیر » ۳ » ع ، محمد ابراهیم خان

دتشریفاتو دمدیریت کفیل په ۹ رتبه ص ، محمد علی خان

» داجرائیي مدیر » ٤ » ص ، فضل الحق خان

» دکنترول مدیر » ۵ » ص ، سیف الدین خان

دسپورت دفابریکی مدیر » ۵ » ص ، سید علی بابا خان

دتعمیراتو نقشه کش » ۵ » ص ، محمد عوض خان

دالمپیک د ریاست اداری رئیس په اوله رتبه ع ، ص محمد فاروق خان سراج

دالمپیک د ریاست اداری مدیر په ٤ » ص ، محمد عمر خان

» » داجرائیي مدیر » ۵ » ص ، عبدالمجید خان

» » دکنترول مدیر » ۵ » ص ، عبدالحسین خان

دخارجی چارو وزارت

وزیر : ع ، ج ، س ، ا نشان علی محمد خان
لومړی معین : ع ، ص عبدالصمد خان
دوهم معین — . . . . .

ع ، ج ، س ، ا علی محمد خان وزیر خارجه

الف ـ د سیاسی لوی مدیریت :
لوی مدیر : ع ، ص عبدالرحمن خان
دلومړی څانګی مدیر : ص ، غلام احمد خان (نوید)
ددوهمې څانګی مدیر : ع ، محمد یونس خان
ددریمې څانګی مدیر : ع ، عبدالرؤف خان
دڅلورمې څانګی مدیر : ع ، فضل احمد خان (شیرزاد)
د اقتصادی لوی مدیریت کفیل :
ص ، عبدالحمید خان (مخمور)
د اقتصادی د لوی مدیریت معاون : .....

ب ـ د بین الملی ریاست :
رئیس : ع ، ص جلال الدین خان (طرزی)
د یونو لوی مدیر : ع ، عبدالقیوم خان
د « معاون : . . . . .
د کنفرانسو دلوی مدیر کفیل : ص ، نثار احمد خان
« « دلوی مدیر معاون : « ، ګلاب شاه خان
دهوائی څانګی لوی مدیر : . . . . .
د « دلوی مدیر معاون : . . . . .
دترجمې او دحقوقو او دمعاهداتو لوی مدیر : ع ، محمد قسیم خان
دترجمې معاون : ص عبدالباقی خان
دحقوقو او معاهداتو معاون : « ، عبدالهادی خان

ج ـ د تشریفاتو ریاست :

رئیس	: ع ، ص غلام محمد خان
د تشریفاتو معاون	: ص ، غلام محمد خان (فیك زاد)
اداری معاون	: ص ، علی محمد خان

د ـ دویزې او قونسلګرۍ لوی مدیریت :

لوی مدیر	: ع ، محمد شعیب خان
دلومړۍ څانګې دمدیر کفیل	: ص ، اختر محمد خان
« « معاون	: ....
ددوهمې څانګې «	: « عبدالغفور خان
ددریمې « «	: « سید محمد امین خان

هـ ـ د شفر او د مخصوص قلم مدیریت :

مدیر د ۳ رتبې په حیث	: ع ، محمد سلیمان خان
د شفر معاون	: ص ، محمد یوسف خان
دمخصوص قلم معاون	: ص ، محمد طاهرخان

و ـ د مامورینو او اجرائیې او تنظیماتو مدیریت :

مدیر	: ع ، محمد اشرف خان
معاون	: ص ، فقیر محمد خان

ز ـ د اوراقو لوی مدیریت :

لوی مدیر د ۲ رتبې په حیث	: ع ، ص عبدالغفار خان
داجرائیې دڅانګې معاون	: ص ، ابوبکرخان
د ضبطیې « « معاون	: ص ، محمد حیدر خان

ح ـ د کنترول او محاسبې مدیریت :

د مدیر کفیل	: ص ، میرسکندر شاه خان
مامور	: ص ، محمد علیخان .

د افغانستان سفیران او نور نمایندګان په خارج کښې :

الف ـ د اعلیحضرت لوی سفارت په انقره کښې :

لوی سفیر	: ع ، ج ، س ، ا ، اسد الله خان سراج
دسر کاتب کفیل	: ص ، عبدالغنی خان

ب ـ د اعلیحضرت لوی سفارت په تهران کښې :

لوی سفیر	: ع ، ج ، س ، ا عبد الحسین خان (عزیز)
سرکاتب	: ص ، عبدالستار خان
کاتب	: « ، محمد سرور خان

ج ـ د اعلیحضرت لوی سفارت په ماسکو کښې :

لوی سفیر	: ع ، ج ، سلطان احمد خان
کاتب	: ص ، محمد هاشم خان
»	: « ، محمد یحیی خان

د ـ د اعلیحضرت لوی سفارت په پاکستان کښې :

لوی سفیر	: . . . . . .
مستشار	: ، . . . . .
سرکاتب	: ص ، عبدالرؤف خان
کاتب	: ص ، فتح محمد خان
»	: « ، محمد انور خان
»	: « ، عبدالهادی خان
مطبوعاتی آتشه	: ع ، محمد ابراهیم خان «صفا»
آتشه	: ص ، محمد اسحق خان
»	: « ، . . . .
»	: « . . . .

هـ ـ د اعلیحضرت لوی سفارت په هندوستان کښې :

لوی سفیر	: ع ، ج نجیب الله خان
مستشار	: . . . . . .
سرکاتب	: ص ، عبدالقیوم خان
کاتب	: ص ، غلام صدیق خان
مطبوعاتی اتاشه	: ع ، احمد علی خان درانی
آتشه	: ص ، غلام فاروق خان
کاتب	: « ، محمد ایوب خان

و ــ داعلیحضرت لوی سفارت په لندن کښې :

لوی سفیر	ع ، ج ، ل ، ا نشان والا حضــرت غازی مارشال شاه‌ولی خان
	ص سیدمسعود خان
سرکاتب	ع ، ص عبدالرحمن خان (پژواك)
مطبوعاتی آتشه	ص ز احمدقیوم خان
آتشه	« ، سکـندر خان
»	« ، . . . .
کاتب	« ، محمدشریف خان (اژیر)
»	

ز ــ د اعلیحضرت لوی سفارت په واشنګټن کښې

لوی سفیر	ع،ج،س ، ا والاحضرت سردار محمدنعیم‌خان
شارژدافر	ع ، ج عبدالحمید خان (عزیز)
سرکاتب	ص ، نوراحمد خان
کاتب	ص ، عبدالحمید خان
آتشه	ص ، عبدمحمد خان
»	محمدشعیب خان
»	« ، . . . .
»	« ، عبدالحکـیم خان « طبیبی »

ح ــ داعلیحضرت لوی سفارت په پاریس ، برن او بروکسل کښې :

لوی سفیر	ع ، ج ، س ، ع محمدعمر خان
سرکاتب	ص ، محمدنعیم خان
کاتب	. . . . .
آتشه	ص ، محمدرحیم خان
»	« ، سیدقاسم خان
»	« ، . . . .

ط ــ دافغانستان وزارت مختاری په روم کښې :

مختار وزیر	ع ، ج غلام‌محمد خان (شیرزاد)
سرکاتب	ص ، محمدابراهیم

ی ــ دافغانستان لوی سفارت په قاهره کښې :

لوی سفیر	: ع ، ج عبدالهادی خان (داوی)
مطبوعاتی اتاشه	: ع ، عبدالرشید خان (لطیفی)
کاتب	: . . . .

ك ــ دافغانستان وزارت مختاری په تانکن کښې :

مختار وزیر	: . . . . . .
سر کاتب	: . . . . . .

ل ــ دافغانستان وزارت مختاری په بغداداوشرق الاردناوسوریه اولبنان کښې :

مختار وزیر	: . . . . .
سر کاتب	: ص ، محمدیوسف خان

م ــ دافغانستان وزارت مختاری په چکوسلواکیا کښې :

مختار وزیر	: ع ، ج . محمدعتیق خان
سر کاتب	: ص ، محمدایوب خان

ن ــ دافغانستان نمایندګی په یوتو کښې :

نماینده	: . . . . . .
کاتب	: ص ، سلطاناحمد خان
آتشه	: « ، محمداسماعیل خان
«	: « ، عبدالعزیز خان
«	: « ، محمدامین خان

س ــ دافغانستان قونسلګری په مشهد کښې :

جنرال قونسل	: ع ، ص عبدالرؤف خان
سر کاتب	: ص ، سلطان محمد خان
کاتب	: ص ، عزیزالله خان

ع ــ دافغانستان قونسلګری په بمبئی کښې :

قونسل	: ص سیدتاج الدین خان
سر کاتب	: ص : عبدالمجید خان
کاتب	: « ، محمداکبر خان

ف ـ دافغانستان قونسلگری په نیویارك كښی :

قونسل	: ع ، عبدالرازق خان (ضیائی)
کیاتب	: ص ، محمد اکبر خان

ض ـ دافغانستان قونسلگری په پېښور كښی :

قونسل	: ص ، محمد قیوم خان
سرکاتب	: « ، عبدالمنان خان
کاتب	: « ، عزیز احمد خان
»	: « ، عبدالحمید خان

ق ـ دافغانستان قونسل گری په چمن كښی :

وایس قونسل	: ص ، محمد اکبر خان (پروانی)
سرکاتب	: « ، پاینده محمد خان
کاتب	: « ، تاج محمد خان

دداخلې وزارت

ع،ج،س،ع عبدالاحدخان

وزیر	ع،ج،س،ع عبدالاحدخان
معین	ع ، ص عبدالوهاب خان

۱ ــ دمخصوص قلم مدیریت .

مدیر په ٤ رتبه .

کاتب په ۱۱ رتبه .

۲ ــ داخذ اطلاعاتو مدیریت .

مدیر په ٤ رتبه	ص ، عبدالباقی خان
سرکاتب په ۸ رتبه	
کاتب په ۱۰ رتبه	
کاتب په ۱۱ رتبه	

۳ ــ اداری ریاست .

دماموریتو مدیریت .

عمومی مدیر	ع ، شاه محمد خان
دلمړی خانګه مامور په ٦ رتبه	
سرکاتب په ۸ رتبه	
» په ۹ رتبه	

دوهمه خانګه .

مامور په ٦ رتبه

سرکاتب په ۸ رتبه

سرکاتب په ۹ رتبه

دریمه خانګه .

مامور په ٦ رتبه

مامور په ۸ »

سرکاتب په ۹ رتبه

۵ ـ ځلرمه څانګه .

مامور په ٦ رتبه

سرکاتب په ۹ رتبه

٤ ـ دتفتيش رياست .

رئيس په اوله رتبه   ع، ص عبدالله خان

۱ ـ اداری مديريت .

مدير په ٤ رتبه   ص محمد طاهرخان

سرکاتبان په ۸ رتبه

کاتبان په ۱۰ رتبه

کاتب په ۱۱ «

۲ ـ دولاياتو داحصائيې دتفتيش مديريت .

مدير په ٤ رتبه   ص محمد ابراهيم خان

معاونان په ٦ رتبه

سرکاتب په ۸ رتبه

کاتبان په ۱۰ رتبه

« په ۱۱ رتبه

۳ ـ درياست أعضا .

ع محمد حسن خان

ع محمد صديق خان

ص عبدالوکيل خان

ص خواجه محمد خان

ص غلام دستګير خان

ص شاه جان خان

ص مير محمد عثمان خان

ص محمد حسن خان

ص عبدالرحیم
ص میرعبدالرحیم خان
ص سیدمحمدخان
ص عبدالخالق خان
ص یارمحمد خان
ص عبدالله خان
ص محمد اسلم خان
ص محمددین خان

۵ دنفوسو او دسجلو دثبت ولو داحصائیې عمومي مدیریت .

دمدیر کفیل ص فقیرمحمدخان
دمخصوص قلم سرکاتب په ۹ رتبه
دنفوسو داحصائیې مدیریت
دمدیریت کفیل ص نورالدین خان

معاون په ۷ رتبه	یو تن
سرکاتب په ۸ رتبه	۲ »
کاتبان په ٤ رتبه	۳ »
رسام په ٥ رتبه ...	۱ »

دثبت سجل داحوال مدیریت

دمدیرکفیل علی محمدخان
معاون په ۷ رتبه...

سرکاتبان په ۹ رتبه ...	۲ تن
کاتبان په ۱۰ رتبه	٦ »

دسجل داوراقو کاتب په ۱۰ رتبه
دناقلینو عمومي مدیریت
مدیر ع، خدادادخان

مامور په ٦ رتبه	۱ تن
سرکاتبان په ۸ رتبه	۲ تنه
کاتبان په ۱۰ رتبه	۲ تنه
سیارمامور په ٦ رتبه	۱ »
مامور په ۷ رتبه	۱ »

دهلال احمرعمومی مدیریت .

دمدیریت کفیل ص اخترمحمدخان

داجرائیي سر کاتب په۸رتبه ...

داجرائیي سر کاتب په۱۰رتبه ...

داجرائیي کاتب په۱۱رتبه

داوراقو مدیریت

مدیر په‌څلرمه رتبه ص عبدالستارخان

داجرائیي په‌څانګه‌کی ٦ رتبه مامور...

کاتبان په۱۰ رتبه ...	۲	تنه
کاتبان په۱۱رتبه	۳	تنه
دحفظیي دځانګی مامور په٦رتبه	۱	تن
کاتبان په۱۰رتبه	٦	تنه
کاتبان په۱۱ رتبه	۲	»
دمخزن دځانګی ماموره۸رتبه	۱	تن
کاتب په ۱۰ رتبه	۱	»

دملی محاکماتو څانګه

دمحکمی رئیس په۳رتبه ع محمدصدیقخان

مامور په٦رتبه . . . .

کاتب په۱۰ رتبه . . . . . .

دسینما عمومی مدیریت

دمدیر کفیل ص محمد طاهرخان

مامور په٦رتبه

سر کاتب په۹رتبه . . . .

کاتبان په۱۰رتبه ۲ تنه

کاتب په۱۱ رتبه

دهوتلو عمومی مدیریت

دمدیر کفیل ص عبدالغفارخان

معاون په ۵ رتبه . . . . . .

داجرائیې مدیر په ۵ رتبه . . .

ب: تعدیل په تشکیل کښې

۱ دوزارت داخلې داحصائیې ریاست په لاندې دول په نوی سیستم د ثبت سجل احوال او د نفوسو داحصائیې په عمومی مدیریت تعدیل شو .

۱ په مرکز کښې د (۵) مادې د تشریح په قرار د تشکیلاتو په بحث کښې دالف په برخه کې

په ولایاتو کښې

داحصائیې مدیر په ۵ رتبه

سرکاتب په ۸ رتبه

کاتبان په ۱۰ رتبه ۲ تنه

نوټ: دټولو ولایاتو د جملې څخه دکابل دولایت داحصائیې مدیریت ته برسیره پر دغه تشکیل یو کاتب په ۱۱ رتبه ورکړ شوی دی

په اعلی حکومتو کښې

داحصائیې مامور په ٦ رتبه

سرکاتب په ۸ رتبه

کاتب په ۱۰ رتبه

نوټ: داعلی حکومتو له جملې څخه یوالحی دپروان داعلی حکومت داحصائیې ماموریت ته برسیره پردې تشکیل یو کاتب په ۱۱ رتبه ورکړ شوی دی اودلویو او محلیو حکومتو او علاقداریو داحصائیې څانګې په پخوانی دول پاتې دی

دقطغن دلایت دنافلینو مدیریت اودقندهار دولایت دنهر سراج مدیریت په ۹ رتبه سرکاتب او په یو ۱۱ رتبه کاتب تعدیل شو اودمزار شریف ولایت ته د یو ۹ رتبې سرکاتب اویو ۱۱ رتبې کاتب منظوری ورکړه شوې ده

دقندهار دهرات دجنوبی اودمشرقی دولایتو دمخصوص قلم انتهائی مدیریتونه په یوه یوه ابتدائی مدیریت او په یوه ۱۱ رتبه کاتب تعدیل شوی دی .

دولایاتو داستخباراتو څانګې په انتهائی ماموریتو اوداعلی حکومتو په ابتدائی ماموریتو تعدیل شوی دی

دوزارت داوراقو دمدیریت په تشکیل کښې تعدیل وشو

ج په تشکیل کښې تنقیص :

دوزارت داخلې د نافلینو دعمومی مدیریت اداری مدیریت تنقیص شوی دی

دولایاتو اوداعلی حکومتو داحصائیې دتفتیش مدیریتونه اوماموریتو نه تنقیص شوی دی

دقطغن دولایت دلمړی او دوهم مساحتی شقو مدیریتونه تنقیص شوی دی

دامنیې عمومي قوماندانی:

عمومي قوماندان	ع ، ش ، سیدمحمداکبر خان فرقه‌مشر
د « « دامر ضابط	. . . . .
دشفر مامور	ص ، محمدصادق خان
دلومړی ځانګی مدیر	غ ، محمدیونس خان انتهائی تولیمشر
دلومړی قسم آمریت	
ددوهم « «	
د ۳ « «	
ددوهمی ځانګی مدیر	غ ، غلام‌علی خان انتهائی تولیمشر
دلومړی قسم آمریت	
ددوهم « «	
د ۳ « «	
ددریمې ځانګی مدیر	ش ، محمدعظیم خان کندك مشر
دلومړی قسم آمریت	
ددوهم « «	
د ۳ « «	
د ٤ « «	
دانبار آمریت	
دڅلرمی ځانګی مدیر	غ ، غلام‌سخی خان تولیمشر
ددیپو آمریت	
دپنځمې ځانګی مدیر	ص ، عبدالله خان
دلومړی قسم آمریت	
ددوهم « «	
ددیپو آمریت	
دشپږمی ځانګی مدیر	ش ، محمدرفیق خان کندك مشر
دلومړی قسم آمریت	
ددوهم « «	
د ۳ « «	
د ٤ « «	

دديوان حرب رئيس	ح ، دين‌محمد خان اول غندمشر
عضو	ح ، سيدابراهيم خان ثانی غندمشر
عضو	. . . .
عضو	. . . .
	. . . .
دمبايعی دکميسيون رئيس	ش ، ميرعباس خان کندکمشر
اعضا	غ ، سبحان‌شاه خان قدمدار توليمشر
اعضا	ص ، محمدگل خان دحساب مامور
دمعاينې دکميسيون رئيس	ح ، غلام‌غوث خان ثانی غندمشر
اعضا	غ ، خواجه محمود خان قدمدار توليمشر
اعضا	ب ، غلام‌محمد خان دحساب مامور
دعينياتو دتفتيش دکميسيون مدير	. . . .
آمر	. . . .
عضو	. . . .
دنقدی محاسبې مدير	ص ، محمدايوب خان
اداری ضابط	غ ، عبدالوهاب خان ابتدائی توليمشر
دپوليسو اودژاندارمۍ دمکتبو قوماندان:	ح ، محمد اکبر خان اول غندمشر
معاون	: غ ، محمد هاشم خان قدمدار توليمشر
د تدريساتو مدير	: غ ، عباس علی‌خان ابتدائی توليمشر
خارجی معلم	. . . .
مشاوراو دژاندارمۍ معلم	: بای صنعی بالا مير
مشاور او د پوليسو معلم	: بای مظفر بوا کچی
دلوازمو مدير	: غ ، محمد عسکر خان ابتدائی توليمشر
دډيپو آمر	: ب ، عطامحمد خان د حساب مامور
د مکتب روير	: ش ، ډکتور عبدالشکور خان کندکمشر
د سياری قطعی قوماندان	: ش ، عبدالعزيز خان «
معاون	: . . . . .

وظیفه	نوم
د امر ضابط	: ب ، عبدالرحمن خان بلوکمشر
د لوازمو مدیر	: ب ، محمد نبی خان
د پیاده قطعي قوماندان	: غ ، محمد یونس خان تولیمشر
د سپرې قطعي قوماندان	: غ ، خان محمد خان »
د مخابرې دقطعی قوماندان	: . . . .
د نقلیې دقطعی قوماندان	: ب ، حیات الله خان بلوکمشر

په ولایاتو کی د امنیې قوماندانان

وظیفه	نوم
د کابل په ولایت کی دامنیې قوماندان	: ح ، عبدالعزیز خان اول غندمشر
دژاندارمی قوماندان	: ش ، عبدالحسین خان کندکمشر
د پولیسو مدیر	. ش ، عطاء الله خان کندکمشر
دمحبس مدیر	: ش ، نثار احمد خان کندکمشر
د اطفائیې آمر	: غ ، محمد همایون خان تولیمشر
دلوګر دلوی حکومت دامنیې قوماندان	: ش ، بابه صاحب خان کندکمشر
ددایزنګی دلوی حکومت دامنیې قوماندان	: ش ، محمد اکرم خان کندکمشر
دقندهار دولایت دامنیې قوماندان	ح ، محمد اکبر خان غندمشر
د » دژاندارمې »	. . . .
دپولیسو مدیر	ش ، محمد زمان خان کندکمشر
دمحبس مدیر	ش ، عبدالمجید خان کندکمشر
دفلات دلوی حکومت دامنیې قوماندان	ش ، جنت ګل خان کندکمشر
د ګرشك دلوی حکومت دامنیې قوماندان	غ ، عبدالستار خان قدمدار تولیمشر
دروزګان » » » »	غ ، حمیدالله خان قدمدار تولیمشر
دهرات دولایت دامنیې قوماندان	ح ، غلام سرور خان ثانی غندمشر
دژاندارمی قوماندان	. . . .
دپولیسو مدیر	ش ، محمد جمعه خان کندکمشر
دمحبس مدیر	ش ، ګلاب شاه خان کندکمشر
دبادغیساتو دلوی حکومت دامنیې قوماندان	غ ، محمد حسین خان قدمدار تولیمشر
دغور دلوی حکومت دامنیې قوماندان	غ ، امین الله خان » »
دغوریانو » » »	غ ، عبدالقدوس خان » »

دمزارشریف دولایت دامنیي قوماندان	**ح ، محمدخواجه‌خان ثانی غندمشر**
دژاندارمی قوماندان	غ ، محمدهاشم خان ابتدائی تولیمشر
حدودی قوماندان	ح ، محمداسحق‌خان اول غندمشر
دپولیسو مدیر	غ ، عبدالاحد خان قدمدار تولیمشر
دمحبس مدیر	ش ، غلام‌حیدر خان کندککمشر
دسمنگان دلوی‌حکومت دامنیي قوماندان	غ ، پیرمحمدخان قدمدار تولیمشر
دبلخ » » » »	غ ، عبدالاحمدخان » »
دشبرغان » » » »	غ ، عبدالهادی‌خان » »
دقطغن دولایت دامنیي قوماندان	**ح ، حبیب‌الله خان ثانی غندمشر**
دژاندارمي قوماندان	. . . .
حدودی قوماندان	ح ، عبدالرحیم خان ثانی غندمشر
دپولیسو مدیر	ش ، محمداکبر خان کندککمشر
دمحبس مدیر	ش ، سیدداؤد خان کندککمشر
دقندوز دلوی حکومت دامنیي قوماندان	غ ، عبدالبصیرخان قدمدار تولیمشر
دتالقانو دلوی حکومت دامنیي قوماندان	غ ، حطوان‌الدین خان‌قدمدار تولیمشر
دپلخمری » » » »	غ ، آدم‌خان قدمدار تولیمشر
د مشرقی ولایت دامنیي قوماندان	**ح ، دین محمدخان اول غندمشر**
دژاندارمي قوماندان	ش . حیات‌الله خان کندککمشر
حدودی قوماندان	ح ، محمدعلی خان اول غندمشر
دپولیسو مدیر	. . . .
دمحبس مدیر	ش ، سیدیعقوب خان کندککمشر
د لغمان د لوی حکومت دامنیيقوماندان	غ ، شیرمحمد خان قدمدار تولیمشر
داسماراودکنړودلوی » » »	غ ، عبدالجلیل خان قدمدار تولیمشر
دشنوارو » » » »	غ ، عبدالاحدخان قدمدار تولیمشر
دجنوبی ولایت دامنیي قوماندان	**ح ، عبدالقادر خان اول غندمشر**
دژاندارمي قوماندان	. . . .
دپولیسو مدیر	ش ، امین‌الله خان کندککمشر
دمحبس مدیر	ش ، ولی‌محمدخان »

د خوست داوی حکومت دامنیې قوماندان غ ، ضیاءالحق خان قدمدار تولیمشر
دارگون » » » » غ ، عبدالقادر خان قدمدار تولیمشر

د پراون داعلی حکومت دامنیې قوماندان . . . .
معاون اودقوماندان کفیل ش ، امیرمحمد خان کنډک کمشر
د کاپیسا داوی حکومت دامنیې قوماندان غ ، شادمحمد خان قدمدار تو لیمشر

د غزنی داعلی حکومت دامنیې قوماندان: ح ، امیر محمد خان ثانی غنډ مشر
د قوماندان معاون : ش ، میر حبیب الله خان کنډک کمشر

دفراه داعلی حکومت دامنیې قوماندان: . . . .
د قوماندان معاون او کفیل : ش ، محمد انور خان کنډک کمشر
حدودی قوماندان : ح ، محمد یونس خان ثانی غنډ مشر

دمیمنې داعلی حکومت دامنیې قوماندان: . . . .
د قوماندان معاون او کفیل : ش ، عبدالشکور خان کنډک کمشر
حدودی قوماندان : ح ، عبدالکریم خان ثانی غنډ مشر

دبدخشان داعلی حکومت دامنیې قوماندان : . . . .
د قوماندان معاون او کفیل : ش ، خورشید احمد خان
حدودی قوماندان : ح ، عبدالغنی خان ثانی غنډ مشر

دعدلیې وزارت

وزیر ع ، ج میرسید قاسم خان

معین په دوهمه رتبه ع ، ص محمد قاسم خان

الف : د تمیز عالي ریاست

رئیس په دوهمه رتبه

ع ، ص مولوي عبدالجلیل خان

عمومی مدیر په ۳ رتبه ع عبدالبصیر خان

انتهائی مدیران په ٤ رتبه ۳ تنه

ابتدائی مدیران په ٥ رتبه ٤ تنه

ابتدائی مامور په ۷ رتبه ۱ تن

انتهائی سرکاتب په ۸ رتبه ۱ تن

ابتدائی سرکاتب په ۹ رتبه ۱ تن

کاتبان په ۱۰ رتبه ۹ تنه

کاتبان په ۱۱ رتبه ۲ تنه

منتظم په ٦ رتبه ۱ تن

ع ، ج میرسید قاسم خان دعدلیې وزیر

ب ـ دجمعیت العلمار یاست :

۱ ـ رئیس په ۳ رتبه ۱ تن

۲ ـ غړی « ٤ رتبه ۲۰ تنه

۳ ـ « « ٥ « ۳ تنه

٤ ـ « « ٦ « ۱ تن

٥ ـ منتظم او کتابدار ۱ «

٦ ـ کاتب په ۱۰ رتبه ۱ «

دالفلاح دمجلې خانګه :

۱ ـ دجمعیت العلماء منشی او مسئول مدیر د نوموړی مجلې په ۳ رتبه ۱ تنه

۲ ـ اجیر ترجمان

۳ ـ دمجلې معاون په ٥ رتبه ۱ تن

ح : داجرائیې اود ماموړینو مدیریت :

داجرائیې مدیر په ٤ رتبه : ص ، فیض محمد خان

دمخصوص قلم مدیر په ٤ رتبه ١ تن

دتفتیش مدیر په ٤ رتبه ١ تن

دقضاتو مدرسه مدیر په ٤ رتبه ١ تن

معلم په « ١ «

دغزنی داعلی حکومت دمرافعې قاضی په ٤ رتبه ١ تن

« « « دابتدائیې قاضی په ٦ رتبه ١ تن

دننګرهار دمرافعې دمحکمې قاضی « ٤ رتبه ١ تن

« دمرکزدابتدائیې قاضی « ٥ رتبه «

دهرات دمرافعې دمحکمې قاضی « ٤ رتبه «

« « دمرکزابتدائیې دمحکمې قاضی « ٥ رتبه «

دمزارشریف دمرافعې دمحکمې قاضی « ٤ رتبه «

« « دمرکز دابتدائیې قاضی « ٥ رتبه «

دقطغن دولایت دمرافعې دمحکمې قاضی « ٤ رتبه «

« « دمرکز دابتدائې « قاضی « ٥ « «

دمشرقی دولایت دمرافعې دمحکمې قاضی « ٤ « «

« « دابتدائیې « « ٥ « «

دجنوبی دولایت دمرافعې دمحکمې قاضی « ٤ « «

« دمرکزدابتدائیې قاضی « ٥ « «

دمیمنې دمرکز دمرافعې قاضی « ٤ « «

« « دابتدائیې قاضی « ٥ « «

دبدخشان دمرافعې دمحکمې قاضی « ٤ « «

دبدخشان دمرکز دابتدائیې دمحکمې قاضی « ٥ « «

د معارف وزارت

وزیر ع ، ج ، دوکتور عبدالمجید خان
اداری معین ع ، ص ، عبدالاحد خان
تدریسی معین ع ، ص ، دوکتور محمد یوسف خان
دمخصوص قلم معاون
ص ، عبدالله خان

دعمومی تدریساتو ریاست :

د رئیس کفیل ع ، ص ، دوکتور علی احمد خان
دمعاون کفیل ع ، ص ، حمیدالله خان
دثانوی تدریساتو مدیریت کفیل
ص ، دوکتور محمد اکرم خان
دمسلکی تدریساتو مدیریت کفیل
ص ، دوکتور محمد حیدر خان

ع ، ج ، دوکتور عبدالمجید خان
د معارف وزیر

دابتدائی تدریساتو عمومی مدیر ع ، محمد آصف خان (مایل)
دتدریساتو ریاست دمعلمینو اومامورینو
دمدیریت کفیل ص ، عبدالاحد خان
دیونسکو دمدیریت کفیل ص ، دوکتور عبدالرحیم خان
دعمومی تدریساتو داحصائیې مدیر ص ، محمد یونس خان

ددارالتالیف ریاست :

رئیس ع ، ص ، دوکتور میر نجم الدین خان
دریاست دمعاون کفیل ع ، محمد هاشم خان (مجددی)
دتالیف اوترجمې مدیر ص ، پاینده محمد خان (زهیر)
دنشریاتو مدیر ع ، محمد کریم خان (صمیمی)
دکتابخانی دمدیریت کفیل ص ، عبدالباقی خان (طلوع)
دعرفان دمجلې دمدیر کفیل ص ، عبداللطیف خان (آریانی)

دتفتیش ریاست :

درئیس کفیل	ع ، ص ، عبدالشکور خان
دتفتیش معاون	ع ، عزیزمحمد خان
دتفتیش مدیر	ص ، محمود خان (کریمزاده)
دریاست مفتشین	ص ، خواجه گلبدین خان
	ص ، قربانعلی خان

دثانوی مکاتبو مدیریت :

دحبیبیې دلیسې مدیر	عزتمند مستر لارسن
داستقلال دلیسې مدیر	عزتمند موسیو مومل
دنجات دلیسې دمدیر کفیل	ع ، حمیدالله خان
دغازي دلیسې مدیر	عزتمند پاپلستون
دښځو دلیسو عمومي معاون	ع ، غلام محمد خان
دښځو اول لمبر دلیسې مدیر	مادام هنش
دښځو دوم لمبر دلیسې مدیر	مادام برښنا
دمرکز دلیلې دمدیریت کفیل	ص ، عبدالمجید خان
دنهاري متوسطې مدیر	ص ، عبدالغفار خان

دمسلکي مکاتبو مدیران :

دعربي دارالعلومو رئیس	ع ، ص ، قاري عبدالرسول خان
د دارالمعلمینو درئیس کفیل	ع ، ص ، دکتور عبدالقیوم خان
دمتوسطه دارالمعلمین مدیر	ص ، غلام‌حسن خان (مجددي)
دابتدائي دارالمعلمین دمدیر کفیل	. . . . . .
دصنائعو دمکتب مدیر	ص ، سلام‌الدین خان
دتجارتي دلیسې دمدیریت کفیل	عزتمند داکتر مرگ
دکرهنې دلیسې مدیر	ع ، ص ، عبدالرحیم خان
داصول تحریر اومحاسبې دمکتب مدیر	ص ، محمدآصف خان
دښار دمکاتبو دمدیریت کفیل	ص ، قاري غلام‌محمد خان
دمیخانیکي داخلي مدیر معاون	ص ، غلام‌سخي خان
دمیخانیکي خارجي مدیر	عزتمند تراوتمان

دتفتیش دریاست عضو :

» » »	ص ، محمدایوب خان
» » »	ص ، محمدسلیمان خان
» » »	ص ، محمدسرور خان
» » »	ص ، عبدالنبی خان
» » »	ع ، عبدالاحمد خان داثبات جرم مدیر
دموزی اوحفریاتو رئیس :	ع ، ص احمدعلیخان (کهزاد)
دحفظالصحي اودسپورتدریاست کفیل	ع ، میرعبدالرشید خان (بیغم)
دلوازمو دعمومی مدیریت کفیل	ص ، محمداسلم خان
دلوازمو دتحصیل مدیر	ص ، صوفی فخرالدین خان
داعاشی اواباتی مدیر	ص ، محمدعلیخان
داجرائیی دمدیریت کفیل	ص ، عبدالعلیخان

دتعمیراتو مدیریت :

دتعمیراتو مدیر	ص ، محمداسحاق خان

دتصفیي مدیریت :

دتصفیي مدیر	ص ، عبدالغفور خان

داوراق مدیریت :

مدیر	ع ، محمدعمر خان
معاون :	ص ، محمدامین خان

دکنترول عمومی مدیریت :

عمومی مدیر	ص ، محمدنبی خان
دبودجی مدیر	ص ، عبداللطیف خان

د مالیې وزارت

وزیر ع، ج،س ، ا محمد نوروز خان

دمخصوص قلم مدیر ص ، میرغلام حامد خان « بهار »

ع ، ج ، س ، ا محمد نوروز خان

ب ـ دمحاسباتو ریاست :

رئیس ع ، ص میرزا میرعزیزالله خان

دکنترول دعمومی مدیریت کفیل ع ، حبیب الله خان

دمملکتی کنترول ابتدائی مدیر ص ، میرزا غلام سرور خان

تجارتی انتهائی مدیر ص ، میرزا محمد مهدی خان

دمرکزی کنترول ابتدائی مدیر ص ، عتیق الله خان

دبودجې عمومی مدیر ع، محمد ابراهیم خان

د « دترتیب انتهائی مدیر ص ، محمد اسمعیل خان

د « دموازنې انتهائی مدیر ص ، محمد نسیم خان

دخزانو عمومی مدیر ع ، میرزا فخرالدین خان

دقرضو عمومی مدیر ع ، « محمد طاهر خان

دتقاعد عمومی مدیر ع ، نورالدین خان

ج ـ اداری رئیس : ع ، ص غلام محمد خان

دتصفیې عمومی مدیر ع ، محمد احسان خان

دمامورینو عمومی مدیر ع ، مصطفی خان

دمالیاتو اومحصولاتو عمومی مدیر ع ، محمد آصف خان

داحصائیې عمومی مدیر ع ، غلام محی الدین خان

دگدامونو عمومی مدیر ع ، محمد جان خان

داوراقو مدیر ع ، حافظ عبدالرحیم خان

د ترجمانی څانګی مدیر	. . . .
د دتفتیش رئیس	ع ، ص قطب الدین خان
د « معاون	ع ، میرضیاءالدین خان
د « اعضا په مختلفو رتبو	۲۱ تنه
دمالیاتو برعایداتو رئیس	ع ، ص عزیزالله خان
دکنترول دعمومی مدیریت کفیل	ع ، عبدالغفور خان
دشرکتو مدیر	ص ، میرزا محمد انور خان
دانفرادی تجار دڅانګي مدیر	ص ، مختار اوی
دصنفی څانګي مدیر	. . . .
دتصفیي مدیر	ص ، عبدالغفور خان
دترتیب مدیر	ص ، خان محمد خان

دملی اقتصاد وزارت :

وزیر ع ، ج میرمحمدحیدرخان حسینی
معین ع ، ص غلام غوث خان «ففان»
دمخصوص قلم‌مدیر ع ، محمدصدیق‌خان

ع ، ج میرمحمدحیدر خان حسینی.

الف: اداری او دگمرکاتو ریاست:

اداری او دگمرکاتو رئیس
ع ، ص عبدالرشید خان

دگمرکاتوعمومی مدیر ع، امیرمحمدخان
دگریزی مدیر ص ، حبیب‌الله خان
دگریزی د مدیریت معاون
ص ، فیض محمد خان
اداری‌عمومی‌مدیر ع ، پاینده محمدخان
داوراقو مدیر ص ، حاجی محمد خان

ب : تجارتی ریاست :

دتجارتی رئیس کفیل ع ، ص ، عبدالوهاب خان
تجارتی عمومی مدیر ع ، حبیب‌الله خان
دمطالعی اودتدقیق مدیر ع ، سیداحمدعلیشاه خان
دمطالعی اودتدقیق دمدیریت غړی
» » » ص ، عبدالرحیم خان
» » » ص ، حاجی محمد حسین خان
» » » ص ، سید کاظم خان
دواردا تو اوصادراتومدیر ص ، عبدالخالق خان
دشرکتو مدیر ص ، غلام محمد خان
داحصائیې مدیر ص ، عبدالکریم خان
دداخلی بازارو مدیر ص ، سعدالدین خان بها
دترانسپورت مدیر ص ، محمدکاظم خان
دکریدیت مدیر . . . . .

ج : د صنایعو ریاست :

د صنایعو درئیس کفیل	: ع،ص محمد اکبر خان پامیر
د ماشینی صنایعو مدیر	: ص ، محمد اسمعیل خان
دلاسی صنایعو مدیر	: ص ، نظر محمد خان

د ــ دتفتیش ریاست :

د تفتیش درئیس کفیل	: ع ، ص نور الحق خان
د تفتیش عمومی مدیر	: ع ، عبدالغفور خان (رمزی)
درسمی دوایرو مدیر	: ص ، عبدالواحد خان
دملی موسسو مدیر	: ص ، محمد نبی خان

د تفتیش اعضاء :

ص ، غلام فاروق خان
ص ، غلام علیخان (غبتلی)
ص ، سید محمد نبی خان
ص ، میر حلیم الدینخان
ص ، عبدالصمد خان
ص ، عبد الستار خان
ص ، امیر محمد خان

هـ ــ د کنترول عمومی مدیریت :

د کنترول عمومی مدیر	: ع ، غلام حیدر خان
د کنترول دعمومی مدیریت معاون	: ص ، عبدالحسین خان

مربوطی څانګی :

دکابل دګمرک رئیس	: ع ، ص عبدالرسول خان
» » معاون	: ع ، غلام دستګیر خان
» » »	: ص . میر غلام احمد خان
دکنترول عمومی مدیر	: ع ، عبدالاحد خان

د قندهار دولایت دګمرک رئیس ع ، ص عبدالاحد خان

د هرات دولایت دګمرګ رئیس	:	ع ، ص احمد قلیخان
دمزار شریف د ګمرګ عمومی مدیر	:	ع ، علی احمد خان
د مشرقی دګمرګ مدیر	:	ص ، عبدالشکور خان
د جنوبی دګمرګ مدیر	:	ص ، محمد علیخان
دقطغن دګمرګ مدیر	:	ص ، صالح محمد خان
د بدخشان د اعلی حکومت دګمرګ مدیر	:	ص ، سید عباس خان
د میمنی دګمرګ مدیر	:	ص ، صدر الدینخان
د فراه او چخانسور دګمرګ مدیر		ص ، غلام محی الدینخان
دغزنی داعلی حکومت دګمرګ مدیر	:	ص ، میر محمد کاظم خان
د پروان د اعلی حکومت د ګمرګ مامور	:	ص ، محمد رفیق خان
د ډکې دګمرګ مدیر	:	ص ، محمد ابراهیم خان

د تجارتی منازعاتو دفیصلو ریاست

دکابل دتجارتی منازعاتودفیصلو رئیس	:	ع ، محمد حسن خان
دهرات « « « «	:	ص ، حاجی محمد حسن خان
د قندهار « « « «	:	ص ، غلام فاروق خان
د قطغن « « « «	:	ص ، سید محمد عمرخان
دبدخشان « « « «	:	ص ، عبدالغنی خان
د میمنې « « « «	:	ص ، سید کمال خان
دمزارشریف « « « «	:	. . . . .

تجارتی وکالت

د پېښور وکیل التجار	:	ع ، ص محمد امینخان
دپاړا چنار وکیل التجار	:	ص ، عبدالرب خان
د چمن وکیل التجار	:	ص ، غلام فاروق خان

اقتصادی آتشه ګان

ددهلی پهلوی سفارتکنی اقتصادی آتشه	:	ص ، محمد رسول خان
د کراچی « « «	:	ص ، ګلباز خان

دفوایدعامی وزارت

د فوائد عامي وزير : ع ، ج محمد اکرم خان (پرونتا)

معین دلمړی رتبې په حیث :

اداری رئیس ددوهمې رتبې په حیث .

د معابرو ریاست :

د معابرو رئیس ددوهمې رتبې په حیث ....

د حفظ اودمراقبت مدیر

دپنځمې رتبې په حیث : ص ، محمداسلمخان

دسرکو مدیر د پنځمې رتبې

په حیث : ص، غلام جیلانیخان

فنی مدیر د شپږمې رتبې

په حیث : ص، سید محمدشاه خان

فنی مدیر دشپږمې رتبې

په حیث : ص ، مسجدی خان

فنی مدیر د شپږمې رتبې

په حیث : ص ، عبدالحمیدخان ع ، ج محمد اکرم خان (پرونتا)

فنی مدیر دشپږمې رتبې په حیث : ص ، محمدرضاخان

« « « « ص، بسن سنګ

« « پنځمې « « ص، عبدالاحد خان

سر مهندس . . عزتمند دلاری

د تعمیراتو ریاست :

د تعمیراتو رئیس ددوهمې رتبې په حیث : ع ، ص عبدالرحیم خان

اداری عمومی مدیر ددریمې رتبې پحیث : ع ، محمد طاهر خان

دمصالحودیخوا وعمومی مدیرددریمې رتبې پحیث : ع ، محمد اصغر خان

دزاړه کابل او داعلیحضرت شهید دمقبرې د تعمیر

مدیر د دریمې رتبې پحیث : ع ، سید محمد خان

دبرآوردی مدیر د دریمې رتبې په حیث : ص ، خواجه عبدالغفور خان

دشاهی ارګک دتعمیر مدیر دشپږمې رتبې پحیث : ص ، برهان الدینخان

دنوی کابل د تعميراتو دمديريت کفيل دڅلرمې
رتبې په حيث : ص ، عبد الستار خان
دنوی کابل دباغونو مدير دپنځمې رتبې پحيث : ص ، عبدالرحيم خان
فنی مدير دڅلرمې رتبې په حيث : ص ، حاجی محمد خان
« « د پنځمې رتبې په حيث : ص ، محمد افضل خان
« « دڅلرمې رتبې په حيث : ص ، غلام محمد خان

د تفتيش عمومی مديريت :

دتفتيش عمومی مدير د دريمې رتبې په حيث : ع ، عنايت الله خان (حباب)
د سيارې څانگې مدير دڅلرمې رتبې پحيث : ص ، عنايت الله خان (عـزيزی)
دتحقيق دڅانگې مدير دڅلرمې رتبې پحيث : ص ، عبدالعزيز خان
دمرکزی څانگې مدير « « « : ص ، سيد قاسم خان
« « « پنځمې « « : ص ، محمد انور خان
داجرائيې اودماموريتو مدير د دريمې رتبې پحيث : ع ، عبدالغنی خان
د اوراقو مدير دپنځمې رتبې په حيث : ص ، محمداسلم خان

د مصالح د تهيه کولو اوی مديريت :

دمصالح د تهيه کولو عمومی مديريت د دريمې رتبې په حيث : ع ، سيد ضياء الدينخان
دمصالح د تهيه کولو دعمومی مديريت دپنځمې رتبې په حيث : ص ، محمد امين خان

د کنټرول عمومی مديريت :

د کنټرول عمومی مدير د دريمې رتبې پحيث : ع ، گـل اياز خان
دماضيې دتصفيې مدير دڅلرمې رتبې پحيث : ص ، محمد يوسف خان

ميخانيکی مديريت :

ميخانيکی فنی مدير د دريمې رتبې پحيث : ع ، غلام محمد خان
دميخانيکی عمومی مديريت داجرائيې کفيل دپنځمې رتبې په حيث : ص ، غلام علی خان

دمتر لوژی مديريت :

دمتر لوژی دمديريت کفيل دپنځمې رتبې په حيث : ص ، ار جنداس
دقندهار دولايت د فوائد عامې مدير د دريمې رتبې په حيث : ع ، کمال الدينخان
دهرات دولايت دفوائد عامې مدير دڅلرمې رتبې په حيث : ص ، فضل حق خان
دمزار شريف دولايت دفوائد عامې مدير دڅلرمې رتبې په حيث : ص ، عبدالصمد خان

دقطغن دولایت دفوائد عامي مدیر دخلرمی رتبې په حیث : ص، عبدالرزاق خان

دجنوبي دولایت دفوائد عامي مدیر دخلرمی رتبې په حیث : ص، امیر محمد خان

دپروان داعلی حکومت دفوائد عامي مدیر دخلرمی رتبې په حیث : ص، نقیب الله خان

دمیمني داعلی حکومت دفوائد عامي مدیر دپنځمی رتبې په حیث : ص، عبدالهادي خان

دبدخشان داعلی حکومت دفوائد عامي مدیر دپنځمی رتبې په حیث : ص، صالح محمد خان

دغزني داعلی حکومت دفوائد عامي مدیر دخلرمی رتبې په حیث : ص، محمد سرور خان

دفراه داعلی حکومت دفوائد عامي مدیر دپنځمی رتبې په حیث : ص، محمد رسول خان

دکابل دولایت دمعابرو مدیر دخلرمی رتبې په حیث : ص، عبدالاحد خان

دکابل دولایت د تعمیراتو مدیر د دریمې رتبې په حیث : ع، محمد حسین خان

دکابل دولایت دتعمیراتو داجرائیې مدیر دخلرمي رتبې په حیث : ص، محمد علی خان

دولایت مشرقي دفوائد عامي مدیر دخلرمي رتبې په حیث : ص، حفیظ الله خان

دوزارت دقلم مخصوص مدیر دخلرمي رتبې په حیث : ص، محمد بصیر خان

هغو شاغلو چه په ۱۳۳۰ کال کی یوه رتبه ترفیع کړې ده

الف : - اداري ماموړينو :

دماموریتو مدیر	دخلرمی رتبې نه	دریمې رتبې ته	ع، عبدالغني خان
دمعابرو عمومي مدیر	»	»	ع، غلام حیدر خان
دبرآوردې مدیر	»	»	ع، خواجه عبدالغفور خان
دزاړه کابل دتعمیر مدیر	»	»	ع، سید محمد خان

ب - فني مامورين :

دبندواوانهارو فني مدیر	له خلرمی رتبې نه	دریمې رتبې ته	ع، عبدالباقي خان
دمعابرو فني مدیر	له پنځمې »	خلرمی »	ص، مسجدي خان
»	»	»	ص، محمد رضا خان
»	»	»	ص، عبدالحمید خان
دتعمیراتو فني	»	»	ص، غلام محمد خان
درنګمالی فني مدیر	»	»	ص، محمد علی خان
دمعابرو فني مدیر	»	»	بسنت سنګه
دفني برآوردي	له شپږمی رتبې نه	پنځمې رتبې ته	ص، عبدالرحمن خان
دمعابرو فني مدیر	»	»	ص، عبدالاحد خان

دصحيې وزارت

وزير — ع، ج دکتور غلام فاروق خان

دوزارت دمعين دکفيل په حيث
ع، ص دکتور عبدالظاهر خان

دحفظالصحيې درياست دکفيل په حيث
ع، دکتور عبدالرحمن خان

دنشراتو دمديريت دکفيل په حيث
ص، سيداحمد خان (دهاتی)

دمجادلې دمدير په حيث
ص، دکتور حسن علی خان

دتجهيزاتو او تشکيلاتو درياست دکفيل په حيث
ع، ص دکتور فقير محمد خان شفا

داحصائيې دمدير په حيث ص، مير آقا خان

ع،ج دکتور غلام فاروق خان

دتشکيلاتو دمديريت دکفيل په حيث — ص، احمد علی خان
دتفتيش دمدير په حيث — ص، دکتور غلام ذکريا خان
ددرملواکی دمدير په حيث — ص، محمد ايوب خان
داوراقو دمدير په حيث — ص، عبدالغفار خان
دقلم مخصوص دمدير په حيث — ص، حبيب الله خان
دکنترول دمدير دکفيل په حيث — ص، محمد شيرگل خان
ددندان سازی درئيس په حيث — ص، دکتور عبدالله خان طرزی ٤ رتبه
ددرملو ددپو درئيس دکفيل په حيث — ع، ص سيدمحمد اسحق خان ٣ رتبه
ددرملو ددپو درياست داجرائيې دمدير په حيث — ص، صالح محمد خان
ددرملو ددپو درياست دکنترول دمدير په حيث — ص، ميرزا عبدالقدوس خان
ددرملو ددپو درياست دفرمايشاتو دمدير دکفيل په حيث — ص، عبدالصمد خان دواساز
ددرملو ددپو درياست داسورېتا يستلو دمديريت دکفيل په حيث — ص، محمد رفيق خان
دښار والې دشفاخانو دسرطبيب په حيث — ع، دکتور عبدالغنی خان (افضل)

دمحبس دشفاخانی دسر طبابت دکفیل په حیث ص، دکتور امیر محمد خان
دنسوان دسناتوریم دسرطبیب په حیث ص، میرغلام حیدر خان ٥ رتبه
دباکتری لوژی ددکتور په حیث ص،دکتورمحمداسمعیل خان طاهری
ددیزنګی ددکتور دمعاون اودصحیې دمدیر دکفیل په حیث ص، سید حبیب الله خان
داو ګر د صحیې دمدیریت دکفیل په حیث ص، دکتور میر فخرالدینخان ۹رتبه
دلغمان دصحیې دماموریت دماموراودکتور دمعاون په حیث ص، دکتورمحمد ایوب خان
دمشرقی دشینوارودصحیې دماموریت دمامور اوددکتور
دمعاون په حیث ص، حفیظالله خان
دکنړ ودصحیې دماموریت دماموراوددکتور دمعاون په حیث ص، میر محمد شریف خان
دجنوبی ولایت دصحیې دمدیریت دمدیر اودسرطبیب په حیث ص، دکتور محمدایوب خان
په جنوبی کی دخوست دشفاخانی دکتور ص، دکتور سید ولی خان
په جنوبی کی دارګون دصحیې دماموریت دمامور اوددکتور
د معاون په حیث ص، محمد آصف خان
دفراه دصحیې دمدیریت مدیر اودسرطبیب په حیث ص، دکتور محمد سرورخان
دچخانسور دصحیې دماموریت مامور اوددکتور دمعاون ص، محمد سرور خان
دمیمنی دصحیې دمدیر کفیل اودسرطبیب په حیث ص، دکتور محمد طاهر خان
۹ رتبه
دمیمنې دسیاری شفا خانی دصحیې مامور ص، محمد اسمعیل خان
دصحیې دمدیر کفیل اودبدخشان سرطبیب ص، دکتورعبدالشکور خان
دپروان دصحیې مدیر اوسر طبیب په٤ رتبه ص، حاجی محمد شریف خان
دکاپیسا دصحیې ماموریت مامور او ددکتور معاون ص، ناصر علی خان
دغزنی دصحیې دمدیریت دمدیر کفیل اوددکتور معاون ص، محمد علی خان
دقندهار دولایت دصحیې دمدیر اودسر طبیب په حیث ص، دکتور محمدعمرخان٤رتبه
دقندهار دمستو راتو دشفا خانی ددکتور دمعاون په حیث ص، زمان الدین خان ۹ رتبه
دقندهار دمستو راتو دشفاخانی دماموري په حیث زینب بیګم
داروزګان دمامور صحیې اودد کتور دمعاون په حیث ص، عبدالحق خان
دګرشك دمامور صحیې اوددکتور دمعاون په حیث ص، میر محمد کاظم خان
دقندهار دقلات دمامور دصحیې اوددکتور دمعاون په حیث ص، عبدالطیف خان
دهرات دولایت دصحیې دمدیر اودصحیې دمدیریت دسرطبیب په حیث ص، دکتور محمد حسن خان

دهرات دمستوراتو دشفاخانې ددکتور دمعاون په حیث ص، محمد رفیع خان
دهرات دمستوراتو دشفاخانې مامور ه ص، مستوره میرمن
دهرات دسیاری شفاخانې ددکتور دمعاون په حیث ص، سیدحبیب الله خان په ۹ رتبه
دباد غیساتو دصحیې ماموریت دمامور او دکتوردمعاون په حیث ص، حیات الله خان
دغوراتو دصحیې ماموریت دمامور او دکتوردمعاون په حیث ص، سید غلام علی خان
دمزار شریف دصحیې دمدیریت دمدیر اودسرطبیب په حیث . . . .
دمزار شریف دولایت دمستوراتو دشفاخانې دد کتوردمعاون په حیث . . . .
دمزار شریف دمستوراتو دشفاخانې دماموری په حیث ص، خدیجه میرمن
دمزار شریف دسیاری شفاخانې ددکتور دمعاون په حیث ص، حبیب الله خان
دمزار شریف دبلخ دصحیې دماموریت مامور او د دکتور
دمعاون په حیث ص، سید محمد انور خان
دمزارشریف دشبرغان ددکتور دمعاون اودصحیې
دمامور په حیث ص، جلال الدین خان
دسمنگان دصحیې دماموریت دمامور اودد کتوردمعاون په حیث ص، عبدالقدوس خان
دقطغن دولایت دصحیې دمدیریت مدیر اودسرطبیب په حیث ص، دکتورعظیم الله خان
۴ رتبه
دصناعتی بغلان دشفاخانې ددکتور په حیث ص، دکتورمحمدنعیم خان ۴ رتبه
دخان آباد دصحیې دماموریت دمامور اودد کتور دمعاون
په حیث ص، محمد امین خان
دطالقانو دصحیې دماموریت دمامور اودد کتور د معاون په حیث ص، عبدالحبیب خان
درستاق دصحیې دماموریت دمامور اودد کتوردمعاون په حیث ص، میر عبدالله خان
دمشرقی ولایت دصحیې دمدیریت دمدیر اودسرطبیب په حیث ص، دکتورمیر محمدعلی خان
۵ رتبه
دمشرقی دمستوراتو دشفاخانې ددکتور دمعاون په حیث ص، محمد ابراهیم خان
دمشرقی دمستوراتو دشفاخانې مامور ه میر من میمونه

د مخابراتو وزارت

وزیر ع ، ج ، س ، ع
غلام یحیی خان (طرزی)

الف :

معین په اوله رتبه
ع ، ص ، غلام صفدر خان (سکندری)
د تیلیگراف مشاور په ۲ رتبه
ع ، ص ، علی گل خان
د تیلیگراف مشاور په ۲ رتبه
ع ، ص ، محمد حسین خان
د پستي مشاور په ۲ رتبه
ع ، ص ، غلام فاروق خان

ب :

د تفتیش رئیس په ۳ رتبه	ع ، ج ، س ، ع ، غلام یحیی خان (طرزی)
ع ، ص ، محمد سعید خان	ص ، عبدالاحد خان
د تفتیش معاون په ٤ رتبه	ع ، عبدالاحد خان فدائی
د پستي عمومی مدیر په ۳ رتبه	ص ، رجب علی خان
د پستي عمومی اداری مدیر په ٤ رتبه	ص ، غلام نبی خان
« د « واردي مدیر په ٤ رتبه	ص ، محمد ابراهیم خان
« د « صادری « په ٥ رتبه	ص ، غوث الدین خان
« دموزیم مدیر په ٤ رتبه	ص ، نیک محمد خان
دنوی کابل دمخابراتو مدیر په ٤ رتبه	ع ، گل احمد خان
د تیلفون عمومی مدیر په ۳ رتبه	ع ، عبدالمجید خان
د تیلفون انجنیر په ۳ رتبه	ص ، ملک محمد خان
د تیلفون اداری مدیر په ٥ رتبه	ص ، عبدالاحد خان
دورکساب مدیر په ٤ رتبه	

ج :

د تیلگراف عمومی مدیر په ۳ رتبه	ع ، محمد امان خان
« مشاور په ۳ رتبه	ع ، غلام سرور خان

دیکه توت دتیلگراف خانی مدیر

په ۳ رتبه	ع ، عبدالحبیب خان
دتیلگراف سیار مدیر په ۳ رتبه	ع ، عبدالله خان
دمرکز دتیلگراف خانی مدیر	
په ۳ رتبه	ع ، عبدالغیاث خان
دمرکزدتیلگرافخانی غړی په٤رتبه	ص ، محمدعثمان خان
» » غړی په ٤ رتبه	ص ، عبدالله خان
دتیلگراف اداری مدیر په ٥ رتبه	ص ، محمدشریف خان
دمرکز په تیلگراف خانی کښې	
په ٥ رتبه	ص ، امیرالدین خان
دمرکز په تیلگراف خانی کښې	
په ٥ رتبه	ص ، عبدالرزاق خان
دمرکز په تیلگراف خانی کښې	
په ٥ رتبه	ص ، عبدالغفور خان
دمهتاب قلا په تیلگراف خانی کښې	
په ٥ رتبه	ص ، عبدالحق خان
دمهتاب قلا په تیلگراف خانی کښې	
په ٥ رتبه	ص ، عبدالحمید خان
دمهتاب قلا په تیلگراف خانی کښې	
په ٥ رتبه	ص ، محمدشعیب خان

د :

دچك آفس اوخارجی ارتباط پهمدیت کښې	
په ۳ رتبه	ع ، عبدالقیوم خان
دچك آفس اداری » »	
په ٥ رتبه	ص ، محمدامین خان

ه :

داجرائیې اودمامورینو عمومی مدیر	
په ۳ رتبه	ع ، محمدایوب خان
دتحویلخانو ددیپو په مدیریت کښې	
په ٥ رتبه	ص ، محمد سرور خان

و :

دکنټرول عمومي مدیر په ۳ رتبه ع ، یعقوب علی خان

داوراقو مدیر په ۵ رتبه ص ، عبدالرحمن خان

دمزارشریف دمخابراتو عمومي مدیر
په ۳ رتبه ع ، سلطان علی خان

دمزارشریف « اداری «
په ۵ رتبه ص ، حبیب الله خان

دهرات دمخابراتو عمومي مدیر په۳رتبه ع ، سیداحمدشاه خان

« « اداری « په ٤رتبه ص ، احمدضیأ خان

« دتیلگراف خانی منتظم په٤ رتبه ص ، عبدالرحیم خان

دقطغن دولایت دمخابراتو عمومي مدیر
په ۳ رتبه ع ، غلام دستگیر خان

دقطغن دولایت دمخابراتو اداری مدیر
په ٤ رتبه ص ، عبدالواحد خان

دقطغن دتیلگراف خانی منتظم په٥رتبه ص ، محمدیوسف خان

دقندهار دولایت دمخابراتو عمومي مدیر
په ۳ رتبه ع ، محمدحسین خان

دقندهار دولایت دمخابراتو اداری مدیر
په ٤ رتبه ص ، محمدیوسف خان

دقندهار دولایت دتیلگراف خانی منتظم
په ٥ رتبه ص ، غلام محی الدین خان

دمشرقی دولایت دمخابراتو مدیر په٥رتبه ص ، محمدیاسین خان

دجنوبي دولایت دمخابراتو مدیر په٥رتبه ص ، جمعه گل خان

دغزنی داعلی حکومت دمخابراتو مدیر په ٥ « ص ، امیرمحمد خان

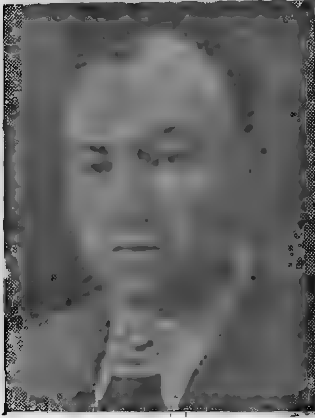
دپروان « « « په ٥ « ص ، عبدالشکور خان

دمیمنی « « « په ٥ « ص ، محمدنبی خان

دبدخشان « « « په ٥ « ص ، محمداسحق خان

دفراه « « « په ٥ « ص ، نورالدین خان

د معدنو وزارت

وزیر	ع ، ج محمد نعیم خان
معین	ع ، ص سید عبدالاحد خان

دوزارت د مرکز مدیریتونه :

د تفتیش فنی او داری عمومی مدیر	ع ، محمد احسان خان
د استخراج عمومی مدیر	ع ، غلام علیخان
داجرائیې عمومی مدیر	ع ، عبدالفتاح خان
د کشافی مدیر	ص ، محمد مومن خان
د کنترول مدیر	ص ، لعل محمد خان
تجارتی مدیر	ص ، عبدالوهاب خان
داوراقو مدیر	ص ، عبدالحکیم خان
د تفتیش اول عضو	ع ، ج محمد نعیم خان
	ص ، عبدالحمید خان
د « دوهم «	ص ، خواجه گلاب شاخان

دوزارت نه دباندی دوزارت مربوط مدیریتونه :

د تالقانو د مالګی دانتهائی مدیریت کفیل	ص ، رمضان علی خان
دانمخوی د نمکسار « « «	ص ، عبدالروف خان
د کلفګان دمالګی « « «	ص ، شیرمحمد خان
د کرکر دسکرو دمعدن آمر	ص ، عبدالله خان رحیمی انجنیر
داشپشتې دمعدن دسکرو اداری مدیر	ص ، علی احمد خان
دمزار شریف دمالګی دمعدن مدیر	ص ، عبدالاحد خان
دبریکت دفابریکی مدیر	ص ، محمد انور خان

د مطبوعاتو مستقل ریاست

رئیس ج ، محمد هاشم خان میوندوال

معاون . . . . .

دداخلي نشراتو عمومي مدیر په ۳ رتبه

ع ، میرعلی اصغرخان شعاع

دداخلي نشراتو داومړۍ څانگې انتهائي مدیر په ٤ رتبه ص، رحمت الله خان شفق

دداخلي نشراتو لومړۍ څانگې عضو په څلرمه رتبه ، .. ..

د داخلي نشراتو د دوهمې څانگې مدیر ع ، ص عبدالرؤف خان بېنوا

ج ، محمد هاشم خان میوندوال

دداخلي نشراتو عضو به څلرمه رتبه	ص ، محمد سرور خان وفا
» » ددریمې څانگې دانتهائي مدیر کفیل	ص ، محمد قاسم خان عقاب
دخارجي نشراتو دعمومي مدیر کفیل	ص ، عطاؤالله خان
دخارجي نشراتو داومړۍ څانگې مدیر په څلرمه رتبه	ص ، فضل احمد خان زرمتی
دخارجي نشراتو ددوهمې څانگې دانتهائي مدیر کفیل	ص ، محمد شریف خان
دخارجي نشراتو ددریمې څانگې انتهائي مدیر په ٤ رتبه	ص ، محمد نبی خان کهزاد
دتربیهٔ افکار دعمومي مدیریت کفیل په څلرمه رتبه	ص ، شاه محمد خان
دآژانس عمومي مدیر په ۳ رتبه	ع ، محمد محسن خان
» » » « معاون دانتهائي مدیر په حیث	ص ، عبد الاحد خان حشمت
» » » » » » »	ص ، میرمحمد حسن خان

عهده	نوم
ددائرةالمعارف دعمومي مديريت كفيل په څلرمه رتبه	ص ، سیداحمدشاه خان هاشمی
ددائرةالمعارف دعمومي مديريت غړی په ٦ »	ص ، سیدحمیدالله خان
» » » » په ٦ »	ص ، محمدافضل خان
دپښتوټولنې دعمومي مديريت عمومي مدير په ۳ رتبه	ع ، صدیق الله خان رشتین
دپښتو ټولنې معاون په ٤ رتبه	ص ، قیام الدین خان (خادم)
» » » » غړی دانتهائی په٤ رتبه	ص ، غلام احمد خان
» » » » » » »	ص ، نور محمد خان
» » » » » » »	ص ، محمدابراهیم خان
» » » » » » »	ص ، غلام رحمن خان
» » » » » » »	ص ، عزیزالرحمن خان سیفی
» » » » » » »	ص ، شرف الدین خان
» » » » » » »	ص ، نورمحمد خان تره کی
» » » » » » »	ص ، محمدیوسف خان
» » » » » » »	ص ، عبدالغنی خان
» » » » » » »	ص ، محمد یونس خان
» » » » » » »	ص ، نورمحمدخان مفتش
» » » » » » »	ص ، محمدابراهیم خان منجم
» » » » » » »	. . . . .
» » » » » » »	. . . . .
» » » » » » »	. . . . .

دتاریخ عمومی مدیر په ۲ رتبه	ع ، ص احمدعلی خان کهزاد
« « معاون په ٤ رتبه	ص ، محمدابراهیم خان خلیل
دکتابخانی مدیر په ٤ رتبه	ص ، غلامجان خان
داداری عمومی مدیر په اول رتبه	ع ، ص برهان‌الدین خان کشککی
دریاست دمرکز داجرائیې مدیر په ٤ رتبه	ص ، شیراحمد خان
داوراقو دمدیریت کفیل په ٥ رتبه	ص ، فدامحمد خان
دمخصوص قلم دانتهائی مدیریت مدیر په ٥ رتبه	ص ، عبداللطیف خان نشاط
دتلگرافخانې په انتهائی مدیریت کې منتظم په ٦ رتبه	ص ، محمدقادر خان
درادیو دنشراتو عمومی مدیر په اوله رتبه	ع ، ص عبدالغفورخان (برېښنا)
دصحنې تمثیل انتهائی مدیر	ص ، نجفعلی خان (نباتی)
درادیو دتخنیك دعمومی مدیریت مدیر په ۲ رتبه	ع ، ص عطاؤالله خان
« « « معاون په ۷ رتبه	ص ، عبدالرحیم خان

دعمومی مطبعې تشکیلات .

دعمومی مطبعې آمر دلمړۍ رتبې په حیث	ع ، ص صوفی عبدالحمید خان
اداری معاون د۳ رتبې په‌حیث	ع ، یارمحمد خان (نظامی)
دزنکوگراف مدیر د ۳ رتبې په حیث	ع ، عبدالغنی خان

داجرائيې مدير د څلرمې رتبې په حيث	: ص ، عبدالوکيل خان
دکنټرول مدير د « » »	: ص ، فيض محمد خان
داجرائيې معاون د پنځمې » »	: ص ، غلام سرور خان
دکنټرول معاون دپنځمې رتبې په حيث	: ص ، محمد رحيم خان
دماموريتو شخصيه مدير « » »	: ص ، گلاب الدين خان
دتصحيح مدير ددريمې رتمې په حيث	: ع ، عبدالصمد خان « جاهد »
دتصحيح معاون دپنځمې رتبې په حيث	: ص ، غلام محی الدين خان
د » » » » »	: ص ، گل محمد خان
دطباعتی مدير » » »	: ص ، نور احمد خان
دزنکوگرافی معاون دڅلرمې رتبې په حيث	: ص ، داد محمد خان
تخنيکی مدير دپنځمې رتبې په حيث	: ص ، محمد اکبر خان
طباعتی فنی معاون » » »	: ص ، محمد شريف خان
دخطاطی مدير » » »	: ص ، سيد محمد طاهر خان
دسکوکو دمدير کفيل	: ص ، محمد اکبر خان
فنی مشاور	هنرمند نوری افندی
متخصص	گوپسکی

د کرهنې رياست

دکرهنی مستقل رئیس	. . . . .
معین په‌اوله رتبه	ع ، ص ، محمدزمان خان تره کی

تخنیـکی رئیس :

په‌دوهمه درجه	ع ، ص ، غلام‌صدیق خان
« ٤ « انتهائی مدیر	١ تن
« ٦ « مامور	١ «
ابتدائی سرکاتب په ٨ درجه	١ «
کاتب په ١٠ درجه	٢ تنه

د زراعتی مدافعې رئیس :

په ٢ درجه	ع ، ص ، محمد کریم خان
مدیر په٣ درجه	١ تن
مامور په ٦ درجه	١ «
دمجادلې ماموران په٧ درجه	٣ تنه
سرکاتب په٨ درجه	١ تن
اداری سرکاتبان په٨ درجه	١١ تنه
دمجادلی کاتب په ١٠ درجه	١ تن
کاتب په١١ درجه	١ «
فارغ‌التحصیلان په١٠ درجه	٥ تنه

دقرانطین څانـګه:

مامور په٦ رتبه	١ تن
سرکاتب په٨ «	١ «
کاتب په١٢ رتبه	١ «

دتحریراتو مدیریت :

مدیـــر په٥ رتبه	١ تن
کاتبان په ١٠ «	٢ تنه

دزراعتی پلان دتطبیق رئیس په‌اوله رتبه ع ، ص ، میرمحمدیوسف خان

د اجرائیي مدیریت :

مدیر په ٤ رتبه	ص ، سید محمد محسن خان	
انتهائی سرکاتب په ۸ درجه		۱ تن
کاتبان په ۱۱ درجه		۲ تنه
« په ۱۰ «		۱ تن
کاتب دتایپست په حیث په ۱۰ درجه		۱ تن
کاتب په ۱۲ درجه		۱ تن

د اجرائیي څانګه :

٦ رتبه مامور	۱ تن
سرکاتب په ۸ رتبه	۲ تنه
کاتب په ۱۰ «	۲ تنه
کاتب د تایپست په حیث په ۱۰ رتبه	۱ تن

د تفتیش عمومی مدیریت :

په ۳ رتبه عمومی مدیر	ع ، غلام محی الدینخا ن	
اعضاء په ٤ رتبه	۳ تنه	
ما موران په ٦ «	٤ تنه	
سرکاتب په ۸ «	۱ تن	
کاتبان په ۱۰ رتبه	۲ تنه	

د تبلیغاتو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر په ۳ رتبه	ع ، محمد زمان خان
ترجمانان په ۷ «	۲ تنه

د تبلیغاتو او د خیړنې مدیریت :

مدیر په ٤ درجه	۱ تن
سرکاتب په ۸ «	۱ تن
کاتب په ۱۰ «	۱ تن

د پروپاګند مدیریت :

مدیر په ٤ رتبه	۱ تن
ما مور « ٦ «	۱ تن
سرکاتب « ۸ «	۱ تن
کاتب « ۱۰ «	۱ تن

د زراعتي احصائیي څانګه :

په ٦ رتبه مامور ١ تن
په ١٠ « کاتب ١ تن
دپیلی ماموران په ٩ رتبه ٢ تنه

د ښاتو د مچمچیو مدیریت :

په ٦ رتبه مامور ١ تن
دداخلی فارغ التحصیلان په ١٠ رتبه ٢ تنه
« « « په ١٠ رتبه ٨٩ تنه

د اوبه کولو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر په ٣ رتبه ١ تن
انجنیر په ٥ « ١ تن
سرکاتب په ٨ « ١ تن
کاتب په ١٠ « ١ تن
مسیوګراف په ٨ « ١ تن
په ١٠ رتبه دمسیوګراف معاون ١ تن
نقشه کش په ٧ رتبه ١ تن
٤ رتبه مامور ١ تن
٦ « « ١ تن
کاتب په ١٠ رتبه ١ تن

د مزار شریف د کرهنې مدیریت :

مدیر په ٤ رتبه ١ تن
کاتب په ١١ « ١ تن
مساح په ١٠ « ٢ تنه
« په ١١ « ٢ تنه
داجرائیې سرکاتب په ٨ رتبه ١ تن

د ملخو د دفع کولو څانګه :

کاتب په ١٠ رتبه ١ تن
سرکاتب په ٨ « ١ تن
« په ٩ « ١ تن
د مجادلې ماموران په ٩ « ٨ تنه

د ځنګلو څانګه :

مامور په ٦ رتبه ۱ تن

معاون په ۹ « ۱ تن

دهرات ولايت :

مدير په رتبه ۱ تن

مامور په ۷ « ۱ تن

سرکاتب په ۹ « ۱ تن

کاتب په ۱۰ « ۱ تن

« په ۱۱ « ۱ تن

د املاکو څانګه :

سرکاتب په ۸ رتبه ۱ تن

کاتب په ۱۰ « ۱ تن

« په ۱۱ « ۱ تن

مساح په ۱۱ « ۲ تنه

دځنګلو څانګه

سرکاتب په ۸ رتبه ۱ تن

کاتب« ۱۰ « ۱ تن

کاتب « ۱۱ « ۱ تن

دمجادلې مامور په۷رتبه ۵ تنه

داوراقو څانګه

کاتب په۱۰ رتبه ۱ تن

« « ۱۱ « ۱ تن

کاتب ۱ تن

دهرات دبادعيساتو مامورين

مدير په ٤ رتبه ۱ تن

کاتب په۹ « ۱ تن

کاتب « په۱۰ « ۱ تن

دځنګلو کاتب په۱۱ رتبه ۱ تن
ماموران په۱۰ رتبه ۶ تنه

دقندهار عمومي مدیریت

لوی مدیر په۳ رتبه ۱ تن
فني « په٤ « ۱ تن
داجرائیې سرکاتب په۹ رتبه ۱ تن
کاتب په۱۰ رتبه ۱ تن
« په۱۱ « ۱ تن

داوراقو خانګه

سرکاتب په۹ رتبه ۱ تن
کاتب په۱۰ « ۱ تن
« په۱۱ « ۱ تن
مساح دکاتب په‌درجه په۱۰ رتبه ۳ تنه

دفراه دکرهنې مدیریت

مدیر په۵ رتبه ۱ تن
مامور په۷ رتبه ۱ تن
« « ۸ « ۱ تن
« « ۹ « ۱ تن
« « ۱۱ « ٤ تنه
کاتب ۲ تنه

دکابل دولایت دکرهنې مدیریت

مدیر په٤ رتبه ۱ تن
داجرائیې سرکاتب په۸رتبه ۱ تن
کاتب په۱۰ « ۱ تن

داملاکو خانګه

سرکاتب په۸ رتبه ۱ تن
کاتب په۱۰ « ۱ تن
کاتب په۱۱ « ۱ تن
« ۱ تن

دباغو څخانګه

مامور په۷ رتبه ۱ تن
سرکاتب په۸ « ۱ تن
کاتب په۱۰ رتبه ۱ تن

لوګر

مامور په٦ رتبه ۱ تن
کاتب په۱۰ رتبه ۱ تن

داوراقو مدیریت

مدیر په٤ رتبه ص محمد طاهرخان
داجرائیې سرکاتب په۸ رتبه ۱ تن
کاتب په۱۰ « ۱ تن
« په۱۱ « ۱ تن
دحفظیې سرکاتب په۸ رتبه ۱ تن
کاتب په۱۱ رتبه ۱ تن
« په۱۰ « ۱ تن

داجرائیې اودحفظې کاتبان په۱۰ رتبه ۲ تن
دتحویلخانې اداری سرکاتب په۸ « ۱ تن
کاتب په۱۰ رتبه ۱ تن

داملاکو مدیریت

انتهائی مدیر په٤ رتبه ص محمد اسلم خان
مامور په٦ « ۱ تن
سرکاتب په۸ « ۱ تن
کاتب په۱۰ « ۱ تن
کاتب په ۱۱ « ۱ تن
داملاکو دخرڅوولو سرکاتب په۸ رتبه ۱ تن
کاتب په۱۰ رتبه ۱ تن

دولایاتو انتهائی مامور په٦ رتبه ۱ تن
سرکاتب په۸ رتبه ۱تن
کاتب په۱۰ رتبه ۲ تنه
کاتب په۱۱ ۱ تن
داملاکو دتصفیې مامور په٦رتبه ۱ تن
سرکاتب په۸ رتبه ۱تن
کاتب « ۱۰ « ۱ تن
دمساحت دپنځو گرفو مدیران په٤ رتبه ٥ تنه
سرکاتبان په۸ رتبه ٥ تنه
کاتبان په۱۰ « ۱۰ تنه
طناب کشان په۱۱رتبه ۱۰ تنه
مهندس په۷ رتبه ۱ تن

دځنګلاو مدیریت

مدیر په٤ رتبه ۱ تن
سرکاتب په۸ رتبه ۱ تن
کاتب په۱۰ « ۱ تن
« په ۱۲ « ۱ تن
فارغ التحصیلان په٦ « ۱ تن

دنسلګیری ریاست

رئیس په۲ رتبه ع ، ص محمد داود خان
معاون په٤ « ۱ تن
دبیطارئیې مدیر په٤ رتبه ۱ تن
دبیطارئیې ابتدائی سرکاتب په ۹ رتبه ۱ تن
داوراقو دبیطاری دتفتیش کاتبان په۱۰ رتبه ٦ تنه
کاتب په۱۱ رتبه ۱ تن
دبیطارئی معاون په ٦ رتبه ۲ تن
مستحضر په ۱۱ « ٥ تنه
ترجمان په٥ « ۱ تن

داجرائيي سرکاتب په۸ رتبه ۱ تن
کاتب په۱۱ رتبه ۱ تن
دتربيه‌خانې مامور په ٦رتبه ۱ تن
کاتب په ۱۰ رتبه ۱ تن
عمومي منتظم په ۸ رتبه ۱ تن
دشيدو دخرڅولو نماينده په ۷ رتبه ۱ تن
مساح دکاتب په‌درجه په ۱۰ رتبه ۱ تن
سرکاتب په ۹ رتبه ۱ تن
کاتب په ۱۱ رتبه ۱ تن

دميمني د کرهنې مديريت

مدير په ٤ رتبه ۱ تن
کاتب ۱ تن
مساح په ۱۱ رتبه ۱ تن
کاتب ۱ تن
دمجادلې ماموران په ۱۱ رتبه ٤ تنه
دتخنيك « په ۸ رتبه ۱ تن
داجرائيي ابتدائي سرکاتب په۹رتبه ۱ تن
کاتب په ۱۰ رتبه ۱ تن
داملاکو مامور په ٦ « ۱ تن
کاتب په ۱۰ « ۱ تن
کاتب په ۱۱ « ۱ تن
مساح په ۱۱ « ۱ تن

دپروان د کرهنې مديريت :

مدير په ٤ رتبه ۱ تن
داجرائيي سرکاتب په ۸ رتبه ۱ تن
کاتبان په ۱۰ رتبه ۲ تنه

دغزني د کرهنې ماموريت :

مامور په ٦ رتبه ۱ تن
کاتب په ۱۰ رتبه ۱ تن

دبدخشان د کرهنې مدیریت :

مدیر په ٤ رتبه	۱	تن
سر کاتب په ۸ «	۱	تن
داجرائیې کاتب په ۱۰ رتبه	۱	تن
« « په ۱۱ «	۱	تن
مساح په ۱۰ رتبه	۱	تن
دحفظیې کاتب په ۱۱ رتبه	۱	تن
زراعتی متخصص په ٦ رتبه	۱	تن

دمشرقي دولایت د کرهنې مدیریت :

مدیر په ٤ رتبه	۱	تن
سر کاتب په ۸ «	۱	تن
دزراعت اودااملاکو کاتبان په ۱۰ رتبه	۹	تنه
کاتب	۱	تن
مساح د۳ کاتب په درجه	۲	تنه
دباغاتو کاتب په ۱۰ رتبه	۱	تن
ابتدائی مامور په ٦ رتبه	۱	تن
دځنګلو دافتو کاتب په ۱۰ رتبه	۱	تن
دځنګلو دافتو کاتب په ۱۱ رتبه	۱	تن
فنی مدیر په ٤ رتبه	۱	تن

دقطغن ولایت :

مدیر په ٤ رتبه	۱	تن
سرکاتب په ۸ «	۱	تن
کاتب په ۱۰ «	۱	تن
« « ۱۱ «	۱	تن
مساح ۱۰ «	۱	تن
دزراعتی مدافعې ابتدائی مامور په ٦ رتبه	۱	تن
سرکاتب په ۹ رتبه	۱	تن
کاتب په ۱۰ «	۱	تن

از اعضای کابینه

ع، ش، س، ع جلالتمآب جناب محمد عارف خان
کفیل وزارت دفاع ملی

ج، جلالتمآب سید شمس الدین خان مجروح
رئیس مستقل قبائل

دمجادلې مامور په ۷ رتبه ٤ تنه
» » ۹ » ۳ تنه
مامور » ۷ » ۲ تنه
دعمرانی » ٦ » ۱ تن
دیل خمری او دتالقانو زراعتی
کاتب په ۱۰ رتبه ۱ تن
ددوشی، اندراب، نهرین، خان آباد
امام‌صاحب‌قلعه‌ذال، رستاق، دچاياب
اودینګی قلا کاتبان په ۱۱ رتبه ۹ تنه
داصلاح کولو مامور په ٦ رتبه ۱ تن
سرکاتب په ۸ رتبه ۱ تن
کاتب » ۱۰ » ۱ تن
داجرائی » » ۱۰ » ۱ تن
دتحریر » » ۱۰ » ۱ تن
داوراقوداداری سرکاتب په ۸ رتبه ۱ تن
دحفظیې کاتب په ۱۰ رتبه ۱ تن
» » » ۱۱ رتبه ۱ تن
دخننګلو ابتدائی سرکاتب په ۸ رتبه ۱ تن

دقندوز فارم :

مدیر په ٥ رتبه ۱ تن
داجرائیې مامور په ۷ رتبه ۱ تن
کاتب په ۱۰ رتبه ۱ تن
کاتبان په ۱۱ » ۲ تنه
فنی مامور په ۱۱ » ۱ تن
دحفظیې اول کاتب په ۱۰ رتبه ۱ تن

دکابل ولایت

دکابل والی	و ، ج ، عبدالحکیم خان
مستوفی	ع ، ص ، عبدالوهاب خان
دامنیې قوماندان	ح ، عبدالعزیز خان
دمرافعې قاضی	ف ، مولوی عبدالخالق خان (صدیقی)
دابتدائیې قاضی	« محمدیوسف خان
دگمرك رئیس	ع ، ص ، عبدالرسول خان
دتعمیراتو دعمومی مدیریت کفیل	ص ، محمدحسین خان
دتحریراتو عمومی مدیر	ع ، عبدالباقی خان
داستخباراتو مدیر	. . . . .
داحصائیې مدیر	ص ، عبدالسمیع خان
دپولیسو مدیر	ش ، عطاؤالله خان (عظیمی)
دپولیسو دلومړی قسم دمدیر کفیل	ص ، محمدابراهیم خان
« « دوهم « «	« ، سیدبهاؤالدین خان
« « دریم « «	ع ، محمدسرور خان
« « څلرم «	. . . . . .
دقرارگا دلوازمو دمدیریت کفیل	ص ، محمد انور خان
دژاندارمې دغند کفیل	ش ، عبدالحسین خان
دانظباطی محبس مدیر	ش ، نثاراحمد خان
دمعارف دعمومی مدیریت کفیل	ص ، محمد کبیر خان
دکرهڼې « «	ص ، محمدانور خان
دمعابرو « «	ص ، عبدالاحد خان
دعسکری مکلفیت مدیر	ح ، خواجه‌محمد خان

دقندهار ولایت

نائب‌الحکومه اوعسکری قوماندان	ع ، ش ، س ، ع ، عبدالغنی خان
مستوفی	ع ، ص ، نورمحمد خان
دبراسی دکمپنۍ مستقل رئیس	ج ، محمدمرید خان
دمرافعې دمحکمې قاضی	. . . . . .

دابتدائيې دمحکمې قاضی	ف ، غلام ايشان خان
دښاروالی رئيس	ع ، ص ، حاجی گل محمد خان
دامنيې قوماندان	ح ، محمد اکبر خان
دمعارف مدير	ع ، ن ، محمد اسمعيل خان
دگمرك رئيس	ع ، ص ، عبدالاحد خان
دمطبوعاتو لوی مدير اودطلوع افغان	
دجريدې چلونکی	ح ، محمد شاه خان (ارشاد)
دشخړو دپرېکړې رئيس	ع ، ص ، غلام فاروق خان
داملاکاتو لوی مدير	ع ، سيد احمدشاه خان
ددولتی انحصاراتو لوی مدير	ع ، خواجه ذکرالله خان
دمخابراتو لوی مدير	ع ، محمد حسن خان
دماليا تو برعايداتو لوی مدير	. . . . . .
دتحريراتو مدير	ص ، عبدالقدوس خان
دمخصوص قلم مدير	ص ، عبدالقدوس خان
دصحيې مدير اوسرطبيب	ص ، محمد عمر خان
دقبايلو مدير	ص ، فضل محمدخان (اڅکزی)
دفوائدعامی مدير	ص ، کمال الدين خان
دعسکری مکلفيت مدير	ح ، عبدالباقی خان غند مشر
دپليسو سرمامور	ش ، محمدزمان خان
داستخباراتو مامور	ص ، عبدالاحد خان
دگرشك حکمران	ع ، ع ، محمدرفيق خان
دقلات »	ع ، ع ، محمدشريف خان
داروزگان »	ع ، ع ، سلطان عزيزخان
دهند داولی درجې حکومت حاکم	ع ، ا ، عبدالملك خان
دارغنداب حاکم	ع ، ا ، عبدالاحد خان
دکشك نخود »	ع ، ا ، محمدبنارس خان
دپنجوائی »	ع ، ا ، محمد علی خان
دترين »	ع ، ا ، غلام حيدر خان
دده راود »	ع ، ا ، محمدسرور خان

دارغستان حاکم	ع ، ا ، محمد آصف خان
دسپین بولدك »	ع ، ا ، امیرمحمد خان
دخاکریز »	ع ، ا ، عزیزاحمد خان
دشوراباك »	ع ، ا ، نظرمحمد خان
دنهرسراج »	ع ، ا ، عبدالکریم خان
دموسی قلا »	ع ، ا ، محمدنادر خان
دگرمسیر »	ع ، ا ، محمدعلی خان
دنوزاد »	ع ، ا ، عبدالرشید خان
ددایه وچوپان »	ع ، ا ، محمد ایاز خان
دشنکی	ع ، ا ، عبدالقدوس خان
دجلدك »	ع ، ا ، محمدانور خان
دجرسند	ع ، ا ، محمد یعقوب خان
دخاکریز »	ع ، ا ، محمدعلم خان
ددهلې »	ع ، ا ، حاجی محمدآصف خان

دهرات ولایت

نائب الحکومه	ع ، ج ، عبدالله خان
مستوفی	ع ، ص ، محمد عثمان خان
دامنیې قوماندان	ح ، سردارمحمد خان
دمرافعی قاضی	ف ، حافظ احمدعلی خان
دکرهنې دڅانگو آمر	ع ، ص ، محمدکریم خان
دگمرك رئیس	ع ، ص ، حاجی احمدعلی خان
دمخابراتو لوی مدیر	ع ، سید احمدشاه خان
دمالیات برعایداتو لوی مدیر	ع ، جلال الدین خان
دپوهنې لوی مدیر	ع ، محراب الدین خان
دعوائدعامی لوی مدیر	ع ، فضل‌حق خان
دتحریراتو لوی مدیر	ع ، عبداللطیف خان
دصحیې لوی مدیر	ع ، دکتور محمد آصف خان
دمخابراتو اداری مدیر	ص ، احمدضیاء خان

دلیلیی دمکتب دمدیر کفیل	ص ، محمداعظم خان
دښاروالی رئیس	ښاغلی غلام یحیی خان
د اطاق تجارت رئیس	« عزیزاحمد خان
دمنازعاتو دفیصلو «	ع ، ص ، نور محمد خان
دتیلګراف مدیر	ص ، عبدالرحیم خان

دمزارشریف ولایت

نائب الحکومه	و ، ج ، سیدعبدالله خان
مستوفی	ع ، ص ، محمدسرور خان
دحدودو دژاندارمی دغنډ قوماندان	ح ، محمد اسحق خان
دامنیې قوماندان	ح ، محمد خواجه خان
دمرافعې دمحکمې قاضی	ف ، مولوی محمد ابراهیم خان کاموی
دابتدائې دمحکمې قاضی	ف ، ضیاؤالدین خان
دمعارف عمومی مدیر	ع ، محمد محسن خان
دمخابراتو عمومی مدیر	ع ، سلطان علی خان
دګمرك عمومی مدیر	ع ، علی محمد خان
دمالیات برعایداتو عمومی مدیر	ع ، عبدالحکیم خان
دمکلفیت مدیر	ح ، عبدالمجید خان
دکرهنی مدیر	ص ، عبدالرسول خان
دمطبوعاتو مدیر	ص ، محمدناصر خان (غرغښت)
دمعدن مدیر	ص ، عبدالاحد خان
داحصائیې مدیر	ص ، غریب الله خان
دتحریراتو مدیر	ص ، حاجی غلام محمد خان
دفوائدعامی مدیر	ص ، عبدالصمد خان
دصحیې مدیر	ص ، محمدآصف خان
دمستوفیت دکنترول مدیر	ص ، احمدعلی خان
دپولیسو مدیر	ص ، عبدالاحد خان
دافغانستان دبانك مدیر	ص ، نیك محمد خان
داستخباراتو مامور	ص ، سیدجعفر خان

دشبرغان لوی حاکم	ع ، ع ، محمد محبوب خان
دبلخ لوی حاکم	ع ، ع ، عبداللطیف خان
دسمنگان لوی حاکم	ع ، ع ، غلام‌علی خان
ددولتي انحصاراتو مدیر	ع ، احمدشا خان
ددولتي فعلیاتو دمدیریت کفیل	ص ، محمدعمر خان
دښاروالی رئیس	ښاغلی سید محمدیونس خان
دشخړو دپرېکړی رئیس	ښاغلی عبدالکریم خان
داطاق تجارت رئیس	ښاغلی قاری
دمرستون رئیس	ښاغلی زندی خان

د قطغن ولایت

نائب الحکومه	و ، ج ، محمداسمعیل خان
مستوفی	ع ، ص ، سیدمحمد خان
دمرافعې قاضی	ف ، ملاپاینده محمدخان
دابتدائیې قاضی	. . . . .
دامنیې قوماندان	ح ، حبیب‌الله خان
دحدودو دژاندارمی دغنډ قوماندان	ح ، عبدالرحیم خان
دمعارف عمومی مدیر	ع ، عبدالرسول خان
دمطبوعاتو مدیر	ع ، میرامین‌الدین خان انصاری
دمخابراتو مدیر	ع ، غلام دستگیر خان
دانحصاراتو مدیر	ع ، محمدرسول خان (پښتون)
دفوائدعامې مدیر	ص ، عبدالرزاق خان
دکرهڼې مدیر	ص ، میر سیف‌الدین خان
دصحیې مدیر اوسرطبیب	ص ، محمدعظیم خان
دتحریراتو مدیر	ص ، محمدعثمان خان
داحصائیې مدیر	ص ، محمد همایون خان
دگمرك مدیر	ص ، صالح‌محمد خان
دمالیات برعایداتو مدیر	ص ، عبدالمجید خان
دشخړو دپرېکړی رئیس	ص ، سیدعمر خان

دتالقان لوی حاکم	ع ، ع ، غلامقادر خان
دقندوز لوی حاکم	ع ، ع ، سراج الدین خان
دپلخمری لوی حاکم	ع ، ع ، حبیب الله خان

دمشرقي ولايت

نائب الحکومه	و ، ج ، عبدالله خان
مستوفی	ع ، ص محمد عثمانخان
د امنیې قوماندان	ح ، دین محمد خان
دژاندارمی قوماندان	ح ، محمد اکبر خان
دمکلفیت مدیر	ح ، داد خدا خان
د تحریراتو مدیر	ص ، محمد امانخان
د مخصوص قلم مدیر	ص ، شیر محمد خان
د معارف عمومی مدیر	ع ، عبدالغفور خان
د احصائیې مدیر	ص ، محمد یوسف خان
د استخباراتو مدیر	. . . .
دکرهنې او املاکو مدیر	ص ، شمس الدینخان
د مخابراتو مدیر	ص ، محمد یاسین خان (حکمت)
د گمرك مدیر	ص ، عبدالشکور خان
د فوائد عامی مدیر	ص ، حفیظالله خان
د قبایلو دعمومی مدیر کفیل	ص ، شاپورخان (احمدزی)
د مالیات برعایداتو مدیر	ص ، حب علیشا خان
د صحیې مدیر	. . . .
د نقلیاتو د مدیر کفیل	. ، سلطان محمد خان
د انطباعاتو مدیر	ص ، حبیب الله خان (کاموی)
د مطبوعاتو مدیر	ص ، عبدالباقی خان (ماعوانیوال)

د جنوبي ولايت

دجنوبی عسکری قوماندان او دتنظیمیې رئیس	ع ،ش ، س ، ع غلام رسول خان
دتنظیمیې دریاست معاون ددوهمې رتبې بحیث	ع ، ص پاینده محمد خان
مستوفی	« « ع ، ص غلام رسول خان

دتحریراتو مدیر دخلرمې رتبې په حیث	ص ، عبدالباقی خان
د استخباراتو مدیر داوومې رتبې په حیث	ص ، غوث الدینخان
د امنیې قوماندان لمړی غندمشر	ح ، عبدالقادر خان
د مرافعې قاضي د دریمې رتبې په حیث	ف ، ملا فضل کریم خان
د معارف عمومی مدیر » » »	ع ، عبدالسلام خان
د قبایلو مدیر » » »	ع ، محمد اسلم خان
د صحیې مدیر دخلرمې رتبې په حیث	ص ، محمد ایوب خان
د مخابراتو مدیر دپنځمې رتبې په حیث	ص ، جمعه گـل خان
د گـمرك مدیر دخلرمې رتبې په حیث	ص ، محمد علی خان
د فوائد عامې مدیر » » »	ص ، امیر محمد خان
د کرهڼې مدیر » » »	ص ، عبدالله خان
دنقلیاتو دمدیر کـفیل داوومې رتبې په حیث	ص ، حیات الله خان
دقلم مخصوص دمدیریت کفیل داتمې رتبې په حیث	ص ، شیر محمد خان
دمطبوعاتو دمدیریت کفیل دپنځمې رتبې په حیث	ص ، محمد ایوب خان
دښاروالی رئیس ددریمې رتبې په حیث	ع ، فیض محمد خان

د میمنې اعلی حکومت

الف :

د میمنې اعلی حاکم	ع ، ع ، ص سید غلام رسول خـان
اعلی سررشته دار	ع ، ص حافظ امیر محمد خان
دژاندارمې حدودی قوماندان	ح ، عبدالـکریم خان
د امنیې قوماندان	ش ، عبدالشکور خان
د مکـلفیت مدیر دغندمشر په رتبه	ح ، عبد ارزاق خان
د مرافعې قاضی	ف ، مولوی عبدالرحمن خان
د ابتدائی محکمې قاضی	ف ، خیر الله خان
د معارف مدیر	ص ، محمد یوسف خان
د مطبوعاتو دمدیریت وکـیل	ص ، میر سعید خان (بری من)
د گـمرك مدیر	ص ، صدر الدینخان
د فوائد عامې مدیر	ص ، عبد الهادی خان

د مخابراتو مدیر	ص ، محمد نبی خان
دملکي شفاخانې سرطبیب	ص ، دکتور محمد طاهر خان
دمالیات برعایداتو مدیر	ص ، عبدالسلام خان
د کرهنې مدیر	ص ، محمد اکبر خان
داندخوی دشاهي بانك مدیر	
د اندخوی دنمکسار دمدیریت کفیل	ص ، عبدالرؤف خان
د میمنې د تحریراتو مامور	ص ، عبدالشکور خان
« داستخباراتو مامور	ص ، امین الله خان
« د احصائیې مامور	ص ، سید مقیم خان
د اندخوی د مالیات برعایداتو مامور	ص ، میرزا سلطان محمد خان
د میمنې دښاروالی رئیس	ښاغلی محمد رحیم خان (شیدا)
د اندخوی « مامور	« محمد صادق خان

ب : دمیمنې مربوطه حاکمان :

داندخوی لوی حاکم	ع ، ع محمد رحیم خان
د پښتونکوت حاکم	ع ، ا عبدالواحد خان
د بلچراغ حاکم	ع ، ا محمد مالك خان
د قیصار حاکم	ع ، ا احمد جانخان
د شیرین تگاب حاکم	ع ، ا محمد رفیق خان

ج : تجارتی موسسې :

د میمنې دتجارت داطاق رئیس	ښاغلی عبدالاحد خان
« دتجارتی منازعاتو دفیصلې رئیس	« سید کمال خان
د اندخوی دتجارتی اطاق رئیس	« قربان بای
د میمنې د اتفاق دشرکت رئیس	« محمد یعقوب خان
د میمنې دمیمنت دشرکت رئیس	« محمد کریم خان
د اندخوی داتحادیې دشرکت رئیس	« ملا محمد قل خان
د میمنې ددیپو مدیر	« غلام نقش بند خان

د فراه اعلی حکومت

اعلی حاکم	ع ، ع ، ص سید آغا خان
اعلی سررشته‌دار	ع ، عبداللطیف خان
د مرافعې د محکمې قاضي	ف ، سید سیف الرحمن خان
د ابتدائی د محکمې د قاضی کفیل	ف ، آقا محمد خان
د امنیې قوماندان	ش ، محمد انور خان
د معارف مدیر	ص ، عبدالعزیز خان
د مطبوعاتو مدیر	ص ، عبدالمنان خان دردمند
د مخابراتو مدیر	ص ، نورالدین خان
د کرهنې مدیر	ص ، عبدالرحیم خان شکیبا
د صحیې مدیر	ص ، محمد سرور خان
د مکلفیت مدیر	ع ، محمد حسین خان
د فوائد عامې مدیر	ص ، محمد رسول خان
د تحریراتو مامور	ص ، عبدالبصیر خان
د احصائیې د ماموریت کفیل	ص ، شمس الحق خان زرغون
د گمرک مامور	ص ، غلام حیدر خان
د خارجه شانگی مامور	ص ، شیر علی خان
د مالیات برعایداتو مامور	ص ، نور احمد خان
د ښاروالی رئیس	ع ، ص محمد نعیم خان
د دیپو نماینده	ښاغلی شاهمرد خان ملیا
د حمل نقل مامور	ص ، محمد فرخ خان
د چخانسور حاکم	ع ، ا جان محمد خان
د بکواه حاکم	ع ، ا حبیب الله خان
د انار درې حاکم	. . . . .

د بدخشان اعلی حکومت

اعلی حاکم	. . . . .
اعلی سرشته دار	ع ، عزیز احمد خان
د مطبوعاتو مدیر	ع ، محمد قاسم خان (واجد)

د مرافعې د محکمې قاضي	ف ، ملا محمد غوث خان
د ژاندارمې غند مشر	ح ، عبدالغنی خان
د ابتدائيې د محکمې قاضي	ف ، ملا محمد اکبر خان
د عسکری مکلفيت مدير غندمشر	ح ، دين محمد خان
د امنيې د قوماندان کفيل	ش ، خورشيد احمد خان
د مخابراتو مدير	ص ، محمد اسحق خان
د فوائد عامې مدير	ص ، صالح محمد خان
د معارف مدير	ص ، محمد موسی خان
د کرهنې «	ص ، حسن علي خان
د گمرکاتو مامور	ص ، سيد عباس خان
د تحريراتو مامور	ص ، محمد رحيم خان
د احصائيې مامور	ص ، عبدالرسول خان
د شفاخانې سر طبيب	ص ، عبدالشکور خان
د استخباراتو مامور	ص ، محمد حسن خان
د ماليات بر عايداتو مامور	ص ، ميرزا عزيزالله خان
د اعلی سررشته داری د محاسبې مامور	ص ، ميرزا محمد اسمعيل خان
د ښار والی رئيس	ص ، عبدالعزيز خان

د پروان اعلی حکومت

اعلی حاکم	ع ۰ ع ، ص مير عبدالعزيز خان
د پروان د اعلی حکومت د امنيې د قوماندان کفيل	ش امير محمد خان
د پروان د اعلی حکومت سررشته دار	ع ، محمد نعيم خان
« « د فوائد عامې مدير	ع ، نقيب الله خان
« « د معارف «	ع ، محمد طاهر خان
« « د چهاريکار و د ليسې «	ص ، محمد فاضل خان
« « د مرافعې محکمې قاضي په ۵ رتبه	ف مولوی عبدالرؤف خان
« « د ابتدائيې « «	ف ، ملا محمد جان خان
« « د کرهنې مدير	ص ، غلام حسن خان
« « د مخابراتو مدير	ص ، عبدالشکور خان
« « د آژانس مامور	ص ، عبدالصمد خان
« « د گمرک مامور	ص ، محمد رفيق خان
« « د انحصاراتو مامور	ص ، شير زمان خان

دپروان داعلی حکومت دحمل نقل مامور ص ، عبدالحکیم خان
« « « دمکلفیت مدیر ح ، دین محمد خان غندمشر
« « دصحیې مدیر ص ، حاجی محمد شریف خان

دتحریراتو مامور ص ، ولی محمد خان

داستخباراتو « ص ، محمد اشرف خان

داحصائیې « ص ، عبدالغفور خان

دکاپیسا دلوی حکومت حاکم ع ، ع جان محمد خان

دکوهستان د۲ درجې دمحلی حکومت حاکم ع ، ا غلام دستگیر خان

دبگرام « « « ع ، ا عبدالحفیظ خان

دپنجشیر د۳ « « « ع ، ا محمد کریم خان

دنجراب د٤ « ع ، ا جانباز خان

دجبل السراج د٤ « ع ، ا عبدالوکیل خان

دغوربند د۳ درجې دمحلی حاکم غ ، ا غلام فاروق خان
دسرخ پارسا د٤ « « « ع ، ا عبدالاحد خان

دبامیانو د۳ « « ع ، ا جان محمد خان
دکهمرد د٤ « « « ع ، ا میرمحمد یونس خان

دغزنی اعلی حکومت

داعلی حاکم کفیل ع ، ش حیات الله خان فرقه مشر

دتحریراتو مامور ص ، محمد انور خان
داستخباراتو دمامور کفیل ص ، محمد نعیم خان

داحصائیې دماموریت کفیل ص ، میرقطب الدین خان
دامنیې قوماندان دغندمشر په رتبه ح ، امیر محمد خان

داعلی سررشته دار په۲ رتبه ع ، ص نصرالله خان
دمرافعې د قاضی کفیل ف ، محمد انور خان

دعسکری مکلفیت مدیر په۵ رتبه ش ، امیر محمد خان
دمعارف مدیر په ۵ رتبه ص ، محمد عمر خان

دصحیې مدیر په۵ رتبه ص ، محمد علی خان
دمخابراتو مدیر په۵ رتبه ص ، امیر محمد خان

دفوائد عامې مدیر په۵ رتبه ص ، محمد سرور خان
دمعدنو مامور په۹ رتبه ص ، محمد عیسی خان

دقبایلو مامور په۹ رتبه ص ، خدایتظر خان
دمطبوعاتو مامور په٦ رتبه ص ، عبدالرشید خان

دملی شوري ریاست

الف : رئیسه هیئت

ع ، ج عبدالهادی خان «داوی»

رئیس ع، ج عبدالهادی خان «داوی»
دکابل ولایت دده سبز وکیل

لمړی معین ع ، ص عبدالرشید خان
دقندهار دولایت دنهرسراج وکیل

دوهم معین ع ، ص گل پادشاخان «الفت»
دمشرقی دولایت دجلال آباد وکیل

لمړی منشی ع، عبدالعظیم خان «صافی»
دمزار شریف داقچې وکیل

دوهم منشی ع ، محمد کبیرخان «عبرت»
دمزار شریف دخلم وکیل

ددارالانشا دمجلس دتحریراتو مدیر — ص ، میرزا محمد داؤد خان

د کمیسیونو مدیر — ص ، محمد طاهرخان کشاورز

دتفتیش مدیر — ص ، حافظ محمد انورخان

دماموریتو « — ص ، سید عبدالحکیم خان

داجرائیې « — ص ، علی میرزا خان

داوراقو « — ص ، فیض محمدخان

ب : دمجلس زر لیکونکی : —

بناغلی سید سلطان خان (احمدی)
« « حبیب الله خان
« « همایون خان
« « محمد عمر خان

ج . داوومې دورې وکیلان :—

دکابل دمرکز وکیل — ع ، میرغلام محمد خان (غبار)
« « « — ع ، دکتور عبدالرحمن خان (محمودی)

د کابل ولایت دچهاردهی وکیل	ع ، عبدالمحمدخان
» » د کوهدامن »	ع ، سیداحمد خان
» » د پغمان »	ع ، محمد ایوب خان
» » د بگرامیو »	ع ، محمد انور خان
د کابل دولایت دسروبی وکیل	ع ، امیر محمد خان
» » دیکاولنګ »	ع ، سید حبیب الله خان
» » ددایزنګی »	ع ، شامدارخان
» » ددایکندی »	ع ، علی احمد خان
» » دلوګر »	ع سید ګلاب شاخان
د کابل دولایت دلوګرد حکومت دکلنګار وکیل	ع ، خواجه محمد رحیم خان
» » » دلعل اوسرجنګل وکیل	ع ، سید محمد اکبر خان
» » » دورد کو »	ع ، صاحب جان خان
» » » دشهرستان »	ع ، محمد موسی خان
» » » دمیدان	ع ، نور علم خان
» » » دبهسودو »	ع ، سید آقاخان
دقندهار دولایت دزمین داور وکیل	ع ، تاج ګل خان
» » دشنکی »	ع ، جلال الدینخان
» » داروزګان »	ع ، خدای رحم خان
» » ددائي چوپان »	ع ، درانی خان
» » د دهراود »	ع ، دوست محمد خان
» » دنوزاد »	ع ، سلطان محمدخان
» » د شورابك »	ع ، سید محمد خان
» » دقلات »	ع ، شادمحمد خان
» » داجرستان »	ع ، شیرمحمد خان
» » دارغنداب »	ع ، عبدالروف خان
» » د خاکریز »	ع ، غلام حسن خان
» » ددهلي »	ع ، لعل محمد خان
» » د ګزاب »	ع ، لعل محمد خان
» » د ګرمسیر »	ع ، محمد ابراهیم خان

دقندهاردولایت د کشك‌نخود وکیل ع ، سردارمحمدحیدر خان
» » » « ، حاجی‌محمد خان
» » د سیین بولدك وکیل « ، محمد شا خان
» » دترین » « محمدصادق خان
» » دگرشك » . . . .
» » دریگستان‌دپوندو » « ،محمود خان
» » ددند » « ، نصرالله خان
» » دپنجوائی » « ، نورمحمد خان
» » دترنك‌اوجلدك » « ، خدای رحم خان
» » دپشت‌روددپوندو » « ، ولی‌محمدخان
» » دقلات دپوندو » « ، عبدالسلام خان
دهرات دولایت د مرکز وکیل « . صلاح‌الدین خان سلجوقی
» » دغوریانو » « ، حاجی احمدخان
» » دبرچمن » « : جان محمدخان
» » دچقچران » « ، خدایار خان
» » دشهرك » « ، رسول‌دادخان
» » دقادس » « محمدعلی خان
» » داوبې » « سعد الدینخان
» » دتولك » « سعید محمد خان
» » دبادغیساتو » « سلطان‌محمدخان
» » دادرسکن » « سیدمحمد خان
» » دپښتون‌زرغون » « عبدالحبیب خان
» » دشین‌ډند » « عبدالکریم خان
» » دکشك » « عبدالله خان
» » دمرغاب » « عبدالملوك خان
» » دجلګې » « عبدالوهاب خان (بهره)
» » دزنده‌جان » « عبداللهٔخان
» » دګذاري » « ، سید محمد اعظم خان
» » دکوهستان » « محمد افضل خان

دهرات دولایت دجوند وکیل	ع محمد صدیق خان
» » دکلران »	» محمدعلیشا خان
» » دکرخ »	» سید میر حامد خان
» » دغوراتو »	» نجیب الله خان
» » دپسابند »	» دین محمدخان
دمزار شریف د مرکز »	» خال محمد خان (خسته)
» دکشندي »	» میرزا احمد مدنی خان
» دبلخ »	» محراب الدین خان
» دشبرغان »	» محمد اسلم خان
» ددولت آباد »	» محمد حسین خان
» دسنگ چارك »	» عبدالقهار خان
» دنهر شاهی »	» سید محمد داود خان
» دسرپل »	» محمد قاسم خان
» دسمنگان »	» عصمت الله خان (شرقی)
» دشور تیپي »	» محمد مراد خان
» دقرقین »	» محمد یوسف خان
» ددرهٔ صوف »	» اشرف علی خان
دقطغن دولایت دمرکز وکیل	» سید عمر خان
دقطغن دولایت داندراب وکیل	» عبدالاحد خان
» » دقلعه زال »	» اختر محمد خان
» » د تالقانو »	» عبدالاول خان
» » دپلخمری »	» میرزا عبدالله خان
» » دقندوز »	» عبدالحکیم خان
» » دنهرین »	» عبدالغفور خان
» » دچاه آب »	» عبدالله خان
» » دچال او اشکمش »	» عبدالوهاب خان
» » دحضرت امام »	» علی مراد خان
» » دخان آباد »	» غلام حیدر خان
» » دفرخار »	» میر محمد طاهر خان

وکیل	نوم
دقطغن ولایت دخوست او فرنګ وکیل	ع ، امیر محمد عمرخان
» » دینګی قلا »	» ، محمد نبی خان
» » درستاق »	» ، نجم الدین خان
» » ددوشی »	» ، سخی امین خان
دمشرقی دولایت دلغمان دقرغه ئی وکیل	» ، بسم الله خان
» » دخاص کنړ »	» ، جلاد خان
» » دچوکی »	» ، عبدالمعبود خان
» » دسرکانیو »	» ، سید فقیر احمد خان
» » دشنوارو »	» ، سید قدرت شاخان
» » داسمار دمرکز »	» ، محمدالله خان
» » داسمار دکامدیش »	» ، ملك محمد جان خان
» » » دپیچ ددري »	» ، میرزا محمد جان خان
» » » دسرخرود »	» ، محمد رفیق خان
» » » دحصارك غلجائی »	» ، محمد زمان خان
» » » دکنړو دمرکز »	» ، محمد صدیق خان
» » » درودات »	» ، میرزا محمد عثمان خان
» » » دوایګل »	» ، محمد عظیم خان
» » » داچین »	» ، میرزا بهرام خان
» » » دکامي »	» ، محمد فرخ شاخان
» » دکوز کنړو »	» ، محمد موسی خان
» » دلغمان »	» ، محمد نسیم خان
» » دلغمان دنورستان »	» ، مشك عالم خان
» » دخوګیانو »	» ، میراجان خان
» » دمهمندری »	» ، ننګهار خان
» » ننګهاری کوچنیانو »	» ، ګل اصفر خان

دجنوبی ولایت د گردیز	وکیل	ع ، سعادت خان
» » دخوست دتنې	»	» ، الله میر خان
» » دمیدان دځاځیو	»	» ، جنجو خان
» » دجاني خیلو	»	» ، درمن جانخان
» » دارگون	»	» ، رزیم خان
» » دموسی خان منگل	»	» ، عمرشاه خان
» » ددارزو	»	» ، عبدالوکیل خان
» » دځاځیو	»	» ، کلاجانخان
» » دزرمتې	»	» ، محمدابراهیم خان
» د دخمکنیو	»	» ، میرزا محمدحسین خان
» » دسیدکرم	»	» ، عصمت الله خان
» » دزدرانو	»	» ، میرحاتم خان
» » دخوست	»	» ، سیدالله خان
دمیمنې داعلی حکومت دمرکز	»	» ، نظر محمد خان (نوا)
» » دشیرین تګاب	»	» ، سیدابوالخیر خان
» » دزراب او گرزیوان	»	» ، قاری عبدالرؤف خان
» » دپښتون کوټ	»	» ، میرزا محمداعظم خان
» » داندخوی	»	» ، محمد کریم خان (نزیهی)
» » دقیصار	»	» ، محمد یوسف خان
دبدخشان داعلی حکومت دمرکز	»	» ، سیدمحمد خان (دهقان)
» » دواخان	»	» ، ادینه بیگ خان
» » دکشم	»	» ، عبدالقدوس خان
» » داشکاشم	»	» ، عبدالجبار خان
» » ددرواز	»	» ، عبدالله بیگ خان
» » دجرم	»	» ، میرزا محمدایوب خان
دفراه داعلی حکومت دمرکز	»	» ، عبدالقادر خان (بلیغ)
» » دانار دری	»	» ، محمد یاسین خان
» » دبکوا	»	» ، محمدعلی خان
» » دچخانسور	»	» ، عبدالحمید خان

دپروان داعلی حکومت دمرکز وکیل ع • محمد کریم خان

» » دجبل السراج » » • محمد فیروز خان

» » دکوهستان » » • سلطان محمد خان

» » دتګاب » » • غلام حضرت خان

» » دبګرام » » عبدالحکیم خان

» » دسرخ پارسا » . . . . .

» » دنجراب » ع • عبدالرحمن خان

» » دپنجشیر » » • محمد کریم خان

» » دبامیانو » » • عبدالحمید خان

» » دسیغان او کهمرد » » • محمد یوسف خان

» » دغوربند » » • محمد کبیر خان

دغزنی داعلی حکومت دمرکز » » • سید محمود خان

» » دقره باغ » » • شیر احمد خان

» » دانملرو » » • عبدالرب خان

» » دمقر » » • حاجی عبدالقیوم خان

» » دوازخوا » » • محمد جمال خان

» » دجغتو » » • محمد طاهر خان

» » دکتواز » » محمد شاه خان

» » دکتواز دپوندو » » • محمد یونس خان

» » دبهرني » » • نیک محمد خان

» » دجاغورو » » • غلام علی خان

» » دپوندو » » • محمد نسیم خان

داعیانو مجلس

ع ، ج ، س ، ع ، فضل احمدخان «مجددی»

رئیس ع ، ج ، س ، ع ، فضل احمدخان
« مجددی »

امړی معین ع ، ص ، عبدالجبار خان

دوهم معین ع ، ص ، حافظ عبدالغفار خان
دمجلس عضو په اوله رتبه

ع ، ص ، محمد اسحق خان
دمجلس عضو په اوله رتبه

ع ، ص ، محمد امین خان
دمجلس عضو په ۲ رتبه

ع ، ص ، محمد انور خان
دمجلس عضو په ۲ رتبه

ع ، ص ، خواجه جان گل خان
دمجلس عضو په ۲ رتبه

ع ، ص ، عبدالحکیم خان
دمجلس عضو په ۳ رتبه

دمجلس عضو په ۳ رتبه	ع ، ایشان امان الدینخان
» » » ۳ رتبه	ع ، عبدالغفور خان
» » » ۳ رتبه	ع ، عبدالحکیم خان
» » » ۳ رتبه	ع ، معاذالله خان
» » » ۳ رتبه	ع ، شرف الدینخان
» » » ۳ رتبه	ع ، جان محمد خان
» » » ۳ رتبه	ع ، نظر محمد خان
» » » ۳ رتبه	ع ، محمدمیر خان
» » » ۳ رتبه	ع ، درویزه خان
» » » »	ع ، حاجی عبدالحکیم خان
» » » »	» ، اخندزاده محمد رسول خان

دمجلس عضو	ع ، عبدالستار خان
» »	» ، علی احمد خان
» »	» ، محمداکبر خان

دمجلس منشی ۳ رتبه‌دیوی پورته رتبې

دمعاش دربعې په‌تزئید ع ، میرزا محمود خان

داعیانو دریاست مربوطې څانګی :

دتحریراتو څانګه .

داجرائیې څانګه .

دکنترول څانګه .

داوراقو څانګه .

د دربار وزارت

ددربار وزیر — ع ، ج والاحضرت سردار احمد شاه خان

د سلطنتی تشریفاتو رئیس — ع ، ج سردار محمدحیدر خان

د دربار د وزارت اول معین

ع ، ص حاجی امین الله خان

ناظم — ع ، ص محمد آصف خان

د دربار د کنترول عمومی مدیر

ع ، میر امام الدینخان

دحضور ددواخانی مدیراوددا کترمعاون

ع ، میر عبدالغنی خان

د دربار د وزارت د تنظیماتو مدیر

ص ، محمد زمان خان

د دربار د وزارت د اجرائیې مدیر

ص ، شیر احمد خان

د دربار د وزارت د تشریفاتو معاون

ص ، عبدالله خان

د دربار د وزارت د اوراقــو مدیر

ص ، حافظ محمد عظیم خان

ع ، ج والاحضرت سردار احمدشاه خان

د دربار د وزارت د نقلیې مدیر — ص ، میر اکبر خان

د حضور دخزانی مدیر — ص : عبدالباقی خان

د کارخانی ناظر — ص ، محمدعثمان خان

فراش باشی — ص ، عبدالرشید خان

د همایونی معظم اعلیحضرت د حضور مصاحبین :

داعلیحضرت معظم همایونی دحضور مصاحب ع ، ج سردار احمد علی خان

داعلیحضرت معظم همایونی دحضور مصاحب ع ، ص سردار خلیل الله خان

» » » » ، سردار محمد حکیم خان

» » » » ، عبدالرزاق خان

د داخلي روزنامو اومجلو ليکونکي :

الف ــ مرکز :

داصلاح روزنامه : مدير او ليکونکی ښاغلی عبدالصبور خان (نسيمی)
دانيس روزنامه : « اودامتياز خاوند ښاغلی محمدنجيم خان (آريا)
د آريانا مياشتنی مجله : « ښاغلی محمدابراهيم خان (خليل)
دکابل پښتو ټولنې ورځنی مجله : ليکونکی ښاغلی صديق‌الله خان (رشتين)
داقتصاد « « : دانطباعاتو دعمومی مديريت درياست له خوا نشريږی
دژوندون « « : مدير علی‌احمد خان (نعيمی)
داردو مياشتنی مجله : دعمومی ارکانحرب درياست له خوا څخه نشريږی
دروغتيا « « : مديراوليکونکی ښاغلی دکتور عبدالغنی‌خان (افضل)
دپښتون ږغ مجله : درادیو دنشراتو دعمومی مديريت له خوا نشريږی
دافغانستان دري مياشتنی مجله : دنشراتو درسمی څانګې څخه نشريږی
دپارسی آريانا دائرةالمعارف : ددائرةالمعارف دانجمن له خوا نشريږی
دپښتو « « : دپښتو ټولنې له خوا نشريږی
دبرګ‌سبز - پنځلس ورځنی مجله : ليکونکی ښاغلی عيسی خان (يعقوبی)
دهېواد دهفته‌وار جريده : چلونکی ښاغلی صديق‌الله خان (رشتين)
دعرفان مجله : « عبداللطيف خان (اريان)
دپامير ملی جريده : مسئول مدير احمدمير خان (رويان)
داولس ملی جريده : دامتياز خاوند ګل‌پاچا خان (الفت)
اومسئول مدير ښاغلی علی‌محمدخان شنواری
دوطن ملی جريده : دامتياز خاوند ښاغلی ميرغلام محمد خان غبار
اومسئول مدير ښاغلی ميرمحمدصديق خان فرهنګ

ب ــ ولايات :

دطلوع افغان دقندهار روزنامه : مدير ښاغلی محمدشاه خان (ارشاد)
داتفاق اسلام دهرات روزنامه : ښاغلی عبدالعلی خان (شايق) هروی
دبيدار دمزارشريف روزنامه : مدير ښاغلی محمدناصر خان (غرغشت)
داتحاد دقطغن روزنامه : مدير ښاغلی ميرامين‌الدين خان (انصاری)
دمشرقي داتحاد روزنامې : چلونکی عبدالباقی خان (باغوانيوال)
دجنوبی وړانګه : چلونکی ښاغلی محمدايوب خان (مومندی)
دميمنې ستوری‌چه په‌هفته دوه‌ځلی نشريږی : مدير ښاغلی ميرسعيد خان (بری‌من)
دفراه دسيستان هفته ګی جريده : چلونکی ښاغلی عبدالمنان (دردمند)
دبدخشان « « : مدير اوليکونکی ښاغلی محمدقاسم خان (واجد)
دهرات ادبی مياشتنی مجله : مدير محمدابراهيم خان (رجائی)
دمزار دبلخ « « : عبدالاحدخان (رقيم)

دارالتحریر شاهی

ع ، ص حافظ نور محمد خان

دشاهانه حضور دسرمنشی کفیل :

ع ، ص حافظ نورمحمد خان

ددارالتحریر شاهی مشاور :

ع ، ص سراج الدینخان

لمړی څانګه . . . .

ددوهمې څانګې عمومی مدیر

ع ، عبدالقدوس خان

ددرېمې څانګې عمومی مدیر

ع ، محمددلاور خان

دعریضو دڅانګې انتهائی مدیر

ص ، عبدالنبی خان

دخزانې دڅانګې انتهائی مدیر

ص ، عبدالباقی خان

د افغانستان بانك

الف ـ عامل هیئت :ـ

د افغانستان د بانك عمومي رئیس	ع ، ج ، میرمحمدحیدر خان حسیني
» » » معاون	ع ، ص ، غلام سخي خان حسابي

ب ـ د مرکزي څانګو آمرین :ـ

د اجرائیې او دخزانو عمومي مدیر	ع ، صلاح الدین خان طرزي
د ټولو خزانو خزانه دار	ع ، ص نظر محمد خان
د تفتیش د عمومي مدیریت مدیر اودماموریتودمدیریت کفیل	ع ، محمدحیدرخان نیسان
د قلم مخصوص اودتحریراتو دمدیریت مدیر	ص ، حفیظ الله خان منصوري
د محاسبې مدیر	ص ، صالح محمد خان
د کنترول مدیر	ص ، سید احمد علي شاه خان
د خارجه ارتباط مدیر	ص ، جنت ګل خان
د اعتباراتو د مدیریت کفیل	ص ، محمد کریم خان
د تجارتي مدیر	ص ، عبدالصمد خان
د داخلي خزاني مدیر	ص ، مانك چند

ج د نمایندګیو آمرین :ـ

د قندهار د نمایندګۍ عمومي مدیر	ع ، سید اسحق خان عنبري
د مزارشریف » مدیر	ص ، نیك محمد خان
د هرات د نمایندګۍ کفیل	ص ، جمعه خان
د اندخوی د نمایندګۍ مدیر	ص ، غلام محمدخان شورش
د اقچي د نمایندګۍ مدیر	ص ، حسام الدین خان غوثي
د مشرقي د نمایندګۍ مدیر	ص ، محمد اکرم خان

د افغان ملي بانك

هیئت مدیره

رئیس	ښاغلی عبدالمجید خان زابلی
د ریاست کفیل	ښاغلی خیر محمد خان
معاون	ښاغلی محمد عمر خان
د تجارتی معاون کفیل	ښاغلی محمد ابراهیم خان
دتجارتی عمومی مدیر	حکم چند خان
غړی	ښاغلی غلام حیدر خان مختار زاده
»	« حاجی عبدالخالق خان
»	« سید نعیم خان
»	« عبدالرحیم خان مجید
»	« عبداللطیف خان
»	« محمد یعقوب خان
»	« محمد عمر خان
»	« محمد سرور خان
»	« دکتور عبدالرؤف خان
»	« سراج الدین خان
»	« محمد شاه خان
»	« محمد امین خان

نظار هیئت:

رئیس	ښاغلی محمد موسی خان
معاون	« عبدالاحمد خان
غړی	« غلام سخی خان
»	« محمد ابراهیم خان
منشی	« امین الله خان زمریالی

تشکیلات :-

الف-مرکزی څانګی	آمر	غړی
د تحریراتو څانګه	۱ تن	۵ تنه
د مامورینو څانګه	۱ »	٦ »
د محاسبی څانګه	۱ »	۳۳ »
د کریډیت څانګه	۱ »	۲۱ »
د تنظیماتو څانګه	۱ »	۸ »
د تجارتی څانګه	۱ »	۱۰ »
د تفتیش څانګه	۱ »	۱۵ »
د کابل د نمایندګی څانګه	۱ »	٤۷ »
د صحيې د بيمې څانګه	۱ »	۸ »
د اوراقو څانګه	۱ »	۲۰ »
د کلوب څانګه	۱ »	۳ »
د بناری څانګه	۱ »	٦ »
د تعمیراتو څانګه	۱ »	۵ »
ب دولایاتو څانګی		
د قندهار شعبه	۱ »	۱۲ »
د مزارشریف شعبه	۱ »	۱۳ »
د هرات شعبه	۱ »	۱۸ »
د اندخوی شعبه	۱ »	٦ »
د میمنی شعبه	۱ »	٦ »
د خان آباد شعبه	۱ »	٦ »

امور دوائر صدارت عظمی

(الف) مدیریت عمومی مامورین صدارت عظمی دارای دومدیریت ابتدائی بوده یك مدیریت بهعنوان (مدیریت اداری) ودوم آن بهعنوان (مدیریت سوانح و سجل مامورین) است که هردو مدیریت آن بهیك مدیریت عمومی تشکیل وتحت اثر یکنفر مدیر عمومی ایفای وظیفه مینمایند .

تعداد مامورین آن ازدرجهٔ مدیر عمومی الی مامور رتبه (۱۱) (۱۳) نفر میباشد وشعبات مذکور قرارآتی اجرای وظیفه میکنند :

(اول) مدیریت اداری :

۱ـ تماماً احکام واوامر ومکاتیب مربوطهٔ مدیریت عمومی مامورین بهاستثنأ مدیریت سوانح باین شعبه تعلق دارد واوامر اجراآت آن ، ذریعهٔ این شعبه اجرا واصدار می گردد .

۲ـ حاضری تمام مامورین دوائر صدارتعظمی باین شعبه متعلق است کهمامور وظیفهدار طبق هدایت اصول دراجرای حاضری آنها پرداخته و رخصتی های اصولی اوشانرا اجرا مینماید .

۳ـ ازابتدای سال الی ماه اخیر بمدیریت اداری بدون از تنظیمات اداری وترتیب کتابهای اندیکاتر ورسیدات وتنظیم دوسیههای مرتبه مکاتیب وارده وصادرهٔ آن باستثنأ اوامریکه به ضمائم مکتوبها تحریر ودوانه شده بهتعداد (۲۲۲۲) قطعه میباشد .

(دوم) مدیریت سوانح وسجل :

۱ـ برای تمام مامورین دوائر صدارت عظمی اساساً دفاتر سوانح وسجل ترتیب دادهاند وعلی الدوام تمام وقوعات تغیر وتبدیل ومقرری و مکافات ومجازات وغیرهٔ آنها به دفاتر سوانحات معامله ومرتباً دفاتر مذکور بدوسیه های مخصوصهٔ آن قید وموجود میباشد .

صاحبمنصبانی که در سال ۱۳۳۰ در وزارت دفاع ملی
به یکرتبه بالاتر ترفیع نموده‌اند

ع ، ش محمد گل‌خان فرقه‌مشر
اول‌قوماندان فرقه مزار شریف

ع ، ش محمد عیسی خان
فرقه‌مشر ثانی قوماندان فرقه‌مشرقی

ح ، محمد یوسف خان غند مشر اول

ح ۰ امین الله خان غندمشر اول

ح ۰ سید کریم خان غندمشر اول

ح ۰ احمد علی خان غندمشر اول

ح ، حبیب اللهخان غندمشر ثانی

ح ، محمد سرور خان غندمشر ثانی

ح ، فضل احمد خان غندمشر ثانی

ح ، سید محمد حیدر خان غند مشر ثانی

ح ، محمد عیسی خان غند مشر ثانی

ح ، محمد نذر خان غند مشر ثانی

۲ـ درین شعبه بر علاوهٔ دفاتر سوانح وسجل ، اختصار تماماً سوانح مامورین مذکور به ترتیب رتب (۱۱) گانه موجود است وبدوسیه های جدا گانه قید وهویت وعکس وتمام و قوعات آنها مندرج میباشد .

ریاست عمومی محاکمات مأمورین ملکیه صدارتعظمی

۳ـ درین مدیریت اختصار سوانح تماماً مامورین افغانستان از رتبه (۱) الی رتبه (۵) درنظر است که موجود باشد چنانچه یك حصهٔ آن تکمیل وقید دوسیه های مرتبه شده وبقیهٔ آن نیز درشرف تکمیل وتنظیم میباشد .

٤ـ درین شعبه برعلاوهٔ امورتنظیم دفترداری وحفظ دوسیه های مرتبه ، سوانح وسجل به الماری های مخصوصه اش اجرا آت مکاتیب آنها از روی دفاتر اندیکار آنها ازابتدای سال الی حال به تعداد (۳۷۷) قطعه صورت گرفته است .

الف : محکمهٔ تمیز :

۱ـ فقراتیکه بصورتمجموعی بغرض غورهیئت محکمهٔ تمیز واصل گردیده (۱۵) فقره .

۲ـ فقراتیکه نسبت عدم جریانات اصولی محاکم ابتدائیه ومرافعه بملاحظه نقایص قانونی جهت تکمیل نواقص بهمرجعش ارسال وهدایت داده شده (۱۲) فقره

۳ـ فقراتیکه ازمحکمه فیصله صادر شده » (۲)

٤ـ یك فقره تحت اجراست » (۱)

ب : محکمه مرافعه :

۱ـ فقراتیکه مجموعاً وارد محکمهٔ مرافعه گردیده (پنج) فقره راجع به (۱۸) نفر کهاجراآت آن قرار شرح ذیل است :

(۵) فقره راجع به ۱۸ نفر:

۱ـ فقرهاول راجع به یکنفر که انفصال وخاتمه یافته (۱) فقره

۲ـ «دوم» بههفت نفر که جدیداً واردوتحت اجراست (۱) »

۳ـ « سوم « بههفت نفر که نسبت به تعین مرجع مرافعه خواهی آنها ازمقام صدارت استهدا شده (۱) فقره

٤ ـ فقره چهارم راجع بوسه نفر که نسبت بهنقایص اجراآت به مراجعش مسترد شده است (۲) فقره

ج : وظیفهٔ شعبهٔ تحریرات مقام ریاست عمومی محاکمات اجرای امور تحریر است .

امور وزارت خارجه

ریاست تشریفات :

اول : صدور اگریمان سفرا ووزرای مختاردول متحابه درکابل بامختصر سوانح آنها ،
دوم : تقرر قونسلهای خارجی درکابل ، هرات ، قندهار ، وجلال آباد .
سوم : تقرر سفرا ووزرای مختار افغانی درخارج .
چهارم : تقرر قونسلهای افغانی دربمبئی وکویته .
پنجم : تقرر وکیل التجار افغانی در پشاور .

اول : صدور اگریمان سفرا و وزرای مختار دول متحابه در کابل بامختصر سوانح آنها :

۱ ـ دولت جمهوری ترکیه جلالتماب جمال یشل‌را بسمت سفیر کبیر ونماینده فوق العاده بدربار شاهی کابل معرفی ومعزی الیه بتاریخ ۷ حمل ۱۳۳۰ واردکابل گردیده وساعت ½۱۱ روز چارشنبه ۲۱ حمل ۱۳۳۰ مطابق ۱۱ اپریل ۱۹۵۱ باتشریفات معموله درقصر دلکشا بحضور اعلیحضرت معظم همایونی مشرف و اعتماد نامه تقدیم کردند .

- خلص سوانح جلالتماب جمال یشل :

در سنه ۱۹۰۰ دربغداد متولد .
« « ۱۹۲۱ ازمکتب سیاسی ملکیه فارغ التحصیل و بوزارت مالیه مامور شدند .
« « ۱۹۲۲ کاتب کمیسیون بودجه درشورای‌ملی .
« « ۱۹۲۳ معاون مفتش وزارت مالیه وسیزده سال بحیث مفتش اول در وزارت موصوف اجرای وظیفه نمودند .
« « ۱۹۳۶ مدیر عمومی کنترول بودجه وزارت مالیه .
« « ۱۹۳۸ مستشار وزارت مالیه .
« « ۱۹۴۲ مستشار صدارت عظمی .
« « ۱۹۴۷ کاتب عمومی ریاست جمهور الی‌سنه ۱۹۵۱ .

تقرر سفرا ووزرای مختار افغانی در خارج

ع ، ج ، ا عبدالحسین خان عزیز سفیر کبیر
اعلیحضرت همایونی بدربار شاهی ایران

ع ، ج غلام محمد خان شیر زاد
وزیر مختار همایونی در ایتالیا

ورود سفرا ووزرای مختار بدربار کابل

جلالتمآب جارج روبرت میرل سفیر کبیر
امریکا بدربار کابل

جلالتمآب احمد فتحی العقاد بك سفیر کبیر
دولت شاهی مصر بدربار کابل

جلالتمآب ای ـ ار ـ اگمن سفیر کبیر
برطانیه بدربار کابل

جلالتمآب داکتر رفرانتیسك زخیستل
وزیرمختار چکوسلواکیه بدربار کابل

۲- اضلاع متحده امریکا جلالتماب جارج روبرت میرل را بسمت سفیر کبیر و نمایندهٔ فوق العادهٔ دولت موصوف بدربار شاهی کابل بعوض جلالتماب لوئی جی دریفوس معرفی و نامبرده بتاریخ روز سه شنبه ۲۸ جوزا وارد کابل و بساعت ۱۱ ونیم قبل‌ازظهر روز پنجشنبه ۵ سرطان ۱۳۳۰ مطابق ۲۸ جون ۱۹۵۱ درقصر دلکشا بحضور اعلیحضرت معظم همایونی شرفیاب و اعتماد نامه تقدیم کردند.

مختصر سوانح جلالتمآب جارج روبرت میرل

نامبرده بتاریخ ۱۳ جولائی ۱۸۹۸ به شهر سنت لوئیس (ولایت میسوری) متولد گردیده وتعلیمات ابتدائی‌خودرانیز به‌مکتب‌سنت لوئیس‌ادامه‌داده وبعداً شهادتنامه‌لیسانسه خود را ازیو نیورستی کارنل. درسنه ۱۹۲۱ اخذ داشته‌اند به‌شق عسکری داخل شده واز ۱۹۱۷ - ۱۹۱۸ به رتبه غند مشری رسیده وبعداز آن بتاریخ ۱۵ دسامبر ۱۹۲۱ به درجه چهار کتابت سفارات ووزارتمختاریها پذیرفته شدند. ودرسال ۱۹۲۲ بوزارت خارجه امریکا داخل گردیدند.

ماموریتشان به هاگ به اول مارچ ۱۹۲۲ وبه پورت اوپرنس به ٤ جنوری ۱۹۲٤ وبه اول جولائی ۱۹۲٤ مامور درجه ۸ وکاتب وزارت خارجه به پورت او پرنس مقرر شدند. درجه‌هفتم‌ماموریت‌را به۸ اگست ۱۹۲٤ ودرجه‌ششم‌را به۲جون۱۹۲٦ اشغال کردند. به اول نوامبر ۱۹۲٦ کاتب به سفارت امریکا در پاریس و ٢٤ جولائی ۱۹۲۸ به (تی گوسیگالپا) اجراء وظیفه مینمودند. درجه پنجم ماموریت خود را به ۱۹ دسامبر ۱۹۲۵ اشغال وبه ۹ اگست ۱۹۳۰ کاتب به (پانامه) وبه ۱۸ جون ۱۹۳۱ کاتب بوزارت خارجهٔ امریکا وبه ۱۹ - اپریل ۱۹۳۵ کاتب وزارت مختاری امریکا در (پی‌پنگ) وبه ۱۷ ستامبر ۱۹۳۵ کاتب‌سفارت امریکا در (پی‌پنگ اجراءوظیفه داشته اند. به اول اکتوبر ۱۹۲۵ بەرتبه٤ وسر کتابت وبه۱۷ اگست ۱۹۲۷ برتبه‌قونسلی رسیدند. وبه ۱۰ ستامبر ۱۹۳۷ به حیث‌قونسل در(آربین). درجهٔ سوم ماموریت خودرا به١٦جون ۱۹۳۸ اشغال وبتاریخ ۲٦ ستامبر ۱۹٤۰ به حیث قونسل موقتی در (امواى) و به ۲۱ اپریل ۱۹٤۱ جنرال قونسل در کلکته. بەیازده ستامبر۱۹٤۱ جنرال قونسل درکابل وبه۲٤مارچ ۱۹٤۲ به حیث کاتب و نماینده شخصی‌رئیس جمهور به نیودهلی. در١٦ می ۱۹٤۲ کاتب بسفارت امریکا در نیو دهلی. در۲۸ فروری ۱۹٤٥ به حیث کمیسار (برتمه وزیر مختار) در نیو دهلی موفقیت به درجه دوم به ١٦ می ۱۹٤٥ وبدرجه اول به ۱۷ دسامبر ۱۹٤٥، مامور درجه اول را در وزارت خارجه امریکا به ۱۳ نوامبر

۱۹۴۶ گرفته ودر ۱۷ دسامبر ۱۹۴۶ برتبه اول وبه حیث شارژدافر بسفارت امریکا در نیو دهلی در ۳ جولائی ۱۹۴۷ به حیث وزیر مختار باکنزیر و به ۱۵ می ۱۹۴۷ نمایندهٔ فوق العادهٔ وزیر مختار به حبشه . وبه ۲۱ می ۱۹۴۹ به حیث سفیر کبیر و فوق العاده به حبشه .

۳- دولت جمهوری لبنان برای اولین بار جلالتماب داکترسلیم بیگ حیدررا بسمت وزیر مختار بدربار کابل معرفی وجلالتماب موصوف بتاریخ ۵ سرطان بکابل وارد وبساعت ۱۱ ونیم روزچهار شنبه ۱۸ سرطان ۱۳۳۰ مطابق ۱۱ جولائی ۱۹۵۱ با تشریفات معموله در قصر دلکشا بحضور اعلیحضرت همایونی مشرف واعتماد نامه تقدیم نمودند .

مختصر سوانح جلالتماب داکتر سلیم بیگ حیدر

درسال ۱۹۱۱ میلادی درلبنان متولد شده .

تحصیلات :

دروس ابتدائی : مدرسهٔ ابابند کتان ــ بعلبك

دروس اعدادی : مدرسهٔ فرانسوی ــ بیروت

دروس عالی : پاریس

سوانح بناغلی احمد فتحی العقادبك سفیر مصر در کابل :

بناغلی مذکور دورهٔ تحصیل حقوق را درسال ۱۹۲۲ درقاهره وعلوم سیاسی واقتصادیرا درسال ۱۹۲۵ درپاریس ختم کردند ودرهمین سال در رشتهٔ سیاسی درمصر مطالعه و تحقیق نمودند ودرسال ۱۹۲۷ به حیث سکرتروزارت مختاری مصر در طهران معین و بعداً درشهر روما (درسال ۱۹۲۹) قونسل مقرر شدند و در اینجا تا سال ۱۹۳۶ باقــی ماندند و بالاخره وظایف سکرتراول را اشغال وبعدازآن درانقره وروما ومیلان جنرال قونسل مقرر گردیدند .

درسال ۱۹۳۹ به حیث وظیفه قائم به اعمال در لاهه مقرر وبا حکومت هالند به لندره رفته درسال ۱۹۴۰ ازآنجا بقاهره ودر تنظیم دفاع مدنی برضد حملات فضائی واخطار جنگ بوزارت وقایه سهم گرفت .

درسال ۱۹۴۵ بوزارت خارجهٔ مصر مراجعه ورئیس ادارهٔ عمومی شئون بــلاد عربی مقرر وبعداً باداره‌ٔ عمومی کنفرانس ها ومعاهدات واداره عمومی شئون سیاسی بدرجهٔ وزیرمختار مقرر گردید و درخلال این مدت ازطرف حکومت مصر دریك عده کنفرانسهای بین المللی درخارج نمایندگی داشتند چنانچه یك مدت کوتاه دربوداپست اقامت نمودند .

درسال ۱۹۴۹ دربلگراد به حیث وزیرمختار معین شدند ودر یوگوسلاویا تاختم سال ۱۹۵۰ باقی ماندند وسپس به دربار کابل سفیر مقرر گردیدند .

دیپلومها : دکتور حقوق . سیانس آداب وفلسفه ازسوربون . دیپلوم علوم سیاسی واقتصادی دیپلوم علوم جزائی وجنائی

وظائف دولت : قاضی تحقیق جبل لبنان - رئیس محکمهٔ بیروت - مستشار محکمهٔ استیناف علیا در بیروت .

دولت شاهی مصر جلا لتماب احمد فتحی العقاد بیگ را بسمت اولین سفیر کبیر و نمایندهٔ فوق العادهٔ دولت موصوف بدربارکابل معرفی و معزی الیه بتاریخ ۱۳۳۰/۴/۱۴ واردکابل وبساعت ۱۱ ونیم روزپنجشنبه ۲۶ سرطان ۱۳۳۰ مطابق ۱۹ جولائی ۱۹۵۱ با تشریفات معموله در قصر دلکشا بحضور ذات اقدس ملوکانه مشرف وتقدیم اعتمادنامه نمودند .

۵ - دولت جمهوری چکو سلواکیه جلالتماب داکتر فرا نتیسك زخیستل را بعوض جلالتماب ایمل هیلوشل بسمت وزیر مختار بدربار شاهی کابل معرفی و جلالتماب موصوف بتاریخ ۱۳۳۰/۵/۱۰ واردکابل وبساعت ۱۱ ونیم روز چهارشنبه ۲۲ اسد ۱۳۳۰ مطابق ۱۵ اگست ۱۹۵۱ درقصر دلکشا باتشریفات معموله بحضور اعلیحضرت معظم همایونی مشرف وتقدیم اعتماد نامه کردند .

مختصر سوانح جلالتماب داکتر فرا نتیسك زخیستل

درسال ۱۹۱۱ عیسوی تولد وتحصیلات خویش را دریو نورستی چارلز در پراگ ودر کمنسکی یونیورستی براتسلاوا به اکمال رسانیده وداکترحقوق میباشد . قبل ازجنگ دوم بحیث ژور نالیست کار کرده ودراثنای جنگ برای آزادی مملکت خود از دست دشمنان بسیار جد وجهد نمود بدین مناسبت برای سه ونیم سال محبوس گردیده بعد ازسال ۱۹۴۶ مدیر کار سمت وچونه درپراگ بوده وازسال ۱۹۴۸ بحیث سکرتر نائب صدر اعظم اجرای وظیفه نمود در سال ۱۹۵۰ سکرتر وزیر خارجه مقرر وتا موقع تقرر بوزارت مختاری چکو سلواکیه در افغانستان بدین وظیفه مشغول بود .

۶ - دولت جمهوری اطریش جلالتماب کلیمنس ویلدنر وزیر مختار دولت خویش در ترکیه را برای اولین بار بسمت وزیر مختاربدربار کابلمعرفی وجلالتماب موصوف

بتاریخ۶/۲۲/ ۱۳۳۰ وارد کابل وبساعت۱۱ونیم‌روز پنجشنبه ۲۷ سنبله ۱۳۳۰ مطابق ۲۰ سپتمبر ۱۹۵۱ درقصر دلکشا بحضور ذات اقدس ملوکانه شرفیاب و تقدیم اعتماد نامه نمودند .

۷ ـ دولت جمهوری‌اطریش بتاریخ ۱۲۸کتوبر ۱۹۵۱ جلالتماب ایرش بلکا کارول تروی را بعوض جلالتماب کلیمنس ویلمدنر بحیث وزیرمختار دولت‌خویش ذریعه‌سفارت‌کبرای افغانی درترکیه بدربار شاهی کابل معرفی واگریمان نامبرده ذریعه تیلگرام مورخه ۸/۲۸/ ۱۳۳۰ صادر گردید .

۸ ـ دولت‌شاهی برطانیه‌جلالتماب ای ـ ار لنگمن‌را بعوض جلالتماب ای ـ جی گاردنر بسمت سفیر کبیر ونماینده فوق العاده بدربار شاهی کابل معرفی و جلالتماب موصوف بتاریخ ۱۰/۲۶/ ۱۳۳۰ بکابل وارد وبساعت۱۱ونیم‌روز پنجشنبه۱۱ دلو ۱۳۳۰ مطابق ۳۱ جنوری ۱۹۵۲ درقصر دلکشا با تشریفات معموله بحضور ذات‌شاهانه شرفیاب و تقدیم اعتماد نامه نمودند .

مختصر سوانح جلالتماب ای ـ ار ـ لنگمن

آقای لنگمن بتاریخ ۱۹ جون ۱۸۹۸ متولد گردیده .

درمحاربه عمومی اول (۱۹۱٤ الی ۱۹۱۸) درخدمت عسکری بوده بعد از مجاربه درسنه ۱۹۲۲ درسفارت کبرای برطانیه مقیم برو کیسل آتشه افتخاری بوده ودر۱۹۲٤ الی ۱۹۳۳ ویس قونسل وبعداً سکرتر دوم درایران بوده در ۱۹۳۳ الی ۱۹۳۷ سکرتر تجارتی دربونیس آیرس ودر ۱۹۲۸ الی ۱۹٤۲ سکرتر تجارتی در هلسنکی بوده ودر ۱۹٤۲ الی ۱۹٤٤ در وزارت های زمان جنگ کارنموده ودر۱۹٤٤ بحیث سکرتراول دربغداد بوده ودر ۱۹٤۵ بحیث مستشار درآتن ودر ۱۹٤٦ بحیث مستشار در انقره در ۱۹٤۷ بحیث مستشار درتوکیو تعین ودر ۱۹٤۸ به رتبه وزارت ترفیع نموده بحیث شارژدافر الی ۱۹٤۹ در انجا اجرای وظیفه کرده است ودر۱۹۵۰ الی ۱۹۵۱ بحیث وزیر تجارت انگلستان درروم بوده است .

۹ ـ دولت جمهوری اندونیزیا جلالتماب حاجی‌محمد رشیدی‌را بعوض جلالتماب جنرال رایزن عبدالقادر بسمت وزیر مختار بدربار کابل معرفی واگر یمان مشار الیه بتاریخ ۱۱/۱۳/ ۱۳۳۰ صادر گردیده .

دوم . تقرر قونسلهای خارجی در کابل. هرات. قندهار وجلال‌آباد

۱ ـ دولت شاهنشاهی ایران آقای محمد فهیمی را بحیث جنرال قونسل در ولایت هرات

معرفی واکزیکواتور نامبرده بتاریخ ۱۳۳۰/۶/۱۵ صادر شد .

۲ ـ دولت شاهی هالند برای اولین بار آقای او ـ ریختر را بحیث قونسل بکابل معرفی واکزیکواتور نامبرده بتاریخ ۱۳۳۰/۴/۲۵ صادر شد .

۳ ـ دولت شاهی برطانیه آقای دبلیو ـ اچ ـ ولیمز را بحیث قونسل بکابل معرفی واکزیکواتور نامبرده بتاریخ ۱۳۳۰/۴/۳۱ صادر شد .

۴ ـ دولت پاکستان آقای میان محمد عبدالله را بعوض خان بهادر ضیأالدین احمد بحیث وایس قونسل درقندهار معرفی وموافقه بعمل آمده .

۵ ـ دولت پاکستان آقای مفتی محمد عباس را بعوض سر فراز خان بحیث وایس قونسل در جلال آباد معرفی وموافقه بعمل آمد .

سوم : تقرر سفرا ووزرای مختار افغانی درخارج

۱ ـ دولت پادشاهی افغانستان ع،ج غلام‌محمد خان شیرزادرا بعوض ع،ج محمدعثمان خان بحیث وزیر مختار درروما معرفی واگریمان جلالتماب شان را بتاریخ ۱۳۳۰/۱۰/۷ ازحکومت جمهوری ایطالیا طالب گردیدند . حکومت ایطالیا بتقرر جلالتماب موصوف موافقت نموده‌وموافقه شان ازحکومت موصوف بتاریخ ۱۳۳۰/۱۱/۶ مواصلت کرد .

۲ ـ دولت پادشاهی افغانستان ع،ج، س ، ا عبدالحسین خان عزیز را بعوض جلالتماب رحیم‌الله خان بسمت سفیر کبیر ونمایندهٔ فوق‌العاده بدربار شاهنشاهی ایران بتاریخ ۱۳۳۰/۱۰/۹ معرفی واگریمان جلالتماب موصوف بتاریخ ۱۳۳۰/۱۱/۵ مواصلت کرد .

۳ ـ نسبت فوت اعلیحضرت جارج ششم پادشاه فقید انگلستان دولت پادشاهی افغانستان والاحضرت مارشال شاه ولی خان را بسمت سفیر کبیر و نمایندهٔ فوق‌العاده بدربار علیا حضرت الیزابت دوم‌ملکه انگلستان معرفی واعتمادنامه جدیداسمی‌شان صادرشد .

۴ ـ دولت پادشاهی افغانستان ع،ج ، عبدالهادی خان داوی را بحیث اولین سفیر کبیر ونماینده فوق‌العاده بدربارشاهی مصر تعین و معرفی نمود . گریمان معزی الیه بتاریخ ۳۰ دلو ۱۳۳۰ بوزارت امور خارجه مواصلت کرد .

چهارم : تقرر قونسلهای افغانی در بمبئی و کویته .

۱ ـ دولت پادشاهی افغانستان عالیقدر سید تاج‌الدین‌خان را بتاریخ ۱۳۳۰/۲/۲۳ بعوض عالیقدر فضل احمدخان شیرزاد بسمت قونسل افغانی در بمبئی تعین ومقرر نمود .

۲ ـ دولت پادشاهی افغانستان عالیقدر محمد اکبر خان پروانی را بتاریخ ۱۳۳۰/۷/۲۲ بعوض صداقتماب عبدالغفور خان بحیث قونسل افغانی درکویته تعین ومقرر نمود .

پنجم : تقرر وکیل التجار افغانی در پشاور

۱ ـ دولت پادشاهی افغانستان عالیقدر محمد امین خان را بتاریخ ۱۵/۱۰/۱۳۳۰ بعوض عالیقدر محمدجمعه خان صدیقی بحیث وکیل التجار افغانی درپشاور تعین ومقرر نمود .

شعبهٔ حقوق ومعاهدات :

مصدقه و تصدیقنامه معاهدهٔ مودت بین افغانستان وشرق‌اردن بتاریخ ۲۸/۵/۳۰ جهة تعاطی درعمان ارسال گردید که عنقریب تعاطی خواهد شد .

معاهدهٔ مودت بین افغانستان و دولت اردنیهٔ هاشمی بتاریخ ٤ ماه اکتوبر ۱۹۵۰ درعمان امضاء گردید .

بتاریخ ۲ میزان ۱۳۳۰ مصدقه وپروتوکول معاهدهٔ مودت بین افغانستان وحکومت جمهور سوریا توسط ع ، ج ، س ، ع ، غلام یحیی خان « طرزی » سابق وزیر مختار اعلیحضرت همایونی در عراق وجلالتماب دکتور ناظم القدس صدراعظم ووزیر امور خارجهٔ سوریا درشام تعاطی شد .

بتاریخ ۸ میزان ۱۳۳۰ مصدقه وپروتوکول معاهدهٔ مودت بین افغانستان و حکومت جمهوری لبنان توسط ع ، ج ، س ، ع ، غلام یحیی خان « طرزی » سابق وزیر مختار اعلیحضرت همایونی در عراق وجلالتماب فیلیپ تقلا وزیر امور خارجه لبنان در بیروت تعاطی شد .

بتاریخ ۸ / ۱۱ / ۳۰ معاهدهٔ مودت بین افغانستان وحکومت جمهوری لبنان وهکذا معاهدهٔ مودت بین دولت افغانستان وجمهوری سوریا جهة ثبت دفتر یوان ارسال شده است .

مدیریت عمومی بین المللی کار و کارگر :

۱ ـ کانونشن های مؤسسهٔ بین المللی کار نمبر ٤ (راجع بکار شب زنها تاریخی ۸ نومبر ۱۹۱۹) و نومبر ۱۳ (راجع باستعمال سرب سفید و مرکبات آن در نقاشی ورنگمالی تاریخی ۱۹ نومبر ۱۹۲۱) ونمبر ۱٤ (راجع باستراحت هفتهٔ کارگران در صنایع تاریخی ۱۷ نومبر ۱۹۲۱) و نمبر ٤۱ (راجع بکار شب زنها تجدید نظرشده تاریخی ۱۷ نومبر ۱۹۲۱) ونمبر ٤۵ (راجع باستخدام زنها درکارهای زیرزمینی تاریخی ۲۱ جون ۱۹۳۵) که ازطرف حکومت افغانستان (که عضو مؤسسهٔ بین المللی کار است) قبلا تصدیق شده بود و می بایستی بحسب قسمت (ب) پاراگراف ۵ ماده ۱۹ اساسنامه مؤسسهٔ بین المللی کار بمنظور تقنین نمودن مقررات آن بصورت

از مناظر سی‌وچهارمین کنفرانس مؤسسهٔ بین‌المللی کار و کار گر د ر جینوا

بناغلی عبدالباقی خان لطیفی مدیر عمومی کار و کار گر و رئیس هیئت افغانی در چوکی اول دیده میشود

يك منظرهٔ ديگر از جلسات عمومی كنفرانس كار وكارگر در جينوا

قوانین علیحده یاتشمیل مقررات آن بصورت ضمیمه در اصولنامهٔ حاضرهٔ کار و کارگر به مقامات صلاحیت‌دار تقدیم میشد پس ازغور دریك کومیتهٔ صلاحیت دار وتصویب کومیتهٔ مذکور باینکه مقررات کانونشن های متذکره بصورت قانـ ـون های علیحده و یا بضمیمهٔ اصولنامه حاضرهٔ کار وکارگر تقنین گردد ازطرف مدیریت عمومـی کار و کارگر به مقام صلاحیت‌دار تقدیم گردیده وبعدیهی پس ازتائید مقام صلاحیت دار بفیصله کومیتهٔ متذکره قرار مقتضیات اساسنامـه مؤسسهٔ بین‌المللی کار پروژهٔ آن به مجلس تقنینیه (شورای‌ملی) تقدیم خواهد گردید .

۲ ـ درابتدای سال جاری هیئتی ازمؤسسهٔ بین‌المللی کار بنام هیئت امدادتخنیکی مؤسسهٔ بین‌المللی کار مرکب ازآقای مقدیم عثمای رئیس شعبهٔ زراعتی وآقای راتناول عضو مؤسسهٔ بین‌المللی کار بکابل واردگردید ـ هیئت مذکور موظف بودند تابیك عده ممالك آسیائی منجمله برما ـ هندوستان ـ پاکستان ـ افغانستان که مستلزم امدادتخنیکی ازطرف مؤسسهٔ بین‌المللی کار شمرده شوند وارد وبا دوائر صلاحیت‌دار ممالك مذکور درتماس شده احتیاجات وتمنیات آنهارا برای اخذ امدادتخنیکی ازمؤسسهٔ بین المللـی کار مطالعه واگر دول مذکور بعقد قرارداد هائی راجع باخذ امدادتخنیکی ازمؤسسهٔ مذکور مایل باشند باآنها عقد قرارداد بنمایند والا بمنظور مطالعه در موضوع وسنجش امکانات تطبیق امدادهای مربوطه عقد قرارداد را بوقت دیگری موکول داشته وعجالتاً پیشنهاداتی داشته باشند پیشنهادات دول مذکور را گرفته وبدفتر بین‌المللی کار حاضر آورند . لهذا هیئت‌مذکور عندالورود بکابل بامدیریت عمومی بین‌المللی کاروکارگر درتماس شده حسب پروگرامیکه ازطرف مدیریت مذکور ترتیب گردید در ظرف مدتی که دراینجا اقامت داشتند باسران ورؤسای وزارات‌ودوائر ذیعلاقهٔ ازقبیل وزارت‌اقتصادملی وزارت‌فوائدعامه ـ وزارت‌معادن ـ وزارت‌معارف ـ ریاست‌مستقل‌زراعت وریاست‌بانك ملی ملاقات ها وتبادل افکار ونظریات کرده وپس ازارائهٔ نظریات شان که متضمن ابلاغ پیغام مدیر عمومی دفتر بین‌المللی کار مبنی براینکه مؤسسهٔ بین‌المللی کار در برنامهٔ حاضرهٔ خود توجه بیشتر خودرا بطرف ممالك عقب‌مانده که زیادتر نیازمند کمك وتوجه باشند معطوف داشته است واستماع نظریات رؤسای مقامات متذکـره پیشنهاد ذیـل را ازطرف حکومت افغانستان بصورت‌پیشنهاد مکتوبی که بامضای آن ع،ج، میرمحمدحیدرخان (حسینی) وزیر اقتصادملی صلاحیت داشتند دریافت نمودند .

مدیر عمومی دفتر بین‌المللی کار ـ جینوا :

جناب !

عطف به تیلگراف و مکتوب شما که فرستادن هیئت مخصوصی را به منظور مذاکره

درمسایل امـــدادتخنیـکی بااین حکومت اشعار میداشت احتراماً صمیمـی ترین تشکرات خودرا راجـع بهآمدن آقای مقدیم عثمای وویکتور راتناول ازدفتر شما بشما ابــلاغ می کـنیم .

مسرت دارم راجـع بااین موضوع بشما اطلاع بدهم که هیئت مذکور دراثنـای توقف درین کشور توانستند معلومات مفید ونافعــی را دربارهٔ عملیات پروگــرام توسعه یافتهٔ امدادتخنیـکی دران قسمت مهمه که به مؤسسهٔ بین‌المللی کـار تعلق میـگیرد به حکومت افغانستان بدهند . هیئت مذکور درطی ملاقات ها و مذاکرات ذی اهمیت خود شان کــه بااعضای مختلفهٔ حکومت و سایر اشخاص ذیعلاقه رسمی نمودند درترتیب وتسوید تقاضاهای معینه که برحوایـج وضروریات محسوسه متعلق به سیستم های انـکشاف اقتصادی واجتماعی درین کشور مبنی‌میباشد تا درجهٔ زیادی امداد نمود ند .

بیمورد نمی بینم توضیحاتی تقدیم کـنم ، تا بهمفهوم‌وسیـع ، این خواهشات وتقاضاء هارا برمفاهماتی وضع نماید که باچنان معاونت های تـکـنیکی کــه د ر حاضر بذریعهٔ سروی اقتصادی وپلان‌صنعتی ، درتحت پروگرام توسعه یافتهٔ ملل‌متحده برای انـکشاف اقتصادی فراهم شده است هم آهنـگی وانطباق بدهد .

طوریـکه علی‌الفور تقدیر خواهد شد ، تقاضاء ها وخواهشات تسلیم شــده مربوط به مسایل دارای اهمیت های حیاتی اقتصادی و اجتماعــی برای این مملـکت بوده و هرنوع توجه را نسبت بقطعیت وفوریت خود نیازمند میبا شد .

لهذا اعتماد دارم که برای دفتر بین‌المللی کـار ممـکن خواهد بود تاملاحظه وعنایت کـامل و به موقع دران باره بنماید ، و میخواهم تقاضاء کـنم کــه معاونت های مطلوبه در بین چوکـات پروگرام توسعه یافتهٔ معاونت تخنیـکی انجام و انصرام بپذیرد . فهمیده شده است که چنین موافقه ها که مقرر است بین‌دفتر بین‌المللی کـار وحکومت افغانستان امضاء بشود بحیث متمم به موافقهٔ اساسی که امضای آن بامؤسسهٔ ملل‌متحده واجنسی های اختصاصی آن فعلاً درتحت ملاحظه و غور است ترتیب خواهد یافت .

امضای میر محمد حیدر (حسینی) وزیر اقتصادملی

تقاضای نمبر (۱) :

ماهیت تقاضاء :

معاونت تخنیـکی ومشوره ، در اجرای یك سروی وسنجش مقــدماتــی ، از شرایط وامکـانات مین پاور (قوهٔ انسانی) درساحه های معینه افغانستان ، با درنظر گــرفتن مسایل ذیل :

یکی از جلسات عمومی کنفرانس کار و کارگر بناغلی لطیفی نماینده افغانستان در قطار اول دیده می‌شود

الف ـ معین ومحقق نمودن حوایج وضروریات و منابع واقعی وبالقوه مین پاور (قوهٔ انسانی) را جهت بکار انداختن سکیم های انکشافی که مقدمتا راجع باشد :
(۱) : پروژه های انکشافی متعدد المرام وادی هیلمند .
(۲) : پروژه های اکتشافی زراعتی وصنعتی قطغن .
(۳) : پروژهٔ انکشاف صنعتی کوهستان .

ب : طرح یك پلان مکمل تربیه حرفوی جهت کسب مهارت وتخصص در زمینه های مختلفه بشمول کار توسیع زراعتی ـ تشکیل و تأسیس کورسهای عملی ساده و بسیط برای کارگرهای صنعتی ـ تربیه‌وکارهای سوپروایزری (نظارت‌ومباشرت) وغیره‌وغیره .
ج ، معلمین تربیه دهنده وتشکیل سرویس های اداری مربوط به مسایل فوق‌الذکر .

تعداد متخصصین :

سه نفر متخصصین برای اجراء نمودن سروی وسنجش مین پاور (قوه انسانی) وطرح پلانهای‌سیکم های تربیه حرفوی که بالعاقبت باسه تیم‌های متخصصین‌شامل‌اشخاص متخصص درمسایل مختلفه إسکان زمین تربیه حرفوی درصنایع وسرویس‌های اجتماعی‌ملحق میشوند تعداد صحیح وقطعی‌آن پسانها فیصله خواهد شد. تجهیزات مقدماتی‌برای‌واحدهای متحرك جهت نمایش ودیمو نستراسیون استعمال آلات وافرار ساده وغیره وغیره .

فیلو شپ ها :

یك تعداد کافی فیلو شپ ها برای مامورین افغانی که در شقوق وتشکیلات سو پر وایـزری (مباشرت ونظارت) وتربیه حرفوی تتبع ومطالعه نمایند .

تقاضاء نمبر (۲)

ماهیت و طبیعت تقاضاء

معاونت تکنیکی و مشوره در اجراء نمودن یك سروی وپیمایش اکتشافی با در نظر گرفتن خصوصیات ذیل :

(الف) معرفی نمودن وترقی دادن میتود های مناسب وموزون کوپراتیفی در زراعت ودر صنایع دهاتی به پیمانه های کوچك ،
(ب): تسوید وترتیب قانون مناسب کوپرآتیفی وماشینری اداری .
(ج) : تاسیس یك موسسه مرکزی کوپراتیفی برای کارگرهای زراعتی .
(د) : معرفی نمودن تکنیك‌ها وفنون مترقی تولید ومارکت درصنایع‌دهاتی موجوده، یادر صنایع دستی درجایکه عملی باشد، وکشف امکانات پیشرفت‌دادن‌صنایع دهاتی جدید.

تعداد متخصصین :

دونفر متخصص درتحت فقرات (الف) و (ب) و (ج) بالا
دونفر متخصص در تحت فقرة (د) بالا برای اقلایك سال

فیلو شپ ها :

سه نفر فیلوشپ در مطالعه وتربیه درتحت فقرات (الف) و (ب) بالا .

تقاضای نمبر (۳)

ماهیت وطبیعت تقاضاء :

معاونت تکنیکی ومشوره درانتظامات علمی وسائنتیفك، و درترقی دادن قوه تولیدی وکفایتی کار گر در صنایع نساجی وقندسازی وهکذا درترقی دادن رفاه وآرامی کار گرهای مشغول در صنایع مذکور .

تعداد متخصصین :

یك نفر متخصص برای هریك ازشقوق صنایع کهاز ان ذکر شد ویك متخصص تخصیص یافته درمسایل بهبودی ورفاه کار گر .

فیلو شپ ها :

دونفر فیلوشپ برای تربیه درمتود های تولیدی برای تقریبا شش ماه .

تقاضاء نمبر (٤) :

ماهیت وطبیعت تقاضاء :

معاونت تکنیکی ومشوره درمعرفی وانکشاف قانون مناسب کار ودرایجاد ماشینری موزون اداری در زمینه های مختلفه .

تعداد متخصصین :

یکنفر متخصص باتجربهٔ موزون بین المللی برای یکسال

فیلو شپ ها :

دونفر فیلوشپ .

مفاد مکتوب پیشنهادی که ازطرف وزارت اقتصاد ملی بهیئت مذکورداده شده است از قرار فوق است وازقراریکه ازجانب آقای داوید آموریس مدیر عمومی دفتربین المللی

کار اطمینان داده شده است گویا مراتب پیشنهادات متذکره که ازطرف هیئت مذکور بمدیر عمومی آن موسسه سپرده شده است دردفتر بین المللی کار تحت غور ومطالعه بوده وبادوائر ذیعلاقه دیگر موسسه ملل متحده درباره عملی نمودن موادآن وعقدیك قرار داد درآنباره باحکومت افغانستان داخل اقدامات میباشند.

۳ ـ کانونشن ها وریکومانداشن های توصیه ذیل :

(۱) کانونشن نمبر ۹۹ راجع به اصول تعیین حداقل معاش در زراعت مصوبه ۱۹۵۱ـ

(۲) « « ۱۰۰ « « مزدمساوی برای کارگرهای ذکوروانات در کارهای دارای ارزش مساوی مصوبه ۱۹۵۱ ـ

(۳) ریکاماندیشن نمبر ۸۹ راجع اصول تعیین حداقل معاش در زراعت مصوبه ۱۹۵۱ ـ

(٤) « « ۹۰ « « مزدمساوی برای کارگرهای ذکوروانات در کار های دارای ارزش مساوی مصوبه ۱۹۵۱

(٥) « « ۹۱ « « قرار داد های مشترکه

(٦) « « ۹۲ « « به حکمیت ومصالحه خوش برضاء

که دردوران سی وچهارمین کنفرانس عمومی موسسه بین المللی کار منعقده درجینوا بماه جون ۱۹۵۱ بتصویب رسیده بود وحسب اساسنامه موسسه بین المللی کار دول عضوء مکلف میباشند کانونشن ها وریکوماندیشن های مذکوررا جهت تصدیق وشامل نمودن مقررات آن درقوانین مملکتی بمقامات صلاحیت دار حکومت خود پیش نموده واز نظریات مقامات صلاحیت دار حکومت خود راجع به تصدیق وعدم تصدیق ودرصورت عدم تصدیق موجبات واسباب که تصدیق آن را متعذر ساخته باشد، وهکذا درصورت تصدیق ازصورت تشمیل مقررات ان درقوانین مملکتی بمدیر عمومی دفتر بین المللی کار معلومات بدهند ـ ازطرف مدیریت عمومی بین المللی کار و کارگر بمقامات صلاحیت دار تقدیم و ازتقدیم شدن آن بمقامات مذکوره بدفتر بین المللی کار اطلاع و اطمینان داده شده است .

٤ ـ درنیمهٔ دوم سال جاری ۱۳۳۰ هیئت مختلطی مرکب از مامورین مربوطه وزارت اقتصادملی ومدیریت عمومی بین المللی کاروکارگر بمنظور مشاهده احوال کار گر ها وطرز معامله ورفتار کارفرمایان با کارگر وچگونگی تطبیق مقررات اصولنامه کار وکارگر تعیین واین هیئت بدواً بولایت قطغن اعزام وموسسات صناعتی آنجا را که برای یکعده کارگر شغل وکار فراهم نموده است مشاهده وباز بولایت قندهار رفته موسسات صناعتی فابریکات و تشبثات سایره راکه عده کارگر رامشغول ساخته است معاینه ومشاهده نموده وسپس بمشاهده موسسات وتشبثات مرکز کابل واطراف آن بمنظور مذکور پرداخته

نتایج مشاهدات ویاد داشت های‌شان را بوزارت اقتصاد ملی ومدیریت عمومی بین المللی کاروکارگر تسلیم واز مراجع مذکور دراطراف یادداشت های هیئت مذکور بموسسات مربوطه یاد داشتها وهدایات لازمه داده شده است .

۵ ـ بیکعده شکایات ومراجعات که از طرف بعضی ازکارگرها نسبت برفتار خلاف مقررات ومغایر قرار داد های کار فرمایان بعمل آمده بود از طرف مدیریت عمومی بین‌المللی کاروکارگر غور ورسیده گی‌شده ونتیجه مطابق‌مقررات اصولنامهٔ کاروکارگر جهت تطبیق مقررات مذکور به‌وزارت اقتصاد ملی که مرجع تطبیق اصولنامهٔ مذکورمیباشد اطلاع داده شده است .

۶ـ برای تلافی و جبران قضایا وصدماتی که به بعضی از کارگر ها در اثنای کار واقع واطلاع آن بمدیریت عمومی بین‌المللی کاروکارگررسیده‌ازطرف مدیریت مذکور تعقیبات لازمه بعمل آمده ومؤسسات مربوطه (که کارگر در آن مشغول بوده) بایفای وظایف ووجایب آنها در مقابل کارگر مطابق مقررات اصولنامه کار وکارگر آشنا ومستشعر ساخته شده است .

۷ـ راجع به ریکامندیشن نمبر ۸۸ مربوط به تربیه حرفوی بالغان و اشخاص کبیر واشخاص ناتوان‌وضعیف که در دوران سی وسومین کنفرانس عمومی مؤسسه بین المللی کار منعقده در جینوا بماه جون ۱۹۵۰ بتصویب رسیده واعضای مؤسسهٔ مکلف میبا شند برحسب اساسنامهٔ مؤسسهٔ ریکامندیشن (توصیه) مذکور را جهت تصدیق وتشمیل مقررات آن در قوانین مملکتی بمقامات صلاحیت دار خود بسپارند ـ ازطرف مدیریت عمـومی بین‌المللی کاروکارگر اقدامات لازمه بعمل آمده یعنی ریکامندیشن مذکور بمقامات صلاحیت دار تقدیم وبدفتر بین‌المللی کار در آن باره اطلاع واطمینان داده شده‌است .

۸ـ راجع بکانونشن ها (مقاولات) وریکوماندیشن ها توصیه‌ها و سفارشات ذیل :

(۱) کانونشن نمبر ۹۱ راجع برخصتی های بامعاش ایام تعطیل برای دریا نوردان وملاحان (تجدید نظر شده ۱۹۴۹)

(۲) کانونشن نمبر ۹۲ راجع بفراهمی و سایل ولوازم معیشت عمله و مرتبات کشتی (تجدید نظر شده ۱۹۴۹)

(۳) کانونشن نمبر ۹۳ راجع بمعاش ها ساعات کار در بالای کشتی .

(۴) کانونشن نمبر ۹۴ راجع بفقرات کار در قرار داد های عامه .

(۵) کانونشن نمبر ۹۵ راجع بحمایت مزد ومعاش .

(۶) کانونشن نمبر ۹۶ راجع به اجنسی های استخدام مامور تـادیـه معـاش (تجدید نظر شده ۱۹۴۹)

(۷) کانونشن نمبر ۹۷ راجع بمهاجرت بغرض استخدام (تجدید نظر شده ۱۹۴۹)
(۸) کانونشن نمبر ۹۸ راجع باستعمال اصولها وپرنسیب های معامله اشتراکی و حق تشکیل آن.
(۹) ریکامندیشن نمبر ۸٤ راجع بفقرات کارگر در قرار دادهای عامه.
(۱۰) « « ۸۵ « بحمایت معاش ها ومزد ها
(۱۱) « « ۸٦ « بمهاجرت بغرض استخدام (تجدید نظرشده ۱۹۴۹)
(۱۲) « « ۸۷ « به رهنمائی حرفوی.

که در دوران سی‌ودومین کنفرانس عمومی مؤسسهٔ بین‌المللی کار منعقده در جینوا بماه جون ۱۹٤۸ بتصویب رسیده واعضای مؤسسه برحسب اساسنامهٔ مؤسسهٔ مکلف به تقدیم کردن آنها برای تصدیق مقامات صلاحیت‌دار خود وکسب نظریه وتصمیم مقامات مذکوره میباشند - مدیریت عمومی بین المللی کاروکارگر داخل اقدامات واجراآت شده‌است.

۹- راجع به کانونشن‌ها(مقاولات) وریکامندیشن ها (توصیه ها وسفارشات) ذیل:
(۱) کانونشن نمبر ۸۷ راجع به آزادی اتحادیه وحمایت حق تشکیل آن
(۲) « « ۸۸ « بتشکیل سرویس ومؤسسه استخدام
(۳) « « ۸۹ « بکار شبانه زنهای مستخدمه در صنایع (تجدید نظر شده ۱۹٤۸)
(٤) « « ۹۰ « بکار شبانه اشخاص جوان یعنی نا بالغ در صنایع (تجدید نظر شده ۱۹٤۸)
(۵) ریکامندیشن نمبر ۸۳ راجع به تشکیل سرویس استخدام.

که در دوران سی‌ویکمین کنفرانس عمومی مؤسسهٔ بین‌المللی کار منعقده در سانفرانسسکو بماه جون ۱۹٤۸ تصویب شده بود و اعضای مؤسسه مکلفیت دارند بر حسب اساسنامهٔ مؤسسهٔ آنها را برای تصدیق بمقامات صلاحیت دار خود وکسب نظریه و تصمیم مقامات مذکور تقدیم کنند - مدیریت عمومی بین المللی کار داخل اقدامات شده است.

۱۰ - بمراجعاتی که از طرف نمایندگی دایمی افغانستان در مؤسسهٔ مللمتحده باثر مراجعه مؤسسهٔ مذکور وشورای‌اقتصادی‌واجتماعی آن مؤسسه‌در باره پارهٔ‌مسایل‌شده است از طرف مدیریت عمومی بین‌المللی کاروکارگر رسیدگی و غورو بدادن جواب درقسمت های مربوطه حتی الامکان پر داخته شده است. هکذا بمراجعات مؤسسهٔ بین‌المللی کار ومکاتبات آنها در باره مسایل‌مربوطه درداخل استعدادوصلاحیت‌موجوده‌پرداخته شده‌است.

۱۱- برای قبول دعوت مؤسسهٔ بین‌المللی کار جهت شمول‌در سی‌وچهارمین کنفرانس

عمومی مؤسسهٔ مذکور که بماه جون ۱۹۵۱ (مطابق ماه جوزای ۱۳۳۰) منعقدشده بود قدامات بعمل آمده و نماینده افغانستان بکنفرانس مذکور اعزام وشامل ودر مذاکرات و کنفرانس های مذکور وتعدیل وتصویب مقاولات وتوصیه ها وسفارشهای آن مطابق بمقررات داخلی کنفرانس واساسنامهٔ مؤسسهٔ بین‌المللی کار حصه گرفته ـ رویداد های کنفرانس و راپورت جریانات آنرا بمرکز حاضر وبه دائرهٔ مربوطه تسلیم داده است.

۱۲ـ مکاتباتی که درطول سال الی اخیرماه دلو ۱۳۳۰ متعلق بامور مختلفهٔ اداری و راجع بمسایل مربوط بکار وکارگر واحصائیه کارگرها بادوائر مربوطه ومؤسسات ملی تعاطی وصادر شده است بالغ بر (۶۰۰) مکتوب شده است .

۱۳ ـ دوائر و نشریه بنامهای (مؤسسهٔ بین‌المللی کار چیست ؟ چه میکنند ؟ چگونه کار میکنند ؟) و (مؤسسهٔ بین‌المللی کار و آسیا) که از نشرات دفتر بین‌المللی کار میباشد بفارسی ترجمه و ترتیب ودر مطبعه عمومی کابل باهتمام مدیریت عمومی بین‌المللی کار افغانستان طبع وبعد فراغ طبع یك تعداد آن بدفتر بین‌المللی کار در جینوا توزیع گردیده ویك تعداد دیگران که مرام و چگونگی مؤسسهٔ مذکور در جینوا وعلاقه را که در آسیا گرفته است حاوی میباشد بمؤسسات صناعتی و شعبات ملی جهت استفاده لازمه واطلاع مزد حالات مؤسسهٔ مذکور توزیع شده است .

ریاست امور بین‌المللی:

الف : مدیریت عمومی یو ـ ان :

اول : جلسهٔ عمومی اسامبلهٔ ششم بتاریخ ۶ نوامبر ۱۹۵۱ در پاریس انعقاد وازطرف دولت شاهی افغانستان عالیقدر جلالتماب المرعالی‌نشان والاحضرت سردار محمد نعیم خان سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی در واشنگتن بحیث رئیس هیئت ع ، ج ، س ، ا ، جنرال محمدعمر خان سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی درپاریس وعالیقدر صداقتماب جلال‌الدین خان طرزی رئیس امور بین‌المللی وزارت امور خارجه و عالیقدر صداقتماب عبدالرحمن خان پژواك آتشهٔ مطبوعاتی درلندن وآقای دوکتور عبدالرؤف خان وآقای عبدالحکیم خان طبیبی آتشهٔ سفارت کبرای افغانی در واشنگتن بحیث اعضای هیئت شامل شده اند .

دوم :ـ به مناسبت روز تاسیس ملل متحده ۲۴ ـ اکتوبر تیلگرام تبریکیه از طرف ع . ج س ، ا ، وزیر امور خارجه به عنوان سکرتر جنرال یو ـ ان مخابره و به استقبال روز مذکور از طرف وزارت عالی معارف ، ریاست مستقل مطبوعات وکابل رادیو نشریاتی بعمل آمده ومقصد ومرام سازمان ملل متحده را توضیح نمودند ،

سوم :ـ به مناسبت روز سالگرهٔ حقوق بشر ۱۰ دسمبر تیلگرام تبریکیه از طرف ع . ج ، س ، ا ، وزیر امور خارجه به عنوان آقای توریس بودی مدیر عمومی یونسکو مخابره گردیده ونسبت باین روز فرخنده که بشررا به سعادت و خوشبختی وتأمین عدالت و حقوق مساوی راه نمائی مینماید در رادیو کابل و تمامی جراید وروز نامـــه هـای افغانستان شایعات ونشریاتی قابل ستایش بعمل آمد .

چهارم : نسبت به تشکیل یک مرکز تعلیمی احصائیه وی بین‌المللی در کلکته که منظور تاسیس این مرکز عبارت از تهیهٔ کـورس ها و تیوری های احصائیه وی میباشد وبرای یك عده محدود مشترکین‌ممالك شرق میانه وبعید تاسیس گردیده ، دراثر دعوت موسسهٔ مذکور از طرف وزارت جلیله معارف بشاغلی عبدالعلی خان بحیث نماینده معرفی وتاهنوز موصوف مشغول مشاهده و تدقیق تیوری های احصائیه وی میباشد

پنجم :ـ به کنوانسیون تورید اشیای کار آمد تعلیمی تربیه وی و عرفـانی حسب موافقهٔ وزارت جلیله معارف افغانستان و هدایت وزارت امور خارجه از طرف جلالتمآب عبدالحمید خان شارژ دافرافغانی درواشنگتن بتاریخ۱۸ـ اکتوبر ۱۹۵۱ ـامضاء گردید.

ششم :ـ حسب از دلوشن ٤١٧ تـاریخی اول دسامبر ۱۹۵۰ جنرال اسا مبلهٔ عمومی تشکیلات بین‌المللی اعانه اطفال (یونی سف) فیصله نموده که تا اخیر سال ۱۹۵۳ باید از جانب دول عضو برای حمایـــه اطفال بین المللی اعانه صورت دا ئمی را بخود بـگیرد بنابرآن از حـکومات دول عضو یو ـ ان خواهش شد که به معاونت های خویش مداومت ورزند ، نسبت بـــه درخواست مذکـــور از طرف وزارت صحیه دولت شاهی افغا نستان شش هزار دالر قبول وحسب خوا هش نماینده (یونی سف) وموافقه وزارت اقتصاد ملی معادل شش هزار دا لر متذکره مواد خام افغانی به استثنای (پشم ، پنبه ، قـره قل) قبول شده است .

هفتم :ـ حسب خواهش سازمان ملل متحده معرفی نمودن و فرستادن متخصصین افغانی بحیث فیلوشپ وسـکالر شیپ بـــرای توسعه معلومات در شقوق مربوطهٔ شان طبق سـال گـذشته اقدامات لازمه بعمل آمد که قرار آتی توضیح داده میشود .

الف : وزارت اقتصاد ملی :ـ از طرف وزارت اقتصاد ملی بشاغلی عبدالغفور خـان بحیث فیلوشیپ درشق اقتصاد برای شش ماه درفرانسه قبول گـردید .

ب :ـ وزارت مخابرات : از جانب وزارت مخـابرات بشـاغلی غلام سرور خـان فرهـاد بحیث فیلو شیپ معرفی موصوف برای شش ماه درشق تیلفون در امریـکا مشغول تـدقیق و مطالعه میباشد .

ج :ـ شرکت برق :ـ از طرف شرکت برق بشاغلی فـــدا محمد خان فدا ئی بحیث

فیلوشیپ درشق اقتصاد برای شش ماه به سویس ، وبناغلی عبدالمجید خان بحیث فیلو شیپ درشق اقتصاد به هولند قبول گردیدند .

مدیریت عمومی کنفرانس ها :

۱- در کنفرانس ممالك اسلامی که بتاریخ ۹ فروری ۱۹۵۱ در کراچی (پاکستان) انعقاد یافت ع،ج، سردار فیض‌محمد خان «زکریا» سابق وزیر معارف بحیث رئیس هیئت افغانی وبناغلی عبدالجلیل خان رئیس تمیز ومولوی شاه محمدخان سابق مدیر مدرسه شرعیه یغمان بحیث عضو شرکت نمودند .

۲- در کنفرانس بین‌المللی داکومان تاسیون (D. cumentation) که بتاریخ ۱۵ الی ۲۰ سپتمبر ۱۹۵۱ در روما انعقاد یافته یك نفر از اعضای وزارت‌مختاری افغانی در روم شمولیت ورزید .

۳- درسی وچهارمین کنفرانس بین‌المللی کار که در ماه جون ۱۹۵۱ در جینوا انعقاد یافت بناغلی عبدالباقی خان « لطیفی » مدیر عمومی کار وکار گر بحیث نماینده افغانستان شمولیت ورزید .

٤- در جلسهٔ چهارم کمیته منطقوی صحی جهان که بتاریخ ۲۰ سپتمبر ۱۹۵۱ در رنگون منعقد شده بود ، ص، دکتور غلام حیدر خان ماهر سرطبیب سناتو ریم نسوا ن بحیث نمایندهٔ مشاهد اشتراك نمود .

۵- در کنفرانس (B.C G) که بتاریخ ۲۷ الی ۲۹ سپتمبر ۱۹۵۱ در رنگون منعقد گردید دکتور غلام حیدر خان «ماهر» نماینده افغانی شمولیت داشت .

٦- در جلسه بیست وهفتم احصائیه بین‌المللی که بتاریخ ۵ الی ۱۱ سپتمبر ۱۹۵۱ در دهلی انعقاد یافته بناغلی محمد رسول خان اتشه اقتصادی سفارت کبرای افغانی در نیودهلی بحیث رئیس هیئت و بناغلی عبدالعلی خان متعلم احصائیه بحیث عضو در آن اشتراك کرده بودند .

۷- در ششمین کنفرانس بین‌المللی یونسکو که بتاریخ ۱٦ جون ۱۹۵۱ در پاریس منعقد شد بناغلی عبدالشکور خان رئیس تفتیش وزارت معارف بحیث نماینده افغانی وبناغلی عبدالحکیم خان « ضیائی » بحیث عضو شرکت کردند .

۸- در کنفرانس بین‌المللی کریدت که بتاریخ ۱۸ الی ۲٤ اکتوبر ۱۹۵۱ ازطرف بانکهای ایطالیا در روم دائر گردیده بود بناغلو دکتو ر عبدالرؤف خان ودکتور عبدالملك خان شامل و حیثیت نمایندگان افغانی را داشتند .

۹- در اثر خواهش مؤسسهٔ خوراکه و زراعت ملل متحده که مرکز دائمی آن از واشنگتن به روما انتقال نموده شاغلی محمد علیخان ترجمان وزارت مختاری افغانی در روم بحیث همکار دائمی معرفی گردید تا در کنفرانسهای مؤسسهٔ که در شهر روم انعقاد می یابد داخل و با مؤسسه دائماً در تماس باشد .

۱۰- در کنفرانس مؤسسهٔ خوراکه که بتاریخ ۱۹ نومبر الی ۷ دسمبر ۱۹۵۱ در روما انعقاد یافت شاغلی محمد علیخان عضو وزارتمختاری افغانی در روما شمولیت ورزید .

۱۱- در کنفرانس علمای اسلامی که بتاریخ ۱۴/۱۵، ۱۶ فروری ۱۹۵۲ در کراچی منعقد گردید شاغلی محمدقدیرخان تره کی بحیث رئیس هیئت افغانی و شاغلی عبدالکریم خان « حقانی » معلم فاکولتهٔ حقوق وعلوم سیاسی و شاغلی محمدامین خان « خوگیانی » بحیث اعضاء شمولیت نمودند .

۱۲- در سال جاری راجع به آمدن طیاره شرکت ایرجیپونی برای حمل و نقل حجاج افغانی الی جده ودوباره عودت به کابل ذریعهٔ طیارهٔ اقداماتی بعمل آمده . چنانچه طیارهٔ مذکور به کابل آمد و حجاج افغانی را از کابل نظر باطلاع وزارت داخلیه که ترتیبات مسافرت حجاج را به عهده داشتند ۲۲۴ نفر از کابل و ۲۷۰ نفر از قندهار بوسیله طیاره مزبور الی جده نقل داده شدند .

۱۳- دراطلاعیهٔ سال گذشته راجع به قایم نمودن سرویس فضائی بین افغانستان وهندوستان ذکر شده بود برهمان اساس تا امضای قرار داد فضائی بین حکومتین برای طیاره شرکت همالین هندی موقتاً اجازه داده شد تا آمدورفت نماید چنانچه اولین طیاره داکوتای شرکت مذکور بتاریخ ۲۰ عقرب ۱۳۳۰ بمیدان هوا بازی کابل فرود آمد وبدینوسیله سرویس فضائی بین کابل وهندوستان از طریق ایران قندهار وکابل افتتاح گردید و قرار داد مذکور بتاریخ ۶ دلو ۱۳۳۰ ساعت ۱۱ قبل از ظهردر سالون وزارت مخابرات بین ع ، ج غلام محمد خان « شیرزاد » که بحیث وزیرمخابرات عزتقرر داشتند از طرف حکومت هند شاغلی ونگس کماندر روپ چند سفیر کبیر هند بدربار کابل که صلاحیت امضاء قرار داد به آنها داده شده بود بامضاء رسید .

امور وزارت داخله

الف ـ مقرری الی رتبه (٥)

١ـ ع ، محمد صدیق خان سابق مدیر امنیه بریاست محاکمات ملکیه مامورین
٢ـ ع ، محمد حسن خان سابق مدیر مامورین بعضویت ریاست تفتیش
٣ـ ع ، محمد صدیق خان سابق مدیر سرحدی « « « «
٤ـ ص ، شاهجان خان سابق مدیر احصائیه « « « «
٥ـ ص ، اختر محمد خان سابق مدیر قوانین بکفالت مدیریت عمومی هلال احمر
٦ـ ص ، عبدالسمع خان سابق کمیسار امام صاحب بحفظ رتبه و معاش بمدیریت احصائیه کابل
٧ـ ص ، غلام محمد خان سابق مدیر قلم مخصوص بمدیریت تحریرات مزار شریف
٨ـ ص ، عبدالهادیخان سابق مدیر احصائیه کابل بحفظ رتبه بمدیریت احصائیه مشرقی
٩ـ ص ، سید محبوب خان سابق مدیر نهرسراج بحفظ رتبه بمدیریت احصائیه قندهار
١٠ـ ع ، ش ، حیاتخان فرقه مشر غزنی بکفالت حکومت اعلی غزنی
١١ـ ع، ع ، سید آقا خان حاکم کلان قلات ترفیعا بحکومت اعلی فراه
١٢ـ ع، ع ، محمد شریف خان سابق معاون ریاست تنظیمیه مشرقی بحکومت کلان قلات
١٣ـ غ، ا ، عبدالواحد خان بحکومت درجه اول پشتونکوت میمنه .
١٤ـ ع، ا ، میر محمد شریف خان بحکومت درجه اول سنگچارك مزار شریف .

ب ـ ترفیعات الی رتبه (٣)

١ـ ع، ع سید آقا خان حاکم کلان قلات از رتبه سوم برتبه دوم
٢ـ ع، ع ، خواجه محمد خان حاکم کلان غوریان نظر بعدم کمبود کرسی بربع تفاوت معاش رتبه دوم
٣ـ ع، ع عبداللطیف خان حاکم کلان بلخ از رتبه چهارم برتبه سوم
٤ـ ع، ع حبیب الله خان حاکم کلان پلخمری از رتبه چهارم برتبه سوم

ج ـ تبدلات الی رتبه (٥)

١ـ ع ، شاه محمد خان مدیر عمومی هلال احمر بمدیریت مامورین
٢ـ ص ، فقیرمحمدخان مدیر احصائیه وزارت‌معارف بکفالت مدیریت عمومی احصائیه
٣ـ ص ، علی محمد خان معاون فاکولتهٔ حقوق بکفالت مدیریت ثبت سجل احوال
٤ـ ص ، نورالدینخان عضو تفتیش وزارت اقتصاد ملی بکفالت‌مدیریت احصائیه‌نفوس
٥ـ ص ، غریب الله خان مدیر تفتیش احصائیه قندهار بمدیریت احصائیه مزارشریف
٦ـ ص ، عبدالباقیخان عضو محاکمات صدارت عظمی بمدیریت تحریرات ولایت جنوبی
٧ـ ص ، عبدالشکور خان عضوتفتیش وزارت‌داخله بحفظ رتبه‌ومعاش بحکومت‌کلان‌لغمان
٨ـ ص ، محمد حسنخان مدیر قلم مخصوص جنوبی « « « « « ارگون

د ـ نسبت بتقاعد مامورین قابل تقاعد دراین‌سال‌ازشعبات‌مربوطه اقدامات‌مقتضیه بعمل‌آمده.

هـ ـ نسبت بترتیب امور سوانح وسجل مامورین‌طبق مقررات اصول اقدامات اصولی بعمل آمده.

و ـ نسبت بانتظام امور حاضری مامورین وتوسعهٔ کورسهای پښتو وتحصیلات آن در این سال اقدامات شده .

ز ـ در قسمت عمرانات باساس پروژهٔ تعمیراتی بمرکز ومربوطات وزارت داخله در این سال اقدامات مقتضیه بعمل آمده و بحدود بیست لك افغانی برای تعمیر نیمکارهٔ مرکز نائب الحکومه گی هرات واعمار حکومات محلی وعلاقه داریهای مربوطهٔ ولایت قندهار وولایت جنوبی و اعمار بعضی شعبات شق داخله مربوط ولایت مزار شریف وولایت قطغن تخصیص صادرومصرف شده .

ح ـ راجع به تهیه وسایل‌حمل‌ونقل‌موردضرورت مامورین مرکزی ومربوطات وزارت‌داخله تا جائیکه بودجه اقتصادی مملکت متحمل میشد در این سال اقدامات لازمه‌بعمل آمده.

٢ـ ریاست تفتیش :

قسمت اداری :

١ـ نسبت به تفتیش وتحقیق امور اداری و احصائیه وی دراین سال اقدامات بعمل آمده نماینده هائیکه بغرض تفتیش وتحقیق امور متذکره در مرکز وولایات وحکومات اعلی تعین واعزام شده عبارت از (٢٤) هیئت بوده .

٢ـ فقرات قابل الرجاع محاکم مامورین پس از غور وخوض لازمه بمحاکم مربوطه راجع

گردیده فقراتیکه در این سال بمحاکم مرجوعهٔ آن رجعت داده شده عبارت از (۱۲) فقره بوده .

۳ـ فقراتیکه پس ازغور لازمه بغرض تطبیق جزا ویاتکمیل نواقص بمراجع ذیعلاقه دراین سال راجع وهدایت داده شده عبارت از (۳۳) فقره بوده .

قسمت احصائیه وی :

۱ـ بتعداد (۷۱) فقره فقرات تفتیش امور احصائیه وی سنوات گذشته بعضی مناطق مربوطهٔ ولایت کابل ، قندهار ، هرات ، مزارشریف ، قطغن ، حکومت اعلی فراه ، بدخشان ، میمنه ، غزنی ، پروان که فیصله های نسبتی آن درسال ۱۳۳۰ بریاست تفتیش رسیده بالاثر بمراجعش اقدامات گردیده .

۲ـ بتعداد (۸) فقره باثر عرض محکومین ویا مرافعه طلبی شعبه مربوطه به محکمه مرافعه ویك فقره بمحکمه تمیز راجع شده .

۳ـ (۲) فقره بغرض طی فیصله محکمه ابتدائیه بمراجع مربوطه آن رجعت داده شده .

۳ـ مدیریت عمومی ناقلین :

۱ـ تعلیماتنامه سابقه ناقلین و مهاجرین دراین سال تجدید نظر شده و تعلیماتنامه جدیدی بنام ناقلین ومهاجرین و وظائف مدیریت عمومی ناقلین ترتیب گردیده وپس ازغور یك هیئت کمیسیون وطی مراتب و منظوری مقامات صالحه طبع و نشر شده که دراین تعلیماتنامه جدید برعلاوه اصلاحات وتعدیلات یك فصل جدیدی بنام وظائف مامورین آزاد ومزیداً درقیمتهای زمین آبی وللمی تعدیلی وارد واضافه ازآن دفتر های متحدالشکل سه پارچه ودوپارچه وتعهدنامه وتعرفه ناقلین و مهاجرین وجدولهای خانواری ودفترهای احصائیه نیز مرتب وطبع شده .

۲ـ درسال ۱۳۳۰ یکتعداد زیاد ناقلین و مهاجرین بی بضاعت بمنظوری مقام صلاحیت دار بعد ازتکمیل تحقیقات نسبتی شان بصفحات شمالی مملکت اعزام ومسکون گردیده وبرای آنها زمین وپول مجانی وتقاوی داده شده که بصورت مجموع برای (۲٤۰۰) خانوار مهاجرین ناقلین بولایت قطغن ، مزارشریف ، قندهار حکومت اعلی پروان وچهل دختران مربوط ولایت کابل زمین وامداد پولی بعمل آمده که ازیکطرف یکتعداد خانوار یهای بی بضاعت صاحب زمین وآسوده حال شده وازدیگر طرف آبادی ومفاد قیمت زمین وتزئید مالیه وتوسعه زراعت وفراوانی موادغذائی طوریکه منظور است صورت خواهد گرفت .

۳ـ ازدرك تعدیل تشکیل پولیکه در بودجه میماند	(۲۷۰۲۹۱) افغانی
٤ـ ازدرك قیمت زمین که آینده بدست میاید	(٦۲٤۰۰۰۰) افغانی
٥ـ ازدرك مالیه که آینده بدست میاید	(۱۲٤۸۰۰) افغانی
جمله	٦٦۳٥۰۹۱ ـ افغانی

٤ـ شعبهٔ محاکمات :

فقراتیکه مرافعتاً بشعبه مذکور واصل وحسب ایجاب اصول درین سال فیصله صادر گردیده.

۱ـ محکومیت بجزای تعطیل ملازمت	(٤) فقره
۲ـ « به تنقیص قدم	(۲) «
۳ـ « به کسر معاش	(۲) «
٤ـ « به برائت	(۳) «
	۱۱ ـ فقره

٥ـ مدیریت عمومی سینما :

بادرنظر بودن اجراآت عمومی که در مدیریت مذکور بعمل آمده در برج قوس هذ السنه ۱۳۳۰ باثر استیذان مقامات صلاحیت دار یك ماموریت سینما در ولایت مزارشریف افتتاح وشروع بکار کرده .

مدیریت عمومی سره میاشت (هلال احمر افغانی)

اول : بنابرلزوم واحتیاج فوق‌العادهٔ که نسبت بوجود یك دستورالعمل ورهنمای صحیح برای تنظیم وترتیب امور جمعیت افغانی سره میاشت حس میشد اساسنامهٔ را در سال گذشته به‌عنوان اساسنامه افغانی سره‌میاشت ازطرف یك‌هیئت ترتیب وبعدتصویب مجلس‌عالی وزراء شرف منظوری وصحهٔ حضور ذات ملوکانه را حاصل نموده بود ؛ در هذ السنه نسبت تعدیل مادهٔ (٤۰) آن به‌مجمع عمومی جمعیت (که صلاحیت تعدیل آن را داشته) تقدیم وبعد تعدیل ماده مذکور به‌تعداد لازمه طبع و ذریعهٔ جراید مملکت نشر و اشاعه گشته یکتعداد آن بمؤسسات رسمی وملی نیز توزیع گردیده است ، تاهریك از علاقه مندان باعاطفه وخیرخواه مملکت به‌مقررات آن ازقبیل مرام وغایهٔ جمعیت ، امتیازات ومعافیتهای آن ، شرایط شمول به عضویت وتشکیلات جمعیت وطرز ادارهٔ آن پی‌برده درمقابل این مؤسسه خیریه وعام‌المنفعه از هیچ گونه وظایف ومکلفیتهای وجدانی واخلاقی که‌قرار احکام دینی وفرامین پادشاهی تائید وتصریح همشده دریغ نفرمایند ؛ وهم چون جمعیت یك مؤسسه ملی است هرکس میتواند طبق مقررات اساسنامه در مقدرات اداری واحیاء آن رول مهم وسهم بارزی‌را اجرا نموده بالفعل امور آن‌را وارسی وپیش ببرد.

به نسبت توجه فوق العادهٔ که اعلیحضرت معظم همایونی به امور اجتماعی مملکت بالخاصه به جمعیت هلال احمر دارند بالوسیله فرمان مبارك نمبر ۱۱۶۶ / ۷میزان ۱۳۳۰ حضور اشرف ملوکانه والاحضرت شهزادهٔ محبوب افغان سردار احمدشاه خان فرزند ارشد شان را رئیس عالیه جمعیت هلال احمر انتخاب فرموده و والاحضرت شهزاده موصوف باعلاقه مندی زیاد به امور مؤسسه وارسی ورسیدگی میفرمایند ؛ چنانچه این مکلفیت شهزاده وغیره رهنمائی ها وارشادات قیمتدار اعلیحضرت معظم همایونی به فرمان فوق الذکر تصریح ودرآغاز اساسنامه درج وبه طبع رسانیده شده است برای وارسی و تنظیم امور اداری جمعیت هلال احمر فعلاً یك مدیریت عمومی تشکیل گشته که در رأس آن شاغلی اخترمحمدخان سابق مدیر قوانین وزرات داخله که یکی از تعلیم یافته های مکتب عالی ترکیه (ملکیه) میباشد در برج ثور ۱۳۳۰ تقرر حاصل وبوظائف آن مکلف گشته اند.

دوم: مؤسسه هلال احمر بوسیله یك اندازه پولیکه به عنوان متفرقه داشت خواست در ۱۳۳۰ برای معرفی ساختن جمعیت وتقویه جنبهٔ تبلیغاتی آن چنداقدامی را بصورت تجربوی وامتحانی ازقبیل نمایشات صحنه تمثیل وتأسیس تورنمنت فتبال بعمل آورد، درنتیجه تشبثات واقدامات ازنقطه نظر معنوی وتبلیغاتی فوق العاده مفید ثابت گشته مؤسسه را به مملکت بالخاصه اهالی مرکز (کابل) خوبتر معرفی ساخت؛ وهمچنان راجع بهمکاری ومساعدتهای دوائر رسمی وملی فوق آینده امید مارا تقویه نمود .

سوم : جمعیت هلال احمر افغانی طبق معمول سنوات گذشته برای تعاون ودستگیری از بینوایان ومساکین وتقویه مؤسسات مدافعه ومجادله بعضی امراض ساریه معاونتها وکمك های شایانی نموده چنانچه تنها برای فقراء ومساکین شهر کابل مبلغ پنجصد هزار افغانی معاونت شده وهکذا به مؤسسه مجادله ملیریا پنجاه هزار افغانی مساعدت بعمل آمده است .

درمقابل فعلاً مقدار دارائی موسسه واعانه هائیکه به آن داده شده قابل اهمیت و تذکار نبوده البته اگر کدام تشبث مهمی ازقبیل افتتاح شفاخانه وامثال آن بعمل می آید سرمایه ودارائی یکدم ازبین خواهد رفت؛ چون فعلاً اساسنامه جمعیت افغانی سره میاشت تکمیل وتوزیع هم گشته است امیداست دوایر رسمی ومؤسسات خصوصی و افراد مستعد مملکت از روی وظایف ایمانی ، وجدانی و اخلاقی بمقررات آن عطف توجه نموده مساعدت ها وهمکاری های مادی و معنوی بعمل آرند : تاجمعیت موصوف بتواند که بوقت ظهور مصیبتهای آسمانی وبروز امراض ساریه و غیره به مصیبت رسیدگان و محتاجین حتی الامکان معاونت های مادی وجسمانی کرده آنهارا از فلاکت رهانیده آلام شانرا تخفیف دهند .

چهارم : مؤسسه افغانی سره میاشت نظر به ایجابات محیط وقوه مالی توانسته است که یك قسمت اساسنامه که عبارت از تشکیل مجمع عمومی ومجمع مرکزی باشد درساحهٔ عمل گذاشته بعضی فیصله‌ها وقرار های مفیدی را اتخاذ نمایند .

فقراتیکه تحت غور وتدقیق مجمع مرکزی بوده وعنقریب درآن باره تصویب مجمع مرکزی صورت گرفته وفیصله قطعی مجمع عمومی بعمل خواهد آمد قرار ذیل اند :

الف : توسیع تشکیل مرکزی وتاسیس شعبات جمعیت درولایات وحکومات اعلی .

ب : معرفی جمعیت افغانی سره میاشت به صلیب احمر بین المللی وشمول به عضویت آن طبق شرایط وفور مالیته های آن .

ج : سررشته وتهیهٔ جای مؤسسه که مناسب حال وشئونات مؤسسه بوده وگنجایش بعضی تحویلخانه‌ها ، گاراژها وغیره راداشته باشد .

د : تثبیت وتعیین اندازهٔ منابع عایداتی جمعیت (قرار احکام اساسنامه)

ه : تعیین هفته مخصوص جمعیت هلال احمر هفتهٔ اول برج میزان قرار داده شده ؛ باید هرسال درین هفته درجائیکه شعبات جمعیت وجوددارد مراسم ومحافل به شرف مؤسسهٔ موصوف ترتیب یافته این ترتیبات البته باثر یك پرو گرام درست باهمکاری مؤسسات بلدیه وغیره مؤسسات صورت خواهد گرفت .

مدیریت احصائیه نفوس وثبت سجل احوال :

از آنجا که امور محولهٔ ریاست احصائیه سابقه وزارت داخله منحصر به تامین افراد قابل خدمت عسکری برای اردو بود وهمین مقصد یگانه هم طوریکه می بایست از آن استحصال نمی شد لذا بتاریخ ۱۹ جوزای ۱۳۳۰ ریاست مذکور لغو وبه عوض آن ادارهٔ دیگری بنام مدیریت عمومی احصائیه نفوس وثبت سجل احوال تاسیس و در رأس آن بناغلی فقیرمحمد خان دیوه گگلی مدیر سابقه احصائیه وزارت معارف که دورهٔ ستاژ خودرادر ادارهٔ احصائیه ترکیه تیر کرده شخص بااهلیت وصلاحیت درین شق بود قرار گرفت تاجهت تثبیت واقعات نفوس اوراق ودفاتر لازمه را برطبق اوراق ودفاتریکه درممالك متمدنه روی کار است ترتیب وتعلیماتنامه ها وقوانین متعلق به امور احصائیه وثبت سجل احوال نفوس را تنظیم وبمقامات مربوطه تقدیم نماید . چنانچه نامرده ازهمان تاریخ شروع بکار نموده بدواً تشکیلات مدیریت عمومی را بادر نظر گرفتن احتیاج بقسم آتی ساخت .

الف : درمرکز مقام مدیریت عمومی احصائیه و دوشعبهٔ مربوطهٔ آن که عبارت اند از

مدیریت احصائیه نفوس ، مدیریت ثبت سجل احوال. نظر به تعلیماتنامهٔ وظائف ومسئولیت های مدیریت عمومی احصائیه در رأس مدیریت عمومی ورأس مدیریت های دوشعبه مذکور تنها اشخاص تعلیم یافته که در شق احصائیه نیز معلومات داشته باشند مقرر میشوند .

ب : درولایات ودارالحکومه گی ها مدیریت های احصائیه وثبت سجل و در حکومات اعلی ماموریت های احصائیه وثبت سجل ودر حکومات کلان سر کتابت های احصائیه و ثبت سجل ودر محالات پایانتر ازآن کاتبان احصائیه وثبت سجل وظیفه مذکور را انجام میدهد. نظر به تعلیماتنامه فوق وظائف مدیریت احصائیه نفوس ومدیریت ثبت سجل احوال قرار آتی است .

وظائف مدیریت احصائیه :- اموراحصائیه های عمومی نفوس مملکت عبارتند از سرشماری کلیه نفوس مملکت وترتیب احصائیه های تولدات ، وفیات ، ازدواج - طلاق مهاجرت های داخلی وخارجی ، معلولیت ، سواد وبیوه گی - جرم و امثال آن که در اخیر هرسال بطوریك سالنامه احصائیه نفوس مملکت نشر میگردد .

وظائف مدیریت ثبت سجل احوال :- مدیریت ثبت سجل احوال متصدی امور اخذ و ثبت سجل احوال کافه تبعه افغانستان بوده این امور را ازدفاتری بی اساس، پراگنده وناقص سابقه که بنام دفاتر اساس نامیده میشد بمرور زمان خلاص وبرای هریك ازتبعه افغانستان یك دوسیه مکمل ترتیب وتمام احوال شخصیهٔ آنرا طبق دنیای متمدن بانصب فوتوهای افراد ذکور مملکت ثبت و در مرکز وزارت داخله جمع خواهد نمود .

نا گفته نماند که باروی کار آمدن تشکیل جدید تمام مدیریت و ماموریت های تفتیش احصائیه ولایات افغانستان که مصرف سالیانه آن ها دربودجه دولت بالغ بر لك ها افغانی بود ازبین رفت ،

درضمن تشکیلات مدیریت عمومی احصائیه اوراق ودفاتر احصائیه وثبت سجل احوال به استناد واساسات احصائیه مودرن یادوجلد تعلیماتنامه اموردفترداری ووظائف ومسئولیت های مامورین احصائیه وثبت سجل که همین اکنون مطابق احکام آنها اجراآت جاری است مرتب گردیده وپس ازاستحصال منظوری درمطبعه عمومی بطبع رسانیده شد . نمونه تمام اوراق وصفحات دفاتر مذکور در تعلیماتنامه امور دفترداری وثبت سجل که در زیر راجع بهر کدام آنها شرح کافی داده شده نصب می باشد .

۳ - ورق سجل احوال تبعه دولت شاهی افغانستان درا ثنای توزیع تذکره جدید ازطرف هیئت های معینه خانه پری میشود .

۲ ـ ورق دفتر ثبت سجل احوال درین دفتر علاوه بر شهرت مکمله اتباع ذکور دولت شاهی افغانستان معلومات ذیل نیز قید میگردد .

۱ ـ تعداد عایله .
۲ ـ معلولیت وامراض ساری .
۳ ـ ارتکاب بجرم ، افلاس ، ومحکومیت بحبس .
٤ ـ وضعیت خدمت عسکری .
٥ ـ واقعات صحی واجتماعی .

۳ ـ راپور تولدات : واقعات تولدات ازطرف اولیای نوتولد بقریه‌داران ومامورین ناحیه اخبار گردیده وآنها نیز راپورت های واقعات مذکور را بشعبات احصائیه مربوطه می‌سپارند .

٤ ـ راپور وفیات : واقعات فوت ازطرف منسوبین متوفی نیز بقریه داران ومامورین ناحیه اخبار گردیده و قریه‌داران ومامورین مذکور راپور هارا بشعبات احصائیه مربوطه می سپارند .

٥ ـ راپور ازدواج : راپور های ازدواج که درحین عقد نکاح ازطرف قریه داران ومامورین ناحیه بعمل آمده وبشعبات احصائیه مربوطه سپرده می‌شود دروطن عزیز ما یك امر بی‌سابقه بوده درحیات اجتماعی حایز اهمیت بس بزرگی است که هیچ کس نمیتواند ازآن انکار ورزد .

اجراآتیکه تاامروز درین مورد بعمل آمده راجع بدست آوردن احصائیه صحیح همچه واقعات نتیجهٔ امید بخشی داده است . معلومات مندرجهٔ راپور های مذکور که ازشعبات احصائیه ولایات بمرکز میرسد بعد ازثبت دردفاتر مخصوصه ترتیب وتصنیف گردیده در آینده بشکل سالنامه ها انتشار خواهد یافت .

سالنامه دیگری که اکنون سردست بوده ودرآتی قریب منتشر خواهد گردید سالنامه وفیات وتولدات است که وفیات سال ۱۳۳۰،۱۳۲۹ را بتفریق امراض یعنی علل فوت و تولدات هردو سال را بتفریق جنسیت ، موسم وماه نشان میدهد . علاوه براوراق فوق ورقهٔ دیگری بنام (ورقه سوالیه احوال شخصی مامورین دولتی) نیز ترتیب وبتمام دوایر ومؤسسات دولتی توزیع وبعد ازخانه پری ازطرف هریك مامورین بمدیریت عمومی احصائیه رسیده است که معلومات مندرجهٔ آن نیز بعدازترتیب وتصنیف بحال یك سالنامه انتشارخواهد یافت. اگرچه هریك ازاوراق ودفاتر فوق‌الذکر که اجراآت برروی آنهاجاری است قیمت واهمیت خاصی بخود داشته وبادر نظر داشتن سیستم واصول جدید احصائیه ودر نتیجه خیلی سنجش و تعمق

بوجود آورده شده اما چیزی که میتوان آنرا ازهمه مهمتر خواند همانا در معرض تطبیقات گذاشته شدن قوانین ثبت سجل نفوس شماری و تذکرهٔ تابعیت است که پروژه آنها از طرف کارکنان مدیریت عمومی احصائیه (که متشکل از اساسنامه های حقوق بوده و در شق احصائیه مودرن عملاً کار کرده اند .) ترتیب وتنظیم گردیده وبعد از طی مراحل اصولی جهت آگاهی مردم توسط روزنامه اصلاح چندی قبل انتشار یافته است .

معهذا برای اینکه هیچ یك ازمواد قوانین مذکور به پرنسب های حقوق بشر و عنعنات ملی که از دین مقدس اسلام سرچشمه گرفته است جزئی ترین مخالفتی نداشته باشد از نظر حقوق دانهای وطن نیز گذرانیده شده است . باآنهم اگر برخی اشخاص بعضی مواد قوانین مذکور را طرف انتقاد خود قرار میدهند وسببش نه ازباعث عدم مطابقت آن به محیط و یا عنعنات ملی بلکه ازباعث عدم موافقت بمفاد شخصی شان که ضد مفاد عامه است می باشد بهرحال کارکنان مدیریت عمومی احصائیه برای پیشبرد این خدمت عامه ازخداوند متعال توفیق خواسته وباتمام قوه ووسایطیکه دردست دارد جهت بدست آوردن ارقام حقیقی راجع به کمیت و کیفیت نفوس که بتواند ازروی آن هرگونه احتیاجات مادی ومعنوی ملت مرفوع گردد خواهد کوشید .

قوماندانی امنیه

تعدیل در تشکیلات :

قوماندانیت عمومی .

مکاتب ژاندارمه وپولیس .

قطعه سیار .

قوماندانیت های امنیه ولایات .

قوماندانیت های امنیه حکومات اعلی .

قوماندانیت های امنیه حکومات کلان وحکومات سائره .

قوماندانیت های ژاندارمه ولایات .

مدیریت های پولیس ولایت کابل وسائر ولایات .

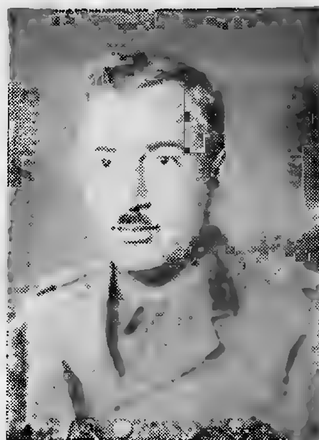
مدیریت های محابس ولایات وحکومات اعلی و کلان .

اطفائیه ولایت کابل وسائر .

ترافیك ولایت کابل وسائر .

ضابطه های خصوصی طرق ومؤسسات وگمرکات وچوکیداران .

از ترفیعات سنوی در قوماندانی عمومی ژاندارم وپولیس وزارت داخله

ح ، محمد اکبر خان قوماندان مکتب
ژاندارمه

ح ، دین محمد خان رئیس دیوان
حرب قوماندانی ژاندارم

ح . سید ابراهیم خان غندمشر ثانی
عضو اول دیوان حرب

ح ، غلام غوث خان غندمشر ثانی
رئیس کمسیون معاینه

ح ، محمد یونس خان دفتری مدیر
شعبه اول قوماندانی امنیه

ح ، دین محمد خان قوماندان امنیه
مشرقی

ح ، حبیب الله خان قوماندان
امنیه قطغن

ح ، محمد اکبر خان قوماندان
امنیه قندهار

احضار تشکیلات آتیه :
تعلیمگاه خوردضابطان ژاندارم .
کورس مامورین پولیس .
شفاخانه های سیار وثابت امنیه درولایات وحکومات اعلی .
اعمالات خانه های محابس .

تدقیق درقوانین وتعلیماتنامه وتعلیمات ها واحضار آن :
پروژهٔ اصولنامهٔ ضابطه عمومیه .
پروژهٔ اصولنامهٔ محابس .
تعلیماتنامهٔ وظائف وتشکیلات ضابطه عمومیه .
تعدیل تعلیماتنامهٔ خدمات داخلی محابس .
تعدیل تعلیماتنامهٔ وظائف وتشکیلات محابس .
تعلیماتنامهٔ وظائف و تشکیلات قطعات حدودی .
تعلیماتنامهٔ گزمه های ضابطه عمومیه .
تعلیماتنامهٔ چوکیداران بازار و کوچه ها .
تعلیماتنامهٔ امور دفترداری تشکیلات ضابطه عمومیه .
تعلیماتنامهٔ امور وکلید دوسیه های اوراق درشق تشکیلات ضابطه عمومیه .
تعلیماتنامهٔ وظائف وتشکیلات مکاتب وتعلیمگاه وکورس ژاندارمه وپولیس .
تعلیماتنامهٔ خدمات داخله مکاتب وتعلیمگاه کورس ژاندارمه وپولیس .
تنظیم سیستم حساب عینیات لوازم درقوماندانی عمومیه امنیه .
اکمال مواد خام وذخیرهٔ معمول پخته درقومانداني عمومیه امنیه .
توزیع احتیاج عمدهٔ البسه وتجهیزات .
درتشکیلات ژاندارمه وپولیس وضابطهٔ خصوصیه ولایت کابل
» » امنیه ولایت هرات .
» » » » مشرقی .
» » » » قندهار .
» » » » جنوبی .
» » » » قطغن .
» » » » پروان .
» » » » غزنی .
» » قطعه سیار
» » مکتب ژاندارمه .

تنظیم سیستم حساب عینیات صحیه وبیطاریه درقوماندانی عمومیه امنیه .
اکمال ادویه وملزمهٔ لابراتوار وشفاخانه وتوزیع آن به قطعات .
در تشکیلات ولایت مزارشریف
» » » قطغن .
» » » مشرقی .
» » » حکومت اعلی فراه .
تنظیم سیستم عینیات حربیه درقوماندانی عمومی امنیه .
اکمال وتوزیع وسایط درقطعات آتیه :
در تشکیلات قوماندانی عمومی امنیه موتر استیشن واگون وجیپ .
» » ولایت وقوماندانی امنیه ومدیریت پولیس واطفائیه کابل موتر جیپ ولاری .
» » امنیه ولایت قندهار موتر لاری .
» » » » هرات موتر جیپ ولاری .
» » » » مزارشریف موترلاری .
» » امنیه » قطغن جیپ ولاری .
» » » » مشرقی »
» » » پروان »
» » » غزنی »

احضار اصول اخذ وتوحید راپور های احصائیه های آتیه :
واقعات اداری وانسداد جرایم .
واقعات وقوع جرایم .
واقعات حقوقی .
فیصله های محاکم .
محبوسین .
موقوفین .
متباعدین .

ترفیعات

از کسند کمشری به غندمشری ثانی :

نیازگل خان ولد غیاث‌الدین خان ، غلام‌غوث خان ولد محمدکریم خان

ح غلام سرور خان قوماندان
امنیه هرات

ح ۰ امیر محمد خان قوماندان
امنیه غزنی

ح ۰ محمد یونس خان غند مشر
ثانی ژاندارمه فراه

ح محمد عبدالکریم خان قوماندان
غند ژاندارم حدودی میمنه

از تولیمشری ابتدائی به تولیمشری قدمدار :

سید کریم خان ولد میر غلامحسین خان ، محمدحسن خان ولد محمدحسین خان ، عبدالحسین‌خان ولد عبدالمومن‌خان ، عبدالواحدخان ولد محمدشریف‌خان ، عبدالاحدخان ولد شاه رسول‌خان ، محمدصدیق خان ولد سیداحمد خان .

از بلو کمشری اول به تولیمشری ابتدائی :

عزیزمحمدخان ولد غلام‌محمدخان ، عبدالعزیزخان ولد محمدشریف‌خان ، عبدالصمدخان ولد محمدسلیمان خان ، نیک‌محمد خان ولد علی‌احمد خان ، عبدالعزیزخان ولد چلاد خان ، جمعه‌گل خان ولد احمد جان خان ، نورالحق خان ولد نیک‌محمد خان ، سیدامان‌الله‌خان ولد سیدپادشاه‌خان ، عبدالحمیدخان ولد رمضان‌خان ، محمدعمرخان ولد عبدالوکیل‌خان ، عبدالغنی خان ولد اولیاقل خان ، محمدانور خان ولد دادمحمد خان ، محمدحسین خان ولد قچقارخان ، عبدالغیاث خان ولد عبدالغفار خان ، گل‌حیدر خان ولد میر حیدر خان ، سیدعبدالحلیم خان ولد سید عبدالغنی خان ، محمدحوس خان ولد خان حوس خان .

از بلو کمشری ثانی به بلو کمشری اول :

نصرالدین‌خان ولد رحیم‌الدین خان ، عبدالصمدخان ولد عبدالمجیدخان ، محمد امانخان ولد سیدعلی‌خان ، محمددرویش‌خان ولد زینت‌الله خان ، رحیم‌الله‌خان ولد محمدسرور خان ، سلطان احمد خان ولد سیدمحمد خان ، حفیظ‌الله خان ولد عبدالله خان ، نور احمد خان ولد سیداحمد خان ، فضل احمد خان‌ولد صالح‌محمد خان .

از بلو کمشری ثالث به بلو کمشری ثانی :

عبدالجمیل خان ولد محمدموسی خان ، عبدالظاهر خان ولد عبدالواحد خان ، عبداللطیف خان ولد عبدالعلی خان ، عبدالقیوم خان ولد عبدالشکور خان ، عبدالمجیدخان ولد سلطانعلی‌خان ، فضل‌عظیم‌خان ولد‌عبدالحی‌خان ، محمدامین‌خان ولد محمداکبرخان ، عبدالغفورخان ولد محمداکبر خان ، عبدالحسین خان ولد فقیرمحمدخان ، محمد جاهد خان ولد عبدالحبیب خان ، عبدالحق خان ولد ابوبکرخان ، محمدکریم‌خان ولد محمدعلم‌خان ، غلام‌محی‌الدین خان ولد محمدامین خان .

از وکیل ضابطی به بلو کمشری ثالث :

امین‌الله خان ولد عصمت‌الله خان ، محمدیعقوب خان ولد محمدیار خان ، محمدیاسین‌خان ولد مهرالله خان ، عبدالمهدی خان ولد ایشان‌قل خان محمد سلیمان خان ولدسردارخان ،

اخترمنیرخان ولد نوردل‌خان ، محمدخان ولدخیرالدین‌خان ، جمال‌الدین‌خان ولدجلال‌الدین‌خان ، محمد آصف خان ولد محمدحسین خان ، عبدالحمیدخان ولد عبدالغفورخان ، عبدالغیاث‌خان ولد میرباز خان ، گل‌رحیم خان ولد گل‌رسول خان ، سلطان‌جان‌خان ولدسیدرسول‌خان ، عبدالاحمد خان ولد خورشیداحمد خان ، عبدالعزیزخان ولدمیرمست‌خان ، محمدصدیق خان ولد محمدعمر خان ، بسم‌الله خان ولد فیروز خان ، محمد عمر خان ولد عبدالسلام خان ، محمد یوسف خان ولد محمدافضل خان ، نورعلی خان ولد فتح‌محمدخان ، نیك‌پادشاه خان ولدزمانشاه‌خان ، عبدالحفیظ‌خان ولدرحمت‌الله‌خان ، غلام‌حضرت‌خان ولدغلام‌محی‌الدین خان ، محمدعلم خان ولد محمدجان خان ، نوراحمد خان ولد سید احمد خان ، محمود خان ولد حاجی بوستان خان ، محمد یار خان ولد الله‌رسان خان ، بسم‌الله خان ولد اصحاب خان ، عبدالقیوم خان ولد محمد صدیق خان ، بســم‌الله خان ولد صاحب خان ، سخی داد خان ولد میرزا خدایقل خان ، محمد یو نس خان ولد عبدالمنان خان ، غلام محمد خان ولـد علی‌احمد خان ، ولی محمد خان ولد عبدالاحمد خان ، عبدالرحیم خان ولد نوراحمدخان .

انتصاب خورد ضابطان ژاندارمه ومامورین پولیس فارغ‌التحصیل

فارغ‌التحصیلان دورهٔ (٦) ژاندارمه .

فارغ‌التحصیلان دوره (٣) مامورین پولیس .

امور وزارت عدلیه

ماموریت محاکمات :

فقراتیکه بماموریت محاکمات وزارت عدلیه بغرض اجراآت اصولی درهذه السنه (۱۳۳۰) ارجاع وخاتمه یافته قرار ذیل است :

(۱) فقرهٔ مدیریت کنترول واجرائیه که موضوع باثر تفتیش ریاست صدارت عظمی تحت محاکمه آمد وباین ماموریت بغرض اجراء محاکمه اصولی سپرده شده درنتیجه تحت ریاست ف ، مولوی فضل الرحمن خان وعضویت ف ، مولوی خمارالدین خان وف ، غلام رسول خان قرار فیصله نمبر ٤ / ۲۸ حمل / ۳۰ چارنفر محمد یوسف خان مدیر کنترول وپاینده محمد خان مامور وفقیر محمد خان سرکاتب مدیریت مذکور ومحمد اسمعیل خان مامور اجرائیه به اخطار محکوم شده اند ومحمد گل خان سرکاتب سابقه تفتیش ورمضانعلی خان کاتب اجرائیه بری الذمه شده اند .

(۲) موضوع ملاصالح محمد خان قاضی سابق محکمه نهرسراج که باثر تفتیش عمومی امور مربوطه اش تحت محاکمه آمده در نتیجه محاکمه تحت ریاست ف ، مولوی فضل الرحمن خان وعضویت غلام رسول خان قرار فیصله نمبر ۳۰/۲/۱/۵ بوظیفه قضاء مذکور خاتمه داده شده وبه برطرفی محکوم گردیده وبحکم فیصلهٔ مذکور قناعت نموده .

(۳) موضوع ملامحمد محسن خان قاضی محکمه گرشك قندهار که باثر تفتیش عمومی وزارت تحت محاکمه آمده ودرنتیجهٔ محاکمه تحت ریاست ف ، مولوی فضل الرحمن خان وعضویت ف ، عبدالرحمن خان و ف ، غلام رسول خان قرار فیصله نمبر ٦ / ۲۵ / جوزا / ۳۰ به برطرفی از وظیفه قضاء محکوم وبوظیفهٔ مذکوره اش خاتمه داده شده وقاضی مذکور بحکم فیصله مذکور قناعت نکرده است .

(٤) فقرهٔ ملا دوست محمد خان مفتی محکمهٔ دنه قندهار که باثر تفتیش عمومی تحت محاکمه آمد ودرنتیجهٔ محاکمه تحت ریاست ف ، مولوی فضل الرحمن خان و عضویت مولوی خمارالدین خان وقاضی غلام رسول خان قرار فیصله نمبر ۳۰/۲/۵/۷ به برطرفی ازوظیفهٔ افتا محکوم وبوظیفه اش خاتمه داده شده ومفتی مذکور بحکم فیصلهٔ مذکور قناعت نموده مرافعه طلب نشده است .

(۵) فقره ملا پیغمبرقل خان مفتی محکمه تنگاب شیرین باثر گفتگو باقاضی همان محکمه قرار فیصله نمبر... مجلس مشوره حکومت اعلی میمنه به تعطیل ملازمت دوساله

محکوم ومفتی مذکور قناعت نکرده وموضوع مرافعتاً بوزارت عدلیه دائر تحت ریاست رئیس تمیز و عضویت مولوی خمارالدین خان و عبدالرحمن خان قرار فیصله نمبر ۳۰/۷/۱۶/۸ ایام تعطیل ملازمت گذشتهٔ او بحاش کافی دانسته شده ودرآینده بشمولیت وظیفهٔ افتاءاو نظریه داده شد .

(٦) موضوع ملاعبدالنبی خان قاضی محکمهٔ واخان باثر مرافعه خواهی وزارت که بفیصلهٔ ابتدائیهٔ نسبتی مذکور قناعت نکرده موضوع بماموریت محاکمات اینوزارت مرافعتاً دائر و تحت ریاست رئیس تمیز و عضویت ف، قاضی عبدالرحمن خان وف ، مولوی خمارالدین خان قرار فیصلهٔ نمبر ۹ بری‌الذمه شده .

(۷) موضوع ملافتح‌محمد خان قاضی محکمه بهسود که باثر تفتیش عمومی وزارت تحت محاکمه گرفته‌شده ودرنتیجه هیئت تحقیق وتدقیق وزارت بعدم مسئولیت وعدم لزوم محاکمه‌او ابراز رای فرمودند .

(۸) موضوع ملا آقامحمد خان قاضی خاصکنر که فیصله نمبر ۳۰/۹/۹/۱۱ ولایت مشرقی راجع‌بعدم مسئولیت‌او حکم‌نموده وبشمولیت آینده‌او بوظیفهٔ‌قضاابراز نظریه نموده وزارت عدلیه نیز بتائید حکم فیصله مذکور ابراز رای فرموده .

ریاست عالی تمیز :

الف : سجل قضات محاکم ابتدائیه ومرافعه به‌ترتیبیکه سجل های محررین ومفتی‌های محاکم ابتدائیه ازطرف قضات محاکم بحیث آمردرجه اول خانه‌پری وبحیث آمرمافوق تر ازجانب قاضی مرافعه تکمیل گردیده و سجل های قضات ابتدائیه نظر بارتباط موضوع بحیث آمر درجه‌اول ازطرف قاضی مرافعه خانه‌پری وبحیث آمر مافوق تر ازطرف رئیس تمیز تکمیل گردیده وسجل قضات مرافعه ازطرف رئیس تمیز خانه پری وبحیث آمر مافوق‌تر از طرف وزارت عدلیه ترتیب میگردد باین ریاست مربوط گردیده چنانچه درسال جاری بهمین ترتیب در سجلات متذکره اجراآت بعمل آمده است وعلاوتاً ذریعهٔ متحدالمال ها به‌قضات محاکم خبر داده شده « طوریکه ریاست عالی‌تمیز در سایر مسایل تمیز بین‌الحق والباطل را وظیفه ایمانی ووجدانی خود میداند ، در سجل ها هم ازروی انصاف وعدالت تمیزاً اقدامات خواهد کرد » بناً قضات مذکور آگاه بوده بحسن اجراآت خودهارا مستحق اخذ سجل های خوب گردانند :

۲ :- دراجراآت ریاست عالی تمیز تحول بارزی رونماء وباساس آن بعکس سابق درآینده دعاوی به خود ریاست تمیز تحت دوران گرفته نشده فقط ریاست عالی‌تمیز بدقت

هرچه تمام‌تر فیصله های صادرهٔ محاکم تحتانی را بااعتراض محکوم علیه تحت مطالعه وملاحظه قرارداده ونظریه وحکم خودرا راجع به‌صحت وعدم صحت آن صادر مینماید، وتصمیم گرفته که‌آینده مدعی ومدعی علیه را جلب نکنند. واین موضوع را طور متحدالمال به‌تمام ولایات وحکومات‌اعلی خبرداده‌است، تاقضات دراصدار فیصله‌های شان کوشش نمایند که موضوع دعاوی ومراجعین تکرار نشود.

۳ :ـ درهذه‌السنه نظر به‌مفاهمهٔ که باوزارت داخله بعمل آمده ریاست عالی تمیز تصمیم گرفته است که‌محصول تمیز طلبی‌را چه ازمحکوم وچه ازحکومت قبل از اصدار فیصله ریاست مطابق گذشته که اوراق بامحصول قبل ازصدور فیصله گرفته می‌شد، گرفته نه‌شود، وبعد ازاصدار فیصله ریاست حسب‌الایجاب مطالبه نموده از مرجعش رسماً می‌خواهد.

٤ :ـ دراخیر هذه‌السنه ریاست‌تصمیم گرفته‌است فقرات وارده‌را چه‌حقوقی وچه‌جزائی که ازطرف شعبه مربوطه ریاست بغرض ارائه مجلس قضائی به‌مقام ریاست می‌آورد ومقام ریاست به‌هرنفر ازاعضاء جزائی وحقوقی فقرات را بغرض ملاحظه میدهد به‌آن ها رسماً خبر داده شده تاخلص مفاد تحقیقات ونظریهٔ حکومت وکم وکیف وقوع واقعه و حاصل محصول فیصله های ابتدائیه ومرافعه وتصویب مجالس مشوره وموجبات صحت و سقم ودر صورتیکه فیصله ابتدائیه در محکمه مرافعه نقض شده باشد بادلایل نقض آن چه درحقوق‌العباد وچه درحقوق الله‌تعالی (ج) از طرف اعضاء جزائیه وحقوقیه بعد ازغور وخوض طور پیشنهاد واضح تحریر وبامضاء خویش به‌مجلس تقدیم بدارد، تا مجلس بعد ازمفاهمه ومداقه رای داده احکام صادر کنند:

۵ :ـ برای قضات محاکم ابتدائیه ومرافعه‌طور متحدالمال خبر داده شده که اگر دراصدار فیصله‌ها مقررات شرعی واصولی را رعایت نکردند غلطی های شان یاد داشت گرفته شده والبته اصولاً به‌سجل های آن‌ها معامله خواهد گردید.

٦ :ـ فقرات وارده ریاست که درآن اجراآت بعمل آمده قرارذیل است:

الف : فقراتیکه به‌تائید فیصله های محاکم تحتانی حکم اصدار گردیده:

۱ :ـ فقرات‌جزائی ازاول سال‌جاری الی تاریخ ۱۳۳۰/۱۱/۲۲ ـ ٤۹۵ ـ فقره ⎫ جمله ۵٤۰ ـ فقره
۲ :ـ » حقوقی » » » » » ـ ٤۵ » ⎭

ب : فقراتیکه به‌نقض فیصله های محاکم تحتانی حکم صادر گردیده،

۱ :ـ فقرات‌جزائی ازاول سال‌جاری الی تاریخ ۱۳۳۰/۱۱/۲۲ ـ ۲۹۰ ـ فقره ⎫ جمله ۳۰۳ فقره
۲ :ـ » حقوقی » » » » » ـ ۱۳ » ⎭

جمعاً ۸٤۳ ـ فقره

۲ـ ف ، مولوی احمد علی خان قاضی محکمه مرافعه ولایت هرات از رتبهٔ چهارم ترفیعاً برتبه سوم

۳ـ ف ، مولوی محمد ابراهیم خان قاضی محکمه مرافعه ولایت مزار شریف از رتبه چهارم ترفیعاً برتبه سوم

ب : قضات محاکم عدلیه که درموقع ترفیعات سال جاری استحقاق ترفیع پیدا کرده دراثر ورق عرض وزارت حسب احکام نمبر ۸۱۹ / ۴۷۰ مورخه اول میزان ۳۰ مقام منیع صدارت عظمی یکرتبه ترفیع شان منظور گردیده :-

۱ـ ف ، ملا علی احمد خان قاضی محکمه میدان رتبه ۹ ترفیعاً برتبه ۸

۲ـ « « حبیب الله خان « « پغمان « ۱۱ « « ۱۰

۳ـ « « عبدالکریم خان قاضی محکمه رستاق رتبه ۸ ترفیعاً برتبه ۷ فعلا بقضای ابتدائیهٔ مرکز فراه تبدیل گردیده .

٤ـ ف ، ملا محمد عشرت‌خان قاضی محکمه خان‌آباد رتبه ۱۱ ترفیعا برتبه ۱۰

٥ـ ف ، ملا محمد نظر خان قاضی محکمه اشکمش رتبه ۱۱ ترفیعاً برتبه ۱۰ فعلا نامبرده بقضای محکمه واخان تبدیل گردیده .

٦ـ ف ، ملا خواجه محمد حسن خان قاضی محکمه حضرت امام‌صاحب رتبه ۱۱ ترفیعاً برتبه ۱۰ فعلا نامبرده بقضای محکمه غوربند تبدیل گردیده.

۷ـ ف ، ملا عبدالعزیز خان قاضی محکمه‌دوشی رتبه ۱۱ ترفیعا برتبه ۱۰ فعلا نامبرده بقضای محکمه دره صوف تبدیل گردیده .

۸ـ ف ، ملا محمد عالمخان قاضی محکمه ابتدائیه مشرقی رتبه ۸ ترفیعا برتبه ۷

۹ـ ف ، ملا عبدالغیاث خان قاضی محکمه دره پیچ مشرقی رتبه ۱۱ ترفیعا برتبه ۱۰ فعلا نامبرده بقضای محکمه حضرت امام‌صاحب تبدیل گردیده.

۱۰ـ ف ، ملا سیف الرحمن خان قاضی محکمه خاص کنرمشرقی رتبه ۱۱ ترفیعا برتبه ۱۰ فعلا نامبرده بقضای محکمه کامه مشرقی تبدیل گردیده.

۱۱ـ ف ، ملا عبدالرؤف‌خان قاضی محکمه کامدیش مشرقی رتبه ۱۱ ترفیعا برتبه ۱۰ فعلا نامبرده بقضای محکمه لچپن شنوار تبدیل گردیده.

۱۲ـ ف ، ملا گلا نور خان قاضی محکمه اسپیره جنوبی رتبه ۹ ترفیعا برتبه ۸ فعلا نامبرده بقضای محکمه اشکاشم تبدیل گردیده .

۱۳ـ ف ، ملا عبدالرؤف خان قاضی محکمه‌مرافعه پروان رتبه ٦ ترفیعا برتبه ٥

۱٤ ف ، ملا حضرت گل خان قاضی محکمه کهمرد پروان رتبه ۱۱ ترفیعا برتبه ۱۰

۱۵ـ ف ، ملا غلام‌حیدرخان قاضی محکمه جبل‌السراج پروان رتبه ۱۱ ترفیعا برتبه ۱۰ فعلا نامبرده بقضای محکمه بگرام تبدیل گردیده .
۱۶ـ ف ، ملا عبدالجلیل‌خان قاضی محکمه شرن‌غزنی رتبه ۹ ترفیعا برتبه ۸ فعلا نامبرده بقضای محکمه جرم بدخشان تبدیل گردیده .
۱۷ـ ف ، ملا سید عبدالله خان قاضی محکمه چخانسو ر فراه رتبه ۱۱ ترفیعا برتبه ۱۰
۱۸ـ ف ، ملا فضل الرحمن خان قاضی محکمه اناردره فراه رتبه ۱۱ ترفیعا برتبه ۱۰
۱۹ـ ف ، ملا عبدالصمد خان قاضی محکمه شنوار مشرقی رتبه ٦ ترفیعا برتبه ٥
۲۰ـ ف ، ملا عبدالسلام خان قاضی محکمه بامیان پروان رتبه ۹ ترفیعا برتبه ۸
۲۱ـ ف ، ملا فضل حق خان قاضی محکمه ده سبز کابل رتبه ۹ ترفیعا بـرتبه ۸
۲۲ـ ف ، ملا غلام نبی خان قاضی محکمه غوربند پروان رتبه ۹ ترفیعا برتبه ۸ فعلا نامبرده بقضای محکمه جبل السراج تبدیل گردیده .

است نامنویس قضات که دراثر ورقه عرض وزارت علیه حسب‌احکام نمبر ۱۳۲۹ مورخه ٤ جدی ۳۰ مقام منیع صدارت عظمی تبدل وتقرر آنها بمحاکم موضعات ذیل منظور گردیده .
۱ـ ف ، ملا بسم الله خان قاضی محکمه نهرین رتبه ۹ بعین رتبه تبدیل به محکمه چقچران هرات بعوض کمبود .
۲ـ ف ، ملا محمد نادر شاه خان قاضی سابقه اشکاشم رتبه ۸ بعین رتبه که بجمله منتظرین بود بقضای محکمه شین دندهرات .
۳ـ ف ، ملا سید هاشم خان قاضی‌سابقه تولک رتبه ۹ بعین رتبه که به جمله منتظرین بود بقضای محکمه پسا بند هرات
٤ـ ف ، ملا عبدالعزیز خان قاضی محکمه دوشی رتبه ۱۱ که‌درموقع ترفیعات برتبه ۱۰ ترفیع نموده برتبه مذکور تبدیل بمحکمه‌دره صوف.
٥ـ ف ، ملا عبدالوحید خان قاضی‌سابقه غورات رتبه ۷ که‌بمنتظرین‌بود برتبه‌مذکور بقضای محکمه حکومت کلان قندوز .
٦ـ ف ، ملا سید احمد خان قاضی محکمه حکومت کلان چغته السرای رتبه ۸ بعین رتبه تبدیل بمحکمه رستاق قطغن .
۷ـ ف ، ملا عبدالغفور خان قاضی محکمه بگرام پروان رتبه ۹ بعین رتبه تبدیل به محکمه اشکمش قطغن .
۸ـ ف ، ملا عبدالشاه خان قاضی محکمه جرم بدخشان رتبه ۱۱ بعین رتبه تبدیل به محکمه نهرین قطغن .

۹- ف ، ملا عبدالغیاث خان قاضی محکمه دره پیچ مشرقی که از رتبه ۱۱ برتبه ۱۰ ترفیع نموده بود برتبه مذکور تبدیل بمحکمه حضرت امام صاحب.

۱۰- ف ، ملا غلام جیلانی خان قاضی محکمه اشکاشم بدخشان رتبه ۱۱ برتبه مذکور تبدیل به محکمه خوست و فرنگ قطغن.

۱۱- ف ، ملا عبدالسلام خان قاضی محکمه حکومت کلان قندوز رتبه ۷ بعین رتبه اش تبدیل به محکمه حکومت کلان چخنداسرای مشرقی.

۱۲ ف ملا گلا نورخان قاضی محکمه اسپیره جنوبی که از رتبه ۹ برتبه ۸ ترفیع نموده برتبه مذکور تبدیل بمحکمه اشکاشم بدخشان

۱۳ « « محمد نظر خان « « اشکمش قطغن که از رتبه ۱۱ برتبه ۱۰ ترفیع نموده برتبه مذکور تبدیل به محکمه واخان «

۱۴ « « غلام نبی خان « « غوربند پروان که ازرتبه ۹ برتبه ۸ ترفیع نموده بعین رتبه تبدیل بمحکمه جبل السراج پروان

۱۵ « « غلام حیدر خان « « جبل السراج « کهازرتبه ۱۱ برتبه ۱۰ ترفیع نموده برتبه مذکور تبدیل به محکمه بگرام پروان

۱۶ « «خواجه محمد حسن خان « « حضرت امام صاحب قطغن که از رتبه ۱۱ برتبه ۱۰ ترفیع نموده برتبه مذکور تبدیل به محکمه غور بند

۷۱ « « غلام محمد خان « « پنجشیر پروان رتبه ۹ بعین رتبه تبدیل به محکمه نجراب عوض کمبود

۱۸ « « صاحبشاه خان « « کامه شرقی رتبه ۹ « « « « پنجشیر

۱۹ « « فضل الرحمن خان « « دره صوف رتبه ۸ « « « « کتواز غزنی

۲۰ « « غلام حیدر خان « « مهمند ره رتبه ۸ « « « « « شرن غزنی

۲۱ - ف ، ملا محمد زمانخان قاضی محکمه واخان بدخشان رتبه ۱۱ بعین رتبه تبدیل به محکمه دره پیچ مشرقی.

۲۲ - ف ، ملا محمد طاهر خان قاضی محکمه چوکی مشرقی رتبه ۱۱ بعین رتبه تبدیل به محکمه شیوه کوز کنر مشرقی.

۲۳ - ف ، ملا محمد سلیمانخان قاضی محکمه کوز کنر مشرقی رتبه ۱۰ بعین رتبه تبدیل به محکمه کامدیش مشرقی.

۲۴ - ف ، ملا عبدالرؤف خان قاضی محکمه کامدیش مشرقی رتبه ۱۰ بعین رتبه تبدیل به محکمه اچین شنوار مشرقی.

۲۵ـ ف ، ملا محمد رسول خان قاضی محکمه اچین مشرقی رتبه ۹ بعین رتبه اش تبدیل محکمه سرکانی مشرقی .

۲۶ـ ف ، ملا زینت خان قاضی محکمه سرکانی مشرقی رتبه ۱۱ بعین رتبه تبدیل به محکمه مهمندره مشرقی .

۲۷ـ ف ، ملا محمد اسمعیل خان قاضی محکمه خوست و فرنگ قطغن رتبه ۱۱ بعین رتبه تبدیل به محکمه چوکی مشرقی .

۲۸ـ ف ، ملا سیف الرحمن خان قاضی محکمه کنرخاص مشرقی رتبه ۱۱ که برتبه ۱۰ ترفیع نموده بود بعین رتبه مذکور تبدیل به محکمه کامه مشرقی .

۲۹ـ ف ، ملا محمد سلیمانخان قاضی محکمه قرغه‌ئی لغمان رتبه ۸ بعین رتبه تبدیل به محکمه خوگیانی مشرقی .

۳۰ـ ف ، مهتا بگل خان قاضی محکمه خوگیانی مشرقی رتبه ۷ بعین رتبه تبدیل به محکمه قرغه‌ئی مشرقی .

۳۱ـ ف ، ملا عبدالقیوم خان قاضی محکمه شین دند هرات رتبه ۹ بعین رتبه تبدیل به محکمه کنر خاص مشرقی .

۳۲ـ ف ، حسام الدینخان قاضی محکمه کتواز غزنی رتبه ۸ بعین رتبه تبدیل به محکمه اسپیره جنوبی .

۳۳ـ ف ، ملا عبدالکریم خان قاضی محکمه رستاق قطغن رتبه ۸ که برتبه ۷ ترفیع نموده برتبه مذکور تبدیل به محکمه ابتدائیه مرکز فراه .

۳٤ـ ف ، ملا عبدالجلیل خان قاضی محکمه شرن غزنی که از رتبه ۹ برتبه ۸ ترفیع نموده تبدیل به محکمه جرم بدخشان .

****

امور وزارت معارف

وزارت معارف تحت رهنمائی وار شادات مدبرانه وزیر جوان فاضل خود دوکتور عبدالمجید خان امسال قدمهای متین وموثری را در راه پیشرفت و تعمیم معارف کشور برداشته که حقیقت مذکور ازمطالعه اجراآت دوایر مربوطه این وزارت بخوبی آشکار وهویدا میشود .

تشکیلات وزارت معارف کماکان بهاساس همان تشکیل سال (۱۳۲۹) برقرار است تغیر مهمی درآن رخ نداده .

اینک رؤس مطالب اجراآت دوایر مربوطه وزارت معارف بطور خلاصه عرضه میگردد .

ریاست تدریسات عمومیه

تمام مبانی واساساتیکه برای تعمیم معارف و تعلیم وتربیه اولاد مملکت لازم است ازطرف ریاست تدریسات عمومیه تدقیق وتثبیت میشود از یکطرف راههای صحیح واصول مفید تعلیم وتربیت جستجو و ازطرف دیگر توسط شعبات مختلفه این ریاست در محل تطبیق واجرا گزاشته میشود .

ریاست تدریسات دردوران سال ۱۳۳۰ برای نشرعلم ومعارف وتعمیم واصلاح مکاتب ومدارس درتمام نواحی ونقاط دور ونزدیك مملکت پرداخته برحسب گنجایش بودجوی واعتبار مالی که ازجانب دولت اعطا شده بود درتوسعه واصلاح مکاتب در تعمیم معارف وتنویر وانکشاف توده وتجدید وتعدیل پروگرامها وتعلیماتنامه ها وسایر اصلاحات ممکنه برحسب آتی توسط شعبات مربوطه پرداخته است :

۱ ـ مدیریت عمومی تدریسات ابتدائی

تدریسات ابتدائی سال ۱۳۳۰ را درقسمت تعمیم معارف بدو فعالیت عمده آغاز کرده است .

۱ ـ کورسهای اکابر

۲ ـ مکاتب دهاتی

۱ ـ کورس اکابر : باسواد شدن توده زمینه را برای شر مدنیت وانکشاف قواء نهفته یك مملکت مساعد میسازد و در راه پیشرفت قوم اولین چیزیکه بدان احتیاج حس

میشود خطر سواد است وزارت معارف بمقصد تعمیم خط وسواد ومجادله علیه بی سوادی درشروع سال ۱۳۳۰ جنبش محسوسی درین زمینه ایجاد کرد ویك هیئت امر یکائی را که درراه مجادله بی‌سوادی ازچندین سال باینطرف درممالك مختلفه تجربه و کار کرده بودند دعوت نمود تادروضع اصول آسان ومفید تری درتعلیم کلان سالان باوزارت معارف معاونت نماید این کمیته مجادله برعلیه بیسوادی درسال ۱۹۲۳ درشهر نیویورك رو بکار آمده است . رئیس جمعیت داکتر لاباك مرد معمر وباتجربه ایست که پیش از تاسیس این کمیته هم نظر بعلاقه که درین رشته دارد بتعلیم وتدریس کلان سالا ن و جستجوی راه های جدید وآسان اشتغال ورزیده است . داکتر لاباك رئیس کمیته مجادله برعلیه بیسوادی شخصیت علمی بین‌المللی داشته ودرمدت بیشتر ازبیست سال که درین رشته بنا م نوعیت مصروف این خدمت است باستناد نشریات مجله نیو زویك منطبعه نیو یورك شصت ملیون نفر ازممالك مختلفه را خواننده ونویسنده ساخته است این معلم آفاقـی در ۶۳ مملکت زحمت مسافرت را بخود قبول نموده ودر بیش ازدوصد لسان‌ولهجه اصول تعلیم کلان سالان را تدوین وترتیب نموده است وپنج سال قبل به ایران نیز دعوت‌شده و برای تعلیم اکابر بزبان فارسی لوایح وکتابهائی ترتیب وتدوین نموده که کتب مذکور طبع وطرف استفاده قرار یافته است کذا چندی قبل درمصر نیز سفری نموده و بـرای تدریس زبان عربی اصولی وضع وکتبی تدوین نمود .

این هیئت بتاریخ ۳ حمل ۱۳۳۰ بوزارت معارف بکار آغاز نموده و باهمکاری مدیریت تدریسات ابتدائی به ترتیب لوحه ها وکتب درسی پرداختند ازیکطرف لوایح وکتب ترتیب میشد وازطرف دیگر کورسی دروزارت معارف تاسیس گردید تـا اصول وطرز تدریس داکتر موصوف را درتعلیم اکابر معلمین مکاتب بیاموزند .

درین کورس سی نفر ازمعلمین مکاتب ابتدائی هفت نفر از معلمین کورسهای اکابر وزارت جلیله دفاع ملی مدیر کورسهای ریاست مطبوعات، سرمعلم موسسه خیریه نسوان ویکعده از اشخاص علاقمند شامل شده ودرسهائیکه ترتیب میشد یك سواد آن برای طبع به مطبعه ارسال میشد ویك سواد آن درکورسها طرف استفاده قرار میگرفت و یك عده از اشخاص بی سواد نیز بغرض تطبیق دروس درکورس پذیرفته شدند .

هیئت مذکور درمدت یکماه اقامت خود لوحه های درسی وکتاب اول تعلیم کلا ن سالان را بزبان فارسی وهمچنان لوحه ها وکتاب اول تعلیم کلان سالان را به پښـتو تدوین وترتیب نمودند که کتاب ولوحه های فارسی آن درروز هـای اخیر اقـامت دوکتور درکابل ازطبع فارغ ودرکورس طرف استفاده قرار یافت در ظـرف همین یکماه پنجاه نفر ازمعلمین را باصول ومتد خود تعلیم داده وبرای تدریس کورسهای

از عمارات سال ۱۳۳۰ وزارت معارف

تعمیر جدید لیسهٔ نجات

العاقية ليسه استقلال

اکابر آماده ساختند کتاب اول این اصول دارای شش لوحه و ٤٥ صفحه است کتاب دوم آن که قرار هدایت دوکتور بعد از عزیمت هیئت تدوین وترتیب شده دارای (١٤٠) صفحه است درطرز تدریس اصول تحلیلی و صوتی تعقیب شده است وبه بسیار سهولت اشخاص بی سواد خواننده ونویسنده میشوند .

بعد از تهیه وسایل به ماه جوزا اول کورسهای اکابر برای مردها در مکتب حبیبیه افتتاح شد وباندازه مراجعین ٥ کورس بمعلمی پنجنفر از معلمینیکه تحت اثر داکتر باك اصول تدریس را آموخته بودند افتتاح گردید وقت کورسها بعد از ظهر بوده ونیم ساعت بعد از ختم وقت رسمی دوایر شروع شده الی دو ساعت دوام میکند .

برای اینکه طبقه نسوان نیز ازین طرز تدریس آسان استفاده نموده وباسواد شوند درماه میزان در موسسه خیریه نسوان برای زنها ودوشیزه ها نیزبه افتتاح کورسها پرداخته شد ودر اینجا نیز به افتتاح چهار کورس توفیق حاصل آمد .

علاوتا وزارت دفاع ملی بغرض تجربه در جملهٔ کورسهای اکابر خود چند کورس تجربوی باصول داکتر لاباك در قوایمرکز تاسیس کردند تااگراصول داکتر لاباك از اصولیکه فعلا درکورسهای اکابر وزارت معزی الیها تطبیق میشود آسان تر باشد تعداد این کورس ها را اضافه نمایند .

همچنان قواء ژاندارمه وپولیس نیز برای باسواد ساختن افراد خود برای افتتاح این کورسها ترتیباتی اتخاذ نموده اند .

وزارت معارف درنظر دارد به تناسب اعتبار مالی که درسال جدید برای این مقصد بوزارت معارف اعطاء میشود این کورسها را بولایات نیز تعمیم نماید .

داکتر لاباك بعد از انجام وظایف علمی خود بحضور اعلیحضرت معظم همایونی درقصر دلکشا مشرف شدند و با عطای نشان درجه اول معارف از حضور مبارك همایونی مفتخر گردیدند که در یك مجلس مرکب از اراکین وزارت معارف بتاریخ ٢٨ حمل ١٣٣٠ نشان مذکور از طرف ع ، ج ، وزیر معارف برسینهٔ او آویخته شد .

ب ـ مکاتب دهاتی :

این نوع مکاتب که قدم دیگری برای تعمیم خط و سواد است عبارت از آن نوع موسسات تحصیل ابتدائی است که بمقصد تعلیموتربیهٔ اطفال دهاتی ازطرف وزارت معارف در جاهائیکه تاپنج کیلو متر نزدیك آن مکاتب شش صنفی نباشد افتتاح میشود طلاب درداخل شدن بمکاتب دهاتی وخارج شدن ازآن مخیرند .

دورهٔ تعلیم این مکاتب سه سال است واطفالیکه مکاتب دهاتی را تمام کنند اگر خودشان خواسته باشند به صنوف چهارم مکاتب رسمی پذیرفته میشوند .

درمکاتب دهاتی یك نفر معلم میباشد که به هرسه صنف خط وسواد معلومات ضروری دینی وحیاتی را می آموزاند .

کتب ولوازم تحصیل ذیل به طلاب مکاتب دهاتی داده میشود .

۱ـ درصنف اول :ـ کتاب اول دهاتی یك جلد برای یکنفر ـ پاره بغدادی یك نسخه برای هرنفر / تختهٔ چوبی یکدانه برای یك نفر ـ گل سفید برای مشق یك کیلو گرام برای هر نفر قلم کلان برای مشق بروی تختهٔ چوبی برای فی نفر ۹ دانه .

۲ـ صنف دوم :ـ کتاب دوم دهاتی یك جلد برای هر نفر ، گل سفید برای مشق یك کیلو گرام ، قلم نئی کلان برای مشق بروی تخته چوبی ۹ دانه .

۳ـ درصنف سوم :ـ کتاب سوم دهاتی یك جلد برای هرنفر ـ گل سفید برای مشق یك کیلو گرام ، قلم نئی کلان برای مشق تختهٔ چوبی ۹ دانه .

نوت :ـ از تخته مشق وپارهٔ بغدادی که درصنف اول برای طلاب دادهمیشو د در صنف دوم وسوم نیز استفاده می کنند .

درسال ۱۳۳۰ تعداد مکاتب دهاتی نسبت به سال گذشته به پیمانهوسیعتری پیشرفت کرده وتا جائیکه معلومات حاصل است نتیجهٔ بسیار خوب واطمینان بخشی هم از آن حاصل شده است . مکاتب دهاتی به نقاط ذیل درسال ۱۳۳۰ تاسیس وافتتاح شده است .

۱ـ مکتب دهاتی قره باغ درولایت هرات .
۲ـ مکتب دهاتی گنج درولایت هرات .
۳ـ مکتب دهاتی درهٔ تخت در ولایت هرات .
٤ـ مکتب دهاتی دوآب درولایت هرات .
٥ـ مکتب دهاتی قریه د. ولایت هرات .
٦ـ مکتب دهاتی ناوه در ولایت هرات .
۷ـ مکتب دهاتی تحت پرچمن در ولایت هرات .
۸ـ مکتب دهاتی سرشکان در ولایت هرات .
۹ـ مکتب دهاتی تکیه میرزا دولت یار در ولایت هرات .
۱۰ـ مکتب دهاتی کاشی درولایت هرات .
۱۱ـ مکتب دهاتی رباط سنگی در ولایت هرات .
۱۲ـ مکتب دهاتی مرکز مرغاب در ولایت هرات ،
۱۳ـ مکتب دهاتی قریه اسحق زائی در ولایت هرات .

۱۴ـ مکتب دهاتی یکه درخت در ولایت هرات .
۱۵ـ مکتب دهاتی جوی سلطان در ولایت هرات .
۱۶ـ مکتب دهاتی باغچه در ولایت هرات . .
۱۷ـ مکتب دهاتی تخت کهسار در ولایت
۱۸ـ مکتب دهاتی شنوار در ولایت مشرقی .
۱۹ـ مکتب دهاتی سروبی در ولایت مشرقی .
۲۰ـ مکتب دهاتی بن در ولایت مشرقی .
۲۱ـ مکتب دهاتی هدهٔ سرخرود در ولایت مشرقی .
۲۲ـ مکتب دهاتی یجبژ شنوار در ولایت مشرقی .
۲۳ـ مکتب دهاتی عبدالخیل در ولایت مشرقی .
۲۴ـ مکتب دهاتی خیل در ولایت مشرقی .
۲۵ـ مکتب دهاتی نرنگ کنر ها در ولایت مشرقی .
۲۶ـ مکتب دهاتی سقلام بیچ کنر ها در ولایت مشرقی .
۲۷ـ مکتب دهاتی چپه درهٔ کنرها درولایت مشرقی .
۲۸ـ مکتب دهاتی سرکانی کنرها در ولایت مشرقی .
۲۹ـ مکتب دهاتی مندئی شنوار در ولایت مشرقی .
۳۰ـ مکتب دهاتی تیکل اسمار در ولایت مشرقی .
۳۱ـ مکتب دهاتی نیسان سنگر اسمار در ولایت مشرقی .
۳۲ـ مکتب دهاتی اگام خوگیانی در ولایت مشرقی .
۳۳ـ مکتب دهاتی مامند شنوار در ولایت مشرقی .
۳۴ـ مکتب دهاتی ده بالای شنوار در ولایت مشرقی .
۳۵ ـ مکتب دهاتی زاده خوگیانی درولایت مشرقی
۳۶ ـ مکتب دهاتی حصارك غلزائی درولایت مشرقی
۳۷ ـ مکتب دهاتی فورجد سبزلوئی در حکومت اعلی میمنه
۳۸ ـ مکتب دهاتی قریه ناموس درحکومت اعلی میمنه
۳۹ ـ مکتب دهاتی اسلیم درحکومت اعلی میمنه
۴۰ ـ مکتب دهاتی بلچراغ درحکومت اعلی میمنه
۴۱ ـ مکتب دهاتی شیوکی تیگرمان درحکومت اعلی میمنه

بر علاوه مکاتب دهاتی فوق برای افتتاح یك عده مکاتب دهاتی دیگر نیز ترتیبات مقدماتی گرفته شده است که درشروع سال آینده افتتاح میشود .

تاسیس مکاتب جدید شش صنفی :

گرچه تعداد مکاتب شش صنفی در نقاطیکه شرائط تاسیس آن موجود است تقریبا بیك پیمانه کافی رسیده است وو زارت معارف فعلا دراصلاح وصحت تعلیم و اداره آن توجه بیشتر دارد .

با آنهم درنقاطیکه شوق وعلاقه ازطرف اهالی ا راز شد بتاسیس مکاتب ذیل در سال ۱۳۳۰ پرداخته شد .

۱ ـ مکتب ده یحیی ـ اهالی ده یحیی برای تاسیس یك باب مکتب شش صنفی درخواستی دراواخرسال ۱۳۲۹ بوزارت معارف داده بودند وزارت معارف بعد از آنکه شرائط تاسیس مکتب را درحصه مذکور موجود یافت منظوری بودجه وامرتاسیس آنرا از مقامات صلاحیت دار گرفته ودراوائل سال ۱۳۳۰ مکتب مذکور را درموضعیکه اهالی میخواستند افتتاح نمود وفعلا باندازه ۸۵ نفرازاطفال قریه درصنف اول آن مصروف تحصیل هستند .

۲ ـ مکتب حسن خیل درولایت جنوبی .

حسب پیشنهاد ریاست تنظیمیه جنوبی دراوائل سال ۱۳۳۰ وزارت معارف یك مکتب ابتدائیه شش صنفی بحصه حسن خیل جنوبی افتتاح کرد .

۳ ـ مکتب ابتدائیه شهرنو مربوط لیسه حبیبیه .

چون تعداد مراجعین بمکتب حبیبیه خیلی زیاد بود وعمارت موجوده باوجود وسعت زیاد تنگی میکرد برای چاره جوئی ازین پیش آمد وهم برای سهولت باشندگان نقاط دور شهرنو وشهرآراء وغیره یك مکتب ابتدائی درشهرنو تاسیس شد تا شاگردان آن بعدازختم دوره ابتدائیه بصنف بلند مکتب حبیبیه شامل شوند .

٤ ـ مکتب مستورات پلخمری :

اهالی پلخمری برای تعلیم وتربیت دختران شان دراواخرسال ۱۳۲۹ افتتاح یکباب مکتب مستورات را درحصه پلخمری خواهش کردند وزارت معارف بعد ازاستحصال منظوری وترتیب بودجه آن بااوائل سال ۱۳۳۰ یك مکتب شش صنفی مستورات را در حصه پلخمری افتتاح نمود .

ج پروگرام ها لوائح وتعلیماتنامه ها :

چون درسال ۱۳۲۹ پروگرام های مکاتب ابتدائی تجدید نظرشده وتعدیلات لازمه درآن عملی شده بود درسال ۱۳۳۰ تغیر مهمی درپروگرامهای درسی رخ نداد در حصه

لوایح وتعلیماتنامه ها اصولنامه امتحان در مکاتب ابتدائی تجدید نظر وجدیداً تدوین وترتیب شد ودرآن عوض امتحان ماهانه امتحان سه‌ماهه وشش ماهه قبول شد و تغیراتی دراصول امتحان مکاتب ابتدائی بعمل‌آمد که‌ذیلا بغرض استفاده عموم نشر میشود .

۱ ـ بالعموم درمکاتب ابتدائی برای ترفیع ازیك‌صنف به‌صنف بالاتر نمره هائیکه در اثنای درس ونمره هائیکه در امتحان ها داده میشود به ترتیب ذیل طرف اعتبار قرارداده میشود .

الف ـ درظرف یکسال تعلیمی از صنوف ابتدائی سه امتحان گرفته میشود :

۱ ـ امتحان سه‌ماهه این‌امتحان بعدازانقضای سه ماه ازآغازدرس ذریعه معلم مضمون اخذ میشود ودرظرف سه روز تمام میشود .

۲ ـ امتحان شش‌ماهه این‌امتحان درآخرماه ششم تعلیمی اخذ میگردد و در ظرف یك‌هفته باتمام میرسد درین‌امتحان ازطرف اداره مکتب علاوه ازمعلم یکنفر ممیز هم تعیین میگردد .

۳ ـ امتحان سالانه این امتحان دراختتام سال تعلیمی تحت انضباط ونظارت اداره ومدیریت معارف اخذمیگردد امتحان سالانه برای‌اینکه مدیریت معارف هم بجریانات آن رسیدگی بتواند (۱۵) روز دوام میکند درین امتحان علاوه برممیزینیکه ازجملهٔ معلمین مکتب ازطرف اداره معین میشود وزارت ومدیریت های معارف هم به اعزام مفتشین وتعیین بعضی اشخاص عالم وبا صلاحیت امتحانها راکنترول میکنند .

ب ـ بمقصداینکه فعالیت شاگردان همیشه تحت کنترول باشد معلمین مکاتب ابتدائی خواه معلم اصول‌صنفی باشد خواه‌معلم مضمونی باید درنزدخود کتابچه هائیکه اوراق‌آن ازطرف اداره مکتب مهرونشانی شده باشد درآن کتابچه اسمای شاگردان را با شهرت مکمله بصورت صحیح تحریرنماید چون معلمین همه‌روزه درمضامین درسی‌خود ازشاگردان راجع‌به دروس خواندگی‌شان سوالاتی مینمایند وجواباتی میگیرند برای این جوابات نمره درنزد خویش تعیین‌نموده واین‌نمره را درمقابل اسم شاگردان درکتابچه خود قیدکنند ترتیب ایراد سوالات واخذ جوابات باید طوری‌باشد که درطول هرماه اقلا یك مرتبه برای هرمتعلم نوبت اصابت‌نموده بتواند بااین‌صورت در اخیرماه بمقابل اسم شاگرد نمره که‌نماینده کار وفعالیت شاگرد است در کتابچه معلم درج وقید میگردد معلم این نمره هارا درحین امتحان سه‌ماهه وشش ماهه بنظر اعتبار بگیرد .

تبصره کتابچه درشروع‌سال ازطرف اداره مکتب برای معلمین داده میشود .

۲ ـ نتیجه امتحان سه‌ماهه وشش‌ماهه را معلمین متصل بعد ازختم امتحان در داخل جدول باداره بسپارد واداره مکتب بعد از قید درکتاب نتائج ذریعه اطلاعنامه نتائج

امتحان را درظرف يك هفته بعدازختم امتحان به اولیای طلاب اطلاع نموده وبعد ازاستحضاری اولیای طلاب دوباره اطلاعنامه راجمع وبا داره نگهدارد .

۳ ـ نتیجه امتحان سه ماهه وشش ماهه شاگردان درهرمضمون جداجدا جمع و بردو تقسیم شود نمره محاصل شده بانمره امتحان سالانه همان مضمون جمع واوسط اخذ شود این نمره که نتیجه تمام نمره های يکساله شاگرد است نمره موفقیت شاگرد در امتحان سالانه شناخته شود .

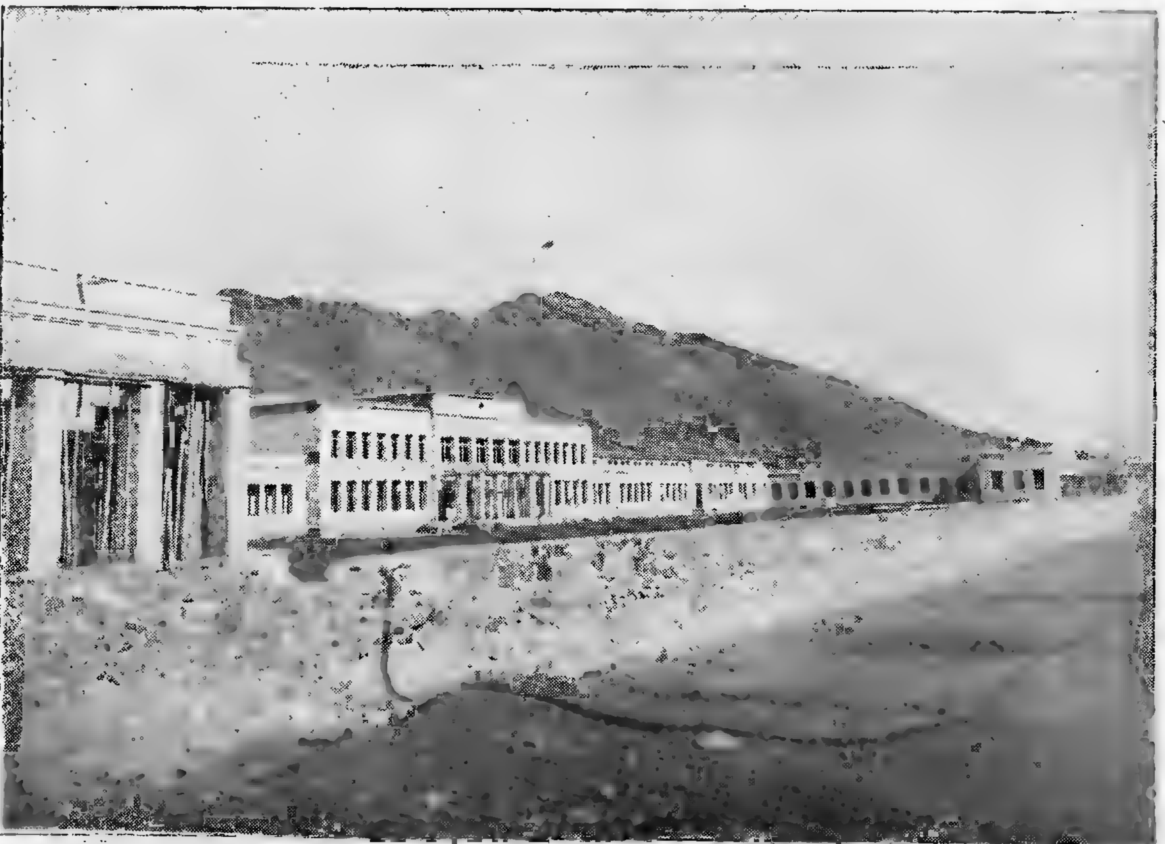
٤ ـ امتحان سالانه صنف اول مکاتب ابتدائی که بذریعه معلمین مکتب گرفته میشود باستثنای حساب وخط شفاهی میباشد دردیگر صنوف امتحان مضمون املاء انشاء خط وریاضی در هر سه امتحان بصورت تحریری ومتباقی شفاهی است جواب امتحانات بالای آن کاغذهای سفیدیکه بمهرونشانی مکتب مزین است مرقوم میگردد .

این اوراق امتحان متعاقب از امتحان توسط معلم مضمون وممیزین تدقیق میشود در اثنای تدقیق اغلاط اصلاح واشاره وبالای پارچه امتحان نمره استحقاق هر شاگرد نگاشته میشود .

۵ـ امتحان تربیه بدنی ازطلاب باین ترتیب اخذ میشود که معلم طلاب را مجموعا معاینه نموده وبرای هرشاگرد نظربه فعالیت های ورزشی که در طول سال نموده است يك نمره قایل میشود ونمره حاصله هرقدر که ازنصف معیارمعینه اضافه باشد بمجموع نمرات شاگرد اضافه میشود وازمتباقی صرف نظر میشود مثلا يك شاگرد اگرازده نمره هفت نمره حاصل کند تنها دو نمره آن به مجموعه اضافه میشود واگر ازپنج نمره کمتر بگیرد ناکام یامشروط محسوب نمیشوند .

٦ ـ دراخذ امتحانات شخص معلم ممتحن بوده ويك الی دونفر ممیز علاوه از ممتحن نیز تعین میگردد ممیزین ومفتشین وزارت ومدیریت معارف که برای معاینه امتحان فرستاده میشوند حق سوال را ازمتعلم داشته ودرنمره استحقاق شاگرد ویااملیه آن اظهار نظر یه کرده میتوانند مدیریت معارف معلمین يك مکتب را بحیث ممیز بمکتب دیگر انتخاب کرده میتواند وامتحانات بحضر ممیزین گرفته میشود معلم وممیزین مشترکا نمره شاگرد را تعین کنند .

۷ ـ نمره کامیابی از امتحانات سه ونیم از ده قبول شده است اما اگر يك متعلم در مجموعه نمرات نصف مجموعه را پوره نکند ناکام مطلق شمرده میشود اگر يك متعلم در يك مضمون کمتر از سه و نیم گرفته ونصف مجموعه را تکمیل کرده باشد مشروط شناخته میشود در هفته اول سال جدید تعلیمی مجدداً امتحان گرفته میشود اگر در این امتحان کامیاب شد بصنف بالا تر ترفیع میکنند والا ناکام میماند .

تعمیر جدید لیسهٔ غازی

تعمیر جدید فاکولتهٔ علی آباد

۸- طالب العلمیکه دردومضمون کامیاب شده نتواند بهامتحان مشروطی قبول نمیشود ودرصنف خود ناکام میماند.

۹ - در گرفتن اوسط نمره ها از کسور کمتر از نصف صرف نظر میشود واگر نیم ویا از نیم بیشتر باشد بحساب یك گرفته میشود .

۱۰- درجات درنمره های امتحان وشهادتنامه دوره ابتدائی قرار آتی است .
۱۰و۹ اعلا ۸ و۷ عالی ٦و٥ اوسط ۳و٤ ضعیف .

۱۱ - برای اینکه یك‌متعلم حق شمول رادرامتحان سالانه پیدا کند باید هفتادوپنج فیصد از ایام تعلیمی را بدروس حاضرشده باشد واگر متعلمین لیاقت داشته بنا برمعذرت ۷٥ فی‌صد حاضری نداشته صرف پنجاه فی‌صد از ایام تعلیم را بدرس حاضر شده باشد چنین متعلم بتصویب مجلس معلمین شامل امتحان شده میتواند .

۱۲ - اگر کدام شاگردی بعلت ناخوشی یاکدام‌معذوریت‌مشروع‌دیگری درامتحان شامل شده نتواند اگر درمدتی که هنوز امتحان دوام دارد آمده بتواند دریك روزیکه ازطرف سرمعلم معین گردد جداگانه ومطابق مقررات‌امتحان ازوی امتحان گرفته‌میشود هر گاه درآن وقت هم‌آمده نتواند امتحانش درآغاز سال تعلیمی گرفته میشود .
اشخاصیکه بدون داشتن کدام عذر معقول بامتحان حاضر نشوندیانیایند درصنف خود ناکام شناخته میشوند .

۱۳ - اگر ثابت شود که یك متعلم‌درامتحان نقل کرده است ناکام مطلق شناخته میشود. تعلیماتنامه تدریسات ابتدائی نیز تجدید نظر شده مگر از مقامات صلاحیت دار تاحال گزارش نیافته وتصویب نهشده است .

همچنان لایحه تفتیش برای مکاتب دهاتی تدوین گردیده مگر مراتب اصولی خود را تا حال طی نکرده است .

د - کتب و دروس :-

یك تعداد کتب درس که طبع آن تمام شده بود ومیبایست جدیدا طبع‌شود نظرثانی شده بعد ازاصلاحات لازمه‌بدوایر مربوطه سپرده‌شده دراوایل سال ۱۳۳۰ برای اینکه شاگردان ابتدائی زود ترصاحب خط وسواد شوند وشکایاتیکه ازسنگینی مفردات درس در دوره ابتدائی متواترا میرسد رسیدگی بعمل آید موضوع تدریس دوزبان درصنف اول که از چندی مورد تدقیق بوده وازطرف هیئت یونسکو و مجالس وزارت معارف تذکر داده شده بود پیشنهادی به شورای عالی معارف تقدیم وتصویبی درین زمینه بعمل

آمد که بغرض اطلاع خوانندگان سالنامه اصل پیشنهاد وتصویب تاریخی ۲۶ / ۲ / ۳۰ شورای عالی معارف را ذیلا تقدیم میکنیم .

پیشنهاد :

احتراما بعرض شورای عالی معارف میر سانند .

از چندی در اطراف سنگینی پروگرام درمکاتب ابتدائی شکایاتی شنیده میشد که طلاب صنوف ابتدائی قوای اخذدروس‌را به ترتیب موجوده نداردد‌رنتیجه‌تدقیق و مشاهدات یکی از نکات عمده که در صنوف ابتدائی کار تدریس رامشکل‌ساخته‌موجودیت دوزبان درصنف اول بنظر رسید که شاگرد درصنف اول‌بزبان فارسی وپشتو یکجاشروع میکند وعلاوتا درمضمون دینیات بعضی سوره ها واذ کارنما زرا به عربی که‌زبان سوم است یاد میگیرد این فشار درصنف اول باعث تشویش قوه ذهنی ودلگیری شاگرد گشته و اغلبا بصورت طبیعی پیشرفت کرده نمیتوانند. دریك مجلس عمومی که مدیران معارف و لایات هم درآن شامل بودند وبرای رفع نقایص موجوده تصویباتی نموده‌اند در ماده نهم چنین تصویب کرده اند :

مقصد از تدریس در دوره اول ابتدائی باسواد شدن طلاب است‌امابرای رسیدن باین مقصد تاحال درس بهدو لسان فارسی وپشتو ازصنف اول شروع میشودوقوه‌شاگرد ومعلم بدوحصه تقسیم شده درنتیجه طلبه سواد خوان نمیشوند. پس بهتر است دردورهٔ‌اول ابتدائی (صنوف ۳/۲/۱) تنها لسان مادری تدریس شود یعنی در مکاتب منطقه پښتوزبان فارسی از صنف چهارم ودرمکاتب فارسی زبان پښتو ازصنف چهارم شروع شود .

کذا هیئتیکه از طرف یونسکو برای اصلاحات درمعارف‌ما‌بافغانستان‌آمده و مکاتب مرکز وولایات‌را معاینه کردند درراپوریکه نوشته‌اند به تدریس دولسان در صنف اول اعتراضات جدی نموده ودرچندین جای راپور خود ذکر کرده‌اند‌که تدریس‌دوزبان مشکلات طاقت فرسائی را بشاگردان تحمیل کرده است وپیشنهاد کرده‌اند که‌لسان‌دوم ازصنف چهارم شروع شود بناً بعد ازغور در زمینه چنین پیشنهاد میکنیم که در صنوف اول، دوم وسوم تنها یك‌زبان که‌زبان مادری طلاب همان مکتب گفته شود تدریس‌شود و زبان‌دوم از صنف چهارم شروع شود یعنی درمکاتب پښتوزبان پښتو از صنف اول و فارسی از صنف چهارم وهمکذادر مکاتب مناطق فارسی زبان ازصنف اول وپښتو از صنف چهارم شروع شود باین ترتیب فشار ازدماغ شاگردان کم شده هم هردوزبان را بدرستی یاد میگیرند و هم برای آموختن سایر مضامین قوه وآمادگی ذهنی ودماغی داشته میباشند .

بناء علیه پیشنهاد خودرا بشورای عالی معارف‌تقدیم نمودیم تادرآن باره اظهاررای فرمایند .

تصویب شورای عالی معارف : —

پیشنهاد وزارت معارف درباره آغاز تدریس زبان فارسی درمناطق پښتوزبان از صنف چهارم ابتدائی وبرعکس شروع زبان پښتو از سال چهارم ابتدائی در مناطق فارسی زبان درجلسه تاریخی ۲۶ ثور ۱۳۳۰ شورای عالی معارف مورد بحث قرار گرفت .

چون دلائل وزارت معارف مبتنی برپایه علمی وازجنبه تعلیم وتربیت‌درست ومتین‌است لهذا موافقت میشود که ازسال تعلیمی جدید از صنف اول‌تااخیرسال سوم‌درمناطق فارسی زبان تنها زبان فارسی واز همان تاریخ در مناطق پښتو زبان سه سال اول ابتدائی فقط پښتو تدریس شود. ازابتدای سال چهارم ابتدائی در مناطق پښتوزبان فارسی بحیث زبان دوم وبرعکس در مناطق فارسی زبان ازآغاز سال چهارم ابتدائی پښتو بحیث زبان دوم تدریس خواهد شد .

برروی این فیصله درسال ۱۳۳۰ که در مناطق گرمسیراز ۱۵ سنبله ودر مناطق سردسیر از ۱۵ حوت‌شروع میشود دردوره اول‌ابتدائی‌که عبارت از صنوف ۱و ۲و۳ باشد. تدریسات بیك زبان فارسی یاپښتو شروع شد وبه تدریس زبان دوم ملی ازصنف چهارم آغاز گردید باین ترتیب امیداست سویه اطفال در خط وسواد بلند رفته وبه فرا گرفتن هر دو لسان موفق شوند .

یك پروژه مهم دیگر اصلاحی راکه وزارت معارف در سال ۱۳۳۰ راجع‌به تدریسات ابتدائی روی دست گرفت همانا مفکوره داخل نمودن صنائع محلی در پروگرام مکاتب ابتدائی است چه تمام فارغ التحصیلان‌مکاتب ابتدائی مکاتب‌عالی‌ومسلکی شامل‌نمیشوند ویك عده‌شان بعدازفراغت دوره ابتدائی داخل‌صحنه حیات شده‌وبه‌مشاغل حیاتی میپردازند از این رو وزارت معارف خواست تاپروگرام مکاتب ابتدائی را یك اندازه حیاتی بسازد وشاگردان مکاتب در شش سال دوره تحصیل ابتدائی ازپیشه‌بدری ووسایل‌معیشت آینده دور نباشد برای اجرای این مقصد ترتیباتی گرفته شده است که در سال آینده در بعضی مکاتب صنائع محلی در پروگرام ترتیب خواهد شد .

۲ - مدیریت تدریسات ثانوی

از آنجا که وظیفه مهم شعبات تدریسات ترتیب ،تنظیم ،تعدیل، تجدید نظر درحصه پروگرامها وبررسی از جریان تمام امور تدریسات تعلیم وتربیه مکاتب است ازاینرو مدیریت تدریسات ثانوی ازبدو تاسیس خودالی امروز ازیك طرف برای مضامین جدیدیکه نسبت به ضرورت در پروگرام افزود گردیده مفردات وتقسیم ساعات و از جانب دیگر برای مضامینیکه در پروگرام تدریسی مکاتب شامل بوده اما مفردات پروگرام تاحال

برای آنها بصورت درست تثبیت نگردیده بود توسط علما ومتخصصین اساس نامهء ومفردات تعین وترتیب نموده است از آنجمله ترتیب ، تدوین وترمیم مفردات پروگرام مضامین عقاید /عربی/پښتو/ فارسی/ انگلیسی/ ریاضیات وغیره بوده است .

مضمون عقاید :

قبلا مضمون دینیات در پروگرام تاصنف یازده شامل و درصنف دوازده مضمون دینیات خوانده نمیشد چون در صنف دوازده از جانب دیگر ساعات منطق و روحیات تخصیص داده شده بود لهذا ضروری بود تامضمون عقاید نیز تدریس شود ازاینرو درصنف دوازده هفته دوساعت مضمون عقاید تعین و مفردات پروگرام آن توسط اشخاص ذیصلاحیت ترتیب و بعد از ملاحظه جمعیت العلما و زارت جلیله عدلیه و تصویب انجمن معارف بمکاتب جهت تطبیق ارسال گردید .

مضمون عربی :

مضمون عربی از چندین سال بدینطرف درپروگرام دوره متوسطه مکاتب موجود واز سالهای متمادی باین طرف درصورت تدریس آن درمکاتب ودرنزد معلمین موظف اختلافات زیاد موجود بود بعضیها از تدریس مضمون عربی محض صرف ونحورا دانسته وسالهای زیاد بدین منوال تدریس نموده بودند برخی دیگر در هفته دو ساعت مضمون عربی درهر صنف دوره رشدیه قرائت وتکلم لسان عربی را در نظر گرفته ومفرداتی نزد خود تثبیت نموده بودند برای آنکه اولا غایه تدریس مضمون عربی درصنوف دوره رشدیه تثبیت وهم مفردات آن تعین گردد ریاست تدریسات درمجالس متعدد مسئله تدریس لسان عربی تحت مذاکره قرار داده و در نتیجه چنین فیصله بعمل آمد که مضمون عربی درسه سال دوره رشدیه بحیث معاون وممد لسان فارسی وپښتو تدریس شود نظر به این تصویب تدریسات ثانوی مفرداتی توسط اشخاص ذیصلاحیت برای آن ترتیب وبمکاتب وریاست دارالتالیف اطلاع شد تا برای تالیف وطبع کتب آن نیزاقدامات لازمه بعمل آید .

لسان انگلیسی :

چون ازیکطرف درمکاتبیکه قبلالسان انگلیسی تدریس میشدسلسله های مختلف کتب درسی لسان موجود بود و ازجانب دیگر مفردات پروگرام برای این مضمون طوریکه شاید وباید طرح نگردیده بود لهذا مدیریت تدریسات ثانوی مجالسی را که درآن یك تعداد معلمین داخلی مضمون انگلیسی ومعلمین خارجی لسان وادبیات انگلیسی شرکت ورزیده بودند دائر وچنین فیصله بعمل آمد :

۱ ـ درتمام مکاتب یك سلسله واحد که عبارت ازسلسله (مایکل ویست) باید تدریس شود .
۲ ـ ازسلسله آکسفورد که دربعض مکاتب تدریس میشود بغرض توحید طرز تدریس صرف نظر شود .
۳ ـ درسلسله (مایکل ویست) ازکتب سپلیمنتری صرف نظر گردد چون در صورت موجودیت معلم لایق احتیاج به سپلیمنتری نمیباشد واگر معلم لایق موجود نباشد تکمیل شده نمیتواند .
٤ ـ کتابهای سپلیمنتری که عبارت ازقصه ها باشد همراه ریدرها بصنوف خوانده شود .
٥ ـ برای گرامر (Progressive Grammar by Wren) شروع صنف نهم برای طلاب داده میشود . تادر ضمن درس ازکتب مذکور استفاده کنند .

رسم هندسی :

درپرو گرام ریاضیات صنف یازده ودوازده لیسه رسم هندسی داخل بود اما دربعضی ازمکاتب تدریس ودربرخی دیگر ازآن صرف نظر شده بود برای آنکه بالای عموم شاگردان صنف یازده و دوازده رسم هندسی تطبیق ووسایل تطبیق آن نزدآنها موجود باشد مدیریت تدریسات ثانوی چنین فیصله بعمل آورد که :
پرو گرام رسم هندسی درتمام صنوف مکاتب تطبیق گردد وهشت قلم سامان ضرورت این مضمون دربست لوازم توزیع طلاب افزود گردد این تجویز سرازسال تعلیمی ۱۳۳۰ درتمام لیسه ها عملی گردید .

ساعات عملی مضامین ساینس :

چون درتقسیم ساعات هفته وار صنوف دوره اعدادیه وقت کافی برای ساعت عملی وتطبیقات مضامین فیزیك کیمیا وبیالوژی موجود نبود ریاست تدریسات فیصله ئی بعمل آورد که طلاب دوره اعدادیه هفته سه روز بعد از ظهر به مکاتب مربوطه خود حاضر گردیده توسط معلمین فیزیك / کیمیا / بیالوژی بطبیقات دروس نظری بپردازند وساعات بعد ازظهر درزمره مکلفیت معلمین محسوب گردد این فیصله در (٤) لیسه مرکز درسال تعلیمی ۲۹ و ۳۰ درمحل اجرا قرار داده شد .

حسن خط :

درتقسیم اوقات سابقه لیسه ها برای صنوف دوره دوم ابتدائی ساعات حسن خط تعین نگردیده بود اما هفته یك یك ساعت در صنوف مذکور برای معلومات مدنی تخصیص یافته بود چون مدیریت عمومی تدریسات ابتدائی قبلا فیصله ئی اتخاذ ومضمون معلومات

مدنی را ازصنوف دوره ابتدائی حذف نموده بود بنابراین تجویزی بعمل آمد که عوض ساعات معلومات مدنی حسن خط درصنوف ٤ ـ ٥ ـ ٦ ـ که تاآن وقت تعین نگر دیده بود تخصیص داده شود .

مضامین پښتو وفارسی :

به سلسله تجدید نظروبازدید مفردات پروگرام مضامین مختلفه‌لیسه ها شعبات تدریسات چندین مجالس دایر نموده ازمتخصصین مسلك تقاضانمود تانظریات شانرا درباره مفردات پروگرام جدیدیکه باید طرح گردد تحریر وباین مدیریت تقدیم بدارند در باره پښتو مجلسیکه بتاریخ ۱۸/۲/ ۳۰ منعقد گردید و در آن معلمین پښتوی لیسه های مرکز واعضای ریاست دارالتالیف تشریف داشتند نظریات ذیل قائم شد :

که برای مناطق پښتو زبان وبرای مناطق فارسی زبان مفردات جدا گانه بقسمیکه اولی باساس متود زبان مادری وثانی باساس متود آموختن لسان ترتیب شود پروگرام موجوده تاموقعیکه مفردات جدید تهیه گردد قابل تعدیل نیست در بـاره ادامـه آن متفق‌الرای هستیم‌زیرا پروگرام موجوده بهاندازه نمیباشد که ازآن چیزی کاسته شود زیرا تعلیم وتعلم چندین ساله آنان ووسایل متعدد موجوده برای متعلمین آنقدر استعداد بخشیده که از عهده تعلیم کتب موجوده برآیندکتب موجوده نیز تاموقع تدوین کتب جدید عندالضرورت کافی است ولی تدوین کتب جدید درهر دو منطقه باید زود تـر عملی گردد و عملی شدن آن نیز توسط معلمین باشد چه نشود که باز مثل کتب سابـق موضوعات پراگندەودورازسویه وذوق متعلم باشد پس‌مدیریت تدریسات ثانوی از حضرات معلمین صاحبان تقاضا نمود که بر اساس تجر به چندین ساله خود تجدید نظر درپروگرام موجوده نموده وپشنهادات خود رابه شعبه تدریسات تقدیم دارند تادر مجالس بزرگتری که درآن ازاهل مطبوعات اشخاص ذیصلا حیت دیگر هم شرکت ورزند مسئله تحت غور قرار گیرد .

درباره مفردات پروگرام فارسی هم عینا همین ترتیبات اخذ گردیده است که بعد ازتجدید نظر در باره آن توسط معلمین مجرب مسئله درمجلس مهم ترکه درآن ادبـا ونویسندگان مهم شرکت ورزند تحت غور وتدقیق قرار گیرد .

تدریس مضامین بزبان مادری :

ریاست تدریسات عمومی دربدو تاسیس خود در صدد آن افتاده است تامضامینیرا که در لیسه های مرکز توسط معلمین خارجی تدریس میشد حتی الامکان بـه متخصصین

ومعلمین باصلاحیت داخلی تفویض نمایدونسبت بهمکاری ومعاونت فارغ‌التحصیلان پوهنتون کابل ویونورستی های خارج تایك اندازه در اقدام خود موفق میباشیم ابتدا در باره لیسه احمدشاه بابا ومیرویس بابا این تصمیم تدریس مضامین بلسان مادری عملی وبعدها در لیسه های مرکز حتی الامکان درساحه عمل گذارده شده است مثلا در سال ۱۳۲۹ و۱۳۳۰ با بعضی ازمعلمین خارجی نسبت به بی‌کفایتی آنها تجدید نظر قرار بعمل نیامد ویا اینکه فسخ قرار داده شده بعوض این معلمین تمام مضامین برای معلمین ذیصلاحیت داخلی داده شد بدین ترتیب در اغلب از لیسه ها تمام مضامین تاصنف نهم بطور عموم بلسان مادری ودر دوره اعدادی بعضی از مضامین توسط متخصصین داخلی تدریس میگردید طبیعی است که نتیجه این تحولات قسمیکه در امتحانات اخیر سال ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ بملاحظه رسیده خیلی ها مثبت بوده .

نظر بتجاویز فوق‌الذکر درباره تدریس تدریجی تمام مضامین بلسان‌مادری وبرداشتن قدم های اول برای عملی نمودن آن ریاست تدریسات شروع تدریس لسان خارجه را ازصنف چهارم ابتدائی که از چندین سال باینطرف درلیسه های مرکز وبعضی از لیسه های اطراف مورج بود ضرورت ندانسته در مجالسیکه مدیران خارجی لیسه های مرکز و مشاورین یونسکو وهکذا اعضای انجمن علمی معارف حضور بهم رسانیده بودند پیشنهادی در باره انتقال تدریجی تدریس لسان خارجه از صنف چهار بصنف هفت تقدیم نمود اعضای مجلس بعد ازغور وتعمق‌زیاد در باره این مسئله عرفانی بس‌مهم‌پیشنهاد مدیریت تدریسات رامنظور وچنین تصویب نمودند که درسال تعلیمی ۲۹ و ۱۳۳۰ در صنوف چهارم وهکذا در سال تعلیمی ۱۳۳۰ و ۱۳۳۱ درصنف پنجم لیسه های مرکز واطراف لسان خارجه خوانده نشود که به این قرار شروع لسان خارجه در سال تعلیمی ۱۳۳۱ و ۱۳۳۲ بصنف هفتم انتقال خواهد یافت لیسه هائیکه معلمین دارند مضامین را بزبان ملی درصنوف هفت هشت ونه تدریس کنند هروقت وزارت معارف وفاکولته ها معلمین جدیدی بلیسه‌ها معرفی نماید آنهاعوض معلمین خارجی درصنوف‌دوره اول متوسطه تدریس خواهند نمود در اثر تجویز فوق ریاست تدریسات هفته (٥) ساعت لسان خارجه را بصنف ٤ بالای مضامین‌فارسی ریاضی وخط درمنطقه فارسی‌زبان ودرمنطقه پښتو زبان درساعات‌مضمون پښتو، ریاضی‌وخط افزودنمود (مراجعه‌شود بفیصله‌های‌شورای‌عالی معارف)

درباره تقسیم ساعات لسان‌خارجه درصنف پنجم‌وششم دراین‌اواخر مدیریت تدریسات ثانوی فیصله ئی اتخاذ نموده است‌که عنقریب به انجمن علمی معارف تقدیم وهدایت حاصل خواهد نمود .

مضمون تاریخ

مفردات پروگرامیکه برای مضمون تاریخ طرح گردیده بود خیلی ثقیل بودکه تطبیق آن علی الخصوص درصنوف رشدی واعدادی خیلی دشوار بنظر میخورد از آنرو ریاست تدریسات برای رفع این نقیصه وتخفیف مفردات پروگرام تاریخ مجالسی دایرو در آن از متخصصین ومعلمین تاریخ تقاضاشد تانظریات خود را ارائه نمایند در نتیجه‌چنین فیصله بعمل آمدکه‌چون در دوره ابتدائی پروگرام دوره رشدی تقریبا بصورت منفصل‌تر تکرار میشد باید این‌تکرار ازبین رفته وبالعموم تاثیر واقعات تاریخی بالای جامعه های بشر بیشتر تحت غور قرار گیرد وازطرفی اهمیت بیش ازپیش بتاریخ ممالك همجوار وعلی الخصوص بتاریخ خود افغانستان داده شود پس تحت شرائط فوق‌الذکر تجدید نظر در مفردات پروگرام تاریخ بعمل و بالخاصه از صنف نهم به بعد تعدیلی درمفردات بعمل آمدواز مفردات سابق خیلی کاسته شد .

مضمون جغرافیه

در مفردات پروگرام جغرافیه هم تجدید نظرلازمه وحتمی بنظرمیخورد علی‌الخصوص درمفردات که بکتب مرتبه صنوف هفت وهشت تحریر یافته بود از یکطرف از توزیع کتاب صنف هفتم که‌دارای اغلاط زیاد بود به شاگردان صرف نظرشد ودرباره کتاب صنف هشتم که هنوز باقی است اگرچه دارای اغلاط زیاد نیست امامفردات‌آن بی‌اندزه زیاد است درزمینه ازریاست دار التالیف تقاضا شد . است تابه تجدید کتاب مذکور بعد از تخلیص آن صرف مساعی بعمل‌آید ازجانب دیگر درباره مفردات پروگرام مضمون جغرافیه دوره رشدیه واعدادیه مدیریت تدریسات ثانوی مفرداتی تثبیت‌نموده است عنقریب بمجلس علمی معارف تقدیم میشود .

امتحانات مکاتب

مدیریت تدریسات ثانوی چه دراخیر سال تعلیمی ۱۳۲۹ وچه در ۱۳۳۰ از امتحانات مکاتب مربوطه وارسی نموده جریان امتحانات را کنترول و مراقبت جدیانه نموده است در امتحانات سالانه هردوسال از اشخاص صاحب مسلك و متخصصین توسط دعوت نامه ها تقاضاشد تابقسم نگران های عمومی وممیزی در مکاتب مربوطه ثانوی‌تشریف برده جریان امتحانات را مراقبت نمایند وازعموم آنها تقاضا گردیده بود تانظریات خود را در باره درسهای شاگردان‌وامتحان درکتب معاینه هرمکتب تحریر دارندوضمناً راپوری بمدیریت تدریسات تقدیم نمایند چون درسال تعلیمی ۱۳۲۹ تجدید نظر در لوایح سابقه امتحانات

عمارت نیمکاره مکتب عالی تخنیک

عمارت الحاقیه لیسهٔ عالی نجات

بعمل آمده بود لایحه جدید درمورد اجرا گذاشته شده بود لهذامدیریت تدریسات مراقبت وغوربیشتری را درحین‌امتحان این دوسال بعمل آورد تاقانون ولوایح جدید بدون هیچیک استثنای اجرا وعملی گردد .

لـوائح امتحان .

تعلیماتنامه مکاتب ثانوی که درسال ۱۳۱۹ ترتیب و درلوایح واساسنامه های سابقه تغیراتی را وارد نموده بود تااخیرسال ۱۳۲۸ درمورد اجراقرارگرفته بود ولی درطول این مدت تعدیلاتی چند درمقررات امتحان وارد وبلکه ضمائمی نیز درآن افزود گردیده بود که بعداًعملی گردید وبرخی دیگر دراثر او امرمابعد طرف استعمال قرار گرفته نتوانسته بود از آنرو تجدید نظر درلوایح موجوده امتحان حتمی وضروری بنظر می‌آمد مدیریت ثانوی بهمکاری اراکین محترم انجمن علمی معارف با درنظر گرفتن نظریات مدیران خارجی لیسه های مرکز درباره لایحه امتحانات غوری بعمل آوزده درمجالس متعدد ترتیبات جدیدی اتخاذ نمود لوایح جدیدیکه بعد از تصویب انجمن علمی معارف به شورای عالی معارف تقدیم و مطرح بحث قرار یافت در نتیجه بعد از تعدیلات و تغیرات جزئی لوایح مرتبهٔ تصویب ومنظورگردیده ریاست تدریسات لوایح ومقررات جدید امتحان را فورا توسط رادیو وروزنامه ها به تمام اهل معارف ابلاغ ونقل آنرا بولایت ومکاتب مرکز ارسال نموده سر از امتحان سالانه ۱۳۲۹ درمورد اجراقرار گیرد خصوصیات لایحه اینست :

۱) به امتحان صنوف نهم لیسه هاچون تکمیل دوره رشدیه میباشند اهمیت بیشتر را قایل ومراقبت زیاد تر در خواست گردیده است .

۲) سوالات صنوف نهم وصنوف دوازده (صنف یازده‌مستورات) توسط شعبات تدریسات وزارت معارف ترتیب میگردند ازاین باعث بود که در عقرب ۱۳۳۰ ریاست تدریسات عمومی انعقاد وترتیب مجالس از متخصصین واعضاء انجمن معارف نموده وسوالات صنوف متذکره را ترتیب وانتخاب نمودند .

۳) امتحانات صنوف نهائی لیسه ها باید تحت مراقبت مستقیم‌وزارت معارف در مرکز ومدیریت‌های‌معارف درولایات بعمل‌آید وبنا کامیهای صنوف دوازده ذکوروصنوف یازده نسوان چانس دوم داده میشود .

مدیریت تدریسات ثانوی باساس مقررات جدید و برای وارسی بیشتر از امتحانات مکاتب مربوطه‌در امتحان‌سالانه ۱۳۲۹ و۱۳۳۰اولاً‌وقت‌امتحانات دوره ابتدائی وصنوف هفت الی یازده (از هفت الی ده مکاتب نسوان) وازصنوف‌دوازده (یازده‌نسوان) راز

هم مجزا نموده و برای هردو علی الخصوص برای صنوف نهم وصنوف دوازده تعداد مراقبین مميزين بيشتری را تعین و بمکاتب اعزام نمود چون امتحانات جداگانه صنف ۱۲ مکاتب ذکور وصنوف یازده نسوان که نسبت بسالهای ماقبل وقت امتحان را تجدید مینمود ترتیبات جدیدی را ایجاب مینمود مدیریت تدریسات پس از آنکه امتحانات را تا صنف یازدهم تشکیل نمود از تاریخ ۱۶ قوس درسنه ۱۳۲۹ عمارت لیسه حبیبیه و به ۱۳۳۰ عمارت لیسه استقلال را برای گذشتاندن امتحان صنوف ۱۲ لیسه های ذکور مرکز مدرسه علوم شرعیه دشپی دارالمعلمین وعمارت دارالعلیمن ها را برای صنوف نهائی لیسه زراعت ودارالمعلمین ها وعمارت لیسه ملالی را برای صنوف ۱۱ نسوان تخصیص داده در جریان امتحان علاوه برمعلمین مضامین وهیئت های اداری مکاتب ازعلماء ومتخصصین دیگر نیز دعوت بعمل آمده بود تا در امتحانات نهائی بقسم مميز وممتحن سهم بگیرند از آن بود که از تاریخ ۱۶ قوس الی ۳جدی درد وسنه ۲۹ و ۱۳۳۰ بیشتر از (هشتصد) نفر متخصصین ومعلمین درامتحانات مکاتب ذکور و (نود) نفر درچانس اول ودوم درلیسه ملالی شرکت ورزیدند که خلص نتیجه امتحان علیحده ملاحظه میشود .

درسال ۱۳۲۹ وچه در سال تعلیمی ۱۳۳۰ در امتحانات مکاتب نسوان نیز مميزين ومتخصصین مسئول سهم گرفته وزارت معارف قسمیکه شاید و باید از سویه متعلمات بیشتر معلومات حاصل نموده است صنوف ۱۱ نسوان که صنف نهائی شمرده میشود متعلمات این صنف مانند صنف ۱۲ ذکور دارای چانس دوم میباشند که از ۱۵ حوت شروع امتحانات شان بعمل می آید و علیحده بملاحظه میرسد .

مدیریت تدریسات ثانوی که مراقب تطبیق دستورالعمل امتحان بوده تطبیق اصول راهمیشه درنظر دارد چنانچه پس از امتحانات یك تعداد اشخاصیکه از ترتیب امتحان شان شکایاتی داشتند طبق محتویات لایحه جدید در اطراف ادعای آنها بررسی نموده پس از معلومات بقناعت همچه اشخاص پرداخته شده است .

توزیع شادتنامه ها .

قرار معمول همه ساله درسال ۱۳۲۹ وسال ۱۳۳۰ ریاست تدریسات عمومیه درمجالسیکه درآن جلالتماب وزیر معارف واراکین وزارت معارف ومدیران لیسه ها ومکاتب مسلکی مرکز حضور بهم رسانیده بودند به توزیع شهادتنامه های فارغ التحصیلان ۱۳۲۸ و ۱۳۲۹ لیسه ها ومکاتب مسلکی پرداخته است .

اعزام طلاب بخارج .

وزارت معارف که احتیاج مبرم بمتخصصین مسلکی ومعلمین لایق دارند بسال ۱۳۲۹

و ۱۳۳۰ مانند سالهای گذشته فیصله بعمل آورد تا یکتعداد فارغ التحصیلان بکلوریا را برای نیل بدین مقصود اعزام خارج نماید پس مدیریت تدریسات ثانوی باساس سال گذشته بتاریخ ۲۹/۱۲/۱۲ پیشنهادی بمجلس وزارت تقدیم وراجع بان تعداد شاگردانیکه باید در سال ۱۳۳۰ بخارج اعزام گردند ودرباره شقوق آنها طالب هدایت شددرزمینه فیصله گردید که از فارغ التحصیلان سال ۱۳۲۹ مکاتب ثانوی و مسلکی برای شقوق ذیل اعزام گردد:

علوم شرعیه ـ فلسفه ـ انتو لوژی ـ زولوجی ـ عمومی ـ کیمیای زراعتی تربیه حیوانات ـ تجارت واقتصاد امور طباعتی .

بتعداد (۷) نفر برای شقوق متذکره تعین گردیدند . و از جملهٔ فارغ التحصیلان سال ۱۳۳۰ درین اواخر باساس پلان سابقه که مقصد از تکمیل و تهیه معلمین لایق برای مکاتب مسلکی وثانوی میباشد برای شقوق ذیل نفر در سال ۱۳۳۱ ـ از طرف وزارت معارف اعزام خواهد شد ـ علوم شرعیه ـ تاریخ و جغرافیه ، ژیو متری ، تعلیم وتربیه ترمیم موتر ، جریان خفیف ، مهندسی برای تکمیل دوسیه و اعزام طلاب فوق الذکر در ممالک مختلف مدیریت تدریسات باریاست محترم پوهنتون و وزارت مالیه و مدیریت عمومی کنترول وزارت معارف مفاهمه بعمل آورده است مدیریت تدریسات ثانوی چه درسال ۱۳۲۹ وچه درسال ۱۳۳۰ راپور های واصله (٤٨) نفر متعلمین و متعلمات مربوط وزارت معارف را درخارج تحت غور و مداقه قرار داده درباره ادامهٔ تحصیل ویاباز بوطن خواستن آنهائیکه لیاقت تعلیمی خوبی ازخود نشان داده‌اند هدایات لازمه بسفارت خانه ها اعطانموده است وبرعلاوه شعبه تدریسات دربارهٔ راپور واصله محصلینیکه بپول شخصی بعد از استیذان وزارت معارف درخارج مشغول تحصیل اند غور لازمه بعمل آورده ودربارهٔ تادیه اسعار مقابل پول افغانی اولیای آنها اقدامات لازمه بعمل آورده است .

مصارف اولاد نمایندگان درخارج :

دراثر پیشنهاد وزارت معارف و منظوری مقام صلاحیتدار اولاد نمایندگان افغانی درخارج از سال ۱۳۲٦ تا اخیرسال ۱۳۲۹ درمشرق فی نفر دوپوند و درغرب فی نفر پنج پوند بقسم مصارف تعلیمی در حین شمول در یکی ازمکاتب آنجا حاصل میداشتند مدیریت تدریسات ثانوی پس ازغور لازمه دربارهٔ راپور تعلیمی چنین اولاد نمایندگان منظوری مدد مصارف آنها را حاصل و باشعبات مربوطه برای تادیهٔ آن داخل مفاهمه میگردید درسال ۱۳۲۹ مدیریت تدریسات دربارهٔ (هفتاد) نفر اولاد نمایندگان درمکاتب مربوطه آنها در (ده) مملکت توسط سفارتخانه ها داخل مفاهمه گردیده بود ولی درسال ۱۳۳۰

این مصرف را مجلس شورا بملی از بودجه وزارت معارف تنیقص وقرار فرمان ۶۰۲ تاریخی ۳۰/۸/۲۷ مقام منیع صدارت عظمی بعدازاین از تادیهٔمعارف اولاد نمایندگان درخارج صرف نظر شد .

لایحهٔ حق‌الزحمه معلمین :

از چندین سال باینطرف مقرراتی برای اجرای حق‌الزحمه معلمینیکه علاوه برساعات مکلفیت خود تدریس مینمودند ویا مامورینیکه در حین وقت رسمی ویاغیرآن در مکاتب معارف ساعات درسی میگرفتند مرعی الاجرابود امانسبت به بلند رفتن سویهٔ حیات چون مقدار حق‌الزحمه کم بود لهذا کمتر اشخاص یافت میشد که تدریس حق‌الزحمه را قبول نمایند اگرچه در سال ۱۳۲۷ ریاست تدریسات ثانوی تجدید نظری به لایحهٔ حق الزحمه نموده بود اما باز هم قناعت معلمین ومامورین حاصل شده نتوانست بنا براین ریاست تدریسات عمومی بموافقت انجمن معارف در بارهٔ حق‌الزحمه معلمین غور بیشتری بعمل آورده ولایحهٔ جدیدی‌ترتیب داده بعد ازملاحظهٔ مجلس‌وزارت معارف پیشنهاد در اینباره بمجلس محترم وزراء تقدیم نمود مجلس عالی وزراء لایحهٔ حق‌الزحمه مرتبهٔ وزارت معارف را تصویب وموافقت خود را توسط فرمان (۵۶۸) ۲۹/۳/۱۰ مقام منیع صدارت عظما دروزارت معارف ابلاغ نموده اند .

خصوصیات لایحهٔ جدید این است :

۱) چون تادیهٔ پول حق الزحمه یکنفر معلم ویا یکنفر مامور در حقیقت در مقابل ۴۵ ویا۵۰ دقیقه مصروفیت او در صنف نیست بلکه در بدل زحمت کشی قملی او میباشد که برای تیاری وتهیهٔ درس ویا اصلاح پارچه‌ها که علی‌العموم خارج وقت رسمی مامور ویامعلم صورت میگیرد پرداخته میشود لهذا به اساس این پرنسیب تعین حق‌الزحمه ساعات درسی نسبت بهسویهٔ صنوفیکهٔ در آن تدریس میشود بوده نهنسبت به سویهٔ علمی مدرس .

۲) برای ساعات درسی دورهٔ صنوف ابتدائی هزارم حصهٔمعاش یك نفر مامور ومعلم وبدوره رشدیه فی ساعت (۱۵) افغانی و درصنوف اعدادی فی ساعت درسی (۱۸) افغانی تعین گردیده است .

۳) ساعات مکلفیت درلیسه‌ها ومکتب متوسط از ۲۴ الی۲۶ ودرمکاتب ابتدائی از۲۶ الی ۲۸ تعین شده است .

۴) از باعثیکه مصروفیت اداری مدیران معاونین وسر معلمین مکاتب زیاد میباشد ساعات درسی مکلفیت شان‌عوض ده‌ساعت‌سابق ۶ ساعت قرار داده شد در صورتیکه بیك نفر

مدیر یامعاون مکتب از نقطهٔ نظر تخصص واهلیت بتدریس آن احتیاج حس شود وزارت معارف میتواند تا ٦ ساعت دیگر حق‌الزحمه اجازه بدهد که دروقت رسمی تدریس نماید .

٥) مامورینیکه در وزارت خانه ها موسسات ملی رسمی وظایف اداری دارند وعندالضرورت برای آنها ساعات تعلیمی داده میشود تاده ساعت حق الزحمه وبیشتر ازآن بدون حق‌الزحمه تدریس کرده میتوانند .

چون دربعضی ازمکاتب محاسبوی ساعات حق الزحمه معلمین مشکلاتی عاید نموده لهذا مدیریت تدریسات ثانوی پیشنهادی بمقام وزارت تقدیم وفیصله بعمل آمد که مدیریت های مکاتب موظف اند تا در تقسیم اوقات ساعات حق‌الزحمه وساعات مکلفیت معلمین را جداگانه تعیین نمایند تادرحین محاسبه واجرای حق‌الزحمه بمشکلات برنخورند .

هرگاه معلم در ساعات حق‌الزحمه رسیده نتواند طبعاً مستحق حق‌الزحمه نمیگردند واگر به ساعات مکلفیت خونرسد ادارهٔ مکتب طبق قانون حاضری مامورین به اورفتار خواهد کرد که باین ترتیب مشکلات محاسبه ای ساعات حق‌الزحمه از بین برده شد .

بازدید وبررسی از مکاتب :

مدیریت تدریسات ثانوی بوقفه های لازمه توسط اعضاء خود همیشه از جریان او ضاع تدریسات مکاتب وارسی نموده در بارهٔ تطبیق پروگرام اوامر وهدایات صادر نموده در حصهٔ حسن جریان دروس بامعلمین وهیئت اداری مکاتب تشریک مساعی را بکار برده است . مدیر تدریسات واعضا چه در سال ۱۳۲۹ وچه در سال ۱۳۳۰/ چندین مرتبه از مکاتب مربوطه مرکز بازدید نموده اند . مکاتب ولایات چون ماهوار راپور ری نسبت باوضاع و پیشبرد دروس بمدیریت تدریسات تقدیم میدارند همیشه راپور های مذکور را از طرف اعضاء تدریسات ملاحظه واگر نواقصی بوده جهت اصلاح بمکاتب مربوطه ابلاغ گردیده است .

اجراآت دربارهٔ امور متفرقه

وارسی نسبت باوضاع تحویلخانه ها :

در بعضی ازلیسه های مرکز مانند لیسهٔ حبیبیه ولیسهٔ غازی قراریکه ملاحظه گردید یك تعداد کتب خارج پروگرام موجودبود که ازسالهای متمادی بایطرف بدون استفاده افتاده بود دراثر پیشنهاد مدیریت تدریسات ثانوی مجلس وزارت معارف فیصله بعمل آورد که چون کتب مذکور که بالغ بر ٤ هزار جلد میشد وبا پروگرام امروزه مطابقت نداشت درلیسهٔ حبیبیه وغازی مجانا برای طلاب توزیع و بخرج تحویلدار مجری گردد بدین ترتیب یك نوع روشنی بحساب تحویلداران انداخته شد .

غور در بارهٔ لابراتوار ها و کتابخانه های مکاتب :

در کتابخانه های لیسهٔ استقلال ، حبیبیه ، غازی ولیسهٔ ملالی ازنقطهٔ نظر کنترولی دونوع کتب موجود است یکی آنهائیکه توسط پول وزارت‌معارف خریداری وبدسترس طلاب گذاشته شده است ودیگر کتبیکه توسط سفارت امریکا وسفارت فرانسه وسفارت انگلستان وحکومتهای مربوطهٔ آنها بهمکاتب ذیعلاقه اهداء گردیده است در بارهٔ کتب اول‌الذکر هیچیك مشکلات کنترولی موجود نبود حینیکه کتب مذکور باادارهٔ مکتب رسید فوراً بجمع تحویلداران قید شده اگر کدام جلد آن تلف میشود البته شخص مسئول آن تاوان آنرا میپردازد اما دربارهٔ کتبیکه سفارتخانه ها و برتش کونسل به مکاتب مربوطهٔ ثانوی اهداء میکنند ابتداء این نوع کتب نیز بجمع تحویلداران قید گردیده بود بعدها بدون امر وزارت هیچ یك جلد آن بطلاب هدیه ویاانعام داده نمیشد چون مدیر های خارجی لیسه ها ادعا داشتند که این کتب ازجانب ممالك آنها ازباعث آن اهداء گردیده است تاآزادانه بدسترس شاگردان گذاشته شود هرگاه چند جلد آن تلف هم شود آنها تعهد نمودند که توسط وزارت معارف و یا مؤسسات ممالك خود کتب تلف شده‌را جبیره نمایند وهم سالانه تعداد بیشتری ازکتب برای مکاتب مربوطهٔ خود درخواست نمایند در اثر درخواست مدیران لیسه های فوق الذکر ریاست تدریسات چندین مرتبه این مسئله را به مجلس محترم وزارت معارف رویت داد ودر نتیجه چنین فیصله بعمل‌آمد کتبی که توسط سفراتخانه های امریکا ، فرانسه و انگلستان به مکاتبیکه درآن مدیر های خارجی موجوداند اهدا میشود بجمع تحویلداران قیدنگردد ومدیران خارجی ویاکدام نفر معلم خارجی که ازطرف مدیر مکتب موظف شده باشد است آنها‌را ترتیب نموده وخود آنها بهمحافظت کتب بپردازند تنها یك یك نقل است کتب موجود کتابخانه وازکتب جدیدی که میرسد ترتیب وبریاست تدریسات ودائرهٔ کنترول ارسال گردد هرگاه از کتبیکه توسط سفارتخانه ها اهداء شده است بجمع تحویلدار قید باشد ازجمع آنها خلاص وبه مدیران مکاتب تحویل داده شود .

ریاست تدریسات دربارهٔ تکمیل لابراتوار های کیمیا ، بیولوژی وفیزیك مکاتب مسلکی وثانوی جدیت زیادی را بخرچ داده است تازمینهٔ برای تجربه ودروس عملی مضامین ساینتیفیك که خیلی مهم است مساعد گردد ازآن است که منظور تخصیصه های جداگانه برای تکمیل لابراتوار های هرمکتب حاصل وبه مکاتب اجازهٔ مصرف آنرا صادر نموده است وبرای مکاتبیکه هنوز دارای سامان مکفی نبوده است درین اواخر لابراتوار مکمل تورید گردیده است که یکی آن برای لیسهٔ ملالی که فاکولتهٔ نسوان

نیز از آن استفاده نماید تخصیص داده شده است واز سامان دولا براتوار متبافی تکمیل نواقص تمام لیسه های مرکز مدنظر گرفته شده است ...

مفاهمه باریاست تالیف وترجمه :

ریاست تدریسات عمومیه ازبد وتاسیس خود تاحال نه تنها نظریات معلمین را دربارهٔ مفردات پروگرام درخواست نموده ودراثر هدایت آنها خط مشی خودرا تعین نموده است بلکه دربارهٔ کتب مطبوع وخاصتاً آنهائیکه مطابق مفردات پروگرام تالیف نگردیده است نظریهٔ معلمین ومتخصصین را تقاضا نموده است پس ازغور دربارهٔ اوراقیکه باین ترتیب بادارهٔ تدریسات ثانوی توصل ورزیده است مدیریت تدریسات باریاست دارالتالیف داخل مفاهمه گردیده است .

مفاهمه بامدیریت مامورین :

مدیریت تدریسات ثانوی ازهمکاری ومفاهمه بامدیریت معلمین هیچ وقت مضایقه ننموده است ودربارهٔ کمبود معلمین خارجی و داخلی وچه دربارهٔ تغیر وتبدیل آنها وهکذا دربارهٔ استخدام وتعین معاشات مستخدمین خارجی همیشه بامدیریت مامورین تشریك مساعی نموده است .

کورس پښتو :

غور رسی ازکورسهای پښتوی مکاتب مربوطهٔ ثانوی چون یکی از وظایف مدیریت تدریسات میباشد بنابرین حین توصل راپور های خواندگی معلمین مکاتب بعد ازغور دربارهٔ آنها اقدامات لازمه بعمل آمده است ازبرای اینکه بیشتر ازامور درسی کورسهای پښتو وارسی شود دراثر پیشنهاد مدیریت تدریسات مجلس محترم معارف در سال ۱۳۲۹ یك نفر مفتش جهت نگرانی کورسهای پښتو تعین نمود .

اخراج وشمول طلاب :

اگرچه شمول واخراج طلاب درمکاتب مربوط به ریاست تفتیش میباشد اما مدیریت تدریسات ثانوی بعد ازمفاهمه به آن ریاست چنین فیصله بعمل آورده است که دربارهٔ طلاب جدیدالشمول واخراج شاگردان وتبدیلی آنهائی که مربوط دورهٔ اول ودوم ثانوی میباشند باید نظریهٔ این مدیریت را خواهان شوند ازآنرو درعرصهٔ همین دوسال اخیر در بارهٔ بیشتر از(۱۰۰) نفر متعلمین صنف ۷ الی ۱۲ مدیریت ثانوی اقدامات لازمه بعمل آورده است دربارهٔ شمول اخراج وتبدیلی آنها بادارهٔ مکاتب و ریاست تفتیش داخل مفاهمه گردیده است .

تبدیلی لیسه بمتوسطه :

ازچندی باینطرف بعضی ازمدیریت های معارف درخواست تبدیلی متوسطه های مربوطه را بلیسه نموده بودند تا حال ازسه ولایت مزارشریف ، قطغن و پروان عرایضی باین مدیریت توصل ورزیده است که عریضه اولیه به مجلس محترم معارف تقدیم و در نتیجه فیصله گردید که سر از سال تعلیمی ۱۳۳۰ در مرکز مزار شریف مکتب متوسطه آن بلیسه تبدیل شود وصنف دهم تاسیس گردد سر معلم آن اسم مدیر را گرفته وازطرف دیگر بمدیریت تدریسات ثانوی هدایت داده شد تا در تدارک لابراتوارها وکتابخانهٔ مکتب براینده پیشنهاد قطغن وپروان هم تحت غور میباشد .

اتخاذ ترتیب جدید صنوف ۱۲ :

دراثر امتحان سالانه ۱۳۲۹ بوزارت معارف ثابت شد که بواسطه فقدان معلم لایق وصحیح صنوف۱۲ اجتماعی طوریکه باید نتیجه نداده بناء ازشروع سال تعلیمی ۲۹ و۱۳۳۰ شعبهٔ اجتماعیات لغو وشعبه فیلو سایئس افتتاح شد که درآن قوه زیاد تری مضا مین مهمه انداخته شده است قسمیکه درامتحان صنوف ۱۲ درقوس ۱۳۳۰ به ملاحظه رسید واز راپورهائیکه تاحال بشعبه تدریسات توصل ورزیده معلوم میشود که تجویز جدید وزارت معارف نتیجه خوبتری بار آورده است .

استفاده ازفلمهای تعلیمی :

ازبرای آنکه معلمین مکاتب بتوانند ازفلمهای علمی که یك حصه بزرگ در سهای نظری آنهارا دلچسپ ومفید تر ثابت میثما ید ریاست تدریسات از یکطرف بتور ید پرو جکتور ها وفلمهای تعلیمی اقدامات لازمه بعمل آورد ازجانبدیگر شعبه تدریسات ثانوی باشعبه یونو ویونسکو داخل مفاهمه گردیده وتقاضای کمك را نموده است تا حال شعبه تدریسات ثانوی بیشتر ازصد رول فلمهای تعلیمی سی ودو میلیمتر و۱٦ میلیمتر را تهیه ودرمعرض استفاده مکاتب گذاشته است ودرسال تعلیمی ۱۳۳۰ بسا از مکاتب مسلکی وثانوی یکتعدادزیاد ازاین فلمهارا بطلاب نشان داده اند ازجمله سه پرو جکتور هائیکه برای این منظور تورید گردیده است یکی آن فورا درسال ۱۳۲۹ بلیسه ملالی که اطاق بزرگی برای کنفرانسها ونشاندادن فلمها دارا میبا شد داده شد و در سال تعلیمی ۳۰ بدختران هردوره فلمهای خیلی مفید ودلچسپ نمایش داده شد .

الحاقیه حبیبیه وملالی :

چون هجوم جدید الشمولان درلیسه حبیبیه وملالی زیاداست وطلاب از حصه دوردست

فوتوی عمارت نیمه‌کاره مطبعهٔ وزارت معارف

عمارت نیمکارهٔ مکتب ابتدائیه نسوان در کارته ٤

شهر نو بمشکل رسیده میتوا نستند ازانرو وزارت معارف یکباب مکتب ابتدائی بچه ها را بنام ابتدائی حبیبیه ویکباب ابتدائی نسوان‌را بنام ابتدائی ملالی در شیرپور افتتاح کرد که درسال ۱۳۳۰ هرکدام دارای سه شعبه بوده .

در باره مکاتب لیلی ونهاری :
چند سال‌قبل وزیر اقتصاد آنوقت پیشنهاد تاسیس چندباب مکتب‌را بوزارت معارف نمود که تاصنف‌نهم درس خوانده بمکاتب عالی‌صناعتی شامل‌شوند قرار معلوم پلانهای بزرگ برروی کاربود وزارت معارف مکلفیت خودرا دراین باره اجراکرده و ٥ باب مکتب‌راتاسیس‌ولی‌حینیکه فارغ‌التحصیلان لیلیه‌خلم قندهار هرات ولیلیه مرکز ومتوسطه نهاری را بوزارت اقتصاد بعد ازفراغ صنف نهم تقدیم نمود متاسفانه پلانهای موضوعه صناعتی تطبیق شده نتوانست ومکاتب عالی صناعتی افتتاح نشد وزارت معارف مجبور گردید که لیلیه های خلم قندهار وهرات را تدریجا لغو کرده فارغ‌التحصیلان‌مذکور را بکابل احضارو بلیلیه مرکز شامل نمود بدین ترتیب مکتب متوسطه لیلیه مرکز مبدل بیک لیسه گردید که این امربذات خود خیلی قابل اهمیت است .

اول اینکه لیلیه مرکز بزرگترین موسسه لیلیه معارف افغانستان میباشد و از نقطه نظر تعداد متعلمین باهرکدام ازلیسه های بزرگ مرکز همسری مینماید .

دوم آنکه درلیسه لیلیه مرکز ازبسا نقاط دوردست افغانستان طلاب پذیرفته شده است که ازماه قوس ۱۳۳۱ فارغ‌التحصیلان آن مانند سایر فارغ التحصیلان لیسه ها یابخارج اعزام میشوند ویا درفاکولته های داخل به تحصیلات عالی میپردازند .

سوم اینکه این لیسه مانند دارالمعلمین متوسطه که آنهم بعد از این فارغ التحصیل بکلوریا میدهد درهیچ یک دوره خود ازمعلمین خارجی‌برای تدریس بجز درمضمون لسان استفاده ننموده است وتمام مضامین به فارغ‌التحصیلان فاکولته های‌داخل مفوض گردیده است که ازعهده آن بخوبی برآمده اند .

بست ها و کتب جدید :
الف ـ بست های سامان ولوازم تحصیل مکاتب ذکور ونسوان که تجدید نظر را ایجاب میکرد دراین‌عرصه دوسال اصلاح وترمیم شد بعضی کتب درسی خارجی توسط اجرائیه لوازم فرمایش داده شده مانند کتب لیسه های مرکز سلسله (مایکل ویست) اطلس ها که بعضاً وارد شده بعضاً تاسال آینده تعلیمی خواهد رسید .

ب ـ درمتوسطه‌ها ولیسه‌ها بنام کتابخانه پولی دربودجه منظور بود باساس کتابخانه های لیسه های مرکز دارالمعلمین ها ترتیب شد وبمکاتب مربوطه هدایت گردید که

بتنظیم کتابخانه ها دقت نمایند کتابخانه لیسه ملالی بصورت‌خوبی تنظیم گردید در این عرصه دوسال تعداد کتب آن دوچند گردیده است وبتعدادزیاد مجلههای خیاطی و بافت برای پیشبرد سویه طالبات تورید گردیده است .

مکاتب نسوان

دربارهٔ لیسه های نسوان سابقا غوری بعمل‌آمده بود امابروگرام معینی تطبیق نمیشد وسیستم آن واضح نبود ریاست تدریسات عمومی اهمیت مکاتب نسوان را در نظر گرفته درزمینه غور مزیدی نمود اقداماتیکه دراینباره شده‌است ذیلا ایضاح میشود .

۱) باساس پروگرامهای ممالك‌دیگر بادرنظر گرفتن احتیاجات محیطی مابروگرام سه شعبه آن ازقبیل تدبیر منزل شعبه دارالمعلمات ابتدائی وشعبه کامـــل لیسه ترتیب گردیده بعد ازملاحظه شورای عالی معارف بتطبیق کامل آن اقدام خواهیم کرد .

۲) باساس‌این فیصله‌پروگرام‌صنوف‌هفت‌الی‌نه‌لیسه‌های نسوان‌مانندلیسه‌ذکورخواهد بود بعدازفراغ صنف‌نهم حسب تعدادفارغ‌التحصیلات وخواهش‌متعلمات‌یاشعبه کامل‌لیسه شامل شده صنف۱۰ـ ۱۱ـو۱۲ رامانندلیسه های‌ذکورطی نموده‌یاکولته‌نسوان‌شامل‌خواهندشدیا تحت پروگرام معینی دارالمعلمات ابتدائی‌راکه تاصنف ۱۱ داشته خواهد بود تمام کرده بحیث معلم مکاتب ابتدائی نسوان مقررخواهند شد .

شعبه تدبیر منزل : صنف ۱۰و۱۱ خواهد داشت که مضامین عمده آن درصنف۱۰و۱۱ تربیه اطفال‌حفظ الصحه تدبیر منزل میباشد فارغ التحصیلات این شعبه درحیات فـــامیلی داخل شده ومادرهای‌خوبی خواهند بود .

۳) تا آخر سال تعلیمی ۲۸ و ۲۹ در دوره متوسطه وثانوی لیسه ملالـی سه لسان خارجه انگلیسی ـ آلمانی وفرانسوی بحیث لسان تدریس وبرعلاوه بسا از مضامین توسط معلمات خارجی که بدین سه لسان آشنا بودند تدریس میشد در ادامه چنین ترتیب که‌در حقیقت منطقی هم نبود مشکلات زیادی را وزارت معارف مواجه میگردید چه از یکطرف مجبور بود معلمات خارجی زیاد استخدام نماید تا سلسله های جداگانه هر سه لسان را پیش برده بتوانند وازجانب دیگر آمریت نسوان مجبور میشد بنسبت مشکلات لسان بیك تعداد خیلی کم متعلمات هم صنف جداگانه تشکیل نمایدکه این همه تعداد درلسان وتعدد در شعبات خساره مادی ومعنوی را بار می آورد ، ریاست تدریسات عمومیه پس از غور لازمه در بارهٔ این مسئله مهم پیشنهادی درباره داخل نمودن زبان مادری بحیث لسان تدریسی در لیسه نسوان به مجلس علمی معارف تقدیم وفیصله خیلی مهمی حاصل نمودکه

درسال تعلیمی ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ تعلیمات لیسه نسوان کاملا بزبان مادری تدریس گردد
وتمام مضامین بجز لسان خارجه به محصلات فاکولته نسوان که درآن واحد معلمات آن لیسه
میباشد تفویض گردد وازجانب دیگر حتی الامکان کوشش شود تا ازنقطهٔ نظر تدریس
لسان خارجه درهر لیسه وحدت لسان موجود گردد ودراثر این فیصله بس مهم تدریسات
ثانوی بکمک آمریت نسوان ترتیبات جدیدی درلیسه ملالی اتخاذ وشعبات مختلف یک صنف
را حتی الامکان یکجا نموده و تعلیمات را در تمام صنوف بزبان فارسی جاری گردانید
وبه معلمات خارجی که بعد از اتخاذ این تجویز بیکار مانده اند توسط شعبه مامورین
ومعلمین فسخ قرارداد بعمل آورد .

از قرار راپور های تعلیمی وقسمیکه از امتحانات سنوی این مکتب در این اواخر
ظاهر شد در اثر بزل مساعی محصلات فاکولته نسوان و معلمین معلمات دیگر لیسه ملالی
نتیجه سال تعلیمی ۲۹ و ۳۰ نسبت بسالهای ما قبل خیلی ها مثبت بوده و سویه علمی
طالبات رو به بهبودی میباشد .

٤) برای اینکه لیسه ها مشخص گردند اسم ملالی بلیسه شهرنو واسم زرغونه بلیسه
بوستان سرای تبدیل یافت .

٥) برای اینکه دختران بتوانند از فلمهای تعلیمی استفاده کنند پروجکتور و
اطاق مخصوص آن تهیه گردیده وبکار افتاد .

٦) برای کتابخانه لیسه ملالی کتب جدید از سویس و فرانسه خواسته شد که حصهٔ
بزرگ آن توصل ورزیده است .

۷) بستها ی تعلیمی لیسه نسوان خصوصا درحصه مسلکی هردو لیسه تثبیت شده است .

۸) درباره لباس و تقسیم وظایف وتطبیق دروس و کنترول دروس بمکاتب جداگانه
هدایت مفیدی صادر شده است .

۹) درحصه معلمین کمبود فعلا درلیسه ملالی وزرغونه از معلمین لایق ذکور انتخاب و
بکار گماشته شده اند .

مناسبات با شعبهٔ عرفانی یونو :

در دفاتر مرکزی یونو مقیم نیو یارک دفتری بنام شعبهٔ عرفانی یونو که از شعبهٔ
یونسکو مجزا میباشد موجود است و علی الخصوص درباره معرفی نمودن یونو و فعالیتهای
موسسات مختلفهٔ آن بذل مساعی مینماید دراثر درخواست ویلیئام آگار مدیر عمومی این
شعبهٔ عرفانی مدیریت تدریسات ثانوی بحیث نمایندهٔ افغانی برای قایم نمودن ارتباط بین
وزارت معارف افغانستان وشعبهٔ فوق الذکر در اخیر سال ۱۳۲۹ معرفی گردید در عرصهٔ

تقریبا یکسال بیشتر از سه هزار پامفلت ریکلام ونشریات درباره معرفی نمودن موسسات مختلفه یونو وفعالیتهای آنجا بشعبهٔ تدریسات ثانوی واصل وبدسترس قارئین وعلاقه مندان گذاشته شده است .

درموقع سالگرهٔ یونو (۲٤ اکتوبر) مطابق ۳۰ میزان ۱۳۳۰ حسب مرام ترقیخواهی وصلح دوستی ملت وحکومت افغانستان وزارت معارف تمام مکاتب را بعدازساعت ده بجه مرخص نمود و دراثر درخواست مدیریت تدریسات ثانوی سه مرکز (سینما پامیر — دارالمعلمین ها ولیسه ملالی) تعین گردیده بود که در آنجا تشکیل جمعیتهائی بعمل آمده در حالیکه هزاران طلبه وطالبات مطابق تذکار فوق اجتماع نموده بودند این روز را با مسرت فوق العاده وکنفرانسهای نهایت جذاب ومفصلی خوش آمد گفتند و تمام آن آثاری که زاده افکار صلح جویانه دوایر مربوط ملل متحده است بهمه گان توزیع ومرام پاك این مجمع از جانب ذوات متعددی گوشزد وازطرف جمعیتهای مذکور بامراق خاصی تائید وتصدیق گردید بعداً فلمهای حاکی از اقدامات ملل متحده نشان داده شد در هرسه مرکز موصوف تا اخیر روز شوق وشعف فوق التصوری حکم فرمائی داشت و باستقبال این روز تاریخی طلاب مرکز عموما از ساعت ده روز مرخص وگویا روز موصوف مثل روزهای جشن وسرور تقدیر گردید .

فیصله های شورای عالی معارف

سال گذشته ازتاسیس شورای عالی معارف یعنی مجلسی که برای غور وتدقیق در باره کلیه مسایل عرفانی واخذ تصمیمات و وضع قوانین که برای پیشرفت معارف لازم میباشد اجراآت بعمل آرد ودربارهٔ پاره ازفعالیتهای آن درچند ماه اخیر سال گذشته باطلاع قارئین سالنامهٔ کابل رسانیده بودیم اینك به تعقیب آن تصاویبی را که درسال جاری ریاست تدریسات عمومیه در شورای عالی معارف گذشتانده بطور خاص از آنها تذکر میدهیم .

۱) تصویب پروگرام مضامین ابتدائی که ازطرف تدریسات ابتدائی بعمل آمده .
۲) اعزام محصلین بخارج جهت شعبات مختلفهٔ وزارت معارف .
۳) تشکیل کمیسیون ملی یونسکو .
٤) لایحهٔ معاشات مسلکی مکاتب مسلکی .
۵) شروع تدریس لسان دوم ملی از صنف چهارم ابتدائی بتفصیلی است که درحصه راپور مدیریت تدریسات ابتدائی آمده است

۶) شروع تدریس لسان خارجه ازصنف‌هفتم که اینك اصل پیشنهاد وتصویب شورای عالی معارف را بقارئین گرام سالنامهٔ کابل عرضه میداریم .

قبلاًبرین درلیسه های مرکز علاوه برمضامین دورهٔ ابتدائیه لسان خارجه نیز در صنف چهارم شروع میگردید علت این کار آنبود که چون‌تعداد معلمین افغانی برای تدریس مضامین ریاضیات وساینس درصنوف دورهٔ متوسطه و اعدادی کفایت نمیکرد و اغلب مضامین توسط معلمین خارجی تدریس میشد پس لسان خارجه از صنف چهارم شروع میگردیدتاآنکه حینیکه شاگردها بصنف هفتم رسید ذخیره ازلغات و اصطلاحات لسان خارجه حاصل ودر یادگرفتن مضامین ریاضیات وساینس که توسط معلمین خارجی بعمل می‌آمد دچار مشکلات نگردند امانسبت به دلایل که ذیلا تذکار میگردد قطع نظر از آنکه نتیجه مطلوب ازتدریس لسان خارجی درصنوف ابتدائی بدست نیامده بار سنگینی نیز بردوش نو آموزان تحمیل گردیده بود .

الف) درمناطق پشتو زبان زبان فارسی بصنف چهارم ودرمناطق فارسی زبان لسان پشتو درصنف مذکور شروع میشود علاوه براین دوزبان بطلاب درس تلاوت قرآن کریم وبعضی‌محفوظات عربی اعطاء میگردد وچون یکی ازلسانهای دوگانه کشور برای طلاب مناطق مذکور یك لسان نوونا آشنا میباشد لهذا تحمیل یك زبان خارجی بر علاوه فارسی وپشتو وعربی فشار زیادی بالای طلاب خورد سال وارد خواهد ساخت .

ب) شاگردان باید اولتر از همه بزبان مادری بزبان دوم کشور آشنا شوند البته بعد از آنکه درزبان مادری قوت افاده واستفاده را کسب نمودند و ذخیره کافی لغات وقواعد حاصل کردند باید بفرا گرفتن زبان دیگری مصروف شوند عقیده ما اینست که ازتمام وقتیکه درمکاتب ابتدائی دراختیار داریم برای تقویه زبان مادری شاگرد استفاده نمائیم .

ج) درمکاتبی که لسان خارجه درصنوف ابتدائیه شروع میشود تحصیلات دورهٔ ثانوی منحصر بطلاب همان مکتب میباشد اما طوریکه معلوم است تحصیلات دوره های بلند تر باید براساس انتخاب صحیح دوره های پائنتر صورت بگیرد اجراء این پرنسیب حاضراً درلیسه های چهارگانه صورت پذیر نیست چونکه طلاب فارغ سایر مکاتب ابتدائی زبان خارجه را نمیدانند و چون دربین طلاب مکاتب ابتدائی نیز شاگردان باذکاوت زیاد اند لهذا بهتر خواهد بود که بعوض اغبیای دورهٔ ابتدائی لیسه ها باذکای مکاتب ابتدائی موقع تحصیلات عالیتر اعطاء شود واین امر ایجاب میکند که پروگرام تمام مکاتب ابتدائی بشمول ابتدائیه های ضمیمه‌لیسه‌ها دارای وحدت پروگرام شوند وزبان خارجه از صنوف ابتدائی لیسه های مذکور خارج گردد .

د) درصورتیکه این منظور عملی میشود نه تنها برای طلاب مکاتب ابتدائیه مرکز بلکه برای طلاب ذکی مکاتب ابتدائیهٔ اطراف نیز چانس شمول در لیسه های مرکزی وکسب تحصیلات عالیتر اهداء خواهد شد .

ه) حاضراً در پروگرام مکاتب ابتدائی ضمیمه لیسه ها وسایر مکاتب ابتدائی از یك طرف و در بین مکاتب ثانوی مرکز و ولایات از طرف دیگر وحدت پروگرام موجود نیست چنانچه در لیسهٔ دارالمعلمین ولیسهٔ لیلیه مرکز و متوسطهای اطراف زبان در صنف هفتم ودرلیسه های چهارگانه ازصنف چهارم شروع میشود برای ایجاد همرنگیدربین مکاتبهمنوع لازم میشودکه زبان خارجه ازابتدائیه لیسهابدوره متوسطه انتقال داده میشود .

و) دروقتیکه لیسه های مرکز تشکیل گردید برای تدریس مضامین ریاضی وساینس معلمداخلی نداشتیم و مجبور بودیم بمعلمین اجنبی رجوع نمائیم چنانچه در آغاز امرحتی ازصنف اول ببعد اغلب مضامین توسط خارجیها تطبیقمیشد برای آنکه شاگردان قدرت افاده واستفادهراکسب کنند مجبور بودند تدریس لسان خارجه راهرچه زود تر شروع کنند چنانچه درسابق لسان خارجه بصنف اول شروع میشد اینك متعلمین فارغ التحصیل داخل وخارج تااندازهٔ احتیاجات لیسههارا تکافو میکنند ومامیتوانیم بدون مشکلات زیاد الیصنف نهم تدریس مضامین رابزبان کشور اجراکنیم تدریس بلسان خارجه اصلا مخالف شئون ملییك مملکت است ومامآرزو داریم هرچه زودتر زبانهای ملی خود را جانشین زبانهای بیگانه بسازیم اینمنظور حاضرادرلیسه نجات حبیبیه وغازی تااندازه عملیشده ونتائج بس اطمینان بخشی اعطاء نمودهاست امیدواریم درآینده قریب تااندازه که معلم باکفایت دردسترس ماباشد این مرام را درتمام لیسهها وبتمام دورهها تطبیق نموده وزبانهایملی رابحیث (میدیم انسترکشن) قراردهیم پس براساس اینمنظور زبانهای کشور مقام اولیترا احراز نموده وباادامه لسان خارجه در دوره های ابتدائی ضرورتی نخواهد ماند ونقصی کهازین رهگذر درفراگرفتن السنه خارجه عاید میشود میتوانیم آنرا دردوره ثانوی تلافی نمائیم .

ز) هیئت علمی یونسکو نیز نظریات وزارت معارف را در ینمورد تائید نموده وراپوریکه تقدیم کرده اند این مطلب راجداً توصیه وسفارش میکنند لهذا برای رفع این مشکل مجالسیکه درآن انجمنعلمی معارف ومدیران خارجی لیسه های مرکز ونماینده یونسکوسهمداشتند دائر و بالاخره بتاریخ ۲۹/۱۲/۲۳ چنینفیصله بعمل آوردند

۱) سر از امسال درصنفچهارملیسه هالسانخارجه خوانده نشودوزبانخارجه تدریجاً بصنفهفتمانتقال یابد درینصورت درسال۱۳۳۳ شروعلسانخارجه بصنفهفتمخواهد رسید .

۲) لیسه هائیکه معلمین داخلی دارند موظف‌اند مضامین را بزبان ملی تدریس کنند هروقت وزارت معارف وفاکولته‌ها معلمین جدیدی بلیسه‌ها معرفی نمایند آنهاعوض معلمین خارجی درصنوف متوسطه وثانوی تدریس خواهندکرد .

۳) هروقت لسان خارجه بصنف ۷ رسید یعنی درسال ۱۳۳۳ وزارت معارف در تزئید ساعات لسان خارجه دردوره صنوف ۷ - ۸و۹ در مجلس جداگانه اقـدام بعمل خواهد آورد مراتب قرارفوق بمجلس شورای عالی معارف تقدیـم وبتاریخ ۲۶ ر ۲ ر۳۰ ذیلاً فیصله بعمل آمد .

پیشنهاد وزارت معارف درباره انتقال تدریجی زبان خارجه ازصنف چهارم ابتدائی بصنف پنجم لیسه ها جلسه مورخه ۲۶ ثور ۱۳۳۰ شورای عالی معارف مطرح مذاکره قرار گرفته وچنین تصویب میشود .

۱) نظریه وزارت معارف درمورد انتقال تدریجی (یعنی ازسال تعلیمی ۲۹ و۱۳۳۰ طی سه‌سال) زبان خارجه ازصنف چهارم بصنف‌هفتم درست است حسب‌آن اقدام بعمل‌آید .

۲) زبان خارجه برای فرا گرفتن علوم متنوعه در دوران تحصیل شاگرد وبعد از آن موثر ترین عامل‌است پس‌مطابق پیشنهاد وزارت معارف ازآغازسال هفتم الی اخیرصنف ۱۲ زبان خارجه باید بصورت متمرکز (Jntensive) یعنی تعداد ساعات زیاد وتوسـط معلم صلاحیتدار حتی المقدور اهل زبان تدریس گردد .

۳) تاوقتیکه معلم‌داخلی برای‌مضامین ساینس دردوره ثانوی یعنی ازشروع صنف دهم بدسترس نباشد مضمون مورد بحث بزبان خارجی وتوسط معلـم اجنبی تـدریس شود وهرگاه معلم باصلاحیت داخلی تهیه‌شوددر آنصورت مضمون ساینس بزبان ملی تدریس خواهدشد .

٤) چون رابطه تعلیمات دوره کامل ثانوی باتحصیلات عالی امریست بدیهی لهذا ازجلالتماب وزیرصاحب معارف که آمرمستقیم پوهنتون نیزمیباشند تقاضا میشود تاموضوع اصلاحات اساسی فاکولته‌های موجوده راازقبیـل تکـمیل کـتب کـتابخانـه ها لوازم لابراتوارها استخدام استادان ونکات مهم دیگر بریاست پوهنتون ابلاغ ومقرر فرمایند برای‌بحث مسئله مجالسی ترتیب دهند ونتائـج را بعرض مقامات صالـحه برسانند تافاکولته های کشور معنا معادل فاکولته های ممالك مترقی گردند .

مدیریت تدریسات مسلکی

تدریسات مسلکی در جریان سال ۲۹و۳۰ باصلاحات واقـدامات ذیـل توفـیق حاصل نموده است :

مکتب میخانیکی .

برای تکمیل کار تدریسی مکتب یکنفر مدیر تخنیکی وپنج نفرمعلم المانی برای شعبات آتی استخدام شده اند جریانهای قوی جریانهای ضعیف تکنالوژی بسته کار وترمیم موتر .

علاوه برآن کارگاه هایذیل خریداری وبکار انداخته شد کارگاه جریان قوی برای تعلیم اصول ترمیم نصب ومراقبت آلات وماشین های برقی کارگاه قالب گیری وکارگاه ریخته گری کهباسامان مذکورمکتب میخانیکی دارای اولین ریخته گری اصول کشورخواهدشد کارگاه ترمیم موتر - کارگاهنل دوانی .

برای خریداری کارگاه جریان ضعیف فرمایشات لازمه صادر گردیده است چون کار تدریسی وسامان تعلیمی تااندازه تکمیل گردیده حرفههای تخنیکی مکتب بصورت ذیل تثبیت یافته بسته کاری ماشین افزارساز- آهنگر- بسته کار نل - ترمیم کار موتر برقی کارگر تیلفون-حلبیساز-قالب گیروریخته گر-نجارمدل ساز- میخانیك آلات دقیق .

پروگرام مکتب در گذشته نظربه کمبود معلم وسامان اقتضائی بود وشاگردان نمیتوانستند بعلت نواقص مذکور بحرفه ومسلك خویش طوریکه شاید وباید تسلط واحاطه حاصل کنند درظرفسال گذشته بکمك معلمین تازه وارد موفق شدیم پروگرام شعبات مختلفهرا ازروی نصاب تعلیمی مکاتب شبهآن در خارج مبنی باساسات علمی مرتب نمائیم پروگرام جدید مضامین زایده راحذف نموده وبرروی سهسال تمرکز مییابد بدین وجه ازیکطرف کیفیت وما هیت درسی اصلاح گردید وازطرف دیگر مدت یکسال تمام دروقت تحصیلی شاگرد صرفه گردید برای بلند بردن سویه متعلمین یك صنف مخصوص تعلیمات (استادی حرفه) ایجادگردید شاگردانیکه دوره سهساله راطی نموده صاحباستعداد وشایق بادامه تحصیل وافزایش معلومات خود میباشند درینصنفپذیرفته شده مدت یکسال تحت پروگرام نظری وعملی خاصی زیر تعلیم گرفته میشوند در پایان سال شاگردانیکه در امتحان کامیاب میشوند موفق باخذ تصدیقنامه استادی حرفه گردیده از حقوق وامتیازات بیشتری برخوردار میشوند .

حصول تصدیقنامه استادی فن منوط بشرایط ذیل است .

قدرت اجرای کارها وابسته بهحرفه مربوطه باستقلال کامل اجرای محاسبات مربوطه بدون کمكدیگران قدرت خواندن رسمهای تکنیکی وطرح بعضیرسم های بسیطمربوط به کارگاه بصورت مستقلانه - شناسائی کامل تمام مواد کار موارد استعمال وطرز

از مناظر کورس های اکابر در کابل

طلاب کورس اکابر بامدیر ومعلمین کورس

متعلمین ومعلمین کورس اکابر مشغول درس دیده میشوند

بکار بردن آنها معرفت اصول سنجش قیمت مواد ساخته‌شده طرق صرفه مواد ـ شناسائی طرز اداره یك کارگاه استعداد در رهنمائی طلاب و یا گروپهای کارگران مخصوصاً مراقبت اخلاقی داوطلبان کورس ماستری حائز اهمیت است و برای اشخاص که ازین رهگذر اعتماد واطمینان کامل‌را حائزنمیشود موقع شمول کورس داده نمیشود .

درطرز انتخاب طلاب مکتب اصلاحاتی بعمل آمده واغلبا شاگردانیکه بشقوق تکنیکی شوق وتمایل داشتند قبول گردیدند ـ علاوه بر آن برای آنکه طلاب ولایاتی نیز از تحصیلات مکتب مستفید شوند برای بار اول عده ازطلاب ولایات درمکتب پذیرفته شده در نظر است برای سالهای مابعد نیز برای طلاب ولایات موقع داده شود اباته واشاعه این شاگردان بلیسه لیلیه مرکزی بعمل می آید .

برای تربیه معلمین افغانی نیز پلانی زیر نظر گرفته شد امید واریم در آینده نزدیك ازاستخدام معلمین خارجی برای مکتب میخانیکی بی نیا ز گردیم فارغ التحصیلان دوساله آن (٦٤) نفر میشوند .

مکتب تخنیك عالی کابل

ایجاد چنین یك‌مکتب ازآمال دیرین کشوربوده باطرح نقشه مکتب عالی تخنیکی این آرزو بهمرحله عملی نزدیکتر گردید .

درسال ۱۳۲۸ وزارت معارف تصمیم گرفت به کمك مؤسسات ذیعلاقهٔ امریکائی مکتب تکنیکی بپایه وستندرد مکاتب مشابه آن درخارج بوجود آرد بعد ازفراهم آوری مقدمات کار مستر سودر برگ را مامو ر نمود که درامریکا بامجامع علمی وارباب تخصص تماس حاصل پروگرام و خط مشی آنرا طرح وضمنا ازمؤسسات خیرهٔ ذیعلاقهٔ آن کشور کتب ـ ماشین وباقی سامان ولوازم لابراتوار بطریق امداد و اعانه حاصل وفراهم کند . نامبرده درظرف دوسال توقف‌خویش در آنجا بترتیب پروگرامها وخطوط اساسی تعلیمی مکتب موصوف وجمع آوری سامان ولوازم لابراتوار بقیمت بیشتر از صد هزار دالر توفیق حاصل و دراخیر سال ۱۳۲۹ بکابل مراجعت نمود علاوه برسامانیکه ازراه کمك دستیاب گردید و زارت معارف مبالغ هنگفتی جهت خریداری سامان کمبود واستخدام معلمین اعتبار داده مکتب را در اوایل سال ۳۰ رسماً افتتاح نمود .

مکتب عالی تخنیکی کابل متشکل از سه قسمت است .

الف) : قسمت عالی که دارای شعب مختلفهٔ انجنیری بوده هدف آن تربیه نفر بپایهٔ وستندرد دارالفنون های تخنیکی میباشد چون‌سامان کافی فعلاً دردسترس‌نیست تشکیل

این قسمت به‌آینده محول گردیده‌است امیدواریم بعداز تکمیل سامان‌وایجاد لابراتوارهای لازمه این قسمت را نیز متدرجاً روی‌کار بیاوریم .

ب) : قسمت متوسط که هستهٔ اصلی این مؤسسه را تشکیل میکند هدف آن تربیه نظری وعملـــی شاگردان بپایهٔ تکنیکم ها و مکاتب متوسطهٔ تکنیکی خارج میباشند این قسمت دارای شعب ذیل میباشد .

انجنیری موتری ـ انجنیری میکانکی ـ انجنیری برق ـ انجنیری ماشینهای حرارتی انجنیری مـــواصلات (بی سیم رادیو ـ تیلفون) انجنیری کیمیا ـ انجنیری نساجـــی انجنیری تعمیرات .

وزارت معارف تاسیس تمام این شعبات را طوریکه‌م بنابرعدم وسایل کافی فقدان اعتبار پولی واز همه بیشتر نداشتن تجارب لازمه برای ادارهٔ چنین یك مکتب بزرگ ممکن ندانسته درنظر دارد درین مورد قـــدم بقدم جلو برود وشعبات مختلفه‌را متدرجاً تاجائیکه وسائل اجازه میدهد یکایك افتتاح نماید . در سال ۱۳۳۰ شعبات برق‌وموتر آنرا روی‌کار آوردیم ودر سال آینده شعبهٔ انجنیری تعمیرات را برآن اضافه خواهیم نمود حاضراً سامان گرد آورده پیهم بکابل میرسد ولابراتوار ها و کتابخانهٔ مکتب درحال انکشاف میباشد در سال ۳۰ ازجملهٔ کادر تدریسی (۵) نفر از امریکا استخدام گردید ودرحدود شصت نفر از شاگردان ولایاتی ایسهٔ لیلیه مرکزی به تکنیکم سپرده شد درسال آینده در نظراست تعداد شاگردان را به (۸۰) نفر ارتقا داده وبـــرای ابته اعاشه آنها لیلیه جداگانه روی کار آوریم .

زبان تدریسی فعلاً انگلیسی است . درآینده وقتیکه معلمین افغانی زمام تدریس‌را دردست بگیرند زبانهای خود کشور جانشین زبان اجنبی خواهد شد .

چون شرط قبول مکتب فراغت ازصنف نهم متوسطه ها قرار گرفته است ومعلوماتیکه متعلمین درجریان سه سال دورهٔ اول متوسطه در لسان انگلیسی کسب نموده اند بـــرای افاده واستفاده کفایت نمیکند لهذا برای‌آنکه متعلم قدرت فهمیدن وفهماندن در زبان انگلیسی پیدا نماید کورس جدیدی بنام کورس انگلیسی معجل تشکیل گـــردید این کورس مبتنی باساسات نوین طرز تعلیم لسانهای اجنبی بوده از وسایل تازه مثل آلـــهٔ ضبط صدا استفاده مینماید که در ظرف هشت هفته متعلم را قابل به تفهیم وتفهم بنماید . طوریکه درجریان سال مشاهده شد نتیجهٔ کورس نهایت اطمینان بخش است به اندازئیکه وزارت معارف تطبیق آنرا در مکاتب دیگر مثل مکتب حبیبیه در نظر گرفته است .

دار المعلمین :

درسال ۲۸ و۲۹ وزارت‌معارف راجع به‌تربیهٔ معلم دو تصمیم مهم ونافع اتخاذنمود :

الف) : برای تربیهٔ آموزگاران ابتدائی دارالمعلمین نه صنفی را کافی ندانسته دورهٔ تحصیل‌آنرا بیازده سال ارتقا بخشید این تصویب درجریان سال۲۹ و ـ ۳۰ براساس پروگرام تازهٔ که برای دارالمعلمین یازده ساله وضع گردید درمحل اجراء قرار گرفت خطوط اساسی این پروگرام آنست که درسه سال اول بعدازدورهٔ ابتدائی نصاب متوسطه های عادی بااختلافات جزئی تطبیق گردیده تنها درعوض لسان خارجه به تقویهٔ خط وسواد توجه بیشتری مبذول میگردد . دوسال اخیر برای تــدریس مضامین مسلکی وتطبیقات شاگردان درمکـتب ابتدائی تجربوی اختصاص می‌یابد باین حساب قبول شاگرد در دوسال اخیرمنحصر بشاملین دورهٔ اول متوسطهٔ خود دارالمعلمین‌نیست بلـکه برای فارغ‌التحصیلان بااستعداد سائر متوسطه های مرکـز و ولایات نیز راه شمول باز می‌ماند .

درپایان سال ۱۳۳۰ (۴۰) نفر از صنف نهائی دارالمعلمین یازده صنفی فراغت حاصل وبانیروی علمی وآمادگی بیشتر درمکـاتب ابتدائی مقرر و مصروف گردیده اند .

ب) : سابق برین تربیه‌معلمین دورهٔ اول ثانوی یعنی صنوف ۷ ـ ۸ و۹ از دارالمعلمین ۱۲ ساله صورت گرفته فارغ‌التحصیلان این مکـتب بلافاصله بتدریس به مکـاتب متوسطه مامور میشدند چون تحصیلات معادل به کـلوریا برای تدریس درمکـاتب متوسطه کـافـی نبود وزارت معارف تصمیم گـرفت کـه مـن بعد معلمین دورهٔ اول متوسطه هارا نیز ازفارغ‌التحصیلان فاکولتهٔ سیانس و ادبیات مقرر نمایند بدین ترتیب دارالمعلمین متوسطه منحل ودرجریان سال ۲۹ و۳۰ بیك لیسهٔ لیلیه که در آن طلاب تمام ولایات کشور شامل میباشند مبدل گردید . این لیسه احضاریه فاکولته های سیانس وادبیات را تشکـیل نموده جزء اعظم دانشجویان آن از بین فارغ‌التحصیلان همین مکـتب انتخاب میشونــد دردوام دوسال گـذشته بتعداد (۱۳) نفر فارغ وبفاکولته های مذکور معرفی گردیدند . و۷نفر معلم شدند .

علاوه برای تغیرات وتبدلات درجریان سالهای ۲۹ و۱۳۳۰ بتدریسات هـردو مکـتب فوق‌الذکر توجه وعنایت بیشتری مبذول گردید طوریـکه امتحانات سالانه اخیر نشان داد سویهٔ تعلیمی آنها بصورت مخصوصی ترقی کرده است .

دشپی دارالمعلمین وکورسهای لسان :

از کورسهای دشپی دارالمعلمین کـه منظور آن بلند بردن سویهٔ آمـوزگاران فارغ‌التحصیلان دارالمعلمین ۹ صنفی سابق بپایهٔ تحصیلات دارالمعلمین ۱۱ صنفی میباشد .

(۱۱) نفر ازشعبهٔ سیانس و(۹) نفر ازشعبهٔ اجتماعی فراغت حاصل نمودند علاوه بران (۱۳) نفر بکسب تصدیقنامهٔ زبان انگلیسی ویك تعداد نفر باحراز تصدیقنامهٔ کورس زبان روسی توفیق یافتند .

مکتب تجارتی :

درسال گذشته برای این مکتب دونفر معلم آلمانی استخدام گردیدند مکتب متوسطهٔ نهاری که قبل‌براین جداگانه اداره‌میشد بحیث احضاریه مکتب‌تجارت بدان‌منضم گردید درپروگرام هردو مکتب تجدید نظر واصلاحاتی بعمل‌آمد تاتدریسات مکتب بهدف ومرام اصلی آن نزدیکتر گردد .

برای تدریس ماشین نویسی در جریان سال یکعده ماشینهای تحریر فارسی و لاتینی ازسویدن خریداری ووارد گردید علاوه برآن برای‌تطبیق سیستم اعمی (ده انگشتی) برماشینهای فارسی تحقیقات وتتبعات بعمل‌آمد .

برای تاسیس یك لابراتوار تکنالوژی ویك اداره نمونه داد وستد بانکی که برای کسب تجارب عملی طلاب خیلی نافع میباشد مقدمات کار فراهم گردیده در نظر است در شروع سال آینده تعلیمی درس ماشین نویسی و تطبیقات طلاب در ادارهٔ مدل هردو بجریان افتد .

بجهت تربیه معلمین مکاتب تجارت درجزء پلان عمومی وزارت‌معارف برای‌تهیه معلمین مسلکی عدهٔ بخارج اعزام گردیدند .

مدرسهٔ علوم شرعیه :

این مکتب مهم ونافع درجریان سال ۲۹ و ۳۰ باعطای دو دوره فارغ‌التحصیل توفیق یافت سه نفر آن‌برای تحصیل علوم عربی بهمصر اعزام وباقی (۵۰) نفر بفاکولتهٔ الهیات که حسب تصویب وزارت معارف پارسال تاسیس یافت معرفی وشامل گردیدند در ظرف سال دومعلم مصری تازه استخدام گردیده باقی‌جریان مدرسه نورمال واطمینان بخش بود .

مکتب زراعت :

درظرف سال ۲۹ و ۳۰ یکنفر معلم زراعت ازآلمان استخدام و لابراتوار های نباتات کیمیای امراض زراعتی از خارج خریداری و وارد گردید باوصف مجاهدتهای بیشمار وزارت معارف متأسفانه این مکتب مهم بعلت فقدان معلمین دائمی افغانی مشکلات استخدام معلم ها ی لایق خارجی وعدم آشنائی آنها باقلیم وخاك کشورما عدم اعتبار پولی برای ایجاد فارم بزرگ زراعتی و تجربه خانهای تربیهٔ حیوانات وغیره مؤسسات که

جز ولاینغلک یك مکتب زراعت مدرن میباشد هنوز هم بجریان اساسی فائز نگردیده است .
معهذا بهمکاری متخصصین ریاست زراعت تا اندازهٔ که مقدور بود تدریسات جریان داشت تعداد شاگردانیکه دردو سال اخیر ازصنف نهائی این مکتب فراغت حاصل ودر ریاست زراعت داخل کار گردیدند . (٦٧) نفر بالغ میشود . برای تحصیل رشتهٔ معلمی زراعت درسال ۲۹ و۳۰ (پنج) نفر بممالك مختلفهٔ امریکا واروپااعزام گردیدند .

دار العلومها :

تدریسات دارالعلوم عربیه مرکز و دارالعلومهای عربیه ولایات بصورت عادی جریان داشت درسال ۲۹ و۳۰ بتعداد (۲۲) نفر عالم متبحر درعلوم دینی وعربی ازآنها فراغت حاصل وبوزارت عدلیه ومعارف بکار گماشته شدند .

مکتب اصول تحریر :

برای تقویهٔ سوادوخط درپروگرام اینمکتب تعدیلاتی بعملآمد ومضمون ماشین نویسی در جزو نصاب داخل شد برای استفادهٔ بیشتر تدریسات مکتب بصورت دو وقته یعنی قبل ازظهر وبعدازظهر جریان یافت درجریان سال ۲۹ و۳۰ (۷۰) نفر از مکتب اصولتحریر فراغت حاصل وبدوایر دولتی شامل کار شدند .

کورس مجسمه سازی و تزئینات :

این کورس زیر اثر پروفیسور کروسی مجسمه ساز ایطالوی دائر گردیده ده نفر ازفارغالتحصیلان سابق شعبهٔ رسامی مکتب صنائع در آن مصروف کار گردیدند طلاب مذکور بعدازاتمام دورهٔ دوساله تحصیلی درپایان سال ۱۳۳۰ فراغت حاصل و در مکاتب مرکز حیث معلم شامل کار گردیدند .

٤ ـ مدیریت یونسکو

سال گذشته ازورود یکنفر مشاور فنی ازطرف یونسکو به افغانستان سخن رانده وگفته بودیم کهمشاور موصوف موسوم به ادمن سیده جهت کمك درتطبیق نقاطی که در راپور هیئت تربیوی یونسکو ذکر شده وبعقیده وزارت معارف قابل اجرا درمملکت شناخته میشود فرستاده شده است وضمناً چنین تذکار داده بودیم که مشاور فنی مدت ششماه درافغانستان اقامت خواهد کرد . در اثر درخواست وزارت معارف اقامت مشاور فنی ازطرف سازمان تربیوی برای ششماه دیگر تمدید یافت . وزارت معارف نظر باحتیاجات فعلی ازمشاورفنی خواستگار ترتیب پروژههای گردید که برای پیشرفت معارف ضروری شناخته میشد . واین پروژه ها عبارت است از :

۱- پروژه راجع به‌تربیه وتشکل مسلکی معلمین ومفتشین .
۲- پروژه درباره چوکات پیداگوژیکی واداری معارف افغانستان .
۳- پروژه راجع به‌اصلاحات تعلیم اساسی وتعلیم تخنیکی .
٤- یکعده پروژه های دیگر که‌ذکرآن باعث تطویل خواهد گردید .

این پروژه ها فعلاً موردغور وزارت معارف قرار گرفته است وعندالموقع به‌منصه اجرا گزاشته خواهد شد . مشاور مذکور بعد ازانقضای مدت معینه بتاریخ ۱۱ جنوری ۱۹۵۲ مطابق ۱۹ جدی ۱۳۳۰ عازم وطن خود گردید ،

تاسیس کمیسیون ملی یونسکو در افغانستان

نظر به‌ماده هفت اساسنامه یونسکو ممالك عضو سازمان مکلفند برای پیشبرد مقاصد یونسکو درممالك منسوبهٔ خویش کمیسیونی بنام کمیسیون ملی یونسکو تاسیس کنند. حین شمول افغانستان به‌سازمان عرفانی علمی و تهذیبی ملل متحده کمیته موقتی یونسکو درمرکز وزارت تاسیس گردید ونیز مدیریتی بنام مدیریت یونسکو روی کار آمد « اول جولائی ۱۹٤۸ » سپس وزارت معارف در صدد احداث کمیسیون ملی یونسکو درافغانستان برآمده ولایحهٔ ترتیب کرد .

لایحه مذکور درمجلس وزراء تصویب ودراثر صدور فرمان صدارت عظمی مجلسی درمرکز وزارت بتاریخ ۲۰ جدی ۱۳۲۹ منعقد ودرباره تشکیل کمیسیون ملی مذاکره وغور بعمل‌آمد درنتیجه‌ع ، ص دکتورمحمدانس‌خان رئیس پوهنتون‌بحیث رئیس کمیسیون ملی ودوکتور عبدالرحیم خان منشی کمیسیون ملی تعین گردیدند مدیریت یونسکو دفتر کمیسیون ملی شناخته شد . کمیسیون ملی مرکب ازدوازده عضو است که اسمای شان درذیل درج میگردد .

ع ، ج ، س ، ا وزیر صاحب امور خارجه . ع ، ج ، وزیر صاحب معارف ع،ج وزیر صاحب اقتصاد ، ج ، رئیس مطبوعات ، ع ، ص رئیس صاحب پوهنتون . ع ، ص رئیس صاحب تدریسات عمومی معارف ، ع ، ص معین صاحب تدریسی معارف . ع ، ص رئیس صاحب شوراء . ع ، ص احمدعلیخان کهزاد . بناغلی‌عبدالحمید خان‌زابلی ع ، ص دوکتور میرنجم‌الدین خان . ص دوکتور محمداکرم خان . بناغلی دوکتور عبدالظاهر خان .

چون کار های محوله کمیسیون ملی متنوع است وحل این مسایل تقاضای طرح کمیسیون های فرعی اختصاصی را مینمود لذا چنین تصویب بعمل آمد که‌کمیسیون های اختصاصی فرعی درزمینه های مختلفه علمی آرتی تربیوی وتخنیکی بوجود بیاید تااین

زمان تنها کمیسیون فرعی تخنیکی که وجودش از همه ضرورتر شمرده میشد احداث گردیده است ودرین کمیسیون فرعی اشخاص فنی وزارت وموسسات ملی که به مسایل تخنیکی دسترس دارند شامل میباشد اسمای اعضای کمیسیون فرعی تخنیکی حسب آتی است .

بناغلی دوکتور محمدحیدر خان مدیر تدریسات مسلکی وزارت معارف بحیث رئیس بناغلی عبدالشکور خان رئیس تفتیش وزارت معارف . بناغلی سیدعبدالاحد خان معین وزارت معدن . بناغلی عبدالمجید خان مدیر عمومی تخنیکی وزارت مخابرات . بناغلی احمد علیشاه خان مدیر تحقیق ومطالعات وزارت اقتصاد ملی ؛ بناغلی دوکتور انورعلیخان نماینده ریاست صناعتی بانك ملی . بناغلی عبدالصمد خان انجنیر نماینده شرکت برق . عزتمند مستر سودربرگ مدیرموسسه تخنیکی. عزتمندمستر تروتمن مدیرمکتب میخانیکی.

کمیسیون های فرعی دیگر نیز عنقریب تاسیس خواهند شد .

شمول افغانستان درششمین کنفرانس عمومی یونسکو و دومین کنفرانس منطقوی کمیسیون های ملی ممالك حوزه جنوب شرق آسیا

۱ـ ششمین کنفرانس عمومی یونسکو درپاریس بتاریخ ۱۸ جون ۱۹۵۱ دایر وبتاریخ ۱۱ جولائی ۱۹۵۱ خاتمه یافت هیئت افغانی درین کنفرانس مرکب بود از ع ، ص عبدالشکور خان رئیس تفتیش وزارت معارف بحیث رئیس هیئت وبناغلی عبدالحکیم خان ضیائی رئیس سابق تدریسات ثانوی عضو هیئت . حسب معمول ومطابق ماده هشت اساسنامه یونسکو هیئت افغانی راپور فعالیت عرفانی مملکت مرتبه رئیس صاحب کمیسیون ملی را به کنفرانس ارائه داشت نکات مهمی که درین کنفرانس مطرح مذاکره قرار گرفت بهشرح ذیل بیان میشود :

تعیین جای ووقت اجلاس هفتمین کنفرانس عمومی یونسکو پذیرفته شدن پنج عضو جدید . لاوس / کامبوج / ویتنام / جاپان وآلمان که بهاین ترتیب ممالك عضو یونسکو بالغ به ٦٤ گردید . دوساله شدن جلسات کنفرانس عمومی یونسکو که بعد از کنفرانس هفتم هردوسال صورت خواهد گرفت ، اتخاذ تصمیم جدید برای پیشبرد تعلیم اساسی که بدون ازدیاد سهمیه دول از داخل بودجه یونسکو کارسازی خواهد شد . هیئت افغانی ازسازمان موصوف و عده کمك های زیادی ازقبیل اعطای سامان لابراتوار / سامان فلم گیری وپروژکتور / فلمهای تربیوی / لوازم تحصیل / تابلوهای علم الاشیاء / بیالوژی تاریخی / جغرافیائی / کتب درسی و تکنالوژی وغیره بدست آورد علاوتاً به وساطت دارالفنون پاریس یك تعداد کتب درموضوع اجتماعیات وسیانس به دارالفنون افغانستان

بطور تحفه داده ودراخیر هیئت افغانی بالای موضوع ذیل که کمک عرفانی یونسکو متناسب بهسهمیه هر کشور نبوده بلکه احتیاجات مملکت ولوسهمیه آن کوچك باشد مد نظر گرفته شود پافشاری نمود این موضوع ازطرف دارالانشاء یادداشت گردید .

دومین کنفرانس منطقوی کمیسیونهای ملی ممالك حوزه جنوب شرق آسیا

بهصوابدید یونسکو کهمیخواهد همکاری عرفانی را دربین ممالك یك حوزه معین بطور نزدیك فراهم آورد تاحال دو کنفرانس منطقوی کمیسیونهای ملی دایر گردیده است کنفرانس اولی درامریکای لاتین ودومین دربانکاك برای ممالك حوزه جنوب شرق آسیا کهدرآن دوازده مملکت نماینده فرستاده بودند . بنا بردعوت یونسکو ع ، ص دکتور محمد انس خان رئیس پوهنتون ورئیس کمیسیون ملی یونسکو بهپول سازمان مذکور درین کنفرانس شرکت جستند کنفرانس مذکور بتاریخ ۲۶ نومبر ۱۹۵۱ دایر گردیده والی ۱۱ دسامبر ۱۹۵۱ ادامه داشت دریــن کنفرانس مفکوره همکاری نزدیك ممالك حوزهٔ جنوب شرق آسیا در زمینه عرفانی تأئید وتشئید گردید . مقصد این کنفرانس تقویه کمیسیون های ملی وبکار انداختن آنها طبق هدایات کنفرانس عمومی بوده ودرین مسایل ازیك طرف پیشنهادات یونسکو به کنفرانس مطرح بحث قرار داده شد وازطرف دیگر نظریات ممالك اعضا درباره طرز آینده همکاری بایونسکو تدقیق گردیده بهاساس آن راپورهای کهممالك اعضا باید در آینده درنظر بگیرد تصویب گردید .

تصاویب مذکور مربوط بهأصلاح کمیسیون ملی احداث مراکز محلــی و بالخاصه مسئله تربیه اساسی تعلیمات درباره حقوق بشر پروگرام عمومی کمكهای تخنیکی وغیره بوده است مطابق پلانامداد تخنیکی یونسکو برای سال ۵۲ چهار متخصص وشش فیلوشیپ بادهزار دالر برای افغانستان تخصیص داده شده .

شمول افغانستان در موسسه جدیدالتاسیس شرق قریب ومیانه در دارالفنون کولمبیا

قارئین محترم مطلع خواهندبود کهدردارالفنون کولمبیا موسسهشرق قریب وشرق میانه تاسیس گردیده است وازطرف مدیر موسسه مذکور ازنماینده افغانستان دریونو خواهش شد تاافغانستان نیز درآن شامل ودرتبادله کتب مجلات وآثار علمی و تبادله علماء جهت معرفی مملکت باایشان همکاری کند . درآثر پیشنهاد وزارت معارف وصدور فرمان صدارتعظمی شمول افغانستان درموسسه مذکور تصویبشد وبهشعبات مربوطه وزارت معارف ابلاغ گردید تادرثانی درفرستادن چنین اطلاعات مفیده بهموسسهمذکور بذل توجه فرمایند.

یك منظره ازطلاب کورس اکابر در داخل صنف تعلیمی

یکی از متعلمین کورس اکابر در مقابل متعلمین دیگر مشغول قرائت کتاب دیده میشود

اعطاء یك فیلوشیپ از طرف یونسکو برای افغانستان

نظر به پروگرام مصوبه خود چندماه قبل یونسکو برای افغانستان یك فیلوشیپ قایل شد که به اثر آن وزارت معارف دوسیه سه نفر از مربیون خویش را به سازمان موصوف فرستاد تا از بین آنها یك نفر را برای استفاده فیلوشیپ فوق انتخاب نماینـد عنقریب جواب آن مواصلت خواهد کرد .

الحاق افغانستان در کنوانسیون معافیت گمرکی جهت توریدسامان تعلیمی

به سومین کنفرانس یونسکو پروژه طرح کنوانسیون معافیت گمرکی برای تورید سامان بصری وسمعی که دارای جنبهٔ عرفانی باشد مطرح مذا کره قـرار گرفت وچنین تصویب بعمل آمده بود که موافقه مذکور ترتیب ودرلیکسکس جهت امضاء گذاشته شود ونماینده افغانستان عبدالحمیدخان عزیز در ۱۸ اکتوبـر ۱۹۵۱ مطابق ۱۴ میزان ۱۳۳۱ ازطرف افغانستان به کنوانسیون فوق امضاء نموده اند .

ورود یکنفر متخصص مکاتیب تخنیکی در کابل

موافقه امداد تخنیکی بین وزارت معارف ویونسکو بتاریخ ۹می ۱۹۵۱ به امضاء رسید نظر به پروگرام امداد تخنیکی وبه اثر درخواست وزارت معارف اخیراً یکنفر متخصص به پـول سازمان موصوف وارد کابل شـد تا درترتیب و تعدیل پروگـرام واصلاح مکاتب تخنیکی وزارت معارف که کمك نماید متخصص موصوف موسوم به آقای سدرلند یکسال درکابل اقامت داشته مکاتب مسلکی مرکز واطراف را معاینه خواهند کرد درثانی از اجراآت آن تذکار خواهیم داد .

علاوتاً مدیریت یونسکو بیکعده سوالات سازمان جواب تهیه کرده و فرستاده است که مهمترین شان حسب آتی است .

۱ـ تحقیق درباره احصائیهٔ کتابخانه های مملکت .

۲ـ تحقیق دربارهٔ محصلین ومحصلات که به پول مملکت جهت اخذ تحصیلات عالی به خارج رفته و یا میروند .

۳ـ راپور راجع به زبان تدریسی درمکاتب (Vercular Languaga) .

۴ـ راپور راجع به کتب درسی تاریخ وجغرافیه و غیره

۵ـ راپور راجع به قرارداد حفریات که فیمابین وممالك دیگر به امضاء رسیده است.

(۵) مدیریت مامورین و معلمین :

۱) طلاب فارغ التحصیلان دارالمعلمین ابتدائی که درسالهای تعلیمی ۲۹و۳۰ بمدیریت

مامورین معرفی شده اند عبارت از ۱۳۸ نفر می باشد شعبهٔ معلمین مدیریت مامورین تمام آنهارا قرار امر وتصاویب مقام وزارت بحیث معلم بهمکاتب مرکز وبولایت عوض کمبود معرفی ومقرر ومکاتیب آنهارا به اوقات معینه بهمرجعش فرستاده است .

۲) تعداد فارغ التحصیلان دار المعلمین متوسطه که در سالهای تعلیمی ۲۹ و ۳۰ به مدیریت مامورین ومعلمین معرفی شده عبارت از ۸۵ نفر میباشد وازآنجمله ۳۰ نفر آنها درمکاتب مربوطه بحیث معلم مقرر وباقی آنها جهت تحصیلات عالی قرار تصاویب مقام وزارت به پوهنتون معرفی شده اند تا تحصیلات عالیتری را فرا گیرند .

۳) سه صد و پنجاه نفر مامورین ومعلمین مربوطه این مدیریت که سجل خوب گرفته بودند بعداز غور ومنظوری مقام وزارت ترفیع واوامر لازمه به مراجع آن صادر گردید .

٤) نظر به تجویز ریاست تدریسات عمومیه این مدیریت یك جلد کتاب ثبت تصاویب مجلس را جع به تغیرات وتبدلات مامورین ومعلمین وغیره انداخته شد که درآن مختصراً از علل تبدیلی وگزارشات مجلس درج میگردد .

۵) درسالهای ۲۹و۳۰ این مدیریت موفق شده است که قرارپیشنهادات مکاتب مسلکی لیسه‌ها ومنظوری مقام صلاحیتدار جهت پیشبرد تعلیمات بایکتعداد معلمین خارجی قرارداد وبایك تعداد معلمین خارجی که موعد فسخ قرارداد آنها بسر رسیده بود فسخ قرار داد نماید چنانچه درسالهای ۲۹و۳۰ با ۳۱ نفر معلمین خارجی قرار احتیاج مکاتب مربوطه قرار داد دوساله وسه ساله عقد نموده وبابیست نفر معلمین خارجی که ایام قرارداد آنها بسر رسیده بود فسخ قرارداد نموده است .

۷) در دوران سال جاری اینمدیریت یك تعداد معلمین راکه دورهٔ مسافرت شان در مکاتب مرکز و ولایات تکمیل شده بود قرار تصاویب مجلس وزارت به تبدیلی آنها اقدامات کرده است .

۸) درسال ۱۳۳۰ حسب صوابدید و تصاویب مجلس وزارت معارف درحدود ۳۳ نفر مفتشین و۸۵ نفر معاونین ومامورهای معارف و۲۷ نفر مدیرهای لیسه ها ومکاتب مسلکی وبعضی مدیر های ولایات و۸۳ نفر غیره مامورین اداری مکاتب مرکز ومعارف و لایات تبدیل ومقرر شده اند .

علاوتا درسال جاری ازروی کتاب اندراج معلمین ومامورینیکه نظر به ایجابات واصول تقاعد به تقاعد سوق داده میشدند به آنها تقاعد داده وباصول تقاعد را بالای ایشان مرعی داشته است .

مامورین ومعلمینیکه نظر به راپور ریاست تفتیش مستحق بخشش تقدیر نامه و یا برعکس آن مستوجب اخطار کسر معاش وغیره دیده می‌شدند عملی گردید .

اشخاصیکه درهنمالسنه درمرکز وزارت ترفیع کرده اند از این قراراند .

۱ـ ع ، عبدالشکور خان رئیس تفتیش برتبه سوم .
۲ـ ع ، میر عبدالرشید خان بیغم رئیس سپورت برتبه سوم .
۳ـ ع ، محمد کریم خان مدیر نشریات برتبه سوم .
٤ـ ع ، خواجه گلبدینخان مفتش ریاست تفتیش برتبه سوم .
۵ـ ص ، میر محمد اسلم خان مامور عتیقهٔ بامیان برتبه پنجم .
٦ـ ص ، محمد نادر خان عضو دار التالیف برتبه پنجم .

اشخاصیکه حایز دریافت تفاوت ربع معاش گردیده اند .

۱ـ ع ، امیرالدینخان مامور رتبه (۳) مدیر قلم‌مخصوص تفاوت ربع معاش بین رتبه۳و۲.
۲ـ ع ، محمد آصف خان مامور رتبه (۳) مدیر تدریسات ابتدائی تفاوت معاش بین رتبه ۳ و ۲ .
۳ـ ص ، عبدالاحمد خان مامور رتبه (۵) وکیل اثبات جرم تفاوت ربع معاش بین رتبه ۵ و ٤ .
٤ـ ص ، محمداسحق خان مامور رتبه (٤) مدیر تعمیرات تفاوت معاش بین رتبه ٤و۳.
۵ـ ص ، عبداللهٰ‌خان مامور رتبه ( ) معاون قلم‌مخصوص تفاوت ربع معاش بین رتبه ٦ و ۵.
٦ـ ص ، سلطان‌محمد خان مامور رتبه(٦) مامورتعمیرات تفاوت ربع معاش بین رتبه٦و۵ .

ریاست دار التالیف

۱ـ مدیریت تالیف و ترجمه

قبل ازاینکه اجراآت مدیریت تالیف وترجمه را بصورت مختصر ارائه‌نمائیم بهتراست صورت اجراآت آنرا به عناوین ذیل تقسیم وبعد دربارهٔ هریك ازعناوین متذکره چیزی بگوئیم :

اجراآت این مدیریت را به عناوین ذیل تقسیم می نمائیم .

۱ـ تالیفات وتراجم کتب ابتدائی درسی .
۲ـ تالیفات و تراجم کتب متوسطه ثانوی .
۳ـ تالیفات و تراجم معاون درس وکتب مطالعه .
٤ـ امور متعلق به تالیفات وتراجم کتب .
۵ـ امور متعلقهٔ اداری .
٦ـ تصحیحات کتب برای طبع ثانوی .

الف ـ تالیفات وتراجم کتب ابتدائی .

طوریکه قبلا هم متذکر شده بودیم مفردات پروگرام کتب ابتدائی نظر به احتیاجات

تربیوی وتعلیمی خوض وفکری میخواست ولازم بود تا مطابق کتب باسویهٔ اطفال صورت بگیرد همان بود که نظر به ملاحظات پیداگوژیکی دراکثر از مضامین دوره ابتدائی اصلاحاتی بعمل آمده ومفردات پروگرام آن ازطرف شورای عالی معارف گزارش وبعد ازغور و مذاکره در اطراف موضوعات کتب ومنظوری آن به تصدیق انجمن عالی معارف ریاست تدریسات عمومیه به دارالتالیف سپرده شد مدیریت تالیف و ترجمه مفردات پروگرام هریك مضامین دوره‌ابتدائی مصوبه انجمن شورای عالی معارف را بصورت فوری به اشخاص ذی صلاحیت با مقررات موضوعه این گونه کتب جهت تالیف کتب یکی بعد دیگر سپرده واز آنها تالیف وتدوین فوری کتب را خواستار شد تا اینکه از کتب متذکره کتب آتی تالیف وبعد ازملاحظهٔ کمیسیون های معینه ووارسی خود ریاست پس‌از مقابله نسخه‌های اصل وفرع ومقایسه آن ازنقطهٔ نظر سویه‌علمی اطفال وسن وسال وغیره امور متعلق به آن جهت طبع به مطبعه سپرده شد که برخی آن بدسترس استفاده و افاده درهمین سال گذاشته شد وپارهٔ از آن تحت صحافت است کتبیکه این مرحله را پیمو ده قرار آتی است .

۱ـ کتاب الفبای پښتو ـــ به متود جدید یك جلد .

۲ـ کتاب دهاتی صنف اول پښتو یك جلد .

۳ـ کتاب دهاتی صنف دوم پښتو یك جلد .

٤ـ کتاب دهاتی صنف سوم پښتو یك جلد .

٥ـ کتاب دهاتی صنف دوم فارسی یك جلد .

٦ـ کتاب دهاتی صنف سوم فارسی یك جلد .

۷ـ تکمیل کار کتاب تاریخ فارسی و پښتوی صنف چهارم با تمام نقشه ها و صورت تصحیح مقابله دیدن پروف های پښتو ازدوره ابتدائی .

۸ ـ تکمیل کار تاریخ فارسی وپښتون صنف پنجم باتمام‌نقشه، تصحیح ودیدن‌پروف های پښتو ازدوره ابتدائی .

۹ ـ تکمیل کار تاریخ فارسی وپښتوی صنف ششم « « « « « « «

۱۰ ـ جغرافیه صنف چهارم که تالیف گردیده لیکن تاهنوز به شعبه نشریات جهت طبع سپرده نشده .

۱۱ ـ جغرافیه صنف پنجم فارسی وپښتو کهجهت طبع به شعبه نشریات سپرده شده .

۱۲ ـ تکمیل کارجغرافیه‌فارسی وپښتوی صنف ششم، تصحیح، مقابله ، دیدن پروف های پښتو از دوره ابتدائی .

۱۳ ـ تکمیل کار طبیعی فارسی وپښتوی صنف چهارم وتصحیح، مقابله و دیدن پروف پښتوی آن ازدوره ابتدائی .

۱٤ ـ تکمیل کار طبیعی فارسی وپښتوی صنف پنجم وتصحیح ومقابله‌ودیدن پروف های پښتوی‌آن ازدوره ابتدائی .

۱۵ ـ تکمیل کار فارسی وپښتوی صنف ششم باتصحیح ومقابله و دیدن پروف های پښتوی آن ازدوره ابتدائی .

۱٦ ـ تکمیل کار دینیات فارسی‌وپښتوی صنف‌چهارم باتصحیح‌ومقابله ودیدن پروف پښتوی آن ازدوره ابتدائی .

۱۷ ـ تکمیل کار دینیات فارسی وپښتوی صنف پنجم باتصحیح مقابله ودیدن پروف های پښتوی آن ازدورهٔ ابتدائی .

۱۸ ـ تکمیل کاردینیات فارسی وپښتوی‌صنف‌ششم‌باتصحیح‌مقابله‌آن ازدوره ابتدائی

۱۹ازکتب‌ابتدائی‌تنهاکتب‌حساب‌آن‌باقی‌مانده که‌مفردات‌پروگرام‌آن‌تحت‌ترتیب‌است .

ب تالیفات وتراجم کتب متوسطه :

کتب متوسطه تماما طبع گردیده فقط جغرافیه وهندسه آن تحت تالیف است که عنقریب ازتالیف فارغ وبطبع فرستاده میشود درین دوره تا جائیکه تعدیل پروگرام ها بریاست دارالتالیف رسیده کتب آن تحت تالیف وتدوین گرفته شده ازکتب تربی این دوره یکی آن آماده طبع ودیگر آن تحت تالیف است .

دردوره ثانوی کتبیکه تاحال تهیه وبطبع سپرده شده :

(صنف ده)

۱ ـ پښتوی صنف ده آماده طبع است .

۲ ـ فارسی صنف ده ذریعه نشریات طبع وبدسترس استفاده گذارده شده .

۳ ـ الجبر صنف ده آماده طبع است چون درمطبعه‌نسبت نبودن رموزات طبع شده نمیتوانست لذا توسط مدیریت نشریات ذریعه گستتنر برقی آنها طبع‌خواهد شد .

٤ ـ دینیات وپښتو وتاریخ صنف ده طبع گردیده .

۵ ـ کیمیای‌صنف‌دهم بعداز ملاحظه بمدیریت نشریات فرستاده‌شد البته ذریعه دستگاه گستتنر بطبع خواهند رسانید .

٦ ـ جیولوجی وهندسه وجغرافیای آن تحت تالیف است که شاید تا آخر سال توسط مطبعه ویا بماشین گستتنر طبع خواهد شد .

صنف ـ ۱۱)

۱ ـ فیزیك، جغرافیه وهندسه آن تحت تالیف است شاید تاآخیر سال تو سط مطبعه ویا ماشین گستتنر طبع شود .

۲ ـ دینیات پښتو وتاریخ آن ازطبع بر آمده .

۳ ـ کیمیای آن تحت تدقیق است بعد ازمطالعه کمیسیون وساختن رسمها به مدیریت نشریات سپرده خواهد شد .

٤ ـ بیالوژی آنرا به مدیریت نشریات جهت طبع فرستاده ایم .

٥ ـ الجبر ازرهگذر مشکلات مطبعه به نشریات سپرده میشود تاذریعه گستتنر بطبع برسانند .

٦ ـ دسکریتیف آنرا مدیریت نشریات ذریعه دستگاه گستتنر طبع کرده .

صنف دوازده .

۱ ـ فیزیك آنرا مدیریت نشریات ذریعه گستتنر برقی بهطبع رسانده .

۲ ـ الجبرآن را نیز مدیریت نشریات ذریعه گستتنر خود طبع خواهد کرد .

۳ ـ هندسه وجغرافیه ودینیات آن تحت تالیف است وشاید تاآخیر سال طبع شود .

٤ ـ بیالوژی آن ازطبع بر آمده .

٥ ـ پښتو وتاریخ آن‌نیز ازطبع برآمده .

٦ ـ کیمیای آن ذریعه گستتنر مدیریت نشریات طبع خواهد شد .

۷ ـ تریگو نومتری به نشریات جهت طبع ذریعه گستتنر فرستاده خواهد شد .

ج تالیفات وتراجم معاون درس .

ریاست دارالتالیف ومدیریت تالیف وترجمه آن برای پیشبردسویه تعلیمی وانکشاف ذهنی منسو بین معارف وتوده نه تنهابه کتب درسی اکتفا ورزیده بلکه درتهیه کتبیکه معاون دروس ومضامین مختلفه وممد تنویر افکار وانکشاف اذهان طلاب و یا توده میگردد هم تشبث نمود یك‌تعداد کتب معاون درس ومطالعه رابه هر دو زبان فارسی وپښتو تالیف وترجمه نموده که لست مختصر آن قرار آتی است .

۱ ـ تـو ز نـد گـی	ترجمه از کتب معتبر	بیالوژی وحیات
۲ ـ شرح مواقف	ترجمه از عربی	عقاید
۳ ـ خاطرات‌سیدجمال‌الدین‌افغانی	(ترجمه از عربی)	تاریخ و اجتماعی
٤ ـ طرز تدریس تاریخ	ترجمه ازانگلیسی	تاریخ‌وپیداگوژی(اصول‌تدریس

عنوان	منبع	موضوع
۵ - روحیات طفل	ترجمه از انگلیسی	تعلیم وتربیه
۶ - درصنف باطلاب خورد تر از ۱۳ سال	(ترجمه از نشرات یونسکو)	تعلیم وتربیه
۷ - تربیه وتربیه معلمین	(ترجمه از نشرات یونسکو)	تعلیم وتربیه
۸ - تاریخ افغانستان جلد اول	ترجمه از انگلیسی	تاریخ
۹ - تاریخ افغانستان جلد دوم	ترجمه از انگلیسی	تاریخ
۱۰ - فزیك عمومی	ترجمه از فرانسوی	سایئنس
۱۱ - نظریات تدریس راجع بملل متحده	ترجمه از نشرات یونسکو	تعلیم وتربیه
۱۲ - تاثیر وطن بر اطفال	ترجمه از نشرات یونسکو	تعلیم وتربیه
۱۳ - ادارات ارتباط علمی	ترجمه از نشرات یونسکو	تعلیم وتربیه
۱٤ - نظریات سیانس	ترجمه از نشرات یونسکو	سیانس
۱۵ - تشکیلات تربیوی	ترجمه از نشرات یونسکو	تعلیم وتربیه
۱۶ - مته متکس فارمیلنز	ترجمه از نشرات انگلیسی	ریاضی
۱۷ - الجبر متوسط	ترجمه از نشرات انگلیسی	ریاضی
۱۸ فزیك نیو پر کتیکل	ترجمه از نشرات انگلیسی	سیانس
۱۹ - کیمیای عضوی	ترجمه از نشرات انگلیسی	سیانس
۲۰ - منطق صوری	ترجمه از نشرات انگلیسی	منطق
۲۱ - مبادی علم منطق	ترجمه از عربی	منطق
۲۲ - مبادی فلسفه	ترجمه از عربی	فلسفه
۲۳ - فلسفه غرب	ترجمه از انگلیسی	فلسفه
۲٤ - علم الکلام	تالیف	عقاید وعلوم دینی
۲۵ - تصحیح رادیو تخنیك	(تصحیح وترجمه)	سیانس
۲۶ - سیاست الشرعیه	ترجمه از عربی	حقوق وقوانین
۲۷ - مختصر منطق	ترجمه از عربی	منطق
۲۸ - معدن العزت ومخزن الالفت	تالیف به پښتو	علوم دینی
۲۹ - قانون فول پرانت	ترجمه از نشرات یونسکو	تعلیم وتربیه
۳۰ - کنفرانس متخصصین دوقسمت	ترجمه از نشرات یونسکو	اجتماعی و تعلیم وتربیه
۳۱ لیدی سیل	ترجمه از آلمانی	تاریخ
۳۲ - قاموس قبایل	ترجمه از انگلیسی	تاریخ وانساب

برعلاوه این کتب ریاست در تجسس کتب دیگر نیز میبا شد تا این ذخیره فکری ومعنوی را زیاد وغنی بسازد .

د ـ امورمتعلق به تالیفات وتراجم :

یك کتاب تاموقعیکه طبع و ازصحافت فارغ میشود مراحل آتی را پیمود نیست . بعد ازاینکه یك نسخه ازمفردات پروگرام بامقررات موضوعه تالیف وبه مولف سپرده شد وکتاب تالیف شده بعد از یك مدت معین به دارالتالیف رسید کتاب مذکور بامفردات آن ازنقطه نظر سویه طلاب وتطابق آن به مفردات وشیوه تحریر والقای مطلب ازطرف مولف درکمیسیون دیده میشود بعد از ملاحظه کمیسیون وتصویب ما هیت کتاب (رسم ها واشکال ونقشه های مربوطه از هر مضمونیکه باشد تحت وارسی مدیریت تالیف وترجمه درست شده وازآن نسخه دیگر پاکنویس شده وبعد از مقابله بانسخه اولـــی بمدیریت نشریات جهت اقدامات طبع سپرده میشود .

هـ ـ امور اداری .

اجراآت مکاتیب وارده وصادره که از داخل وخارج صورت میگیرد .

۱ ـ جواب تمام مکاتیب وفرمایشات سازمان ملل متحده ومنابع فرهنگی دنیا که بعضارا سا وبعضا بسلسله وزارت امور خارجه ویاسفارت های افغانی مقیم خارج میرسد .

۳ـ ترتیب پیشنهادات مدیریت بمجلس عالی وزارت وتنظیم مجالس علمی و اداری خود ریاست .

٤ـ تثبیت تصاویب وررویداد های علمی واداری ریاست .

٥ ـ پرداخت حق الزحمه مولفین ومترجمین وشمولیت درحصه سنجش کتب تالیف شده وغیره .

٦ـ جوابات علمی وفرهنگی به مکاتب وارده خارجی .

۷ـ تهیه لوازم اداری وقرطاسیه ووارسی امور عمرانی اداره .

۸ـ وارسی کتب تالیف ویاترجمه شده وسپردن آن بنشریات .

۹ـ حل وفصل درخواست های بعضی از دول خارجی راجع به ارسال کتب / مجلات ومسایل عرفانی .

ر ـ تصحیحات کتب برای طبع ثانی .

۱ـ در قسمت ابتدائی .

الف ـ فارسی صنف ٤ ابتدائی که بعد ازملاحظه ثانی وبعضی اصلاحات اغلاط طباعتی وتعدیل برخی از موضوعات به طبع ثانی سپرده شده .

ب ـ فارسی صنف پنجم که بعداز ملاحظه ثانی اصلاحات اغلاط طباعتی وتعدیل برخی از موضوعات به طبع ثانی سپرده شده .

درقسمت ثانوی :

کتاب فارسی صنف هشتم
کتاب فارسی صنف هفتم
اخلاق صنف هفتم
پشتو برای صنف (۱۲ — ۱۱)

— ۲ — مدیریت نشریات

کتب خواه درسی یاغیردرسی زمانیکه درمدیریت تالیف وترجمه ذریعه مولفین ومترجمین تالیف وترجمه گردیدوحق الزحمه مولفین پرداخته شد جهت طبع ونشر به این اداره فرستاده میشود مراقبت وبازرسی ازامور طباعتی تازمانیکه کتب مذکور ازطبع فارغ وبه دسترس استفاده قرار گیرد از جمله وظایف اولیه این اداره است .

کتب بدوصورت طبع ونشر میشود .

الف - کتبیکه درمطبعه عمومی به چاپ حروفی / سنگی/ آفسیت وغیره طبع میشود.

ب - کتبیکه به علت عدم رموزاشارات درمطبعه عمومی طبع آن امکان نداشته با شدمانند ریاضیات کیمیاوغیره ذریعه دستگاه گستتنر و گستوپرنت خود مدیریت نشریات طبع میشود .

چون امسال نظربه فیصله شورای عالی معارف درپروگرام ابتدائی متوسطه ثانوی تعدیل ویاتغیری وارد شد بنابران ریاست دارالتالیف نظربه ایجاب پروگرام جدید یك سلسله کتب را تعدیل یاتالیف کرده که اجراآت مدیریت نشریات رادرین حصه قرارآتی خلاصه میکنیم :

اول - کتاب هائیکه در مطبعه عمومی چاپ شده .

الف - کتبیکه بطبع حروفی رسیده .

۱- بیالوژی صنف ۱۲در (۱۷۷) صفحه شامل (۵۹) قطعه تصاویر که پروفهای آن چندین مرتبه اصلاح وجریان امور طباعت آن مراقبت شده .

فارسی صنف هشتم شامل (۱۵۵) صفحه که کارآن درمطبعه مراقبت وپروف های آن اصلاح شده .

۳- معلومات طبیعی صنف چهارم دارای (۴۷) صفحه و(۲۵) تصاویر که تصاویر آن ذریعه رسامها تحت مراقبت این مدیریت ترتیب وپروف های آن اصلاح و کار طباعت آن مراقبت شده .

٤ - معلومات طبیعی صنف چهارم به پشتو شامل (۵۲) صفحه و(۲۵)تصاویریکه تصاویر آن تحت مراقبت ماتهیه وپروف های آن (به استثنای پروف آخری)تصحیح شده.

۵ - معلومات طبیعی صنف پنج ابتدائی بفارسی حاوی (۴۲) صفحه و (۱٦) قطعه تصاویرکه تصاویر آنرا تهیه وترتیب وپروف هایش را اصلاح کرده ایم .

۶ ـ معلومات طبیعی صنف پنج ابتدائی به پښتو دارای (۴۶) صفحه و (۱۶) تصاویر که تصاویر آنرا ذریعه رسامها ترسیم وپروف هایش را تصحیح کرده ایم (به استثنای پروف آخری که در تالیف وترجمه اصلاح شده).

۷ـ معلومات طبیعی صنف ششم ابتدائی بفارسی شامل (۴۸) صفحه و (۷) تصاویر که تصاویر آن تحت مراقبت این اداره ترتیب وپروف هایش اصلاح شده

۸ ـ معلومات طبیعی صنف ششم به پښتو شامل (۴۸) صفحه و (۷) تصاویر که تصاویر آن ذریعه رسامها ترسیم وپروف‌های مذکور (بجز پروف آخری) درین اداره ملاحظه واصلاح شده .

۹ ـ تاریخ صنف چارم ابتدائی به فارسی حاوی (۵۰) صفحه و (۱۷) تصاویر که پروف های آن اصلاح وملاحظه شده .

۱۰ ـ تاریخ صنف چارم ابتدائی پښتو حاوی (۵۲) صفحه و (۱۷) قطعه تصاویر که پروف های آن (بجز پروف آخری که در تالیف وترجمه اصلاح شده) تحت مراقبت این اداره ملاحظه واصلاح گردیده .

۱۱ ـ تاریخ صنف پنج ابتدائی به فارسی شامل (۷۸) صفحه و (۵) تصاویر که پروف های آن اصلاح گردیده.

۱۲ ـ تاریخ صنف پنج ابتدائی به پښتو شامل (۸۰) صفحه و (۵) تصاویر که پروف های آن همه (بجز پروف آخری) اصلاح ومراقبت گردیده .

۱۳ـ فارسی صنف یازدهم حاوی (۲۶۹) صفحه که پروف های آن اصلاح وکار طباعت آن مراقبت شده .

۱۴ ـ پاره عمه شریف « (—) » » » » » » » » مراقبت شده .

ب ـ کتابهای که به طبع سنگی چاپ شده .

۱ ـ دینیات صنف چهارم ابتدائی به فارسی شامل (۳۱) » » » » » » اصلاح وکار طباعت آن مراقبت شده .

۲ ـ دینیات صنف چهارم ابتدائی به فارسی » (۳۳) » » » » » اصلاح وکار طباعت آن مراقبت شده .

۳ ـ دینیات صنف پنجم ابتدائی به فارسی » (۱۶) » » » » » اصلاح وکار طباعت آن مراقبت شده .

۴ ـ دینیات صنف پنجم ابتدائی به پښتو » (۱۸) » » » » » اصلاح وکار طباعت آن مراقبت شده .

۵ ـ کتاب اول کورس‌های اکابر به فارسی « (۴۷) صفحه که پروف های آن اصلاح و کار طباعت آن مراقبت شده .
۶ ـ کتاب اول کورس های اکابر به پشتو « (۵۰) « » » » .. » » اصلاح و کار طباعت آن مراقبت شده .

ج ـ کتابها که در مطبعه عمومی تحت طبع بوده عنقریب ازطبع فارغ خواهد شد .

۱ـ تاریخ ادبیات برای صنف ۱۲ شامل (۵۷۶) صفحه .
۲ـ روحیات برای صنف ۱۲ شامل (۳۵۱) صفحه و (۳۹) تصاویر .
۳ـ بیالوژی برای صنف یازده شامل ( ) صفحه و (۹۵) تصاویر .
۴ـ فارسی صنف چهارم پنجم ابتدائی شامل (۷۷) صفحه و( ) تصاویر و فارسی چهارم شامل (۳۷) صفحه
۵ـ جغرافیه صنف چهارم ابتدائی شامل (۴۵) صفحه و(۹) نقشه ها، که نقشه‌های مذکور تحت نگرانی این مدیریت ذریعه رسامها ترسیم وترتیب شده .
۶ـ جغرافیه صنف چهارم ابتدائی به پښتو شامل (۴۴) صفحه و(۹) نقشه های مذکور تحت نگرانی این مدیریت ذریعه رسامها ترسیم وترتیب شده .
۷ ـ جغرافیه صنف پنجم ابتدائی به فارسی شامل (۳۷) صفحه و(۱۱) نقشه که نقشه های مذکور تحت نگرانی این مدیریت ذریعه رسامها ترسیم وترتیب شده .
۸ ـ جغرافیه صنف پنجم ابتدائی به پشتو که شامل (۳۷) صفحه و(۱۱) نقشه که نقشه های مذکور در مدیریت نشریات ترتیب داده شده .
۹ ـ جغرافیه صنف ششم ابتدائی به فارسی شامل (۴۶) صفحه و(۱۰) نقشه که نقشه های مذکور در مدیریت نشریات ترتیب داده شده .
۱۰ ـ جغرافیه صنف ششم ابتدائی پشتو شامل (۵۳) صفحه و (۱۰) نقشه که نقشه های مذکور در مدیریت نشریات ترتیب داده شده .

د ـ کتابهائی که طبع آن ذریعه دستگاه گستتنر و گستوپرنت مدیریت نشریات انجام یافته .

۱ ـ کتاب دفتر داری شامل (۹۷) صفحه .
۲ ـ کتاب فزیك صنف ۱۲ شامل (۱۶۱) صفحه و(۱۹۴) تصاویر .
۳ ـ کتاب دسکرپتیف صنف ۱۱ شامل (۴۲) صفحه و ( ) ترسیمات هندسی .

ه ـ کتابهای که دردستگاه گستتنر زیرطبع است .

۱ ـ کیمیای صنف دهم شامل (۱۱۲) صفحه و(۱۳۷) تصاویر .

۲ ـ هندسه صنف‌هشتم شامل (۸۰)صفحه و(۱۵٦) ترسیمات هندسی .

۳ ـ الجبر صنف‌دهم شامل (ـ) و (ـ) گرافها .

خلاصه اینکه امسال بتعداد (۲۳) جلدکتاب ازمطبعه عمومی ودستگاه گستتنر وگستوپرنت خود مدیریت نشریات ازطبع فارغ وبه‌تعداد (۱۲)جلد دیگر که تحت طبع‌است به‌همین زودی‌ها ازطبع فارغ خواهدشد پروفهای تمام‌این کتب تصحیح نقشه ها وتصاویرآن تکمیل وامور طباعت‌شان تماما ذریعه این اداره وارسی ومراقبت شده .

سائر فعالیت های این اداره راقرار ذیل خلاصه میکنیم

۱ ـ تفریق شعبه جدیدی درمطبعه‌عمومی برای طبع کتب درسی .

۲ ـ طبع لوایح وجداول برای ادرات معارف ذریعه گستتنر .

۳ ـ سنجش صفحات مقننه کتب تالیف شده .

٤ ـ اخذ امتحان کاتبها .

۵ ـ تهیه سامان واوازم دستگاه گستتنر وگستو پرنت وسنجش مصارف آن .

٦ ـ اشتراك درامتحان های مکاتب .

۷ ـ سائر امور اداری .

۱ ـ تفریق شعبه جدیدی درمطبعه .

چون طبع کتب ابتدائی به حروف (۱۸) و(۱۲) خوب خوانا نبوده وبرای طلاب صنوف ابتدائی مشکلات تولید میکرد لذا شورای عالی معارف فیصله نمود تاکتب دوره ابتدائی به‌حروف (۲٤) و(۳٦)طبع‌شود بنابرآن دراثر مراقبت اداره نشریات وهمکاری مطبعه‌عمومی حروف جدید (۲٤) و(۳٦) ریخته‌شده وهم حروف (۱۲) و(۱۸) که تماما ازکار رفته‌بود تجدیدشد بملاحظه اینکه ازامورطبع کتب درسی بدرستی وارسی شده بتوانند نفری‌حروف چینی‌راکه به‌مصرف وزارت معارف درآنجا (تارسیدن مطبعه‌معارف) درشعبات متفرقه کارمیکردند دریك شعبه بنام شعبه معارف جمع نموده وجریان کار آن مستقیما زیرمراقبت قرار داده شد .

۲ طبع لوایح وجداول برای ادارات معارف ذریعه گستتنر .

یك تعداد زیاد اوراق را ازسائر دوائر وزارت معارف به قسم همکاری ذریعه ماشین گستتنرخود بطبع رسانیده ایم که تعداد آن بطور تخمین پنج هزار ورق میشود .

۳ ـ سنجش صفحات مقننه کتب تالیف شده .

کتابهای که‌درمدیریت تالیف وترجمه ترجمه یاتالیف شده برای اینکه حق الزحمه مولف تادیه‌شود مدیریت مذکور همچه‌کتب‌رابه این اداره ارسال میکنند تاسنجیده شود

که چند صفحهٔ مقننه (صفحه ۲۲۵ کلمه چهار حرفی) میشود تعداد همچه کتب تخمیناً به (۴۵) جلد میرسد .

۴ ـ امتحان کاتبها .

کاتبهای که جدیداً بوزارت معارف مقرر میشود ویامراحل کتابت خود را تا داخل شدن درچوکات ماموریت رسمی می پیمایند امتحان های شان درمدیریت نشریات گرفته میشود چنانچه امسال تقریباً از(۳۰) نفر امتحان اخذ شده .

۵ تهیه لوازم وسامان دستگاه گستتنر وگستو پرنت .

سابقاً گفتیم طبع کتبیکه رموز واشارات آن درمطبعه وجود ندارد در خود مدیریت نشریات طبع میشود تهیه لوازم ماشین مذکور از قبیل رنگ استنسل کاغذ فلم عکاسی وغیره از وظایف این اداره بوده است وهم ترتیب اسناد مصرف سامان مذکور بغرض مجرائی خرچ ماشین کارنیز کاراین اداره می باشد .

۶ ـ اشتراک درامتحان های مکاتب .

حسب الایجاب نظر به او امرمقام وزارت جهت وارسی ازامور امتحانات سه ماهه شش ماهه وسالانه مکاتب مدیر ومامور این اداره شمولیت ورزیده اند .

۷ ـ سائر امور اداری .

درباقی امور اداری میتوان ازکارهای دفتر داری از قبیل وارده وصادره مکاتیب اجراآت آنها وپیشنهادات و غیره را نامبرد .

مدیریت کتابخانه

جریان امور مدیریت کتابخانه نیز باسائر جریانات امور مربوطه جریان داشت امانکاتی که درامتداد جریان این سال تبارز میکند حسب آتی است :

اول برای اینکه کتابخانه معارف علاوه برمستفید ساختن مربوطین خویش به سائر ذوقمندان علم ومعلومات نیز مساعده کرده وازین راه بامطبوعات کشور در تربیه وتنویر اذهان عامه همکاری قریب تری نموده باشد فیصله ازانجمن معارف بدست آورد که باساس آن مامورین سائر وزارت خانه ها به تضمین رسمی واشخاص غیر رسمی به تضمین نقدی ازکتب کتابخانه استفاده بتوانند و موضوع برای آگاهی به علاقه مندان روز نامه ها ابلاغ گردید چنانچه این اقدام مژده علاقه مندان واقع شده وشماره این قبیل اشخاص درمدت یکماه شروع این معامله به (دوصد) شماره بالغ گردیده است .

دوم ـ مدیریت کتابخانه تصمیم گرفت مجله های داخله وخارجه راکه بعضاً بصورت اشتراک وبعضاً مجانی میرسد علاوه براینکه در قرائت خانه کتابخانه طرف استفاده باشد

برای مطالعه منزل نیز بدسترس ذوقمندان بگزارد و برای اینکه از استهلاك آنها جلوگیری گردد همه پشتی شده و بعلاوه مندان توزیع گردیده است چنانچه شماره کتاب رسیدات مجلات از ۲۳ برج جوزا تا برج جدی به یکهزار و چند صد بالغ گردیده است .

سوم - توزیع یک مقدار مجلات خارجه ساینسی واجتماعی است به کتب خانه های مربوطه معارف درمرکز کهازان جمله :

۱ - به تعداد	۳۳	شماره بهفاکولته حقوق
۲ - به تعداد	٦۰	شماره بهفاکولته ادبیات
۳ - به تعداد	۳۵	شماره بهفاکولته طب
٤ - - »	۳٤	- - - سیانس
۵ - - »	۸۵	- - لیسه حبیبیه
٦ - - -	۳۳	- - لیسه استقلال
۷ - - -	۷٦	- - لیسه غازی
۸ - - -	۳۰	- - لیسه نجات
۹ - - -	۱۳	- - لیسه تجارتی
۱۰ - - -	۵۲	- - لیسه دارالمعلمین
۱۱ - - -	۱۲	- - لیسه لیلیه مرکز
۱۲ - - -	۵	- - لیسه زراعت داده شده است تادرقرائت

خانه های خویش طرف استفاده طلبه قراردهند .

چهارم - یکعده کتب کتابخانه در حادثه حریق سالهای گذشته نقص دیده و ترمیم طلب دیده میشوند وعلاوه بران کتبیکه روزمره هم طرف استفاده قرار میگیرند بعد ازچندی ترمیم میخواهند کهباین ترتیب کتبیکه درهمین دوسه سال مورد مطالعه بوده اند نیز اکثراً قابل ترمیم اند وکذا یکعده کتب قیمتی خریداری امسال و سالهای گذشته ازالسنه مختلفه که خریداری شده واصلاً وقایه نداشتند برای حفظ ما تقدم ازخرابی اوراق آنها دروقت استعمال وقایه نمودن آنها لازمی بود . پس امور صحافت مدیریت کتابخانه مورد دقت واقع شده وبه اساس پیشنهاد مدیریت کتابخانه انجمن معارف ادارهٔ کار صحاف های وزارت را بمدیریت کتابخانه سپرده تامدیریت کتابخانه علاوه برتکمیل امور صحافت دوائر مربوطه درکار های صحافت متعلقهٔ کتابخانه نیز از آنها استفاده شود اما پس ازیك مدت تجربه معلوم گردید که دو نفر صحاف وزارت نظر به مصروفیت های عدیده متفرقه بامور کتابخانه باصحاف های خارج وزارت قرار داد گردد .

باساس آن مدیریت کتابخانه داخل اقدامات جدی است .

پنجم :- چیزیکه در قطار مندرجات فوق مدیریت کتابخانه را بیشتر دچار تکلیف ساخته و وقت بیشتری را که باید برای امور ضروری صرف میشد گرفته است اقدامات رسمی است نسبت به تحصیل کتب از نزد اشخاص.

زیرا ازمدتهای مدیدی یك عده معتنابهای کتب کتابخانه نزد اشخاص بوده وحتی عدهٔ اضافه تر از نزدشان حصول گردیده است .

ششم :- فقرهٔ دیگریکه برای علاقه مندان خالی از دلچسپی نیست فکر تنظیم وتصنیف کتب کتابخانه است به سیستم های جدید دنیا چنانچه درین باره یکی از مستخدمین معارف که درشق لایبریری همشهادتنامه دارد مفاهمه بعمل آمده است . وترتیبات مقدماتی آنهم گرفته شده است . وچون این فکر مصادف به حلول ایام تعطیل مکاتب ورفتن معلم مذکور بوطن خویش بود اضافه‌تر اقدامی نموده نتوانستیم . امیدواریم حین مراجعت دوبارهٔ او این مرام عملی گردد .

هفتم :- کتب السنه مختلفه که امسال از بودجهٔ معینه خریداری گردیده بالغ به (۱۲۲) جلد مطبوع و (شش) جلد قلمی . که از جملهٔ کتب مطبوع (٤٦) جلد عربی- (٤۰۰) جلد آلمانی (٤٦) جلد فرانسوی و (۱۱) جلد انگلیسی است . گرچه بودن همه کتب مذکور در کتابخانه لازم دیده میشد اما کتب عربی آن ثروت خیلی قیمت‌دار است که به سرمایهٔ کتب دینی کتابخانه افزود گردیده .

و برعلاوه راجع به خرید یکصد جلد کتب فارسی جدید وسه صد جلد کتب جرمنی مفیدهٔ دیگر از خارج اقدامات جاری است و بصورت مجموعی تعداد کتب خریداری شده وهدیه ها که امسال بکتب کتابخانهٔ معارف افزوده شد به (۱۸۲۷) جلد بالغ میگردد .

ما بقی امور مربوطه اجرائیه از قبیل حواله جات نقدی جنسی وتوزیع کتب وغیره طور معمول جریان داشت . وشمارهٔ اشخاصیکه تاکنون امسال از کتابخانه کتاب اخذ داشتند قرار مشاهدهٔ رسیدات کتابدار ها به دو هزار وهفت صد وشصت وهشت شماره بالغ گردیده است .

مدیریت مجله عرفان :

مدیریت مجله عرفان در سال ۱۳۳۰ یکدوره مجلات سه ماهه عرفان را که عبارت از شماره های اول ، دوم ، سوم چهارم باشد در اوقات معین نشر نموده است وچون هر شمارهٔ مذکور علاوه از فوتو ها و ضمایم دیگر بیش ازیك صد و پنجاه صفحه نشر شده

است فعالیت وجدیت بیشتری را لازم داشت مهمترین اجرا آت سال ۱۳۴۰ این مدیریت قرار ذیل است .

۱ـ تهیهٔ مضامین برای هرشماره توسط نگارندگان مجله .

۲ـ ملاحظه وتصحیح وکنترول مضامین وارده ازحیث مضمون وعبارت فارسی وغیره .

۳ـ صاف نویس وآماده نمودن مقالات وارده برای طبع .

٤ـ تحریر سرمقاله ها ومقالات وتبصره ها واخبار سه ماهه و غیره که مخصوصاً از طرف اداره صورت میگیرد .

۵ـ تهیهٔ فوتو ها ومناظر وعکس هائیکه درمجله نشر یافته است .

٦ـ مراقبت ونگرانی امور مجلهٔ مذکور درمطبعه .

۷ـ تصحیح پروف های طبع شده در مطبعه وتنظیم و ترتیب صفحات ومضامین وفوتو ها وغیره .

۸ـ اجرا وتصفیهٔ امور حسابی مربوطه بتحویلی وجوه اشتراك مشترکین وتبادله ولایات وغیره .

۹ـ تصفیه واجرای امور تحویلی وجمع وخرج تحویلدار مجله .

۱۰ـ توزیع وارسال مجلات بمرکز وولایات وخارجه از هر شماره .

۱۱ـ اجرای حق الزحمه مقالات وارده وتوزیع آن برای نویسندگان .

۱۲ـ تحریر جوابات اعتراضات جراید دربارهٔ امور معارف .

ریاست تفتیش

اجراآت مهمه این ریاست درسال جاری قرار ذیل است :

(۱) راپورهای حاضری وتدریسی عموم مکاتب مرکز وولایات که بضم مکاتیب رسمی توصل کرده است تحت غور وبررسی قرار داده شده در جدول معینه ثبت گردید واگر درحاضری کدام مکتب نقصانی بمشاهده رسیده فوراً بحکومت واداره مربوطه آن توصیه وهدایت لازمه داده شد .

(۲) سوانح تمام طلاب صنوف ثانوی ومتوسط مکاتب مرکز وبدوسیه های مربوطه آن بصورت منتظم گذاشته شد .

(۳) امور اداری وتدریسی مکاتبیکه درجریان سال جاری توسط مفتشین این ریاست معاینه وتفتیش گردیده قرار آتی است .

۱ـ مکتب اصول تحریر .
۲ـ مدرسه علوم شرعیه .
۳ـ مکتب لیلیه مرکز .
٤ـ لیلیه زراعت .
۵ـ مکتب قبایل .
٦ـ مکتب تجارتی .
۷ـ مکتب نهاری .
۸ـ معارف ولایت مزار شریف .
۹ـ » » قندهار .
۱۰ـ » » مشرقی .
۱۱ـ » » فراه .
۱۲ـ لیسهٔ استقلال .
۱۳ـ لیسه حبیبیه .
١٤ـ مکتب میدان مربوطهٔ ولایت کابل .
۱۵ـ تحقیق پارچه های امتحان ونتائج سه ماهه ششماهه وسالانه تمام طلاب لیسهٔ حبیبیه .
١٦ـ معائینهٔ امور تدریس واداری مکاتب هزاره جات .
۱۷ـ کنترول حاضری وغیر حاضری طلاب ناکام چند ساله مکتب نهاری ومکتب اصول تحریر ودیگر لیلیه ها .
۱۸ـ تفتیش های متفرقه .

(٤) نگرانی امتحانات لیسه ها مکاتب مسلکی مرکز ومربوطه ولایت کابل از قبیل سپین کلی، تنگی میدان ، چهارآسیاب، چهل ستون ، شیوکی ، بگرامی ، ده خدا داد.

(۵) انتخاب طلاب برای مکاتب مسلکی که سابقاً از طرف مدیریت های معارف ولایات بعمل می آمد واکثر این قبیل طلاب حینیکه بیکی از مکتب های مسلکی معرفی میشدند بعضی ها برای اینکه واپس بخانه بروند خود را گول انداخته وبرخی از آنها ذاتاً مستعد تعلیم مکاتب دیده نمیشد واپس به مرجع آن رجعت داده میشد این مسئله باعث تکلیف شعبات مربوطه گردیده بود بدین ملحوظ در اخیر برج میزان امسال از طرف ریاست ورقهٔ عرض به مجلس وزارت تقدیم گردید تا در باره طلاب جدید الشمول مکاتب مسلکی تجویز بهتری اتخاذ فرمایند .

در نتیجه مجلس وزارت فیصله نمود که هیئت های جداگانه امسال به ولایات جهت انتخاب طلاب برای مکاتب مسلکی اعزام گردد . پس برای اجرای این امر بشاغلی محمود خان کریمزاده مدیر تفتیش وعبدالواحد خان معاون دارالمعلمین بطرف قندهار و هرات محمد اعظم خان مفتش ومحمد آصف خان معاون لیلیهٔ مرکز بجانب مزار شریف و میمنه گلبدین خان مفتش ومیر محمود خان مفتش مکاتب شهر بجانب قطغن وبدخشان فرستاده شدند. بمدیریت های معارف ولایت کابل ، مشرقی ، جنوبی وهزاره جات راجع به انتخاب این نوع طلاب هدایات جداگانه داده شد . این طلاب از طرف مدیریت معارف ولایات در ۱۵ حوت به کابل اعزام میشوند .

احصائیه طلابیکه به مکاتب مسلکی شامل میشوند قرار ذیل است .

دارالمعلمین متوسطه	(۵۰)	نفر
دارالمعلمین مسلکی	(۹۰)	نفر
مکتب اصول تحریر	(٤۵)	نفر
مکتب لیلیهٔ مرکز	(٤۰)	نفر
لیسهٔ زراعت	(۵۷)	نفر
مدرسهٔ علوم شرعیه	(۷۵)	نفر

(٦) قرار فیصلهٔ انجمن معارف که بمنظوری مجلس عالی وزراء و حضور ملوکانه رسیده ۲٤ نفر ناکام یکساله لیلیه مرکز خارج ساخته شد که از آنجمله از ده نفر آن بقرار لایحه اخراج مصارف تعلیمی گرفته شد ونیز پنجاه وهفت نفر ناکام ها وغیرحاضران دائمی مکتب تجربوی قرار لایحه بدون مصارف تعلیمی خارج گردید .

(۷) بمدیریت های معارف ولایات متحد المال ارسال شد که ۲۵۰ طلبه از فارغ التحصیلان صنوف شش مکاتب ابتدائی درحین ورود هیئت حربی شونځی قرار تقسیم معینه به آنها نفر بدهند وشرط عمده در انتخاب این جور متعلمین اینست که طلاب نمره دوم و چهارم انتخاب کرده شود .

(۸) ترتیب لست متعلمین ناکام دوساله وروبت دادن آن به انجمن معارف و اجراآت مطابق به فیصلهٔ مجلس وزارت .

(۹) وارسی درحصهٔ معافی پشك طلاب مکتب ، تبدیلی طلاب ازیك مکتب به مکتب دیگر . اخراج طلبه جواز برای متعلمین ونقل مکانی طلاب وغیره .

ریاست سپورت و حفظ الصحه

۱ ــ سپورت :

فعالیتهای سپورتی مانند سالهای گذشته در دوران سال جاری دوام داشته وخلاصه آن خدمت قارئین گرام تقدیم میگردد .

مسابقات سپورتی این ریاست ازاول حمل شروع وتا ۱۵ برج عقرب بدو گروپ یعنی سپورتهای انفرادی واجتماعی بصورت لیك وناك اوت مرتب گردیده بود دوام داشت وتمام تیم های مکاتب وفاکولته ها بمسابقات مختلفه ازقبیل فت بال ، هاکی . والی بال ، باسکتبال هندبال ، انداخت گلوله ، نیزه ، دسك ، خیز بلند ـ خیزدراز ؛ خیز قدم دار ، دویدن یك صدمتر ، دوصد متر ، چهارصد متر : چهار صد ریلی ، چهار درچهار صد ریلی ، هشت صدمتر ، یکهزارو پنجصد متر ، سه هزار متر ، ده هزار متراشتراك ورزیدند .

(۱) فتبال : مسابقه فت بال از اوائل ماه حمل امسال درمیدان لیسه استقلال در تحت نگرانی ریفری های لایق بصورت لیك آغاز وهمه روزه باستثنای ایام تعطیل دوام داشت تمام تیمهای مکاتب درین مسابقه شامل وازآن جمله تیم لیسه حبیبیه ، استقلال ونجات شطارت ولیاقت زیاد ازخود نشان داده وعده زیاد تماشاچیان درین روزها گردآمده و با گرمجوشی وکف زدنهای زیاد ازطرف آنها بدرقه میشد . تیم غالب درختم مسابقه نمره اخذ مینمود . در نتیجه این مسابقات لیسه حبیبیه اول لیسه استقلال حایز درجه دوم گردیده میدالها و کپهای لازمه از طرف ریاست سپورت اعطا گردید .

۲ ـ هاکی : مسابقه های هاکی درتحت نگرانی دونفرریفری فنی درمیدان لیسه نجات بادلچسپی وگرمجوشی تماشا چیان دوام داشت وبعد از قضاوت وسنجش نمرات تیم لیسه دار المعلمین بدرجه اول وتیم لیسه غازی بدرجه دوم موفق ومیدالها و کپهای لازمه ازطرف شعبه مربوطه به آنها اعطا گردید .

۳ ـ والی بال : مسابقه های والی بال درمیدانهای لیسه حبیبیه تحت نگرانی مفتش ریاست سپورت آغاز ودربین تیم های مختلفه تیم مکتب اصول تحریر ولیسهٔ زراعت لیاقت فوق العاده نسبت بهسایر لیسه ها ازخود نشان دادند . درنتیجه تیم مکتب اصول تحریر بدرجه اول وتیم لیسه زراعت بدرجه دوم موفق شدند وجوایز لازمه به آنها داده شد .

٤ ـ هندبال ـ درمسابقات هندبال که در تورنمنت های بهاری وخزانی بعمل آمده است درتورنمنت بهاری تیم لیسه نجات ودرتورنمنت خزانی تیم لیسه استقلال بدرجه اول موفق شده اند .

۵ ـ باسکتبال : در بازی باسکتبال تیم لیسه حبیبیه که چند سال قبل اول بود درهذا السنه نیزحایز نمره اول گردیده وقهرمان باسکیتبال شیلد معارف شناخته شد .

٦ ـ مسابقات سپورت انفرادی ازقبیل دویدن های کوتاه ودراز وخیزهای مختلفه در کلب عسکری بعمل آمده وتمام سپورت مینهــای مکاتیب ولیسه ها اشتراك ورزیده در نتیجه تیمهای لیسه حبیبیه ، نجات واستقلال وغازی موفق به اخذ کپها ومدالها گردیدند اشخاصیکه در سپورتهای انفرادی ریکارد قایم کرده اند ازاین قرار اند :ـ

ثالثه ثانیه

١ ـ دردویدن ١٠٠ متر نمبر اول بناغلی محمدفهیم ازلیسه استقلال ٩ ـ ١١

٢ ـ » » ٢٠٠ » » » » » » ١٦ ـ ٢٤

٣ ـ » » ٤٠٠ » » » جانباز » » یك دقیقه

٤ ـ » » ٨٠٠ » » » عمادالدین » غازی ٥ ـ ٥ ـ ٢ دقیقه

٥ ـ » » ١٥٠٠ » » » امین الدوله » دارالمعلمین ٧ـ٥ »

٦ ـ » » ١٣٠٠٠ » » » نورالدین » حبیبیه ٥ـ٢٣ـ١١ »

٧ ـ » » ٥٠٠٠ » » » » » » ٥ـ٥ـ٢١ »

٨ ـ » » ١٠٠٠٠ » » » » » » ٢ـ٥٥ـ٣٧ »

٩ ـ » » ٤ـ١٠٠ » » تیم لیسه استقلال ٧ ـ ٥٠ ثانیه

١٠ ـ » » ٤ـ٤٠٠ » » » » ٨ـ٤ دقیقه

١١ ـ » اندا‌خت دسك » عبدالحی ازلیسه دارالمعلمین ١٦ سانتی ٢٦ متر

١٢ ـ » » گلوله » روح‌الله » استقلال ٥٠ ـ ١٠ »

١٣ ـ » » نیزه » عبدالعظیم » » ٨٠ ـ ٤٥ »

١٤ ـ » » خیزدراز » حفیظ‌الله » » ٧٧ ـ ٥ »

١٥ ـ » » خیز قدمدار » » » » ٦٠ ـ ١١ »

١٦ ـ » » خیز بلند » محمدنعیم » حبیبیه ٥٥ ـ ١ »

١٧ ـ » » نیزه » فرهادمیرزا » غازی ٨٠ ـ ٢ »

آب بازی

ثانیه دقیقه

١٨ ـ در ١٠٠ متر احمد ضیاء از لیسه حبیبیه ٢٩ ـ ١

١٩ ـ » ٢٠٠ » عبدالهادی » » ٤ ـ ٤٢ ـ ٣

٢٠ ـ » ١٠٠ » عقب میراسلم » غازی ٥ ـ ٥٧ ـ ١

٢١ ـ » ٤ـ١٠٠ » تیم لیسه حبیبیه ٥ ـ ١٧ ـ ٦

٢٣ ـ » غوطه تحت آب نمبر اول شجاع الدین ازلیسه حبیبیه ٥ ـ ٢٠ ـ ١

٢٣ ـ » طرز پرنده » عماد الدین از لیسه غازی ١١ پورنیت

٢٤ ـ » واتر پلو تیم حبیبیه

اجرا آت سال ۳۰ شفاخانه معارف

۱ ـ معاینه و معالجه مراجعین یومیه متعلمین که تا کنون بیشتر از ۱۵۹۰۰ نفر معاینه ومعالجه گردیده اند .

۲ ـ درجریان سال جاری آبله کوبی اطفال جدیه الشمول بعمل آمد ونیز عندالایجاب آبله کوبی منسوبین مکاتب لیلیه صورت گرفته است .

۳ ـ تطبیق پودر دی دی تی به مکاتب لیلیه .

٤ ـ طبق معمول همه ساله در بهار سال جاری عموم متعلمین ومتعلمات مکاتب مرکز و نواحی قریب شهر بنسبت حفظ ماتقدم از محرقه واکسین مختلط آنمرض تزریق گردیدند .

۵ ـ ازجمله اجراآت قابل ذکر شفاخانه معارف همانا افتتاح پولیکلینیك دندان است که در خلال سال جاری صورت گرفته وهمه روزه بعداز ظهر از طرف منسوبین ریاست انجمن دکتوران دندان درخود شفاخانه معارف دایر وازین رهگذر خدمت خوبی برای سلامتی دندانهای مراجعین خویش انجام داده است .

ریاست موزه

رؤس اجراآت ریاست موزه درسال جاری قرار ذیل است .

۱ ـ در سال گذشته راجع به حفریات لشکری بازار وآثاریکه درنتیجه این حفریات بدست آمده بود معلومات مفصل دادیم. امسال نیز طبق معمول حفریات دورهٔ پنجم لشکرگاه توسط هیئت باستان شناسی فرانسوی واعضای ریاست موزه بعمل آمد یعنی آثار مربوطه دورهٔ غزنویها کشف وبه موزه کابل نقل داده شد .

۲ ـ حفریات نوع سروی دورهٔ قبل التاریخ افغانستان توسط هیئت حفریات فرانسوی در حصهٔ خاکریز مربوط ولایت قندهار کشف وبعضی از آثار موقع مذکور تحت تدقیق و مطالعه گرفته شده .

۳ ـ نسبت بورود آقای سعید نفیسی استاد دانشگاه طهران درموزه کابل یك اطاق سامان مکشوفهٔ لشکرگاه مربوط دوره غزنویها افتتاح گردید .

٤ ـ ترتیب است تمام کتب قلمی موزه کابل توسط آقای سعید نفیسی نظر بصوابدید مقامات صلاحیت دار .

۵ ـ ورود بعضی سفرای خارجی ازقبیل (سفیر امریکا ایران وهیئت های ملل متحده وسپورت مین های ایرانی وهندی وبعضی رجال بزرگ پښتونستان جهت بازدید آثارموجوده موزیم کابل .

۶ - ورود اکثرطلاب مکاتب ولیسه های مرکز (حبیبیه غازی نجات استقلال حربی پوهنځی .) جهت تطبیق دروس تاریخی آنها بموزه کابل .
۷ - تبدیل کردن کیریل عمارت موزیمخانه به‌آهن‌پوش‌نسبت به‌پارهٔ خرابی آن .
۸ - عزیمت آقای کهزاد رئیس موزه خانه کابل بغرض معاینه و ملاحظه شعبات کلتوری تهذیبی به‌امریکا به‌حسب دعوت دولت مذکور .
۹ - عزل ونصب بعضی اعضاء برتبه های مختلف بریاست موزیم .
۱۰ - خریداری بعضی کتب قلمی ولوحه‌های تاریخی که‌قابل نگهداشت موزیم بود .
۱۱ - موجودی وتحویلی‌موزه باستانی .
۱۲ - افتتاح اطاق سامان قبل‌التاریخ ازاثر اشیاء مکشوفهٔ سیستان افغانی توسطهیئت تاریخ طبیعی امریکا .

مدیریت قلم مخصوص

این مدیریت فی‌الحقیقه‌وسیله رابطه بین‌مقام وزارت وسایر ادارات میباشد .مکاتیب ومراسلات‌رسمی وعادی که برای شخص وزیر معارف‌میرسد ویاعرائضی که تقدیم میگردد بوسیله این مدیریت بحضور وزیر معارف پیش میشود وجواب هـای آن‌بمراجعش ار سال میگردد وهدایات وزیر معارف رابه کلیه دوایر میرساند . وهم اوراق عرض را که به مقام صدارت پیش شدنی است وظیفه این مدیریت است که‌همه آنهارا ترتیب وبروزکار به‌وزیر معارف تقدیم وباز دوباره آنهارا به مراجع مربوطه آن بسپارد .

کذا سرشته کنفرانس های علمی ویاملاقات‌های رسمی وغیر رسمی که خارجی هـا باوزیر معارف میکنند بوسیله این مدیریت تامین وتسهیل میگردد .

نتائج تفتیش خواه به ذریعه ریاست تفتیش بعمل آمده یادر ولایات بواسطه مامورین محلی صورت گرفته باشد بعد ازطی مراتب اصولی بایست بـه مجلس وزارت قرائت ونتیجه داده شود وظیفه این مدیریت است تااوراق مذکور را ترتیب وبه مجلس تقدیم وفیصله مجلس رابه کتاب مخصوص قید ونتیجه آنرا به‌دوایر مربـوطه بسپارد وهمچنان کسانیکه به‌این فیصله قانع نبود تمیز بخواهند ترتیب اوراق وصورت دعوای شـان از جمله کار های این مدیریت میباشد .

این است که امسال مدیریت قلم مخصوص درسررشته وظایف متذکره اجراآت فوق‌را بعمل آورده است .

مدیریت لوازم :

تهیه‌وتوزیع کتب لوازم تحصیل قرطاسیه وتمام سامان تعلیم وتدریس بعموم مکاتب ومعارف مملکت وظیفهٔ مهم این شعبه بوده در طول سال ۱۳۳۰ به اجرا آت ذیل موفق شده است .

فرمایش ماشین های طباعتی .

ازچند سال به اینطرف وزارت معارف درنظر داشت برای سرعت طبع وتهیه کتب ولوائح وپرو گرام ها ومجلات خویش ماشین های طباعتی تهیه ویك‌مطبعه مکمل و مستقل را دارا گردد به اساس همین مفکوره در سال گذشته ع ص دکتور محمد یوسف خان معین تدریسی وزارت معارف عازم اروپا شده وبعد از یك سلسله مطالعات مفصل ومفاهمه باموسسات ممالك اروپا از قبیل جرمنی سوتزرلیند چکو سلوا کیه انگلستان" بالاخره موفق شد کتلاك و شرائط تهیه وخریداری (۷) پایه ماشین های طباعتی کار آمد را باخود بیاورند وبعد ازغور ومطالعه واخذ نظریه از متخصصین فنی واجازهٔ مقامات صالحه دربرج حوت ۱۳۲۹ فرمایش ماشین های ذیل صادر گردید .

(۱) ماشین طبع حروفی نوع شتورم فوکل ۲ پایه
(۲) « « « « پید لرکر یك پایه
(۳) « خط‌کشی نوع ول یك پایه
(٤) « برش مقواء یك پایه
(٥) « « کاغذ یك پایه
(٦) ماشین اوتا پرنت برای آفسیت یك پایه

برعلاوه یك اندازه کافی ازمواد کار آمد کلیشه سازی عکاسی زنگو گرافی نیز خریداری شده ونظربه فعالیتی که در مورد موافقت نامه وارسال ماشین ها وشرایط تادیه آن بعمل‌آمده باوجود مشکلات ودستگیری نکردن حمل ونقل وغیره بازهم به فضل خداوند درمدتی خیلی کوتاهی بعد از افتتاح لیتراف کریدت ماشین های مذکور بطرف کابل ارسال شده که‌ازآن جمله یکپایه ماشین طبع حروفی بایکمقدار سامان کارآمد مطبعه ازقبیل منقل های برقی برای جوشاندن سرش خط‌کش‌های فلزی حروف ریخته گی وارد کابل شده وماشین های برش مقواء وبرش کاغذ و او تا پرنت بطرف کراچی و ماشین های شتورم فوکل سامان عکاسی وزنگو گرافی وغیره بطرف پشاور روانه شده که عنقریب بکابل خواهد رسید .

نوت .

درتذکر فوق تنها ازماشین ها وقلمات مهم یاد آوری شده ولی برعلاوه ماشین های بزرگ ماشین‌ها وآلات خورد زیادی ازقبیل ماشین های برقی کمره هافلم‌ها پنسل های رسامی مواد کلیشه ها واستوانه‌ها رنگ‌رسامی‌وغیره نیزخریداری شده که بطور یکه مطبعه مذکـور در حالیکه یك دستگاه خورد طباعتی را تشکیل خواهد داد ولی ازنقطه اهمیت خود عصری ترین ومکملترین مطبعه خواهد بود که‌به کمال‌خوبی هرنوع احتیاج معارف را بخوبی رفع میتوانند .

ب ـ تهیهٔ وتدارك انواع کاغذ مقواء .

برای تهیه‌مواد کارآمد مطبعه ازقبیل‌کاغذ وغیره پیش ازپیش داخل اقدامات شده وبعد ازتماس ومفاهمه‌باکمپانی های تهیه کنندهٔ کاغذ درخارج مذاکره و مفاهمه با مطبعه عمومی ازنقطه نظر قیمت وشرایط تهیه به‌تناسب قوهٔ مالی وقدرت بود جوی بصدور فرمایش یك اندازه کاغذ موافقه حاصل وعنقریب فرمایش قطعی آن توسط نماینده تجارتی دولت هالیند به کمپنی تولید کنندهٔ کاغذ صادر خواهد شد .

ج ـ توزیع لوازم تحصیل .

چون سال تعلیمی مناطق مختلف مملکت نظر به اختلاف آب‌وهوا مشکلات جدا گانه فرق دارد لذا مدیریت لوازم دردو موقع سال مکلف است بمرکز وولایات قرطاسیه ولوازم تحصیل مطابق است های معین توزیع وارسال بدارد .

اول برای معارف مناطق گرم سیر که درتابستان رخصت میباشند از پانزده جوزا الی پانزده سنبله .

دوم برای مناطق سرد که‌درزمستان رخصت میباشند ازاول قوس الی اخیر حوت .

عموما کتب ولوازم تحصیل باید دوماه قبل ازآغاز سال تعلیمی جدید بـولایات ارسال بگردد تامعارف ولایات بتوانند درموقع معین سامان را به محـلات برسانند وبه طلبه توزیع گردد وبنابر همین اصل است که مدیریت لوازم باید همیشه سامان کارآمد یکسال مابعد را قبل‌ازحلول سال تهیه وبدسترس خود داشته باشد تا بتوانند درموقع معین آنرا توزیع بدارد .

باوصف مشکلات که درتهیه وتدارك همچو سامان که اززیاد اوار داخل مملکت هم نمیباشد مدیریت لوازم ازسامان تهیه کرده گی قبل از آغاز سال تعلیمی مناطق گرم سیر سامان کار آمد را بمناطق مذکور وکمبود سامان کارآمد مناطق‌سرد سیررا درطول سال جاری بمناطق سرد سیر توزیع وارسال نموده به این ترتیب .

(۱) کاغذسفیدعوض کتابچه	(۳۰٦٤۱۷)تخته	(۱٤) قلم نوك آهنی	(۵۰۱۰۵)دانه
(۲) پنسل پاك	(۳۵۲٦٤) دانه	(۱۵) سیخ بافت	(٤۷٤۷) »
(۳) پنسل سیاه	(٤۵٦۳۸) »	(۱٦) جراب	(۸۰۷) »
(٤) تخته مشق	(٤۲۷۰) »	(۱۷) کرشنیل	(۷٤۷) »
(۵) دوات کاشی	(۵۸۳۰۸) »	(۱۸) انگشتانه	(۲٦۷۳) »
(٦) تباشیر	(٤۵۷٤۲۵) »	(۱۹) گلوله ابریشم	(۲۳۰٤) »
(۷) قلم نی	(۲۷۷۸۵۰) »	(۲۰) صحن چارزنگ	(۲۳۰٤)متر
(۸) سیاهی	(۳۰۸) کیلوگرام	(۲۱) کرباس	(۲۷٤۳) »
(۹) نوك قلم	(۵۱۰۰) دانه	(۲۲) سوزن	(۱۸۹۵٦)دانه
(۱۰) کتب اداری	(۹۹۸٤) جلد	(۲۳) سوزن لحاف دوزی	(۵۹۳٤) »
(۱۱) اصل ومینوت	(۲۰۷۸۷۸)قطعه	(۲٤) هون	(۱۳۷) سیر
(۱۲) پاکت	(۱۰۳۲۵٦) »	(۲۵) گوت نسخ	(٦٤٤۹)دانه
(۱۳) رنگ بلوبلك	(۲٤۱۵) بوتل	(۲٦) تار کجین	(٦٤۹٦) خورد

نوت .

قرطاسیه مخصوص کارآمد معارف ازقبیل پارچه‌امتحان مضمون وارنتایج امتحان جلب‌طلبه تبدیلی طلبه اطلاع نامه کار های سوانح وغیره باندازه (٤۷۵۰۰۰۰) ورق .

قلمات کار آمد سال تعلیمی مناطق گرمسیر کمبود مناطق سرد سیر بوده که درطول سال ارسال و توزیع شده در حالیکه از سامان فوق یك اندازه در تحویلخانه هر ولایت وهر مکتب موجود میباشد ـ بعضی قلمات از قبیل گل‌سفید قلم‌سلیت‌قطی‌پرکار تخته‌مشق وغیره چون در بعضی اوقات ضرورت دوساله داده میشود ودر تحویلخانها موجود میباشد و از مرکز داده نمیشود .

نوت :ـ

سامان‌ولوازم کار آمد سال آینده تعلیمی مناطق گرم سیر باکمپنی های خارجی ومؤسسات داخلی داخل مفاهمه شده‌نمونه وبشرایط تادیه‌از کمپنی‌های‌انگلیسی امریکائی هالیندی واصل وبعداز غور و مطالعه در قیمت و شرایط تادیه وجنسیت سامان چنین فیصله بعمل آمد که باهر کمپنی که نمونه آن خوب وقیمت آن ارزان وشرایط تادیه آن مناسب باشد قرار داد بعمل بیاید که عنقریب فرمایش تهیه آن نیز صادر خواهد شد و هم سامانیکه در طول سال تهیه شده قرار ذیل است :

(۱) سامان قرطاسیه از قبیل رنگ تایه ، تا پهمهر ، فیته ماشین تایپ وغیره (۶۵) صندوق .

(۲) کتابچه رسم	(۷۴۶۹) جلد
(۳) دوات شیشهٔ یك خانهٔ	(۶۹۰) درجن
(۴) قلم پاستل	(۲۰۰۴) قطی
(۵) گیرا	(۲۹۵) »
(۶) البین	(۱۰۰) »
(۷) زنگ سرمیزی	(۴۹۸) دانه
(۸) میز قلم	(۵۰۰) دانه
(۹) قطی پرکار حلبی	(۲۸۳۰۷) دانه
(۱۰) خط کش یك فت	(۱۷۲۴) دانه
(۱۱) قلم دوندهٔ رنگ	(۳۶۸۰) درجن
(۱۲) تباشیر سفید	(۷۹۴۴۰۰) دانه
(۱۳) کاغذ سفید	(۲۴۸۰۵۰) تخته

(۱۴) قرطاسیه مخصوص کار آمد معارف از قبیل پارچهٔ امتحان نتایج امتحان جلب طلبه اطلاع نامه لایحه استحقاق پارچه تبدیلی طلاب به اندازه (۸۲۳۲۲۸۸) ورق تهیه گردیده است .

د ـ اسعار خارجه در سال ۱۳۳۰ بحساب هذالسنه و سنوات ماضی وزارت مختاری ها وسفارت خانه ها و قونسل گری ها وغیره نماینده های تجارتی افغانی مقیم دول خارج از قبیل لندن ، پاریس ، امریکا ، بغداد ونشنل بانك لندن ، ترکیه ، ایران ، کراچی ، دهلی ، قونسلگری بمبئی ووکالات تجارتی پشاور بود ونیز اسعار خارجه عوض قیمت مال ومصرف محصلین وسفریه معلمین خارجی وغیره در وجه سفارتخانه ها و وزارت مختار یها پرداخته شده .

(۲) مدیریت اعاشه و اباته .

وظیفهٔ این شعبه تهیه وتدارك سامان واشیای کار آمد مکاتب لیلیه و دیگر مکاتب از قبیل مواد خوراکه ملبوسات ومفروشات محروقات ولوازم آن ظروف وسامان طبخ تادیه سفرخرچها ارسال تخصیص پولهای کرایه مکاتب سفریه اضافه خرچی طلبات اشخاص وغیره بوده وبطور کلی در هذالسنه درتهیه وتوزیع سامان بشرح ذیل اجراآت نموده است.

(۱) تهیه خوراکه :

۱ـ آرد وبرنج کار آمد مصارف نوماهه سه هزار نفر طلاب لیلیه بعداز مفاهمه موافقه

به امر مقام صدارت عظمی از ریاست کوپراتیف خریداری وپول قیمت آن بدفعات تادیه وطبق حواله جات متعدد آرد وبرنج اخذ وصورت حساب ماهوار آن بغرض مجرائی بمدیریت عمومی کنترول ارسال گردیده وهم نظر به قلت برنج در تحویلخانه های کوپراتیف هیئتی به قطغن اعزام وتحت نظر شخص نائب الحکومه قطغن به اندازه سه هزار سیر برنج از آنجا خریداری گردید وبطور کلی درسال جاری به اندازهٔ (نهصدوبیست وهشت خروار) و (دوصد خروار) برنج تهیه وتوزیع گردیده است . و هم برای سال آینده راجع به یك هزار خروار برنج با ریاست کوپراتیف مفاهمه و موافقه بعمل آمده و قیمت آنرا طور پیشه کی تادیه شده .

ب ـ گوشت گوسفند کار آمد مکاتب لیلیه با قصابان بازار قرار داد و بعداز طی مراتب اصولی قرار داد ها در طول سال به اندازهٔ یکهزار سیر گوشت بمکاتب توزیع ونرخ آن نظر به نرخ بلدیه طور اوسط هشت فیصد کمتر باقرارداد بها موافقه وتادیه گردیده است .

ج ـ ترکاری: ترکاری کارآمد نیز با یك نفر قرارداد وبعداز طی مراتب اصولی نظر به نرخ در فی هزار یکصدوو چهل افغانی کمتر موافقه بعمل آمده و تادیه گردیده همچنان سفیدکاری ظروف شستن البسه پختن نان در بدل آرد قرار داد های جداگانه بعمل آمده مطابق قرار داد پولهای اجورهٔ آن بمکاتب تخصیص وتادیه گردیده .

روغن زرد کار آمد به اندازهٔ (٥٥٧٠) سیر از قرارفی سیر یکصدوسی افغانی باشرکت هزاره جات قرار داد عقد وقیمت آن تادیه وروغن بعداز تجزیه توصیفی ومقداری به اصول فنی روغن زرد خالص اخذ و بمکاتب توزیع گردیده وهم برای عقد قرارداد سفیدکاری ظروف شستن البسه پختن نان تهیه ترکاری بمکاتب اطلاع و هم راجع به تهیه گوشت و دنبهٔ خالص بمدیریت مسلخ مفاهمه ومذاکره جاری است .

تهیه ملبوسات :

برای سه هزار طلاب لیلیه دریشی ، کلاه ، بوت، جراب، دستمال دست ، دستمال روی، صابون پیرهن وزیر جامه که همه سال تادیه میگرددودرسال گذشته تهیه شده بود مطابق است معینه بطلاب توزیع وهم برای تمام طلاب جدید الشمول وقطیفهٔ حمام روی جائی کمپل رخت خواب وغیره بتناسب معین مدت استعمال و استهلاك دارد تادیه وهم برای آینده مواد فوق را بعداز مذاکره ومفاهمه وعقد قرار داد ها باطی مراتب اصولی آن که صرف مساعی زیادی بکار دارد تهیه و تدارك دیده که قسماً در تحویلخانها موجود و بعضی تا آغاز سال تعلیمی جدید آماده خواهد شد .

۳ـ مفروشات وظروف :

چوپ ظروف واثاث ، البسه اطاقهای طعامخوری لیلیه‌هاواشیای کار آمددرسخانه‌ها قسماً استهلاك داشته وهمه ساله کمبود آن تکمیل واز جانب دیگر همه ساله یك تعداد طلاب جدید شامل مکاتب میگردند بنابرآن در سال جاری کمبودسامان‌مفروشات از قبیل چپرکت ، چوکی ، ومیزطلبه ، میز پهلوی چپرکت میزوچوکی اطاق طعام وهم ظروف اطاق نان خوری وکارخانهٔطباخی تکمیل گردید .

٤ـ محروقات ولوازم آن :

برای معارف فراه نظر به پیدانشدن آهن چادر ودیگر اسباب بخاری و بخاریها ونلها از مرکز تهیه وارسال گردید . وبرعلاوه برای مکاتب مرکز بخاری ونل وغیره از قبیل چوب سوخت تهیه گردید .

مدیریت تعمیرات :

این مدیریت درسال‌جاری به تعمیریك تعداد عمارات جدید و ترمیم یك دسته تعمیرات سابقه موفق شده که ذیلا وضاحت داده می‌شود .

الف ـ تعمیراتی که جدیداً ساخته شده .

۱ـ تعمیر مطبعهٔ جدید وزارت معارف پهلوی عمارت مکتب نجات (قسمت بیشتر آن تکمیل ویك حصه کم آن باقی مانده) .

۲ـ تعمیر جدید لیسه غازی درکارته ٤ تقریبا به پایه‌تکمیل رسیده ویك قسمت جزئی کار آن باقی مانده .

۳ـ درمرکز وزارت معارف بالای تعمیر مدیریت تفتیش تعمیر جدیدی علاوه شده (کار آن بکلی اتمام یافته) .

٤ـ تعمیر جدید الحاقیه لیسه غازی درکابل به پایه تکمیل رسیده .

۵ـ تعمیر منزل نشیمن مدیر لیسه استقلال قسمت کلی کارآن پایان یافته .

٦ـ اطاق ریخته گری درمکتب میخانیکی جدیداً تعمیر شده .

۷ـ دوتعمیر الحاقیه برلیسه زرغونه آبادگردیده .

۸ـ عمارت ۹ صنفی نسوان واقع کارته (٤) کارآن به پایان رسیده .

۹ـ تعمیر دیوار احاطه لیسه نسوان شهرنو که عنقریب کار آن تمام خواهد شد .

۱۰ـ تعمیر دیوار احاطه لیسه نجات .

۱۱ـ تعمیر چاه های دارالمعلمین بصورت ارد .

۱۲ـ تعمیر جدید لیسه استقلال (بصورت کلی تکمیل گردیده) .

۱۳ـ تعمیر اطاق نان خوری برای مکتب قبایل .

ب ـ تعمیراتیکه قابل ترمیم دیده میشدند وترمیم گردیدند .

۱ـ مکاتب شهر که اکثرآقابل ترمیم بود قسمت بزرگ آن ترمیم گردید.

۲ـ درتعمیر مرکز وزارت معارف ترمیمات لازمه بعمل آمد .

۳ـ کار ترمیم تعمیر لیسه زرغونه تکمیل شد .

٤ـ ترمیم تعمیرات لیسه حبیبیه ، نجات ، واستقلال .

٥ـ ترمیم تعمیر مکتب قبایل .

٦ـ ترمیم تعمیر موزیم وتجدید آهن پوش آن .

اجراآت مهمه سال ۱۳۳۰ ریاست پوهنتون

امتحانات فاکولتهٔ طب عموما دربرج عقرب شروع ودر ۱۵ قوس ختم میشود کسانیکه دریك ویا چندین مضمون درامتحان اول ناکام میمانند یعنی نمره ۱۰/٥ را پوره کرده نمی‌توانند بدورهٔ دوم که بین ۱۰ـ الی اخیرحوت است امتحان خود را میگذرانند واگرمتعلمی دریك مضمون هم نمره ٥ را حاصل کرده نتوانند مجبوراند که صنف گذشتهٔ خودرا تعقیب نمایند .

طلاب فارغ التحصیلان بکلوریا طور مدخل یك سال را درصنف PCB که درآن صنف فزیك ، کیمیا ، بیولوژی ، حیوانی تدریس میشود میگذرانند بعد از اخذ تصدیقنامه PCB میتوانند داخل صنف اول طب گردند درفاکولتهٔ طب ٥ سال که عبارت از پنج صنف باشد قرار ذیل تدریس میشود ، صنف PCB فزیك ، کیمیا ، بیولوژی نباتی را در فاکولته ساینس خوانده درفاکولته طب فقط بیولوژی حیوانی را نظری وتطبیقی درس میگیرند.

صنف اول سیمولوژی در هفتهٔ ۲ ساعت

هسیتولوژی در هفتهٔ ۳ ساعت (نظری یك ساعت، عملی دو »)

فیزیولوژی » » ٦ ساعت (نظری دو »، عملی چهار »)

فزیك طبی » » ۲ » (نظری یك »، عملی یك »)

کیمیای حیاتی در هفته ۳ ساعت

تشریح در هفتهٔ ٥ ساعت (نظری سه »، عملی دو »)

صنف دوم ـ سیمولوژی در هفتهٔ ۲ ساعت

هیسولوژی در هفتهٔ ۳ ساعت	)	نظری یك ساعت عملی دو «
فیزیولوژی در هفته ٥ «	)	نظری یك « عملی چهار «
کیمیای حیاتی درهفته ٤ و نیم «	)	نظری دو ساعت عملی دو نیم «
باکترلوژی درهفتهٔ ٤ ساعت	)	نظری دو ساعت عملی دو «
تشریح درهفتهٔ ١٤ ساعت	)	نظری چهار « عملی ٥ «

صنف سوم قبل از ظهر در شفاخانه های مربوطه تطبیقات عملی می نمایند ازطرف بعد از ظهر قرار ذیل امراض داخله درهفتهٔ ٥ ونیم ساعت .

خارماکولوژی در هفتهٔ ٦ ساعت	)	نظری چهار ساعت عملی دو «

امراض جراحی در هفته ٤ و نیم ساعت
اناتومی پاتالوژی در هفتهٔ ۲ «

علاوه براجراآت فوق که درسال جاری صورت گرفته یك لابراتوار مکمل بکتورلوژی درفاکولتهٔ طب تاسیس گردیده که در آن معاینهٔ مکروسکوپیك مریضان شفاخانهای علی آباد وغیره می‌شود که از نقطهٔ نظر طب اهمیت خاصی دارد .

وهنوز هم ریاست فاکولته درنظر دارد که درسال آینده انکشافات جدید در امور تدریسی فاکولته بنماید وممکن است در تکمیل علمی طلاب مساعی بسلیغ بکار برد .

صنف چهارم ـ قبل از ظهر درشفاخانه‌های مربوطه تطبیقات عملی می‌نمایند وازطرف بعداز ظهر قرار ذیل است :

امراض داخله درهفتهٔ ٥ ونیم ساعت
« ساری « ۳ «
« جلدی « ۲ و نیم «
« گوش وگلو « ۱ ونیم «
« چشم « ۱ ونیم «

صنف پنجم ـ قبل از ظهر در شفاخانه های مربوطه تطبیقات عملی می نمایند و بعد از ظهر قرار ذیل درس دارند :

امراض عقلی وعصبی درهفته	۳	ساعت
« نسائی وقباله «	۲	«
طب عدلی «	۲ ونیم	«
اطفال «	۱	«
حفظ الصحه «	۱	«
طب عملی «	۱	«
تشریح توپوگرافی «	۱	«
دندان «	۱	«
انستیزیو لوژی «	۱	«

علاوه بردرس هائی که قبلا ذکر رفت درهفته یك ساعت بروزهای دوشنبه ازطرف یکنفر پروفیسر یا دوکتور کانفرانس مربوطه طب داده می‌شود که درآن کانفرانس تمام داکتر ها وطلاب شامل اند بعد ازامتحان اخیر صنف پنجم وکامیابی از برج قوس الی شش ماه هرفارغ التحصیل مجبور است ستاژنماید ویك امتحان درکلنیك بالابراتوار را کامیابانه گذشتانده مستحق دیپلوم داکتری میگردند .

مرام کانکور های فاکولتهٔ طب

چون هدف اساسی فاکولتهٔ طب بلند بردن سویه معلومات طبی محصلین طب است ازین‌رو به محض تربیت نمودن یك تعداد ازطبیبانیکه تنها موفق باخذ دکتوری طبی میشوند اکتفانه ورزیده وخواسته است ترتیبی پیش گیرد که محصلین طب پس‌ازاکمال دورهٔ تحصیل شان مجبور به مطالعهٔ معلومات جدیده و انکشاف علمی باشند مخصوصاً ازعلم‌طب که روز بروز تداوی‌وتشخیص بااصول جدیدتر صورت گرفته وهمچنین عملیات‌های جراحی وغیره باتکنیك های عصری تری اجرا می گردد .

مثلاً امروز یك طبیب حق‌ندارد بدون استفاده ازآلات وماشین های دقیق تشخیص ومعاینات وتجربیه های لبورلاتوار مریض را تحت تشخیص ومعالجه قراردهد باید ازمنابع علمی وکشفیات جدیده ووسائلیکه تاحد امکان دردسترس اواست استفاده کنند وبه‌اصول جدید به معالجهٔ مریض بپردازد .

برای این منظور فاکولتهٔ طب ازتاریخ ۱۳۲۷ باینطرف یك سلسله امتحانات بنام کانکوررا قرار گذاشته است تافارغ التحصیلان طب پس ازفراغ تحصیل دورهٔ فاکولته شان خود را آمادهٔ کانکور گردانند باین ترتیب ساحهٔ معلومات خویش را وسیع تر ساخته به تکنیك های جدید آشنا گردند ازطرفی همچون تشخیص ومعاینات صحیح بدون همکاری ابورلاتوار ناممکن است ازین رو موسسه فاکولتهٔ طب توجه مخصوصی به لابراتوار ها داشته و کوشش نموده است اشخاص ورزیده وقابل اعتماد را بحیث آمر لابراتور تعین کند ـ چنانچه موظفین لابراتورها به کمال جدیت وفعالیت قابل وصفی معروف توسعه ساحهٔ تطبیقات هستند ودرعرصهٔ بسیار کم تدقیقات متعدده اجرا نموده اند ترتیب کانکورها قرار ذیل است :

۱ ـ یك محصل پس ازفراغ تحصیل فاکولته معلومات نسبتاً وسیع تری فراهم نموده آمادهٔ کانکور استستان گردد . این امتحان شامل یك سوال تحریری ، یك سوال تقریری ومشاهدات کلنیکی میباشد سوال‌ها قبلاً ازطرف استاد ترتیب می گردد مشمولین کانکور درصورت موفقیت بحیث استستان رسمی شناخته شده دریکی ازشقوق تعین وهم کار پروفیسر می باشد .

سه سال پس از کانکور استستان میتواند داوطلب کانکور شف گردد . که البته این امتحان معلومات مکمل‌تررا دریکی ازرشته هائیکه برای استستان تعین شده متقاضیست کانکور شف عبارت است ازیك سوال تحریری ، تطبیقات ویا مشاهدهٔ کلنیك وتدریس یك موضوعیکه ازطرف استادان تعین میگردد ومدت ٤٥ دقیقه را دربر بگیرد تدریس بحضور استادان ، دکتور ها ومحصلین صورت میگیرد . دراین امتحان مخصوصاً اصول تدریس وطریق افاده مورد نظر میباشد .

مشمولین این امتحان درصورت موافقت بحیث آمر تدریس شناخته میشوند که شف سرویس مینامند . چون شف از نقطهٔ نظر لیاقت علمی طرف اطمینان میباشد اجازهٔ تدریس را درفاکولته نیز دارد . علاوتاً جهت اخذ معلومات مزید بخارج اعزام میشود .

سه سال بعد از تقرر وایفای وظیفهٔ شف داوطلبان آمادهٔ امتحان متـر کانفرانس می گردند که امتحان آن عبارت ازتدریس درمدت یك ساعت وچهل وپنج دقیقه درحضور استادان ودوکتوران وطلاب ویك تطبیقات عملی بالای مریض است بلندتر ازمتوکانفرانس البته پروفیسوری است . باین ترتیب یك فارغ التحصیل فاکولته مکلف است تامدت تقریباً ده سال دیگر مصروف تحصیل و انکشاف عملی باشد وهر روز معلومات تازه اخذ نماید تابتواند امتیاز تدریس را درفاکولته حاصل نموده خودرا برتبهٔ رفیع استادی نـزدیك

سازد یعنی استادیکه حقیقتاً متضمن معلومات کافی باشد وبتواند درآینده نزدیکی مارا ازاحتیاج به پروفیسران خارجی بی‌نیاز سازد .

شروع کانکور هاازسال ۱۳۲۷ گردیده که از آن تاریخ تنها یك نفر شامل کانکور اسیستانی گردید . درسال ۱۳۲۸ هفت نفر ازدکتوران آمادهٔ گذشتاندن کانکور اسیستانی گردیدند که تنها پنج نفر موفق شدند .

درسال ۱۳۲۹ : ـ داوطلب کانکور مترکانفرانس یك نفر بود که موفق شد .

داوطلب کانکور شف کلنیك چهار نفر بودند که دونفر آن موفق گردیدند .

» » اسیستان یازده نفر اند که ده نفر آن موفق شدند .

ریاست فاکولتهٔ حقوق وعلوم سیاسی

الف ـ شعبهٔ تدریسی :

۱ ـ بتاریخ ۳۰/۵/۵ دراثر پیشنهاد شعبهٔ تدریسی مجلس استادان فاکولتهٔ حقوق چنین فیصله نمودند که باید تمام استادان فاکولتهٔ حقوق بعدازین تاریخ تمام نوتهای درسی خود را بادارهٔ نشریات بسپارند تادرگستدنر چاپ گردیده وبطلاب توزیع گردد تصویب فوق برای این اتخاذ گردیده تاازیکطرف دروس طلاب بصورت صحیح واطمینان بخش پیشرفته وازطرف دیگر استادان فاکولته وقت کافی داشته باشند که در موضوعات متعلق به مضامین شان تشریحات لازمه بدهند . زیرا درصورتیکه استادان شخصاً دروس خودهارا بطلاب دیکته نمایند البته تمام وقت ایشان درنوت‌ددان صرف‌شده وبرای تشریحات لازمه دراطراف نوت وقت کافی موجود شده نمیتواند .

۲ ـ نظر به موافقه ومنظوری مقامات صالحه برای اینکه طلاب از دروس فاکولته بصورت بهتر و اساسیتری مستفید شوند درسال جاری فاکولتهٔ حقوق پس ازاخذ موافقه ازمقامات صالحه به سفارت کبرای افغانی در ترکیه راجع به استخدام پنج نفر معلمین داخل مفاهمه گردیده اند چنانچه قبل ازختم سال تدریسی موجودهٔ فاکولته دونفر استاد استخدام شده وبصوب کابل اعزام گردیدند که ایشان عبارت اند از پروفیسر عاطف الك کوچ که دروسط سال‌جاری وارد کابل‌شده وبتدریس آغاز کردند وعزتمند پروفیسر اورهان اوکوز که‌دربرج جدی به مرکز حاضرشد چون این وقت‌مصادف باوقت مذاکرهٔ امتحانات سالانه بود مشارالیه شروع درس را موکول بسال آینده نمود .

۳ ـ دربرج عقرب سال جاری حسب پیشنهاد فاکولته وصواب دید مقامات صلاحیت دار فاکولتهٔ علوم شرعیه که نزده نفر طلبه دارند نیز مربوط فاکولتهٔ حقوق گردیده .

ب – مدیریت نشریات :

۱ – مدیریت نشریات طبق تصویب مجلس استادان که درفوق ذکر شد ازتاریخ ۳۰/۵/۵ الی ۱۵ برج‌قوس یعنی درظرف پنج ماه توانست درحدود (۵۱۸۴۰) صحیفه دروس فاکولته را توسط گستدنر چاپ وبدسترس طلاب بگذارد ،

۲ – برعلاوه درین اواخر مدیریت نشریات توانست که مجلهٔ حقوق‌را که ازشش‌سال باینطرف دراخیر هرسه‌ماه اشاعه می‌یافت ازماه عقرب بصورت‌ماهانه نشروآنرا دردسترس طلاب وسائر دوستداران علم ودانش بگذارد .

ج :- شعبهٔ اجرائیه :

۱- اجراآتیکه ازطرف شعبه اجرائیه درسال جاری بعمل آمده عبارت ازتعمیرسه‌باب اطاق درسی مطابق نقشه اصولی است که‌یك گوشه عمارت سابقه تعمیر والحاق گردیده علاوتاً اطاقهای عمارت فاکولته که‌ترمیم طلب‌بود ازطرف داخل وخارج ترمیم گردیده .

۲- چون عمارت موجوده مبرز عمومی نداشت لذا ریاست نظر بضرورت شش‌باب‌مبرز درگوشه عمارت تعمیر نمود .

د:- مدیریت کورس مالی واداری

۱- بعدازینکه امتحان سالانه کورس‌مالی واداری بتاریخ اول‌عقرب ختم‌شد داوطلبان جدید پس ازاخذ تعهد ومقررات موضوعه شامل کورس گردیدند .

۲- برای اینکه متعلمینیکه ازین کورس فارغ‌التحصیل می‌شوند تااندازهٔ امکان لسان خارجی را دانسته وتکلم بتوانند مدیریت کورس مالی واداری بعدازاستیذان وموافقه مقام ریاست فاکولته حقوق لسان انگلیسی را که درسالهای گذشته‌در پروگرام درس شامل نبود شامل پروگرام نموده وهم چنین درصنف اول که‌سابق تاریخ عمومی درس داده می‌شد عوض آن تاریخ مدنیت‌را شامل نمودند .

۳- کورس مالی واداری دراثر همکاری مقامات صالحه ومخصوصاً ریاست فاکولته حقوق توانست یك‌تعداد جوانان را بصفت فارغ‌التحصیل دورهٔ چهارم بدوائر مربوطه‌شان معرفی نماید که‌تعداد این فارغ‌التحصیلان درهذه‌السنه به‌۱۲ نفر بالغ می‌شد .

فاکولته ادبیات

۱- مقرری های جدید :

ښاغلی عبدالاحمد خان جاوید دیپلوم حقوق وادبیات دانشگاه طهران که درسال ۱۳۳۰ - وایس بکابل عودت نمودند بتاریخ ۲۴ سنبله ۱۳۳۰ همین سال بحیث استاد متون فارسی وکتب کلاسیك فارسی این پوهنځی مقرر شدند .

۲ـ ترفیعات :

بناغلی امین‌میرزا خان استاد فلسفه عربی و اجتماعیات پوهنځی ادبیات نظر باستحقاق لایحه ترفیعات ازرتبه (۵) برتبه (٤) ترفیع نمودند .

۳ـ نوازش وتقدیر خدمات عرفانی :

مکافات ونوازش یکی ازسایق ها ومشوق‌های تربیوی بوده محصولات علمی وادبی شرق وغرب‌همه نتیجهٔ تقدیر ومکافات بوده که ازطرف بزرگان وجوامع بعمل آمده،بهمین لحاظ فاکولته یکی ازشخصیت‌های برجسته ادبی این کشور صوفی عبدالحق‌خان بیتاب‌را که متجاوز ازچهل سال عمر گرانبهای شانرا وقف تدریس ادبیات فرمودند نویسندگان وشعراپروریدند درمطبوعات وطن‌سهم‌بارزی‌داشته اندرزهای‌متین و غزلیات سحرانگیزشان دراعماق قلوب‌خواص وعوام طنین‌انداز است مستحق‌آن دیدند که‌بپاس خدمات وتبحرشان درادب فارسی برتبه (ملك‌الشعرائی) مشرف شوند چنانچه ورقه منظوری شانرا بحضور ملوکانه تقدیم وامیداست درآتیهٔ قریب طرف نوازش وتقدیر قرار گیرند .

٤ـ افتتاح شعبهٔ تاریخ وجغرافیه :

پوهنځی ادبیات که یك موسسهٔ خیلی جوان است پیوسته میکوشد تامراحل ابتدائی خودرا طی نموده شرائط توسعه وانکشاف را فراهم آورد وباین وسیله بتواند تمام شعب مربوطهٔ خودرا بنحوی که در تعلیمات نامهٔ موسسه تثبیت یافته یکی بعد دیگری بکشاید وزمینه وسیع‌تری برای تربیه اذواق واستعداد های متنوع کاندیدها تهیه نماید البته دراین صورت نتائج تربیوی بیشتر تثبیت ودر راه رفع حوایج عرفانی این خطه مفیدثابت‌می‌شود . براساس‌این‌مفکوره پوهنځی ادبیات‌توانست از شروع‌سال‌تعلیمی ۱۳۳۰ شعبه تاریخ وجرافیه را افتتاح نماید . سال اول این شعبه پروگرامهای شانرا موفقانه فراگرفته بسال دوم ارتقا جستند .

۵ـ استخدام معلم دائمی انگلیسی :

برای ازدیاد ذخائر علمی وادبی زبان فارسی باید از منابع دیگر استفاده شود وحصول این مطلب لازم میدارد که نویسندگان جوان به‌یکی ازالسنه خارجی که‌ازحیث وفور ذخائر علمی وادبی شهرت بین‌المللی داشته باشد معرفت کامل داشته باشند از زبانهای خارجی که درپوهنځی ادبیات تدریس می‌شود یکی زبان انگلیسی است وبرای تقویه آن ازجانبی تعداد ساعات هفته وار آن افزوده شده‌وازطرفی هم معلم خارجی ازامریکا استخدام شد تاشاگردان کورسهای عالی زبان‌را که‌شامل تمام رموز وباریکی های زبان میباشند به‌کمك اهل زبان پیش برند .

تبصره : برای سال آینده فاکولته درنظر دارد که یکنفر دیگر نیز برای تدریس زبان انگلیسی استخدام نماید وباین وسیله زمینه را مهیا سازد تامحصلین فاکولته های دیگر مضمون انگلیسی شانرا دراین پوهنځی تعقیب نمایند .

٦ـ فارغ التحصیلان :

درپایان سال تعلیمی ۱۳۳۰ پوهنځی ادبیات چهارمین دوره فارغ التحصیلانرا که عبارت از (۱۹) نفر لیسانسه ادبیات اند بخدمت عرفانی وطن عرضه نمود :

۷ـ نشرات پوهنځی :

شعبهٔ نشرات فاکولته تااندازه وسائل طباعتی وغیره را تهیه نموده بعدازوصول بودجه که بتاریخ اول برج جدی ۱۳۳۹ مواصلت نمود مطابق نظریه هیئت تدریس ازهمه اولتر بحفظ مؤلفات وتراجم وپیشبرد دروس که هدف وغایه نخستین تاسیس شعبه نشرات است پرداخته علاوه برامور متفرقه نشرات ذیل را بمیان آورد .

الف : درمطبعه عمومی کابل :

سه جلد کتاب تربیه (ترجمه ازترکی بفارسی) مترجم افندی هاشم شایق استاد پوهنځی درخود فاکولته ذریعه ماشین گستدنر .

۱ـ اساسات علم وتربیه	مؤلف رئیس پوهنځی	برای سال دوم
۲ـ علم بیان فارسی	» »	» » »
۳ـ علم بدیع فارسی	» »	» » »
٤ـ علم عروض فارسی	» »	برای سال سوم
٥ـ فیلوژی یاعلم لسان بزبان انگلیسی	مولوی محمد علیخان	برای سال دوم سوم ، چهارم
٦ـ تاریخ مدنیت افغانستان وممالک همجوار انگلیسی	» » »	برای سال دوم سوم ، چهارم
۷ـ چهارمقاله عروضی سمرقندی		برای سال اول دوم ، سوم
۸ـ علم صرف فارسی	مؤلف استاد بیتاب	برای سال اول
۹ـ علم نحو فارسی	» »	» » »
۱۰ـ داپلاک افلاتون	تکست انگلیسی	برای چهارسال فاکولته

۱۱ـ اساسات فلسفه برای سال سوم فاکولته ؛

ریاست فاکولته سیانس

استخدام یك پروفیسر نباتات (مستر فولك) که شخص لایق بوده وتجربه چندین ساله

نمونهٔ خط شکست از خامهٔ فاضل محترم سید محمد داؤد خان
الحسینی خطاط معروف وطن

دارد ودریونیورستی ایفای وظیفه‌مینمود وظیفه‌مدیریت انستی‌توی نباتات‌را طبق قرارداد بایشان تفویض گردیده است تجدید قرارداد پروفیسر بونر که‌خدمات قابل قدر در مرور قرارداد اول خود نموده شعبه کیمیا را رونق جدیدی داده شق انجنیر هارا هم پیشبرده رنگک قلم برای دوائر ترکیب و درمعرض استفاده قرار داده چنانچه وزارت معارف ازآن خریداری نموده وبصورت خوبی استفاده کرده اند .

خریداری یك‌تعداد کتب ازخارج (۱۳۲) جلد و (۳۰۵) جلد از کابل دستیاب نموده که‌قیمت آنها بالغ به‌پنجصد پوند وبیست‌هزار افغانی میشود . بدینصورت کتابخانه فاکولته تقویه گردیده است . قـرار خواهشات معلمین چنانچه معمول است هرانستی‌تو کتابهای مربوطهٔ خودرا در انستیتوی خودها حفظ ورسید عاریت درکتابخانه مـرکزی گذاشته اند. وبعضی سامان وادویه ازهند خریداری شده است .

اعزام شاغلی انجنیر عبدالغفار خان بصورت فیلوشیپ به‌انگلستان بـرای تحصیل داکتری درماه سنبله هذه‌السنه توسط پوهنتون صورت گرفته است دروس محوله مذکور تازمان بازگشت به‌شاغلی داکتر عبدالعظیم خان شاغلی داکترانس‌خان، و شاغلی داکتر ابوبکر خان ـ محول گردیده است .

درنظراست که‌تباشیر فاکولته‌ها ومکاتب‌را انستی‌توی کیمیا تهیه نموده وبدسترس آنها بـگذارد .

امور وزارت مالیه

وزارت مالیه مرجع امور مالی ودارائی دولت بوده تهیه بودجه‌های واردات و مصارفات برای تدویر خدمات عامه وجستجوی منابع مالی وایجاد ترتیبات برای توازن بودجه، تحصیل حقوق دولت وتادیات بودجه وکنترول وتفتیش آن درحدود قوانین واصول موضوعهٔ مملکتی ازوظایف اولیه وزارت مالیه محسوب میگردد این وظائف دهرموقع ومخصوصاً هنگام ظهور بحرانهای اقتصادی جهانی فوق العاده خطیر و مهم است بحرانهائی که ازرهگذر امور اقتصادی و بلند رفتن قیمتها تغیر نرخ پول بعد ازمحاربه جهانی ظهور نموده وممالک عالم را متاثر گردانید درمملکت عزیزما نیز در امور مالی دولت و حیات ملت خالی از تاثیر نبود ولی باوجود تمام این عوامل و بسا چیز های دیگر وزارت مالیه بمعاونت خداوند وظیفه خود را تاجائیکه درخور توان آن بود ایفا نموده وانجام داده است .

اینک اجراآت مهمه این وزارت درسال ۱۳۳۰ ذیلا شرح داده میشود .

ریاست محاسبات

ریاست محاسبات یکی ازریاست های وزارت مالیه بوده وبطور کلی در راس عموم شعبات مالی وحسابی مملکت قرار داشته ترتیب بودجه وتوازن آن باعواید دولت وتدقیق تکالیف بودجه وتقدیمی آن به مقامات صالحه وصدور منظوری بودجه پس ازطی مراتب اصولی بوزارت ها ودوایر مستقله گرفتن حسابات واردات ومصارفات و دارائی های نقدی وجنسی ترتیب حساب قطعیه، اخذ بیلانس ازادارات یکه به سیستم تجارتی از طرف دولت دایر است وهمچنان صدوردساتیر ولوایح حسابی درمورد تحصیل حقوق دولت ومحافظت نقود واجناس درخزائن وتحویلخانه‌های دولتی واتخاذتصمیمات دراموردفتر داری ازوظایف ریاست محاسبات دانسته میشود اجراآت شعبات مذکوردراثنای سال ۱۳۳۰ بتفصیل آتی است :

اول ـ اجراآت مدیریت عمومی کنترول درسال ۱۳۳۰ .

۱ ـ ترتیب دفاتر قطعیه واردات وباقیات ومعاشات و مصارفات بر حسب اصول اساسی از وظائف عمده وزارت مالیه بوده ومحاسبات مذکور بشرح ذیل ترتیب وبرای مطالعه به مقامات عالیه تقدیم گردیده است .

الف حسابات قطعیه سال ۱۳۲٤ که با بودجه سنه ۱۳۲۸ بشورا تقدیم شده است حسب ذیل است .

۱) حسابات عمومی قطعیه واردات وباقیات (۱) جلد
۲) حسابات قطعیه واردات وباقیات (۱)
۳) « « معاشات ومصارفات (۱)
٤) اختصار قطعیه عمومیه (۱)

(ب) حساب قطعیه سال ۱۳۱۵ با بودجه سال ۱۳۲۹ که به شوراء تقدیم گردیده .

۱) حساب عمومی قطعیه واردات وباقیات (۱) جلد
۲) تابلوی عمومی قطعیه واردات وباقیات (۱) »
۳) « « « معاشات ومصارفات (۱) »
٤) اختصار حساب قطعیه عمومی (۱) »

(ج) حسابات قطعیه سال ۱۳۲٦ که با بودجهٔ سال ۱۳۳۰ بریاست شوراء اطلاع شده دوایر ومصارفات دولت درسال ۱۳۲٦ قرار آتی بوده .

۱) حساب قطعیه واردات وباقیات (۱) جلد
۲) « « معاشات مصارفات (۱) »
۳) اختصار حساب قطعیه عمومی (۱) »

باقیات بودجوی .

ضمن حساباتیکه ازدوایر حسابیه بوزارت مالیه رسیده ومیرسد یک مبلغ گزافی بدرک باقیات بودجوی قید بوده این بقایا ازانواع مصارفات عادی وغیرعادی بودجه امثال مصارفات تعمیر قرطاسیه وغیره بوده که ادارات درحصه تیکه داران تحویلداران وغیره حواله میدهند برای اینکه محاسبات این بقایا تصفیه وازتراکم آن برای آینده جلوگیری شود علاوه براینکه درتسریع به تصفیه آن به ادارات مربوطه توسط متحدالمال تاکید گردیده باقیات مذکور ازدوایر حسابیه مطالبه شده تا به خود وزارت طرف مطالعه قرار گرفته درتصفیه آن اقدامات مقتضی اتخاذ گردد .

اموال تحویلخانه های دولتی .

حصول معلومات در اموال تحویلخانه های دولتی و کار گرفتن از اموال قابل استفاده ولیلام سامان واجناس داغمه وغیرکارآمد وبالاخره تصفیه حسابات تحویلداران وجمع دهان یکی ازموضوعات قابل الذکر است برای اجرای این مامول تصمیم گرفته شده هیئت های از وزارت مالیه اعزام و تحویلخانه های ادارات مرکز و ولایات توسط هیئت مختلط وزارت مالیه وادارات مربوطه موجودی ودرختم موجودی لوایح آن را به دوایر

حسابیه آن تفویض بدارند تادوایر مذکوردحساب تطبیق وهرگاه تفاوتی ظاهر گردد تحت بازخواست قرار داده مزید بر ان یك نسخه ازاست موجودی را به مرکز از سال واموال قابل لیلامرا برحسب اصولنامه مخصوص آن لیلام نمایند تصویب مذکور ازمقامات صلاحیت دار نیز منظورومتعاقبا هیئتهای مذکور نیزاعزام گردیده ومشغول انجام آن میباشند .

حصول تابلو ها .

تابلو هائی که دراثنای سال ۱۳۳۰ ازدوایر حسابی وزارات ومستوفیت و سررشته داری ها اخذ وتابلو هائی که نواقص حسابی داشته درتصحیح آن به تابلو هـای آینده هدایات لازمه را بهمراجعش صادر نموده است .

تابلو های بودجه معاشات و مصارفات	(۳۷۲) جلد
تابلو های واردات وباقیات	(۳۰۱) »
تابلو های جنسی	(۹) »

تابلوهائی که بهوزارت واصل ودرشعبات ذیعلاقه تدقیق ورسیدگی شده حسب ذیل است .

	۲۶	۱۳	۱۳۲۷	۱۳۲۸	مجموع
تابلوهای وارداتوباقیات	(۳۱۲) جلد	(۷۲) جلد		(۲۰) جلد	(۳۹٤) جلد
تابلوی معاشات ومصارفات	(٤٥٦) »	(۷۲)	″	(۱۲) »	(٥٤٠) »
جنسی ازسنوات مختلف					(٤۹) »
					(۹۷۳) ″

متخصص مالی :

ریفورم وتشکیلات امور مالی مانند بسا امور اجتماعی به ایجابات و مقتضیات زمان یکی ازموضوعات طبیعی ولازمی بوده متخصص مالی که چند سال قبل برای امور مالی استخدام شده بود برای ادارات مالی وحسابات مملکت تشکیلات ودفاتر معین وضع نموده بود که تااین اواخر سیستم مذکور به عموم ادارات دولتی بطور متحدالشکل تحت اجراء وتطبیق بود چون درین اواخر ازیکطرف معلاملات دولت کسب وسعت وانبساط نموده وازدیگر طرف بعضی ادارات مانند وزارت دفاع ملی و موسسات صحی علیاباد خواسته اندطرز مذکور را تغیرداده به سیستم دیگری کار نمایند بنابران وزارت مالیه درنظر گرفته تامتخصص جدیدی استخدام ودرسیستم فعلی تجدید نظر و اصلاحات لازمه را روی دست بگیردچنانچه درین زمینه قبلا بانمایندگان افغانی درخارج بهتماس آمده واخیراً

توسط شعب ذیعلاقه برای انجام این اصول بهموسسه امداد تخنیکی ملل متحده مراجعه نمود کهدرین اواخر ازطرف موسسه موصوف عزتمند (کولمان) متخصص مالی و اداری اعزام ودر اوایل دلو بمرکز وارد وبکار شروع نموده است طبیعی است پیشنهاداتی که ازطرف متخصص مذکور بعمل آید تحت مطالعه قرارگرفته وبادرنظر گرفتن اوضاع ومعاملات محیط زیر تطبیق گرفته خواهد شد .

مدرك استخراج پطرول .

درعصر موجوده پطرول یکی ازمواد مهمه حیاتی به شمار میرود بنا بران دولت ازوقتی بود که حفرچا های پطرول را درمناطق لازمه ممکت در نظر گرفته بود اخیراً دراثر تشبثات وزارت مالیه ومعلوماتی که وزارت بدست آورده دارائی دیپو قرار ذیل برای اجرای این منظور تخصیص شده است .

(۱) درسال ۱۳۳۰ به توسط وزارت مالیه داده شده	۱۲۰۰۰۰۰/۰۰ ـ	افغانی
(۲) به ذریعه وزارت مالیه داده شده	۹۰۰۰۰۰/۰ ـ	«
پطرول تخصیص داده شده	۱۱۶۸۶۲۸۳۹/۹۱	«

تقویه نقلیات

امور نقلیات درگذشته ذریعه شرکت حمل ونقل مرکز وولایات اجراء میگردید در اواخر ۱۳۲۹ به مقصد اینکه امور نقلیات کشور مرکزیتی داشته باشد ریاست نقلیات دولتی بهسیستم تجارتی تشکیل و برای اجراآت امور ریاست مذکور درحدود یك کرور افغانی قرضه ازبانك حاصل ومزید برآن مبلغ هشتاد لك افغانی دارائی شعبه تصفیه حمل ونقل حکومتی بدسترس ریاست مذکور گذاشته شد که منجمله پول قرضه با نصف یك حصه آن ازفروش لاری های سابق حمل ونقل حکومتی جبران و تادیه شده در سال ۱۳۳۰ اداره موتر های عمومی ومتعاقبا نقلیات پستی که پیشتر ازاین بصورت قرارداد وتوسط شرکت ها اجراء میگردید بریاست مذکور مربوط گردیده امید واراست اداره نقلیات دولتی بتواند با آنهمه تقویه های که شده است مصدر خدمات بزرگی گردد .

معامله شرکت انحصارموتر وادارهٔ حمل ونقل

شرکت انحصار موتر ازمعامله خرید وفروش موترمبلغی درحدود متجاوز ازبیست وسه لك افغانی ازمدیریت عمومی حمل ونقل مطالبه نموده ومدیریت حمل ونقل دراین باره به

وزارت مالیه مراجعه ودرنتیجه فقره مذکور که بوزارت مالیه مطرح گردید طلبات شرکت انحصار ازنقطهٔ نظر حسابی ثابت به نظر نرسیده دلایل لازمه بشرکت مذکور ارائه ونتیجه موضوع برحسب منظوری مقامات صلاحیت دار به یک هیئت حکم محول گردیده است .

دارائی رفاه عامه

مجلس رفاه عامه که درسنوات اخیر تاسیس وهدف آن فراهم آوری تسهیلات درامور حیاتی ملت بود چون دراین اواخر ضرورت دوام آن دیده نمیشد بناءًعلیه درسال ۱۳۳۰ منحل ودارائی مجلس موصوفه را وزارت مالیه قیدحساب نموده است تاضمن عوایدعامه بخزانه دولت تحویل ودر امور عامه بمصرف برسد .

دیپوی ادویه

دیپوی ادویه که درسنوات قبل برای تورید وفروش ادویه شفاخانه ها ازطرف وزارت صحیه تاسیس شده بود نتیجهٔ عملیات ومحاسبه آن رضایت بخش نبوده اخیرا هیئتی مشتمل براشخاص فنی وحسابی ازوزارتین مالیه و صحیه مامور گردیدند تا جریانات امور را در دیپو مشاهده ونظریات خود را ارائه نمایند چنانچه هیئت مذکور امور دیپو را ملاحظه ونظریات خود را به وزارت تقدیم نمود که در اثر آن ترتیبات جدیدی برای امور دیپو اتخاذ وبه موقع اجراء گذارده شده .

انحصارات

تورید موتر وشکر وپطرول که ازطرف دولت بطور امتیاز به شرکت قند وشکر داده شده بود چون میعاد امتیاز آن سپری گردیده دولت چنانچه در نظر داشت تصمیم گرفت که انحصارات توسط دولت تدویر ومنافعیکه ازین رهگذر عاید میشود مستقیماً بخزانه دولت تحویل وبخدمات عامه مصرف شود بروی این منظور ریاست انحصارات دولتی به سرمایه چهل ملیون افغانی تشکیل واز آغاز سال ۱۳۳۰ به فعالیت شروع کرده عجالتاً انحصار مواد ذیل بریاست مذکور تفویض شده است .

پطرول وشکر ـ دخانیات ـ روده ـ تورید موتر ـ نصواردهن . وپولهائیکه ازمدرک سرمایه ویاقرضه تاحالا بدسترس آن گذاشته شده حسب ذیل است .

الف طور قرضه :

۱) ازد افغانستان بانک	۵۰۰۰۰۰۰/۰۰ افغانی	۵۶۰۰۰۰۰ افغانی
۲) ازخزانـــه تقاعد	۶۰۰۰۰۰/۰۰	

ب ـ طور سرمایه داده شده که عوض قرضه بپردازند .

۱) نقد	۱۷۰۰۰۰۰/۰۰ افغانی	۲۰۰۰۰۰۰/۰۰ افغانی
۲) از درك طلب حکومت ذمت شرکت پرداخته شده .	۳۰۰۰۰۰/۰۰ افغانی	

عواید اطاق تجارت

اطاق تجارت که ضمن دوایر وزارت اقتصاد ملی وجود دارد عواید وبودجه مصارف آن بطور خصوصی وخارج ازبودجه رسمی محاسبه نبوده چون برخی از عواید اطاق تجارت ازنوع مالیه ومحصول دولتی محسوب میگردد بناء علیه وزارتمالیه درین باب یك سلسله مخابراتی باوزارت اقتصاد ملی نموده و اخیراً دراثر مفاهمه متخصیصین مالی درین مورد پیشنهادی به مقامات عالیه تقدیم نموده است که البته پس از اخذ هدایت بموقع اجراء گذاشته خواهد شد .

مسئلهٔ طلبات دولت ازشرکت انحصار

خرید وفروش قندوشکر و پطرول ازسال ۱۳۱۷ الی۱۳۲۶ ده سال بطور امتیازازطرف دولت بهشرکت قندوشکر واگذار ومتعاقبا درسال ۱۳۲۷ این امتیاز برای سه سال دیگر تمدید شده ودر اواخر ۱۳۲۹ ریاست انحصارات ازدولت تاسیس گردید وبه امتیازشرکت خاتمه داده شده ووراجع به تصفیهٔ معاملات گذشته وزارت مالیه باشرکت درتماس آمده است طلبات دولت کهازطرف هیئت حکومت بملاحظه بیلانس ۱۳۲۵و۱۳۲۶ ومحاسبات سنوات مذکور شرکت ترتیب وبوزارت مالیه تفویض گردیده بود پول ذمت شرکت را درحدود ۹۴۹۸۳۶۶/۲۰ ـ افغانی وانموده وضمناً یاد آوری کرده بودند که شرکت درمعاملات ۱۳۲۷و۱۳۲۸ یك مبلغ کلی خودرامتضرر نشان داده مجرائی آنرا بهتمسك تصویب مجلس رفاه‌عامه که از مجلس عالی ووزراء گذارش یافته به طلبات دولت کهدر نزد دولت مدیون میباشد مطالبه ومعلومات این خساره را نیز به تکمیل بیلانس ۱۳۲۷ و۱۳۲۸ موکول مینماید ازطرف دیگر باقی صحیح ذمت شرکت بعدازرسیدگی ازطرف مدیریت کنترول ۱۱۰۲۴۷۸۵/۳۸ ـ افغانی نشان داده شده بود درین وقت چون‌ریاست انحصارات تشکیل وشرکت امور انحصار را بریاست مذکور تسلیم میداددرموقع‌دورتسلیم

خساره ۱۳۲۷و۱۳۲۸ قندسازی و۱۳۲۹ بطرول را در حدود یك کرور چهارده لك افغانی وانموده ومزید برآن مبلغ یك کرور ده لك افغانی درك پول های واپسی طلب شرکت ذمت حکومت هندوپاکستان وذمت اشخاص را بریاست انحصارات تحمیل مینمودند که این موضوع ازطرف مقامات صالحه بیك کمیسیون که مشتمل برمتخصصین مالی واقتصادی وحقوق نمایندگان وزارت مالیه وشرکت بوده تفویض و رأی آنها خواسته شد کمیسیون متذکره درنتیجه مباحثات طولانی درفیصلهٔ موضوع به نفی ادعای شرکت اظهار عقیده می نمودند مجددا موضوع ازمقامات عالیه استهدا گردید که تکرارا هیئت ثالثی برای این کار تعین ودر تصفیه باقیات شرکت نیز هدایت حاصل گردیده که نسبت بعدم تکمیل بیلانس های ۱۳۲۸ و ۱۳۲۹ ومراجعه شرکت تا کنون معتوی مانده .

ازآنجاکه بیلانس ۱۳۲۷ شرکت درین اواخر تکمیل گردید بنابران هیئت حکومتی برای رسیدگی آن اعزام گردید پس از رسیدگی وملاحظه بیلانس و محاسبات شرکت هیئت مذکور نتائج مشاهدات خودرا دایر بر طلبات حکومت ذمت شرکت بوزارت اقتصاد اطلاع ودرحین زمان نماینده وزارت مالیه شامل هیئت مذکور نقل راپورترا بوزارت مالیه تقدیم نموده که نظربه راپورمذکور طلبات حکومت ذمت شرکت بالغ بر ۲۱۳٤٥۸۱٦ـ افغانی و٤/۱۰۹۱۰ کلدار و۳٤۲۸ تخته بوری بوده وبرعلاوه آن مبلغ (۳۸۳۳۲۹۷) افغانی هم از مدارك استهلاك قابل توجه است چون شرکت خساره خود را بطوریکه در فوق ذکر گردید ازسال ۱۳۲۷و۱۳۲۸ قندوشکر را در حدود هشتاد لك افغانی وانمود کرده بملاحظه بیلانس ۱۳۲۷ شرکت نماینده وزارت مالیه چهل وچهار لك افغانی مفاد تحریر داشته است این خساره نیز به علت اینکه حساب ۱۳۲۸ و۱۳۲۹ شرکت تکمیل نبوده یقینی گفته نمیشود باوصف آن هرگاه تکمیل حساب خساره نامنهاد مذکور ملتوی گذاشته شود باز هم یك مبلغ کلی شرکت بدولت مدیون است که باید آنرا بپردازد چنانچه این موضوع مشروحا بمقام صدارت عظمی معروض و از حضور والا حضرت تحت ۱۲۷۱/۳دلو احکام شرف صدور یافته که ریاست قند و شکر در ترتیب بیلانس ۱۳۲۸ و ۱۳۲۹ خود تسریع نمایند درباب طلبات وزارت مالیه که از سابق بذمت شرکت ثابت است هرگاه طلبات مذکور را تادیه میدارد فبهاوالا درصورت معطلی الی زمان ترتیب بیلانس بشرطی معطل میشود کهاگر بعد ازترتیب بیلانس ثابت شد که طلبات وزارت مالیه را بی جهت معطل نموده بود البته طلبات وزارت مالیه طبق مقررات بانکی باتکت پولی اخذ خواهد شد .

که تفصیل ورقه عرض واحکام واصله بشرکت ابلاغ گردیده .

فراهم آوری اعانه برای ترمیم مسجد مبارک حضرت نبوی صلعم

قرار اطلاعاتیکه از منابع نشراتی عالم اسلام در اواخر ۱۳۲۹ انتشار یافته بود حصه از مسجد مبارک حضرت خاتم المسلمین (ص) در اثر مرور زمان شکست نموده ومحتاج به ترمیم گردیده بود ملل اسلامی بنابر علایق ناگسستنی دینی برای تعمیر وترمیم آن در جمع آوری اعانه تصمیماتی اتخاذ نمودند حکومت متبوعهٔ ما نیز بمجرد وصول این خبر اسف آور ترمیم مسجد مبارک آن سرور عالم (ص) را یکی از فرایض و وجائب اسلامی ومذهبی دانسته علاوه بر اینکه توسط دستگاه نشراتی رادیو وجراید اطلاع مذکور را نشر و ملت را به اشتراک درین اعانه مقدس دعوت فرمود کمیسیونی را نیز تحت ریاست شاغلی وزیر مالیه تشکیل ومامور نمود تا در جمع آوری اعانه وتمرکز آتی بیک حساب و بالاخره اهدای آن باستان مقدس آنحضرت (ص) ترتیبات لازمه اتخاذ نماید اعضای کمیسیون مذکور به منظوری مقام عالی صدارت عظمی قرار آتی بودند شاغلی میرسید قسم خان وزیر عدلیه (۲) شاغلی میرعزیز الله خان رئیس محاسبات شاغلی شاه محمد خان مدیر عمومی هلال احمر (٤) شاغلی محمد زمان خان معاون بلدیه (٥) شاغلی محمد یونس خان وکیل شورای ملی (٦) شاغلی عبداللطیف خان رئیس حجاری

به اساس احکام وزارت مالیه در تشکیل کمیسیون ها وطبع تکت اعانه وارسال آن بولایت اقدامات جدیانه بعمل آمد ودر اثر این اقدامات یک اندازه پول جمع آوری گردید اما در عین زمان وزارت مختاری عربستان سعودی یادداشتی مبنی بر اینکه مصرف اصلاح وترمیم مسجد نبوی صلعم را اعلیحضرت عربستان سعودی بدوش خود گرفت از قبول اعانه معذرت خواسته وضمناً تذکر داده که صندوق اعانه قفل واعانه های جمع شده به صاحبان آن اعاده شود .

بنابران جمع آوری اعانه متوقف وازدیگر جانب چون اعادهٔ اعانه ها بصاحبان آن از نقطهٔ نظر اینکه اغلبا اشخاص اعانه دهنده نامعلوم بوده مشکلات داشت بنابران از طرف کمیسیون فیصله شد تا از اعانه های جمع شده برای حجاج افغانی در مکه مکرمه جای بود وباش تعمیر ورفاه وآسایش حجاج در مواقع ادای فریضه حج تامین گردد واین نظریه ازطرف حکومت نیز منظور گردیده وبوزارت خارجه ابلاغ شده است تا درین مورد اقدامات لازمه را اتخاذ نمایند عواید جمع شده حساب مذکور تا کنون بالغ بر ۱٤۹۹۹۷۱ افغانی میشود .

نتایج پروژه فاکولته طبی وموسسات صحی

علی آباد

درسال ۱۳۲۵ برای امور تعلیمی و اداری فاکولته طبی ومؤسسات صحی پروژه از طرف پروفیسران فرانسوی ترتیب وبرای پیشبرد امور تعلیمی واداری مذکور بطورموقت تجربوی ازطرف دولت منظور وبموقع اجراء گذاشته شده بود برای اینکه وزارت مالیه از معاملات مالی وحسابی مؤسسات مذکور مستحضر باشد اخیراً از طرف وزارت مالیه برای رسیدگی محاسبات مذکور هیئتی اعزام گردیده وبموجب راپوریکه هیئت مذکور داده بود امور حسابی فاکولته رضایت بخش نبود وبالنتیجه در اثر پیشنهاد وزارت مالیه ومنظوری مقامات صلاحیت دار هیئت دیگری مرکب ازاشخاص فنی وحسابی برای مشاهده امور مذکور تعین گردیده چنانچه هیئت مذکور موضوع تعلیمی و اداری وامورمالی وحسابی مؤسسات مذکور را ملاحظه وراپور خود را بمقامات عالیه تقدیم نموده است .

دارائی موسسهٔ خیریه و تعهدات و موسسین آن:

پیشبینی وزارت مالیه :

ازاطلاعاتیکه درین اواخر درروزنامهها وجراید انتشار یافته چنین استنباط میگردید کهموسسهٔ خیریه یك شورای عالی را برای امور موسسهٔ مذکوره بنیاد نهاده و اعضای شورای نامبردهرا بتاریخ ۱۷ جدی ۱۳۳۰ دعوت نموده اند تا تشکیل جلسه داده و درتاسیس یك باب مکتب کهمصارف آن ازعواید سرمایه مؤسسه تامین خواهد شد تصمیماتی اتخاذ نمایند ازآنجا کهعواید سرمایه مؤسسه درموقع تاسیس شعبه خیریه کهمصارف بسال ۱۳۱۹ بوده برای ایجاد دارالمساکین - دارلایتام ، شفاخانه ها معاونت بهادارات عرفانی وتاسیس مکاتب بوده ودر روی همان مفکوره اعانه جاتی ازطرف شرکتها مشترکین وتجار وغیره بروی صادرات پوست قرهقل اصل و دوبرقبول وضمن محصول گمرکی ازطرف اداره گمرکات اخذومزید بهآن تسهیلاتی درمعافی مالیهمدارك خیریه از مالیات برعایدات ازطرف دولت منظور گردیده چنانچه بوجود آمدن موسسه مرستون و روز نتون وافتتاح مکتبهای لیلیه ونهاری ومعاونت بهادارات معارفی درزمانیکه ع ، ج والاحضرت سردار محمدنعیم خان عهده وزارت معارف را داشته وهمچنان ع ، ج نجیبالله خان ومابعد براساس همان مرام اولیه موسسه خیریه بوده اما تصمیمی را که اکنون یکباب مکتب میخواهند افتتاح نمایند وتمام عواید حاصله بهمصرف مکتب جدید التاسیس برسد

حاصل آن عمل برخلاف آرزوی عموم وباعث از بین رفتن موسسات مرستون ومکتب های لیلیه ونهاری میشود زیرا ابقا وادامه مرستون ومکتب‌های لیلیه ونهری که‌درجهان است درصورت‌قطع معاونت وامداد موسسهٔ‌خیریه که‌برای همین مقصد تاسیس گردیده غیر ممکن دیده میشود .

درصورتیکه مصارف موسسه ومکتب مذکور را دولت ضمن بودجه خود قبول نماید مدارك ومنابع عایداتی برای جبران وتلافی مصارف آن وجود نداشته دولت به وضع مالیه جدیدی مراجه میشود . بنابرآن درین مورد ورقهٔ عرض به‌مجلس عالی وزراء ترتیب نموده است تاازموضوع مستحضر وچاره سنجی بفرمایند .

عوارضیکه ضمن محصول گمرکی اخذ وبحساب شعبات آن تحویل میشود

ضمن محصولات گمرکی در بعضی اموال و ارداتی و صادراتی عوارض بنام اعانه ومحصول برای شعباتی ازقبیل اطاق تجارت وموسسه خیریه و عرفانی وغیره از طرف مامورین گمرکی اخذ ووقتا فوقتا به حساب شعبات مذکور تحویل داده میشود چون عایدات مذکور اساساً ازجمله محصولات دولت تلقی میشود بناءً علیه وزارت مالیه احصائیه عواید مذکوررا درطول سنوات اخیره ازگمرك معلوم نموده ورقه عرضی دران مورد ترتیب نموده است تابه‌مقامات عالیه تقدیم و درآن باره ترتیبات لازمه اتخاذ شود عایدات که مذکور ازگمرك کابل معلومات گرفته شده برحسب ذیل است :

۱) اعانه‌موسسه‌خیریه‌درپوست قره‌قل‌فی‌جلد ۲۵ پول‌عوایدآن ۰۵ / ۹ / ۱۲۶۱۷ ـ افغانی

۲) مالیات اطاق تجارت .

الف ـ ازانواع‌پوست‌قره‌قل‌اصل‌ودوبردرجلد

ده‌پول الی پنجاه پول ۸۶۳۱۳۹۱/۳۵ ـ افغانی

ب ـ عوایدجوازنامه‌تجارت‌عبارت‌از(۱۵۰۰)

الی ۴۰ افغانی به‌هشت درجه ۱۸۰۱۰۰۵/۲۹ « ۱۰۸۵۲۱۲۵/۱۲ «

ج ـ تکس کمیشن‌ازقرارفی‌سیر ۱۰ پول ۵۰ / ۴۱۹۷۲۸ «

۳) اعانه‌اطفال فیصد محصول ۲۰ پول

شروع اخذ آن ازسرطان ۱۳۲۷ ۱۳۳۵۶۹۸/۵۹ «

۴) اعانه هائیکه علاوه برقلمات فوق

توسط شعبات خیریه وسهم‌نساجی قبل

ازمحصول ازطرف موسسات مذکور

اخذ و احصائیه آن معلوم نمیشود .

الف ـ ازپوست . ب ـ سایره مستثنی ازورهش .
اصل ودوبرفی جمد ۲۵ / ۱ ـ افغانی ازطرف موسسه خیریه با نگ ک پناه اعانه عرفانی اخذ میشود .

موسسات تجارتی دولتی

موسسات که از نقطه نظر اجتماعی وغیره ازطرف دولت تاسیس گردیده وامور آن بصورت تجارتی دایر است عبارت از موسسات ذیل میباشد :

۱) مدیریت عمومی هوتلها .
۲) سینما .
۳) ریاست صنعتی محابس .
٤) مدیریت عمومی مطبعه .
٥) مکتب تجارتی صنایع معارف .
٦) ریاست دیپوی عمومی ادویه .
۷) مدیریت اسپورت کشتی .
۸) ریاست نقلیات دولتی .

امور مالی وحسابی این موسسات مانند دیگر ادارات ازطرف یکشعبه که مخصوصاً برای ادارات مذکور بوزارت مالیه موجود است رسیده گی میشود .

تزئید درقیمت سرای لب دریا

سرای موتر خانه معروف بسرای عبدالرحمن خان که قبلاً بطور مزایده در معرض فروش قرار داده شده بود قیمت آن در حدود ۳۰ لک افغانی تقرر گرفته ودراثر اقدامیکه از وزارت مالیه دراین مورد بعمل آمد در نتیجه قیمت سرای مذکور بهشصت لک افغانی صعود نموده و باینصورت مبلغ سی لک افغانی بیشتر عاید خزانه دولت شد .

شعبه کنترول مرکزی

مدیریت کنترول مرکزی که موظف به ترتیب وتدقیق امور وارداتی ومصارفاتی مرکز وزارت مالیه است درسال ۱۳۳۰ امور محوله خود راایفا نموده وتابموی ۱۱ ماهه وارادت ومصارفات مرکز وزارت را بمرجعش سپرده است بااساس این تابلوها معاشات

ومصارفات اجراء شده ازشعبه مذکور واردات که تحصیل گردیده بشرح ذیل است .

۱ـ معاشات ومصارفاتی که تاکنون تادیه شده ٦٥٥٥٧٨٢٠/٧١ ـ افغانی

۲ـ وارداتی که تحصیل وتحویل خزانه شده تابرج قوس (٤٦٧٥٩٧٥٥/٨٦ ـ افغانی حساباتیکه ترتیب گردیده وحاوی معاملات فوق واموال تحویلخانها ی جنسی است (٤٥) جلد .

۳ـ از گذشته یك مبلغ هنگفتی ذمت اشخاص ودوایراز قبیل حمل و قمبور یاست کوپراتیف وغیره باقی بوده درفیصله این باقیات سعی وکوشش فراوانی بعمل آمده که درنتیجه یك مبلغ گزافی از باقیات گذشته تصفیه وتحویل خزانه گردیده که جزء بعضی اقلام کلی آن برحسب ذیل تصفیه شده :

اول ـ باقی گذشته‌ذمت بلدیه ۱۱۸۹۹۸۳/٥٥ ـ افغانی

۲ ـ » » » حمل‌ونقل ۹۰۸۰٤۲/۲۰ـ »

۳ ـ » » » ازدرك آرد امریكائی ذمت ار زاق ۱۱۰۰۰۰۰/۰ـ افغانی

٤ ـ » » » فابریكات ۹۰۰۱۳٥/۳۹ ـ افغانی

برعلاوه آن حسابات باقی نقدی تحویلداران فیصله ودر قسمت جنسی تحویلخانها نیز هیئت موجودی مشغول کار میباشند که بزودی نتیجه آن معلوم وحساب آن فیصله‌میشود.

مدیریت عمومی بودجه:

برای اینکه بودجه واردات ودوایرحتی‌الممکن دراوائل سال بوزارت‌هاودوایر مستقله توزیع وترسیل شود بودجه های ۱۳۳۰ دولت دربرج دلو ۱۳۲۹ ترتیب وبه مجلس عالی وزراء ارائه شد درمجلس عالی وزراء درطول تقریباً چهارماه بودجه‌هایمذکورتحت تدقیق قرارداده شده ودربرج جوزا ۱۳۳۰ به شورای ملی تقدیم گردیده کمیسیون شورای ملی نیز این بودجه هارا بانواع فصول ومواد تحت مطالعه گرفته وبرای دادن‌توضیحات لازمه نماینده‌های وزارت مالیه وادارات ذیعلاقه را احضار فرمودند که این مطالعات وتدقیقات بودجه به شورای ملی تقریباً مدت هفت ماه رااحتوا کرده وبالنتیجه‌دراواخر قوس بودجه‌ها منظور وبوزارت مالیه واصل گردیده ومتعاقباً بوزارت هاوادارات‌مربوطه صادر گردیده ضمناً تخصیصات وضمائمیکه در بودجه سال ۱۳۳۰ از مدیریت بودجه‌صادر گردیده بشرح ذیل است :

۱) صدور تخصیصات بودجوی بوزارت خانه ها وولایات (٦۰۰۰) قطعه

۲) صدور ضمایم بوزارت خانه ها وولایات (۲۸۰۷) »

۳) صدور بودجه وهدایات اصولی (۲۰۹۰) »

موضوع تزئید معاشات مامورین دولت

صعود قیمت مواد حیاتی درسنوات اخیره دولت را وادار نمود تادر معاشات مامورین ومستخدمین ادارات لشکری وکشوری تزئیدات بعمل آرد چنانچه درسال ۱۳۲۸ اولین مرتبه درراپور وزارت پیشنهاد ورا پورولوایح برای این منظور ترتیب واوراق مرتبه بیك کمیسیون محول گردیده تادر اطراف آن غور نماید کمیسیون مذکور دراطراف موضوع مطالعات نموده وبه عللی که منابع عایداتی آن صورت ثابت نداشته واشکالاتی درآن پیش بینی میشد به تعویق افتاده درسال ۱۳۲۸ مکرر این موضوع مطرح بحث قرار یافته وباتجدید نظر بیاد داشت های سابق وترتیب احصائیه و لوایح جدید صورت تزئیدات مذکور تثبیت ومدارك وارداتی آن ازطرف وزارت اقتصادملی بصورت راپورت تهیه وبه مجلس عالی وزراء تقدیم گردید منابع جبران کنندهٔ تزئید معاشات مدارك ذیل را پیش بینی نموده بودند .

۱) واردات وتولیدات شکر به ۱۳۰۰۰ تن رسانیده شود فروش آنرا سهم کوپونی به سستم آزاد تبدیل ودریك کیلو شش افغانی محصول وضع گردد پیشبینی عواید مذکور ۷۸ ملیون افغانی .

۲) بتمام روغنیات موتر وتیل خاك باستثنای تیل دیزل فی گلن
یك افغانی مالیه وضع وپیشبینی عواید مذکور ۶ ملیون افغانی .

۳ وضع مالیه جدید بالای نمك ازقرارفی سیر یك افغانی عواید آن ٤ ملیون افغانی،

٤ ـ عواید انحصار تمباکو ونصوار ومجموع فیصد ۲۱ عواید انحصارات ۲۱ـ ملیون افغانی

۵ ـ بهرموتر تیز رفتار یکه وارد میشود فی عراده پنجهزار افغانی وبموتر جیپ
فی عراده دوهزار افغانی محصول جدید وضع گردد عواید آنها ۲ـ ملیون «

۶ ـ باستثنای ادویه دوکتوری وروغنیات موتر بنرخ مستقل درمحصول گمرکی
افزودی بعمل آید عواید آن بطور تخمینی ۱۰ ـ ملیون «

۷ ـ بهرتکه ماشی نخی که درمملکت تولید میگردد فی متر ۲۵ پول
مالیه وضع گردد عایدات آن ۳ـ ملیون «

از انجاکه مدارك متذکره ثابت نبوده واز دیگر جانب بلند بردن قیمت شکر به (۶۹) افغانی توسط انحصارات دولتی واینکه وقفه واردات شکر از خارج دولت را بمشکلات دیگر مواجهه خواهد نمود وزارت مالیه به پیشنهاد مذکور موافقت نه نموده مقابلتاً پیشنهاد شد نظر به مفاهمه که وزارت مالیه بامستر کیبرت متخصص مالیه واقتصاد نموده متخصص مذکور عواید دولت راازرهگذر محصول گمرکی ناچیز دانسته ونظر به داده است که

درین زمینه وزارت مالیه با وزارت اقتصاد ملی مفاهمه نموده قیمت تمام شده اموال و فروش آنرا دربازار معلوم وبروی آن در تعرفه گمرکی تجدید نظرشود چه به این صورت دولت بدون اینکه بتعداد مامورین موجوده خود افزوده ومعاشات آن در بودجه دولت تحمیل شود یکعایدات مکفی بدست میاورد بنابران تاجائیکه وزارت مالیه درین مورد مطالعه نموده بمنابع ذیل محصول گمرکی وضع شود.

۱ ـ پشم وپخته که نرخ مستقل آن نهایت قلیل ومفاد آن زیادبود وتزئید نرخ مستقل گمرکی آن بحیات ملت تاثیری ندارد درنرخ مستقل آن تزئید بعمل آید .

۲ ـ موترهای لاری که محصول گمرکی نداشته ودرفروش آن شرکتها وتجار مفاد زیاد میگیرد برای دولت نیز محصول بدهند. دراثر پیشنهاد متذکره مطالعه در اطراف موضوع به کمیسیون ثانی وثالث محول ودر اثر مذاکرات ومفاهمات زیادی که درین باره بعمل آمد بالنتیجه تزئید معاشات و مصارفات ومنابع جبران آن بشرح ذیل تثبیت ومنظوری حاصل گردیده ازاول سنبله ۱۳۳۰ بموقع اجراء گذاشته شده که خلاصه تزئیدات قرار آتی بوده .

الف) شق ملکی

۱ مامورین بالا تر از رتبه(۱۱) علاوه برافزودی اصل بست فیصد (۵۰) افغانی .
۲ مامور رتبه اول الی رتبه(۷) » » » » » » » .
۳ـ » » (۸) » (۱۱) ومامورین موقت عموماً فیصد (٦۵) افغانی

ب) شق معلمین معارف.

(۱) از رتبه اول الی رتبه (۳) علاوه براصل بست (۵۰) فیصد
(۲) » (٤) » » (۱۱) (۷۵) فیصد
(۳) معلمین موقت مثل مامورین موقت (٦۵) فیصد

ج) شق عسکری .

(۱) از فرقه مشر ثانی به بالا الی وزیر حربیه علاوه براصل بست فیصد(۷۵) افغانی
(۲) از غندمشراول الی تولی مشر غیرقدم دار علاوه » » » (۱۰۰) »
(۳) از بلوکمشر اول الی وکیل ضابط صد فیصد
(٤) افرادعسکری فیصد (۵۰) افغانی

(د) مستخدمین :

(۱) کسانیکه تاصد افغانی ماهانه معاش دارند صد فیصد .

(۲) کسانیکه از یکصدویك افغانی الی (۲۰۰) صدافغانی معاش دارند	(۷۵)	فیصد
(۳) » (۲۰۱) الی (۳۰۰) افغانی ماهانه معاش دارند	(۵۰)	»
(٤) » (۳۰۱) » (٤۰۰) » » » »	(۲۵)	»
(۵) » (٤۰۱) » (۵۰۰) » » » »	(۲۰)	»
(٦) » (۵۰۱) افغانی به بالا ماهانه » »	(۱۵)	»

ب ـ منابع عایدات :

۱ـ افزودی نرخ مستقل گمرکات درقیمت اموال وارداتی
بطور پیش بینی (۱۷۰۰۰۰۰) افغانی

۲ـ تولیدات نخی تاسیس مملکت فی متر ۲۵ پول
مجموع واردات آن (۳۰۰۰۰۰۰) افغانی

۳ـ بالای تولیدات نخ تاسیس وطنی قابل فروش قرارفی
پوند یك افغانی (۵۰۰۰۰۰) افغانی

٤ـ ازدیاد درقیمت تیل خاك ازقرار فی گیلن یك افغانی (۱٤۰۰۰۰۰) »

۵ـ افزودی فی گیلن دوافغانی در تیل پطرول بافید فروش
آن بطور آزاد (۸۰۰۰۰۰) »

٦ـ تزئید فی سیر دوافغانی بقیمت نمك پیداوار معادن (۸۰۰۰۰۰) »

۷ـ وضع فی گیلن دوافغانی مالیه درروغنیات کارآمد
موتر به استثنای دیزل (۱۲۰۰۰۰)

۸ـ مفاد فیصد ۱۲ سرمایه انحصارات (۱۷۰۰۰۰۰۰) »

۹ـ فروش شکر (٦۵۰۰۰۰۰۰) »

۱۰ـ افزودی نرخ مستقل پشم سفید
فی سیر ۲/۸۰ـ افغانی (۸۰٦٤۰۰) »

۱۱ـ افزودی نرخ مستقل پشم فی سیر ۱/۵۰ـ افغانی (٦٤۸۰۰۰) »

۱۲ـ افزودی نرخ مستقل پخته فی سیر (۲) افغانی (۱۷۲۸۰۰۰) »

مدیریت عمومی خزاین

جمع آوری تمام عایدات دولت دریك مرکز واجرای تادیات توسط این مرکز اساس معاملات خزانه را تشکیل وحرکت انتقال وتوزیع پول را از خزاین و لایات بمرکز وازمرکز بولایات اجرا نموده در عین زمان چون یك قسمت مصارفات دولتی ذریعهٔ

اسعار خارجه صورت میگیرد که تهیهٔ اسعار را نموده و در ترتیب بروات اسعار کار آمد دوایر رسمی نیز اقدام کرد وچون انتقال پول از خزاین وابسته به عایدات موجوده در خزاین میشد لهذا در نظر گرفتن موجودی خزاین نیز از وظایف مدیریت مذکور بوده وعلاوه برین طبع و نشر مسکوکات و ثایق و ترتیب حساب قطعیه تمام خزاین افغانستان نیز از وظایف این مدیریت میباشد و اجراآت سال ۱۳۳۰ مذکور قرار آتی است .

موضوع کنترول اسعار

وزارت مالیه برای اینکه نرخ اسعار خارجه استقرار حاصل نموده و ارباب تجارت از نقطهٔ نظر کنترول مالیات بر عایدات نرخ ثابت را بدفاتر تجارتی خود معامله نمایند تحت نمبر (۸۷۸) اول سرطان ۱۳۳۰ پیشنهادی بشورای عالی بانک ارائه نموده پیشنهاد مذکور مبنی برین موضوع بود که از فروش اموال صادراتی مملکت بهر مقدار اسعاریکه تجار حاصل مینمایند درصورتیکه خود شان مال وارداتی خریداری ووارد نمایند خوب ورنه اینکه درخرید و توریداموال خارجی مبادرت نکنند مکلف شوند تا اسعار خود را بالای بانک بفروش برسانند وبالمقابل تجاریکه اموال صادراتی نداشته واموال خارجی را وارد میکنند دافغانستان بانک ازمدرك اسعاریکه ازتجار صادراتی تهیه مینماید بطور فروش تجار مذکور اسعار بدهند که باتطبیق این عمل ازیك طرف کنترول نرخ اسعار تأمین واز دیگر جانب ازخرید وفروش اسعار مذکور مفادی هم عاید بانك گردیده وعلاوه درامور کنترول مالیات بر عایدات که درهمچو موارد اغلباً فی مابین ادارات مربوطه وتجار متنازع فیه واقع میگردد مفید واقع میشود چنانچه این ترتیب در بانك های کنترول کننده اسعار دول متمدنه نیز معمول ومتداول بوده دافغانستان بانك نیز تایك مدتی که وضع اسعار خوبتر بود آن طریق را بکار برده است این پیشنهاد وزارت مالیه مورد توجه شورای عالی بانك واقع گردیده وتحت مطالعه است .

ضرابخانه

امور ضرابخانه که بنابر کثرت استعمال ماشین ها وپاره مشکلات دیگر از چندین سال باینطرف متوقف بود در بن او اخر برای خریداری ماشین های جدید مبلغی در بودجه تکلیف وپس از منظوری پول مذکور ازمقامات عالیه راجع بخریداری ماشین مذکور بوسیله بناغلی صوفی عبدالحمیدخان رئیس ازاروپا اقدامات بعمل آمد که درنتیجه رئیس موصوف از کمپنی های مختلفه ماشین های مطلوب را خریداری نموده اند درسنوات ۱۳۲۹ الی ۱۳۳۰ تدریجاً ماشین ها وارد

گردید برای اینکه معاشات ومصارفات اداری مذکور امثال سنوات ما قبل تحصیل بودجه دولت نشده وفابریکه مذکورتدویر ومقصد غایی یعنی ضرب سکوکات ازان گرفته شود عجالتاً وزارت مالیه برحسب اعتبار ومنظوری که ازمقا مات عالیه حا صل نموده برای مسکوك پنجاه پولی يك‌مقدار کافی نکلی قراردادعقدومنجمله‌قرار د ادثلث قیمت نکلی های فلزی مذکوررا بوسیله دافغانستان بانك به (ایرول) بانك جرمنی انتقال داده است تابه کمپنی مربوطه تادیه نمایند وبعون الله تعالی عنقریب فلز مذکور وا رد وضرب مسکوکات فلزی وغیره بطور اساسی آغاز خواهد شد وحاضراً هم کار ضرابخانه برای ضرب ۲۵ پولی جاری شده .

صکوك

طبع تکت‌های‌صکوك واوراق بهادار ازسنوات گذشته‌باینطرف توسط مطبعهٔ عمومی بعمل میامد چون مطبعه عمومی بنابرکثرت امور طباعتی ومشکلات دیگری که‌موجود بود برای این امرمساعد نبود وزارت مالیه درصدد برآمد که برای امورصکوك مطبعهٔ جداگانه دایروطبع صکوکات راتوسطآن‌دردست‌اجرا بگیرد برروی‌این‌منظوری‌ازيك‌طرف چندسال قبل‌به مطبعه صکوك پر داخت و ازجانب دیگری به‌بناغلی صوفی عبدالحمیدخان رئیس مطبعه که‌برای انجام این امر وپاره امور دیگر به اروپا رفته بودند دستور داد که‌دایر به‌خریداری وتوریدماشین های‌آن‌باکمپنی‌های‌آنجا درتماس شده درخریداری‌آن اقدام نماید بالاثر ماشین‌های مذکور بقیمت تقریبا دوملیون افغانی خریداری ويك تعداد آن درگذشته ويك تعدادآن در۱۳۳۰ وارد گردید ومتصلاً به نصب و بسته کاری ماشین ها اقدام شد تااینکه کارنصب کاری آ ن نزد يك باتمام و عنقریب برای کار حاضر می‌شود .

موضوع زرشوئی

قبل ازسال ۱۳۲۵ برای امور زر شوئی در بعضی مناطق قطغن وبدخشان يك اداره بنام مدیریت زرشوئی موجود بود که‌بوسیله اداره مذکور به افرادی که درآنجا پیشه زر شوئی داشتند معاونت ومقابلتاً طلای مستحصله آنها که بوسایل ساده ومختصر بدست می آور دند بقیمت مناسب خریدا ری وبخزانه حکومت تحویل داده میشد برای اینکه ممکن است به‌آزادی فروش طلاازطرف افراد مولدهٔ آن درمناطق استحصال رونق‌وترقی پیدا خواهدشددرسال۱۳۲۵ ازخرید طلای زر شویان دولت منصرف گر دیده وتاکنون

این موضوع مسکوت عنه مانده اخیراً برای اینکه اجراء این عمل منتج چه نتیجه شده وزارت مالیه ازیکطرف اینمسئله را ازولایت قطغن استیضاح واز دیگر طرف برای استحصال این ماده مهم وقیمت بهابهخریداری ماشین و آلات لازمه آن اقدام نموده بناغلی صوفی عبدالحمیدخان درایام اقامت خود در اروپا با بعضی کمپنی ها درین مورد مفاهمه نموده وکتلاك های ماشینی زرشوئی را ازکمپنی ها گرفته اند بهصدارتعظمی پیشنهادی تقدیم نموده واین پیشنهاد طرف توجه والاحضرت واقع وهدایت فرموده اند کهبناغلی صوفی عبدالحمید بولایت قطغن اعزام شوند تامناطق زرشوئی را ملاحظه نمایند ونیز به کمپنی هائیکه قبلاً بهآنها مفاهمه بعمل آمده ابلاغ شود تا یکنفر از مطلعین این امر رابرای دوویاسه ماهٔ برحسب مقرراتی کهممکن شده بتواند به افغانستان اعزام کنند تا جانب مناطق زر شوئی رفته نظریات خودرا ارایهٔ نماید وبعدا درتهیه ماشین وآلات مطلوبـه اقدام شود بقاسی هدایت والاحضرت مراتب به سفارت کبرای افغانی در لندن ابلاغ گردید تادرین مورد باکمپنی (م ماکونتهور) مفاهمه نماید .

۵ ـ ترتیب دفترخرید اسعار خارجه و غیره تادیات تکت پولی ها که معاملاتسالانه آن دوجلد دفتر مقایسه ویك جلد دفتر انفرادی ویكجلد دفتر مصارفات ویك جلد کتاب رسیدات را لازم دارد معاملهآن از ابتدای هذه السنه الی ۱۵ قوس دوام داشت .

۶ ـ تابلوهای ماملوار واردات ومصارفات وزارتها ودوایر مستقل که بوزارتمالیه فرستاده میشود ابتدا درین شعبه بحسابات خزاین تطبیقات وتصحیح میگردد که این تابلوهااز(۲۲)مرجع وازهر مرجع سالانه (۲۴) جلد تابلو گرفته میشود کهطورمجموعی سالانه ۵۲۸ جلد تابلو باین شعبه میرسد .

۷ معاملات پولهای ارسالی ولایات بمرکز بموجب کاپیهای علیحده نمایندگی های بانك ولایات که بوزارت مالیه واصل وکاپی های مذکور طور رسمی به بانك راجع ونظر به آویز های کریدت بانك بحساب مربوطه خزاین شامل گردیدهوبعد از محاسبه دفتر مربوطه از وصول پول مذکور بولایات اطمینان داده شده ودوباره پول مذکور بحساب مربوطه انتقال وآویز های دیبت آن بحساب معینه محاسبه میگردد .

۸ ـ پولهای ارسالی مرکز بولایات که توسط چكهای صادره جدا گانه ازحساب مربوطه صورت گرفته

۹ ـ پولهای تبادلوی مرکز ولایات کهذریعه بانك مرکز بعد محاسبه وثبت دفتر انتقال داده شده

۱۰ ـ پولهای تبادلوی گرفت خزاین ولایات بعد ازتطبیق پارچه های دوم

وتصحیح اول بحساب مصارف معامله وظهر نویسی واز حساب اینو زارت که نزد بانك است تادیه گردیده ۱۲۰۰ ـ قطعه

آویز های دبیت آن که ازطرف بانـك واصل وبحساب مربوطه معامله وجز وآن تطبیق‌شده نصب سندات

۱۱ ـ لوایح موجو دی جنسی وثایق وصکوکات خزاین محلات وزارت و ولایات وحکومات اعلی که دریایان هربرج به امضاء هیئت بین شعبهٔ رسیده ودرحسابات مخصوص آن‌قید ومعامله میشود ازابتدای سال الی آخر عقرب ۱۰۱ ورق که درحسابات ثبت واجرا گردیده .

۱۲ راپور های طبع وثایق وتکت های پوستی که‌یومیه درمطبعه صکوك درمحضر هیئت معتمد طبـع میشود بامضاء هیئت وزارت بایـن شعبه واصل ودر دفـتر معینه آن ثبت میشود ومعاملات سالانه آن یك جلد

۱۳ ـ تابلوهای جنسی وثایق وجنسی کسلداری وغیره ازدوایر مربوط رسیده تدقیق ووارسی گردیده

۱٤ ـ صکوکات کار آ مد ولایات حکومات اعلی وقتا فوقتا ذریعهٔ این شعبه تهیه وارسال میگردد

۱۵ ـ حسابات جنسی نشانات ذریعه این شعبه ترتیب واجرا ات میگردد .

۱٦ ـ تابلوهای نقدی خزاین که‌از ولایات وحکومات اعلی رسیده نواقصی که‌دران بملاحظه پیوسته راجع‌باجرای آن هدایات لازمه داده شده .

۱۷ ـ لوایح موجودی نقدی همواره خزاین ملاحظه وجمع آوری گردیده بعد ازان بحساب ثبت موجو دی خزاین ثبت ورا جع بکمبودی آن بولایت مخابره گردیده که ارسال گردد .

کنترول مقیده بودجه وزارت خانها ودوایر مستقله

آغاز محاربه عمومی در۱۳۱۹ منـابع مالی‌دولت رامتاثر نموده ودولت را دچار گردیده تازمان دوام محاربه ورفع بحران های ناشی ازجنگ دربودجه های دوایر صرف اقتصاد را که مستلزم همچو مواقع است مراعات نماید برای تامین این مقصد دربودجه‌های وزارت خانها ودوایرمستقله سیستم‌مقیده راکه بتوازن‌دارائی‌مملکت صورت میگیرد ایجاد کرده مبنای این‌سیستم متکی به این امر است که مجموع منظوری بودجه های ادارات اضافه بوده وصرفیات بودجه کمتر ازان بساختن شرایط تعین مبلغ مقیده اجازه

داده میشود وبرای اینکه دراثر وضع قید مذکور امور دوایر دچارسکته ومعطلی نشود صلاحیت تغیر فصول ومواد مندرجه بودجه درتحت مقررات جداگانه بوزارت داده میشود چنانچه ترتیب مذکور تاکنون ادامه دارد امابطوریکه در اثر ترتیب حسابات قطعیه سنوات ماقبل بظهور پیوسته کنترول صرفیات بروی مقیده طور مرغوب نشده بناء علیه درسال ۱۳۲۹ و۱۳۳۰ ریاست محاسبات درصدور دارائی وقتی برای حواله جات بودجوی دوایر موضوع مقیده رامطمح نظر قرار داده دارائی دوایر راوقتاً فوقتاً درروی مقیده شان صادر وبه این ترتیب در کنترول مقیده توفیق حاصل نموده است .

هیئت نظار دافغانستان بانك

نظر بماده (۳۲) اساس نامه دافغانستان بانك انتخاب هیئت نظار دافغانستان بانك از اختیارات مجلس عمومی شرکاء بوده ومطابق ماده (۳۳) اساس نامه نماینده اسهام حکومت درمجلس عمومی شرکاء بعهده وزیر مالیه و دو وزیر دیگر کابینه یاخارج کابینه که حسب پیشنهاد وزیر مالیه وتصویب مجلس وزراء انتخاب میشوند میباشد وهمچنان قرار ماده (۵۲) اساس نامه تعداد هیئت نظار حسب پیشنهاد وزارت مالیه ذوات ذیل نظربه تصویب مجلس عالی وزراء که از صحه ذات اشرف ملوکانه گذارش یافته بوظیفه نظارت امور دافغانستان بانك تعین وموظف شده اند .

۱) بناغلی میرعزیزالله‌خان رئیس محاسبات وزارت مالیه بحیث رئیس هیئت نظار وعضو شورای عالی دافغانستان بانك .

۲) بناغلی میرزا فخرالدینخان مدیر عمومی خزاین وزارت مالیه بحیث عضوهیئت نظار

۳) « محمد حسن‌خان مدیر عمومی تصفیه ها » » » » »

٤) « عبدالغفورخان کفیل مدیریت عمومی کنترول ریاست مالیات برعایدات بحیث هیئت نظار

۵) « یعقوب علیخان مدیر عمومی کنترول وزارت مخابرات بحیث عضو هیئت نظار

٦) « گل ایازخان مدیر کنترول وزارت فوائد عامه » » »

مدیریت عمومی قروض

این مدیریت وظیفهٔ دارد که جهت رشد وانکشاف منابع وذرایع اقتصادی تقویه وتزئید استحصالات باوزارت خانه‌ها ودوایریکه وظیفه دار پیش برد این امور هستند ازناحیه تدارك وتوزیع پول تشریك مساعی نماید .

الف ـ درین سال برای اینکه تخفیف در استقراض دولت پیش شده و تعداد حساب قرضه وحساب خاتمه داده شود بوسایل ممکنه تشبث ورزیده شد به اینطریق که :

۱) ـ یك قسمت از بودجهای قروضی دوایر حذف و قوهٔ قرضهٔ دولت من‌حیث‌المجموع متوجه پیشبرد پروژهٔ وادی هلمند وارغنداب قرارداده شده تاا گـر خدا بخواهد زودتر این پروژه تـکمیل ومثمر ثمر گردد بااین اقدام مبلـغ ذیل ازاستقراض دولت کاسته‌شده وضروریات ما به احتیاج شعبات مذکور ازداخل بودجه مملکتی تامین وبه‌تشتت کارات وزارت ها ودوایر ذیل خاتمه داده شده .

۱) ـ وزارت معادن	(۶۰۰۰۰۰۰/۰۰)	افغانی	جمله‌شد(۱۸۸۸۳۳۱۱/۰۰) افغانی
۲) ـ وزارت داخله	(۴۶۱۹۹۲۲/۰۰)	»	
۳) ـ ریاست‌مستقل‌زراعت	(۴۲۰۷۲۵۱/۰۰)	»	
۴) ـ وزارت فوائدعامه	(۳۰۰۰۰۰۰/۰۰)	»	
۵) ـ لیسه زراعت معارف	(۳۲۷۸۳۲/۰۰)	»	
۶) ـ وزارت‌صحیه ومالیه	(۳۲۸۳۰۶/۰۰)	»	

(۲) ـ چون وجهه مالیات برعایدات برای ادای قروض تخصیص یافته‌بود ولی متعاقباً فیصد (۱۵) آن قرار اصولنامه ترفیـع وتقاعد برای خزینهٔ تقاعد اختصاص داده‌شد واین اختصاص در حصه (و) اصـل (۶) اصولنامـه ترفیـع وتقاعد گـنجانیده شده بود چون وضع خزانهٔ تقاعد خیلی خوب وامید افزا به ملاحظه میرسید لذا مدیریت عمومـی قروض پیشنهادی به مجلس عالـی وزراء برای الغاء حصه (و) اصل (۶) اصول مذکور تقدیم کرده و(۱۵) فیصد دیـگر مالیات برعایدات را نیز برای تادیات قروض تخصیص خواست که ازطرف دولت منظور گـردیده واین اقدام نیز تخفیف مزیدی درتقلیل قرضه وتقویه بنیهٔ مالی دولت واقع میکند .

ب) ـ چون یك‌قسمت ازاراضی اهالی‌وادی ارغنداب درکاسه بندآمده واین‌اراضی رقبه تقریباً (۴۹۸۷) جریب زمین‌را احتوا کرده است برای اینـکه طبق اصول‌استملاك قیمت اراضی مذکور نقد ویا بصورت زمین تبادله شود به‌اهالی ونمایندگان‌آن مفاهمات بعمل‌آورده شده ونتیجهٔ هذا قرار گرفت که قیمت اراضی و مایملك اهالـی بدین طریق نقد وجنس بشرح ذیل تادیه گردد ،

۱ ـ عوض اراضی وباغ‌آباد کـه بدرجات ثلاثه تعین شده اند قیمت‌آن نقداً باهالی پرداخته شود .

۲ ـ عوض اراضی لامزروع اهالی درمقابل یك جریب یك ربـع جریب ازاراضـی نوآبادیـکه جدیداً تحت آبیاری می‌آید زمین داده شود .

الف ـ در قسمت اخذ و رسیدگی محاسبات کار کردگـی موریسن کنئود سن نیز درین سال پیشرفت قابل ملاحظه صورت گرفته ونظر به ملاحظه راپور های شعبهٔ محاسبات

کمپنی موریسن سنجش ورسیدگی قسمت عمدهٔ آن تمام شده و حالا صرف بحث بر بعضی قلمات مختلفهٔ که ازطرف شعبهٔ محاسبه ومحاسبین اجیر بغرض تحقیق وتحصیل قناعت بیرون نویس شده جاری است وامید است که بزودی بقناعت رسیده و محاسبهٔ قرار داد اولی کمپنی مذکور خاتمه یابد .

ب ـ نظر به اطلاع و اطمینانیکه از شعبات مربوطه بدست آمده در سال جاری بهره برداری ازپروژهٔ وادی‌هلمند تازه شروع‌شده وحاصلات ابتدائی آن که بذریعهٔ کارکنان کمپنی موریسن کنودسن وریاست بهره برداری نهربغرا برداشته شده در حدود ششصد تن گندم تخمین میشود .

۳ ـ چون بند ارغنداب درین سال رو بتمامی بوده وتقریباً دربهار سال آینده برای تذخیر آب مستعد میشود لذا برای تقسیم و توزیع منصفانهٔ آب مذکور واستفاده نهائی معقول ولازمی افتاد تاتصمیمی گرفته و پروژهٔ تقسیم آب وطرز استفادهٔ آن سنجیده شود لذا درماه جدی دروزارت مجلسی از طرف کمیسیون منتخبه دایر وبرین موضوع غور شد بعدازغور ومذاکره پارهٔ یادداشتها گرفته وبریاست بررسی ونائب‌الحکومه گی قندهار دستور داده شد تامعلومات های مورد ضرورت را برای مجلس آیندهٔ که در اول حوت بوزارت مالیه منعقد شدنی است آماده کرده ارسال دارند .

٤ ـ چون بند ارغنداب نزدیك به پایهٔ اکمال است لذا برای تاسیس یك دستگاه هائیدروالکتریك وسرویس عمومی اقتصادی وادی مذکور یك اعتبار کافی و جدید در حدود دوملیون ودوصد هزار دالر جدیداً داده شد تا ازحالا به تهیه مقدمات آن پرداخته شود .

درین سال به تعداد (۲۱۳) تابلو های وارده ازطرف شعبهٔ محاسبه سنجش نهائی و درین قسمت طور رعایت سرعت عمل شده که حالا محاسبات جدیدالورود تحت سنجش قرار میگیرد نتایج بسرعت جهت تصحیح (اگر نواقص اعتراض باشد) به مرجع مربوطه اعلام میشود .

مدیریت عمومی تقاعد

الف ـ اوضاع دارائی مدیریت مذکور :

۱ ـ پولهای وارداتی سال ۱۳۲۹ که ازمدرك فیصد دو وغیر حاضری واضافه مریضی وربع معاش وکالت و قیمت ورقهٔ هویت مامورین ومالیات برعایدات بدست آمده (۹۷۸۸۷۳۲/۸۹) افغانی

۲ ـ ازدرك قرضه ریاست ادویه که واپس بخزانه
تحویل شده (۱۷۱۲٤٥۰/٤۳) »
۳ ـ اسهام کیسهٔ عمرانی که خریده شده (۱۰۰۰۰۰۰۰/۰۰) »
٤ ـ به کیسهٔعمرانی فیصددونیم قرضه داده شده (۲۲٥٥۰۰۰۰/۰۰) »
٥ ـ بریاستادویه ازفرار فیصد(٤) قرضهدادهشده (۱۳۰۰۰۰۰/۰۰) »

ب ـ خلاصهٔ بودجه معاشات ومصارفات سال ۱۳۳۰ :

۱ ـ معاشات ومصارفات اداری مرکز وولایات (۱۹۲۸٤٤/٥۹) افغانی
۲ ـ معاشات متقاعدین ومعلولین وورثه ایتام
عسکری وملکی (۱۱٦٦۹٥۲/٤٥) »
۳ ـ برای متقاعدین ورثه ایتام متقاعدین قطع علاقه
نموده گی عسکری وملکی (٤۰۰۰۰۰/۰۰) »
٤ ـ برای متقاعدین ومعلولین وورثه ایتام متقاعدین عسکری وملکی که بعد از ترتیب
بودجه واقع میشود (۳٥۰۰۰۰/۰۰) افغانی
٥ ـ طلبات ماضیه استحقاق سال ۱۳۲٤ الی ۱۳۲۹
متقاعدین که بسال ۱۳۳۰ اجرا میشود (۲۰۰۰۰۰/۰۰) »
٦ ـ قیمت زمین صاحب منصبان ومامورین ومنسوبین عسکری مطابق اصول واحکامات
برای آنها در۱۳۲٥ الی ۱۳۳۰ داده شده (۱۱٦٥۷۲٤/٤٥) افغانی

(۳٤۷٥٥۲۱/٤۹) افغانی

ریاست اداری

مدیریت عمومی مامورین : در وزارت مالیه هفتهٔ دو مرتبه مجلس انضباطی و حسابی دایر میگردد .

الف ـ تصاویب مجلس انضباطی که بهمجلس فیصله وبهمراجعش خبرداده شده (۱۹٦) تصویب
ب ـ تصویب حسابی » » » » » » » (۲۱) تصویب
مامورینکه بیك رتبه بالاتر ویاربع معاش یاگرفتن کفالت یك رتبهٔ بالاتر نایل شده
ویا بهتقاعد ارجاع و یامستعفی شده ویامقرر ویاتبدیل شده اند .

۱ـ مامورینیکه ترفیع نموده اند :

از رتبه ۷ برتبه ۶ (۳۳) نفر
» » ۸ » ۷ (۱۲) »
» » ۹ » ۸ (۲۸) »
» » ۱۰ » ۹ (۲۹) »
» » ۱۰ » ۱۰ (٤٥) »
» » ۱۲ » ۱۱ (۱۳) »
» » ۱۳ » ۱۲ (۳) »
مساحین (۲۹) »

۲ـ مامورینیکه به گرفتن ربع معاش نایل شده اند :

رتبه (٤) (۱) نفر
» (٥) (٥) »
» (٦) (۷) »

۳ـ مامورینکه به کفالت یکرتبه بالا نایل شده اند :

از رتبه (۱۰) برتبه (۹) (۲) نفر

٤ـ مامورینیکه بتقاعدسوق داده شده اند :

رتبه (٤) (٦) نفر
» (٥) (۳) »
» (٦) (۱) »
» (۷) (۱) »

٥ـ مامورینیکه استعفاء نموده اند :

رتبه (٥) (۱) نفر
» (٦) (۱) »

٦ـ مامورینیکه جدیداً بدواین مالی مقرر گردیده اند :

رتبه (۳) (۱) نفر
» (٤) (٤) »
» (۷) (٤) »
» (۸) (٤) »
» (۹) (٥) »

رتبه (۱۰) (۱٦) نفر
» (۱۱) (٤) »
» (۱۲) (۱۱) »
(۱۳) (۳) »
مساحین (۱۲) »

۷- مامورینیکه ازیك وظیفه بدیگر وظیفه تبدیل شده اند :

رتبه (۳) (۸) نفر
» (٤) (۲) »
» (٥) (۲۲) »
» (٦) (۱۰) »
» (۷) (۲۳) »
» (۸) (٤) »
» (۹) (۱۹) »
» (۱۰) (٤) »

پول باقیات که توسط شعبهٔ تحصیلی مدیریت مامورین تحصیل گردیده ازینقرار است :

الف - مبلغ تحصیل شده که تحویل بانك گردیده ٥۱٦۱٥۱ / ۷ - افغانی
ب - مبلغ تصفیه شده ۲٦۲۹۸۹۲/۹۲/- »
جمله (۳۱٤٥٦۰٤۳/۹۹) افغانی

ج - فیصله هائی که ازطرف محاکمات بعمل آمده حسب ذیل است .

۱- مامورینیکه بجزای قانونی محکوم گردیده اند (٤) نفر
۲- برائت حاصل نموده اند (۱) »

د - اشخاصیکه مرافعه خودرا بوزارت مالیه طی و درعدم قناعت بریاست محاکمات صدارت عظمی تمیز طلب شده اند .

۱- مامورین (٥) نفر
۲- کسبه (۲) نفر (قصاب مسلخ)

ه - قضایای اشخاصیکه در تحت تدقیق وجلب است (۲) نفر

مدیریت غله :

الف - غله خوراکه انسانی وحیوانی عسکری و ژاندارمه وپولیس مرکز کابل وحکومات اعلی تماماً ازطرف مدیریت عمومی خریداری غله طبق مقررات سنوات ماضیه

تهیه وبعد از تصویب مجلس عالی وزراء ومنظوری حضور ملوکانه بدسترس آنها گذاشته شده .

ب ـ مدیریت عمومی خریداری غله درسال ۱۳۳۰ علاوه بر گدام هائی که درسال های گذشته ساخته شده برای تعمیر گدام های عصری وپخته کاری ونیم کاره قرار ذیل پول مصرف تعمیررا تادیه کرده است که از بعضی مواضع تکمیل شده وباقی ماندهٔ آنهم درشرف تکمیل است .

۱ـ اندر (۲) پشت رود (۳) قره باغ (٤) دهراوُد (٥) ارغستان (٦) خاکریز (۷) کشك نخود (۸) دهله (۹) موسی قلعه (۱۰) گرمسیر (۱۱) نهرسراج (۱۲) مرکز هرات (۱۳) سمنگان (۱٤) شبرغان (۱٥) بلخ (۱٦) سنك چارك (۱۷) دولت آباد (۱۸) دره صوف (۱۹) کشنده (۲۰) نهرشاهی (۲۱) خلم (۲۲) خان آباد (۲۳) امام صاحب (۲٤) نهرین (۲٥) چال اشکمش (۲٦) روستاق (۲۷) بغلان (۲۸) قلعه زال (۲۹) ینگی قلعه (۳۰) اندراب (۳۱) دوشی (۳۲) فرخار (۳۳) چاه آب (۳٤) خوست فرینگ (۳٥) کنرها (۳٦) شنوار (۳۷) لغمان (۳۸) سرخرود (۳۹) خوگیانی (٤۰) رودات (٤۱) قرغی (٤۲) کامه (٤۳) سرکانی (٤٤) دره پیچ (٤٥) الینگار (٤٦) الیشنگ (٤۷) چوکی (٤۸) مهمنددره (٤۹) کجعزیز خان (٥۰) کوزکنر (٥۱) چپلیار (٥۲) بری کوت (٥۳) شیوه (٥٤) خوست (٥٥) جاجی (٥٦) ارگون (٥۷) مرکز فراه (٥۸) جوین (٥۹) میمنه (٦۰) بدخشان .

ج ـ برای تادیه بوری های جدید که برای حمل ونقل طور بارجامه داده شده وتصفیهٔ حسابات بوریهای سابقه که درنود گروپداران ولاری داران میباشد ترتیبات لازمه گرفته شده .

د ـ سنگ های وزنی که قبلا تهیه شده بود تکمیل ودربعضی گدامها توزیع وباقی مانده آنهم درتمام گدامها روانه شده .

ﻫ ـ برای خریداری دوباب سیلوی بیست هزار تنه که یکی آن درکابل ودیگری آن درپلخمری نصب وبکار انداخته شود اقدامات لازمه بعمل آمده وموضوع تحت مذاکره ومفاهمه قرار داده شده . که بعد از فیصله خریداری جهت تحفظ ذخایر غله بصورت فنی برای سالیان دراز نصب خواهد شد .

و ـ برای اینکه درتورید غله معطلی واقع نشود رسانیدن یك مقدار غله از ولایات بالاری دارها قرارداد شد که بسرعت لازمه نقل داده شود .

ط ـ غلهٔ حاصلات املاك سرکاری که قبلاً بفروش رسانیده میشد درسال ۱۳۳۰ برای کمبود خوراکه انسانی وحیوانی عسکری ازشعبات ریاست زراعت خریداری شده که بعضی آن درگدام های مربوطهٔ وزارت مالیه تحویل وبرخی درشرف تحویل است .

مدیریت عمومی مالیات و محصولات :

اجراآت مدیریت عمومی مالیات ومحصولات را میتوان بدودسته ازهم جدا نمود یکی اینکه دایر به بهبود اوضاع مالی دولت وبهم رسانیدن اصلاح ورفارم اساسی در امور مالیات ومحصولات دولتی بوسیله تعمیم سیستم های نافع که پرنسیپ های علمی بنا یافته وحاوی عدالت اجتماعی وتوافق به احوال اقتصادی وآرامی ملت وشرایط تسهیلات معاملات بوده است دیگر اجراآت عادی اداره درقسمت اول آنچه از موضوعات مهمه که در سال ۱۳۳۰ مدیریت عمومی مالیات ومحصولات را بخود مشغول ساخته از ین قرار است :

۱- تشبثات ومطالعات دایر به اصلاحات امور مالیه جمعی اراضی وهدایاتیکه بدوایر ذی‌علاقه داده شد .

۲- ادامهٔ ترتیب شمار وتحصیل محصول مواشـــی بروی حقیقت هست‌وبود مال بجای ترتیبی که بصورت بست گرفته میشد و فاقد عدالت اجتماعی بوده وامکان سوخت ساخت داشت نتیجه معنوی این اقدام صریح بوده و فزاید مالی آن افزودی در سال (۱۳۲۹) درعاید محصول مواشی دولت بار آورده و معاملات سال ۱۳۳۰ آن هنوز در جـریان بوده است .

۳- نظریات حسابی که به‌مراجع ذیعلاقه عندالمراجعه داده شده است (۱۳۵) دوسیه .

٤- تدقیق و دادن معلومات متعلق معلومات حسابات ماضیه بدوایر واشخاص ذیعلاقه عندالمراجعه آنها (۱۰۰) دوسیه .

٥- قضایای گفتگوئی حسابی که از طرف اداره تدقیق وراپور آن به‌مجلس تقدیم وبعد از تصویب انجمن حسابی وزارت مالیه برآن اجراآت شده است (٤۰) دوسیه .

٦- تدقیق تابلوهای تحصیلی و بیرون نویسی مطالب قابل مطالعه و تعقیب اجراآت . آن بدوایر ذیعلاقه (٥۹) دوسیه

(۷) معلوماتیکه ازوزارت خانها و دوایر مستقل راجـع به‌سایر امور متعلق تحصیل واردات وتصفیه حسابات ولایات از دوایر ذیعلاقه خواسته شده وهدایت لازمه راجع بـــه تحصیل وقطع‌حساب واردات سنوی ویاباقیات سنوات ماضیه‌داده شده است . (۳۲۰) دوسیه

(۸) اوامـــریکه‌راجع به‌مطالب مختلف بدوایر ذیعلاقه‌صادر شده است (٤۷۹) «

(۹) اقـــداماتیکـــه درقسمت مـــراقبت از جـــریانات مســـایل وارداتـی بعمل آمده است .

الف ـ درموضوع محصول مواشی	(۳۱۰) دوسیه
ب ـ « « « گمرك	(۳۰۰) «
ج ـ « « « معدن	(۳۰) دو سیه
د ـ « « « « صکوك	(۵۰) «
هـ ـ « « « « مالیات بر عایدات	(۳٦) «
و ـ « « « « اصنافی	(۳۰) «
ط ـ « « « « باقی مدارك وارداتی	(۷۰) «
ح ـ راپور های متلعق تمام اقلام واردات گرفته شده است	(۱۰۰) «
ظ ـ لوایح تزئید و تنقیص احصائیه واردات سنوی دولت تنظیم یافته است	(۵۰) «

مدیریت عمومی احصائیه !

دروطن عزیزما بمساحه اراضی مقیاس واحدمروج ومعمول نبوده درقسمت واحداساسی آن جریب ودر برخی قلبه وحبه قلبه ودرجا هائی بغا و ین چشمه سار جنگل وتخم ریز وپیکال خانه واری وغیره وجودداشته که نسبت بههمین علل احصائیه درست وصحیح مساحه اراضی موجود نبوده وهم چنین دراحصائیه اشجار بواسطه روی کار بودن طرق مختلف که دربعضی حصص اساساً احصائیه اشجار گرفته شده ودرقسمت اشجار مقیاس جریب بست وغیره وجود داشته که به این طریق وانواع احصائیه اشجار هم بصورت درست معلوم شده نتوانسته بنا بر همیـن جهت وعلل حکومت برای بدست آور دن احصائیه صحیح مساحت اراضی بمقیاس واحد جریب (یك جریب معادل به) (۱۹۵۳/۲۸٦) متر مربع واحصائیه اشجار به انواع آن داخل اقدامات اساسی گردیده بروی این منظور در سـال ۱۳۱۹ مکتب مساحت تاسیس نمود که مکتب مذکوردرسال ۱۳۲۳ و ۱۳۲٤ یك تعداد فارغ التحصیلان فنی درین شق بجامعه تقدیم وفارغ التحصیلان مذکور شروع بکار نموده اند که تا سال ۱۳۲۵ اراضی مربوطات حکومت اعلی فراه و حکومت کلان دایز نگی را ساخـته ونقشه برداری نموده اند درسال ۱۳۲٦ برای انتظام بهتر ایـن کار مدیریت مساحت تشکیل وتعلیمات نامه برای اجرای این عمل تدوین وقسمتی از حکومت سروبی بکرامی تماماً حکومت کشم تاختم سال ۱۳۲۹ مساحه ونقشه برداری واشجار آن احصائیه گردید بااینکه این شعبه یك موسسه جدیدالتاسیس وجوان بوده معهذا در سال ۱۳۳۰ وبا وصف کمی مساحین وبعضی مشکلات دیگر توانسته است نسبت بسالهای گذشته بساحه عمـل وکار وانتظام امور بیشتر موفقیت حاصل وبه یك پیمانه وسیع مساحه ونقشه برداری اراضی واحصائیه اشجارموفق گردد چنانچه درین سال ۹۸۲۲۸۳/۱۳/۱۱ جریب زمین و۱٦۹۲۸٦ اشجار مثمر و(۲۲۱۹۹٤) اصله اشجار غیرمثمر مساحه ونقشه برداری و احصائیه گردیده

که باین ترتیب نسبت بسال گذشته (۲۵۹) فیصد دراحصائیه جریب بیشتر مساحه ونقشه بردری وتکت تعرفه اراضی باهالی توزیع شده است وعلاوه تا باصلاح امور گذشته داخل اقدامات وفعالیت گردیده‌است کهذیلا توضیح میگردد .

الف ـ نقاطیکه که درسال ۱۳۳۰ بغرض احصائیه مساحه ونقشه برداری و اشجار آن شمار شده است .

۱ ـ حکومت ینگی قلعه که اراضی آن بتفریق اراضی اعلی اوسط ادناچمن جنگل للمی، دشتی، کوهی وباغی مساحه ونقشه برداری گردیده واحصائیه اشجار آن گرفته شده است که مجموع جریبی انواع اراضی مذکوربانواع اشجارآن ذیلا توضیح‌میشود .

(۲۵۰۹۲۴) جریب شانزده بسوه (۸) بسواسه زمین وهفت حجر اسیا و۲۱۶۳۶ اصله اشجار مثمرو(۲۳۳۶۲) اصله اشجار غیر مثمر .

۲ ـ علاقه داری درقد ـــ اراضی مذکور به انواع ذیل مساحه ونقشه بر داری شده ومجموع تعداد جریب واحصائیه اشجار آن قرار آتی است .

زمین (۸۸۸٤۰) جریب ۱۱ بسوه ۱۵ بسواسه اشجار مثمر ۲۸۳۰ ـ اصله اشجارغیر مثمر ۲٤۰۷ اصله .

۳ ـ اراضی دشت ارچی مربوطه علاقداری خواجه غار نقشه وجریب گردیده است هرچند این‌قسمت بوسیله مساحین غیرفنی ازطرف ولایت مربوطه جریب شده بود اماجریب آن طوری اساسی وفنی نبوده واندازه جریب سابق آن ۷۱۳۰۰ جریب ۱۵ بسواسه بدون احصائیه اشجار بوده ودرنقشه بر داری رمساحت جدید اندازه جریبی و احصائیه اشجار آن قرار آتی قیداست زمین ۱۱٦۹٤۸ جریب و۱۹ بسوه و۷ بسواسه آسیاب ٤ حجر اشجار مثمر ۱۱۷٦۹ اصله اشجار غیر مثمر ٤۷۱۰ اصله چهارم علاقه داری ینگی قلعه تماماً ویک حصه از علاقداری چال مربوطه حکومت اشکمش تعلق حکومتی کلان تالقان مساحه ونقشه برداری گردیده است که اینجا هم‌قبل بصورت جریبی طـــبق دشت ارچی قید بوده وتعداد جریبی سابق آن ٦۷۷۵ جریب وشش بسوه و١٤ بسواسه و مساحه ونقشه برداری تعداد جدید جریبی واحصائیه اشجارآن بصورت آتی قید شده است :

زمین ۱۱٤۰۸ جریب وده بسوه و۹ بسواسه اسیاب ۳ حجر پایکوب ٥ پایه اشجار مثمر ٦۹٥۸٥ اصله اشجار غیر مثمر ۱۷۳۹٦۷ اصله .

٥ حکومتی حضرت امام صاحب که مساحه و نقشه برداری شده تقریبا چهار صدهزار جریب زمین واحصائیه اشجار آن روی دست است .

٦ ـ چون بند ارغنداب در شرف تکمیل است باید اراضی تحت بند مذکور مساحه ونقشه برداری گردد بناًا بتاریخ۹ میزان ۱۳۳۰ دوگروپ مساحین و بتاریخ ۲/۹/ ۱۳۳۰

سه گروپ مساحین که هر گروپ آن مرکب ازسه مامور ویک نفر مستخدم میباشد به منظور اجرا این امر اعزام شده تعداد گروپ های دیگر الی ۹/۹/ ۱۳۳۰ به اندازه ۸۶۳/۱/۱۰ جریب اراضی مساحت ونقشه برداری و۱۴۲۲۶ اصله اشجار مثمر و۱۱۷۸ اصله اشجار غیر مثمر قید احصائیه گردیده است .

ب ـ نقاطیکه درسال ۱۳۳۰ به منظور خریداری وفروش وغیره مساحه ونقشه برداری گردیده است واراضی واملاک کاسه بند ارغنداب تماما مساحت ونقشه برداری گردیده از کاسه بند کچکی قسمتی تمام وبرخی هنوز تحت عمل است از راپوریکه به مساحت ونقشه برداری وغیره قسمت کار شده گی آن رسیده قرار آتی است ،

زمین ۱۳۲۹۹ جریب و۱٤ بسوه ۲ بسواسه و ۱۷ حجر اسیاب و٥ پایه پا یکوب و۲۰۰۲ خانه و٤۹۲٤۰ اصله اشجار مثمر و۶۳۷۰ اشجار غیر مثمر ،

۲ ـ دربعضی نقاط دیگر مانند غزنی ومیمنه وغیره که ضرورت بمساحین داشته اند مساحین اعزام گردیدند .

ج ـ ترتیب وتنظیم نقشه ها وجداول مدیریت مساحت .

درسال ۱۳۳۰ مدیریت مساحت گذشته ازانکه بمساحت ونقشه برداری متذکره فوق داخل عملیات ومنتج بنتیجه گردیده به تنظیم وتدویر نقشه ها وجداول جریبی هم قدم بزرگی برداشته است وبرای اجرای امور آینده مملکت پروژه های سودمند ترتیب واز افکار متخصصین تخنیکی یونو هم دران باره مستفید گردیده است .

مدیریت عمومی تصفیهٔ بقایا

درسال ۱۳۳۰ من جمله اقلام باقیات بیست و دونیم فیصد تحصیل گردیده ودرین باره وزارت مالیه فیصله نموده که بامدیران کنترول وزارتها وریاسات مستقل داخل مذاکره گردیده بزودی ممکنه این باقی هم فیصله گردد راجع به باقیات اسعاری مملکت باوزارت خارجه درتماس بوده که صورت حسابات نماینده گی های دولت درخارج هرچه زودتر جهت مجرائی بوزارت مالیه فرستاده شود مبالغ بالاتر ازیک هزار افغانی که زمه گی اشخاص باقی مانده میباشد ذریعهٔ ورقها ترتیب وتوسط مدیریت مامورین بمجلس وزارت مالیه تقدیم گردیده تاپول مذکور محول تحصیل ولایت کابل گردیده یکمقدار پول افغانی که زمه گی بانک ملی وشرکتها باقی مانده نیز داخل اقدامات هستیم راجع به باقی اسلحه ویراق زمان انقلاب که باید تصفیه آخرین را بخود بگیرد بریاست عالی شورای ملی پیشنهاد گردیده درجمله مصارفات دولت بهراندازه که تاده افغانی باقی بوده

به نسبت رفاهیت قوم وملت ازطرف حکومت معاف قرار داده شده است وبالا تر ازان تایك هزار افغانی برای اینکه درقطع حسابات دولت از سرعت کار گرفته شده باشد توسط شعبات مربوطه تحت تحصیل گرفته شده کلیه اوراق براورد تعمیرات حکومت ازقید سنجش برآمده به حسابات مربوطه اجرا وازین درك هم یك قسمت مهم حساب فیصله شده ودرحصه باقیات جنسی جزوی وزارت مالیه درصدد مطالعه است .

ریاست تفتیش:

برعلاوه شخص رئیس واعضای اداره ریاست تفتیش دارای بیست ویکنفر اعضاء بر تبه های مختلف بوده وظیفه ئیکه توسط ریاست موصوف اجرا گردیده حسب ذیل است .

الف ـ تفتیش حسابات سال های مختلفه مدیریت های کنترول که درسال ۱۳۳۰ توسط اعضای تفتیش انجام داده شده ذیلاً توضیح میگردد .

۱ ـ تفتیش حسابات سال ۱۳۲۸ کنترول وزارت مخابرات
۲ ـ » » » » » مکتب صنایع تجارتی
۳ ـ » » » » » وزارت فواید عامه
٤ ـ » » » » » وزارت معدن
٥ ـ » » » » » ریاست زراعت
٦ ـ » » » » » » مطبوعات
۷ ـ » » » » » »
۸ ـ » » » » » شورای ملی
۹ ـ » » » » » اعیان
۱۰ ـ » » » » » امور ریاست پوهنتون
۱۱ ـ » » » » » ریاست مسلخ سابق
۱۲ ـ » » » » » ریاست زراعت
۱۳ ـ » » » » » تربیه خانه علی آباد
۱٤ ـ » » » » » حساب مستوفیت ننگرهار
۱٥ ـ » » » » » مجلس اعیان

ب ـ وظائف متفرقه که توسط اعضای مذکور بانجام رسیده قرار ذیل است:

۱ ـ موجودی خزانه صکوك
۲ ـ موجودی باز دید نمکسار اند خوی
۳ ـ جهت اظهار نظر نسبت پیمانه کار ریاست کنترول تعمیرات نوی کابل وشعبه قروض فواید عامه که در بودجه سنه جاری تنقیص گردیده

٤ ـ بصفت نماینده در فقره هیئت نظار انحصارات دولتی .
٥ ـ جهت وارسی حسابات ومطالب گفتگوئی
٦ ـ جهت تحقیق فقره پول کمبود خزانه امام صاحب ومعاملات مواشی وغیره .
٧ ـ نسبت تحقیق فقره چك ساختگی ریاست زراعت.
٨ ـ » » فقره معطلی یکقطعه برات دربانك ملی .
٩ ـ جهت تحقیق آرد مخلوط خاك کوپراتیف تعاونی مامورین .
١٠ ـ نسبت مجزا نمودن شعبه کنترول فاکولته سیانس از کنترول مرکزی .
١١ ـ موجودی تحویلخانه های ولایت قطغن وبدخشان.
١٢ ـ » » » » قندهار ، هرات ، فراه .
١٣ ـ » » » » مطبوعات
١٤ ـ جهت تحقیق فقره کمبود پول خزانه دایزنگی .
١٥ ـ جهت تحقیق امور اداری ریاست صنایع محابس طور نماینده

ج ـ مقاماتی که فعلاً اعضای ریاست تفتیش مصروف تفتیش حسابات شان بوده وتاحال نتایج آنرا بمقام ریاست نسپرده اند .

١ ـ امور کنترولی صدارت عظمی .
٢ ـ امور کنترول وزارت داخله .
٣ ـ » » » معارف .
٤ ـ » » » اقتصاد ملی
٥ » » » صحیه .
٦ ـ » » ریاست دیپوی ادویهٔ سناتوریم نسوان مربوط صحیه .
٧ ـ » » وزارت فواید عامه .
٨ ـ » » » دربار
٩ ـ » » ریاست مستقل زراعت .
١٠ ـ » » ریاست پوهنتون .
١١ ـ » » مدیریت عمومی حمل ونقل سابق .
١٢ ـ » » ریاست گمرك ومسلخ سابق .
١٣ ـ » » صنایع محابس .
١٤ ـ » » موجودی تحویلخانهای ولایت قطغن وبدخشان .
١٥ ـ مکتب نهاری ولیلیهٔ اقتصاد مربوط وزارت معارف .
١٦ ـ امور کنترول شش ساله دوایر مرکزی مستوفیت قندهار .
١٧ ـ » » » تحقیق وعلم آوری نسبت املاك کشم .

ریاست مالیات برعایدات

مدیریت عمومی تشخیصیه :

(۱) مدیریت شعبه اول .

الف- ترتیب احصائیه شرکتها وموسسات مربوطهٔ مرکز .

ب - حصول مالیات برعایدات شرکتهای مرکز وولایات که درمرکز به حساب جاری گرفته شده .

ج - بیرون نویسی شعبه که ازاثر مشاهده بیلانس ووارسی ازشرکتها گرفته شده .

(۱) بیرون نویسی کهازاثرمشاهده بیلانس قبل‌ازتطبیق‌جزو وحساب‌بهشعبه‌گرفته شده.

(۲) نتیجهٔ فیصلهٔ بیرون نویسی کــه دراثر علم رسی هیئت بقناعت شرگت پول آن حصول وچیزی تحت تحصیل است .

(۳) مدیریت شعبهٔ دوم :

الف- وارسی وسنجش محاسبات باقی مانده سال ۱۳۲۶ - ۲۷ - ۱۳۲۸

(۱) وارسی حسابات سال	۱۳۲۶	۴۴ حساب مساوی	۸۸	جلد
(۲) » » »	۱۳۲۷	۱۰۰ » »	۲۰۰	»
(۳) » » »	۱۳۲۸	۱۸۶ » »	۳۷۲	»
(۴) » » »	۱۳۲۹	۱ » »	۲	»

(ب) ترتیب احصائیه برای اظهار نامه وحسابات تجار وغیره مؤدیان ۱۵ جلد

(ج) اظهارنامهٔ تجارتی ومفاد اسهام ومعاشات وغیره سال ۱۳۲۹ که گرفته شده و بصورت مترقی مالیه سنجش وتشخیص گردیده ۲۵۶۷ قطعه

(د) ترتیب اوراق بیرون نویسی حسابات فیصله شده ۳۳۱ »

(ه) پولهائیکه ازدرک‌مالیه وبیرون نویسی درسال ۳۰ تعرفا داده شده .

اول (۱) مالیه سال ۱۳۲۶
(۲) » » ۱۳۲۷
(۲) » » ۱۳۲۸
(۴) » » ۱۳۲۹

دوم- بیرون نویسی .

الف- بیرون نویسی سال ۱۳۲۶
ب - » » » ۱۳۲۷
ج - » » » ۱۳۲۸

سوم درک مالیه اسهام ومعاشات وغیره .

سوم) شعبهٔ سوم :

الف ـ لست باقیات سال ۲۵ـ۲۶ـ۲۷ـ۲۸ـ اضافه ازحسابات لست مرتب که به قوماندانی جهت تحصیل خبرداده شده حاوی(۱۰۲۲) نفر است همچنین به تعداد نفر تعرفهٔ تحویلی پول اشخاص باقیدار نیز تحریر وبه قوماندانی ارسال شده .

(ب) مالیه صنفی های چهارگانه بزاز ، سیمسار . بنجاره ، جلاب ، دلال که بتفصیل ماده (ب) به تحصیلی قوماندانی تفویض شده به تعداد (۱۹۷) نفر به تحصیل رسیده ، رسیدهای تحویلی به دفاتر مربوطه محاسبه ومعامله شده .

(ج) تماماً اصناف منطقهٔ بلدیه کابل برحسب پروژه مالیات مترقی تحت اخذ مالیه قرار گرفته بملاحظه معلومات اصناف مامورین این شعبه بریاست بلدیه معرفی وار سال گردیده اند ازتمام ناحیه ها لست عموم اصناف هکذا لست اپارتمان ها ودکاکین وسرای . لاری وگادی سایر عراده های کرائی مرتب گردیده مالیه اصناف و عراده بصورت لست وسایر عواید آن طبق پروژه مالیه مترقی اخذ میشود .

(د) بغرض درجه بندی اصناف متذکره ماده (ج) از مقام ذی صلاحیت هیئتی مشتمل از معاون واعضای اطاق تجارت ورئیس مالیات تعین گردیده تماماً اصناف منطقه بلدیه را معاینه وپس ازمشاهده درجه بندی نموده اند امور ترتیب اوراق که بالغ به هزار نفر میشود به این شعبه عملی شده .

مدیریت عمومی تفتیش :

حسابات یکه بعدازطی ترتیب وکنترول به دایرهٔ تفتیش وارسی گردیده .

۱ ـ حساب انفرادی که بتعدادی (۲۳۸) حساب تحت بازرسی قرار داده شده .

۲ ـ اعزام هیئت تفتیش که جهت وارسی امور ادارهٔ دوایر مالیات برعایدات ولایات وحکومات اعلی صورت گرفته که ازسال ۱۳۲۵ الی ۱۳۲۸ وارسی نموده اند وکارهای تفتیش تمام ونتایج را حاضر نموده غرض طی دوران اصولی برای رؤیت وتصویب مجالس مشوره تقدیم نموده اند .

الف ـ ولایت مزار شریف تاهنوز تفتیش درین ولایت ادامه داشته وقرار معلومات عنقریب خاتمه می یابد .

ب ـ ولایت قندهار : تفتیش ولایت مذکور تمام و اوراق نتیجه را به مجلس مشورهٔ ولایت تقدیم داشته .

ج ـ حکومت اعلی فراه : تفتیش ولایت مذکور تمام واوراق نتیجه‌را به‌مجلس مشورهٔ ولایت تقدیم داشته .

د ـ حکومت اعلی غزنی : تفتیش ولایت‌مذکور تمام واوراق نتیجه‌را به‌مجلس مشورهٔ ولایت تقدیم داشته .

مدیریت عمومی کنترول :

۱ ـ واردات حصولی مالیات برعایدات مـــم پول تقاعد ازحمل الی اخیر دلو ۱۳۴۰ باپول فیصد پانزده تقاعد (۳۹۹۰٤٦٣٩/۷٤ ـ افغانی) .

۲ ـ تابلو هائیکه تاآخر برج عقرب ترتیب داده شده هشت ماهه .

۳ ـ پروژهٔ مترقی که ازمقامات صلاحیت‌دار منظور گردیده وبه ولایات وحکومات اعلی طور متحدالمال خبر داده شده وتحت اجراء میباشد .

٤ ـ نظر به اینکه حسابات تجار حساب حقیقی نبوده ومفادرا بطور صحیح به‌حساب خود معامله نمیکنند درموضوع داخل اقدامات جدی گردیده .

۵ ـ درخصوص افرادیکه درداخل مملکت تجارت پیداوار داخلـــی وبعضی اموال خارجی را مینمایند وازمالیه دهی برکنار اند نیز اقدام گردیده .

٦ ـ قراریکه درهذه‌السنه مغایر سنوات گذشته پروژهٔ مالیه مترقـــی تحت تطبیق گرفته شده که موسسات خصوصی‌تجار وغیره که به پروژهٔ مذکور آشنا نمیباشند پیشنهاد عفو جرایم اصولی به مقام صلاحیت دار تقدیم گردیده وبعد از منظوری معافـــی جرایم مذکور الی آخر سال مراتب مذکور اعلان شده !

۷ ـ چون ازابتداء تاسیس مالیات برعایدات احصائیه صحیح عواید ترتیب نگردیده درموضوع داخل اقدامات وتاجائی دم تابلو های عواید مذکورهٔ ولایات ازابتدای تاسیس مالیات برعایدات اخذ گردیده موقعیکه این تابلوها کاملاً ترتیب وتنظیم گـــردد طرف استفاده قرار داده خواهد شد .

۸ ـ برای اینکه ازوضع گرفت مالیات برعایدات ولایات و ریاست مالیات برعایدات واقفیت داشته باشد واقدامات مقتضیه‌را عندالموقع اتخاذ نموده بتواند بولایات دستور داده شده تااوراق مالیاتی که ازیك لك افغانی تجاوز می‌کند بمرکز بفرستند.

۹ ـ موضوع استهلاك ماشین وتعمیر اثاثیهٔ موسسات شرکت ها که کدام مقررات تاکنون موجود نبوده و این مسئله اغلبا فیمابین ادارات مالیه وموسسات متنازع فیه واقع میشود باوزارت اقتصادملی ازیك وقت است که مکاتبه جریان دارد که تصفیه و فیصلهٔ این مسئله درجملهٔ اصلاحات مهمه مالیات برعایدات محسوب خواهد شد.

۱۰ ـ برای اینکه امور ادارات مالیات بحسن صورت تدویر شده باشد باادارات مالیات دستور صادر شده تا درحین تسلیمی اظهار نامه های تجار محاسبات شان را نیز گرفته و برای تجار رسید بدهد وحسابات را به نوبت معینه تحت تدقیق گرفته ومالیه تفاوت را اصولاً اخذ وتحصیل بدارند که این موضوع بذات خود از یکطرف تصفیه حساباترا تسریع نموده وازجانبدیگر شکایات تجاررا که مبنی برعدم فیصلهٔ محاسبات شان باشد رفع نموده اجراآت دوایر مالیات را نیز تحت کنترول قرار میدهد.

۱۱ ـ درانفصال باقیات گذشته اقدام جدی بعمل‌آمده واوراق باقی به شعب مربوطه ارجاع وازانجا به قوماندانی امنیه ارسال شده است.

۱۲ ـ درتنظیم دفاتر مالیه مرکز ریاست باوجود اینکه واردات این شعبه متجاوز ازچهار کرور افغانی است توجه لازمه بعمل‌آمده ودفاتر ذیل ترتیب شده است.

(۱) ـ انفرادی جمع واردات وحصولی مالیات ۲ ـ جلد

(۲) ـ دفتر واردات وباقیات ۸ ـ »

۱۳ ازآنجا که خرید وفروش اسعار خارجی درامور تجارت موضوع مهمی‌بوده ودر اخذ مالیه نیز تاثیر کلی‌دارد لایحهٔ که برای خرید وفروش اسعار ازطرف دافغانستان بانك تنظیم گردیده یك‌یك نسخهٔ‌آن ازطرف دافغانستان بانك مطالبه وبدسترس دوایر مالیاتی گذاشته شده تادرموقع تطبیق محاسبات تجار ازآن استفاده نمایند.

۱٤ ـ نسبت مالیه ادویه فروشان که قبلاً از کمیسیون منظوری گرفته‌شده وبولایات خبرداده شده بود اخیراً مالیه آن بتناسب سرمایه وتخمین مفادبصورت بست تعین وبه ادارات مالیات دستور داده شده تابروفق آن مالیه آنهارا تحصیل بدارند.

۱۵ ـ راجع به پول ذخیرهٔ احتیاطی شرکت‌ها که فی‌مابین ریاست مالیات برعایدات وشرکتها اغلباً متنازع فیه واقع می‌گردید بعد ازغور یك کمیسیون موضوع بمقامات صالحه تقدیم وامر صادر گردید تاکمیسیون دیگر مختلط ازنمایندهٔ شرکت برق وغیره

شرکتها تشکیل و دران مورد اظهار فکر نمایند چنانچه مراتب بدوایر مربوطه اطلاع گردید وبعدازاجتماع وبحث فیصله بعمل خواهد آمد .

۱٦ ـ همانطوریکه پروژهٔ مالیه مترقی‌طرز مالیه واخذ آنرا کاملاً تغیرداده دفاتر احصائیه نیز بهمقتضای مالیه‌دهی‌تجدید بوده بنابران دفتر مذکوروضع ونمونهٔ آنرا بولایات وحکومات صادر وهدایات داده شده تادفاتر خودرا به اساس آن تنظیم نمایند .

۱۷ ـ درگذشته برای اظهار نامه های تجار ومؤدیات مالیه کدام جدول مخصوصی وضع نگردیده بود چون درپروژهٔ مالیه مترقی عواید اشخاص ازمدارکیکه درپروژه ذکرگردیده تحت‌مالیه می‌آید برای‌اینکه ازیکطرف مودیان بفهمند که ازعواید کدام مدرك مالیه میدهند واین عواید خودرا بچه ترتیب به اظهار نامه های خود قید و تحریر نمایند وازجانب دیگر بدانند که درعدم ارائه اظهارنامه درتادیه جریمه چه مکلفیتی دارند اظهارنامهٔ جدید نمونهٔ تهیه وبه ولایات دستور داده شده تاترتیب اظهار نامه ها را متحدالشکل تسلیم ومالیه آنهارا طبق پروژه تشخیص وبخزائن دولت تحویل نمایند .

مدیریت تصفیه :

۱ ـ وارسی تجاریکه دفاتر واسناد موجوده شان تطبیق و اوراق بیرون نویس آن ترتیب واکثراً به مدیریت عمومی کنترول تسلیم داده شده و باقی تحت فهرست بوده که آنهم تسلیم داده میشود که وارسی وتطبیقات نمایند ۱۵۹ و حساب تزئید مالیات برعایدات باثر تطبیقات تجار برعلاوهٔ مالیه اظهار نامه ۲۳۸۳۸۰/٤٦ ـ افغانی

۲ ـ تحصیل‌مالیات متفرقه درك تفاوت مقادرخت قلمداد دیپو وغیره که باثرجلب های متواتر تجار حاضر وبه تحصیل رسیده ۱۰۵۱۱/۱۷ ـ افغانی

۳ ـ اشخاصیکه اسم شان به دفتر احصائیه تجار انفرادی داخل وبه اثر جلب های متعدد حاضر ودرنتیجه تحقیقات اصولی عدم تجارت شان ثابت واوراق تحقیقات آنها بعد ازثبت دفتر احصائیه بهمدیریت عمومی کنترول تسلیم دادهشده ۱۵ ـ حساب

٤ ـ یك عده تجاریکه اسامی شان بدفاتر احصائیه سال ۱۳۲۲ الی ۱۳۲۵ تجار انفرادی مرتبه شعبات تشخیصیه سابقهشامل بوده مگراظهارنامه ومالیه نداده بودند وتجارت وعدم تجارت شان روشن نبوده وخود آنها باوجود جلب های متعدد احضار نشده اند وازانرو لست نام نویس آنها بهوکایی شامل یکی بریاست گمرك ودیگرش بشعبهٔ اسعار بانك ذریعهٔ دونفر مامورین تصفیه ارسال شده ازملاحظهٔ دفاتر شان معلومات وبه اوراق مذکوره تفصیل محصول دهی واسعاری ویاعدم تجارت شانرا توضیح نمایند همانا

نتیجه‌را حاضر و بدفتر احصائیه ثبت و تطبیقاً لست های جداگانه بدو تفریق ذیل تر تیب گردید که به‌اوراق واسناد اصولی آن به مدیریت عمومی کنترول تسلیم داده میشود که وارسی نمایند .

توضیحات مادهٔ (٤) .

الف : اشخاصی که به اثر تحقیقات تجارت‌شان ظاهرشده تفصیل محصول گمرکی‌اسعار و مفاد رخت قلمداد دیپو و مال باقی مانده سال ما قبل آن درظرف (۲۲) ورق شامل و معامله شد که مدیریت عمومی کنترول وارسی وراجع به مالیهٔ آن ابراز نظریه بنمایند که بدفتر احصائیه‌عملی و به تحصیل مستوفیت‌قلمدادوحساب آنهاخاتمه‌داده‌شود. ۳۰۱- حساب

(ب) اشخاصیکه عدم تجارت‌شان ثابت شده درظرف (١٤) ورق شامل گردیده تا بعداز ملاحظه وتصدیق ونظر به کنترول بدفتر احصائیه‌معامله وحساب‌شان فیصله‌شود. ٢٥٦- حساب

٥ـ اسامی ومحصول دهی سال ۱۳۲۲ یکعده اشخاص قلمداد گمرکات ولایات که بدفتر احصائیه مربوط شامل بوده وتفصیل مالیهٔ شان باثر عدم احضار آنها نشده بود و ازینکه اشخاص مذکور مساکن ولایاتی بودند که‌در آنجا دوایر مالیات برعایدات موجود بودند ازین حیث لست نام نویس ومحصول دهی ومالیه وجریمه آنها ترتیب وبدوایر مالیاتی مواضع مذکور ارسال شد که بدفتر احصائیه خودها شامل‌نموده‌درجلب وتحصیل مالیات‌ذمت شان که اگر بمرکز حاضر میشوند برای‌شان تکلیف است اقدام‌نمایند ۹۹ - حساب

٦ ـ نظر به قلمداد دایره کنترول مالیات برعایدات درك‌باقی ذمت اشخاص که شهرت مکمله نداشته وتاحال تحصیل نشده بود نظر به ملاحظه دفتر احصائیه سال های گذشته ۲۲ الی ۲۵.شهرت مکمله آنها معلوم نبوده در آن جمله اشخاصیکه پول ذمت خود هارا فعلاً تحویل بانك نموده ورسید حاضر نموده بودند باقلمات تکراری بدایره کنترول رجعت داده شد که آنها قناعت نموده بعداز وضع قلمات متذکره است باقی مانده که دارای شهرت مکمله‌بودند ترتیب وازشعبه‌مربوطه ولایت کابل باتکت‌های تعرفه‌تحویل‌پول‌مذکور عنوانی بانك شاهی تحریر وبمستوفیت ولایت کابل واز ساکنین ولایت مشرقی شامل‌است علیحده نموده .

امور وزارت اقتصاد

البته مطالعین گرام مسبوق ومطلع‌اند که اساساً وظیفه وزارت اقتصاد ملی در تشکیلات دولتی کشور برقرار نمودن توازن اقتصادی وایجاد ثروت وسرمایه های ملی در مملکت بوده وبرای نیل این منظور وزارت اقتصاد مکلف وموظف است تاطرق ووسائل ممکنهٔ آنرا بابکار انداختن منابع اقتصادی ایجاد صنائع ممکنه تنظیم وتحسین تجارت مهیا و از ین راه برغایه وهدف حقیقی خود که درعین حال وظیفهٔ اجتماعی آنست فائق و فائز گردد ؛ مسلماً هر قدر وقت بگذرد وهرقدر مدت سپری شود جریان عمومی کاردراین و زارت برهمین اساس متکی واستوار بوده وهرقدمیکه برداشته شود ویاهرفکریکه برای بر داشتن قدم های آینده ازهان متصدیان اموررا بخود معطوف ومشغول گرداند برای نزدیک شدن بهمین هدف بوده وباری این مکلفیت‌هارا ایفاً واین آرزوهای اجتماعی کشوررا برآورده ویابه آن قرین وراه تعقیب آنرا مطابق آرزو های اجتماعی ومدنی تدریجی کشور که مبنی براقدامات امروزهٔ آن است هموار ومعضلات موجوده را باساس مساعدتهای متوقعهٔ آینده مرفوع میگرداند ؛ برهمین اساس وحس همین مکلفیت اجتماعی و وظیفه وی بوده است که وزارت اقتصاد ملی سال گزشته را برای خود تقریباً یکسال احضاری از لحاظ تهیه وطرح پروژه‌ها وپلانهای مختلفهٔ اقتصادی، صناعتی، تجارتی وتقویه بنیه مالی کشور خوانده به همکاری شعبات تجارتی وصناعتی خود مشغول مطالعات لازمه در این راه ها گردیده وجسته جسته اقداماتی نیز دراین باره بعمل آ ورده است . که جریان مقدماتی آن درخلال سال ۱۳۳۰ روی صفحات جرائد ومطبوعات مملکت منعکس شده است . ولی برای اینکه این اقدامات ویا گذارشات عمومی کار و زارت اقتصاد ملی را به اساس وظایف محولهٔ هرشعبه بهتر وواضح تر معرفی کنیم آنرا به تقسیم شعبات مربوطهٔ وزارت اقتصاد ملی درذیل خلاصه مینمائیم :

ریاست صنائع وزارت اقتصاد ملی .

طوریکه درمقدمه وتمهید این مبحث اشاره شد در سال ۱۳۳۰ نقش ریاست صنائع وزارت اقتصاد ملی درموضوع تاسیس، ایجاد وتقویه صنائع کشور نسبتاً بارزو حساس بوده ریاست صنائع وزارت اقتصاد ملی توانسته است احتیاجات مبرم ولابدی کشور را ازلحاظ ایجاد بعضی ازصنائع خفیفه وتحسین وتقویه صنائع متداولهٔ مملکت من حیث العموم مطالعه کرده وآنرا بدودسته طبقه بندی نماید یکی صنائع موجوده به حال حاضر

ازقبیل صنائع نساجی برق قند وشکر صنائع قالین بافی صنائع دباغی و صنائع دستی وانفرادی «شامل نساجی» وغیره .

دوم صنائع جدید ونوتاسیس ازقبیل سمنت سازی پیله وری رنگ آمیزی سگرت سازی، شیشه سازی، کاغذ سازی شمع ریزی وامثال آن که ضرورت تاسیس وایجاد این صنائع ازلحاظ احتیاج ومصرف یومی ولابدی کشور محسوب بوده و شرائط تاسیس حتی وسائل ووسائط آن هم درحال حاضر درخود مملکت میسر است ومعهذا در قسمت اول «که عبارت ازصنائع موجوده میباشد وتوسعه وتعمیم آن مطابق احتیاج مردم حتمی دانسته میشود » به ترتیب ذیل اقدام نموده است :

الف: صنائع موجود کشوروفکر توسعه وانکشاف آن .

۱ ـ توسعه وانکشاف برق .

چون ازلحاظ ایجاد صنائع جدیده وضرورت تدویر ماشین آلات صناعتی توسعه وتقویه قوه برق درسرتاسر مملکت ومخصوصا مراکز عمده صناعتی مملکت امر حتمی ولابدی دانسته میشود ریاست صناعتی وزارت اقتصاد ملی عملی شدن فوری پلانهای ایجاد برق وتوسعه انکشاف آنرا برای سال ۱۳۳۰ درنظر گرفته وسال گذشته علاوه بر اینکه باهمکاری ریاست عمومی برق وریاست صناعتی بانک ملی مطالعات عمومی در باره تاسیس وبه کار انداختن فابریکات برق در اکثر نقاط مملکت بعمل آورده و هیئت هسته مطالعاتی ازطرف شرکت برق وریاست صناعتی بانک ملی بولایات فرستاده شده در راه عملی شدن کار بند برق سروبی که یکی ازدستگاهای عمده تولید برق مملکت محسوب شده « فابریکه مذکور علاوه براینکه تمام احتیاج تنویری مرکز کابل وشش کروهی را تکافو مینماید تدویر قسمت زیاد فابریکات جدید صنائع مرکز کابل وولایات مشرقی را نیز کفایت خواهد نمود » همکاری نموده وبامهیا ساختن وسائل تسهیلات لازمه درسرعت کار آن « که بشدت هرچه تمام جریان داشته و تقریبا نصف کار آن امسال به اختتام رسیده » سهم گرفته وراجع به تاسیس فابریکه برق درمزار شریف « که ازلحاظ دارا بودن آبهای کافی ومساعدت محیطی تاسیس آن ممکن وبل در این موقع که صنائع ضروریه دارد آهسته آهسته درمملکت ایجاد وتاسیس شده و ولایت مزار شریف نیز از آن سهم بگیرد لازمی دیده میشود » اقدامات مقدماتی بعمل آورده .

۲ صنائع نساجی .

با اهمیتیکه صنائع نساجی در مملکت دارد ازیك طرف احتیاج مبرم ولابدی افراد ملت به پوشاك واز جانب دیگر ازدست رفتن مبالغ زیاد اسعار خارجی درخرید وتورید

پوشاکی افراد ملت فکر توسعه وانکشاف صنائع نساجی را در کشور تقویه مینماید امسال ریاست صناعتی وزارت اقتصاد ملی باهمکاری ریاست صناعتی بانك ملی شرکت نساجی وغیره دراطراف تاسیس فابریکه نساجی جدید درگل بهار افزایش دستگاهای بافت ودوك های نخ ریسی فابریکه های نساجی پلخمری جبل‌السراج و همچنان تقویه موسسات مذکور وهکذا طرح پروژه های جدید تاسیس فابریکه های نساجی در مزار شریف قندهار ومشرقی‌اقدامات موثره نموده وسائل لازمه را فراهم و مطالعات مزیدی درین باره بعمل آورده ودرباره توسعه صنائع نساجی ولایت مزار شریف میمنه قندهار ومشرقی به اقدامات ذیل متشبث گردیده است .

الف - تاسیس فابریکه نساجی ولایت مزار شریف .

درسال ۱۳۳۰ پروژه تاسیس فابریکه نساجی مزار شریف راکه درحیات اقتصادی مردم آن ولا تاثیر زیادی داشته وعلاوتاً یك قسمت زیاد تو ریدات مواد نساجی را در مملکت تقلیل میدهد (وازین‌لحاظ مبالغ هنگفتی از سر مایه ملی به اسعار خارجه در داخل کشور ذخیره میشود) تکمیل وآنرا به مقامات صالحه تقدیم نموده و منظوری تاسیس آنرا حاصل وتاسیس این فابریکه به شرکتهای پنجگانه مزار شریف تفویض گردیده . چنانچه سرمایه لازمه آن هم ازطرف شرکتهای مذکور در خلال سال ۱۳۳۰ جمع وعنقریب کار فابریکه مذکور شروع خواهد شد .

ب - پروژه تقویه وتنظیم صنائع دستی نساجی (ازحالت انفرادی و متشتت بصورت مؤسسات اجتماعی) درولایت مشرقی ترتیب وبه غرض منظوری به مقامات مربوطه سپرده شده است وبرای اینکه درین پروژه اهالی مشرقی سهم بارزی داشته از یك‌طرف صنائع نساجی ولایت مذکور (گفتیم به صورت متشتت وپراگنده وبدون کدام اساس ونظام صنعتی دربین اهالی متداول است) صورت منظمی به خود گرفته صنعت گران آن تقویه شوند وازجانب دیگر روح صنعت دستی درآنجا تنمیه گردد صنعت گران‌ولایت مذکور را دعوت نموده‌است تادر تاسیس یك‌شرکت بافندگی دستی سهم‌گرفته باتورید دستگاهای بافت صنعت نساجی را درولایت موصوف تقویه نماید وباین عمل ازیك طرف اهالی بی بضاعت ولایت‌را حمایت وازجانب دیگر بافندگان موجوده آنجارا بکار بیندازند چنانچه برای عملی نمودن این نظریه چندتن ازافراد حساس ونوع پرور ولایت مذکور حاضر شده اند تااین پروژه را ازاول سال ۱۳۳۱ عملی کنند .

ج - راجع به تزئید وتحسین صنائع نساجی پشمی وانکشاف مزید آن در مملکت ازمتخصصین صناعتی داخلی ومستخدمین خارجی وهمچنان متخصصین امداد تخنیکی پو نسو

ترفیعات سنوی در وزارت اقتصاد

ع ، ص محمد اکبرخان پامیر
رئیس صنائع

ع، ص محمدحسن‌خان رئیس
فیصله‌منازعات

ع ، عبدالرشید خان مدیر عمومی
گمرکها وزارت اقتصاد

ع ، حبیب‌الله خان مدیر عمومی
تجارتی

استفاده شده وضع فابریکه های صنائع نساجی‌پشمی درمرکز واطراف مطالعه گردیده ونظریات ایشان زیر غور قرار گرفته است تاباب فراهم نمودن و سائل لازمه راجع به بهبودی صنائع نساجی پشمی وتوسعه وتعمیم آن اقدامات موثری بعمل آید .

د ـ پروژه دیگریکه درسال ۱۳۳۰ ازطرف ریاست صناعتی وزارت اقتصاد ملی بغرض توسعه وتعمیم صنائع نساجی ترتیب شده پروژه صنائع نساجی درمیمنه میبا شد که درسال ۱۳۳۰ تکمیل وبه شرکت اند خوی ومیمنه سپرده خواهد شد تا برای به وجود آوردن مؤسسه نساجی درولایت مذکور اقدام نماید .

هـ ـ همچنان برای اینکه صنائع نساجی وپنبه‌پاکی درولایت قندهار نیزبوجود آمده وازاین رهگذر تسهیلاتی برای اهالی ولایت مذکور فراهم شود درسال ۱۳۳۰ پروژه تشکیل وتاسیس یك مؤسسه صناعتی دیگر درولایت مذکور ازطرف ریاست صناعتی ترتیب وبه تکمیل رسیده وبه مقامات صلاحیت دار جهت منظوری تقدیم شده است که این شرکت درقدم اول دربارهٔ تاسیس وتدویر فابریکه نساجی وپنبه پاکی اقدام نموده ودرثانی عندااللزوم درخصوص تاسیس بعضی فابریکه های ضروری دیگر نیز اقدام خواهد کرد .

۳ صنائع قند شکر :

درسال ۱۳۳۰ ریاست صناعتی وزارت اقتصادملی موضوع‌تولید شکررا نیز درمملکت مورد توجه مزیدقرار داده همکاری‌های لازمه بافابریکهٔ مو جوده قندوشکر بعمل آورده وهمچنان برای اینکه یك فابریکه دیگر تولید شکرولو ظر فیت تـولیدی آن کمتر ازفابریکه موجوده باشد در مملکت تاسیس شده وبا تولید شکر مزید حتی الامکان مصارف شکر مملکت درداخل کشور تهیه شود مطالعاتی در این باره بعمل آورده واخیراً پروژه تاسیس یك فابریکه شکر سازی را ازنی شکر درمشرقی روی دست گرفت چنانچه شرکت ستوری بکار انداختن این فابریکه را متعهد شده تـوقع میرود درفرصت کوتاهی فابریکه مذکور درولایت مشرقی دائر و ازاین لحاظ علاوه براینکه مصرف شکر اهالی مذکور درخود ولایت تهیه شود صادراتی نیز از آن در دیگر ولایات مملکت بعمل آید ومهد اصلاح وضع اقتصادی ولایت مشرقی گردد .

صنائع قالین بافی .

ازآنجائیکه صنائع قالین‌بافی در نقش اقتصادی مملکت رول‌عمده داشته وعده زیادی ازصنعت گران انفرادی کشور و مخصوصاً صفحات شمال وشمال

غــرب بـی افغانستان بدین صنعت آشنا بوده و از سالیان متمادی بدینطرف پیشه پارزش وباهمیت ایشانرا همین صنائع قالینبافی تشکیل داده ویکی ازمواد عمدۀ صادراتی مملکت میباشد که سالیانه متجاوز از (۱۵۰۰۰) فت قالین بخارج صادر میشود ورقم عمدۀ عوائد اسعاری مملکت را تشکیل میدهد لهذا تحسین وبهبودی این صنائع ازلحاظ رنگ ، بافت وغیره مورد توجه ریاست صناعتی وزارت اقتصاد ملی قرار گرفته به همکاری صنعتگران قالین صفحات شمال مطالعاتـــی دراین باره بعمل آورده و نظریات اصلاحی خودرا بصورت یک پروژۀ مقدماتی ترتیب وآنرا به مقامات عالی تقدیم نمود ؛ تا با تاسیس یک شرکت صنائع دستی که سهم زیاد دراصلاح صنعت قالین داشته باشد درین باره اقداماتی بعمل آید چنانچه پس از مذاکره وارائه نظریات به باشنده گان ولایت میمنه و اندخوی عدۀ ازاشخاص پیشنهاد تاسیس یک شرکت صناعتی دستی را بغرض عملی نمودن این نظریه بوزارت اقتصاد ملی تقدیم نمودند و ازطرف شعبه صناعتی حسن استقبال شده اقـدامات مقدماتی آن آغاز وباموسسات بانک ملی وغیره در تماس آمدند . انتظار میرود تاسیس این شرکت علاوه براینکه صنعت قالین کشور راتبارز داده وآنرا بهتر ومرغوب ترسازد وازیک طرف برمقدار صادرات آن بیفزاید وازجانب دیگر بافندگان وصاحبان این حرفه صنعت را ازهرحیث تقویه ودرکار وپیشۀ شان کشائش وبهبودی فراهم سازد .

صنائع دباغی :

صنعت چرم گری ودباغی که ازسالیان مدیدی بدینطرف درافغانستان بصورت محلی وجود دارد ودراین اواخر فابریکه بزرگ چرم گری بصورت بهتر و مناســب تــری بوجود آمده وباعث امیدواری آینده این صنعت گردیده است. امسال برای اینکه از یک طرف صنعت دباغی وچرم گری ازحالت محلی وابتدائی بشکل صنعتی تحول کنند وازجانب دیگر مصرف چرم محتاج الیه کشور حتی الامکان در داخل مملکت تهیه شود ، علاوه براینکه ذریعه متخصصین داخلی ومستخدمین خارجی وزارت اقتصاد ملی احتیاجات موجوده فابریکه چرم گری مورد مطالعه وتحقیق قرار داده شد متخصصین امداد تخنیکی ملل متحده نیز این فابریکه را از نزدیک مطالعه ونظریات خـــود را بشعبه صناعتی وزارت اقتصاد ملی سپرده اند ونظر به تقاضای فابریکه درنظر گرفته شده تا از لحاظ تهیه اسعار باین فابریکه کمک شود که بتواند ماشین آلات ضروری فابریکه را تورید و سالهای آینده بیک پیمانه وسیع به تولیدات فابریکه بیفزاید . هکذا وضع موجوده بعضی از صنعت گران انفرادی

دباغی وچرم گری نیز درسال ۱۳۳۰ مطالعه‌شده ونظریاتی راجع به تقویهٔ آنها مطابق چوکات اصولنامه تشویق صنائع بوجود آمده است .

صنائع دستی :

ریاست صنائع وزارت اقتصاد ملی علاوه براینکه چند شرکت صناعتی دستی در میمنه مشرقی ـ قندهار ـ مزار شریف ـ وغیره بغرض تشویق وتنظیم صنائم معموله‌ومتداوله دستی تاسیس نموده ویاپروژه تاسیس آنرا طرح و ترتیب داده است ـ صنعت گران انفرادی دستی را ازراه اصولنامه تشویق صنائع به صنعت وپیشه شان تشویق وتهیج نموده و سائل پیشبرد کار آنهارا حتی الامکان مهیا ومطالعاتی در شقوق مختلفه صنائع دستی کشور بعمل آورده انتظار میرود درسالهای آینده هریک آنرا درحال مساعد شدن وضع عمومی بالترتیب موردتطبیق وعمل قرار بدهدونتائج مطلوبی ازآن برای انکشاف تحسین وتنظیم صنائع دستی انفرادی کشور بدست آورد .

ایجاد وتاسیس صنائع جدیده :

ریاست صنائع وزارت اقتصاد ملی در سال ۱۳۳۰ وظیفهٔ خود را دائر برفکر تاسیس وایجاد بعضی از صنائع ضروریه تااندازه ایفاء نموده به معاونت متخصصین خارجی مربوط وزارت اقتصاد ملی ، ریاست صناعتی بانک ملی وسائر شعبات ذیعلاقه پروژه ها ویلا نهای چندی‌را که‌در دوران سالهای قبل تهیه‌شده بودوبکار انداختن آن‌ازلحاظ محیطی کشور متقاضی مطالعاتی بیشتر وعمیق تری‌دیده میشود مورد غور وتعمق قرار داده وبرای اینکه مطابق تقاضای کار هرپروژه اقدامات مقدماتی آن ـ آغاز گردد ازمطالعات وتحقیقات مزید کمیسیونهای فنی استفاده کرده، مشورتهاونظریات متخصصین را مجدداً مطالعه‌وکار مقدماتی برخی ازآنهارا نظر باحتیاج وضرورت فوری روی دست گرفته وهمچنان راجع به‌تاسیس وایجادبعضی ازمؤسسات‌وفابریکات جدیده (که تاسیس‌وتشکیل آن‌ازلحاظ ارزش اقتصادی آن برای مملکت حتمی دانسته میشد) اقدامات مقدماتی را آغاز وپروژه های آنرا طرح وترتیب داده ودرترتیب آن‌ازنظریات فنی ومطالعات اقتصادی دائربه ارزش مالی وغیره آنها ازمتخصصین واهل خبره ونظر استفاده کرده است . که منجمله از پروژه های سابقه پروژه تاسیس فابریکه سمنت سازی در نواحی کابل واز پروژه های جدیده پروژه تاسیس فابریکه شیشه سازی ـ کاغذسازی- سگرت سازی ـ شمع ریزی ـ پیله وری ورنگ آمیزی درمملکت میباشد که هریک آنرا ذیلاً بمطالعهٔ قارئین گرام میرسانیم :

۱ – پروژهٔ تاسیس فابریکه سمنت سازی :

از آنجائیکه تهیه وتدارك سمنت ازلحاظ مصارف روز افزون وارزش گزاف وارداتی آن برای افغانستان درداخل مملکت نهایت حتمی بوده ویك مقدار زیاد سرمایه ملی را صرفه وبرای مصارف ضروری تر کشورذخیره مینماید پروژه تاسیس فابریکه مذکورامسال موردتوجه جدی تر ریاست صناعتی وزارت اقتصادملی قرار گرفته آنرا بهمتخصصین ومشاورین خارجی وزارت اقتصاد ملی وغیره سپرده وایشان دراطراف مصارف ماشین های فابریکه امکانات ، تاسیس ، معیار تولید و ارزش اقتصادی آن مطالعات عمیق تری نموده و هکذا دراطراف پیشنهادبعضی از کمپانی های خارجی که تاسیس این فابریکه رابه سرمایه مشترك پیشنهاد کرده بودند مطالعاتی بعمل آورده وصورت پیشنهاد کمپانی های داو طلب را با پروژه کارهای مقدماتی فابریکه مذکور به مقامات عالیه تقدیم نموده است ، انتظار میرود درسال ۱۳۳۱ به کار تاسیس فابریکه مذکور اقدام شود .

۲ – پروژه تاسیس فابریکه کاغذ سازی :

طوریکه قبلاً تذکر دادهشد درسال ۱۳۳۰ ریاست صناعتی وزارت اقتصاد ملی در اطراف امکان تاسیس فابریکه کاغذ سازی مطالعاتی نمودهبهمشوره وهمکاری متخصصین مربوطهپیشنهاداتی درین مورد بهشعبات ذیعلاقه تقدیم نمود واز طرف شعبات متذکره نیز وعدهٔ مساعدت گرفته . پروژه مقدماتی تاسیس فابریکه کاغذسازیرا در داخل مملکت باطرح خطوط اساسی آنروی دست گرفت که اگر ریاست موصوف درسالهای آینده به امکان تاسیس فابریکهمذکور مواجه گرددالبته ازلحاظ اهمیت این مواد ضروری اقدام مفید ومهمی خواهد بود .

۳ ـ هکذا درسال ۱۳۳۰ درزمرهٔ موسسات جدیدیکه فکر تاسیس وتشکیل آنریاست صناعتی وزارت اقتصاد ملی رابهخود متوجه گردانیده یکی فابریکه شیشه سازی میباشد چنانچه دراطراف امکان تاسیس اینفابریکه نیز مطالعاتی بعمل آمده ونظریات متخصصین فنی را دران باره حاصل کرده اند ، انتظار میرودمطالعات درین باره به سالهای ۱۳۳۱ و۱۳۳۲ منتج بهنتائج مطلوب گردیده وزمینه تاسیس فابریکه مذکور فراهم شود .

٤ ـ پروژه دیگریکه امسال در اطراف آن مطالعات به عمل آمده پروژه تاسیس فابریکهسگرتسازی می باشدچنانچه مطالعات فنی به معاونت وهمکاری متخصصین مربوط در باره امکان تاسیس آن بعمل آمده مصارف تاسیسامکان اندازه تولید، مصارف داخلی وقیمت ارزش تور یداتی آن تحت سنجش گرفتهشده ، پروژه مقدماتی آن ترتیب وجهت غور مزید بهشعبات ذی علاقه تقدیم گردیده البته درامر تاسیس این فابریکه در صورتیکه

پروژهٔ آن ازطرف متخصصین تثبیت می‌شود همکاری و مساعدتهای کامل شعبات ذی علاقه ومخصوصا ریاست زراعت از لحاظ زرع تمبا کووغیره لابدی می باشد .

۵ ـ امسال ریاست صناعتی در امـر تاسیس که شرکت کوچك رنگ آمیزی نخ و کلوله کردن نخ‌های گـده بصورت فنی درقندهار مساعدت وکمك های لازمه نموده وبا فراهم نمودن وسایل لازمه یکی ازصنعت‌گران قندهار موقع داده تاشرکتی رابنام شرکت « حسین هوتکی لمیتد » تاسیس ونخهای گـده رارنگ و بصورت فنی کلوله کرده به قیمت نازلتر ازنخ‌های خارجی‌دربازار کابل وقندهار عرضه نماید . چنانچه نمونه کاران هم در ننداراتون سال ۱۳۳۰ بمشاهده رسیده است .

۶ ـ اقدام دیگریکه ریاست صناعتی وزارت اقتصاد ملی درخلال سال ۱۳۳۰ به آن متشبث شد حصول ومنظوری تاسیس یك شرکت پیله وری در ولایت شمال مملکت بود . چه ولایت‌مذکور ازلحاظ دارا بودن پیله‌ومعمول بودن صنعت پیله‌وری دارای اهمیت زیادی بوده توسعه وتعمیم این صنعت‌مفید درخور توجه‌مزید دیده میشدلهذا تاسیس شرکت مذکور منظور ونظر به‌پیشنهاد شرکت قندوشکر بغلان عملی نمودن پروژه آن به شرکت مذکور سپرده شد تابارقابت آزاد صنعت پیله‌وری رادر ولایت مذکور تنظیم و راجع به توسعه‌و استفادهٔ مزید ازان اقدامات موثری‌بنماید .

۷ ـ هکذا ریاست صناعتی وزارت اقتصاد ملی زمینهٔ تـاسیس یك دستگاه کوچك شمع ریزی رادر کابل فراهم نموده مساعدت کرد تافکر تاسیس و روی کار آوردن دستگاه مذکور تقویه گردد ، چنانچه‌تاسیس وبـه کار انداختن فوری آن را نظر به پیشنهاد داوطلبانهٔ شرکت ستوری به شرکت مذکور سپرده است ، انتظار میرود شرکت مذکور دربن باره اقدام فوری وجدی بنماید .

ج ـ وظیفهٔ دیگریکه امسال ریاست صناعتی را به خود مشغول ومتوجه گردانیده بود مسئله تحقیق ومطالعه دراطراف کار وکارگران صناعتی کشوربوده بههمکاری مدیریت عمومی بین‌المللی کار وکارگر وزارت خارجه احصائیه های مکمل کار وکارگران را تهیه وازتطبیق اصولنامه کاروکارگر ازموسسات صناعتی مراقبت نموده . دراواخر سال ۱۳۳۰ یك هیئت مختلط متشکل‌ازمامورین وزارت اقتصاد ومدیریت عمومی کاروکارگر وزارت امور خارجه رابغرض تحقیق وتجسس در اطراف وضع کار گران وکارفرمایان وتطبیق اصولنامه موضوعه کارگـر در سرتاسر افغانستان اعزام نمود که هیئت مذکور فابریکات صناعتی را ازنزدیك مشاهده‌وصورت‌مطالعات خودرا بریاست صناعتی سپردند وباین صورت موفق شد تادوسیه های‌مربوطه کار وکارگران کشوررا ازلحاظ احصائیه کارگران تطبیق‌اصولنامه کاروکارگر درافغانستان وامثال آن‌ترتیب وتکمیل نماید.

ریاست تجارتی :

وظیفه ریاست تجارتی تنظیم تجارت ومراقبت بازار های عرضه مال‌التجاره ترتیب وطرح پلانهای تجارتی مطالعات در اطراف امکان توسعهٔ تجارت مملکت وعقد قراردادهای تجارتی باممالک‌اساس ، تحکیم روابط تجارتی بامما لك همسایه وممالکیکه درامور تجارتی و بازرگانی انترست نزدیکی بافغانستان دارند وامثال آن میباشد وامسال برای انجام پاره ازاین وظائف به اقدامات ذیل متشبث شده و نتائج مطلوبه ازاقدامات خود بدست آورده است :

۱) درقسمت قرار داد های تجارتی باممالك همسایه وممالکیکه افغانستان انترست تجارتی به‌آنها دارد به‌اساس موافقه متقابله وعقد قرارداد تجارتی بااتحادی جماهیر شوروی قرارداد مذکور را تکمیل ودرسال گذشته اکثر مواد قرارداد را از قبیل‌پشم پوست بزی و گوسفندی وپنبه وغیره به‌اتحاد شوروی تحویل ودرمقابل آن مواد موا فقه شده را برای افغانستان حصول ودرمقابل این اموال برای تجار وموسسات ا فغانی لیترآف کریدیت‌های تجارتی درد افغانستان بانك کشوده است . ویك‌مقدار پشم بحساب ریاست‌انحصارات ودیپوی تعاونی خریداری وآنراجهت تسلیم به‌اتحاد شوروی در مراکز تحویلی وغیره فرستاده است ـ هکذا قرارداد های تجارتی موسسات وتجار انفرادی را درخصوص اصدارکنجد ، زغر ، کشمش وبادام به‌روسیه وبالعکس تورید اموال وارداتی ازقبیل کلوش، رخت، آهن‌چادروچینی‌باب‌رازشوروی به‌افغانستان‌مطالعه وتسهیلات در آن پاره فراهم کرده است .

۲) هکذا درسلسلهٔ مطالعات وانکشافات تجارتی پروژهٔ قرار داد تجارتی‌را باالمان غربی روی دست گرفته ودراطراف آن مطالعات لازمه بعمل آورده ودر نتیجه صورت مطالعات وخلص پروژهٔ مذکور را به‌ملاحظه مجلس عالی وزراء رسانیده . چنانچه پروژه قرارداد مذکور ازطرف مجلس عالی وزراء نیز تصویب و صلاحیت امضاء آن به‌شاغلی دوکتور عبدالرؤف خان نمایندهٔ تجارتی افغانستان درالمان غربی داده شده تا آنرا ازطرف حکومت افغانستان امضاء نماید .

۳) همچنین پروژه قرارداد تجارتی فی‌مابین افغانستان وایران را (که مذاکرات مقدماتی آن قبلاً بین مملکتین شروع شده بود) تکمیل وانتظار میرود که در آیندهٔ قریبی ازطرف نمایندگان صلاحیت دار دولتین امضاء وباین وسیله باب جدیدی در روابط تجارتی این دوکشور همسایه باز شده استفاده های متوقعهٔ مزیدی ازآن بعمل آید .

٤) به‌همین صورت درسال ۱۳۳۰ قرارداد تجارتی که‌قبلاً بین‌افغانستان و هندوستان

منعقد گردیده بود مراتب قانونی خودرا طی و بهسلسله وزارت امور خارجه بهحکومت هند ارسال گردیده است ، انتظار میرود نظر بهپیشنهاد فقرات ومواد قرارداد شدهٔ مذکور تسهیلات وکشایشی درامور بازرگانی وروابط تجارتی مملکتین پدید آید .

۵) درقسمت فراهم نمودن تسهیلات بتورید سامان ضروریه و عرضهٔ اموال طرف ضرورت دربازار های عرضه وتقاضا امسال ریاست تجارتی لایسنس یك مقدار زیاد اموال طرف ضرورت دوائر رسمی موسسات تجارتی و تجار انفرادی مملکت را از قبیل رخت باب نخی ، تیرونیوپ ، سمنت ، وغیره از ممالك تولید کننده حاصل و راجع بهتورید آن اقدام شده است .

۶) امسال ریاست تجارتی برای اینکه جریان امور تجارتی کشور براساس قوانین ونظامات بین المللی ومقتضیات کنونی مطابق گشته وپرنسیپ های اساسی تری در تجارت بوجود آمده وبراساس آن رونق مقتضی برامور تجارتی مملکت داده شود پروژه قانون عمومی تجارتی مملکترا روی دست گرفته در اطراف آن مطالعات مزیدی نموده وبعد ازتکمیل آنرا بغرض طی مراحل اصولی بمقامات عالیه تقدیم نمود کهمجلس عالی وزراء نیز هیئت دیگری را مرکب ازمتخصصین اقتصادی ، حقوقی وغیره برای غور مزید تری دراین باره انتخاب نموده اند تاآنها هم بهسهم خود پروژهٔ مذکور را مجدداً ازنقطه نظر تعاملات بین المللی ومقتضیات محیطی مطالعه وسپس برای طی مراتب قانونی به شعبات مربوطه بسپارند .

۷) از آنجائیکه موضع امرتسر خط فاصل وسرحد مشترك بین هندوستان و پاکستان بوده مال التجاره صادراتی ووارداتی افغانی بالعموم از این نقطه عبور ویا دراین محل تمرکز مینماید وبرای انتظام امور و فراهم نمودن تسهیلات تجارتی تأسیس یك وکالت تجارتی دراینجا حتمی ولازمی دیده میشد لهذا ریاست تجارتی وزارت اقتصاد ملی پیشنهاد تشکیل یك وکالت تجاری را در امرتسر به مقامات صلاحیت دار تقدیم نموده اجازه تأسیس وتشکیل آنرا حاصل کرد ، کهعنقریب راجع به تشکیل اداره مذکور اقدام خواهد شد . البته تاجائیکه پیش بینی شده است تشکیل این اداره در امرتسر درامور تجارتی افغانستان من حیث العموم تسهیلات زیادی را ازقبیل تسهیلات ترانسپورتی تسهیلات گمرکی مساعدت های ترانزیتی وتهیه راپورهای لازمه درباره نرخ امتعه وغیره فراهم نموده وبه حال تجارت افغانستان باهند مفید ثابت خواهد گردید .

۸) درقسمت پیداکردن بازار جدید تجارتی برای افغانستان و برقرار نمودن روابط تجارتی وبازرگانی این کشور بسائر ممالك که انترست روابط تجارتی وبازرگانی را

باافغانستان دارند امسال ازطرف ریاست تجارتی باهمکاری اطاق تجارت یك هیئت مرکب از اشخاص صاحب صلاحیت معین گردید تا به اندونیزیا سیلون وبرما رفته مطالعاتی درخصوص انکشاف وبرقرار نمودن روابط تجارتی افغانستان باممالك مذکور بنمایند وضمناً وضعیت بازارهای مذکوررا ازلحاظ عرضه مال التجاره افغانی مطالعه کنند .

۹) همکذا امسال پروژه لایحهٔ ثبت اسهام که ازطرف بانك ملی ترتیب شده بود مورد غور ومداقهٔ متخصصین وشعبات مربوطه ریاست تجارتی وزارت اقتصاد ملی قرار گرفته بعد ازملاحظهٔ انجمن وزارت وارائه نظریات بغرض غور ومطالعه مزید وطی مراحل اصولی بمقامات عالیه تقدیم شده است .

۱۰) درسال ۱۳۳۰ ریاست تجارتی وزارت اقتصادملی بغرض فراهم نمودن تسهیلات تجارتی برای تجار افغانی وموسسات تجارتی وهمکذا مطالعات مزید در اطراف تجارت صادراتی افغانستان وتجارت وارداتی ممالك همسایه درافغانستان دونفر نماینده را بحیث آتشه های اقتصادی بسفارت کبرای افغانی درکراچی و دهلی جدید مقرر نمود تا ازیك طرف تسهیلاتی درامور تجارتی فراهم نموده مشکلات واحیاناً موانعم وارده را ازراه های تجارتی مملکت حتی الامکان مرفوع سازند وازجانب دیگر باساس مساعد تهای محیطی مطالعات مزیدی دائر برتوسعه وتنظیم امور تجارتی ومال التجاره صادراتی افغانستان درممالك مذکور بنماید وحتی الامکان روابط تجارتی را تقویه بخشند .

۱۱) بهمین صورت امسال ریاست تجارتی بغرض برقرارشدن روابط مزید تجارتی، میسر شدن مطالعات مزید درباره بازارهای جدید عرضه مال التجاره صادراتی افغانستان وبالعکس مطالعه درباره مال التجارهٔ وارداتی بیشتر ومناسب تر برای بازار های داخل مملکت ، تقاضاء وخواهش عدهٔ ازتجار خارجی را برای آمدن درافغانستان واقدام بمعامله تجارتی وغیره درین مملکت پذیرفته واجازه ورود بآنها داده که منجمله درخلال سال ۱۳۳۰ «۶۵» نفر تجار خارجی اجازه ورود «۶۴» نفر اجازهٔ تجارت ومعامله را درافغانستان حاصل کرده اند .

۱۲) برای اینکه درشق تجارت وحمل ونقل بعضی ازاموال تجارتی ازسرویس های فضائی استفاده شده وتسهیلاتی درین باره فراهم گردد ، مذاکراتی (راجع به تأسیس سرویس های هوائی) باکمپنی های عمده سرویس هوائی ممالك خارجی بعمل آمده وپیشنهادات شان را دایر به تاسیس سرویس های مذکور اخذ ودراطراف آن مطالعات لازمه صورت گرفته است چنانچه در اواخر سال ۱۳۳۰ نمایندهٔ باصلاحیت برخی ازکمپنی های مذکور بافغانستان نیزدعوت شده اند تا از نزدیك باکمپنی های داخلی مذاکره ومفاهمه

بقیه اجراآت را در صفحهٔ ۴۳۲ ملاحظه فرمائید

ښاغلی شاه محمد رشاد :

تربیهٔ افکار

برای پرورش افکار توده و تبلیغ تعلیمات دینی و اخلاقی جهت سلامت معنوی و تقویهٔ احساسات و جذبات روحی جامعه و تقریب مدنیت صحیح با اسلامیت حقیقی سازمانی بنام مدیریت عمومی تربیهٔ افکار مربوط ریاست مستقل مطبوعات تاسیس گردیده این مدیریت از تاریخ ۲۲ سرطان سال ۱۳۴۰ شروع بکار نموده است . استحکام پایهٔ فضیلت و تقوی، توحید اراده و ایدال ملت باندازه ممکنه ـ ایجاد حس اصلاحی اجتماعی، دوام احیای شعور وحدت ملی، مبارزهٔ تبلیغی و معنوی با خرافات و هر خرافاتی که برنگ مدنیت فاسده یا دیانت مبتدعه بروز نماید مجمل انتظاراتی هستند که ازین سازمان برده میشود زیرا ما در عصری زندگانی میکنیم که تشتت افکار و انحطاط سویهٔ اخلاقی بتمام توان وقوای نمائشی خود روزافزون شده اگر سدراهی از تلقینات دینی و تربیه روحی پیشروی این سیلاب مدهش

ښاغلی رشاد

پیش بینی نشود رفته رفته چارهٔ کار را دشوار می سازد ، نجات از خطرهای این جهان پر آشوب بدون همدستی و یکنواختی و هم نوائی قوای معنوی با وسائل مادی مستحیل معلوم میشود ـ تشریک مساعی پیر و برنا و تعقیب یک هدف عالی ملی توام با روح ایمان و پابندی بمقررات اسلامی از ضروریات حیاتی این ملت باستانی است در بین این توده بسا عرف و عاداتی برنگ دین مروج دیده میشوند که دین مقدس اسلام بمراحل از آنها گریزان میباشد همچنان عدهٔ از جوانان بدرجهٔ دلباختهٔ تقلید کورانهٔ اجانب بنظر میرسند که بین مدنیت فاسده و مدنیت صحیحه فرقی نمیکنند و ارمغان های مدهش و تباه کن جامعهٔ بشری را هرچه زودتر بنام مدنیت و خواهشات عصر استقبال مینمایند ـ از طرف دیگر برخی از متصوفین روحانیت و تظاهر دینی را وسیلهٔ استفادهٔ مادی قرار داده از اظهار حقائق دین مقدس اسلام که یگانه حامی و ممد مدنیت

صحیحیه است غفلت می ورزند این‌اداره برای‌رفع وازالۀهمچو نواقص فکری و تربیوی بروی کار آمده است تا به همکاری یکدسته از منورین‌ودانشمندان رساله‌ها و مضامینی رادر دائرۀ صلاحیت ووظیفه خود بمعرض اشاعه گذاشته به یک سلسه تبلیغات مفیده ادامه بدهد- ترتیب خطبه‌های‌نماز جمعه که علاوه ازحمدو صلوة وسلام وقرائت یک آیه از قرآن کریم ویاحدیث شریف بزبان عربی به ترجمه وتوضیحاتی‌بزبان‌ملی بغرض تفهیم مستمعین نیزمشتمل میباشد ازطرف این اداره آغاز یافته بموفقیت خوبی ادامه دارد باثر پیشنهاد مدیریت موصوفه فیصله بعمل آمده‌است که‌ترتیب کنفرانس‌هادرمرکزوولایات وسائر مواضع‌اجتماعی ازطرف این مدیریت بعمل آورده‌شود ..تاتمرکز آمال وتبلیغات به‌تو حیدوهم آهنگی ملی انجام یافته قوم بهدف حقیقی‌سوق داده شوند.البته این اداره به‌تشویقات‌حکومت وهمکاری منورین‌کسب قوت ووسعت‌خواهد نمودتادر تمام شؤن حیات اجتماعی،تجارتی،زراعتی،فلاحتی،ادارۀامور حفظالصحه‌وتدبیر منزل، آداب معاشرت‌دینی اخلاقی ، مدنی‌وباقی معلومات انفسی وآفاقی کنفرانس‌ها خطابه ها تهیه وایراد نمایند این کنفرانس ها جمع شده هرسال یک کتاب ضخیم ومفیدی را تشکیل خواهند داده احصال همکاری علما، وطن که‌یکی ازاسباب‌نجاح است تا حدممکنه بوسیله این اداره بعمل آورده خواهد شد تادرتحت یک پروگرام برای اعتلاء کلمة الله و خدمت دین صلای عام داده شوند .

عنا وین ومفردات کارهای اساسی مدیریت موصوفه که‌مراتب اصولی خود راطی نموده قرارذیل است:

۱- تربیه مفکورۀ وحدت‌ملی

۲- تربیه‌مفکورۀاشتراک منافع ملی

۳- تربیه‌موصوف شدن به‌سجایای‌انفرادی

٤- « « « « « اجتماعی

۵- جلوگیری ازنفوذ مفکوره های‌سؤافراط وتفریط درامور اجتماعی مربوط‌به‌مملکت

٦- نزدیک‌ساختن‌قوم‌بقبول هرگونه‌پیش آمدهای‌مدنی که‌مخالف‌مذهب‌وشؤنات‌ملی نباشد

۷- انزجاراز هرگونه‌تقالیدوعرف‌وعاداتیکه‌دربین‌توده‌مروج بوده به‌ضرردینی یا دنیوی شان‌تمام میشود

۸- متوجه ساختن تمام قوای طبقات مختلفه افغانستان به تعقیب یک‌مرام مقدس وعالی که عبارت از بهره یابی ملت ازمزایای مذهبی ومدنی است؛

۹- دور ساختن پرده های سیاه و تاریک غیر معقول خودساخته مغرضین ومعاندین

اسلام از پیشروی آفتاب حقیقت اسلام تاجوانان افغان تمدن را درتدین و علماء مذهبی تدین رامساعد تمدن صحیح بشناسند .

۱۰ـ ازبین برداشتن فاصله بین جوانان ومقتدیان دینی ونزدیکی ایشان؛

۱۱ـ جدا ساختن حریت صحیحه ازحریت فاسده؛

۱۲ـ بیان وظیفه فرد درجمعیت وحقوق آن

۱۳ـ « « « « « دولت

۱۴ « رویه مسلمان باعائله، باملکت، بابنی نوع، باهمسایه ، بااهل ذمه ، بادول محارب بادول مصالح ومعاهد بانفس خود بامال خود .

۱۵ ـ تعیین صلاحیت خطابت واعطای تصدیق استحقاق تبلیغ برای کسانیکه ازطرف مراجع مربوطه بصورت یك شغل رسمی باین وظیفه دوام میدهند .

۱۶ ـ مجاهده در راه مزید تحکیم دین .

۱۷ـ « برای تحکیم مبانی استقلال ملی ومجادله برعلیه هرگونه اقدامات سؤ دشمنان وطن

ذرائع تعمیم نشر نظریات مدیریت عمومی تربیهٔ افکار :ـ

اگرچه درحد ذات خود تمام وسائل نشراتی ازقبیل رادیو ، جرائد ، سینما ، صحنه های تمثیل ، مجله ها وغیره منابعی میباشند که باید باساس تربیهٔ افکار توده نشریات خودرا مبتنی نمایند زیرا مقصد اصلی واساسی ازهمهٔ این منابع تنویرافکارملت و تبلیغ حقائق دینی وملی است که مرام تربیهٔ افکار عین این آرزو دانسته میشود مگر باهم فعلا دائرهٔ کار خود را محدود ومختصر گرفته تبلیغات این دائره به ذرائع ذیل بـه معرض نشر واشاعه گذاشته میشود .

الف ـ کنفرانس ها :

۱ـ ترتیب کنفرانس هادرمرکز وولایات درماه دومرتبه ازطرف این اداره بعمل آمده نظریات مطلوبه اشاعه میشود .

۲ـ بروز های مراسم مذهبی از قبیل اعیاد ، مولود ، عاشورا ، وغیره کنفرانس ها ایراد خواهد شد .

۳ـ بروزهای مراسم ملی ازقبیل جشن استقلال ، جشن نجات وطن ، میلهٔ نهال شانی وغیره درمرکز وولایات کنفرانس ایراد خواهد گردید .

ب ـ خطبه های مساجد جامع :

این خطبه ها باملاحظهٔ ایجابات وتناسب موضوعات ازحیث وقت و محیط فی ماه چهار نسخه از طرف مدیریت عمومی تربیهٔ افکار ترتیب وبطبع رسانده می شوند سپس بقسم

رایگان در مناطق پښتوزبان بزبان ملی پښتو ودرمناطق فارسی زبان بزبان فارسی ارسال می گردند تا به خطیب های مساجد جامع توزیع گردیده بروز های جمعه قرائت نمایند خطبه های موصوفه که سویه فهم عوام توده دران مراعات می شود و بوقا ئــع روز تماس می کند طرف توجه نمازگذران واقع شده بصورت خو بتری ازان استفاده می نمایند - ورکن مهم خطبه که موعظه وتوصیه‌است دران عملی می‌شود - توضیحاتی که دراین خطبه ها داده می شود تماماً دینی بوده مطالب دیگری دران متصور نمی باشد خطبه های نماز عید نیز از این اداره تا لیف وعندالموقع بمراجعش تقدیم می شود . چون بفضل خدا وندی تودهٔ افغان علی‌الاکثر به نماز های جمعه بمساجد جامــع خود حاضر میشوند تبلیغات خطبه خیلی طرف استفاده قرار می گیرد .

ج - تبلیغات زبانی هیئت های مبلغین سیار .

۱ - تبلیغات زبانی از خود مزایای مخصوصی داردکه تاثیر آنرا بیشتر میسازد اهمیت اینگونه تبلیغات چه‌ازنقطهٔ نظر تاثیر وچه از لحاظ افهام وتفهیم مخصوصا دربین جمعیتیکه تعداد نویسنده وخواننده آنها کمتر باشد نسبت به تبلیغات قلمی از قبیل نشر مضامین درجرائد ومجله ها خیلی‌ها زیاد میباشد بنابرآن‌این‌مدیریت میکوشد که دراین راه قدمی برداشته یکدسته از علماء رابرای انجام این مرام گماشته به تبلیغ در مجامع موظف نماید - این مبلغین حیثیت عضویت و نمایندگی دائرهٔ تربیه افکار را داشته تسهیلاتی برای ایشان از قبیل تهیه رسائل تبلیغی و غیره فراهم خواهد شد تا تبلیغات بشکل متحدی در تمام اطراف مملکت انجام یافته ذهنیت های قوم با هم نزدیك شوند .

۲ - برای‌حصول موفقیت در تبلیغات زبانی دستیاب شدن یك تعداد مبلغین صحیح که از یکطرف دارای معلومات کافی بعلوم دینی بوده به علوم و جریانات عصری نیز آشنائی داشته باشند و ازطرف دیگر به فن تبلیغ و مقررات علم خطابه آگاه باشند حتمی وضروری است لذا دراساس نامه این مدیریت تاسیس کورس خطابه زیر نظرگرفته شده است تادر این‌کورس‌جماعهٔ برای آموختن اصول‌خطابه ومتعلقات‌این فن تحت تربیه گرفته شوند - فعلا نیز تا حد امکان از مبلغین موجوده که تجارب متمادی درتبلیغ داشته بروحیات قوم آشنائی دارند کار گرفته خواهد شد .

د - نشر مضامین در رادیو وجرائد داخلی وطن که وقتاً فوقتاً بسلسله تربیه افکار انتشار می یابد .

تشکیل موظفین مدیریت عمومی تربیهٔ افکار .

اگرچه برای شروع کار و عملی ساختن آرزو فعلاً یك نفر مامور رتبه (۳) وچهار نفر اعضاء رتبه ٤ـ٥ ودونفر کاتب باین اداره منظور گردیده است اما از حیث ایجاب وظیفه ممکن است درآتیهٔ قریبی درتشکیلات این اداره ومنظوری اشخاص باندازه کفایت توسعه بعمل آورده شود تابتوانند ازراه کنفرانس ، صحنه های تمثیل سینما ، نشریات جرائد ومجله ها وتبلیغات زبانی بوظائف محوله خود وارسی نمایند.

تالیفات :

۱ ـ تالیف مجموعهٔ ازکنفرانس ها وخطابه هائیکه ازطرف ادارهٔ تربیه افکار ایراد می گردند زیرنظر است تابصورت مجله‌ها وکلکسیون جمع وترتیب شوند .

۲ ـ همچنان ادارهٔ تربیه افکار موظف است که برخی ازرسائل تبلیغی را تالیف نموده بدسترس مبلغین بگذارد ؛

۳ـ تالیف رسالهٔ رابنام اصول خطابه نیز اداره رویدست گرفته بمعرض اشاعه میگذارد .

٤ـرسالهٔدیگری را بنام هدایات محمدی (ص) نیز زیرنظر دارد تابزودی ممکنه انجام داده توزیع نماید .

٥ـ عندالزوم ازاین اداره نشر یك مجله نیزعملی خواهد شد تاموضوعات دینی ، اخلاقی ، اجتماعی رابصورت مجلهٔ ممتاز جداگانه نشر نموده بهدف اصلی خود ازراه نزدیکی پیشرفت نماید و نقطهٔ اعتدال رادرهمه مسائل روز روشن ساخته از خطرهای دوطرفه افراط وتفریط جلوگیری نماید .

مرام عالی این شعبه به ذوق ملی وعلائق خلل ناپذیر دینی دانشمندان مساعد بوده تاجائیکه ازمرحلهٔ تجربوی ونشریات ابتدائی آن حدس زده میشود دبه حسن ظن عمومی بدرقه گردیده است تقدس مرام ازیکطرف واستعداد اقوی فطری قوم که به پیشرفت امورملی واستحکام پایهٔ دینی خوددارند ازطرف دیگربه حوصلهٔ علاقه‌مندان این مفکوره می افزاید مردم این سرزمین عقیده دارند که پابندی بمسلك مقدس اسلام وسعی نمودن درراه اعتلاء وترقی این سرزمین اسلامی علاوه از مزایا ومحاسن دنیوی وهم چشمی باملل ودول مترقی به نفع دائمی وباقی اخروی ایشان تمام میشود لذا بسه تبلیغاتیکه برنگ دین ودیانت آغاز گردیده ومرام خودرا تقویهٔ روح دینی وا نمود کرده باشد اهمیت زیادی میدهند وپشتیبانی این مرام دینی را اجرباقی خود می‌ـ‌ی

شناسند این عقیده صحیحه را هنگامه های آشوب و فتنه های دنیای موجوده خوبتر تقویه میکند زیرا ازاین همه پیشرفت های غیرقابل الانکار مادی و این همه اضطراب وپریشانی بشر بصورت واضح فهمیده میشود که بشریت به تربیهٔ روحی احتیاج داشته تکامل مادی بدون تقویهٔ روحی پریشانی های بشری را دورساخته نمیتوانند متاسفانه درسائر دنیا به پیمانه واندازه ئیکه به پیشرفت های مادی اهمیت داده میشود به تربیه روحی وتصفیه اخلاقی پرداخته نمیشود اما خوشبختانه در این مملکت تاریخی ومهد آدم سازی باین جنبه توجه کاملهٔ بعمل آمده برای تربیه روحی زنده گی دوباره بخشیده شده است تا مردان وزنان این وطن طوریکه درادوار تاریخی گذشتهٔ خود دائما سعادت خود را در زیر سایهٔ وحدت قوای مادی و روحی خواسته اند در این عصر نیز این فضیلت معقول ومقبول خودرا از دست نداده به تظاهرات و نمائشات مادی فضائل اخلاقی و مقام معنوی خود را از دست ندهند این آرزو قابل هیچگونه خدشه و تردیدی نیست ولی چیزیکه قابل مزید توجه است موفقیت عملی شدن آن میباشد زیرا گراف صعود ونزول آن وجدانی وباطنی است آثار ونتائج عملی آن نیزمربوط به ذوق افراد ملت وایجاد علاقه به استفاده از این تبلیغات میباشد امید قوی است که این آرزو به خیرو سعادت دائمی توده انجام یابد واز خطر های ناگوار تشتت افکار در امور اساسی و افراط وتفریط در شئونات دینی وعصری تاحدی جلو گیری نماید هوا خواهان سعادت قوم واعتدال پسندان ملت تماما بدون هیچگونه فرق شغل رسمی و ملی از حیث مرام اصلی و اساسی نمائنده های این سازمان بوده وظیفه سنگین پرورش افکار را بدوش یك ادارهٔ محدود بی وسیله ووبی سرمایه نمیگذارند - زیرا ایشانمیدانندکه مرام مقدس این سازمان بجان کندن شبا روزی چند تن محدود بسر رسیده نمیتوانند وبرای سعادت این توده بهترین راهی به جز از استحکام پایه های روح دیانت حقیقی ووحدت ملی بنظر نمیرسد .

ښاغلی محمد زمان طاهری متخصص زراعت:

نباتات صناعتی درافغانستان

نباتات صناعتی آن گونه نباتاتی اند که محصولات آنها پیشتر ازاینکه مورد استفاده مستقیم انسان ها قرار گیرند بذرائع مخصوص تکنیکی تحولات مخصوصی را متحمل میگردند. این شق تکنیکی را که ذریعه آن مواد اولیه معدنی وزراعتی حمل تحولات می نماید بنام صنایع یادمی کنند ونباتاتی راکه محصولات شان راسا مورد استفاده نبوده وبایست قبل از مورد استفاده قرار گرفتن تحولات تکنیکی لازمه را متحمل گردند بنام نباتات صناعتی یاد میکنند مثل پنبه که قبل از آنکه مورد استفاده قرار بگیرد باید ذریعه ماشین های مخصوص بصورت تاروبعد ذریعه ماشین های دیگر بصورت تکه در آورده شده متعاقبا رنگ آمیزی شده وبعد بدسترس انسان جهت استفاده قرار داده می شود ویالبلبوی قندی که راساً مورد استفاده نبوده بلکه درفابریکه قند سازی حمل تغیرات لازمه نموده به شکر تبدیل وبعد قابل استفاده می شود. همچنین نباتات دیگر راکه ازان هاتیل کشیده می شود ویاعطر ویاادویه ازان ها استخراج می شود نیز بنام نباتات صناعتی یاد میکنند.

ښاغلی محمدزمان طاهری متخصص زراعت

قدرت وتوان مالی واستعداد ووسعت اقتصادی یک مملکت بالای دواساس یادوعراده متین اقتصادی استوار است: تولید مواد اولیه، وقوه متحوله موادداولیه. فن و تکنیکه مواد اولیهٔ زراعتی را بنام زراعت وفن وتکنیک تحولات مواد اولیه زراعتی را بنام

صنایع زراعتی ونباتاتی را که محصولات شان حمل تحولات صناعتی را می نمایند بنام نباتات صناعتی یاد میکنند .

امروز صنایع بدرجه در دنیای متمدن وسعت پذیرفته است که می توان عصر حاضر را عصر صناعتی نامید . تقریباهیچ مادهٔ نیست که صنعت موجوده درتولید ویاتحولات آن دخالت نداشته باشد.دراعصار ماضی که انسان بعطوفت وحمایه طبیعت وسازگاری های محیط خیلی ها نیازمند بود انسان صحرائی وجنگلی راسا از آنچه دست طبیعت برایش تقدیم میداشت استفاده می نمود وهم از صنعت بهره نداشت بدون ازآنکه درمحصولات طبیعی تحولاتی را ازدماغ واختراع خویش وارد آورد همانطور بحالت طبیعی مورد استفادهٔ خویش قرار میداد . میوه های خودرو وعلفهای جنگلی راخام میخورد وازپوست سباع وبرگ وریشه های خشن نباتات جنگلی بدن خود را از سرما حفاظت می نمود . لاکن در حین وقت انسان بطرف زنده گی مدنی که زاده توجه وتجارب است روان بوده برای اولین دفعه درك نمود که یك نبات ذریعه انتشار دانه های خویش به چندین نبات متشابه تبدیل میگردد . فائده خود را دراین عمل دیده تخم آن نباتاتی را که بخیال خویش مفید می پنداشت در زمین کاشته وبرای این مطلوب زمین را ذریعه پارچه سنگ ویاتکه چوب ویا استخوان نرم نموده گویا اولین مفکوره قلبه را در میان آورد .

چون طبیعت برای انتشار و توسعه زندگی شرایط لازمه را فراهم نموده است لذا باینکه نباتی در زمین روئیده ودانه و میوه بدهد مشکلات زیادی برای انسان نبوده منتها دانه یاتخم آنرا در زمین نرم ومساعد زیر خاك می نمود وبعد نبات خود بخود نمو کرده وبرای استفاده ازآن ، انسان بجز دراز کردن دست زحمت دیگری نداشت

لیکن حیات مدنی در طرز معاشرت انسان تحولات عمیقی را وارد نمود وانسان زراعتی وفلاحتی بانسان صناعتی و تجارتی تبدیل شد . نه اینستکه دست از دامان وسیع و فیاض زراعت درکشید بلکه برای زنده گی بهتر ووسیع تر به توسعه صنایع که زاده اختراع و تشبث انسانی است گرائید . مثلا به عوض اینکه گندم را خام بخورد آنرا میده کرده ومایه بآن زده خمیرش نمود وبعد حرارت داده درلذت وسهولت استحاله اش افزود ویااینکه شیررا که در ابتدا همچنان بدون تغیر دادن آن می نوشید به پنیر وماست وغیره تبدیل نموده وبقسم بهتر ومفید تر بکار برد .

همچنان الیاف نباتات و پشم حیوانات را ریشیده و بهم بافت داده زیب تن نمود طوریکه می توان گفت انسان در همان مراحل اولین حیات مدنی خویش قوه مدرکه

ومخترعه خودرا بکار انداخته واولین قدم های صناعتی را درمیدان وسیع تنازع حیاتی بر داشت صنعت باقوه مدرکه ومخترعه انسان دوش بدوش روان بوده ومتناسب به پیشرفت های بشری قدعلم نموده است وامروز بدرجه رسیده است که اکثر مواد طبیعی را بصورت مصنوعی تیار میکنند لاکن بااین همه اهمیتی که امروز صنایع درزندگی انسان پیدا کرده است چیز کاملا مطلق العنانی نیست وبا فلاحت ارتباط کلی دارد زیرا صنعت که صرف فن تحولات است بدون مواد اولیه ویامواد خام چیز نا مکملی خواهد بود و در عین حال می توان گفت لازم وملزوم یکدیگر میبا شند . در بین فلاحت وصناعت تفاریقی که موجود است قرار ذیل است :

۱) فلاحت بستگی کاملی بازمین و خاك دارد . این موضوع نه تنها در زراعت بلکه در حیوان داری هم قابل تطبیق است زیرا منظور از حیوان داری هم تبدیل مواد نباتی است به محصولات حیوانی زمین و جنس خاك دخالت زیادی در طرز کار واقدامات فلاح دارد و باید اصول کار و سرمایه را بهآن مطابقت داد.

۲) کار های صنعتی موقع معینی ندارد ومتوالی ومتواتر پشت هم صورت میگیرد مثلا ساختن یك میز یاماشین را می توان در هر فصل شروع کرد ومرتبا می توان روی آن کار کرد تاتمام شود ، بعد از آن هم میز و یاماشین دیگری را شروع کرد ویا چندین میز و یا ماشین را باهم شروع کرد و باهم تمام کرد لیکن عمل آوردن گندم چنین نیست موقع شروع کاررا طبیعت معین می نماید، قبلابز مین آب میدهند ناچار پس ازان باید چند روزی صبر کرد تا زمین وترشود وبه شخم آن پردازند چند شخم لازم است که از یك با دیگری چندی فاصله دارد زیرا زمین باید عمل آید . همینکه بذر زیر خاك رفت روزها وهفته ها میگذرد که در مزرعه عملی انجام نمیگیرد . بالاخره بدست آمدن محصول هم در دست فلاح نیست باید صبر و حوصله داشته باشد زیرا نمی تواند دراثر ازدیاد عدهٔ کارگران قرار دلخواه خویش مدت رسیدن محصول را کوتاه سازد .

۳) کار های فلاحتی گاهی قطع می شود وگاهی ادامه میپابد وکارهای متفاوت در مواقع مختلف صورت میگیرد ومانند کوت دادن، تخم زدن ، را کول نمودن ، بذر افشاندن ، ماله زدن ، خیشاوه کردن ، درویدن وغیره .

درصنعت کارگر همیشه به کار معین مشغول میشود واز این راه درکارش تخصص پیدا میکند و در زراعت هرکار گری بهر کاری وشغل علیحده مشغول می شود و از

این جهت متخصص نمی شود . درصنعت همه کار ها باهم صورت میگیرد ودر فلاحت همه بعد ازدیگری انجام می یابد .

٤) کار های صنعتی در کار خانه یعنی درجای معین صورت میگیرد و از این جهت بررسی به آن آسان است واز کارگر وقوه ماشین کاملا استفاده میشود، در صورتیکه کار های فلاحتی جای ثابتی ندارد، جای کار مرتبا تغیر می نماید، گاهی در صحرا، وقتی درقلعه، مدتی درطویله وموقعی در انبار است .

نباتات زراعتی درمزرعه عمل می آید ونمی توان آنهارا بهرجا که انسان میخواهد برد یعنی آنها نزد فلاح نمی آیند، فلاح باید نزدآنها برود . روی همین اصل اسباب وادوات و ماشین وآلات فلاحتی مرتبا در حرکت می باشد، درصورتیکه آلات صناعتی وکار خانجات صنعتی همیشه ثابت ودرجای معین گذاشته میشود به همین جهت بزرگی ماشین های فلاحتی ازحد معین تجاوز نمیکند، چنانچه موتر های کوچك در فلاحت استعمال می شود وموتور های قوی وکلان مخصوص کار خانجات وامورصنعتی می باشد درصنایع همیشه ماشین وآلات در کار است لیکن درفلاحت غالبا چندین ماه بیکار میباشد، ازاین جهت از منافع آن کاسته می شود .

٥) یکی از مختصات صنعت کوتاه کردن وقت بدست آوردن محصول صنعتی یعنی تسریع در کار است که درفلاحت غیر ممکن است البته محصول هرچه زودتر بدست آید ازسرمایه بهتر استفاده می شود .

٦) زمین درفلاحت نه تنها جای نباتات زراعتی است بلکه ضمنا مواد غذائی هم بان میدهد بنا براین افزایش محصول ازحدی که گذشت بدون افزایش زمین زراعتی ممکن نیست دریك کار خانه هرقدر بیشتر سرمایه بکاربرند بهمان میزان هم محصول برداشت میشود . لیکن درفلاحت این طور نیست یعنی افزایش سرمایه و پرستاری مزرعه تامیزان معین بهمان نسبت محصول را بالابرده نفع میدهد از آنکه تجاوز کرد دیگر به نسبت افزایش سرمایه وکار محصول بالانمیرود بلکه خیلی کمتر ازآن افزایش بعمل می آید بطوریکه دیگر افزودن سرمایه وکار به صرفه مقرون نیست یعنی افزایش محصول گران تمام می شود .

٧) درصنعت ممکن است بدانیم ازفلان قدر پشم فلان قدر پارچه تهیه می توان نمود لیکن زارع باید امیدوار باشد که باران و آفتاب کمك کنند وآفت نیاید، تگرگ نزند تامحصول بدست آورد، یعنی نه ازحیث مقدار ونه ازحیث جنس می تواند قبلا وضعیت محصول آتیه را پیش بینی کند علاوه بر این زارع نمی تواند بدلخواه خود

هر محصولی راکه میخواهدبهعمل آورد زیرا آب وهوا وجنس خاك مانـعآن است دهی قـابل پرورش پنبه ودهی مستعد درخت کاری ویاحیوان داری است نه اینرا و نه آنرا می توان همهجا عملی ساخت .
در حالیکه زراعت مولده است ، صنعت متحول آن موادی است که زراعت تـولید می نماید تولیدات مختـلف زراعتی دو قسم است : تولید مواد حیوانی و تولید مواد نباتی . باز این دو نوع تولیدات بهدو شق منقسم میشوند : مواد حیوانی صـناعتی وموادحیوانی غیر صناعتی ، مواد نباتی صناعتی ومواد نباتیغیرصناعتی ، دراینجامطلوب مواد نباتی صناعتی و یابه عبارت ساده تر نباتات صناعتی است وما به تشریح آن نباتات صناعتی می پردازیم که در افغانستان زرع میشود ویا امـکان زرع آن متصور است این نباتات صناعتی قرار ذیل اند :

۱) نباتات صناعتی نسجی (پنبه ، کـتان ، سند)
۲) نباتات صناعتی قندی (لبلبوی‌قند ، نیشکر)
۳) نباتات صناعتی تیلی (زغر ، کـنجد ، شرشم)
٤) نباتات صناعتی طبی (ترخ ، شیرین بیان ، تریاك وغیره)

ما بالای هریك از نباتات فوق در ذیل معلومات مختصر میدهیم :
نباتات صناعتی نسجی :
۱ پنبه : زراعت پنبه از مدت های مدیدی متداول بوده ٤۰۰ سال قبل از میلاد زرع پنبه در باختر (بلخ) معمول بوده است .

چون زراعت پنبه مقتضی آب وهوای نسبتاً گرم‌استدر قطغن ، میمنه ، مزار شریف هرات ، فراه و چخانسور ، قندهار و مشرقی نتیجه خوب میدهد . فعلاً نسبـت به همه ولایات در قطغن زیاده تر زرع آن معمول است ، زیرا اراضی و سیـع و حاصلـخیز وانهار دائمی وهوای گرم آن برای زراعت پنبه شرایط مسـتعد را فراهم‌نموده‌است . امروز زراعت پنبه در ولایت قطغن اهمیت ووسعت زیادی را اختیار نموده است و هنوز اهمیت آن روز افزون است . قبل از سنه ۱۳۱٤ زراعت پنبه د ر افغانستان خیلی کم معمول بوده اکـثر انواع وطنی ناقص وکم حاصل و دیررس کاشته می شد که در قطغن آنهارا بنام‌قوقندی‌وسیاه جگـیت یاد می‌کردند واز فی جریب زیادتر از بیست سیر حاصل نمی‌گرفتند . در سنه ۱۳۱۵ حکومت تصمیم گرفت که از یـکطرف برای تقویه تجارت و از طرف دیـگر برای فراهم آوری ماده اولیه برای فابریـکات خویش (فابریـکه جبل‌السراج ، پل خمری) زراعت پنبه را توسعه بخشد . لهذا د ر اثر تبلیـغ و تشویق

حکومت ومساعی شرکت جدید التاسیس پنبه زرع این نبات مهم صنا عتـی در ولایت قطغن دفعتاً توسعه بی سابقه پذیرفت ، چنانچه در سنه ۱۳۱٤ (۳۵۰۰ تن) بوره و در سنوات ما بعد قوس صعودی خودرا قرار ذیل پیموده است :

در سنه	۱۳۱۵	۸۵۵۲ تن
» »	۱۳۱٦	۱۲۹۱٤ تن
» »	۱۳۱۷	۱۸٦٤۸ تن
» »	۱۳۱۸	۲۲٦۹۱ تن
» »	۱۳۱۹	۲٦۷۲۱ تن
» »	۱۳۲۰	۲۲۰۰۰ تن
» »	۱۳۲۱	۱۰۱۰۸ تن
» »	۱۳۲۲	٦۱۵۰ تن
» »	۱۳۲۳	۱۱۰۰۰ تن
» »	۱۳۲٤	٦۳۰۰ تن
» »	۱۳۲۵	زرع پنبه نسبت به قلت گندم
» »	۱۳۲٦	وخشك سالی در ۱۳۲۵ و ۱۳۲٦ معطل بوده است .
» »	۱۳۲۷	۵۰۰۰ تن
» »	۱۳۲۸	۷۰۰۰ تن
» »	۱۳۲۹	۱۱۰۰۰ تن
» »	۱۳۳۰	....

روی همرفته بطور متوسط حاصلات پنبهٔ قطغن در تمام نقاط پنبه خیز آن (تندوز، حضرت امام صاحب ، تالقان ، قلعه زال ، ینگی قلعه ، خواجه غار ، خان آباد) در حدود ۳۰۰۰۰۰۰ سیر(سی لك سیر)= ۲۲۰۰۰ تن میباشد، بشرطیکه موانع فوق العاده از قبیل خشك سالی های سنه ۱۳۲٦ و سنه ۱۳۲۷ موجب تقلیل و تحدید ویا تعطیل تا مه زرع آنرا فراهم ننماید .

اوسط حاصل فی جریب ۳۰ سیر است لاکن بعضی نقاطی است که حاصل آن ادنی میباشد مثلا در بعضی نقاط خان آباد که زمین آن دارای زاه آب و غیر مساعد برای پنبه است حاصل فی جریب از ۱۷ سیر تجاوز نمیکند وبرعکس آن در نقاط حاصلخیز ومساعد مثل اراضی حضرت امام صاحب وتالقان که از یکطرف زمین برای زرع مساعدت دارد واز طرف دیگر اهالی (خصوصا فرغانه ئی ها) از زرع اصولی پنبه مسـا عی

وتوجه مخصوصی را مرعی میدارند حاصل فی‌جریب ۸۰ تا ۱۰۰ سیرفی‌جریب نیز می شود .

زمین مزروعی پنبه در قطغن روی همرفته از ۲۰۰۰۰۰ تا ۲۵۰۰۰۰ جریب می شود لاکن زراعت پنبه در قطغن تنها یك زراعت معمول وسطی نبوده است از سنه ۱۳۱٦ به بعد از طرف ریاست زراعت وهم از طرف شرکت پنبه در توسعه اراضی مزروعی پنبه و از دیاد حاصل فی‌جریب مساعی زیادی بخرج برده شده است ، خصوصاً از طرف ریاست زراعت که اقدامات آن بأساس اخذ کدام گونه منافع نبوده وهرچه بعمل آورده است از راه تعاون تکنیکی وبمطلوب اصلاح جنس وبلندبردن حاصل فی جریب پنبه بوده است . روالی که فارم قندوز در اصلاح جنسیت پنبه وتلقین وتعلیم و تبلیغ اصول فنی زرع وبالاخیر در تورید انواع پنبه دانه های خارجی (امریکائی ، مصری) و تزئیدو توزیع آن در بین زارعین بازی کرده است مهم وقابل قدر است .

پوشیده نباید گذاشت که در زراعت پنبه اصلاح جنسیت و دریافت اصول زرع فنی نسبت به توسعه بخشیدن اراضی مخصوص پنبه خیلی ها مهم‌تر وزیاده‌تر قابل دقت است ما بایست کوشش کنیم که حاصل فی جریبی وجنسیت و خواص ممیزه و تجارتی پنبه را بلندبریم زود رسی ، درحاصلخیزی ، درازی تار ، مقاومت و قابلیت ریسندگی از خواص ممیزه وبرجسته پنبه است که اگر باآن اصول فنی واصلاح تدریجی ذریعه عمل سلکشن افزون شود گویا شرایط عمدهٔ فنی زرع پنبه فراهم شده میباشد .

از همین جهات است که ریاست زراعت درسنوات سنه ۱۳۱۸ وسنه ۱۳۱۹ وسنه ۱۳۲۰ و باز در سنوات سنه ۱۳۲۷ و ۱۳۲۸ باستخدام متخصصین زرع پنبه از مصر پرداخته و در فارم قندوز در زراعت انواع پنبه های مصری و امریکائی و دریافت بهترین اصول زرع تجارب مفیدی بعمل آوردند .

موضوع آبیاری ، اصول وقلبه های عمیق و تقویهٔ زمین نیز از مهمات است که بایست تحت تجارب فنی قرار داده شوند . از همین جهت ها است که از طرف شعبهٔ امدادیهٔ تکنیکی یونو نیز در این اواخر یك نفر متخصص مستراکنس بمطلوب اصلاح زرع پنبه‌وارد افغانستان‌شده ودر فارم قندوز اکنون مشغول به تجارب است .

چون انواع پنبه امریکائی (اپلاند) که فعلا زراعت آن در قطغن معمول است نسبتاً دیررس بوده و به سردی های میزان و عقرب مقاومت ندارد . لذا چین‌های اخیر پنبه از سببیکه غوزهٔ از سردی متاثر شده بازنمی‌شوند صورت نمی پذیرد . بناء علیه کوشش بأین‌است که کدام‌نوع زود رس تجربه وبعد زرع آن دربین اهالی شروع داده شود .

قراریکه متخصص پنبه اظهار میدارد می‌توانیم ما ازراه اصلاح اصول زرع واصلاح جنس حاصلات پنبه‌را از ۳۰ سیرفی‌جریب به ۱۰۰ سیر فی‌جریب برسانیم یعنی حاصل فی‌جریبی ویا بعبارت دیگر عاید دهقان راسه‌چند بلند بریم وهمچنین صادرات خودرا سه‌چند بلند برده و از راه فنی پنبه اقتصادیات مملکت راکه خیلی‌ها باصلاحات تکنیکی احتیاج دارد تقویه نمائیم .

نباتات نسجی دیگرنیز درافغانستان نتیجه خوب داده میتواند لاکن تا اکنون تنها همین پنبه است که‌دارای اهمیت صناعتی‌وتجارتی میباشد .

در داخل مملکت ازیکطرف‌اهالی ذریعه همان‌دستگاه های چوبی قدیمی‌که دارند به تهیه تکه های متنوعه ازقبیل کرباس وتکه های راه‌دار جبل‌السراجی والچه وغیره می پردازند علاوه برآن یك‌مقدار زیادپنبه وطنی درفابریکه های پلخمری وجبل‌السراج برای ساختن تکه های متنوعه بمصرف میرسد فابریکه پلخمری دارای ۵۵۰ دستگاه است که‌در ۲۴ ساعت‌کار ۳۵۰۰۰ گزتکه ازآن گرفته می شود از فابریکه نساجی جبل السراج فی‌روز ۱۵۰۰۰ گز تکه تهیه میشود .

نبات دیگر نسجی کتان‌یازغـر است Bnumusitassimum که در صفحات شمال مملکت به‌مقدار زیاد زرع می‌شود ، لیکن زرع آن صرف به‌مطلوب کشیدن تیل‌است و نوع مخصوص کشیدن تار (کتان نسجی) صرف‌بقسم تجربه در فارم قندوز زرع‌شده واز نقطه نظر نمو وغیره نتائج محصوله اطمینان بخش بوده است .

یك نوع سند Hemp درمشرقی زرع می‌شود که‌ازآن‌الیاف خشن‌برای بافت پارچه های درشت بدست می‌آورند .

درنورستان ودردره کنر از هـوسالیك تاچغه‌سرای وحتی جلال آباد بته های آن دیده میشود میوه‌های آن خورد افشان وهزاردانه آن تقریبا ۲۰۵ گرام وزن دارد . یعنی نسبت بدیگر انواع خیلی‌دانه‌های ریز دارد . دانه‌ها دروقت پخته گی خود بخود میریزند وبرنقطه انفصال شکل کوچکی به‌شکل نعل اسپ دیده میشود که‌مخصوص انواع خورد است برگ های سند افغانستان نیز کوچك‌اند وبرگچه هائی که‌تشکیل برگ را میدهند بیضوی ودراز اند . نبات قدکوتاه دارد وبسیار بته میزند ودرمیان گره های کوتاهی‌دارد. عموما‌درمشرقی‌دربین مزارع پنبه وجواری‌بالای پلوان‌ها واطراف کردها کاشته می‌شود . این نوع خودروی سند که درمشرقی است بنام‌سند هندی رقم‌نورستانی یاد میشود . (Cannal isindica Karfiistanica) اصل شاهدانه که تخم آن بنام مخصوص دانه بنگ (بنگ دانه) یادمیشود وازدانه آن روغن وازمواد برگ آن

چرس می‌سازند درهرات وفیض آباد وغیره زرع می‌شود لاکن زرع آن چون ممنوع است به مقدار بسیار کم ودرخفیه بعمل می آید واین نوع مراد از بته بنگ Cannabis Sativa میباشد.

۲) نباتات صناعتی تیلی : اهمیت نباتاتیکه از آنها تیل کشیده میشود برای افغانستان خیلی زیاد است . اگرچه زراعت این نباتات محدود به حوائج داخلی اهالی است وتجارت آن بخارج توسعه نیافته است بااینهم ازمهمات مسائل زراعتی وتجارتی است وباید که به توسعهٔ زرع این نباتات بس قیمتی که تنمیه شان ایجاب نور و حرارت رامی نماید برای تقویه اقتصاد وتجارت مملکت یك آرن اول تر پرداخته شود ، زیرا ممالك آفتابی برای نموی نباتات تیلی وشکری که مراد ازمواد هیدرو کاربونی است خیلی مساعدت دارد ، مواد مرکبه آب بامحلولات جزئی دیگری ازقبیل نمکهای پتاسی باکار بن گاز ذغال هوا تحت اثر روشنی آفتاب امتزاج پذیرفته وبصورت مواد قندی ، تیلی ، نشاسته ئی تبدیل میگردد. ذریعهٔ همین نباتات تیلی وشکری و نشاسته ئی است که ما می توانیم از انرژی آفتاب بی مانند مملکت خود استفاده نهائی نمائیم . اگر ما ممالك گرم وآفتابی را بنام ممالك هیدرو کاربونی یاد کنیم چندان ازحقیقت انحراف ورزیده نخواهیم برد . اینست موضوع فنی که ازنقطه نظر زراعتی وهم اقتصادی قابل دقت است نباتات تیلی مهم درافغانستان شرشم ، زغر ، تربك ، کنجد ، آفتاب پرست خردل، بید انجیر وخشخاش است .

شرشم Cocza : از نباتات تیلی معروف مملکت ماست که در دیگر ممالك درروغن دادن ماشین ها بکار برده می‌شود ودر افغانستان برای روشنی دردهات ازآن استفاده بعمل می‌آید . شرشم Brassica Campestris-Oleifera در مشرق و اراضی شمال مشرق تا بارتفاع ۳۰۰۰ متر میروید (کابل ، غزنی ، بامیان چاریکار و ایبك) دراغذیه بسیار کم بکار میرود وخصوصا ماهي وکچالو و غیره را در آن بریان میکنند . از نقطه نظر اقسام شرشم افغانستان بسه گروپ منقسم است

۱) قسم پامیر B.C.pamirica

۲)قسم افغانی B.C. Afghanica

۳)قسم کابلی B.C.Kabulica

لاکن نسبت باینکه دراکثر نقاط مملکت اکنون روشنی برق تهیه شده است وهم تیل خاك بمقدار لزوم یافت میشود استفاده ازشرشم بقسم تیل تنویر محدود ترشده میرود وزرع آن نیز رو به تحدید میباشد. لهذا زراعت آن نبات صناعتی تیلی درصورتی توسعه خواهد پذیرفت که در داخل منابع استفاده های صناعتی ودرخارج بازارهای فروش بامنفعت برای آن پیدا کنیم .

زغر - Bnumusittassi-mum =Flax زغر عمده‌ترین نباتات تیلی مملکت بحساب میرود زیرا موارد استفاده ازان درخوراکه زیاده تر است درولایات و حصص مختلف شمال وغرب مملکت (قطغن ، بدخشان ، میمنه ، مزارشریف ، هرات) کشت شده و روغن آنرا نیزدرخوراکه بعوض‌روغن حیوانی (خصوصادرقطغن، میمنه‌ومزارشریف) بکارمیبرند

این نوع زغر که‌ازآن صرف‌تیل گرفته‌می‌شود ودر مملکت مازرع آن معمول است مراد از Brassica juncea است وممکن‌است ازهند داخل افغانستان شده باشد .

نوع دیگری است که ازدانه آن‌تیل وازساقه های آن تار کشیده میشود (کتان) لاکن زراعت آن درمملکت‌ما معمول نیست . ازروی تجاربیکه‌درفارم تجاربی قندوز بعمل آمده است زراعت زغر تاری (کتان) نیز در قطغن نتیجه خوب میدهد واگر زراعت بقسم نبات صناعتی نسجی‌توسعه‌داده‌شود ممکن‌نسبت به‌پنبه حاصل‌فراوان تر وهم تکه های بهتر ازان بدست آورده شود زیرا تکه‌های کتانی علاوه بر اینکه می توان آنها را برنگ‌های‌خوشتر وقشنگ تر به میدان آورد درشست و شونسبت به پنبه زیاده‌ترمقاومت دارد و دراثر عملیات گازران که علی‌العموم تکه ها را برسنگ میزنند بزودی فرسوده نخواهد شد و هم قیمت تکه های کتانی نسبت به تکه های پنبه‌ئی بلند تراست لهذااز مسائل‌مهمه‌یکی‌اینستکه‌چطورزرع کتان‌را می‌توان فروغ داده وتوسعه بخشید وچطو ماحصل آنرا در صنائع بکار برد .

کنجد : Sesamum Indicum = Sesame نیز از نباتات تیلی معروف مملکت ماست و عموما در اراضی پست تاارتفاع ۱۹۰۰ متر زراعت می‌شود واز ۱۹۰۰ متر نمی توان بلندتر بوزرع آن مبادرت ورزید زیرا سردی را نمی پسندد کشت زارهای مهم آن در هرات ، مزار شریف ، قطغن، فراه وقندهار است یعنی درنقاط گرم وارتفاع ۱۰۰۰ متر خوبتر نتیجه میدهد .

روغن کنجد نسبت بروغن زغر وابریشم قیمت دارتر است و بمصرف خوراکه نیز میرسد درشیرینی و بالای نان وکلچه نیز آنرا میزنند .

کوکنار = خشخاش : Graindepavot از خشخاش بسیار کم روغن میکشند وآنچه استخراج میکنند بمطلوب طبابت میباشد. حصص عمده‌زراعت کوکنار درافغانستان هرات بالامرغاب ، میمنه ، فیض آباد وجرم بدخشان ومزارشریف ومشرقی است حدنهائی

زراعت آن تا ۲۹۰۰ متر (بامیان) است. کوکنار درافغانستان از جنس کوکنار ممالك جنوبی بوده غوزه‌های آن پهلوی و قسمت فوقانی آن دارای ۸ یا ۱٤ رخ میباشد مدت پخته شدن آن نیز نسبت به کوکنار ممالك شمال بسیار کوتاه است(۹۰ تا ۹۵ روز)
کوکنار افغانستان از نقطه نظر رنگ وشکل وبرگ بچهار رقم تفریق میگردد ۱)رقم گل سفید.(۲)رقم گل سفید باداغهای قرمزی.(۳)رقم گل قرمزی باداغهای قرمزی تیره.(٤) رقم گل سرخ باداغهای قرمزی که در حدود کابل یافت می شود.
کوکنار از نقطه نظر نبات صناعتی طبی یکی ازنباتات مهم مملکت ماست ساحه زرع آن خیلی وسیع است.(قطغن، مزارشریف، میمنه، جرم، فیض آباد، هرات، مشرقی) تریاك قبلا یکی از اقلام مهم صادراتی مملکت ما بود لیکن ازچندسالی است که برای جلوگیری از استفاده های سوء وجلوگیری از استعمال غیر مشروع زراعت آن بکلی منع قرار داده شده است کوکنار افغانستان از بهترین کوکنارها است واز ۱۰ تا ۱۲ فیصد تریاك دارد آفتاب پرست یاآفتاب گردان He lianthus Annuus نیز از نبات روغنی معروف است وباوجودیکه دراکثر نقاط مملکت عزیز ما می روید(کابل، قطغن، مزار شریف قندهار، فراه، میمنه، هرات، مشرقی) وبه بسیار خوبی نمومیکند وحتی درمشرقی صورت درخت (مشجر) راختیار میکند زرع آن صرف بقسم نبات تزیینی بوده واز دانه آن تیل کشیده نمی شود.
اصل آفتاب پرست ازامریکای جنوبی است تخم آن درروسیه خام ویانیم بریان خورد می شود برای طیور دانه خیلی خوبی است. آفتاب پرست که در نواحی کابل تجربه شده است تا ۳۵ فیصد روغن داده است وممکن است درنقاط گرمتر(قطغن، مزار شریف هرات، فراه، جلال آباد) زیاد تر روغن بدهد روغن دانه آفتاب پرست درغذاورو شنائی وهم درنقاشی وصابون سازی بکار میرود وپس ازکشیدن روغن کنجارهٔ آن برای حیوانات بابرگهای نبات خوراکه خوبی است دیده می شود که این نبات که باسانی ودر اکثر اراضی مملکت مامیروید یکی ازمفید ترین نباتات است وتوسعه زرع واستفاده از محصولات آن ازنقطه نظر اقتصاد زراعتی خیلی قابل توصیه است زیرادر استفاده ازآن بجز بکار انداختن چند عدد ماشین تیل کشی مشکل دیگری پیش رو نمیباشد.
بیدانجیر Ricinus Communis=Ricin : نیز ازنباتات تیلی وطبی معروف است وتیل آنرا بقسم مسهل خفیف ونرم بکار می برند. دراکثر نقاط مملکت بقسم زمینی وبعضی اوقات خود رودیده می شود. ساحه زرع آن نیز مانند ساحه زرع

آفتاب پرست وسیع است (کابل، قطغن، میمنه، مزارشریف هرات فراه، قندهار، مشرقی) درمشرقی وفراه آنچنان نمو میکند که شکل مشجررا اختیارمی نمایددرافغانستان انواع بید انجیر انواع خورد دا نه است Ricinusspeirseum و R.S nguium واستفاده که می شود ازروغن آنست که بقسم تیل چراغ بکار می برند برای دیگر چیز از آن استفاده نمی شود لاکن موضوع خیلی مهم آن است که چند ماشین ساده خریده وتیل بیدانجیر را که در طبابت بمقدار زیاد مصرف می شود درخود وطن حاصل کرده وپول خود رادر خارج بمصرف نرسانیم .

۳) نباتات صناعتی قندی : قندازمواد هیدروکاربونی مهمی است که هرکس برای صحت ومعادله ترکیب غذائی خویش بایست یک مقدار از آن مصرف نماید اگرچه ما یک مقدار آنرا بصورت گلوکوز Gucose ازمیوه جات شیرین (انگور سیب وغیره) می گیریم لاکن امروز یک مقدار زیادآن بصورت قند لبلبو ونیشکر ویاسکروز Sacharose درچای وشیر وغیره بصرف رسانیده می شود بدرجه که امروز محصولات شکر در دنیا حوائج روز افزون انسان راپوره کرده نمی تواند وهرمملکت کوشش ان دارد که آنرا در فابریکه هائ خود مملکت حاصل دارد زیرا توریدآن زخارج بقیمت گران تمام می شود . از این جا ست که ماهم بایست کوشش نمائیم که قند ضروری اهالی را بهمان مقداری که قوانین صحی ومعیار حیات امروزی ایجاب میکند درخود افغانستان از نبا تا تیکه نموی آن درخود مملکت امکان پذیر است حاصل نموده ودراین حصه خود بخود متکی باشیم خوشبختانه دراین مورد نیزآب وهوای مملکت ماشرایط مساعدی را فراهم نموده استوز راعت نیشکر وخصو صا لبلبوی مخصوص قند دریک حصهٔ وسیع مملکت قطغن، هرات، مزار شریف ممکن است .

نیشکر اگرچه فعلا درمشرقی زرع می شود لاکن آب وهوای قندهار وقطغن نیز برای آن مساعد معلوم می شود قند ناتصفیه شده که ذریعه اهالی ازنیشکر کشیده می شود بنام گر درمشرقی وکابل مصرف دارد بایست درمشرقی زراعت نیشکر توسعه مزید داده شده وهم فابریکه برای تهیه قندصاف درمشرقی نصب گردد لاکن برای حصول قند بهتراینست که ازلبلبوی قندی مثلیکه دراکثر نقاط دنیا متداول است استفاده شود لبلبوی قندی که تخم آن درابتدا ازجرمنی وچکوسلواکیا وبعد ازدنمارک خریداری شده است در قطغن خصوصا حصه بغلان نتیجه خوبی میدهد قبل ازجنگ در سنوات ۱۳۱۲ تا ۱۳۱۵ در نقاط مختلف قطغن (بغلان ، خان آباد ، قندوز حضرت امام ، تالقان)

تخم لبلبوی قندی تحت اثر متخصصین بقسم تجربه زرع شده چون نتیجه مطلوبه بدست آمده وثابت گردید که آب هوای قطغن برای توسعه زرع لبلبوی قندی مساعدت دارد در ۱۳۱۵ یك هیئت فنی ازمتخصصین فنی داخلی درایران فرستاده شد تا کارخانه جات قندسازی آن مملکترا معاینه نموده وراپورت خودرا درباره خریداری و نصب یك فابریکه بزرگی قندسازی ودرباره توسعه زرع لبلبو بریاست شرکت اسهامی که در آن وقت رشته این کار را در دست داشت تقدیم دارند دراثر راپورت ومعاینات متخصصین در باره خریداری یك فابریکه قند اقدامات بعمل آمده وجای نصب آن هم در بغلان انتخاب گردید کار تورید ماشین ها وتعمیر فابریکه ونصب ماشین ها مدتی را در بر گرفته وبالاخیر فابریکه درعقرب ۱۳۱۹ بکار آغاز نمود .

بغلان ازلحاظ وسعت اراضی زرعتی واستعداد آن وازلحاظ وفور آب که توسعه زرع لبلبو ایجاب آنرا می نماید وازلحاظ اینکه بپهلوی راه عمومی که پلخمری را بخان آباد وصل میکنند واقع میباشد بهترین محل برای نصب فابریکه بوده است چون فابریکه فیسال از ۷۰۰۰۰۰ تا ۸۰۰۰۰۰ تن لبلبو رابمی تواند بکار انداخته واز ۱۰۰۰۰ تا ۱۱۰۰۰ تن شکر برای مملکت بدهد در ابتدا در نظر بود تا در حدود ۴۰۰۰۰ جریب زمین راهر ساله تحت زراعت لبلبو بیاورند وچون هر قطعه زمین مخصوص لبلبو بایستی تحت قانون تناوب زراعتی آورده شده بعدازهردوسال لبلبو زرعشود لهذا کوشش نموده شودتا ۹۰۰۰۰ جریب زمین قابل زرع دربغلان آماده وتهیه گردد. دراوئل مشکلات چندی روی کار آمد زیرا مردم عادی بزرع لبلبو نبودند لاکن چون زارعین بقسم ناقل ازدیگر نقاط آورده شده وبرای هر عامیل دهقان قرار چك بست ۱۲ جریب زمین با ۳۳۰۰ افغانی بقسم تقاوی داده شد زراعت لبلبو رو بتوسعه گذاشت وآن اراضی که قبلاً لامزروع ودشتیخاره وسکن مار وگزدم بود بصورت اراضی زراعتی تبدیل شده وامید تهیه لبلبو بمقدار کافی برای کارفابریکه حاصل گردید.

مع الاسف چیزیکه کمبود است وایجاب میکند که درآن اصلاحات فنی وارد شود حاصل فی جریب لبلبواست که فی جریب درحدود دوتن بوده وبمقابل حاصل اراضی اروپا و غیره سه چند وچهار چند کمتر میباشد .

ازطرف دیگر تخم های خارجی که دربغلان زرع می نود اگر تجدید نشوند لبلبوی محصوله آن فیصدی خودرا نگاه کرده نمی تواند . بالاخیر بایست متذکر شد که چون زمین برای همیشه همان قوت و حاصلخیزی خود را که در ابتدا دارد حفاظه

نمیتواند وفیصدی قندلبلبو باستعداد و قوه زمین ارتباط مستقیمی دارد هرسال بالتدریج ازمقدار قندلبلبو کاسته می شود ، چنانچه درسالهای اول فیصدقند لبلبوهای بغلان دربین ۱۷ و ۱۸ بوده است لاکن بعد از آن چون زمین ذریعه پارو تقویه نشده است فیصدی مذکور روبه تقلیل گذاشته و بحال حاضر در حدود چهارده و نیم فیصد میبا شد . لهذا بایست برای اینکه محصول بوره فابریکه را که فعلا صرف در اطراف ۵۰۰۰ تن سالانه است وتنها ربع حوائج اهالی را تکافو میکند بلند بریم وبرای حصول این مقصد بایست موضوعات ذیل تحت دقت گرفته شده و حل گردد :

۱) بکدام ذرایع می توانیم حاصل فی جریبی زمین راکه فعلا درحدود ۲ تن میبا شد بلند ببریم ؟

۲) بکدام ذرایع جنسیت لبلبو یعنی فیصدی قند آنرا زیاده ساخته می توانیم .

۳) بکدام صورت تخم لبلبوی ضروری خودرا که هرسال برای توریدآن از خارج پول میدهیم درخود مملکت تهیه کرده می توانیم ؟

این‌سه موضوع ازطرف شعبه‌مربوطه ریاست مستقل زراعت تحت مداقه قرار داده شده واز چندی‌ست متخصصین برای حصول مقاصد سه‌گانه فوق در فارم بغلان مشغول تجارب میباشند و در اثر تجارب متخصصین ثابت گردیده است که اگر ما زمین مخصوص لبلبو رابه عوض قلبه های سطحی ذریعه قلبه های اروپائی طور عمیق قلبه نمائیم و از طرف دیگر به‌عوض اینکه تخم‌را در پلوان زرع کنیم بکردهای خورد یعنی بر زمین هموار زرع نمائیم حاصل فی جریبی لبلبو دوچند وبلکه سه چند خواهد شد .

از طرف دیگر مسئله تقویه زمین ذریعه تطبیق پاروهای کیمیاوی نیز تحت تجربه است و اگر اقتصادیات ما اجازه توریدآنرا از خارج بدهد البته از تطبیق آن نتیجه خوبی در بلند بردن حاصل فی جریبی وبلند بردن فیصدی قند بدست خواهد آمد .

موضوع حاصل نمودن تخم اصلاح شده در خود مملکت نیز از مسائل مهم فنی بوده درابتدا لازم است که‌تخم از ممالکی که آب وهوای آن مشابه‌به آب وهوای مملکت ما باشد خواسته شده زرع و تحت عملیات فنی از قبیل انتخاب وغیره قرار داده شود .

درباره قلبه های عمیق که اثرات آن دربلند بردن حاصل واصلاح جنسیت و اقتصاد مصرف و اقتصاد وقت زیاد است کوشش شده است که اراضی مخصوص لبلبو در بغلان ذریعه تراکتورها قلبه کرده شوند چنانچه فعلا دو عدد ازاین تراکتورها ذریعه ریاست زراعت باماشین های خیشاوه وتخم افشان وارد وغیره منضمات‌آن از امریکا خریداری شده و برای اینکه تراکتورهای مذکور براراضی لبلبوی بغلان بکار انداخته شوند

ترتیبات لازمه گرفته شده است اندازهٔ زمین زروعی ومقدار لبلبوی حاصل شده وفیصدی قند ومقدار شکرحاصل شده در چند سال اخیرقرار ذیل معلومات داده‌می شود:

	اندازه زمین مزروعی	مقدارلبلبوی حاصل شده	فیصدی قند	مقدار شکر حاصل‌شده
۱۳۱۹	۵۸۰۰ جریب	۸۳۷۷تن	۱۶٬۹٤	(۱۹٦٦تن)
۱۳۲۰	۱۰۰۲۰ جریب	۲۸۸۲۹تن	۱٦٬۱۹	(۳۵۸۱ تن)
۱۳۲۱	۱۱۰۰۰جریب	۲۲۱٦۵تن	۱٦٬۲۹	(۲۹٤٤ تن)
۱۳۲۲	۲۰۲٦٦جریب	۳۰۵۳۵تن	۱٦٬۰۳	(۳۸۸۳ تن)
۱۳۲۳	۱۹۱۵۲جریب	۳۷٦۵٤تن	۱٤٬٤۷	(٤۳٦٤ تن)
۱۳۲٤	۲۰۳۲۱جریب	۳٦۵۹۹تن	۱٤٬۷۳	(٤۲۰۵ تن)
۱۳۲۵	۲۳٦۲٦جریب	۲۵۰۵۱تن	۱٤٬۵۳	(۲۷۷٤ تن)
۱۳۲٦	.	.	.	بنا بر خشك سالی و قلت
۱۳۲۷	.	.	.	ارزاق زرع لبلبو و کار فابریکه معطل بوده است
۱۳۲۸	۲٤۰۰۰جریب	۳۱۹۰۰تن	۱۵٬٤۵	(۳۸٤۱تن)
۱۳۲۹	۲۰۰۰۰جریب	۳٤۵٤۹تن	۱٦٬۵۱	(٤۵۸۱تن)
۱۳۳۰		۳۵۰۰۰	۱۵٬۲۹۱	٤۲٤۲

نباتات صناعتی طبی: نباتات صناعتی طبی آن قسم نباتاتی اند که از آنها دراثر تحولات مواد طبی مخصوصی استخراج می‌شود ازقبیل ترخ Artemisia که از آن سانتونین Santonine کوکنار که از آن کودین Codeineو کچله که از آن ستر کنین Strychnine کشیده می‌شود.

ترخ ازجمله نباتات طبی معروف است و نواع متعددی دارد وصرف همان اقسا میکه مربوط به ارتمیزیامارتیمیا Artemisiamaritimia میباشندوفیصدسانتونین شان کمتر از یك فیصدنیست درصنایع بکار میرود. ترخهای افغانستان قراریکه تحت تحقیقات و تجزیه قرار داده شده اند تاکنون تماما کمترازیك فیصدسانتونین نشان‌داده‌اند ودرصنایع نمی توان ازآن استفاده نمود.

کوکنارافغانستان Papaversomniferum نیزمعروف بوده‌ودرحدود ۱۱فیصدتریاك دارد

هنگ که در بامیان و کهمرد ودره شکاری پیدامی شود ذریعه Assafoetidae اهالی جمع آوری شده وبخارج نقل داده وبفروش رسانیده می شود.

شیرین بویه یا شیرین بیان : که از آن ادویه ملین ومنظف کشیده می شود نیز در نقاط مختلف مملکت موجود است و اهالی آن را جمع نموده بخارج می فروشند شیرین بویه Glycyrshiza glabra تحقیقات فنی را ایجاب میکند تا همان نوع مطلوب در یافت ومورد استفاده قرار داده شود .

نباتات طبی دیگری نیز از قبیل شیرخشت Cotoneaster واسترا گلوس Astragalus وشاتره Fumaria وزرشک Berberis واسفرزه Plantago spa dida وبوی مادران Tanaisle وداتوره Datura واسپند Harmala ruta وهیوسینامو س Hyocynamus وغیره نیز یافت می شوند که است مفصل شان در اینجا باعث طول موضوع می شود .

بالاخیر پیشتر از اینکه بموضوع نباتات صناعتی افغانستان خاتمه بدهیم متذکر می شویم که درجمله نباتات جنگل نیز بعضی انواع دارای اهمیت صناعتی میباشند . از بعضی از آنها چوب برای ساخت اثاث البیت وسامان گرفته می شود واز بعضی تیل مخصوصی بنام تیل تربانتین Terebenthine اخذ می شود .

نباتات جنگلی معروفیکه درمملکت ما از چوب آنها در تعمیرات وساختن سامان (فرنیچر) استفاده می شود مراد از چهار Cedrus deodara وتشتر Pinus excelsa وبجور Abies webbiana وغیره است .

از جلغوزه Pinus gerardiana برای سوخت وهم از میوه آن بقسم خوراکه استفاده می شود وعلاوه بر آن تیلی بنام تریپانتین از آن گرفته می شود .

او لهت Juniperus communis وبلوط Quercus ilex برای سوخت است چوب چارمغز Juglans regia وپنجه چنار Platanus orientalis وعرعر Populus nigra وسفیدار Populus alba وبیده Populus euphratica وریمه Betula utilis در تعمیرات استفاده می شود .

این بود مختصری بالای نباتات صناعتی افغانستان که بنابر طوالت موضوع از تشریح مزید صرف نظر شده وامید است همین قدر هم برای معلومات عمومی قارئین کفایت بخش باشد .

انتهی

محترمه زینب عنایت سراج کفیلهٔ ریاست انجمن خیریهٔ نسوان

تاریخچه مختصر مؤسسه نسوان

اساس این موسسه درسال ۱۳۲۵ بمقصد بلند بردن سویهٔ اجتماعی طبقه نسوان مملکت بسرپرستی علیاحضرت ملکه معظمه و به تحت ریاست والاحضرت قمرخانم صبیهٔ والا حضرت افخم صدراعظم در کابل گذاشته شد ومصارف تاسیسیه از پول اعانه تجار تامین گردیده بدوا یك مجلس مشورتی نسوان مشتمل بچندین خانمهای منورهٔ پایتخت تشکیل یافت و شاملین این مجلس اساس معاونت باطالبات بی بضاعت رابطوریکه البسه وسائر ما یحتاج شان از پول اعانه ولی ذریعه خدمات داوطلبانه خانم های خیراندیش تهیه شود گذاشته و برعلاوه برخی کورسهای سوادخوانی و کارهای دستی برای خانمهای شهرافتتاح گردید و خانم های بی بضاعت برای کار کردن در بدل اجرت به مرکز موسسه جمع و اساس یك شعبه تجارتی به نفع خانمهای بی بضاعت گذاشته شد که از یك طرف برای خانمهای بی بضاعت کار تهیه وازطرف دیگر حاصل کارهای دستی شان را به مشتریان داخلی و خارجی عرضه مینمود.

چون این اقدام امتحانی ازلحاظ حسن استقبال خانمهای حساس و منجمله مخدرات خاندان جلیل سلطنتی که به خدمات مؤسسه واعطای اعانه داوطلبانه اشتراك ورزیدند قرین کامیابی گردید درسال ۱۳۲۶ حسب پیش نهاد رئیسه قمرخانم حکومت این موسسه را تحت حمایت خود قبول فرموده نصف مصارف اداری آن را از بودجه دولت منظور نمود و مناصفهٔ دیگر را شعبهٔ خیریه بانك ملی بعهده گرفت واز آن پس مؤسسهٔ (انجمن نسوان) درتحت سرپرستی علیاحضرت ملکه معظمه با تشکیلات اساسی ازقبیل شعبات تعلیمی (کورس های سوادخوانی و کورسهای امورخانه) شعبات معاونت اجتماعی ازقبیل شعبه تجارتی که کار های دستی خانمهای بی بضاعت را به مشتریان عرضه میدارد وشعبه فرمایشات که البسه را بفرمایش برای خانمها تهیه میکنند وشعبه قراردادی که تهیه البسه عساکر ومکاتب وغیره را به عهده گرفته وذریعه خانمهای بی بضاعت به مقابل اجرت تدارك مینماید وشعبات تنویر افکار از قبیل سینما و کتابخانه وباغ عمومی و کنفرانس ها وکود کستان و غیره تدریجا روبه انکشاف گذاشت وتاا کنون روی یك پروگرام اساسی کارهای آن جریان دارد وروی همرفته این مؤسسه دربیداری طبقهٔ نسوان مملکت ومخصوصا تقویه حس تعاون اجتماعی در بین خانمها مو ثر واقع شده که اینك تشکیلات و راپور کارهای پنجساله شعبات مختلفه موسسه ذیلا بطور مختصر معرفی وشرح داده میشود.

شعبات موسسه :

الف : ـ شقوق تعلیمی :

۱ـ کورسهای سوادخوانی
۲ـ کورسهای امور خانه

ب :ـ شقوق‌معاونت اجتماعی :

۱ـ شعبه‌تجارتی
۲ـ شعبه فرمایشها
۳ـ شعبه قراردادی

ج ـ شقوق تنویر افکار

۱ ـ شعبه سینما
۲ـ شعبه کتابخانه
۳ـ شعبه باغ عمومی نسوان

دـ شعبات‌اداری

۱ـ شعبه تحریرات ومامورین واوراق
۲ـ شعبه اجرائیه
۳ـ شعبه کنترول

اینک‌تشکیلات فعلی موسسه راهم‌جهت‌اطلاع علاقه مندان ذکر مینمائیم :

(۱) سرپرست عمومی ـ علیا حضرت‌ملکهٔ معظمه
(۲) رئیسه افتخاری ـ ....
(۳) وکیلهٔ ریاست اداری ـ (محترمه‌زینبع سراج)
(٤) معاونهٔ اداری ـ (میرمن شفیقه عظیمی)
(٥) مدیرهٔ کورسهای سواد خوانی (میرمن رقیه ابو بکر)
(٦) مدیرهٔ تحریرات (میرمن حلیمه هاشم)
(۷) مدیرهٔ فرمایشها (میرمن ملیحه سراج)
(۸) مدیرهٔ قراردادی (میرمن حمیده)
(۹) مدیرهٔ تجارتی (میرمن رابعه)
(۱۰) مدیرهٔ کورسهای‌کار دستی (میرمن صدیقه)

اسمای اعضای محترمهٔ مشورتی مؤسسهٔ نسوان

۱ ـ عصمت ماب محترمه خانم والاحضرت سردار محمد داؤد خان
۲ ـ عصمت ماب محترمه خانم وزیر صاحب دولت
۳ ـ عصمت ماب محترمه خانم وزیر صاحب مخابرات
٤ ـ عصمت ماب محترمه خانم عبدالله خان
٥ ـ عصمت ماب محترمه خانم غلام حیدرخان اعتمادی
٦ ـ عصمت ماب محترمه خانم وزیر صاحب معارف
۷ ـ عصمت ماب محترمه خانم بناغلی محمدعارف‌خان فرخ‌مشر کفیل وزارت دفاع ملی
۸ ـ عصمت ماب محترمه خانم حبیب‌الله‌خان طرزی
۹ ـ عصمت ماب محترمه خانم غلام محمدخان رئیس تشریفات وزارت امور خارجه
۱۰ ـ عصمت ماب محترمه خانم رئیس‌صاحب امور بین المللی وزارت امور خارجه
۱۱ ـ عصمت ماب محترمه خانم دوکتور عبدالقیوم خان رسول
۱۲ ـ عصمت ماب محترمه خانم بناغلی غلام‌غوث‌خان معین وزارت اقتصاد ملی
۱۳ ـ عصمت ماب محترمه خانم بناغلی عزیزالرحمن خان آمر مکاتب نسوان .
۱٤ ـ عصمت ماب محترمه خانم عبدالواحد خان سراج .
۱٥ ـ عصمت ماب محترمه خانم محمد فاروق خان سراج .
۱٦ ـ عصمت ماب محترمهٔ همشیرهٔ خلیل‌الله‌خان عنایت سراج .
۱۷ ـ عصمت ماب محترمه خانم عبدالغفور خان سراج .
۱۸ ـ عصمت ماب محترمه خانم عطاء الله خان ناصر ضیائی .
۱۹ ـ عصمت ماب محترمه خانم بناغلی میرغلام محمدخان غبار .
۲۰ ـ عصمت ماب محترمه خانم بناغلی مختار زاده .
۲۱ ـ عصمت ماب محترمه همشیره عبدالرؤف خان ناصر ضیائی .
۲۲ ـ عصمت ماب محترمه خانم محمد یونس خان .
۲۳ ـ عصمت ماب محترمه خانم محمدحسین خان مدیرهٔ شفاخانه مستورات
۲٤ ـ عصمت ماب محترمه مدیره مرستون .
۲٥ ـ عصمت ماب محترمه خانم بناغلی سلجوقی .
۲٦ ـ عصمت ماب محترمه مستورهٔ افغان .
۲۷ ـ عصمت ماب محترمه خانم غلام یحیی‌خان طرزی .
۲۸ ـ عصمت ماب محترمه خانم وزیر صاحب معدن .

هیئت نظار مؤسسه

رئیس : شاغلی میرزا محمدخان وزیر دولت .
عضو : شاغلی علی محمدخان وزیر امور خارجه ومعاون صدارت عظمی .
« شاغلی میرسید قاسمخان وزیر عدلیه .
« شاغلی عبدالهادی خان داوی رئیس شورای ملی .
« شاغلی عبدالمجید خان زابلی رئیس بانك ملی
هیئت نظار بنوبه خود درپیشرفت وترقی موسسه سعی وجهدها خوبی بعمل آورده اند .

اجراآت پنجسالهٔ مدیریت کورسهای سوادخوانی

درسال ۱۳۲۵ بعد ازتوزیع البسهٔ طلاب بی بضاعت مکاتب نسوان مؤسسهٔ نسوان تجویز نمود که برعلاوه کورسهای دوخت وبافت وغیره کورسهای سواد خوانی مفتوح بدارد تا باینوسیله خدمتی بجامعه نموده بتواند ودر برج دلو سال مذکور موفق به عملی کردن تجویز خویش شده وعدهٔ زیاد خانمها ومخصوصاً دختر هائیکه سن شان از مرتبهٔ شمول مکتب گذشته وبی سواد مانده آرزوی خواندن ونوشتن را داشتند بصورت مجانی پذیرفته شدند ابتدا کورسهای مزبور بیك پروگرام مختصر وبعد درسال ۲۸و۲۹ بپروگرام صحیح واساسی تر تحت تطبیق گرفته شدند مشمولین کورس های مذکور تدریس حقیقی خود را نسبت متعلمه های مکاتب نسوان بفاصله زودتر طی وسویه شان بسیار خوب درهر امتحان که بصنف بالاتر رفته اند هیئت تعلیمی وزارت معارف حضور رسانیده ازتدریس موفقانهٔ شان هیئت موصوف تصدیق کرده اند کورس‌های مذکور در ایام زمستان نسبت بعدم جای وعدم پوشاکهٔ زمستانی مرخص میباشند اگرچه موسسه نسوان از ابتدای تاسیس کورس‌ها بمتعلمه های بی بضاعت وناتوان سواد خوانی وکورس های دوخت وغیره سالانه برعلاوه بوت وجراب وچادر یك‌مقدار تکه جهت البسهٔ شان توزیع نموده است وبرای معالجه‌شان داکتر مقرر ودوا ولوازم تدریسی رایگان داده شده است ومعلمات لایق استخدام کرده وبهر قسم تسهیلات درسی آنها توجه مخصوص رامبذول مینماید موسسه نسوان تصمیم دارد که درراه پیش برد سویه ومخصوصاً باسواد نمودن یك عده نسوان جوان یك راه اساسی تری راطرف تطبیق بگذارد وتاکنون فیصله قطعی دراین باره تصویب نشده است برای اینکه طالبات بعیب‌ها وخرافاتیکه اثرات وخیمه دارد بفهمند درهرپانزده روز یك بار کنفرانسهای اجتماعی صحی تربیوی اقتصادی دائر گردیده هر خانم اجازه

شمول‌را برای سمع ویاایراد کنفرانس دارد تابااین وسیله پردهای اجتماعی خویش دانسته و ازخرافات پسندی اجتناب ورزیده در مواظبت وتربیه اطفال عطف توجه داشته وباصول معیشت وامور خانه واقتصاد خانگی خویش مطلع‌باشند وعلاوتاً درهرپانزده روز ازفلمهای تربیوی که ازداخل وخارج بدست می‌آید برای ایشان نمایش داده میشود موسسه نسوان توجه زیدخودرا جانب متعلمه‌ها معطوف داشته درراه پیش برد این مرام ازهیچگونه مصارف خود داری نمیکنند . موسسه نسوان نظریه دارد که اگر خدا بخواهد بتعداد کورسهای سوادخوانی افزوده وعندالموقع دراطراف نیز به افتتاح کورسهای سوادخوانی ودوخت وغیره اقدام ورزد .

گراف شاملین کورس های سوادخوانی درظرف پنجسال قوس صعودی خود را می پیماید ودرسال جاری عده آنها (بشمول غیرحاضرین) به (٦٥٠) نفر طالبات میرسد .

تشکیلات اداری کورسهای سوادخوانی :

(۱) مدیره یک‌نفر (میرمن رقیه ابوبکر) .
(۲) سرمعلم یک‌نفر (صالح محمدخان ناطق) .
(۳) کاتبه یک‌نفر (آمنه بیگم) .
(٤) معلمات (۱۱) نفر .
(٥) معلمات کنتراتی (٥) نفر .

[illegible]آت شعبه [illegible] د[illegible]انی [illegible]

فارغ‌التحصیلات دودوره (۳٦) نفر .

تعداد طلبه که البسه اخذ کرده‌اند (۱۰۰۰) نفر .

تعدادی که معالجه شده ودوا گرفته اند (٥۰۰) نفر .

تعداد فارغ‌التحصیلات که‌بعد ازفراغت بماموریت رسمی پذیرفته شده‌اند (۱۴) نفر .

تاسیس وتشکیل کورسهای [illegible]

موسسهٔ خیریه نسوان دراوائل تشکیلاتش این مسئله‌را درک نموده بود تا از روی همکاری به همشیره های خویش که بواسطه تجاوز سن ازمکتب رسمی محروم میمانند مخصوصاً درباسواد ساختن وتربیه آنها خدمتی انجام دهد چنانچه شعبات کورسهای سوادخوانی وکارهای دستی را بهمین نظریه افتتاح نمود دوره تحصیلات این کورسها دربدایت تشکیل محدود وثانی سه‌سال تعین گردید درشق سوادخوانی قسمتی از مضامین ابتدائی ازقبیل قرآن کریم ، دینیات ، فارسی ، خط ، حساب ، جغرافیه تاریخ تدریس میشد

درسنه۱۳۲۷ نظر بوسعت کارشعبه سوادخوانی وکارهای دستی هرکدام تحت مدیریت جداگانه قرار گرفت .

برعلاوه دراثر خواهش بعضی ازمیرمن های شهری وذوق و احساسات تعلقداران آنها و دیگر خواهران ما که از دوام تحصیلات مکتب معذوراند وبکورس اکابر میل شمولیت داشتند مؤسسه نسوان لازم دانست که برطبق اصول داکتر لا باك (که به طریقه های ساده ودلچسپ ومرغوب بمدت کوتاهی نویسندگی وخوانندگی را به کلان سالان می‌آموزاند) بهتاسیس وافتتاح کورسهای اکابر نسوان بپردازد .

اینك از۱۳ برج میزان الی ۱۵ عقرب سال جاری درظرف یکماه به افتتاح چهار کورس اکابر چهل نفری موفق گردید . ویکدسته معلمات برجسته مکاتب و لیسه های نسوان ازخود موسسه‌را بتدریس آن موافق اصول داکتر لاباك تربیه نموده به کار انداخت کتاب ، لوحه ، پنسل ، کاغذ ازطرف وزارت جلیله معارف همکاری گردید قراریکه مشاهده میشود نظر بذوق ودلچسپی متعلمات و مواظبت آنها درین مدت کوتاه اقتدار خوانندگی ونویسندگی آنهاخیلی اطمینان بخش و قابل تمجید بوده سرعت باسواد شدن وفعالیت معلمات وشاگردان موفقیت انجمن خیریه نسوانرا نشان میدهد .

موسسهٔ نسوان ازهرگونه مشکلات وارده درافتتاح کورسهای اکابر هراس نداشته برثبات وپافشاری خویش بردوام ووسعت کورسها بذل مساعی می‌گمارد متاسفانه چون موسم سرما حلول نمود وهم بنابربعد مسافهٔ منزل شاگردان وسردی هواو تاخیر مراجعین افتتاح دیگر کورسها عقب افتاد ممکن است اگر خدا بخواهد درسال آینده به توسیع وتزئید کورسهای اکابر نسوان اقداماتی بعمل آید .

شعبه کتابخانه، سینما و باغ عمومی

درجریان سال۲۷ بتاسی از نظریهٔ حکومت بهیخواه مؤسسه نسوان تاجائیکه توانسته درپیشرفت امور توسعه شعبات و بکار انداختن وسائل وتنویر افکار نسوان توجه لازمه‌را معطوف ساخته است . ونواقصیکه درامور آن بمشاهده رسیده حتی الامکان دراصلاح آن ازهیچگونه اقدامات خود داری نکرده است وهم درسال ۲۷ - اولین بار کتابخانه درانجمن نسوان افتتاح وبدوا یك تعداد کتب ازریاست مطبوعات طوراعانه بکتابخانه مذکور اهدا وپس ازآن بدفعات یك‌تعداد کتب در سال ۲۷ و۲۸ و۲۹ و۳۰ ازایران خریداری وحسب مقررات موضوعه در معرض مطالعه ذوقمندان گذاشته شده است این شعبه نخست بصورت یك ماموریت بوده ودرسال ۲۹ بمدیریت تبدیل وشق سینما

وکلوب باغ عمومی زنانه نیز به آن مربوط گردید . تعداد کتب موجودهٔ کتابخانه به ۲۰۰۰ جلد رسیده وتعداد مطالعه کنندگان تاکنون به ۱۰۰۰ نفر بالغ شده است .

شق سینما :

موسسه نسوان بمنظور تنویر افکار واستفاده بعض از خانمها تجویز نمود که سینما را طور امتحانی وموقتی بیك سالون کوچك موجوده (۲۰۰) نفری درمرکز موسسه نسوان افتتاح نماید بنابرآن درعملی کردن این مرام در برج جوزا سال ۲۹ ـ اقدام کرده وسینمای امتحانی را افتتاح نمود وقیمت تکت درابتدا (۷) افغانی بوده وفعلاً به (۵) افغانی تنزیل داده شده چونکه سالون سینما کوچك میبا شد لهذا درجه بندی تکت ها درآن ناممکن دیده میشود از آن جهت درجه بندی نشده است چون موسسه نسوان وسائل واقتدار قرارداد مستقیم توريد فلمها را نسبت بمشکلات مادی هنوز حائز نمیبا شد وباثر مفاهمه که باسینمای کابل بعمل آمده سینمای کابل فلمهای خوب ترین وارد نموده گی خویش را بخفه اجرت بسیار جزئی طور کمك بموسسه میدهد که درمعرض نمایش خانمها گذاشته میشود ولی موسسه نسوان ساختمان یك سینمای نورا درمرکز جدید موسسه بصورت عصری درشهرنو درقطار سائر عمارات خویش که تحت کار است شروع کرده وراجع بفرمایش ماشین جدید در خارج اخیراً اقدامات شده تاوقتیکه ساختمان عمارت تکمیل شود ماشین جدید هم وارد شده وسینمای مذکور افتتاح میگردد وعلاوتاً موسسه برای تنویر افکار متعلمه های خویش ازفلمهای تربیوی ذریعه یك ماشین خورد درهرپانزده روز بصورت مجانی نمایش میدهد .

تشکیلات اداری سینما وکتابخانه :

(۱) مدیره یك نفر کمبود (میرمن شفیقه خانم معاونهٔ انجمن نسوان علاوه بر کار معاونی خویش بکفالت مدیریت مذکور اجرای وظیفه میدارد)

(۲) کاتبه یك نفر (پیغله عالیه غوثی)

تعداد تماشا کنندگان ازروز تاسیس (۳۰۰۰۰) نفر .

(۳) : تعداد نمایش فلمهای تربیوی برای متعلمات (۴۸) فلم.

باغ زنانه :

اگرچه چندسال قبل یك باغ بنام باغ عمومی زنانه مخصوص نسوان در کابل وجود داشت که خانمها واطفال درآنجا بغرض تفریح می رفتند لیکن ترتیبات آن حائز مرام تربیوی نبود بنابران درسنه ۱۳۲٦ باغ مذکور که مربوط بلدیه بود باثر مفاهمه به مؤسسهٔ نسوان

تعداد متعلمات این کورس باوجود بودجه مختصر بهشتادنفر بالغ میشد که ازان جمله چهارده نفر آن باموفقیت تامه کامیاب وبعد ازاخذ شهادتنامهٔ برش بعضی ازآنها نظر باحتیاج مدیریت فرمایشها درخود مدیریت تعمل وظیفه‌وبرخی به کورسهای سوادخوانی موسسه جهت استفاده مزید تمامل شدند .

ناگفته نمی گذاریم که متعلمات مذکور در حین آموختن تعمیم یك اندازه خیاطی مشتریان را دربدل اجرت اجراء وهم ازتکه‌های موسسه یك اندازه لباسهای ساده که فراخور درخت متعلمات باشد دوخته بنفع موسسه درمعرض فروش گذاشته اند در سال (۱۳۲۹) مدیریت فرمایشات بوجودیکه خیاطی های زیاد مشتریان باجرت دوخته میشد یك اندازه تکه و سامان ازپول موسسه خریداری ویك تعداد زیاد لباسهای زنانه ودخترانه وبچه گانه وطفلانه وغیره سامان ضروریه را برعلاوهٔ فرمایش ها ازطرف خود بصورت بسیار قشنگ ومرغوب تهیه کرده ودر معرض فروش گذاشته است .

خوانندگان گرامی نمونه‌های قشنگ آنرا درنندارتون مشاهده کرده خواهندبود تهیه وفروش سامان مذکور هم برفع احتیاج ضرورتمندان وهم بمفاد شعبه تمام شده‌است.

بازهم مدیریت فرمایشات تعقیب خدمت را به نسوان مملکت فرونگذاشته وباوجود عدم تشکیلات نرمه یك کورس آشپزی‌افتتاح وذوقمندان راجهت شمول به‌آن دعوت کرد.

این کورس نیز باجدیت تمام ازیك طرف طالبات را به آموختن اقسام طباخی های داخلی وخارجی آشنا واز جانب دیگر شق فروش خودرا بامشتریان محترم توسعه داده اقسام شیرینی ها وترشی ومربا وکلچه‌های رنگ رنگ وغیره‌را برای استفادهٔ مراجعین تقدیم کرده است .

مدیریت فرمایشات درعرصهٔ کم نوانست ازیك طرف به طبقهٔ عامه خدمت وازجانب دیگر مفاد کافی برای موسسه حاصل نماید . درسال (۱۳۳۰) مدیریت فرمایشات بزیر اثر (محترمه ملیحه سراج) مدیرهٔ فرمایشها نسبت بسالهای سابق قدمهای بیشتری برداشته خیاطی های عیندار و فروش های آن بجدیت جاری وکورس برش وآشپزی باتسهیلات ممکنه دردسترس ذوقمندان گذاشته شده وکار های اداری آن ازهر حیث توسعه یافت . بهرحال امید است نظر به پروژه های آیندهٔ خود خدمت های قابل قدری به جامعه بالخصوص طبقهٔ نسوان کشور بتواند . در خمس کار ها و تعداد مامورین شعبهٔ فرمایشها ذیلاً بعرض رسانیده میشود :

تعداد البسهٔ زنانه وغیره که از ابتدای تاسیس شعبهٔ فرمایشها تاحال باجرت دوخته شده بالغ برسه هزار وپنجصد صد پارچه میباشد تعداد مالهائیکه قرارداد شده وبصورت

قراردادی دوخته شده بالغ بردوهزار پارچه میباشد وتعداد سامانیکه ازتکه مد و سسه دوخته شده بالغ برهفتصد پارچه میباشد .

مامورین شعبه :

مدیره یك نفر محترمه مدیحه سراج .

اموره یك نفر محترمه هاجره روغ .

عضو برتبه مامور (انتهائی) سه نفر محترمه ممدکت محمود .

محترمه صابره عظیمی .

محترمه عزیزه بیگم .

عضو برتبه یازده سه نفر محترمه حمیرا خانم .

محترمه آمنه بیگم .

محترمه حلیمه بیگم .

کارگر غیر رسمی چهارنفر .

شعبهٔ کورسهای کار های دستی

شعبهٔ کورسهای امور دستی در سال ۱۳۲۵ - درموسسهٔ نسوان تاسیس گردیده ویك تعداد زیاد خانمها ودخترهای بالغه که ازمهارت دوخت وبافت وغیره بی نصیب بودند درشق دوخت وبافت وگلدوزی وبرش وغیره شمولیت ورزیده وتحت اثر معلمه های جدی استفادهٔ لازمه نمودند چنانچه درابتداء میعاد دوام این کورسها چهل روز تعین شده بود سه چهار دفعه بعد ازچهل روز امتحان مختصر گرفته شده وتصدیقنامه داده میشد . لیکن درسنه ۱۳۲۷ - که موسسهٔ نسوان تحت حمایت حکومت قرار گرفت ریاست چنین لازم دید که میعاد تعلیم شاگردان باین کورسها یکونیم سال تعین شود .

که ازان مدت تاکنون مدت تعلیم شاگردان یکونیم سال میباشد چنانچه ازان وقت تاحال سه بار بعدازاخذ امتحان ازمدیریت مذکور شاگردان فارغ التحصیل گردیده اند .

مقصد اصلی تاسیس این شعبه مفاد معنوی است بطبقهٔ نسوان تابعضی ازطبقهٔ اناث که بدوخت وبافت وبرش امور خانه وغیره قابلیت نداشته باشند درین جا شامل گردیده وطور رایگان تحت تربیه وتعلیم گرفته شوند بعد ازفراغت بتوانند برای جامعه خدمتی بنمایند مفاد مادی آن خیلی جزئی میباشد .

تشکیل آن مدیریت قرار آتی است :

(۱) : مدیره یك نفر (میرمن صدیقه اعتمادی) .

قراردادی دوخته شده بالغ بردوهزار پارچه میباشد وتعداد سامانیکه ازتکه مـ و سـه دوخته شده بالغ رهفتصد پارچه میباشد .

مامورین شعبه :

مدیره یك نفر محترمه ملیحه سراج .

ماموره یك نفر محترمه هاجره روغ .

عضو برتبه مامور (انتهائی) سه نفر محترمه مملکت محمود .

محترمه صابره عظیمی .

محترمه عزیزه بیگم .

عضو برتبه یازده سه نفر محترمه حمیرا خانم .

محترمه آمنه بیگم .

محترمه عالیه بیگم .

کارگر غیر رسمی چهارنفر .

شعبهٔ کورسهای کار های دستی

شعبهٔ کورسهای امور دستی در سال ۱۳۲۵ - درموسسهٔ نسوان تاسیس گردیده ویك تعداد زیاد خانمها ودخترهای بالغه که ازمهرت دوخت وبافت وغیره بی نصیب بودند درشق دوخت وبافت وگلدوزی وبرش وغیره شمولیت ورزیده وتحت اثر معلمه های جدی استفادهٔ لازمه نمودند چنانچه درابتداء میعاد دوام این کورسها چهل روز تعین شده بود سه چهار دفعه بعد ازچهل روز امتحان مختصر گرفته شده وتصدیقنامه داده میشد . لیکن درسنه ۱۳۲۷ - که موسسهٔ نسوان تحت حمایت حکومت قرار گرفت ریاست چنین لازم دید که میعاد تعلیم شاگردان باین کورسها بیکونیم سال تعین شود .

که ازان مدت تاکنون مدت تعلیم شاگردان یکونیم سال میباشد چنانچه ازان وقت تاحال سه بار بعدازاخذ امتحان ازمدیریت مذکور شاگردان فارغ التحصیل گردیده اند .

مقصد اصلی تاسیس این شعبه مفاد معنوی است بطبقهٔ نسوان تابعضی ازطبقهٔ اناث که بدوخت وبافت وبرش امور خانه وغیره قابلیت نداشته باشند درین جا شامل گردیده وطور رایگان تحت تربیه وتعلیم گرفته شوند بعد ازفراغت توانند برای جامعه خدمتی بنمایند مفاد مادی آن خیلی جزئی میباشد .

تشکیل آن مدیریت قرار آتی است :

(۱) : مدیره یك نفر (میرمن صدیقه اعتمادی) .

(۲) : کاتبه یك نفر (پیغله ماه گل) .
(۳) : معلمهٔ بافت دو نفر (پیغله عزیزه و پیغله شیرین گل) .
(٤) : معلمهٔ گلدوزی و کـج دوزی (میرمن مهتاب) ، (پیغله زینب) .
(٥) : معلمهٔ برش طفلانه یك نفر (میرمن ستاره) .

تعداد شاگردان کورس موجوده و فارغ التحصیلات سابقه قرار ذیل است :

(۱) : تعداد داخله موجوده (۱۵۰) نفر .
(۲) : تعداد فارغ التحصیلات سنه ۱۳۲۵ - (۱۰۰) نفر بسه دفعه .
(۳) : تعداد فارغ التحصیلات سنه ۱۳۲۸ - (۱۰۰) نفر .
(٤) : تعداد فارغ التحصیلات سنه ۱۳۲۹ - (٤۲) نفر .
(٥) : تعداد فارغ التحصیلات سنه ۱۳۳۰ (۲۳) نفر .

مدیریت تجارتی :

خوانندگان محترم مسبوق خواهند بود که در سال ۱۳۲۵ موسسهٔ نسوان بعد از یك دوره توزیع البسه برای طلاب مکاتب و تاسیس کورس ها جهت بکار انداختن یك تعداد خانمها که بدوختهای نفیس مثل قندهاری دوزی و افغانی دوزی و هزاره دوزی و کاچ دوزی و گلدوزی ، شبکه دوزی ، تات دوزی ، تکه‌دوزی ، وغیره وغیره یك اندازه مهارت داشته وازحیث عدم وسائل نمی‌توانستند باصول کتلاك ونمونه درست بدوخت آنها اقدام بدارند وجهت کمك به آنها و بلند بردن سویه دوخت همچه خانم ها شعبهٔ تجارتی افتتاح گردید این شعبه سال بسال برعلاوه بلند بردن سویهٔ هنری تکه وتار وابریشم وهون و غیره مواد را از بازار آزاد دستیاب کرد ویك مفاد قناعت بخش را نیز برای کمك مصارف شعبات تعلیمی وخیریه وغیره بموسسه تقدیم نموده است این شعبه نسبت به اکثر شعبات موفقیت شایانی را حاصل کرده است چنانچه این خانمهای تحت اثر شعبهٔ مربوطه وهدایت آن ومطابق نمونه و کتلاك شعبهٔ تجارتی دوخت های نفیس کرده و در مقابل حق الزحمه معقول اخذ نموده اند در هر سال محصولات آنها در ننداری برای استفاده و مشاهدهٔ هموطنان عزیز عرضه گردیده است مصنوعات ایشان هرسال قبل از آغاز ننداری به معرض نمایش اعضای مشورتی و افتخاری موسسه قرارداد شده است وخانمهای محترمه تصدیق وتمجید نموده اند . امید است در آتی نیز وسائل زیاد برای پیشرفت این شعبه پیدا گردد ومهارت آنهارا دراین فنون مهمه بیشتر نمود .

مامورین اداری این شعبه :

۱- مدیره یك نفر رابعه خانم .

۲- کاتبه یك نفر مریم خانم .

اجراآت این شعبه از ابتدای تاسیس تاکنون .

۱- اجناسی که دوخته شده وبفروش رسیده (۴۰۰۰) قلم :

۲- تعداد اجرت کاران از ابتدا تا کنون (۹۰۰) نفر .

۳- مبلغ اجری که ازابتدا تاکنون بکار گران داده شده (۶۰۰۰۰) افغانی .

۴- اوراق نقدی وجنسی کارهای مذکور (۸۰۰۰) قطعه .

۵- فرمایشهای مردم که اجرا گردید (۱۰۰۰) قلم .

مدیریت قرار دادی :

مدیریت قراردادی انجمن خیریهٔ نسوان نظر به صوابدید مقامات ذی‌صلاحیت بتاریخ ۱ ، قوس ۲۹ بروی تشکیل ذیل تاسیس گردید .

۱- مدیره - ۱ نفر (میرمن حمیده) .

۲- سرکاتبه - ۱ نفر (میرمن رقیه) .

۳- کاتبه وکاتب - ۲ نفر (پیغله رابعه) وبناغلی عبدالفتاح .

۴- باشی خیاطی - ۱ نفر (بناغلی شیراحمد) .

۵- کارگر - ۳۰ نفر .

عامل مهمی که موجب تاسیس این مدیریت گردیده همانا فکرمعاونت وبکارانداختن یك تعداد زنان بی بضاعت وتکمیل احتیاجات دوایر رسمی دانسته میشود .

انجمن خیریهٔ نسوان توانست که ازیکطرف بوسیلهٔ این شعبه به تعداد (۵۰۰) خانم بی بضاعت وپریشان شهررا بصورت اجیر استخدام وآن‌هارا با اجرت معقولی بکار بیندازد .

وازطرف دیگر بادوائریکه احتیاجات شان بیك پیمانه بزرگتر بوده واجرای آن بیك مدت کوتاه ایجاب میشد همکاری نموده که ازین رهگذر دوائر مذکور به استفاده‌های آتی نائل گردیده اند :

۱- احتیاجات شان بوقت کم تکمیل گردید .

۲- احتیاجات شان به قیمت نازلتر تمام شد .

۳- معاملات ایشان از دکانها وقرار دادی های متعدد بیك موسسه رسمی و خیریه مربوط گردید .

اینك معلومات آتی بمقصد تصریح این همکاری ها ارائه می گردد :
درسال ۲۷ مدیریت قراردادی که جدیداً بکار آغاز نموده به اعمال (۱۶۰۰۰) پارچه ودرسال ۲۸و۲۹ (۳۲۰۰۰) پارچه ودرسال ۳۰ به اعمال (۲۰۸۹۷۶) پارچه رخت از قبیل دریشی خواب ، دریشی بهاری وزمستانی ساتری ، بالاپوش افراد ، روی جائی پوش بالش وغیره ازاین قبیل اجناس موفق گردیده واجرتیکه دربن مدت به کارگران داده شده مبلغ (۱۲۵۰۰۰) افغانی می باشد از احصائیهٔ مذکور برمی آید که اجراآت این شعبه سال بسال روبه توسعه بوده ودر سال جاری که هنوز اختتام نیافته (اوائل ماه جدی) اجرای کار وفعالیت چندین مثل بلندتر می باشد. امید است کهاین مدیریت پس از چند سال دیگر تماما احتیاجات دوائر مرکزی را تکمیل نموده وازاین رهگذر پیشرفت کاملی نماید .

مدیریت تحریرات، مامورین واوراق

خوانندگان گرامی شاید ازابتدای تاسیس موسسهٔ نسوان که به منظور پیشرفت سویه اناث ملحوظ نظر قرار دادهشده مطلع خواهند بود . این موسسه در سال ۱۳۲۵ - آغاز گردیده وبتدریج حتی المقدور چندین کورس تعلیمی در هرمسلك که ضرورت دیده شده افتتاح کرده وآن را افزوده است که هریك ازآن بنوبهٔ خودتاسیس ونتائج کار خودرا به جامعه تقدیم نموده اند ولی درضمن تاسیس کورس ها و سائر شعبات مربوطهٔ انجمن لازم دیده که باسم تحریرات وماموربن نیز یك اداره تشکیل واجراآت آنهم توسط مامورین اناثیه صورت بگیرد . روی همین منظور درابتداء شعبه باسم تحریرات مفتوح و درراس آن یك نفر سرکاتبه مقرر وحسب مطلوب در اجرای امور شعبهٔ مذکور داخل اقدامات گردید وقتاً که موسسه در ظرف هرسال درامور مربوطه پیشرفت و ترقی نمود طبعاً اجراآت ادارهٔ تحریرات هم وسیع تر وتشکیلات آن بزرگتر لازم می گردید از همین لحاظ درسال ۲۶- این شعبه ازسرکتابت به ماموریت تبدیل ولی در اواخر سال مذکور بهمین ترتیب اقدامات لازمه را مرعی ودرسال ۲۷- که موسسهٔ نسوان به پیشرفت بیشتر نائل وطرف اطمینان وتحت حمایت حکومت متبوعه قرارگرفت در اجراآت وتقرر مامورین مربوطه اناثیه آنهم توسعه بعمل آمد وتشکیل این شعبه هم ازحیث زیادت کار و اینکه یك تعداد ازنفری اناثیه خوبتر بتوانند در امور اداری واجراآت قانونی طبق سائر دوائر مملکتی بکارافتیده مهارت حاصل و از امور این موسسه بهتر رسیدگی نمایند شعبهٔمذکور بمدیریت توسعه یافته وبنام مدیریت تحریرات ومامورین مسمی ودرراس اداره

مدیریت مذکور هم یك نفر مدیره بایك نفرسرکاتبه موظف ساخته شدند وبعداز چندی دوسر کاتبه نیز مقرر گردیدند که ایفای وظیفه می نمایند درسال ۱۳۳۰ ازحیث اینکه ارسال ومرسولی دوائر ریاست باسائر دوائر مملکتی افزون گردیده لازم دیده شد که شعبهٔ اوراق نیز تاسیس گردد، واین شعبه هم تحت اثر مدیریت تحریرات تشکیل وفعلا اجرا آت مذکور حسب مقررات درجریان است . علاوه بر آن اشخاصی که فعلا مصروف کار می باشند ماشین تایپ بدسترس شان گذاشته شده چنانچه مامورها های مدیریت موصوف در مدت کمی به فن تایپستی مهارت حاصل وتماماً اجرا آت خود ها را بوسیلهٔ ماشین تایپ تحت عمل قرار داده اند .

امور مدیریت مامورین وتحریرات واوراق توسط مامورین اناثیه اجرا میگردد ودر آینده نیز امید است که بیاری خدای بزرگ این شعبه ازحیث کار واجراآت به پیشرفت های مزیدی نائل گردد وخانم هائی که درین شق اجراآت اداری را بعهده دارند قدم اولی را در آغاز آن بهتر برداشته اند وموفقیت کاملی نصیب شان گردید .
تشکیل اداری شعبه قرار آتی است :

(۱) مدیره یك نفر (میرمن حلیمه هاشمی) .
(۲) سرکاتبه یك نفر (پیغله عالیه رسولی) .
(۳) کاتبه اوراق یك نفر (پیغله آمنه نوروز) .
(٤) کاتبهٔ حاضری یك نفر (پیغله حبیبه)

اجراآتیکه از ابتدای تاسیس این موسسه درشعبهٔ تحریرات تحت اثر (میرمن حلیمه) مدیره تحریرات صورت گرفته قرار ذیل است .

۱ـ مکاتبیکه بداخل وخارج موسسه ودوائر دولتی از ابتدای تاسیس صادر و اجرا آت گردیده (۱۲۰۰۰) قطعه.
۲ـ مقرری عزل ونصب مامورین (۲۰۰) فقره .
۳ـ نومرهٔ مخصوصه شعبهٔ اوراق ازتاریخ تاسیس (۱۳۳۰) تقریباً (۱۵۰۰)
٤ـ ترتیب حاضری مامورین ازابتدائی تاسیس سنه (۱۳۳۰) تا کنون (۲۵) جلد
(۵) مامور هائی که باین شعبه تایپستی می نمایند (٤) نفر .

صورت خلص عائدات ومصارفات ازابتدای تشکیل انجمن خیریهٔ نسوان الی اخیر ۱۳۲۹ بقرار تفصیلات ذیل توضیحات داده میشود :ـ

الف: ۱۳۲۵ واردات عمومی ازدرك اعانه ها مبلغ ۲۵۰۰۰/۰ ـ افغانی

صورت مصارف . مشمول توزیع البسه طلاب بی بضاعت

و قرطاسیه تعلیمی طلاب مذکور.

«مبلغ ۲٤٦٨٦۰/۰

جمله در سر مایه ۱۳۲٦ آورده شد ۳۱٤۰/۰ «

ب ـ ۱۳۲٦ واردات عمومی درك اعانه ها ۲٦٥۱٤۰ ×
عائدات شعبات ۲۱٤٦٥/٥۹ «
باقی ۱۳۲٥ ۳۱٤۰/۰ «
) ۲۸۹۷٤٥/٥۹ «

مصارف:

۱ـ معاشات مامورین ۱۱۸۹٥۸ افغانی
۲ـ مصارف متفرقه وقرطاسیه
بشمول مصارف خریه ۹۸۰۹٦ «
) ۲۱۷٥٤۰/۰ افغانی

باقی بسرمایه ۱۳۲۷

افزوده شد ۷۲٦۹۱/٥۹ افغانی

ج ۱۳۲۷ ۱ـ درك اعانهٔ حکومت متبوعه ۲٥۰۰۰۰/۰
۲ـ درك بانك ملی از صندوق خیریه ۲۰۰۰۰۰/۰
) +٤۰۰۰۰۰

۳ـ درك عائدات شعبات ٥٥٤۰۸/٥۰
٤ـ باقی ۱۳۲٦ ۷۲٦۹۱/٥۹
) ۱۲۸۰۰/٥۹ «

جمله ٥۲۸۱۰۰/٥۹ «

مصرف

۱ـ معاشات مامورین ومستخدمین ۱۹٥٤۷٥
۲ـ مصارف متفرقه وقرطاسیه
وکرایه ها بشمول مصارف خریه ۱۲٤۸٦۰/۹
) ۳۲۰۳۳٥/۹ «

باقی بسرمایه ۱۳۱۸ افزود شد ۲۰۷۷٦٥/٥۰

د ، ۱۳۲۸ درك اعانه حکومت متبوعه مبلغ ۲۰۰۰۰۰/۰ +
درك اعانه بانك ملی از صندوق خیریه « ۲۰۰۰۰۰/۰ «
) ۲۰۰۰۰۰/۰ +

عائدات شعبات داخلی. « ۸٤۲۱۳/٥۰ «
باقی ۱۳۲۸ « ۲۰۷۷٦٥/٥۰ «
) ۲۹۱۹۷۹/۰ «

+ ٦۹۱۹۷۹/۰

مصرف معاشات مامورین ومستخدمین ۱۴۳۲۳۷/۹۳ »
مصرف متفرقه وقرطاسیه و کرایه) ۳۲۸۰۵۶/۵۶ »
بشمول مصرف خیریه ۱۸۴۸۱۸/۶۳ »

پرداخت حمایه اطفال سرمایهٔ ۱۳۲۹ ایرادشد ۳۶۳۹۲۲/۴۴ »
۱۶۳۰۰۰ »

۵۲۶۹۲۲/۴۴ »

س : ۱۳۲۹ ازدرك اعانهٔ حکومت متبوعه مبلغ ۲۰۰۰۰۰/۰ »
ازدرك اعانهٔ بانك ملی ازصندوق خیریه « ۲۰۰۰۰۰/۰ ») ۴۰۰۰۰۰/۰ »

عائدات شعبات داخلی « ۱۳۱۴۳۲/۰ »
باقی ۱۳۲۸ « ۵۲۶۹۲۲/۴۴ ») ۶۵۸۳۵۴ »

۱۰۵۸۳۵۴ »

مصارف ۱ـ معاشات مامورین ومستخدمین ۱۶۹۸۳۳/۳۰
مصارف متفرقه و کرایه وقرطاسیه) ۳۰۱۲۶۵/۶۳ . »
بشمول مصارف خیریه ۱۳۱۴۳۲/۳۳

باقی سرمایه ۱۳۳۰ ایراد شد ۷۵۷۰۸۸

۷۵۷۰۸۸/۸۱ »

طوریکه دیده میشود از۱۳۲۷ که واردات موسسه درقسمت امدادها واعانه ها شکل ثابت تر بخود گرفته وبالمقابل عائدات شعبات موسسه ازشقوق تجارتی وغیره در اثـــر مجاهدت کارکنان آن بعمل آمده روز افزون بوده و موسسه توانسته اســت مصارف توسعهٔ شعبات وخدمات اجتماعی خویش‌را بدون مطالبه امداد مزید تکافو نماید .

وهم حکومت متبوعه جهت تعمیرات اساسی مرکز موسسه وشعبات تعلیمی و تالار بزرگ کنفرانس های آن ازیکطرف در بهترین حصهٔ شهرنو متجاوز از چهار جریب زمین طور اعانه از وزارت جلیله معارف اعطاء و برعلاوه تاکنون در حـــدود مبلـــغ بیست لك افغانی جهت تعمیرات مذکور از پول دیپو منظوری داده ممکن است در حدود همین مبلغ درسال ۱۳۳۱ نیزطرف ضرورت‌واقع وآنهم ازطرف حکومت متبوعه باساس فیصله که بعمل آمده برای تکمیل عمارات مذکور عنایت گردد .

رایورتاژ مصور : سید عزیزالله :

فابریکه قندسازی بغلان

درپرج ثور سال ۱۳۱۷ شرکت قندسازی شروع بکار کرده بعد از نشر اعلان فروش اسهام وانتخاب هیئت مدیره وتشکیلات ادازی اساس نامهٔ تحت پنجاه وهفت ماده ترتیب وبعد ازامضای هیئت مدیره بغرض استحصال منظوری بوزارت اقتصاد ملی تقدیم ومنظوری آن را حاصل کردند .

(بناغلی عزیزالله خان)

درین سال ازسرمایه سی ملیون افغانی هجده ملیون جمع شده وفیصد هفتاد وپنج اسهام شرکت قندسازی را بانك ملی خریداری نمود .

در سال ۱۳۱۸ و۱۳۱۹ یك ملیون وسه صدو هشتادو دو هزار افغانی دیگر نیز سهم فروخته شده فعلاً مجموعه سرمایه شرکت قندسازی (۸۲۸۶۸۲۰۰۰) است .

اینك صورت اجراآت چندین ساله آنرا جهت اطلاع خوانندگان عزیز بدوحصه تقسیم وخلاصه آنرا عرض میکنیم :

شاید مطالعین گرامی مسبوق باشند که بغلان موجوده چندسال قبل یك دشت چپه زار وخرابهٔ بی نفوس بود ویا واضح تر بگوئیم ازنیستان ها وزمین های ناهموار تشکیل یافته بود . ولی چون زمین های وسیعی درحدود شصت هزار جریب به اطراف ونواحی آن وجود داشت که بعد ازاصلاح نهر آب فراوان درآن موجودمیشد . قشلاقهای چهاردور آن دارای نفوس کافی بود لهذا از هرحیث موقعیت آنجا به انتخاب مهندسین ومتخصصین واولیای حکومت وبانك ملی برای نصب ماشین موزون ومناسب قرار داده شد

مسلم است که درچنین دشت های خاره که از مرکز کابل ودیگر و لایات مدنی دور افتاده است درابتدا پلان وپروژه یکشهر مدنی وصنعتی‌را عملی ساختن چه مشکلات وتکالیف پیش‌رو دارد . ولی در حصه فابریکه قندسازی حکومت ترقی خواه و اولیای بانک‌ملی مساعدت‌های بسیاری نمودند وبمامورین شرکت قندسازی موقع دادند تادر مقابل تمام مشکلات باروح قوی اقدامات موثری درانجام پروژه وپلان مرتبه بنمایند ، مدیریت صناعتی بانک‌ملی امور بغلان‌را به‌پنج حصه منقسم نمود .

۱ـ تورید ماشین ها وآلات فابریکه .
۲ـ نصب وبسته کاری آن .
۳ـ سرشتهٔ حمل‌ونقل .
٤ـ انتظام حمل‌ونقل لبلبو .
٥ـ تهیهٔ عمله واشخاص صادق وجدی برای پیشرفت کار .

بعد ازسخنرانی‌های فوق شرکت بحضور بزرگان وموسفیدان بغلان شروع بکار نموده قبل ازهمه بکار تعمیر آغاز کردند باقلت نفوس برای انجام این امر کار آسانی نبود وانجام این کار مشکلات وتکالیف زیادی‌را ایجاب می نمود .

درقسمت تهیه‌عمله والاحضرت محمدهاشم‌خان سابق صدراعظم توجه ومساعدت و معاونت نمودند واین مسئله مشکل حل وروزانه دوهزارنفر عمله کار میکردند .

درظرف دوسال و دوماه تمام امور عمرانی مذکور انجام وبتاریخ ۳۰ برج عقرب ۱۳۱۹ فابریکه بغلان بدست والاحضرت محمد هاشم خان افتتاح گردید .

درسال ۱۳۱۸ جنگ اروپا شروع گردید و درسال ۱۳۲۰ بامور اقتصادی مملکت اثر این جنگ واضحاً احساس گردید .

ازیکطرف جهت تورید مازوت مورد سوخت فابریکه ودیگر سامان ولوازم آن دچار مشکلات گردیدند وازجانب دیگر از قلت پطرول وکمی موتر وسامان آن درامور ترانسپورت فابریکه قند سکتگی وارد گردید ودرفصل معین ۱۳۲۰ که باید لبلبورا ازفاصله ۲ الی ۲٦ میل بوسیلهٔ موتر بفابریکه میرسانیدند به اندازهٔ کافی پطرول وموتر وجود نداشت ، درین وقت بازدست مساعدت حکومت جانب شرکت قند دراز شد ومال مواشی از قبیل شتر ، اسپ و مرکب بتعداد کافی تهیه وطرف استفاده قرار گرفت وازهمان زمان الی فصل چهارم (سال ۱۳۲۲) حمل‌ونقل لبلبو بذریعه شتر بعمل می آمد .

عمارانات فابریکهٔ قندسازی در بغلان صناعتی

صحن فابریکهٔ قند و عمارات مربوطه آن

دور نمای عمارات فابریکه و ذخایر لبلبو

ذخایر لبلبو در جوار سیلو های پهلوی فابریکه

گوشهٔ از عمارت شرکت قند سازی

باید متذکر شویم که درین وقت مشکلات شرکت قندسازی علاوه شد ، زیرا از یکطرف نفر بیشتر برای اجراء این کار موظف گردیدند و ازجانب دیگر نسبت به کرایه موتر پول زیاد مصرف میشد . ولی چیزیکه شرکت قندسازی را باین اجراآت و ادار میکرد همانا این مفکوره بود که میدانست این پول [تقریباً دوازده لک افغانی] به کیسه کسبه وافراد همین مملکت ریخته بهزندگانی آنها بیشتر خدمت بهسزائی می کرد .

مشکلات دیگری که ازتجربه سالهای اول بهشرکت واضح گردیده بود هما ناموضوع تیل مازوت ویابزبان دیگر [فرنسل آیل] بود . این روغن سالهای اول بهر سال ازهفتصد الی یکهزارو دوصدتن مصرف شده بود . دربنجا سنجیده شد که آینده ممکن است زرع لبلبو زیاد وبهتدارک دوهزارتن نفت ضرورت پیش شود . بعد ازآنکه مشکلاتی درسال ۱۳۲۱ ومخصوصاً خطراتی درسال ۱۳۲۲ نسبت خریداری واخذ لایسنس وتوريد مواد مذکور بشرکت مواجه شد واشکالات زیادی درسال ۱۳۲۳ احساس میشد لهذا شرکت قندسازی وشعبه صناعتی بانك ملی تصمیم گرفت که فابریکه بغلان را آینده بواسطه ذغال سنگ معدن کرکر بکار اندازد .

دراثرهمین مفکوره پیشنهاد مفصلی بحکومت تقدیم ومنظوری و معاونت های معنوی آنرا حاصل کردند . دراینجا که مواد سوخت فابریکه ازنفت به ذغال سنگ مملکت خود مان تبدیل شد به ماشین وسامان مخصوص ضرورت حس گردید . درین موقع باریك هیچ ممکن نبود که سامان مورد ضرورت فابریکه از خارج تهیه گردد ، خوشبختانه مدیریت عمومی صناعتی بانك ملی بهجدیت تمام بهمشوره متخصصین سکودا ازفابریکه های حکومتی وملی مرکز کابل ماشین وسامان لازمه را تدارك وذریعهٔ مامورین شرکت قندسازی بفابریکه بغلان رسانیدند .

تهیه تخم لبلبو :

مسلم است که صنعت قندسازی بههمان اندازه که به توريد سامان وآلات فنی نیازمند است بههمان پیمانه بهترقی زراعت وتهیه مواد خام یعنی لبلبو نیز احتیاج شدید دارد . چه درمملکتی که صنعت قندسازی وجود نداشته باشد لبلبو وتخم لبلبو هم بهپیمانه لازمه دستگیری نمیکند . و چون این صنعت رواج پیدا کرد طبعاً به تخم لبلبو هم احتیاج حس میشود که اگر به اندازه لازمه طرف استفاده قرارداده نشود لطمهٔ بزرگی بهکار عایدمی کند . ازاوایل کار الی سال ۱۳۱۹ انتظام زراعت لبلبورا نیز شرکت قندسازی وظیفهٔ خود قرارداده جهت زرع لبلبو در سال ۱۳۱۸

هشتاد تن تخم لبلبو ازمملکت چکوسلواکیه ودرسال ۱۳۱۹ (۱۲۰ تن) از مملکت جرمن وامریکا ودر سال سوم ۱۳۲۰ شصت تن تخم ازامریکا وارد کرد که بهزارعین رایگان تقسیم شد . درسال ۱۳۱۹ فارم زراعتی ازطرف حکومت دربغلان تشکیل وامور زراعتی را تحت اجرا گرفته یك حصه تکلیف شرکت را کم کردند بعداً درفارم زراعتی شرکت قندسازی برای تخم گیری درداخل وطن باقدامات امتحانی شروع کردند .

اولاً درسمنگان بهنظریهٔ متخصصین زراعتی امتحان بعمل آمد . درسال ۱۳۲۱ تخم لبلبو درآنجا زرع وبرای قلمهشانی ۱۳۲۲ نگهداشته شد . درسال ۱۳۲۲ ازبذر وقلمهٔ مذکور به اندازهٔ (۲۰) تن تخم لبلبو بدست آمد . برای سال ۱۳۲۳ پنجصد جریب زمین رادرسمنگان برای تخم گیری مخصوص قرار داد، وقلمه لبلبو ازحاصلات ۱۳۲۳ ازطرف شرکت داده شد تادرسال ۱۳۲۳ بهکار انداخته شود . رویهمرفته امید می رفت که از جملهٔ هزار جریب زمین یکصد و شصت تن تخم لبلبو حاصل گرفته شود که برای سه سال آینده کفایت خواهد کرد . در سال ۱۳۲۲ برای سال ۲۳ بیست تن تخم لبلبو در سمنگان موجود بودهشتاد تن دیگر ازامریکا خریداری ودر اواخر سال ۱۳۲۲ ذریعهٔ ریاست زراعت به بغلان نقل داده شد .

درآن وقت شرکت قندسازی تصور نمود که ازتخم لبلبو داخل وطن احتیاج خود را رفع کرده میتوانیم وباین طریق اجراآت مهم منافع شرکت قند وهم نفع طبقهٔ زارع مدنظر بود . ویك احتیاج مهم وبزرگ فابریکه ازخارج رفع گردید .

این بود خلاصهٔ اجراآت وفعالیت های فابریکهٔ قند سازی درسالهای اول ، اما درشق زراعت لبلبو درآنوقت هنوز مشکلات ونواقص زیاد درپیش داشتند وبرای تکامل امور وفایق شدن برمشکلات قدمهای سریع برداشته میشد ونظریه داشتند که باید فابریکهٔ قندسازی نود روز گردش نماید وبرای سیر وگردش نود روزهٔ آن شصت هزار تن لبلبو مورد ضرورت بود ولی زمین های موجودهٔ آن وقته بغلان درحدود شصت هزار جریب بوده و در هر سال ازطرف ریاست تنظیمه آن ولا پانزده الی بیست جریب زمین برای زراعت لبلبو انتخاب میشد درآن وقت ازتجربه چهارسال اول معلوم میشد که از زمینهای مذکور درسال اضافه ازسی هزار تن لبلبو حاصل گرفته میشود . از سال ۱۳۲۱ الی سال ۱۳۲۳ شرکت قند باشعبهٔ صناعتی بانك ملی و ریاست تنظیمه قطغن مذاکره نمود که زمین های جدید برای زرع لبلبو بدست بیارند . چنانچه در اثر مفاهمه و کوشش های مداوم ریاست تنظیمه باین نتیجه رسید که نهر اجمیر را وسعت داده وتحت زراعت آورده برای زمین های خشك آبه آب رسانده وجهت خشك کردن باتلاقها اقداماتی نماید .

ترانسپورت تفاله لبلبو درخارج عمارت فابریکه که جهت خوراکهٔ حیوانات
طرف استفاده قرار داده میشود .

لفت نقل چونه به داش پخت چونه

برای حفر نهر گورگان که زمین های وسیع ومستعد برای زرع لبلبو درتحت آن میباشد اقداماتی بعمل آمد . این اقدام نیك درآن وقت شرکت قندسازی را نوید بخشید ویقین نمودند که آهسته آهسته این نواقص زراعتی رفع و فابریکه به تکامل خود میرسد ونیمهٔ احتیاج افغانستان عزیزرا ازشکر خارج مرفوع ساخته آنرا مستغنی میسازد.

برای پیشبرد امور وتنظیم کارها درمرکز وولایات اقدامات ذیل بعمل آمد :

اول درمرکز وولایات حتی در حکومتی های محلی تمام افغانستان یك نمایندگی بنام نمایندگی قند سازی باز گردید تا اهالی هرمنطقه به سهولت بتوانند شکر خریداری کنند وهکذا مالکان موترومسافرین درهرمحل ازنمایندگی ها پطرول وروغنیات موتررا بقیمت معینه خریداری نمایند . دوم احتیاجات تمام افغانستان را ازشکر وپطرول سنجیده برای تهیهٔ آن اقدامات لازمه بعمل آمد . قبل از جنگ اروپا از نقطهٔ نظر تجارتی ازدوران سرمایه کار گرفته مصارف یك ساله بتدریج خریداری وبه مراجعش رسانیده وبصورت آزاد برای فروش بدسترس اهالی گذاشته میشد . در وسط سال ۱۳۱۹ که جنگ دنیا دورهٔ یك ساله را طی کرد و به اقتصاد افغانستان طبعاً تاثیر بارزی نمود شرکت قندسازی درصدد چاره برآمده وبرای ذخیرهٔ قند وشکروپطرول توجهزید مبذول داشت . شرکت قندسازی ازاول سال ۱۳۳۰ شروع بکار نمود ولی مشکلات زیادی ازقبیل قلت سرمایه وفقدان وسایل لازمه مانع عزم شرکت گردید. باوصف آن شرکت فعالیت نموده بااولیای امور بانك ملی مشوره نمود وعند اللزوم ذریعهٔ ریاست بانك ملی باوزارت اقتصاد و اولیای امور حکومت نیز مشوره نموده هدایات لازمه حاصل کرد . حکومت مهربان که به کار و فعالیت این موسسه دلچسپی داشته ودارد از یکطرف پنجاه لك افغانی اعتبار قرضه را برای قندسازی بد افغانستان بانك اعطا فرمود و از جانب دیگر بانك ملی در کریدت اعتبار قرضهٔ قند سازی وسعت وتسهیلات را رویکار آورد وشرکت قندسازی توانست خدمتی را که ازآن توقع می رفت انجام بدهد . قرار یاد داشتهای شرکت قند سازی درآن سال اهالی افغانستان باوجود مشکلات دنیا از حیث تیل پطرول وقندوشکر احتیاجی احساس نکردند دربرج ۳ سنه ۱۳۲۰ فروش پطرول درهند تحت کنترول حکومت آمده وقیود راجع بهلایسنس وصدور آن گذشته شد . درجوزای سال ۲۱ شکر نیز در هند زیر کنترول وقیود حکومت درآمد ، بعد ازآن مشکلات زیاد برای شرکت قندسازی پیش شد ولی باهمه مشکلات بکار خود دوام داد . دراینجا احصائیهٔ شش ساله قند وشکر را به خوانندگان عزیز تقدیم مینمایم . تابه این امر اطلاع

حاصل کنند که در زمان قبل از جنگ عمومی فروش آزاد بوده و در زمان جنگ دورهٔ بحرانی اقتصاد ازصرفه جوئی کار گرفته شده است .

سال- فروشات قند وشکر به تعداد صندوق وبولک

سال	قند		شکر	
۱۳۱۷	۶۳۱۱۷	صندوق	۱۰۱۷۱۲	بولک
۱۳۱۸	۴۱۱۹۲	»	۱۳۰۱۰۱	»
۱۳۱۹	۲۷۲۶۵	»	۱۱۸۹۹۰	»
۱۳۲۰	۳۲۶۰۳	»	۱۱۴۱۵۲	»
۱۳۲۱	۷۴۳۴	»	۶۵۸۳۸	»
۱۳۲۲	۸۲۷	»	۴۷۰۱۹	»

خوانندگان گرامی ازاحصائیهٔ فوق به این نتیجه می رسند که کنترول فروش قند وشکر ازسال ۱۳۱۷ شروع ودورهٔ بحرانی شرکت نیز ازهمین سال آغاز شده است.

شرکت قندسازی دربارهٔ معاملات پطرول وروغنیات موتر وغیره الی سال۱۹ احتیاجات خودرا ازخارج تهیه نموده ویك قرار دادی باکمپنی برماشل داشت درسال ۱۹ برای حفظ ما تقدم نه بندهٔ ازطرف شرکت قندسازی به کراچی رفته قراردادی باکمپنی برماشل وکمپنی ستندردایل برای مدت طویلی عقد ودر عین‌حال سامان های لازمه تانك و پمپ واسباب و لوازم آنرا جهت رفع احتیاج خریداری نموده الی وسط سال ۱۳۲۰ پطرول کارآمد افغانستان بدون چون وچرا ازکمپنی مذکور وارد میشد دربرج سنبله ۱۳۲۰ که پطرول تحت کنترول حکومت آمد حسب پیشنهاد بانك ملی و مساعدت و زارت امور خارجه مقدار معینی بنام احصائیه ماهوار وسالانه ازطرف حکومت هند برای حکومت افغانستان منظور گردید . اینك احصائیهٔ فروش پطرول و موبل آیل . قررا ذیل تقدیم است !

سال	مقدار فروش پطرول		مقدار فروش موبل آیل .	
۱۳۱۷	۱۷۲۹۶۹۳	گیلن	۸۸۹۳۹	گیلن
۱۳۱۸	۲۰۶۲۱۱۸	»	۹۷۷۸۳	
۱۳۱۹	۲۲۶۱۶۰۹	»	۱۳۰۱۵۲	
۱۳۲۰	۱۶۱۸۵۹۷	»	۱۲۰۷۸۱	
۱۳۲۱	۷۶۰۴۳۵	»	۱۰۳۴۵۲	»

برعلاوه احصائیهٔ فوق قرار تشریحات ذیل خلاصهٔ بیلانس های پنج ساله که عبارت ازسال ۱۳۱۷ الی سال ۱۳۲۱ است تقدیم میشود .

سال	مفاد به سنجش فیصد بروی سرمایه	تادیه فیصدی برای شرکاء	باقیمانده فیصد
۱۳۱۷	۲۰/۲۹	۱۱/۰	۹/۲۹
۱۳۱۸	۱۵/۱۹	۱۲/۰	۳/۱۹
۱۳۱۹	۱۸/۶۶	۱۲	۶/۶۶
۱۳۲۰	۲۱/۱	۱۲	۹۱/۱
۱۳۲۱	۸/۵	۱۲	۳/۹۰

پول باقی ماندهٔ منافع مطابق باساس نامه وامتیازنامه برای توسعهٔ صنعت قند سازی بنام ذخیره جمع شده بودولی بایداظهار کرد که چون بیلانس هرسالهٔ شرکت قند سازی به ملاحظهٔ هیئت تفتیش حکومت میرسد بیلانس مرتبهٔ ریاست قند سازی را کـه هیئت تفتیش حکومت ملاحظه نمود بعض ازدرکت آن را حق حکومت قرار داد .

ج : وضع بحرانی شرکت قند سازی ازسال ۱۳۲۰ آغاز و در سال ۱۳۲۱ تا ثیرات زیادی وارد کرد . ازیکطرف پول‌سرمایه جمع شده که بیست وهشت ملیون وشش صدهزار افغانی بود اکثر آن بقیمت ماشین و تعمیرات بغلان واثاثیهٔ تانک وپمپ وجایداد منقوله شرکت بصرف رسید وپول جزوی برای دوران تجارت باقی ماند . از طرف دیگر برای ذخایر قند وشکر بصورت کافی و پطرول وموبل‌آیل یک اندازه پول لازم بود .

زیرا خدمت مملکت و رفع ضرورت ملت ازحیث قند و شکر وچلش موتر امر لازمی وقابل اهمیت شناخته شده پس ناچار شرکت قند سازی از قرضه کار گرفت . از جانب دیگر فروش تحت کنترول درآمد واموال ذخیره شده در اثر چنین سکتگی درتجارت منافع کم بدست می آید گزشته از آن از منافع که‌در بالا بنام قرضه ذکر نمودیم تکت پولی هم تادیه میگردید بنا برآن منافع بسیار جزوی باقی می ماند . از طرف دیگر انضباط وکنترول شکر تمام افغانستان امور حسابی را وسیعتر ساخت و بودجهٔ مصارفات بلند رفت . این بحران اگر دوام میکرد ممکن بود منافع بکلی سلب ومنتهی مصارفات را تکافو می نمود .

بازهم درآن وقت نسبت به وضعیت دنیا بایست ذخیرهٔ شکر اضافه تر میشد. چنانچه تا یک اندازه همین طورهم شد ریاست بانک ملی درهرماه چهارصد تن‌شکرلایسنس داشتند که باید از هند خریداری می کردند .

باید عرض شود که شرکت قند سازی از جایداد غیر منقوله برای‌رفع حوایج خویش وخدمت به مملکت درقلات وسپین بولدک وگرشک و دوراهی منزل باغ قندهار وفراه و جلال آباد وگردیز وبغلان یک‌یک نمایندگی عصری را بعدازخریدن زمین تعمیر نموده که

امروز مامورین موظف این وظیفه باسامان واسباب تحویلی خود در آنـجا ها رهایش میکـنند وبه هریك نمایندگی اطاق دفتر وتحویل خانهٔ شکر وتحویلخانهٔ موبل آیل موجود و باندازهٔ لازمه تانك وپمپ پطرول در آن حدود نصب است . چند سال قبل یك تعمیر قشنگ وزیبا درهرات ساخته شده وگاراج وسیع در سنه ۱۳۲۲ قندهار تهیه و تعمیرات لازمه آن اصلاح وفعلا مدیریت قند سازی قند هار ومامورین پطرول مرکزی ومامورین فروش شکر درآنجا توقف دارند چندی قبل بیست وهشت هزار بوری شکر در آنجا گدام بود وهم درسال ۲۲ تعمیر موجودهٔ شرکت قند سازی و انحصار موتر و شرکت سرویس باتمام گدام ها وملحقات آن خریداری شده یکحصهٔ آن برای انحصار موتر و شرکت سرویس بکرایه داده شده باقی عمارات وگدامها کارآمد خو د شرکت است .

برای اینکه خوانندگان عزیز فهمیده بتوانند که دریك سال چه اندا زه پول را به خریداری ومصرف شکرشرکت قندسازی بخارج صرف کرده اینك قرارذیل مینگاریم:

مجموع شکرخریداری‌هندبه لین پشاور: مجموع پول قیمت قیمت کلدار به افغانی

۰/۳۵۸۷ تن‌مساوی(۳۵۴۰۶) بوری ـ خریداری به کلدار

(۰/۰/۱۸۵۵۶۷۴) کلدار۰/۷۴۲۲۶۹۹ـ افغانی

مصارف کرایه ومحصول‌وغیره ـ ـ میزان عمومی

۲۶۸۷۱۰۴ـ افغانی ۱۰۱۰۹۸۰۳ـ افغانی

برعلاوهٔ شکر یك مقدار قند خشتی از خریداری سال ۱۳۱۸ بنظریهٔ او لیای امور حکومت درسمت مزار شریف اندخوی وغیره نواحی ذخیره شده بود درسنه ۱۳۲۳ مقدار ۵۷۴۹ سیر درمرکز کابل وولایات ازقند خشتی بفروش رسیده که گویا بدوران جنگ پنج ساله قند وشکر درافغانستان باندازهٔ که از طرف حکومت احصائیه معینه داده شده بود بسهولت برای هرشخص رسید وهمه استفاده کردند . درینجا باید اعتراف کنیم که درقسمت ترانسپورت‌ریاست حمل‌ونقل شکررا ازخارج بداخل‌حمل‌نموده و ازمرکز بهرنقطهٔ افغانستان مطابق هدایت حکومت مهربان رسانیدند ودرین‌مورد بشرکت قندسازی معاونت وهمکاری خودرا دریغ ننمودند .

شق پطرول :

شرکت قندسازی در توریه پطرول وروغنیات موتر وانتظام تانك ها وتهیهٔ‌پرزه جات وسامان پمپ ها اقدامات موثری نموده ، پطرول را همواره ازخارج بداخل وارد کرده وبهر منطقه رسانیده فـرو شات را بقرار حواله های مدیریت عمومی حمل و نقل تحت کـنترول گرفته وبه هدایات حکومت اجراء می‌نمود وذخیرهٔ روغنیات لازمه را پیش بینی

ذخایر لبلبو در جوار فابریکه

داش چونه فابریکه و ترانسپورت تفاله لبلبو

داش چونه فابریکه و قسمت غربی آن

مزرعه لبلبو در سمنگان برای تخم گیری

نموده همچنان پول فروشات نمایندگی های مربوطه بمراجعش تحویل داده شده که از رهگذر معاملهٔ پطرول و روغنیات موتر هیچ یك معطلی درکار که موجب شکایت اشخاص شود وارد نشده در سال ۱۳۲۳ راجع به تورید تیل خاك با کمپانی های پطرول خارجه که معامله داران شرکت قند بودند اقدامات صورت گرفته و کمپنی های مذکوره هم درنتیجه اقدامات شرکت قند قانع گردیدند که تیل خاك راهم به مثل پطرول ذریعهٔ هیئتهای خود قند سازی معامله وقرار داد بدارند وقتیکه اقدامات مذکور صورت گرفت حکومت ارتباط آنرا بشرکت قند سازی لازم دید وبوزارت اقتصاد ملی هدایت لازمه داده شد وزارت موصوف موضوع را به مجلس عالی شورا پیشنهاد نمود موضوع ارتباط تیل مذکور مراتب خودرا از هردو مجلس عالی طور مثبت طی نموده فرمان منظوری آن صادرشد.

از کمپنی های برماشل استندرد و یکم آئل که معاطه دار پطرول بود ضرورت های خودرا خریداری کرده واکثر حصهٔ آنرا در تانك های لاری وبرخی را در بیرل وپیپ بوطن وارد نمودند و بتمام نمایندگی های فروش پطرول ذریعهٔ تانك وپمپ زمینی وپمپهای خورد وکلان برای فروش و استفادهٔ اهالی گزاشتند تا مانند پطرول و روغنیات موتر بامفاد فی صد دوازده بفروش برسانند که از یکطرف به عموم اهالی افغانستان خدمت نماید و از جانب دیگر تجارت موسسهٔ قند سازی وسعت یابد شرکت قند سازی در سال ۱۳۲٤ نتوانست که تعمیر نمایندگی پطرول چهاریکار را تکمیل وبرای تانك پلخمری دوجریب زمین از بلدیهٔ آنجا خریداری و تانك سابق را با یك تانك پنجهزار گیلنه جدید در زمین جدید دفن و بکار انداخت وهم در اندخوی زمین خریداری نموده وبه تدارك وخریداری مصالح لازمه برای آغاز کار تعمیر داخل اقدامات گردید که تاا کنون ازتعمیر آن استفاده مینمایند.

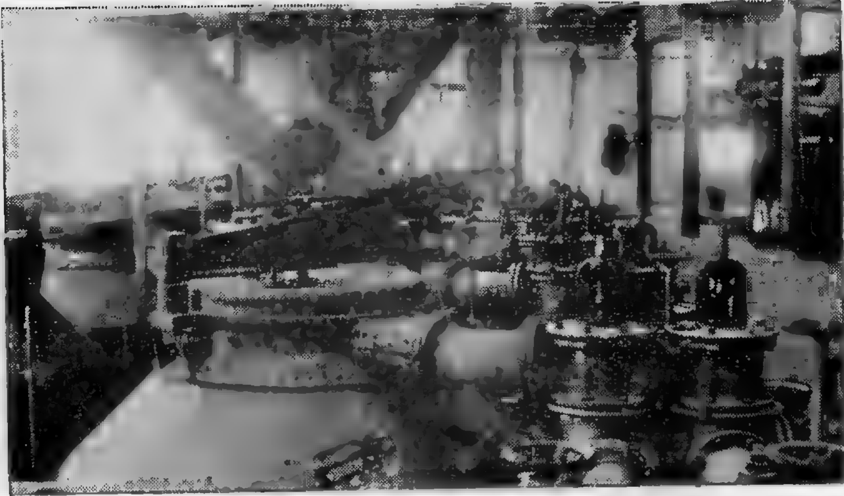
شرکت قندسازی تمام محاسبات مرکزرا یومیه واطراف را عندالورود وارسی کرده ودرولایاتی که نفر کنترول علحیده داده شده بود شعبات مؤظف بیلانس های خود را درخود ولایات ترتیب وبعد ازکنترول حینیکه بمرکز میرسید اصل بیلانس را مدیریت عمومی کنترول وارسی کرده داخل بیلانس عمومی خود می کرد.

مشکلات فابریکه:

قبل ازآغاز دورهٔ پنجم کمپاین فابریکهٔ بغلان، بشاغلی محمدعتیق‌خان رفیق دربغلان به مشوره وهمکاری یکنفر خارجی (مدیر تخنیکی سکودا) وباقی نفری کمپنی سکودا که مؤظف به این کار بودند بعد ازامتحان مختصر وباتفاق مامورین شرکت قندسازی بتاریخ ۲٤ عقرب سال ۱۳۲۳ فابریکه را بسوخت ذغال معدن کرکر بکار

انداخته والی ۲۰ دلو تاوقفهٔ چند روزه بصورت اطمینان بخش کار کردند اما این امر قابل تذکر است که از یکطرف دورهٔ کمپاین بواسطهٔ کورهٔ بخار وداش های سوخت ذغال ازوقت معینهٔ خود یك ماه تاخیررا ایجاب می‌نمود واز طرف دیگر خلاف عادت زمستان سال ۱۳۲۳ شدت برودت را اختیار وبعد ازنزول چند برف باری وقفه‌های مختصری ازنرسیدن مواد خام درجریان فابریکه رخ داد به تعقیب آن سردی وبرودت شدید تر گردید حتی جوی‌ها وحوض های فابریکه منجمد ویخ بندی‌شد وچندروز مسلسل ومرتب فابریکه بکلی توقف نمود . بعدازخوبی هوا وشکستن یخ بندی ها رسیدن لبلبو کار باز جریان یافت ودوباره فابریکه گرم شد وشروع به کار وفعالیت کرد . این شدت خنك وسردی هوا تنها سبب وقفه نشده بلکه درحمل و نقل لبلبو و تهیه آذوقه ومصرف محروقات وبدست آوردن آذوقه ومحروقاتیکه متزاید ازذخیره موردضرورت بود حتی درکار زارعین وماموررین وعمله نیز صدمه رسانید وبالاخره حیوانات ومال مواشی که برای حمل‌ونقل لبلبو جمع شده بودند ازپا افتدد ویك تعداد زیاد آن‌ها سقط کردند وقریب بود یك‌مقدار زیاد لبلبو درحدود هشت الی ده‌هزار تن بواسطهٔ مشکلات رسانیدن ونابود شدن مال مواشی در بیرون نزد زارعین مانده شرکت قندسازی پول قیمت آن را بازارعین بپردازد .

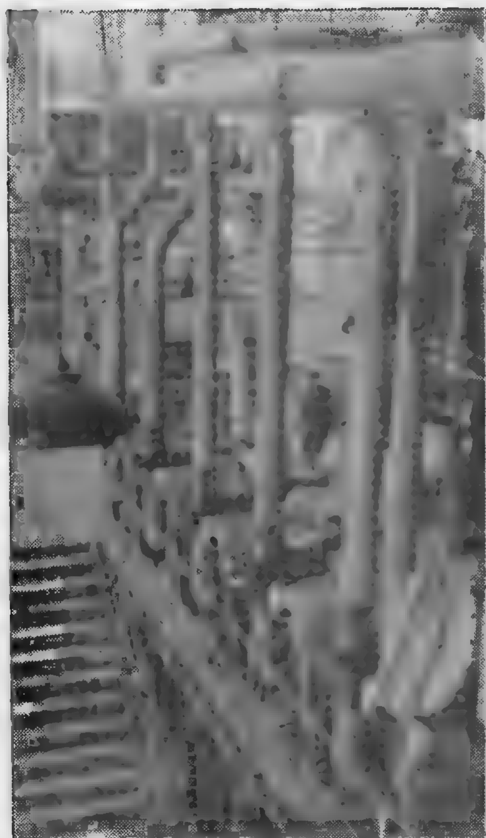
درین وقت رئیس تنظیمیه باتفاق شاغلی محمدعتیق‌خان باارباب ووکلای کرایه‌کشان وماموررین ودریوران جرگه کردند واین خسارهٔ بزرگ را که به مفاد عمومی صدمه می‌زد طوریکه لازم بود ذهن نشین مردم نموده وآنهارا بیك اتحاد برای معاونت باین کار رهبری کردند وبالاخره جرگهٔ مذکور تصمیم گرفت که مقدار باقی ماندهٔ لبلبو بهروسیدهٔ شود بفابریکه رسانیده شود و ازآن کار بگیرند وهم بامدیر تخنیك نمایندهٔ کمپنی سکودا مستخدم شرکت قندسازی مشوره های فنی بعمل‌آمد تا ازروی فن‌لبلبوهای یخ‌زده طوری استهلاك شود که بماشین های کلان لطمهٔ عاید نکنند وهم‌ازگرمی آینده که سبب خرابی لبلبو می گردد جلوگیری بعمل آید سپس باتفاق عموم مفکرین این فن درکشیدن لبلبو اززمین ، وپرکردن دربوجی ها وحمل بموترواشتر وبالاخره خالی‌کردن درسیلوها برای این همه کارها که بسرعت اجراء شود به هزار نفر مرد کار ضرورت احساس‌شد وباین تعداد عمله درموقع جریان کارمیسر نمی‌شد لذا توسط ماموررین شرکت وحکومت وزارعین ودهاقین وکمك‌ومعاونت همدیگراقدام به‌کارنمودند مدیریت حمل‌ونقل هم برحسب امر حکومت یك تعداد موتررا ازکابل به بغلان فرستاد تالبلبورا به فابریکه برسانند . همان بود که در اثر فعالیت عمومی در ظرف ده روز تقریباً ده هزار تن

دستگاه دیفوزیون که از خلال لبلبو شیرهٔ آن را میکشد

داش مخصوص تولید بخار فابریکه قند

دستگاه کالیزاتور ها یعنی گرم کنندهٔ
شربت در داخل فابریکه

لبلبو بفابریکه رسانده شد ودر مشین استهلاك گردید با وجود آنکه هردانهٔ لبلبو ازشدت سرما در زمین باگل طوری چسپیده ویخ بسته بود که بین دهقان باخراج آن موفق شده نمی‌توانست لذا ذریعهٔ اقسام آله های دهقانی همین مقدار لبلبو که امکان تلف‌شدن آن میرفت بدست آمد وثمرهٔ سعی همگانی ازسه ملیون افغانی خسارهٔ شرکت قندسازی را برکنار ساخت .

اینك مصارف مواد سوخت کارآمد فابریکه بغلان را درسنه ۱۳۲۲ و ۱۳۲۳ باهم تطبیق داده وآن‌را ذیلاً متذکر میشویم .

۱ - تزئید حاصل‌شکر سنه ۱۳۲۳ نسبت بهسنه ۱۳۲۲ (۵۳۵٤) بوری‌مساوی ٤۳۲ تن .

۲ - تفاوت قیمت مازوت یعنی تیل سوخت نسبت بهذغال سنگ معدن کرکر که برای استهلاك ۳٦٦۵٦ تن لبلبو فیصد ٤۱۲ ، ۳ کیلو مصرف تیل گرفته شود ۳۳۲ ، ۱٤۰۸ تن مصرف تیل را نشان میدهد که فی کیلو تخمین ۱۵۵ افغانی میباشد و در آن اصل قیمت ۱۳۲۲ وحمل ونقل وتلفات نیز شامل‌است مجموع قیمت تیل بدوملیون یکصدو هشتاد ودوهزار ونه صدویك افغانی وهشتادوهفت پول بالغ می گردد درمقابل ذغالیکه بمصرف رسیده است ۳۷۵۳ تن و ٦٤۰ کیلو میباشد . فی‌خروار ۵۰ / ۸۱ افغانی که قیمت آن جملةً (۵٤۱٤۳۸) افغانی میباشد وبامبلغ ۸۵ / ۳۰۲۷٦۸ افغانی کرایه حمل و نقل مقدرای مصرف شده ذغال متذکر جمعاً به ۸۵ / ۸٤٤۰۳٦ افغانی بالغ میشود ازین حساب بخوبی معلوم میشود که مصرف ذغال نسبت بهمصرف تیل ۱۳۳۸۸۳۵ افغانی کمتر شده وهکذا این تفاوت تیل به نرخ وکرایه سنه ۱۳۲۲ سنجیده شده هرگاه بنرخ های ۱۳۲۱ وسنه ۱۳۲۰ سنجش شود ممکن است درحدود شش لك افغانی تفاوت کند مصارفیکه دراصلاح ماشین جهت تبدیل ازسوخت تیل بذغال بعمل آمده قرارآتی است.

۱ - ساختن پرزه جات جدید به ماشین خانه حربی کابل باکرایه رسانیدن آن الی بغلان تخمین (۱۸۰۰۰۰) افغانی .

۲ - قیمت موتر وماشین که ازفابریکه های حکومتی باموسسه های ملی طور تبادله باپرداخت قیمت گرفته شده که بعد ازجنگ یاجنس یاقیمت آن پرداخته شده سه لك افغانی طور تخمین درانیجا باید اضافه کنیم که درهمین سال نسبت بهسالهای قبل ازخنك شدید مواد شکری لبلبو کمتر به مشاهده رسید سبب آن دو چیز میباشد : اول اهالی ودهاقین بغلان درزرع لبلبو نسبت بهمفادعمومی مملکت مفاد شخصی خودرا بیشتر درنظر گرفتند ولبلبورا آب بسیار دادند تاخوبتر نمو کنند درینصورت بدیهیست قند خود را تایك‌اندازه کم‌می کنند دوم آن خنك وسردی زیاد سال ۱۳۲۳ بود که دراثرآن لبلبورا یخزد ولبلبو کفیده دیده‌شد لهذاازین نقطهٔ‌نظر لبلبونیز قندخودرا کمی زایل‌ساخت .

درین سال باوصف این دوعلت مصارف مواد فابریکه و آذوقه نیز نسبت به سابق بنرخ بلند تهیه شده بود وقیمت لبلبوهم درسال ۱۳۲۳ بلند رفته رویهمرفته باوجود تفاوت مصرف کم ذغال بازهم شرکت نتوانست که شکر محصول ۱۳۲۳ را نسبت به سابق نازلتر تمام کند بلکه ازروی تخمین نسبت بقیمت تمامشد ۱۳۲۲ - سال ۱۳۲۳ فی کیلو چندپول شکر اضافه تر تمام شد .

باوصف این مشکلات خوشبختانه یکار افتادن ذغال‌سنگ درفابریکه بغلان مهمترین اقدام موفقیت آمیزاست که‌دروطن ما صورت گرفت ودرهر سال دوملیون افغانی بار می‌آورد یعنی این پول گزاف مملکت به جیب اجنبی دربدل مواد سوخت نمی ریزد .

درسالهای اول ریاست تنظیمیه ولایت مطغن باتفاق شعبهٔ صناعتی بانک ملی وشرکت قندسازی برای خشک کردن بطلاق ها وسوختاندن جنگل ها وکشیدن جر های کلان ازجنگل ها الی دریا وهمچنان وسعت نهراجمیر وتحت آبیاری گرفتن زمین های خاره تحت نهر مذکور وحفر نهر جدید گورگان پلانی طرح وبعد ازمنظوری مقامات صلاحیت‌دار یکمقدار پول‌را شرکت نساجی ویک اندازه پول شرکت قند بریاست تنظیمیه تقدیم نمودند واهالی هم وعدهٔ معاونت دادند کارهای لازمه آغازشد درسال ۱۳۲۳ ازجنگل های خشک شده که‌لبلبو در آن ها زرع گردیده بود وزمین دای نوآباد نهر اجمیر که‌جدیداً تحت آبیاری وزراعت قرار گرفته بودند درحدود سه هزار جریب زمین جدید بدست آمد ازاقدامات مذکور فوائد آتی استحصال گردید :

اول خشک شدن جنگل وجبه‌زار ها پشه‌را که‌یکی از مضرترین و بزرگترین‌موانع محسوب میشد دفع کرد وفیصد نودنفر در پلخمری وبغلان نجات یافتند .

دوم از زمین‌ها وبوجودآمدن نهر اجمیر که‌زرع لبلبو بعمل‌آمد درسنه ۱۳۲۳ نسبت به‌سال ۱۳۲۲ درحدود ده‌هزار تن لبلبو مادهٔ خام کارآمد فابریکه قندسازی زیادتر حاصل گردید که‌شکر آنرا یکهزارو دو صدتن تخمین کردند .

سوم این زمین‌های جدیدالزرع درآینده بشرکت قندسازی خدمتی‌نموده وهم یکعده زارعین غریب کار را مشغول ساخته حیات مادی شانرا تامین میکنند .

نهر گورگان :

سربند این‌نهر ازبند برق پلخمری جدا میگردد .

این نهر تخمیناً بیست ویک هزار جریب زمین‌را آبیاری میکند در سال ۱۳۲۲ شرکت قندسازی یکنیم لک افغانی‌را برای مصارف ابتدائی نهر مذکور از قبیل قیمت

بیل و کدال وسامان ومعاشات مامورین بریاست تنظیمیه تقدیم و درماه قوس سنه مذکور کارآن جاری گردید وتعداد زیادی از اهالی قطغن طور مساعدت درین کار حصه گرفتند .

امور مهندسی آن ازقبیل نقشه ونگرانی ذریعه یك مدیریت تحت ریاست رئیس تنظیمیه‌اجرا میشد ودروسط کار تاسه‌لك افغانی دیگر برای قیمت مصالح و سامان واجرت کار مامورین وغیره از شرکت قند سازی پرداخته شده قرار معلوم بتاریخ ۲۶جوزای آن‌سال کارآن ختم وازآب نهر مذکور زمین های اعلی ثوری برای زرع لبلبو درسنه ۱۳۲٤ قابل استفاده گردید .

درسال ۱۳۱۹ که‌فابریکه بغلان جدیداً رویکار آمد بناغلی عبدالله‌خان برای تحصیل فن‌شیمی وامور زراعتی فابریکه قندسازی بمصرف شرکت قند بامریکا اعزام شد ودرماه قوس سال ۱۳۲۳ بعد ازدورهٔ تحصیل وارد وطن گردید وعندالورود در حین جریان فابریکه به‌بغلان رهسپار شد ودرآنجا روزهای اخیر کمپائن‌را کار کرد وبرای آینده یك‌کرس تعلیم شیمی وزراعت رویکار آمد وچندنفر ازبسته کاران فابریکه زیرتعلیم گرفته شدند وکورس مذکور را بناغلی عبدالله‌خان تعلیم میداد وهم کنترول زراعت لبلبو که درسالهای اول یك‌نفر رئیس آن‌را اداره میکرد در آنوقت بهناغلی عبدالله‌خان سپرده شد . وهکذا برای زرع تخم لبلبو نیز چندنفر متعلم بزیر اثر عبدالله خان مذکور داده شد تا زراعت تخم لبلبو را ازروی فن به‌آنها تعلیم داده وعملی کنند .

فابریکه بغلان ازسال ۱۳۱۹ الی سال ۱۳۲٦ طوریکه در بالا خدمت خوانندگان عزیز تحریر نمودیم ودرآتی احصائیه های آنرا از ابتدای آغاز فابریکه تاکنون می‌نویسیم بفعالیت خویش ادامه داد وتاسال ۱۳۲٦ هیچ سکتگی بزرگی درکار آن عاید نشد تاتوقف فابریکه را سبب شود . ولی درسال ۱۳۲٦ و۱۳۲۷ در صفحات شمال مملکت بحران وقحطی غله عاید گردید . دفعتاً زارعین از زرع لبلبو منصرف شده مزارع خویش‌را تماماً غله‌کشت کردند ، ولی باید متذکر شویم که اهالی حسب الامر مقامات صالحه حکومت بزرع غله بزمین های خویش اقدام نمودند وبه‌نسبت عدم مواد خام یعنی‌لبلبوی فابریکه بغلان برای دوسال توقف‌نمود . وبعضی ازشعبات آن درموقع توقف فابریکه خواستند بعضی ازپرزه جات فابریکه را ازممالك‌مختلف اروپائی تهیه‌وتدارك‌نمایند.

درسال ۱۳۲۸ حسب معمول باز زارعین بزرع لبلبو آغاز کردند وفابریکه در موقع معین شروع بکار کرد .

فعالیت های فابریکه قندسازی درسال ۱۳۲۹ .

درابتدای سال ۱۳۲۹ انحصارات پطرول وشکر از ریاست قندسازی منفك وفابریکه قندسازی بغلان بنام یك فابریکه مستقل صناعتی باقی ماند ومانند سالهای گزشته بکار وفعالیت خود آغاز کرد وریاست موجوده آن که درکابل موقعیت دارد بحال تصفیه است وآینده بکابل یك نمایندگی فابریکه قندسازی رویکار خواهد آمد .

۱- ریاست فابریکه بغلان برای رفاهیت وآسودگی مامورین و مستخدمین فابریکه بلان ساختمان وتعمیر منازل دصری را جهت رهایش مامورین ومستخدمین فابریکه مرتب نموده وآبدی تعمیرات آن که بصورت مجموعی عبارت ازشصت دربند خانهٔ نشیمن میباشد بهشدت جریان دارد وامید است تااخیر سال ۱۳۳۰ تعمیرات آن تکمیل و به معـــرض استفاده قرار داده شود .

۲- برای اینکه دهاقین حاصلات لبلبوی خود را به سهولت وآسانی بفابریکه انتقال داده بتوانند ریاست قند سازی بغلان یك کارخانه کراچی سازی دایـــر نموده است کراچی های ساخت کارخانه مذکور به قیمت تمام شد بزارعین فروخته میشود . زارعین علاوه برحمل ونقل لبلبو برای نقل دادن غله باب حتی انبار و غیـــره ضروریات نیـــز ازکراچی ها کار میگیرند واستفاده مینمایند .

۳- برای اینکه زارعین لبلبو سامان زراعتـــی کارآمد خـــود را بقیمت نازل وبسهولت بدست آورده بتوانند ریاست قندسازی بغلان یك کارخانهٔ کتمن سازی وآلات زراعتی که درآن هرنوع لوازم زراعتی ساخته میشود تاسیس نموده است آهن وغیره ضروریات این کارخانه بصورت عمده ازبازار کابل ویاباثـــر فرمایش از خارج تهیه گردیده و آلات واسباب زراعتی ساخته میشود وبقیمت مناسب سامان مذکور بالای زارعین بفروش میرسد .

٤- از آغاز کار تاسال ۱۳۲۹ فابریکه قند سازی بغلان دارای یك توربین برق بوده وباهمین یك توربین عملیات چلان شدن فابریکه را انجام میدادند. درحالیکه تمام فابریکات خصوصا فابریکهٔ قند سازی دو توربین بصورت حتمی میداشته باشند درموقع چالانی فابریکه یك توربین بکار افتاده وتوربین دیگر فالتو درفابریکه نصب میباشد وقتی که دریك توربین کدام خرابی پیش میکـــند فوراً توربین دیگر را بکار می اندازند دربین صورت فابریکه ازیك طرف ازبیم وهراس برکنار میباشد واز جانب دیگر بکار سکتگی رخ نمیدهد .

درسال ۱۳۲۹ نسبت خریداری وفرمایش یک عدد توربین باکمپنی های چکسلواکیه سویت زرلیند وامریکا شرکت قند داخل مفاهمه گردید درنتیجه پیشنهادی که ازیک کمپنی سویت زرلیند مواصلت ورزید چون در قیمت وجنسیت خیلی مساعد بنظر خورد و علاوتا توربین مذکور را در ظرف یك سال تکمیل وبه افغانستان ارسال میداشت لهذا مورد قبول واقع گردیده وفرمایش آن را بقیمت ۴۰۹۰۰/۰۰ دالر رسانیده بندر کراچی به کمپنی مذکور صادر نمودند . ساختمان وموضع نصب توربین در فابریکهٔ بغلان جاری بوده وامید قطعی میرود که در کمپاین سال آینده توربین جدید را نصب بدارند . با نصب این توربین خطراتیکه درحین چالان شدن فابریکه بتوربین اولی در وقت کار متوجه میشود اکنون برطرف شده است چه اگر توربین سابقه در چالانی های گذشته خراب میگردید مجبوراً فابریکه نیز متوقف وبشرکت خسارهٔ گزافی متوجه میشد .

۵- درسالهای گذشته برای تولید برق جهت ترمیمات فابریکه که بعد از چالانی صورت میگرفت یک پایه ماشین دیزل خریداری شده بود موتر دیزل مذکور در اثر استعمال چندین سال خراب وفرسوده شده درسال ۱۳۲۹ فرمایش موتر دیزل ۶۲ ونیم کیلوواته را به کمپنی دیزل کرر پو ریش امریکائی بقیمت ۶۰۰۰ دالرصادر واکنون موتر مذکور واصل ودرفابریکهٔ بغلان از آن کار میگیرند .

۶- ازابتدای چالانی فابریکه تا اکنون مدس وتفالهٔ غلال لبلبو بدون اینکه از آنطور لازم کار بگیرند بهدر میرفت . مدس فابریکه را بطور رایگان بوزارت معدن جهت مخلوط نمودن خاکه ذغال سنگ میدادند و تفالهٔ غلال بدریا ریختانده میشد در حالیکه به ممالك دیگر ازتفالهٔ غلال وملس الکول اسپریت وغیره ساخته ازآن کار میگیرند .

ازهمین نقطهٔ نظر درسال ۱۳۳۰ بر هیئت خریداری بانك ملی که به اروپا اعزام شدند نسبت خریداری وفرمایش ماشین الکول سازی از طرف ریاست بانك ملی هدایت لازمه داده شده وقرار معلوم نسبت به خریداری ماشین مذکور که بصورت یك کار خانه بوده وملحق بفابریکه بغلان میگردد باکمپنی های مربوطه مذاکرات لازمه بعمل آمده است وامید است که درسال آینده فابریکهٔ مذکور در توریه وبساختن الکول از مدس موفق گردیده یك اندازه احتیاجات طبی مملکت را ازین راه رفع نمایند .

۷- درسال گذشته برای زارعین لبلبو وقرار دادی هائیکه رسمیت لبلبو را قبولدار شده بودند فی تن پنج متر صحتی پلاخمری بقیمت فی متر چهار افغانی ونیم وبارك شکر بقیمت فی سیر چهل افغانی داده میگردید وشرکت بدین وسیله به دهاقین وزارعین

لبلبو که برخت پوشاکه وشکر احتیاج داشتند کمك میکرد و نظر باینکه نرخ صحن و شکر در بازار بلند رفت زارعین استفادهٔ خوبی ازتکه وشکر میکردند . اما در سال جاری شرکت تصمیم گرفته تا از نقطهٔ نظر کوپرانیف به زارعین معاونت بیشتری بعمل آید چنانچه هیئت مدیرهٔ قند سازی تصویب نمودند تا برای کمپائن سال ۳۰ مبلغ زیادی را بصورت عمده ازبازار کابل ، شرکت نساجی و غیره شرکت های تجارتی پارچه های متنوع وغیره پوشاکه باب ازقبیل کرتی ، واسکت وغیره خوراکه باب زارعین مثل چای وامثال آن خریداری کرده واجناس مذکور را نظر بقیمت خرید به ششفیصد خساره به زارعین توزیع بدارند یعنی شش فیصد کمتر از نرخ خرید بازار بالای زارعین بفروش میرسد .

۸- اکثر زمین های غوری موتر رو نبوده و لبلبوی آن توسط شتر از مزارع حمل‌ونقل میشد این وضع به اشتر داران و زمین داران تکلیف زیادی پیش کرده بود خصوصا درموقع بارندگی علاوه از تکلیف حمل ونقل خطر از بین رفتن شتر و قتیکه زمین ها گل و لای میشد نیز بود لذا برای رفع همین مشکلات چهار ده خط سرك های فراخی کشیده شده است وبوجود آمدن این سرك ها در مسائل حمل و نقل لبلبو سهولت فوق العاده پیش کرده ودهاقین ازین نقطهٔ نظر نهایت خورسند میباشند .

۹- درسالهای گذشته حمل ونقل ذغال سنگ کار آمد فابریکهٔ قند سازی بغلان ذریعهٔ موترهای لاری از معدن کرکرالی بغلان صنعتی صورت میگرفت برای اجراء این امر چون پطرول زیادی همه ساله مصرف میشد و مسلم است که پطرول در بدل اسعار خریداری میشود لهذا در سال ۱۳۲۹ سرشته انتقال مقدار چهار هزار تن ذغال سنگ کارآمد فابریکهٔ بغلان ازمعدن کرکرالی فابریکه ذریعهٔ اشتر قرارداده شده. چنانچه تا اکنون یك مقدار زیاد ذغال سنگ را بفابریکهٔ بغلان رسانیده اند .

در سال ۱۳۲۸ که فابریکه هنوز شروع بکار نکرده بود به نسبت نبودن بعض پرزه های فابریکه ، شرکت قند سازی به مشکلات زیادی مواجه بود مثلا :

۱- تور بین بقیمت — ۳۳۸٦٦ دالر
۲ موتر دیزل « — ۱۱۲۱۰ «
۳- بایلر هوس « — ۱۵۵۷٦۰ «
) جمله ۲۷۹۰۷۰ دالر

از یك طرف این سه قلم سامان به قیمت گزاف بدست میامد وازجانب دیگر کمپنی اسکودا از فروش سامان های فوق خود داری کرد . مجبورا درسال ۲۸ ازخرید این سامان صرف نظر شد وتنها ارسالی سامان و پرزه جات حیاتی کمپائن سال ۱۳۲۸ را قبولدار شدند کمپنی اسکودا که سامان و پرزه جات مذکور جهت استفادهٔ کمپائن سال

۱۳۲۸ بدسترس فابریکه گذاشت بعداً برای ترتیب لست پرزه‌جات دیگر کار آمد کمپائن باین فیصله موفق شدند که یك هیئت به شمول نماینده کمپنی سکودا وآقای دیمل مدیر تخنیکی آباك و شاغلی محمد عظیم خان انجنیر رهسپار فابریکه بغلان شوند و اوضاع اساسی و عمومی تمام ماشین های فابریکه را معاینه نموده قلمات کمبود آنرا کنترول‌وپرزه جاتیرا که ازجملهٔ لوازم‌حیاتی کمپاین محسوب‌می‌شود ازلست عمومی مجزا ساخته نظریات خویشرا نسبت صدور فرمایش مذکور شامل پروتوکول ساخته بمرکز اطلاع نمایند .

قراریکه پروتوکول مذکور مواصلت ورزید ۳۷۶ قلم سامان وپرزه جات مندرجه لست عمومی را فرمایش داده و چندقلم اضافی دیگر درجملهٔ ضروریات پرزه‌جات حیاتی کمپائن سال ۱۳۲۸ محسوب و منجمله هفده قلم آن را ضرورت کمپائن سال ۱۹۵۰ نشانداده توضیح کردند که سامان را برای مواد رنگ‌گیر سامان شیشه ئی وآلات کار ترمیم خانه تا آخر ماه مارچ ۱۹۴۹ ترسیل و با فیصلهٔ ازلست مذکور یك اندازه پرزه‌جات از کمپنی های امریکا و یك اندازه ازکمپنی ها ی سویس و یك اندازه ازکمپنی های هندوستان خواسته شد . ودر همان سال برای شروع کمپائن سال ۱۳۲۸ مواصلت کرد .

درین وقت مشکلات دیگر عاید گردید که آن عدم تخم لبلبو بود درمورد تخم لبلبو به کمپنی های امریکا مکاتبه شد ولی درنتیجه معذرت خواستند . بالاخره یکصد تن تخم لبلبورا به قیمت ۷۵۰۰۰ دالر رسانیده بندر کراچی از کمپنی دانش دنمارك خریداری وبه کمك ریاست زراعت به بغلان فرستاده شد و برای دهاقین توزیع گردید .

مشکلات راجع به‌نفر فنی درسال ۱۳۲۸ :

همچنانکه اسکودا نسبت پرزه‌جات معذرت خواست اشخاص‌فنی نیز برای رفع‌مشکلات فابریکه قند نداد . بزحمات زیاد خود شرکت قندسازی اشخاص فنی ذیل‌را بدست آورده وبفابریکه قند سازی ارسال نمود .

۱ ـ مدیر تخنیکی یك‌نفر چکوسلواکی که چندین بار درموقع کمپائن خدمت کرده بود ودرین حصه شخص آزموده وکاردان بود به‌معاش ماهوار ۸۰۰ دالر ، باخانهٔ‌نشیمن معهٔ موبل درخود بغلان فابریکه .

۲ ـ آقای‌وانیاسرماشین کار ازچکوسلواکیه به‌معاش ماهوار ۱۱۲ پوند سترلنگ .

۳ ـ آقای درآسل ، برقی ازچوت سدوا کـیه به معاش ماهوار ۹۲ پوند .

٤ ـ آقای اومیدی فراری جرمن دراتریش متخصص پخت شکر بهمعاش ماهوار ـ ۷۰ پوند استرلنگ .

٥ ـ آقای گنس تبعهٔ اتریش متخصص کودهٔ بخار به معاش ماهوار ۷۰پوند استرلنگ ازجملهٔ اشخاص فنی فوق قرار داد نفراول که بحیث مدیر تخنیکی بود دوساله بود کـه فعلاً قرارداد او بسررسیده وبعوضش شخص فنی دیگر موظف میباشد .

درمورد فابریکه بغلان ازهرطرف وازهر نقطهٔ نظر سخن به میان آوردیم ولی چیز مهمی را که بحضورخوانندگان محترم اظهار نکردیم تنها مسئلهٔ دلچسپ قیمت خریداری فابریکه قندسازی میباشد . که اینک قرارآتی عرض میداریم :

فابریکه قندسازی ما که دربغلان میباشد ازمملکت چکوسلو کـیه بقیمت یک لک ودو هزار پوند رسانیده بندر کراچی خریداری شده .

احصائیه حاصلات شرکت قندسازی را که در بالا به خوانندگان گرامی وعده دادیم اینک از شروع فابریکه یعنی سال ۱۳۱۹ الی سال ۱۳۲۹ = ه عبارت از ده سال شود جهت اطلاع مطالعین محترم قرار آتی تقدیم میداریم :

۱ ـ درسال ۱۳۱۹ ـ ۵۸۰۰ جریب زمین زراعت گردید که ۸ ، ۸۳۷۷ تن از آن لبلبو حاصل گرفته شد ۲۳ ونیم روز فابریکه گردش نمود و مقدار ٥ ، ۱۰۹٦ تـن مساوی ۱۲۱٦۰ بوری شکر بدست آمد .

۲ ـ درسال ۱۳۲۰ ـ ۱۰۰۲۰ جریب زمین تحت زراعت لبلبو گرفته شد و حاصلات عبارت بود ازع ، ۲۸۲۹۹ تن لبلبو . ٤٦ ونیم روز را ایام گردش فابریکه دربر گرفت و۹ ، ۳۵۸۰ تن مساوی ۳۹۷۸۸ بوری شکر حاصلات شکر آن بدست آمد .

۳ ـ درسال ۱۳۲۱ ـ ۱۲۰۰۰ جریب زمین لبلبو کاشته شد و ۲۳۱٦٥ تن لبلبو حاصل گرفته شد . ۳۲ روز فابریکه گردش کرد و حاصلات شکر آن ٥ ، ۲۹٤٤ تن مساوی ۳۲۷۱۷ بوری گردید .

درسال ۱۳۲۲ ـ ۲۰۱٦٦ جریب زمین لبلبو زراعت شد وحاصل آن به ٦ ، ۳۰۵۲۵ تن رسید . گردش فابریکه ٤۰روز دوام کرد و۳۸۸۳ تن مساوی ٤۳۱٤٥ بوری شکر حاصل داد .

درسال ۱۳۲۳ (۱۹۱۰۲) جریب زمین زراعت‌شد واز زمین‌های مذکور ۷ ، ۳۷٦٥٤ تن حاصلات بدست آمد . فابریکه ۸۲ روز پیو سته گردش نمود و مقدار ۹ ، ٤۳٦٤ تن مساوی به ٤۸٤۹۹ بوری شکر حاصل گرفته شد .

درسال ۱۳۲٤ (۲۰۳۲۱) جریب زمین لبلبو زراعت شد و حاصلات لبلبوی مذکـور به ۷ ، ۳٦٥۹۹ تن رسید . فابریکه ۵۸ روز گردش کرد و مقدار ٥ ، ٤۳۰۰ تن مساوی ٤۷۸۳۹ بوری شکر بدست آمد .

درسال ۱۳۲٥ (۱۹۹۱۰) جریب زمین لبلبو کاشته شد وباندازهٔ ۸٤٦ ، ۲٥۰٥۱ تن لبلبو ازآن حاصل گرفته شد . دوران گردش فابریکه مـدت ٤۱ روز بود و مقدار ۸۹۰ ، ۲۷۷۳ تن‌مساوی ۳۰۸۲۱ بوری حاصل داد .

درسال ۱۳۲٦ و۱۳۲۷ فابریکه تعطیل شد که سبب آنرا درفوق عرض نمودیم .

درسال ۱۳۲۸ (۲۱٦٥۱) جریب زمین لبلبو زراعت شد و ۹۱٦ ، ۳۰٦۹۷ تن لبلبو حاصل گرفته شد . فابریکه مدت ٤۱ونیم روز گردش‌نمود وحاصلات شکر آن ٤۷۰ ، ۳۸٦۷ تن مساوی به ٤۲٦۸۳ بوری رسید .

درسال ۱۳۲۹ ـ ۱۸۷۰۰ جریب زمین لبلبو کاشته شد . ومقـدار ۷٤٥ ، ۳۳۷۰۹ تن ازآن حاصل برداشته شد .

فابریکه ٤۷ ونیم روز گـردش کرد ومقدار ۳۱۳ ، ٤٦۱۰ تن مساوی ٥۰۹۰۱ بوری بوره بدست آمد .

(خاتمه)

شاهنامه‌ها و شاهنامهٔ دقیقی بلخی

ښاغلی احمد جاوید (فارغ التحصیل دکترای ادبیات
ولیسانسیه حقوق و علوم سیاسی ازدانشگاه تهران)

درین مقاله موضوع بحث شاهنامهٔ دقیقی است ولی برای ورود بمطلب وروشنی دراطراف حال واحوال این شاعر ارجمند مختصر شرحی از کیفیت تکوین وتدوین شاهنامها داده شده است . اگر عقائد مختلف وتعبیر های گوناگون دانشمندان این فن را ذکر میکردیم سخن بدرازا میکشید . لذا گزیر سعی شده است تاعصارهٔ آخرین تحقیقات خاور شناسان وعلمای معاصررا دردسترس خوانندگان گرامی بگذاریم البته در بعض موارد ازاظهار نظر شخصی هم خود داری نشده است . چون مطالب این مقاله بسیار فشرده است برای تدقیق وتتبع بیشتر مراجع ومأخذ مفصلی درپایان آن داده‌ایم :

ښاغلی احمد جاوید

شعر حماسی یارزمی و باصطلاح فرنگیان (Epique) نوعی از اشعار وصفی است که‌اعمال پهلوانی ومردانگیها وافتخارات وبزرگیهای قوم یافردی را در راه تحصیل استقلال ودفاع از دشمنان ووطن دوستی بامظاهر مختلف زندگی آنان بصورت داستان نمایش میدهد شعر حماسی بانواع مختلف قسمت میشود ومورد بحث ما منظومه‌های حماسی طبیعی وملی است وآن عبارت ازداستانهای شفاهی ومدونیست که ازنتائج افکار وعلائق وعواطف یکملت درطول قرنها واعصار برای بیان وجوه‌عظمت ونبوغ قوم بوجود آمده . این نوع حماسه مدتها پس از حوادثیکه ازآنها سخن میگویند پدید

متمنی است پیش از مطالعه اغلاط مهم زیر را تصحیح بفرمائید :

صفحه	سطر	غ	ص
۳۰۹	۲۰	پنا	پناه
»	۲۵	هزادرش	هزوارش
۳۱۰	۲۳	یسیشا	یسنا
»	۲٤	امشاپسندان	امشاسپندان
»	۲۵	التباك	ابستاك
۳۱۲	٦		واینکه میگویند خدا مرکب از (خود و آ) است و معنی لم یلد و لم یولد را از آن میگیرند باموازین علمی مطابقت ندارد
۳۱۲	۱۰	کت	کث
»	۱۱		کد خدا معانی دیگری نیز دارد
۳۱۳	۷و٦	ادبیات	ابیات
»	۱۷	واضح	اصح
۳۱٤	٦	زمان	زبان
۳۱۵	۳		گروهی از طریق قیام های سیاسی ونظامی ودسته‌ای از راه جنبش های دینی ومذهبی وعده‌ای ازطریق نهضت های فکری واجتماعی این مبارزه را دنبال کردند .
۳۱٦	۱	ماخذ	ماخذ معتبر
۳۱۷	۱۳	ناسنجی	ناسخی
۳۱۹	۱۷	صراحتاً	صراحةً
۳۱۹	۲۰	پری چهرهٔ	پریچهره
۳۲۰	۵	موبد	باما
»	۲۵	این	آیین
۳۲۱	۲۵	تمیز	تمییز
۳۲۲	۱۷	تغیرات	تعبیرات
۳۲۲	۱۹	مجلات	جملات

می‌آید همچنین لازمه یك منظومهٔ حماسی تنها جنگ و خونریزی نیست بلکه منظومه حماسی کامل آنست که‌درعین توصیف پهلوانیها ومردانگیها برای‌قوم نما ینده عقاید، آراء وتمدن اونیز باشد وبیشتر این‌حماسه‌ها درنخستین عهد زندگی که‌هنوز مردم دارای معتقدات ساده وابتدائی هستند بوجود میاید وابتدا همان خاطرات، روایات و سرگذشت نیاکان آنهاست که سینه بسینه و دهان بدهان نقل میشود درین نوع حماسه برخی ازوقائعیکه زمانی حقیقت خارجی داشته است بااساطیر مذهبی وداستانها و افسانهای ملی واعمال غیر عادی آمیخته میشود زمان ومکان درشعر حماسی صورت ابهام دارد هرچه زمان ومکان روشنتر باشد بتاریخ نزدیکتر میشود وارزش حماسی آن کمتر ازارزش تاریخی آن میگردد وشاهنامه نوع بارز از آنهاست .

قدیمترین شاهنامه وروایات ملی :

شاهنامه عبارتست از داستانها وافسانهای ملی یعنی قصه‌ها واساطیری که از قدیم سینه بسینه ازاسلاف باخلاف مانده ودرمیان آنقوم زبان بزبان نقل میشود وبمرور زمان شاخ وبرگهائی پیدا کرده وبتدریج این شاخ وبرگها بدان ضمیمه شده است منشاء اصلی وقدیم شاهنامه وداستانهای ملی ما عبارتست از انسانهای قدیم آریائی، هند وآریائی روایات سینه بسینه قدیم، مندرجات اوستا، قصص و داستانهای‌ملی ومحلی .

ازمقایسه وداو (۱) اوستا بایکدیگر برمیاید که‌پیش از جدایی اقوام آریائی یعنی

---

(۱) اوستا، سنسکریت وویداسه شکل متوازی ازیك زبان میباشند آخرین نظر دانشمندان محقق اینستکه زمان زردشت از ۱۱۰۰ پیش از مسیح پائین‌تر نیست، اوستا بشکلهای و ستا؟ ایستا؟ بستاق؟ ابستاغ وغیره ضبط شده است برخی معنی آنرا آسیا بنیان؟ بعضی کمك وپناه وعدهٔ اعتماد مینامند و آخرین معنی که مورد موافقت جمهور ازخاور شناسان است آنرا ازمصدر وید بمعنی دانستن مشتق میدانند ومراد ازآن معرفت وخردمندی است (وید کلمه ویدا همریشه است اما لفظ زند از آزنتی بمعنی گزارش وترجمه است ومراد اززند کتب پهلویست که نخستین بار اوستا بدان زبان ترجمه شده است درعهد ساسانیان وپازند مخفف پات‌زند بمعنی دوباره گزارش یاترجمه و برگردانیدن زنداست بزبان و خط پهلوی اشکانی (یابقولی دری) بدون هزادرش زبان وخطی که کتاب مزدیسنا بدان تالیف شده زبان اوستا نامیده شد وخطیکه اوستا بدان نوشته شده باید خط اوستائی نامید ونویسندگان آنرا دین دبیره؟ دین دفتریه ودفتریه نوشته‌اند ومامرز دین‌دبیره میگوئیم واین خط باغلب احتمال درزمان‌ساسانیان ※

درایامیکه قوم واحد بودند پهلوانان مشترکی داشته اند مانند یم (هندی یم) فارسی جدید م یاجمشید؟ ثرمیتؤنه (هندی ـ تری تنه) فارسی جدید فریدون، کوی هوسرو (هندی سوسروس) فارسی جدید کیخسرو ودیگران که بعدازمهاجرت تغیراتی در روایات قدیم پدید آمد که اینگونه روایات بعضاً جنبه اساطیری محض داشت ومبتنی بر تصورات واوهام بود برخی دیگر فقط درسرزمین خاص بوجودآمدند وقسمتی مبتنی براصل تاریخی

❀ اختراع شده است چه تاآن عهدمتون اوستا سینه بسینه نقل میشده و باخطوط مختلف هرعصری یادداشت میشد این بود که خط دین دبیره ازطرف موبدان وفضلای عهد ساسانی اختراع شد وحروفی برحروف موجود پهلوی الحاق کردند واوستارا بدان خط نو شتند. این خط دارای ٤٤ حرف باصدا وبیصداست وامروز کاملترین خطیست که دردنیا وجود دارد وازراست بچپ نوشته میشود ازروایات باستانی پهلوی وفارسی وعربی بر میاید که نسخه اصلی اوستا در ٢١ نسك در ١٢٠٠ فرگرد (فصل) برتخته های زرین با پوست گاو نوشته بودند ونسخه دیگر دردژ پشت استخر بود که هردورا اسکندر و همراهانش ازبین بردند نخست کوشش رسمی برای جمع آوری نسکهای اوستا درزمان پاد شاهی بلاس اشکانی صورت گرفت وپس ازآن اردشیر بابکان وپسرش شاهپور است اکنونی شامل پنج جزؤ یاکتابست ١ـ یسنا ٢ـ ویسپرد ٣ـ وندیداد ٤ـ یشتها ٥ـ خرده اوستا

١ـ یسنا مهمترین قسمت اوستاست ومعنی آن ستایش ونیایش ونماز وجشن است درسنسکریت یجنه درپهلوی یزشن وامروزجشن شده که درهنگام مراسم مذهبی سروده میشد ودارای ٧٢ فصل است. کهنترین قسمت اوستا یعنی گاتها دریسنا جای داده شده (گاته درسنسکریت گاس درپهلوی وگاه درفارسی).

٢ـ ویسپرد: ازدوکلمه اوستائی ویسپ رتو یعنی (همه رد) یاهمه سروران ازملحقات یسناست.

٣ـ وندیداد: نام اوستائی آن (وی دئوداته) ومرکب ازسه کلمه وی ـ ضد دئو ـ دیووداته ـ داد وقانون مجموعاً قانون ضد (علیه) دیودرمراسم دینی خوانده نمیشود ومندرجات آن مختلف است.

٤ـ یشت بایسنا همریشه است ولی یسنا برای ستایش بطور عموم آمده شیتها بویژه برای ستایش آفریدگار ونیایش امشاپسندان (روحانیون جاودانی).

٥ـ خرده اوستا: درپهلوی خرتك اوستاك ودرفارسی خرده اوستا و درزمان شاپور دوم (٣١٠ ـ ٣٧٩) این کتابرا یکی ازموبدان زردشتی تدوین کرد.

بودند منتهی با گذشت روزگار و تسلسل روایات وسینه بسینه گشتن صورت قصه وداستان پیدا کرد مؤلفان اوستا بران اساطیر و قصص آگهی داشتند . و در تدوین اوستا ازآن روایات بصورتهای گوناگون استفاده شده است بدین ترتیب باین نتیجه میرسیم که روایات کهن ما نخستین بار در اوستا تدوین گشت . پس اوستا نخستین و کهن‌ترین کتابیست که داستانهای ملی وحماسی درآن تدوین شده است و بجرات میتوان گفت اوستا کهن‌ترین شاهنامهٔ ماست .

پس از یشتها وسایر قطعات داستانی اوستا نخستین کتابی که برای گرد آوردن قسمتی از روایات ملی نگاشته شد ایاتکار زریران یعنی یاد گار زریران است که درشرح احوال زریر پهلوان برادر گشتاسب است که درحدود سال ۵۰۰ میلادی یا کمی دیرتر نوشته شده وقدیمترین داستان پهلوانی واصیل است وکاملا سبک حماسی دارد .

در زمان ساسانیان خاصه در اواخر عهد آنان کتب بسیاری بزبان پهلوی در باب تاریخ و داستانها وقصص و روایات مذهبی وجود داشته که عده‌ای از آنها فقط بوسیلهٔ مترجمان ومؤلفان عربی بمارسیده است وبعضی از آنها هنوز وجود دارد که یکی ازین کتب قصص داستان بهرام چوبین است که بنابر نقل ابوالفرج محمد بن اسحق بغدادی معروف بابن ندیم (متوفی ۳۸۵) در الفهرست جبله بن سالم کاتب هشام بن عبدالملك درسال ۱۲۵ آن را بعربی ترجمه کرد ودیگر کارنامهٔ اردشیر بابکان است که داستان نیمهٔ حماسی است ودرحدود ۶۰۰ میلادی تالیف شده ومتن آن وجوددارد و ازآن ترجمه های گوناگون شده است همچنین در الفهرست کتاب تاریخی دیگری بنام رستم و اسفندیار نام برده شده است که همو جبله بن مسلم ترجمه کرده و همچنین ابو منصور علی ابن احمد طوسی صاحب لغت فرس آنرا در ذیل لغت (وسناذ) یاد کرده و همچنین مسعودی در مروج الذهب از کتاب سلسکین (سکزین ؟ سکزیان) اسم برده است وگذشته از ینها کتب وآثار دیگری نیز بپهلوی بوده که در الفهرست به‌آنها اشاره شده است .

خدای نامه یا خوتای نامك : مهمترین اثر تاریخی و داستان قرن سوم وچارم میلادی است که مطالب آن بدون شك در قسمت اعظم از تواریخ مهم اسلامی متعلق بسده های سوم و چهارم بطور مستقیم و درتواریخ قرون بعد معالواسطه نقل شده است مورخان صدر اسلام بیك تاریخ بزرگی که بزبان پهلوی وجود داشته بود ودرقرن هشتم میلادی بوسیلهٔ عبدالله بن المقفع وبعض مترجمان دیگر بعربی ترجمه شده اشاراتی میکنند

اصل این کتاب بظن غالب همین خداینامه است وازترجمهٔ این کتاب درتواریخ معتبر مانند ابی جعفر محمد بن جریر طبری ، مجمل التواریخ والقصص تاریخ سیستان ـ آثار الباقیه ابو ریحان البیرونی ـ عیون الاخبار ابو محمد عبدالله بن مسلم متوفی ۲۷۶ نقلهائی شده است . ازمقایسهٔ آنها بار وایات کهن دیگر وباشاهنامه میتوان گفت که این کتاب همان خداینامه است وترجمهٔ آن بزبان تازی سیرالملوك است و در فارسی برای احتراز ازلفظ خدای ـ شاهنامه ـ معمول شد . خوتای پهلوی درفارسی خدای شده است واصلا معنی شاه است ودورهٔ اسلامی هنوز این معمول بود مثلا شاه بخارا و گوزگانانرا بخارا خدای و گوزگانان خدای میگفتند وهمچنین جد سامانیان را سامان خدا میگفتند ودر کلمات دهخدا کدخدا وناخدا هنوز باقیمانده است (ده که اصل دهیو بمعنی شهر بزرگ بود وکد که باکده ؟ وکت وکت درفارسی وکوته در پښتو همریشه است بمعنی خانه پس کدخدا ؟ مرد خانه یاصاحب خانه وکدبانو ؟ زن خانه یاصاحب خانه است یکی ازمعانی ناو در فارسی کشتی است که ترکیب آن با خدا باین شکل بوده (ناوخدای که بعد ناخدا شده است) دیگر از کلمهٔ خدای خاوند ؟ ـ خدیووخدیش (بمعنی کدبانو) خوند ؟ آخوند وخواجه خدایگان (۱) وغیره است . در شاهنامه هم چند بار خدای بمعنی شاه آمده .

برون رفت مهراب کابل خدای سوی خانهٔ زال زابل خدای

دقیقی گوید :ـ

مگر شاه ارجاسپ توران خدای که دیوان بدندی بپیشش بپای

که بعدها خدا مطلقاً برب جل وجلاله و خداوند وخدایگان برای شاه گفتند که مکرر درنظم ونثر دیده شده است بنا بر نقل ابوالحسن نظام الدین احمد بن عمر سمرقندی مشهور بهنظامی عروضی درمقالهٔ دوم چهارمقاله امیر الشعراء برهانی فرزند خود امیر الشعراء معزی باین بسلطان ملکشاه سپرد . من رفتم و فرزند من آمد خلف صدق ـ اورا بخدا وخداوند سپردم که تمام این قطعه درلباب الالباب عوفی چنین نقل شده است :

(۱) گان درخدایگان ازپساوند لیاقت است چنانچه در رایگان آنچه لایق راه است بمعنی مفت است و در شایگان (گنشته از اصطلاح علم قافیه وگنج معروف خسرو پرویز) معنی آنچه لایق شاه است

یکچند باقبال تو ای شاه جهانگیر — گرد ستم از چهرهٔ ایام ستردم
طغرای نیکوکاری ومنشور سعادت — نزد ملك العرش بتوقیع تو بردم
آمد چهل وشش زقضا مدت عمرم — درخدمت درگاه تو صدسال شمردم
بگذاشتم این خدمت دیرینه بفرزند — وندر سفر ازعلت ده روزه بمردم
من رفتم وفرزند من آمد خلف صدق — او را بخدا و بخداوند سپردم

(طبق تحقیق آقای اقبال این قطعه از ادبیات مختار زوزنی است که بیت آخر آنرا درقطعهٔ برهانی بعلت شهرت تضمین کرده است) در ادبیات بالافرق خدا وخداوند بخوبی آشکار می‌شود . نامك همان نامه است کلماتیکه در فارسی امروز های غیر ملفوظ دارد در پهلوی ك داشت پس خوتای نامك معادل است باشاهنامه و این کتاب در تاریخ وسیر ملوك بود از گیومرث (گیه مرتن) بفارسی (زنده میرا) که نخستین شاه بود آغاز میشود و دران قصص وروایات و داستانهای ملی و مذهبی وحقایق گرد آمده بود و منشاء داستانهای آن او ستاست وداستانهای قدیم بود. متن (۱)پهلوی خدایناٰمه در

(۱)پهلوی منسوبست بقبیله ویا سرزمین پرتوه (پارتها) و آن سرزمین خراسانست که صحنه داستانهای قدیم است پس پرثوی بقاعدهٔ تقلیب وتبدیل حروف پهلوی گردید زبان علمی وادبی عهد اشکانیان بود زبان وخط پهلوی‌را بدوقسمت میکنند .

۱- زبان وخط پهلوی شمال غربی که زبان مردم خراسان قدیم بود و آنرا پهلوی اشکانی یا پارتی وبعضی پهلوی کلدانی میگویند واضح اصطلاحات پهلوی شمالی است وآثاریکه ازان دردست است عبارت ازمنظومه درخت اسوریك ودوقباله ملك وباغ که بروی پوست آهو نوشته شده واز اورامان کردستان بدست آمده وتاریخ آن به ۱۲۰ سال پیش از مسیح میرسد . و زبان فارسی دری یا زبان دری دنبالهٔ همین پهلو یست بعضی را عقیده براینست که پهلوی اشکانی‌همان زبان دریست که دنبالهٔ زبان اوستاست .

۲- پهلوی جنوبی یاساسانی که زبان جنوب و جنوب غربی ایرانست وکتیبه های ساسانی وکتب پهلوی که باقیمانده همه باین زبانست ولی پهلوی شمالی تفاوت لهجه ئی دارد واین پهلوی دنباله زبان فرس‌قدیم یاپارسی باستان (خط میخی) است وازبقایای این لهجه گویشهای مختلف ایران امروزیست مانند لری وغیره . دین کرت (اعمال دین) وبندهش (افرینش) ازکتب معروف اینزبانست. آثاری مانند کلیله ودمنه وخداینامه وهزارداستان‌اصل پهلوی‌آن ازمیان رفته وترجمه‌اش باقیست یادگار زریران وکارنامهٔ اردشیر هنوز موجود است ومخصوصاً ازدومی ترجمه های مختلفی بفارسی شده است خط پهلوی دارای ۲۵حرف باصدا وبیصدا است وبسیار مشکل‌تر ازفارسی وخط عربی است .

اوائل عهد اسلامی از میان رفت از مکتب تواریخ مختلف برمیاید که غیر از عبدالله ابن مقفع ترجمان ومهذبان دیگری نیز بودند مانند محمد بن الجهم البرمکی وزاویه ابن شاهویه ومحمد بن بهرام بن مطیار وبهرام الهروی المجوسی وغیره و بعقیدهٔ نلد که کتب و روایات وداستانهای مدون دیگری نیز بزبان پهلوی در میان بود که گویا بزبان تازی نقل شده که هر کدام کتاب جدید ومستقل ومحتوی مطالب تازه بود .

شاهنامه منثور ومنظوم زمان دری : پس از شکستهای سیاسی ونظامی عراق وخراسان

ومخصوصاً از ما بیکه خلافت بدست بنی امیه افتادقوم عرب بویژه بنی امیه وبری استوار داشتن ریاست درخانواده خود فخر فروشی راشعار خود ودیگر تازیان کردند واخبار و اشعار درباره قبائل عرب ونیا کان آنها جعل شد وعرب که درصدر اسلام بمردم زیر دست ازرومی وایرانی وقبطی وغیره مهربانی نشان میدادند وصحبت ازبرادری و برابری بود علی الرغم آن زمان خود را شریف وسید ودیگران را بنده وغلام می پنداشتند و بموالی آزار واذیت میرسانیدند حتی درجنگها موالی راپیاده بجنگ می بردند وپیش جنگ (طلایه) میساختند وازغنائم محروم میداشتندموالی جمع مولا از کلمات اضداداست بمعنی سرور وغلام واعراب بملل تابعه موالی میگفتند(ونظائر اینها این پیش آمد تازیان برای مردم غیرعرب بسیار ناگوار بود مخصوصاً اقوامیکه گذشته وتاریخ پرافتخار داشتند واز لحاظ مدنیت وفرهنگ ازعرب مترقی تر بودند)وآنها باستناد آیه مبارک (نعد کم شعو باوقبایل لکی تعلمون ویاجعلنا کم شعوبا وقبائل لتعارفوا) دست بنهضتی زدند که معروف به نهضت شعوبیه است ومیگفتند اگر ما بشعب وقبایل تقسیم شده ایم نه برای انستکه بریکی دیگری فضلیت داریم بل برای اینستکه ازهمدیگر شناخته شویم و ودردین اسلام سید هاشمی باغلام حبشی تفاوت ندارد (ان اکرمکم عندالله اتقکم) و گفتند که افتخار تنها باخلاق وتقوی است نه بنژاد ونسب و گروهی ازین بالاتر گفتند وباحجت وبرهان مدلل داشتند که تنها فخر عرب بمحمدصلی الله علیه وسلم است ورنه خود عرب مردم زبون ونادان ووحشی بودند و عجمان چه رومی چه هندی چه ترکی چه سریانی وچه قبطی ازحیث قدامت وتربیت وتمدن وعلم وآداب ومردمی بمراتب از عرب مترقی تروجلو تر و با فتخار سزاوار تربوده اند چنا نچه یکی از متعصبان اسمعیل بن یسار متوفی ۱۰۱ نخستین از شعرای غیر عرب است که زبان بمفاخر اجداد کشود ودیگر بشار بن برد شاعراعمی متوفا ۱۶۷ از شا هزاد های تخارستان است که مفاخر و ماثر اجداد خود را بروی اعراب میکشید ومقصود این دوو دیگران شناسانیدن مفاخر قومی و اعاده استقلال ملی بود چنانچه قیامهای مختلف طاهریان، صفاریان وسامانیان همه

ازینجا سرچشمه میگرفت، از یکطرف شعرای شعوبی بسیار شدند وازطریق شعرو ادب ببیان مفاخر ملی وتحریك قوم. بقیام براعراب مشغول شدند و گروهی از طریق نهضت سیاسی واجتماعی این مبارزه رادنبال کردند چنانچه انتقال خلافت از امویان بعباسیان توسط بومسلم خراسانی بوسلمه وآل برمك وفضل بن‌سهل همدنباله این جنبش ملی بود ویکی ازاعوامل بزرگ احیاء زبان فارسی وبوجود آمدن شاهنامه‌هاوامثال آن در خراسان نتیجه تأثیر شعوبیه وعکس‌العمل رفتار تازیان بود وباین ترتیب مردم با فتخارات گذشته‌وزبان وملیت وآنچه بدانها پیوسته است علاقه پیدا کردند ودست بتألیف تواریخ وتدوین‌شاهنامه ونظم‌وروایات وداستانهای‌ملی‌زدند.صحنه تمام این نهضت‌هاوقیامهاوجنبش ها همه خراسان وسیستان بود که‌درراه حفظ مراسم وآداب ملی و زبان وعقاید خود فداکاریها کردند.

شاهنامه های منثور :

چنانکه بربالا اشاره رفت داستانهای ما همیشه سینه بسینه نقل می‌شد وشکل روایات شفاهی داشت ودرموقع کتابت وتدوین آنها یگانه ماخذ همین ادبیات شفاهی بود ودرمنظومه های حماسی درهرکجا اشارات مکرر نسبت بوجود روایات شفاهی درخراسان شده است وبیشتر راویان دهگانان (دهاقین) اصیل ونجیب بودند که‌فردوسی در جاهای متعدد بانها اشاره کرده است . ورروایات اینهامرجع ومنبع شاهنامهای منثوریامنظومه های حماسی است بدین ترتیب شاهنامه های متعددی که شرح داستانها واخبار و سیرالملوك بود بپدید آمد ویاداستانهائی که بامساعی پهلوانهای بزرگ بوجود آمده بودند نگاشته آمد مانند گرشاسبنامه وفرامرزنامه ونظائر آنها . دربعضی کتب قدیم عربی و فارسی مانند غرر اخبار ملوك‌الفرس ثعالبی وترجمه بلعمی و مجمل التواریخ و تاریخ سیستان وقابوسنامه ومقدمه قدیم شاهنامه وآثار الباقیهٔ سخن ازشاهنامه هائی بنثر فارسی رفته است که‌یکی ازآنها شاهنامه ابوالمؤید بلخی است .

شاهنامه ابوالمؤید بلخی :

ابوالمؤید بلخی ازشعرا و نویسندگان معروف قرن چهارم است و نخستین سرایندهٔ داستان یوسف وزلیخاست کتابی بنام عجائب البلدان دارد اگر دست خورده نمی‌بود که‌یکی از بزرگترین نمونه‌های نثرقدیم‌بود تاریخ سیستان فصولی از کتاب گرشاسبنامهٔ او نقل کرده است که بفارسی کهنه وفصیح است . واثر معروف آن شاهنامه ایست که

درمیان شاهنامه های منثور فارسی بسیار شهرت واهمیت دارد وچندبار ازآن درمأخذ سخن رفته است . این شاهنامه را درآغاز قرن چهارم کرده بود درمقدمه یوسف زلیخای که بخطا بفردوسی نسبت داده‌اند اشارتی بهمنظومه یوسف‌زلیخا اوست چنانکه گوید :

مراین‌قصه‌را پارسی کرده‌اند — بدو در معانی بگسترده اند

یکی بوالمؤید که ازبلخ بود — بدانش همی خویشتن را ستود

صاحب مجمع‌الفصحاء اورابابوالمؤید رونقی بخارائی اشتباه کرده است .

شاهنامهٔ ابوعلی بلخی :

اسم‌این شاهنامه ومؤلف آن فعلاً فقط ازیك مأخذ برای‌ما معلوم است وآن کتاب آثار الباقیه ابوریحان بیرونی‌است چنانکه در صفحه ۹۹ شرحی بروایت از ابو محسن آذرخور مهندس ذکر میکند گوید :

« ولی ابوعلی محمد بن‌احمد بلخی شاعر درشاهنامه این حکایت را درابتدای انسان بطور دیگری غیر ازآنچه‌ما ذکر کردیم آورده » ... اززمان حیاة و چگونگی احوال اطلاعی نداریم وچنانکه ازگفتار ابوریحان مستفاد میشود شاهنامهٔ این مرد کتاب متقن ومعتبر ومستند باسناد مهم بوده .

شاهنامه ابومنثور محمد بن عبدالرزاق :

اما معروفترین ومهمترین شاهنامه های فارسی یاشاهنامه علی‌الاطلاق همانا شاهنامه بزرگی بوده که درنیمه‌اول قرن چهارم درشهر طوس بفرمان و زیر نظر سپهسالار آنجا ابومنصور محمد بن عبدالرزاق بن عبدالله بن‌فرخ طوسی وبرای او تالیف شده است ودراندك زمان انتشار یافت دقیقی و بعد فردوسی بنظم آن همت گماشتنداین امر بدست چهارنفر وزیر که هرچهار زردشتی بودند انجام گرفت .

۱ـ ساح (ساخ) پیرخراسان ازهرات .

۲ـ یزدان داد پسرشاپور ازسیستان .

۳ـ ماهوی خورشید پسر بهرام ازنشاپور .

٤ـ شادان پسر برزین ازطوس .

اصل این شاهنامه ازمیان رفته است ومقدمه آن که از طرف ابومنصور المعمری ۳۳٦ هجری قمری بنام ابومنصور محمد بن عبدالرزاق نوشته شده در دست است مدتها مقدمه شاهنامه منظوم فردوسی بود که‌بعد اززمان بایسنقر مرزا آن مقدمه را برداشتند

ومقدمه دیگری را که معروف بمقدمه بایسنقری است وبامر بایسنقر میرزا پسر شاهرخ تیموری درحدود ۸۲۹ هجری نگاشته بود بجای آن گذاشته که پر ازخطا های تاریخی است ومعروف بمقدمه جدید میباشد .

شاهنامه های منظوم :

ثعالبی درکتاب غرر اخبار ملوك الفرس وسیر هم دومرتبه از منظومه مسعودی مروزی نام میبرد وبآن مزدوجه میگوید یعنی مثنوی ومطهر بن طاهر المقدسی نیز درکتاب البدء والتاریخ دومرتبه از مسعودی نامی صاحب منظومه‌ای بفارسی درتاریخ پادشاهان گذشته نام برده واو سه بیت از منظومهٔ او نیز بطور نمونه بدست داده است ومسلم که این دونفر همان مسعودی مروزی است مرتبه اول درسلطنت گیومرث میگوید:

« وقد قال المسعودی فی قصیدته المحبره بالفارسیة . (محبر) »

نخستین گیومرث آمد بشاهی گرفتش بگیتی درون پیش گاهی
چوسی سال بگیتی پادشاه بود (کی) فرمانش بهر جائی روا بود

بقول مرحوم بهار ظاهراً مصرع دوم ازبیت اول تحریف شده‌است وزن این قصیده هزج مسدس است مفاعلین مفاعیل وگیومرث را باید بتشدید خواند اما ناسنجی آنرا بدون تشدید خوانده و از بحر متقارب سالم پنداشته و مصرع دوم را دستکاری کرده است) مرتبه دوم درآخر فصل تاریخ باز اسم از مسعودی می برد . یقول المسعودی فی آخر قصیدة بالفارسیه :

سپری شد زمان خسروانا چو کام خویش راندند درجهانا

چون تالیف کتاب البدء والتاریخ بتصریح خود مولف درسنه ۳۵۵ بود پس تالیف منظومه مسعودی قبل ازین تاریخ یعنی قبل از ۳۵۵ خواهد بود گرچه در هیچیك ازدوماخذ ثعالبی ومقدسی اطلاق لفظ شاهنامه بر منظومه مسعودی نشده است ظاهراً چون شرح تاریخ پادشاهان است مانیز آنرا درردیف شاهنامه‌ها آوردیم .

شاهنامهٔ دقیقی بلخی :

ابومنصور ویا بقول ابوریحان که اصح اقوال است ابوعلی محمد بن احمد دقیقی بلخی ازگویندگان نامی قرن چهارم است . تاریخ تولد او معلوم نیست و تاریخ فوت آنرا درحدود ۳۶۷ مینویسند .

مولد اورا عوفی طوس وامین رازی و صاحب آتشکدهٔ سمرقند و بعض بخارا وبنقل

صاحب مجمع‌الفصحاء بلخ است بدون تردید طوسی نیست اگر طوسی میبود لااقل دریك مورد فردوسی اورا همشهری وهموطن اسم میبرد و یاتذکره نویسان دومولف شاهنامه ومنظومه های حماسی را ازیك شهر مینوشتند . بهر ترتیب دلائل بلخــی بودن او بیشتر است تخلص خودرا گویا از دقیق بمعنی آرد گرفته است چنانکه دقیقی در عربی بمعنی آردفروش وآسیابان براشخاص متعدداطلاق شده مانندابوجعفردقیقی-ابوبکردقیقی وغیره وایـنکه عوفی میگوید (اورا بسبب دقت معنی والفاظ) دقیقی گویند قول ناصواب است اولاً مناسبات بعدالوقوع است وپیش‌ازینکه‌شعر شالی نگفته ومعنی‌دقیق نپرورانده چطور میشود باودقیقی گفت ثانیاً مستلزم تمحلات نحوی است زیرا دقیق خود صفت و نسبت بــدان بی‌اشکال نیست چه یکدمه صفت بلحاظ معنی وصفی درعربی و فارسی نسبت نمیدهنــد واگر بادقت نسبت دهند دقتی‌شوند نه‌دقیقی .

ممدوحین :

دقیقی ازشعرای بلند مرتبه وارجمند زبان فارسی است وقطعات متفرقی که‌ازاومانده نهایت قدرت طبع وقوت اسلوب اورا نشان میدهد . دقیقی دوتن ازامرای سامانــی را ستوده یکی امیرسدید ابوصالح منصور بن‌نوح (۳۶۵ - ۳۵۰) که‌عوفی درلباب‌الالباب قطعهٔ ازوی درمدح این امیر آورده دیگر امیر رضی نوح بن منصور (۳۸۷ - ۳۶۵) که‌قطعهٔ دیگری ازاو بنام نوح درهمان کتاب نقل شده وبقول صاحب هفت اقلیم گویا بامر همین امیر بنظم شاهنامه مبادرت جسته است دیگر از امرائیکه دقیقی اورا مدح کرده است ابوالحسن علی بن الیاس اغاجی است که خود نیز شاعر بود ویکی دیــگر امیر ابوالمظفر چغانی است ازسلسلهٔ آل محتاج که بتصریــح نظامی عروضی فرخی اول بدربار اوروی آورده وقصیدهٔ داغگاه‌را برای او پرداخت وقصیدهٔ :

(باکاروان حله برفتم زسیستان باحلهٔ تنیده زدل بافته زجان) را بنام او انشاء کرده بود دیگر میرابواسعد نامی است که درمدح وی قصیده ها دارد .

مذهب :

برخی ازنویسندگان ویرا مسلم وگروهــی دیگر اورا زردشتی دانسته اند اینك درزیر دلایل طرفین را یاد میکنم

دلایل اسلام : الف : نام او وپدرانش (درصورت صحت نقل) وهمچنین کنیهٔ او بعربی - دال براسلام دلیست .

ب : برخی اشعار وی دلالت برمسلم بودن او دارد مثلاً :

شفیع باش بر شه مرا برین زلت چومصطفی بردادار بر روشنان را (لغت فرس)
ج : فردوسی صریحاً برای اوطلب آمرزش میکند .

خدایا ببخشا گناه ورا بیفزای درحشر جاه ورا

که درواقع معنی غفرالله ذنوبه ورفع‌الله درجته بود بعید مینماید کـه درحق یکنفر زردشتی چنین بگوید . اما دلائل بالارا چنین ردمیکنند اولاً زرتشتیان در صدر اسلام گاهی اسم وکنیهٔ عربی برای خود اتخاذ می‌کردند وبیشتر ازروی تقیهٔ دیگران نام عربی وفارسی‌هردو داشتند وغالباً باسم‌عربی‌معروف‌شده‌اندچنانکه ابن مقفع - روزبه نام داشت وبعبد الله معروف گردید وثانیاً ذکر مصطفی وغیره بدون هیچگونه ابراز عقیده وتعظیم ویا تکذیب چگونه میتواند مورد داوری یک‌محقق قرار گیرد ؟ ودرست مثل آنست که یک‌شاعر مسلمان درشعر اسم زردشت ویا دیگران را به‌کاربرد وهمچنین اگر کلمهٔ دین را بکار برده چون کلمهٔ مشترك بین آریائی وسامی است وبقولی اصلاً آریائی است پس اگر اودین گفته شاید مراد او بهدین یعنی دین مزدلینا باشد یعنی مؤمن به‌آئین زردشتی .

دلائل زردشتی بودن : الف - دقیقی اشعار دارد که درآنها تمایل خودرا صراحتا ابراز می‌کند .

پری چهرهٔ بت عیار دلبر نگار سروقد ماه منظر
یکی زردشت وارم آرزویست که پیشت زندرا برخوانم ازبر

اندر خزان گوید :

برخیز وبر افروز هلا قبلهٔ زردشت بنشین وبر افگن شکم قاقم بر پشت
بس کن کـه‌زردشت بگردید ودگربار ناچار کند رو بسوی قبلهٔ زردشت

ازهمه مهمتر غزل مشهور است دروصف (اردی بهشت) بمطلع زیر :

برافگند ایصنم ابر بهشتی زمین را خلعت اردی بهشتی

که درتخلص گوید :

دقیقی چهار خصلت برگزیده‌است بگیتی ازهمه خوبی و زشتی
لب یاقوت رنگ و نالهٔ چنگ می چون زنگ وکیش زردهشتی

ب : انتخاب گشتاسب نامه ازمیان همه بخشهای شاهنامه کـه ظهور زردشت وانتشار دین نو واوجنگهای را که گشتاسب شاه وپهلوان اوبرای نشر این دین تازه متحمل شده است (وقسمت عمده‌ای آن هم ترجمه کتاب پهلوی آیا تگار زریران است کـه هنوز دردست میباشد) برای شروع بنظم کتاب ویاد کردن آئین باستانی بعبارات خوب

نیز مؤید زردشتی بودن اوست خاصةً این تکریم را خود میکند نه از قول دیگر وبقول نولدکه مجسمه های خشك وبی پیرایهٔ نخستین پادشاهان کمتر میتوانست احساسات شاعررا برانگیزد خلاصه پس ازغور وتعمق دردلائل فوق آشکار میشود که لا اقل دقیقی اگر (ظاهراً) مسلمان بود باطناً بآئین زردشتی تمایل داشته است .

یا : تاویل کرد موبد ازمذهب نغوشا　　آن زردشت کوبود استاد پیش دانا

یا　»　»　»　»　»　»　زردشت آنکه بردهاست استادپیشرد نا

این بیت درلغت فرس آمده درمعنی نغوشا که گوید مذهب گبر آنست وهمین بیت دقیقی را مثال آورده اما محققان معاصر نغوشا ونغوشاك را ازماده نیوشیدن و نغوشیدن گرفته اند که ظاهراً یکی ازفرق مانویان اطلاق میشده وتازیان آنرا سماعین ترجمه کرده اند بعضی عقیده دارند که کلمهٔ نغوشا ظاهراً محرف کلمهٔ مغوشا از همان کلمه ایست که درزبان یونانی ماغوس که باکلمات ماژ درفرانسه ـ ماغوومغو در اوستا وموغ درپهلوی ومغ درفارسی همه ازیك ریشه است وکلمات مغان ومغبچه وموبد (مغ بد) همه ازیك خاندان است پس نغوشا بمعنی مغ است درینجا که با ما میگوید نشانه اینست که پیروان مذهب زردهشتی هستیم .

گشتاسبنامه :

دقیقی : آنچه مسلم توان داشت اینست که دقیقی بنظم شاهنامه همت بسته ومیل داشته که آنرا برشتهٔ نظم کشد ولی بواسطهٔ مرگش ناقص مانده است اشعار فردوسی برین مطلب صریحاً دلالت میکند ومقدار این ابیات بنص فردوسی که گوید .

زگشتاسب وارجاسب بیتی هزار　　بگفت وسرآمد براو روزگار

بیش ازهزار بیت نیست واصرار هم دارد عرفی مقدار آنرا بیست هزار بیت وبقول دیگر ده هزار بیت وحمدالله متوفی سه هزار بیت شمرده است فردوسی برحسب خوابی که میگوید دیدم دقیقی خواهش کرد تاکار اورا دنبال کنم .

چنان دید گوینده یك شب بخواب　　که یك جام میداشتی چون گلاب
دقیقی زجائی پدید آمدی　　بدان جام می داستانها زدی
بفردوسی آواز دادی که می　　مخور جز بآئین کاوس وکی
که شاهی گزیدی بگیتی که بخت　　بدو نازد وتاج دیهیم وتخت
شهنشاه محمود گیرنده شهر　　زگنجش بهر کس رسانیده بهر
ازین باره من پیش گفتم سخن　　اگر باز یابی بخیلی مکن
زگشتاسب وارجاسب بیتی هزار　　بگفتم سرآمد مرا روزگار

گران مایه نزد شهنشه رسد　　روان من ازخاک برمه رسد

درپایان گشتاسپنامه می گوید : ـ که وی اشعار دقیقی‌رابرای اثبات برتری وفضیلت درشاهنامه ذکر کرده ونظم آنرا سست خوانده است .

کنون ای سخن گوی بیدار مرد　　یکی سوی گفتارخود بازگرد
دقیقی رسانید اینجا سخن　　زمانه براورد عمرش به بن
ربودش روان ازسرای سپنج　　ازآن پس که بنمود بسیار رنج
بگیتی نماندست از او یادگار　　دگر این سخنهای نا پایدار
نماند او که بردی بسرنامه را　　براندی براوسر بسر خامه را
زفردوسی اکنون سخن یاد گیر　　سخنهای پاکیزه و دلپذیر
چواین نامه افتاد در دست من　　بماهی گراینده شد شست من
نگه کردم واین نظم سست آمدم　　بسی بیت ناتندرست آمدم
من این را نوشتم که تا شهریار　　بداند سخن گفتن نابکار
دوگوهر بداین بادوگوهر فروش　　کنون شاه دارد بگفتاو گوش

بتصدیق همه دانشمندان وسخن سنجان اینجا فردوسی دورازانصاف سخن رانده واگر سخن دقیقی بپایهٔ فردوسی نیست بمراتب بهتر ازآنست که فردوسی اشاره میکند وچنانکه دقیقی خود استاداست وجای‌دیگر فردوسی او را مدح گفته وسرور سخنوران خوانده است وراهنمای خود خطاب میکند .

گرفتم بگوینده بر آفرین　　که پیوند را راه داد اندرین
اگرچه نپیوست جز اندکی　　زبزم وزرزم ازهزاران یکی
هم اوبد گوینده را رهبری　　که شاهی نشانید برگاه بر
ستاینده شهریاران بدی　　بمدح افسر نامداران بدی

این موارد را میتوان چنین توجیه کرد که شاید بعض ازمردمان آنعصر دقیقی‌را برفردوسی ترجیح مینهادند واین بیت را برای آن گفته است :

نگه کردم این نظم سست آمدم　　بسی بیت ناتندرست آمدم

ویا اینکه بوی‌نسبت تقلید یاانتحال (نوعی‌ازسرقات شعراست) می‌دادند وفردوسی برای شناساندن پایهٔ شعر ومایه طبع خویش اشعار دقیقی را در شاهنامهٔ خود آورده است. تاخوب تمیز شود بعض حدس میزنند که فردوسی برای فرار ازتعصب مردم عصر اظهار عقیدت نسبت بزردشت گشتاسب نامه دقیقی راکه گوینده آنمرده وازخشم آنها درامان بوددرشاهنامه اورده است تاریخ شروع گشتاسب نامه درست معلوم

نیست ولی مسلما بعدازسال ۳۶۵ است که جلوس نوح بن منصور بوده ودقیقی در آغاز سلطنت او بنظم شاهنامه شروع کرد ودرحدود ۳۶۸ بدست غلام خود کشته شد چنانکه فردوسی گوید .

یکایك ازو بخت برگشته شد ـ بدست یکی بنده بر کشته شد .

سبك دقیقی ومقایسه آن با فردوسی :

دقیقی یکی ازاستادان مسلم دوره سامانی ودرردیف اساتید شعر فارسی قرار دارد شاعر بسیارخوش لهجه وشیرین سخن وفصیح وتردست است قصائد دقیقی در نهایت استحکام و ودارای ابیات متین وجزیل است وتوان گفت در درجه اول ازشعر سامانی قرار گرفته وگذشته از جودت لفظ وبراعت سبك بعضی ازان قصائد آن معانی فلسفی و فکری خوب راحاویست مانند این قطعه ـ زدو چیز گیرند مملکت را ـ یکی پرنیانی د گرز عفرانی تاآخر ـ که درزبان فارسی بدان حسن سبك وقوت بلاغت وپرمغزی کمترقطعه‌ای هست .

فصاحت وقدرت اودربیان افکار ونقل معانی ازنثر بنظم همچنین انسجام و استحکام ومتانت سخن وی درآثارش پیداست سبك دقیقی درانشاء مضامین حماسی از سبکهای عالی شعرفارسی است وباآنکه درقصیده وغزل استاداست درساختن گشتاسبنامه ازعهده اظهار مهارت خویش برنیامده ومهمترین سبب وعلت این امرمتابعت سخت د قیقی است ازمتن اصلی کتابیکه دربرابر خود داشت ودخالت درمتن راروانمیدانست و بهمین مناسبت مجالس رزم وبزم وصف وحکایت اوبنهایت کوتاه است وهمین دقت و امانت در نقل باعث شدکه بسیاری ازتغیرات زبان پهلوی که گویااثرخامه مؤبدان ودهقانان زردشتی مذهب بود که شاهنامه ابو منصوری رامی نگاشته ومابالا بدان اشاره کردیم درشاهنامه اوراه یابد حتی مجلاتی دریادگار زریران است که عیناً درشاهنامه دقیقی وجود دارد موقعیکه ماشاهنامه اورا بافردوسی می سنجیم درست بدین می‌ماند که دقیقی درپی ایجاد تعبیرات لطیف وکنایات نغزوابراز مثلهای مناسب نبوده ومقصود حقیقی او نظم داستان بود در حالیکه فردوسی داستانسرائی راوسیله تهذیب اخلاق وتربیت نفس واحیاء و ابقای تاریخ ملی قرار داده است زبان فردوسی بازبان دقیقی فرق دارد وکلمات سنگین در شعر دقیقی دیده میشود کمتر لغات عربی بکاربرده وبیش از ۳۶ کلمه درتمام منظومه او نیست والبته تعمدی نداشته ـ این مقدار کلمات معمول زبان انروز بود دقیقی بیشتر پهلوانان را بیك نوع وصف میکند تنوعی درتوصیف رزم وبزم ندارند ودر موضوع واحد ترکیب وکلمات مکرر می آورد مجالس رزم وبزم اوبسیار معمولی ساده وکوتاه است

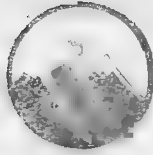
بهر صورت یکی از بزرگترین آثار حماسی ماست خاصه باانتخاب بهترین اوزان شعری برای مضامین حماسی ونشان دادن راه‌نظم روایات ملی پیشقدم فردوسی درکار بزرگ اوشده‌است ویکی ازمحاسن ومزایای شاهنامه اواینست‌که‌پر از ترکیبات بدیع فارسی هست که‌برخی آن‌نادران روزگارسابقه نداشته است ومایهٔ حفظ عدهٔ کثیری از مفردات کهن زمان دری شده ست که‌درقرون بعد میان‌شاعران فارسی زبان متروك ومهجور ماند علاوه برین دقیقی توانست بانقل بعض ازتراکیب پهلوی بشعر فارسی را بطه میان شعردری وزبان پهلوی راتا درجه‌ای محفوظ دارد وعین این کیف را باقوت و اهمیت بیشتری‌در ویس‌و رامین فخرالدین اسعد گرگانی که‌درنیمه اول قرن پنجم هجری بعهد طغرل سلجوقی میزیست میتوان ملاحظه کرد درپایان گفتار میتوان بی پروا گفت که‌پس ازشاهنامه استاد طوسی ازحیث متانت سبك وزیبایی اسلوب شاهنامه دقیقی از تمام منظومه هائی که‌درین‌موضوع پرداخته‌اند بهتروعالیتراست‌وابیات‌لطیف و پسند یده بسیار دارد و مخصوصاً ظهور زردشت وگرویدن گشتاسب را بسیار نیکو و مهیج سروده وشاید گفت بهترین قسمت های‌منظومه اوست که ما آنرا نقل میکنیم و دران درخت‌را برای‌زردشت استعاره آورده‌است .

چو یکچند گاهی برامد برین	درختی پدید آمد اندر زمین
از ایوان گشتاسب تا پیش کاخ	درختی گشن بیخ و بسیار شاخ
همه برگ اوپند وبارش خرد	کسی کوچنان برخورد کی مرد
خجسته پی ونام‌او زرد هشت	که آهر من بد کنش را بکشت
بشاه جهان گفت پیغمبرم	تراسوی یزدان همی رهبرم
بگشتاسب گفت‌ای‌جهان کدخدای	رسولم بنزد یك تو از خدای
یکی مجمر آتش بیاورد باز	بگفت از بهشت اور یدم فراز
جهان افرین گفت بپذیر این	نگه کن بدین آسمان وزمین
که‌بی خاك و آبش برآورده‌ام	نگه کن باو تاش چون کرده‌ام
نگرتا تواند چنین کرد کس	مگرمن که هستم جهاندار و بس
گرایدون که‌دانی که‌من کردم‌این	مراخواند باید جهان آفرین
زگو ینده بپذیر به دین اوی	بیاموز از او راه وا ئین اوی
نگر تاچه گوید بران کارکن	خرد بر گزین این‌جهان‌خوار کن
بیاموز آئین دین بهی	که بی‌دین نه‌خوبست شاهنشهی

چو بشنید ازاو شاه به دین به — پذیرفت ازو دین وائین به
نبرده برادرش فرخ زریر — کجاژنده پیل آوریدی بزیر
پدرش انشه پیر گشته ببلخ — که گیتی بدلش اندرون بود تلخ
سران بزرگ ازهمه کشوران — پزشکان داناو گند آوران
همه سوی شاه زمین آمدند — ببستند کستی بدین آمدند

درنگارش این مقاله ازماخذ زیر استفاده شده .

۱ ـ تذکره های متداول
۲ـ حماسه سرایی درایران تالیف دکترصفا
۳ـ سبك شناسی مرحوم بهار
٤ـ هزاره فردوسی
٥ـ حماسه های ملی ایران تالیف تولد که المانی
٦ـ مزدیسناو تاثیرآن درادبیات فارسی تالیف دکترمحمدمعین
۷ـ شاهنامه جلد ششم برو خیم
۸ـ متن پهلوی یاد گارزریران وکارنامه اردشیربابکان
۹ـ بیست مقاله مرحوم علامه قزوینی
۱۰ـ مجلات کاوه ومجلات مهر(ازسلسله مقالات آقای تقی زاده و آقای همایی)
۱۱ـ یادداشت های درسی و غیره .

نویسنده: بینوا

لیدران امروزی پښتونستان

اینجا مطلب از لیدران امروزی پښتونستان اشخاصی اند کـه از سرزمین پښتونستان برخاسته و امروز برای تشکیل وآزادی پښتونستان آزادمجاهدت میورزند، ودر خدمت بقوم پښتون وکشور خود سهم بارزی دارند،اعم ازاینکه در پښتونستان آزادبسر می‌برندویادر پښتونستان محکوم در زندان های تاریك حکومت دو میلیونی پاکستان دچارومتحمل زحمات وتکالیف زیاد هستند.

(شاغلی بینوا)

بنده بنا بر خواهش مدیریت عمومی نشرات داخلی ریاست مستقل مطبوعـات بمعرفی مختصرشان می‌پردازم، ولی اولاً باید دو نکـته را درنظر گـرفت:

اول: بنده اشخاصی رامعرفی میکنم که باایشان شناسی دارم ویا اسم شان‌را شنیده کـم وبیش ازحال شان واقف هستم. شاید اشخاص دیگری هم باشند ویابعد ازین پیدا شوند که قابل تذکر ومعرفی محسوب گردندولی طبیعی بنده که نمی شناسم نزد خوانندگان معذورم.

دوم: معرفی ذواتیکه درین مقاله تذکار یافته بطور اختصار بوده شامل تمام جزئیات حیات شان نیست، چه اکـثر شان در زنـدانهای پاکستان محبوس هستند که نمیتوان کاملاً از وقایع حیات شان واقف شد لذا این معرفی شان‌را یك تذکر مختصر باید دانست وبس:

فقیر صاحب ایپی

جناب میرزاعلی‌خان مشهور به‌فقیر ایپی (۱) پسر مرحوم ارسلاخان قوم توری‌خیل یکی از مجاهدین بزرگ پښتونست که از ابتدای جوانی زندگی خودرا وقف نگهداشتن و تأمین آزادی پښتونهای پښتونستان نموده و باعزم متین واراده محکم توانسته است بتمام مشکلات وتکالیفیکه از طرف امپراطوری بریتانیا سد راه اومی شد غالب آید فقیر ایپی در حدود ۱۲۸٤ ه درخیسورهٔ وزیرستان تولد یافته بعد از تحصیل علوم متداوله در پښتونستان و هند متحده، عشق تأمین آزادی پښتونهای پښتونستان وی را واداشت که بایك عصای فقیری خود بامپراطوری بزرگ انگلیسها اعلان جهاد کند . عزم این فقیر چنان تزلزل ناپذیر بود که بمباریهای مسلسل وصرف پول بیشمار امپراطوری بریتانیا نتوانست در آن اندك خلل پیدا کند . حتی او نه تنها برای پښتونها آزادی میخواست بلکه هندوستان را نیز نمی خواست در حلقهٔ استعمار انگلیس باشد اودر آنوقت فرموده است «من فقط معاون وهمدرد آن جماعتی هستم که هندوستان را ازغلامی انگلیس آزاد نماید، بنزد من

(فقیر صاحب ایپی)

جماعتیکه میخواهد انگلستان همیشه بر هندوستان قابض باشد بدرجهٔ انتها قابل مذمت است (۲)»

فقیر درراه خدا جهاد میکرد وآنانیکه برله خدا مبارزه میکنند مغلوب نمیشوند او نیز مغلوب نشد تااینکه زمانه انگلیسها را مجبور ساخت پائی را که از گلیم خود دراز کرده

(۱) ایپی نام قریه‌ایست در وزیرستان . (۲) رساله پادشاه‌خان وآزاد پښتونستان .

بودند پس کوتاه کنند ـ وبظاهر چنان وانمود نمایند که بار دیگر گلیم استعمار گسترانیده نخواهد شد ولـی افسوس تما شاچیانیکه عقل چهل وزیر داشتند دانستند که زیراین کاسه نیم کاسهٔ دیگری موجوداست . البته بظاهر انگلیسهاپای خود را ازسرحد پښتونستان کوتاه کـرده ورفتند مگر شاگردان مخلصی را ازخود بجا گذاشتند که در مقابل پښتونها رول خطر ناکتری رابازی میکنند . چه انگلیسها هر قدر فریب و پول بکار می بردند پښتونها آنهارا کافـر گفته فریفته نمیشدند ـ ولی شاگردان صادق انگلیسها در پردهٔ اسلامیت میخواهند همان رول استادان خود را بازی کنند . لـکن پښتون امروز دیگـر آن پښتون ساده نیست کـه بـه چنین مفا فقتها بـازی بخـورد وما میتـوانیـم به اثبات ایـن مـدعا شخصیت هـای بـزرگ پښتـون مانند فخر افغان خان عبدالغفار خان وخان عبدالصمد خان وغیره را بشهادت بیاوریم که فقیر صاحب ایپی نیز ازان شخصیت های برجستهٔ هستند که انگلیس ها وشاگردان شان آنهارا بخوبی می شناسند وچون قوم پښتو هده وخدمت فقیر ایپی ایمان دارند او را مشر خود قبول کرده ودوسال پیش اورا بحیث رئیس حکومت ایالتی دوزیرستان شانکه پښتونستان انتخاب کردند . جناب فقیر صاحب رویهٔ حکومت خویش را در مواد آتی خلاصه کرده :

« بمعاونت خدا وبرکت روحانیت حضرت رسول مقبول (ص) و همکاری قوم غیور سزاز روز ۲۶ جدی ۱۳۲۸ که یك روز ملی و تاریخی ماست تمام امور اداری، سیاسی، تعلیمی ولشکری حکومت محلی وزیرستان مطابق پروگرام ذیل اجرا میشود :

۱ ـ ازحکومت پاکستان مطالبه میکنیم که تمامیت واستقلال پښتونستان (خاك ۷ ملیون افغان) را ازراه صلح وامن اعتراف کنند واز امروز تمام مامورین وایجنت های ملکی ولشکری را امر کنند بصورت فوری از تمام نقاط خاك پښتونستان برون روند . اگـر چنین نکنند مسئولیت عواقب وخیمیکه دراثر این لجاجت پاکستان واقع شدنی است هم نزد خدا وهم نزد موسسهٔ ملل متحد بدوش پاکستان خواهد بود .

۲ ـ چون وسائل نشراتی مانا قص است از دولت برادر خود افغانستان که همواره با پښتونستان همدردی صمیمی دارند خواهشمندیم اطـلاعات وپرو گـرام مارا مربوط به پښتونستان در جرائد ورادیوی افغانستان نشر کنند .

۳ ـ ازموسسهٔ ملل ومراکزعدالت پسند دنیا خواهش داریم پښتونستان را بحیث یك مملکت و ملت آزاد ویـك عضو حساس بشناسند وحکومت پاکستان رامجبور سازند تـا بتمامیت وآزادی خاك پښتونستان اعتراف کنند . »

زندگی خصوصی فقیر صاحب خیلی ساده وفقیرانه است . درلباس ، خوراك و رهایش

بتمام معنی ساده گی راخوش دارند وازتکلفات دوری میجویند . متأهل هستندولی اولاد ندارند . پیش ازصبح صادق بیدار میشوندتاطلوع آفتاب بعبادت خدا می پردازندسپس بخدمت خلق مشغول می گردند . بعد ازساعت ۱۲ کمی استراحت می کنند ، مگرو قت استراحت وی خیلی کوتاه بوده مکررا بامور اداری وتنظیمیه میپردازند . اکثراً روزه داشته‌ودر۲۴ ساعت یکمرتبه غذا می خورند .

منزل اولی شان درعلاقهٔ «دوبه » بوده بعد ازاعلان جهاد بمقابل قوای امپریالیستی انگلیس به « گرویك » کهمحل محفوظ وازسه طرف ذریعهٔ کوهای بلندا حاطه شده وهم مغار، های مخصوص جهت دفاع بمبارد مان هوائی دارد تشریف برده‌اند . فقیر صاحب نه‌تنها بین افغانها شهرت دارد بلکه بیگانگانیکه ازسرزمین پښتونها شنیده اند اورا نیز می شناسند . مجلهٔ «پیام غرب » که دربرلین بزبان فارسی نشر میشد دریکی از شماره های سال ۱۳۱۸ فقیرصاحب ایپی را چنین معرفی میکند :

« فقیر ایپی نام کسیست کهطوایف وزیرستان را در شمال غربی هندوستان برعلیه دولت انگلیس شورانیده است. این‌شخص یکی ازشجاعترین انقلابیون بوده ودارای ارادهٔ بس محکم وراسخ است دراثر مساعی فقیر ایپی صلح وآرامشی که انگلیسها درشمال غرب هند بوجود آورده بودند بیك آشوب وطغیانی مبدل گشته ، طوایف و زیر ستان با مسرت وهیجان تابع ارادهٔ این شخص می باشند ...» جای دیگر می نویسد: « ... نفوذ وقدرت وبسط حوزهٔ فرمانروائی این شخص انگلستان را بوحشت انداخته وهیچگونه وسیهٔ برای دفاع ازمنافع خود درین نواحی دردست ندارد . درصورتیکی فقیر ایپی میتواند بیك فرمان تمام پیروان خودرا بجهادواداشته وباروانه کردن آنان بکوهستانهای پرپیچ وخم ومرتفع آن سرزمین منجر طغیان و آشفتگی سختی دراین نواحی بشود . »

همچنین درجریدهٔ انگلیسی « الستریتد ویکلی‌آف اندیا» بقلم یکی ازنامه نگاران آن جریده تحت عنوان « او برای پتانها کشور جداگانه میخواهد » در اطراف شخصیت فقیر صاحب ایپی مقالهٔ مفصل ودلچسپی‌نوشته اند کهاینجا برای مزید شناسائی فقیرصاحب به نشر ترجمهٔ یك حصهٔ آن پرداخته می شود :

«نام‌حاجی میرزاعلیخان‌اغلباً آنقدرها توجه‌خوانندگانرا جلب‌نخواهدکردولی‌اگراسم فقیر ایپی‌رابزبان‌آریم یقین کنید که‌تمام افسران اردوی‌سابق بریطانیا اگر زنده باشند دربسترخویش‌واگر مرده باشنددرقبر به‌تپش‌درآیند . کلمهٔ ایپی بذات خودیك معنی سحر آمیزوافسانه‌ئی پیدا کرده است وخاطرات تلخ وشیرین سپاهیان بریطانیا را که‌تقدیر به‌آن گوشهٔ عجیب وغریب آنهارا کشانیده‌بود تازه میسازد. ایالت‌سرحد شمال غربی باتنگه های

صخرائی ودره‌های‌هولناك وقلل پرازبرف خود يك‌قشنگی درست وسادهٔ دارد و البته خطره وعدم اطمینان همیشه موجود است .

برطانیائیها لحظهٔ درین سرزمین سکون وآرام‌نداشتندودرهر کنج‌وکنار کوهستانها پیش‌آمدها رخ میداد .

حاجی مرزا علی‌خان یعنی فقیر ایپی خار بغل امپرا طوری انگلیس بشمار میرفت . برای بیش ازدوسال‌یعنی ازاوائل ۱۹۳۵ تا ۱۹۳۷ دسته‌های قوای بریطانیا و هند محاربهٔ بی‌سرو پائی بمقابل همین يك نفرداشتندودر نتیجه یکنیم ملیون پوند از مالیات بریطانیا بهدر صرف شد . بریطانیائیها ازفقیر می‌ترسیدند وازاو بدشان می آمد مگر مهارت او در جنگهای (گوریلا) موردستایش همگان بود . درین زدوخورد ها فقیر ایپی بیش‌از ۷۰۰ یا ۸۰۰ نفرقبائلی باختیار خودنمیداشت در حالیکه قوای امپراطوری طبق تخمینات رسمی بین سی وچهل هزارنفر بکار می انداخت .

بارها پناه گاهای کوهستانی فقیر ایپی بوسیلهٔ طیارات درهم پاشیده مــی شد و دهکده ها وقلعه هائی که دران اقامت‌میکرد بخاکستر مبدل میگردید وبارها مرگ اورا اعلان میکردند وحتی می گفتند که‌در منظر عام او را بدار آویخته اند . ممکن است سایهٔ اورا بدار زده باشند ، چرا که فراغت آنها طولانی نمی بود وپیش ازانکه رفع خستگی کنند فقیر ایپی از گوشهٔ دیگری سربالا میکرد وباآنها خسارات بیشتر وارد میکرد . همچنین چندین بار ازمرگ رهائی یافته‌است .

ازبیست سال باینطرف این‌شخص بصورت‌پناهنده زندگی میکندوهمیشه‌درطی این‌مدت‌از جائی بجائی در حال حرکت است درابتدا انگلیس‌هــا بدنبالش سر گردان بودند ، و اکنون پاکستانیها تشنهٔ خون او هستند ،

اویك شخص بسیار نور مال ودارای يك قیافه‌عادی است،قامت فقیر بیش از شش فت نیست،چهره اش گندم گون، اندامش لاغر وسیمای مهربان دارد.چشمان سیاه و بــراق اورامی گویند قوهٔ هپنو تیکی دارد و طوریکه قصه می کنند باریکه يك افسر زیرك انگلیس اورادريك‌گوشهٔ وادی کرم محاصره کرده بود بهمین‌قوه هپنوتیزم طوری خودرا نجات داد که‌گوئی زمین چاك شد وفقیرازان دام رسته باشد

فقیر ایپی تقریباً پنجاه سال‌قبل دريك خانوادهٔ توری خیل‌قوم وزیرتولد یافته‌است. وزیری‌مهمترین‌وقوی‌ترین‌قوم‌پښتون‌است وشهرت‌رادمردی‌ورزم‌آرائی بسزائی داردوزیری‌ها کوچی هستند رمه های بزوگوسفند خود شانرا ازچراگاه بچراگاه می برند ازعادات ورسوم وزیری‌ها دوچیز است که‌آنهاراازدیگر اقوام پښتون مشخص ومتمایز می‌سازد

یکی این است که وزیری ها انتقام خون را از شخص قاتل می گیرند نه از هر عضو فامیل که اتفاقاً بدست آید. دیگری آنست که اگر یك فرد یا یك خانواده قبیله دچار افلاس و بدبختی گردد قبیله موظف است که آنها را دست گیری نماید. این رواج سبب تشویق جوانان وزیری شده واز آواره گردی جلوگیری می کند. از خاطرات ایام طفولت اولین چیزیکه فقیر بیاددارد تفنگش میباشد ومی گوید: « وقتیکه ۷ ساله بودم پدرم بمن تفنگ ۷ دانه کارتوس داد وسنگی را با یك دستمال سفید پیچانیده بالای توده های سنگ ها گذاشت وبمن امر داد که آنرا نشانه بزنم. فیر من بخطا رفت، پدرم با مشت بگردنم زد وباقهر وغضب ازمن پرسید (مگر بچه من نیستی؟) پیش ازانکه پدرم یك مشت دیگر بفرقم بکوبد مادرم مرانجات داده ومرا باخود برد. مادرم مرا نشانه زدن آموخت وبعد از یکی دو روز با پدرم اعلان مسابقه دادم درین مسابقهٔ فامیلی هریك ما بیست کارتوس داشتیم در بیست فیر پدرم نشانه راسه بار ومن فقط یکبار خطا کرده. پدرم آنقدر مسرور بود که همان روز برایم یك قمیص جدید خرید ازان وقت تاکنون یکروز هم بی تفنگ نبوده ام » شخصیت فقیر کاملاً ساخته زحمت خودش است وقتیکه پدرش وفات کرد، میرزاعلی دوازده ساله بود ودو برادر کوچك ترسه خواهر ومادرش بار گردن او شدند. خواندن ونوشتن یاد گرفت. قرآن آموخت و ملاشد مگر تقدیر اورا بسلاح کشانیده دریك جهاد بمقابل قوای برطانیا قبیلهٔ اورا پیشوای خود قرار دادند. ازین واقعه وانتخاب بجا بیست سال میگذرد و از همان روز ببعد فقیرایپی زعیم وسالار قوای مسلح قومی بمقابل دشمنان قوم بوده است. فقیر میگوید: «از کردهٔ خود بمقابل انگلیس ها پشیمان نیستم، انگلیس ها می خواستند که وجب وجب وقدم قدم در اراضی ما پیش آیند ومارا غلام خود سازند. در انگلستان مرا بحیث جن وبلامی شناسند مگر من بلای آدم خور نیستم، من بقرآن عقیده دارم و از خون ریزی خوشم نمی آید! »

اگر او میخواست امروز یك شخص متمول می بود انگلیسها حاضر بودند مبالغ هنگفتی بوی بدهند اما او که آزادی خودرا از هرچیز دیگر بربها ترمی دانست هرگز به چنین کاری حاضر نمی شد وترجیح داد که فقیرو ناداروای آزاد باشد

اگرچه برطانیا چارسال است هندوستان را تخلیه کرده مگر بعقیدهٔ فقیرایپی برطانیا هنوز هم برنیم قارهٔ هند چشم دارند و می خواهند توسط پاکستان نیم قاره ومخصوصاً ایالات سرحد شمال غربی را اداره کنند

فقیر عقیده دارد که بریطانیا دربارهٔ قوم پښتون خطا وظلم بزرگی را اجراء کرده ویك حصهٔ بزرگ مملکت آنها را به پاکستان اعطا کرده است این اراضی کوهستانی

بعد ازامضای معاهدهٔ کـسر مورتیمردیورند درسال ۱۸۹٤ ع عقدنمود یك شکل خلاء وزمین بی‌صاحب رابخود گـرفت فقیرایپی اصرار دارد : « که این اراضی متعلق بـه بریطانیا نبوده بنابرین حق آنراهم نداشت کـه آن‌را بدیـگری ببخشد ! »

ازینجااست کـه سرویلیم بارتن درکـتاب موسوم بسرحد شمال غربی هند میـگوید :

« یاغستان یعنی اراضی قبائلی یاکـشور اقوام آزاد سرحد کـه بین سرحـد اداری انـگلیس وخط دیورند واقـع است فقط بصورت تیوری ویافرضی تحت حمایهٔ بریطانیا است این‌اراضی هیـچگاه اشغال نشده وقبائلی ها حـکومت ما را هیچوقت‌قبول نـکرده اند »

حقیقتاً ازنقطهٔ نظر تاریخ دست‌فقیر ایپی بالااست. چه‌پس از آنـکه نیم قارهٔ هند به عجله تقسیم شد این اراضی به پاکـستان سپرده شد وفقط از اهالی اراضی محـکوم درین باره رای گرفته‌شد و در ریفرندم تقریباً پنجاه فـیصد اهالی از رای دادن خود داری کردند . اهالی مناطق محـکوم پښتون بودند . در اراضی آزاد کـدام ریفرندم یارای اهالی گرفته نشده وحتی درین باره بانها مشوره هم بعمل نیامده است

به اساس همین حقایق تاریخی فقیرایپی دعوای یك پښتونستان آزاد‌را دارد .

تجارب اخیره نشان میدهد کـه‌تعیین سرحدات دول جدید ازقبیل لهستان یوگو سلاویا وچکو سلواکی بدون مشورهٔ اهالی سرحدی دائم منتج بعدم رضایت و شورش مردم آن سامان گردیده است . هیـچ جای تردید نیست کـه‌مسئلهٔ المانهای « زودتـن » یکی ازعوامل‌قوی جنـگ عمومی اخیربود مانند المانهای زودتن پښتونها میـگویند کـه آنها جبراً وقهراً بوسیلهٔ خط فرضی ازقبائل همخون وهم نژاد شان درافغانستان جدا ساخته شده اند.طبیعی پښتونهای محکوم‌وغیرمحکوم ازحیث زبان ونژادیك چیز هستند ومیخواهند که‌متحد باشند وازخود یك‌دولتی تشکیل دهند وهستهٔ ادعای پښتونستان همین چیز است .

پاکـستان نـه‌تنها بعضی مسئولیت های برطانیه راعهده دارشده بلـکـه بعضی درد سربرطانیاراهم بمارث گرفت مسئلهٔ قبائل یـکی از بزرگـترین سر دردی برطانیا بشمار میرفت.انـگلیسها تمام و سائل ومراتب را برای رام ساختن اینها به خرچ داد تا آنها راتحت اداره حکومت هند درآرند مـگرناکـام ماندند وقبائلی ها به استقلال وحیات سخت سر خود ادامه دادند . درصورتیـکه برطانیا باتمام قواء و وسائل خود ناکـام مانـده آیاپاکستان به‌کـنترول آنها موفق خواهدشد ؟ ازچندی بدینطرف وضعیت وخیم‌شده است و ادعای استقلال طلبی فقیر در افغانستان پشتیبانی می‌شود. پښتونـها افغانستان راوطن پدری ومرکزملی خود می دانند ونظر ایشان بدکـابل است کـه بانـها رهنمائی کرده وکمك بدهندنه بـکراچی، بجرئت میتوان گفت کـه‌تمام اسباب وعلل یـك زد و خورد

بین المللی درین منطقه موجود است. مسئلهٔ پښتونستان بهمین زودی ها یك شکل و خیمی بخود خواهد گرفت. زیرا این تحریك تحت اړای فقیر ایپی کسب شدت اختیار کرده می‌رود تاثیر نفوذ فقیر ایپی باید سرسری پنداشته نشود اویك مرد بسیار شجاع ووطنخواه وزعیم عسکریست وباید مغرب زمین معلومات فرسودهٔ خود را که دربارهٔ او دارند تجدید نظر نمایند اودزد رهزن وگریزان ازقانون نیست اویك ایدیال بزرگ داردومی خواهد که قومش مانند قرن‌های گذشته زندگی آزاد وبرومند داشته باشد. پاکستان باید قوه وقدرت نظامی فقیرایپی را درست درك کرده واعتراف نماید. فقیر تفنگ وکارتوس فراوانی دارد و برای جنگ کوهستانی ماشیندارهم دارد. برای ساختن تفنگ وتفنگچه وکارتوس کارخانه‌های محلی دارد وعساکراودرجنگ گریلا ازهیچ‌عسکرجهان پس نمی مانند اگربین فقیرایپی‌وپاکستان جنگی دربگیرد افغانستان همخواهد جنگید وچون افغانستان باروسیهٔ شوروی سرحدات مشترك دارد دیموکراسی های‌غربی ازاوضاع چشم پوشی کرده نمی‌توانند. این است آخرین جملات که فقیر ایپی میگوید: «نزدما پښتونستان یك چیز موجود وحقیقی است خواب وخیال نیست اگر بوسایل صلح جویانه آمال و آرزوهای ما برآورده شودچه‌بهترو الاپښتون بزور شمشیرباستانی‌خود پښتونستان را تشکیل خواهدکرد وهیچ قواء او را ازین منصرف کرده نمی‌تواند!»

اینك یك مشکل دیگربه مشکلات سازمان ملل متحده افزوده میشود.

خان عبدالغفار خان

خان عبدالغفار خان

این شخصیت برجستهٔ پښتونستان که فعلا بجرم اینکه میخواهد پښتونستان آزاد تشکیل شود با دوازده هزار پیروان خود در زندان حکومت پاکستان بسر میبرند در سال (۱۸۹۰ع) در قریهٔ «اوتمانزی» که بفاصلهٔ ۲۲ میل از پیشور در وادی حاصلخیز «اشنغر» واقع است بدنیا آمد. تحصیلات خودرا در زندگی پدر مرحومشان «بهرامخان» درمکتب عالی «میشن های سکول» بپایان رسانید. سپس میخواست شامل مسلك عسکری گردد ولی روزی دید که یك افسر نالایق وکم رتبهٔ انگلیس بایك افسر لایق وبلند رتبهٔ هندی طوری وضعیت خشن وحقارت آمیزی میکرد که گوئی آن انگلیس «آقا» و این هندی «بندهٔ» او بود. مشاهدهٔ این وضعیت خان عبدالغفار خان را از عزم خود منصرف گردانید.

بعدازان به تبلیغات اصلاحی شروع کرد وبرخلاف رسوم مزخرف از قبیل انتقام‌خون بخون، دختر فروشی، فضول خرچی وغیره که‌در قوم پښتون رواج داشت به مجادله

پرداخت. اولا باتفاق حاجی عبدالواحد صاحب ترونگزئی مجادلهٔ خودرا برضد بی‌سوادی دردهات آغاز کرد ـ دیری نگذشت که این مجادلهٔ شان نظر مامورین حکومت انگلیس را جلب نمود ـ خان عبدالغفار خان محبوس گردید وحاجی صاحب ترونگزئی بعلاقهٔ مومند در پښتونستان آزاد رفت و ازآنجا برخلاف حکومت امپریالیستی انگلیسها اعلان جهاد نمود . وقتیکه خان عبدالغفارخان ازحبس رهائی یافت در قریهٔ « اوتمانزئی » یك مدرسهٔ آزاد را تاسیس نمود .ودرسال ۱۹۲۰ع دراثر تحریك خلافت بکابل آمد و متعاقباً در سال۱۹۲۱ انجمنی بنام « انجمن الاصلاح الافاغنه » که بعد بنام «انجمن نوجوانان » یاد گردید تشکیل نمود .ودرهمین سال بار دوم انگلیسها او را سه‌سال باتحصیل اعمال شاقــه در حبس نگهداشت. درین حبس رویهٔ ظالمانه که با خان عبدالغفار خان می شد بصحت و تندرستی او صدمهٔ دائمی وارد کرد .

دور سال ۱۹۲۹ ع انجمن نوجوانان را بحزب « خدائی خدمتگار » تبدیل کــرد واین تحریك وی بسرعت برق در تمام حصص پښتونستان محکوم منتشر گردید . ولی چون پیروان این حزب بنام جهاد و بیاد خون شهداء راه آزادی پیراهنهای سرخ می پوشیدند و بهمین نوجه در ابتداء بنام « سرخ پوشان » شهرت داشتند ، انگلیسها آنها را متهم به بالشویك بودن نمودند و درسال ۱۹۳۰ ع خان عبدالغفار خان مرتبهٔ سوم بــزندان برده شد .

ملخص پروگرام ومرام حزب خدائی خدمتگاران این است :

۱ـ هرشخص بالـغ بدون امتیاز عضو این حزب شده می تواند .
۲ـ شخص فرقه پرست درین حزب شامل شده نمی تواند .
۳ـ هرفرد خدائی خدمتگار ازتکهٔ وطنی خواهد پوشید .
٤ـ برای خدمت خلق همیشه حاضر ومهیا خواهــد بود .
٥ـ بخرچ خود دردهات دوره خواهد کرد .
٦ـ همه اعضا باهم برادرانه معامله خواهند کرد .
۷ـ امر حزب را بحد امکان تعمیل خواهند نمود .

سو گند :

۱ـ من شخص خودرا برای خدائی خدمتگاری بصداقت تقدیم میکنم .
۲ـ من درخدائی خدمتگاری ازچنان حزبی اجتناب میکنم که ازان بحزب ما نقصان عائد گردد .

۳- من با ایمان کامل بجان ومال برای خدمت قوم و آزادی وطن کار خواهم کرد .
قاضی عطاءالله خان که یکی از لیدران مشهور پښتونستان است را جع به آغاز تحریك خدائی خدمتگاری گوید :

« وقتی که خا ن عبدالغفار خان بتحریك خدائی خدمتگاری آغاز نمود صوبهٔ سرحددرآنوقت بکلی کدام راهی نداشت وقوم پښتون را مامورین بریتانیا خیلی ذلیلانه تحت فشار گرفته بودند . پاچا خان کوچه بکوچه ، ده بده میگشت و پښتونها را بیدار می‌ساخت - زحمات ومصیبتهائیکه خدائی خدمتگاران در پهلوی او دیده اند هیچکدام آن از نظر او پوشیده نمانده است . »

خان عبدالغفار خان را جع بتحریك خدائی خدمتگاری می فرمایند :

« تحریك خدائی خدمتگار جذبهٔ خدمت بی اوث بنی نوع انسان را در بر داشته به میدان در آمده است . تحریك مذکور یك تحریك مذهبی ، اخلاقی وسیاسیست فقط شخص این حزب شده می تواند که بدون امتیاز واستثناء خدمت کند ، ازبدیها خود را حفظ نماید ، ازریاکاری و مکرخود رادورنگهدارد، درراه خدا وخدمت بندگان او جان ومال خود را قربان کند ، از کبر وغرور پرهیز نماید ، انصاف پسند باشد، زحمت بکشد ، ازحرام خوری اجتناب کند وراست بگوید ! »

پس از ۱۹۳۰ ع بدون چند ماه تاسال ۱۹۳۷ ع یعنی هفت سال در زندانهای مختلف هند درقید انگلیسها بود . درزندان نیز از تحریك خود دست برنداشت . مگر چون ازیکطرف درمقابل دشمن قوی خود قوت مساوی ویا پشتیبان قوی نداشت و ازطرف دیگر انگلیسها حزب اورا بنام بالشویك متهم ساخته بود ، برای رفع این هردو درسال اول حبس (۱۹۳۱ ع) بتمام جمعیتهای اسلامی آنوقت هند نمایندگان خود را فرستاد تا از جمعیت وی در مقابل انگلیسها حمایه کنند ولی از هیچ یك سیاستمدار مسلمان هند صدای همکاری و تعاون را نشنید - لذا مجبور گردید بحزب کانگرس که قویترین حزب هند بشمار می رفت دست استمداد را دراز کند - همان بود که از طرف لیدران حزب کانگرس باخوشی زیاد استقبال گردید و درماه اگست ۱۹۳۱ ع حزب خدائی خدمتگار بحزب کانگرس تعلق گرفت و خان عبدالغفار خان باین تدبیر توانست خود و حزب خود را از تلهکه و امحا نجات دهد .

وقتیکه جنگ جرمنی شروع گردید وکانگرس تصمیم عدم تعاون با انگلیسها را اعلان کرد درجملهٔ دیگر لیدران کانگرس خان عبدالغفارخان نیز از طرف انگلیسها محبوس گردید وسه سال در زندان بود. د ر سال ۱۹٤۷ ع که انگلیسها مجبور بترك

هند گردیدند وتقسیم پاکستان و هندوستان بمیان آمد ، خان عبد الغفار خان ودیگر همکاران وی صدای « پښتونستان آزاد » را بلند کردند و نه خواستند قوم غیور پښتون زیر یوغ شاگردان مکتب امپریالیستی برود . این صدا تنها از وی نبود بلکه از صدای هفت ملیون پښتانه نمایندگی میکرد ـ انگلیسها بصدای شان گوش ندادند و حکومت پاکستان به پیروی استادان خود ، این لیدر حق طلب پښتون را باز بحبس انداخت وتا اینده زجر و شکنجهٔ حکومت متجاوز پاکستان را درزندان میکشد .

یك نویسندهٔ مشهور زبان اردو « رحمان صدیق » کهقریب یکسال با خان عبدالغفارخان درمحبس بود ورسالهٔ بنام « پاد شاه خان و آزاد پښتانستان » تألیف کرده را جع به شخصیت خان عبدالغفار خان نکات دلچسپی دارد که اینجا برای معرفی بهتر این لیدر پښتونستان عیناً بترجمهٔ آن می پردازیم .

رحمان صدیق مؤلف رسالهٔ متذکره می نویسد :

« ملاقات اول من با پاد شاه خان در آن وقتی واقع شد کـه اورا به هری جیل (درمحبس هری) آوردند ـ دراکتوبر سال ۱۹۲۷ ع پاد شاه خان مطابق فیصلهٔ خود برای رفتن «مردان » تهیه میدید . حکومت گورنر انگلیس خلاف این فیصله بود . نوتهٔ به پادشاه خان داده شد که شما به « مردان » رفته نمی توانید والا پولیس شما را گرفتار خواهد کرد. اوشخصی نبود کهچنین او امر را قبول کند . گفت که این فیصله فیصلهٔ اطفال نیست .

هیچ قوه اورا ممانعت کرده نمی تواند . لهذا بایك تعداد زیاد بجانب منزل مقصود حرکت کرد . دربین راه پولیس مانند سیل خروشان راه او را مسدود وپادشاه خان را گرفتار کرد . خدائی خدمتگاران اورا احاطه کرده گفتندکه : « اول مارا حبس کنید بعد ازان را هنمای ما را » .

پولیس پادشاه خان را بطرف خود کش میکرد و مردم طرف خود.دراین گیرودار پولیس به سوته بازی شروع کرد . دوتار قبرغهٔ پاد شاه خان شکست و ببدن او خراش و ضربات سخت رسید . به همین وضعیت پاد شاه خان به محبس تسلیم داده شد .

پاد شاه خان با چهرهٔ گردالود ، پیراهن پاره وپرخون وچشمان سرخ بدین طریق تمام شب را بسر برد و چشم برهم نگذاشت. تمام شب بالای بالین او نشستم در عالم بیخودی با خود میگفت : « با سر خپوشان بیچاره چه پیش خواهد آمد ؟ » کم کم رو به بهبودی گذاشت . من قریب یکسال و چیزی بالاتر در صحبت او بودم . در این مدت دراحوال او خیلی دقیق شدم . از تعلیمات سیاسی اخلاقی ومذهبی او استفاده ها بردم

حیات عملی اورا از نزدیك مطالعه نموده . بالاخر باین نتیجه رسیدم که واقعا این افغان صاف وسادهٔ صوبهٔ سرحد مالك یك قوهٔ ارادی خیلی قوی میباشد . عزم او غیر قابل تزلزل وافکار او خیلی متین است . او در هرکار خوب فکر میکند . وقتیکه راهی را برای خود انتخاب میکند مانند یك سپاهی شجاع دران راه پیش میرود . شدت گرمی وزور سردی ، گرسنگی ، عطش ، بزدلی ، خوف ، رنج و ملال ، جبر وستم و حشیهای جنگل ، خارهای مغیلان در ارادهٔ او تزلزل واقع کرده نمی تواند . مشعل صداقت را دردست گرفته در شب تار پیش میرود . در روشنی روز جذبات قلبی حقیقی او او را راهنمائی میکند . حیات سیاسی او از زمان رولت ایکت آغاز میگردد .

وقتیکه تمام هندوستان از آتش انگلیسها شعله ور بود ، وقتیکه نو جوانان مملکت میخواستند عروس حریت را دربر بگیرند . پادشاه خان وتمام خاندان او یك جا گرفتار گردیدند . بعد از رهائی درتحریك خلافت جدوجهد نمود سپس در زمان تحریك هجرت قیادت مهاجرین را بدست گرفته به افغانستان رفت . بعداز رجعت د ر قصبهٔ خود اتمان زائی مدرسهٔ آزاد تاسیس کرد چنانچه طلبهٔ مدرسهٔ مذکور طرفداران حقیقی آزادی ثابت شدند .

در سال ۱۹۲۹ حزب خدائی خدمتگاران را تشکیل نمود . بسبب سرخ بودن پیراهنهای خدا ئی خدمتگاران حکومت آنها را بالشویك نام دادند . در سال ۱۹۳۰ اثر اعلان عدم اطاعت که از طرف کانگرس نشر میگردید تا صوبهٔ سرحد رسید . دراینجا نیز سیلاب آزادی جوش میزد ، در روز ۲۳ اپریل سال ۱۹۳۰ جوانان بیگناه زیر گلوله باری گرفته شدند . پادشاه خان از این واقعه متأثر گردیده طرف پشاور حرکت کرد . حکومت دربین راه او را باز گرفتار و حبس نمود . هم چنین در تحریکات سالهای ۱۹۳۱ و ۳۲ سهم درخشان دارد . و در تحریك سال ۱۹۴۲ صوبهٔ سرحد را راهنمائی میکرد . وی د ر محبس حیات نهایت سادهٔ بسر می برد . حکومت مانند دیگر محبوسین قرار عادت خود برایشان نیز جبر وتشدد روا می دارد . در محبس ایبت آباد در یك اطاق تاریك محبوس نگهداشته میشود چنانچه این قسم اطاق ها را مرغانچهٔ کبوتران می نامند .

عادات : هروقتیکه شما بملاقات اوبروید اورا مشغول کار خواهید یافت . یا او را

مشغول زمین داری خواهید دید یا اورا خواهید دید که درتعمیر خشت میدهد . یا نشسته برای مجلهٔ «پښتون» مقاله ومضمون می نویسد (فعلا این مجله هم توقیف است) بیکار نشستن به نزد او علامت حیوانیت مطلق است . طبیعت اوساده پسند وظریف است . او

باچه هابچه و باجوانان جوان است .

القاب : اورا بطورعمومی «پادشاه خان» میگویند. پښتونها اورابلقب (فخر افغان) یاد میکنند . جواهر لال نهرو براو «فخر هند» لقب نهاد . مولانا آزاد «فخر آسیا » گفت . درابتدا اورا «گاندهی سرحد» نیز می گفتند . بنام « ملنګک بابا » هم یاد میشود .

افکار : ۱ - راجع بمذاهب : - خان عبدالغفار خان چنین اظهار نظرمی فرمایند :

« خداوند کریم درهرقوم وهرمملکت بنده های نیك خود را برای هدایت فرستاده است . هرهادی نیك همان تعلیمی را میدهد که خدابه اوامر کرده است. مقصد از مذهب محبت وتسلیم بهیگانگی خدا،محبت رسول وشریعت‌خداورسول اوداتعمیل کردن است . »

۲ - راجع بتعلیم کتب مقدس میفرمایند : « اگر بغور مطالعه کرده شود کتاب مقدس هرمذهب‌صداقت، راستی، محبت، شرافت،وانصاف، راتعلیم میدهد. تعلیم کتابهای مقدس بانسانها خدمت بنوع انسان را یاد میدهد . »

۳ - راجع بقتل وغارت بنام مذهب گوید :

«چقدر جای افسوس است که مردم مذهب را تغیر داده ، بنام مذهب فتنه و فساد برپا کرده . هیچ یك ازمذاهب دنیا این را اجازه نمیدهد که بنام مذهب اطفال به قتل رسانیده شوند ، زنهای باعفت بی عصمت گردد،بازار قتل و غارت گری گرم باشد. در حقیقت هیچ یك ازمذاهب این قسم بی تمیزی وبیراهی را اجازه نمیدهد . »

٤ - درخصوص هند : میفرمایند :

« هندوستان مملکت بزرگیست، دراین مملکت چهل کرور (چهارصد ملیون)انسان حیات بسر میبرند . در این مملکت هندو مسلمان وفرق خورد خورد دیگر زنده گانی میکنند، این مملکت ازهمه است . نه هندو بهتنهائی برآن حق دارد ونه مسلمان بلکه هردو مشترك بران حق دارند . اگر در دماغ هندو این سوداست که مسلمان را خاتمه بدهد سودای غلطیست، زیرا ده کرور (صدملیون) انسان را خاتمه بخشیدن کارآسانی نیست . واگرمسلمان بدین خیال باشد که هندو را تباه کند اوهم بوهم مبتلاست. حقیقت اینست که این مملکت در بین هندو ومسلمان مشترك است پس حالا فیصلهٔ این مسئله بدست اهالی خود مملکت است . چون همدیگر خود را تباه ومحو کرده نمی توانند می باید فکر کنند که به محبت و اخلاص حیات بسربردن بهتر است یابجنگ وجدل ، نفرت وکدورت ؟

۵ ـ راجع بانگلیسها : نظریه دارند :

« به اندازهٔ که دیده میشود تمام این فسادهای موجوده به ایمای انگلیسها بعمل می آید انگلیسها این دوقوم را باهم بجنگ می اندازند تااینها بزبان خود بگویند که (او) یعنی انگلیس ازهندوستان خارج نشود. من وقتیکه باو ایسرای ملاقات کرده نامبرده گفت که : «ماازهندوستان میرویم» من گفتم : یقین کرده نمی توانم ورنه درمملکت فساد شروع نمی گردید . وایسرای گفت : «تمام این فسادها بنسبت لیگ است .» من گفتم که : سبب بدامنی صوبهٔ سرحد فقط انگلیس است . »

۷ ـ راجع به پښتونستان :

« کار کانگرس فقط این بود که انگلیس را ازهند خارج نماید ـ وقتیکه انگلیس رفت، کار کانگرس خاتمه یافت حکومت صوبهٔ سرحد باید به پښتو نها تسلیم گردد هم چنین حکومت پنجاب به پنجابیها وحکومت بنگال به بنگالیها . در پښتونستان چنین حکومتی تأسیس خواهد گردید که انتظام آن تماما بعوام متعلق بوده و حکومت ازعوام خواهد بود . »

پیغام خان عبدالغفار خان

رحمان صدیق ترجمهٔ یك پیغام خان عبدالغفار خان را نیز دررسالهٔ خود آورده که خالی ازدلچسپی نیست.وی می نویسد : « سردریاب ـ ۲۶ می ـ فخر افغان بپاینیهٔ طویهی بزمان پښتو بنام پښتونها داده است خلاصهٔ پیغام مذکور قرار ذیل ترجمه ونشر میشود ؛ بادشاه خان پښتونها را خطاب کرده می نویسد :

« قوم پښتون بخوبی میدانند که من همیشه مخالف وزارتهای بی اختیار بوده ام . اما بعد ازبهار امسال بمن معلوم شد که فرنگی درسرحد حتی وزارت بی اختیار پښتونها را نیز پسند ندارد و برای این مسئله فرنگی با «جی حضور گویان خود » متحد شده یك جشن موحشی تیاری دیده است . و اومیخواهد پښتونها رابهم انداخته خودش تماشائی باشد. پښتونها ازفعالیتهای زندگانی من بخوبی مطلع هستند ومیدانند کهمن همیشه بهآن کاری اقدام میکنم که برای قوم فائده برساند وانگلیس ازان ناراضی می باشد . حالا من بازعزم کرده ام که ازاین توطئه وسازش انگلیسها قوم را مطلع نمایم . بنا برین به اطراف ونواحی سفر میکنم . من دراین مسافرت خود میخواهم بـه قـوم خاطر نشان نمایم که ما ۱۷ سال تمام برای آزادی قربانیها داده ایم . ودرخت آزادی را بخون خود آبیاری کرده ایم . حالا این درخت بزرگ شده وبهثمر رسیده است

حالا پښتونها باید جرگه کرده متحد گردند و متفقا میوهٔ درخت آزادی را نوشجـــان فرمایند. نشود که میوهٔ آن بسبب خانه جنگی ها وسازشهای دشمن نصیب دشمن ما شود وما محروم بمانیم.

من به لیدر های مسلم لیگ گفته بودم که مملکت آزاد میشود وانگلیس بستر خودرا جمع میکنند، بیائید باهم متحد شده راجع به مستقبل چارهٔ بسنجیم و با هم اتفاق کرده چنان پروگرامی بسازیم که بهبود وفائدهٔ قوم دران باشد. وایسرای نیز بمن همین را گفته بود که اگرشما باهم متفق شده یکدام فیصلهٔ برسید بهتر خواهد بود. و هرقدر شما زودتر باهم مفاهمه نمائید-ماهمان قدر زودتر از مملکت شما خارج میشویـــم. اما افسوس است که قوای مخالف آزادی بهیچ قسم برای اتحاد واتفاق حاضر دیده نمیشوند دراین مملکت هرقدر نفوسی که موجود است خواه او سبز پوش است ویانیلی پوش من همه را برادرخود میدانم. لهذا به آنها میگویم که ای برادران! شما چرا دیوانه شده اید؟ انگلیسها خارج میشوند این وقت فتنه وفساد نیست.

من به برادران خودواضحا میگویم که اگر گورنر بگوش آنها چیزی بگوید بیادداشته باشند که گورنر دوست آنها نیست بلکه دشمن است. خود او میرود اما بسیار مضطرب وپریشان است. میخواهد شما را باهم جنگ انداخته برباد و پریشان نماید. این گورنر همان کسیست که در سال ۱۹٤۰ درپشاور دپتی کمشنر بود و ازشنیدن نام پښتون متنفر وبیزار بود. وقتیکه کدام یك از سرخپوشها را میدید هوش وحواس خود را میباخت.

این ملك پښتونهااست و برآن پښتونها حکومت خواهند کرد. بنا برین مـــن بشـــما میگویم که ای قوم من! ازپارتی گورنر جدا شده طرف من بیائید وبه محاذ متحد پښتونها شامل شوید، فائده وخوبی خود را فکر کنید. شمامی بینید که نیلی پوشها وقتیکه یك پښتون را می بینند چشمان خودرا پایان می اندازند اماوقتیکه وایسرای فرنگی بسرحد می آید چنان مسرور میشوند که یك مسلمان درروز عید. به پیش فرنگی خم میشوند تعظیم میکنند وبه پیش روی او می رقصند.

هر سرحدی که برای مشوره بدهلی به نزد مستر جینا میرفت گورنر برای آوردن او ازمحبس موترخودرا میفرستاد واو را به بنگلهٔ خود می برد. بعد ازمذاکرات بـــا گورنر وگرفتن هدایات بدهلی به نزد مستر جینا رهسپار میگردید. ای پښتونها! هوشیار شوید. دشمن میخواهد که به پیمانهٔ وسیعی فسادرونما گردد تاکه درمملکت آنقدر بربادی قتل وغارت واقع شود که مردم خود به تنگ آمده به نزدانگلیسهاالحاح نمایند وبگویند که «بابا فرنگی جان! از برای خدا شماهیچ جانروید»

این سخن قابل غور است که در سرحد سکها و هندوها را محض باین غرض میکشند تا در علاقه جاتیکه اکثریت بدست هندو وسکها ست مسلمانان را بقتل برسانند . زنهای پنجاب وچند نفر مرد پنجابی از پنجاب بسرحد آمده در اینجا در علاقه جات گورنری یعنی در ایجنسیها پروپاگند مسلم لیگ را میکنند . برای اینکه تا وقتیکه در مرکز وزارت قومی است تاسیس پاکستان (پنجابستان) غیر ممکن است . من از شنیدن این سخنان خیلی متأثر میگردم خصوصا وقتیکه بقوم من نقصان میرسد . شما قوم من هستید بشما پیشنهاد میکنم که از صبر کار بگیرید وبهیچ قسم مشتعل نشوید . زیرا اگر در این وقت از صبر وهمت کار گرفته نشود تمام کار روائیهای ما غرق ومحو خواهد گردید . ای قوم! پیغام من بشما اینست که کار کانگرس فقط این بود که انگلیسها را از هند بکشند ، وقتیکه انگلیس میرود کار کانگرس تمام میشود . حالا اوضاع تغییر یافته است ، حکومت صوبهٔ سرحد به پښتونها محول خواهد گردید . وحکومت پنجاب به پنجابیها وحکومت بنگال به بنگالیها .

درآخر بخدمت تان عرض میکنم که وقت خیلی نازک است اگر کسی حقیقتاً بدل درد قوم را دارد پس برای او فرض است که از کارهای بدخود قلباً بشرمد .

داکتر خانصاحب

برادر بزرگ خان عبدالغفار خان وهم یکی از لیدران مهم خدائی خدمتگار هستند که فعلاً بطرفداری پښتونستان آزاد میخواهند از طرف حکومت پاکستان زندانی شده اند . داکتر خانصاحب در ۱۸۸۳ میلادی بشهر اوتمانزئی ضلع چارسده که از پشاور تقریباً ۲۰ میل دور است بدنیا آمده پدرشان بهرام خان با اینکه از خوانین بود ولی بتعلیم و تربیهٔ اولاد دلچسپی مخصوص داشت . وی داکتر خان را به مکتب سپرد . داکتر خان بعد از آنکه در یونیورستی پنجاب امتحان میتریکولیشن را داد یکساله به بمبئی رفت کالج « گرانت میدیکل » درس خواند

داکتر خان صاحب

وقتیکه خواست برای تکمیل داکتری ـ بانگلستان برود قــومش مخالف این کار بودند ولی بتوجه پدر منورش تـوانست بهآرزوی خود برسد. یازده سال در انگلستان تحصیل کرد . بسال ۱۹۱۱ م درحالیکه برادرش خان عبدالغفار خان در قید انگلیسها بود وی بلندن در «سنت تهامس هسپتال» امتحان « ایم ـ آر ـ سی » را داده بمحاذ جنگی درفرانسه فرستاده شد .

اودر انگلستان بایك خانم انگلیسی ازدواج کرد ، درسال ۱۹۲۰م رهسپار وطن گردید ودر وقتی بخانهٔ خــود رسید که پدر ، برادر ودیگر اعزهٔ قوم را در زندان و شکنجهٔ استعماری ـ انگلیسها دید . این وضعیت روح وی را متأثر ساخت و درمبارزهٔ برضد انگلیسها شامل گردید . انگلیسها چندین مرتبه بوی اخطار دادند و چندین دفعه اورا بزندان بردند، مگراوازمبارزه دست نکشید تاندحزب خدائی خدمتگاران شامل ودر راه مبارزهٔ آزادی تمام هندوستان یکی ازهمکاران کانگرس بشماررفت وهم اززوزیکه داخل حزب شد زندگی اوبکلی عوض گردید . بجای حیات لوکس زندگی ساده وطبیعی را اختیار کرد .

داکتر خودرا بطبیعت سپرده است و(ط . وریکه مینویسند) سیاست رایك بازی میداند که نه بردن آن بردن ونه باختن آن باختن‌است ، وهم مذهب وسیاست را ازهم جدا میدهند . داکتر خان زندگی رانیز یك بازیچهٔ دلچسپ میداند . وبسیار خوش طبع و زنده دل است حتی بابچه های کوچك نیز بخنده وگرمجوشی صحبت میکنند .

بوقتیکه صدر اعظم پښتونستان‌محکوم بود نیز حیات‌سادهٔ خودراازدست نداده بر خلاف صدر اعظم های سابق کهاز محیط دوری می‌جستند وکمتر بامــردم تماس میگرفتند داکتر خانصاحب همیشه باتــوده بدون تکلف درتماس واختلاط بود . چنانچه گویند: یکروز پیرمردی وی‌را از گریبان گرفت وگفت « از وقتیکه تو صدر اعظم هستی برای‌قوم چه‌خدمت کرده‌ئی ؟»اوباوضع‌سادهٔ جوابداد : « همین خدمت کهمرا از گریبان میگیری، زیرا در حکومتهای سابق چنین‌جرئت نداشتی . » داکتر خان بارو حیات قوم خوب آشنا است هیچگاه درمقابل قوم ازتشدد کار نگرفته وبرخلاف رفتار صدر اعظم های سابق بامرد میکه می‌خواستند اغتشاش کنند ویا بخانه‌های شان هجوم ببرند ازقوهٔ پولیس کار میگرفتند ویا گاز اشك آوررا استعمال میکــردند . ولی داکتر خان ازین یکی هم کار نمیگرفت مثلاً روزیکه اهالی بتحریك مسلم‌لیگ وانگلیسها بعمارت اوهجوم بردند و خواستند سنگبا ران کنند داکتر خان تنها ازخانه برآمد و گفت:

«عزیزان من ! درین عمارت خواهران ومادران شما هستند اختیار دارید آنرا سنگباران میکنید یانه ؟ » همه مردم دست گرفتند . همچنین وقتی مردم بدفتر اوهجوم بردند او ازقوهٔ پولیس کار نگرفت تنها بایك چوب دست برامد، اهالی بتحریك مسلم لیگ در نهایت قهروغضب پیش می آمدند چون نزدیك شدند داکتر خان باچوب دست خطی بزمین بین خود و آنها کشید و گفت : « هرکس ازین خط بگذرد دیوث است ـ بگوئید هر اعتراضیکه دارید من بجواب حاضرم . » چون مردم همه پښتون بودند همینکه کلمهٔ « دیوث » راشنیدند توقف کردند ومانند یك جرگهٔ قومی بمذاکرات شروع نمودند.

داکتر خانصاحب یکی ازدیموکراسی طلبان وعدالت پسندان حقیقی بوده و برای عادل بودن وی این یك دلیل کافی است که در وقت صدارتش پسر او عبیدالله خان در تحریك خلاف قانون گرفتار گردید. مردم هرقدر خواهش نمودند عبیدالله خان را عفو کند داکتر خانصاحب درجواب شان گفت : « بین پسرمن ودیگر محبوسین هیچ فرق نیست . طوریکه قانون بادیگران معامله میکند باپسرم نیز همان رویه خواهد شد ! »

در ۲۳ اپریل سال ۱۹۳۰ ع وقتیکه تحریك عدم تعاون باانگلیسها شروع و بین خدائی خدمتگاران وقوای امپریالیستی زدو خورد واقع گردید داکتر خانصاحب بحیث یك داکتر وطن خواه وظیفهٔ خودرا انجام میداد وتمام زخمی هارا وارسی میکرد. زمانیکه او بمعالجهٔ زخمی های مجاهدین ملی میپرداخت دران صوبه هیچ داکتر جرئت نمیکرد اظهار وجود کند ویا چنین فداکاری تن دردهد تنها داکتر خان صاحب باجدیت خستگی ناپذیر شب وروز بتداوی زخمی های ملیون مشغول بود . تااینکه حکومت استعماری اورا بحیث یك باغی بابرادرش خان عبدالغفار خان بزندان (هزاری باغ) سپردند .

درسال ۱۹۳۵ ع بحیث رئیس اسامبلهٔ پښتونستان محکوم انتخاب گردید و تاسال ۱۹۳۸ ع وظیفهٔ خودرا بانتهای جدیت انجام داد. درتحریك انقلابی سال ۱۹۴۲ ع پس از گرفتاری خان عبدالغفار خان سهم بزرگی داشت ومانند یك عسکر شجاع بمقابل انگلیسها می جنگید. در انتخابات سال ۱۹۴۵ ع بحیث صدراعظم انتخاب گردید ودر ۱۹۴۶ ع باثر اختیارات خصوصی گورنر جنرال پاکستان برطرف شد . سپس بصورت حزبی بخدمت قوم پرداخت. در ماه اگست همان سال که حکومت غیر قانونی مستر قیوم روی کار آمد داکتر خانصاحب وبرادرش خان عبدالغفار خان ودیگر لیدران خدائی خدمتگاران راباالزامات غلط متهم ساخته وبزندانهای تاریك پاکستان سپرده شدند که تاحال بجرم آزادیخواهی درزندان بسر می برند .

داکتر خانصاحب در خصوص پښتونستان آزاد چنین نظریه دارد : « پښتون غلامی کس را قبول کرده نمی تواند، انگلیسها ملاکین سندی وپنجابی را باهم متفق ساخته قوم پښتون را میخواهند غلام آنها بسازند ـ اما پښتون اززندگی غلامی مرگ را مرجح میداند قوم پښتون آزادی را بزور بازوی خود حاصل کرده، گرسنه وبرهنه خواهند زیست ولی غلام مملکت غیر نخواهند گردید . بعدازرفتن انگلیس یك انقلاب اقتصادی خواهد آمد وآن انقلاب انقلاب حزبی خواهد بود، جلو گیری آن نه ازدست کانگرس ، نه لیگ ونه احزاب وپارتیهای دیگر پوره خواهد بود . »

خان عبدالصمدخان (۱)

یکی از لیدران نامدار پښتونستان جنوبی (بلوچستان) بوده که تمام حیات وی درمجادله برضد قوای امپریالیستی انگلیس بغرض آزادی قوم پښتون و استقلال خاك پښتونستان گذشته است وهم در تمام مجاهداتیکه برای آزادی هند خلاف انگلیسها ازطرف لیدران کانگرس وخدائی خدمتگاران وغیره مجاهدین بعمل می آمد سهم بارزی داشت . خان عبدالصمدخان درعلاقهٔ « گلستان » پښتونستان جنوبی بدنیا آمده وازقبیلهٔ مشهور (اچکزئی) است .

زندگی سیاسی وی ازسال ۱۳۰۶ ﻫ آغاز گردید وآن وقتی بود که درافغانستان انقلاب داخلی برپا بود ، لذا اولاً خواست یك تعداد زیاد رضاکاران را بافغانستان بفرستد وعملاً درنجات افغانستان سهم بگیرد ، حینیکه انگلیسها ازین تصمیم وی آگاه شدند فوراً خان عبدالصمدخان ودیگر رفقای شان را گرفتار وبزندان بردند . انگلیسها خواستند اورا بضمانت رها کنند ولی او ازضمانت شدیداً انکار ورزید . ۹ ماه حبس بامشقت را گذرانید . زمانیکه انقلاب افغانستان خاتمه یافت خان صاحب رها گردید وسپس حزبی را بنام (انجمن وطن) تشکیل نمود که دران اکثر آزادی خواهان بلوچستان شامل گردیدند ومرام مهم آن حزب استقلال وطن وآزادی قوم پښتون بود ، واین انجمن ارتباط مستقیم باحزب خدائی خدمتگاران داشت .

درسال ۱۳۰۸ ﻫ ش که احزاب کانگرس هند ، وخدائی خدمتگاران پښتونستان، عدم تعاون باانگلیسهارا اعلان نمودند خانصاحب هم باپیروان خود دران تحریك شرکت کردند ـ وانگلیسها طوریکه لیدران کانگرس وخدائی خدمتگاران را بزند انها

(۱) متأسفانه عکس خانصاحب بدست نیامد .

سپردند خان عبدالصمد خان نیز بارفقای شان بارثانی بزندان استعماریون برده شد . چون در زندان باایشان رویهٔ خیلی وحشیانه اتخاذ گردیده وهیچ صدای حق طلبی شان شنیده نمی‌شد دست بمبارزهٔ عدم تشدد زده وباصطلاح هند (بهوك هرتال) یعنی (مظاهرهٔ نان نخوردن) را شروع کردند وبیست وسه روز جز آب هیچ غذائی را نخوردند . باین ترتیب بانگلیسها ثابت نمود که پښتونها هیچگاه وبهیچ ترتیب ازآزادی خود صرف نظر کرده نمیتوانند. بعدازسه سال حبس بامشقت اززندان رها گردید ولی بمجاهده ومبارزهٔ خود درراه آزادی دوام داد .

درسال ۱۳۱۵ ه برای تأسیس یك مطبعهٔ ملی اقدام کرد تابتواند افکار آزادیخواهی خویش را بقوم برساند ودر سال ۱۳۱۷ ه بنشر یك جریده بنام (استقلال) بـه پښتو واردو پرداخت .

درسال ۱۳۱۸ ه زعیم بزرگ حزب خدائی خدمتگاران خان عبدالغفار خان را به پښتونستان جنوبی دعوت نمود ، وباتفاق هم در بلوچستان بغرض تحریك پښتو نستان بگردش شروع کردند ـ وقتیکه به مقام « اوسته محمد » جرگهٔ مهمی را منعقد ساخته بودند مسلم لیگی‌ها بتحریك انگلیسها برآنها هجوم بردند وزد وخوردی هم بین آنها واقع گردید .

در سال ۱۳۲۱ ه که حزب کانگرس مطالبهٔ مشهور خود Quit India (هند را بگزار) اعلان کردند انگلیسها بتشددخود افزودند . هرجا آزادیخواه بود دستگیر کردند ودر آنجمله خان عبدالصمدخان ودیگر رفقایش نیزمکرراً بزندان انداخته‌شدند ، وبعد ازدوسال حبس بامشقت رها گردیدند (۱) ولی بازهم ازمبارزهٔ خوددرراه آزادی پښتونستان دست نکشیدند .

درسال ۱۳۲۶ه که هند بدوتقسیم هندوستان وپاکستان منقسم گردید خان عبدالصمدخان وپیروانش برخلاف رای گیری درپښتونستان محکوم سخت مقاومت نمودند ولـی چـون انگلیسها هرطوریکه میشد مصمم بودند تاشاگردان‌مکتب امپریالستی خود یعنی‌حکمرانان پاکستان را درپښتونستان محکوم جانشین خود سازند ـ لذا بصورت اجباری رای گیری غیرقانونی را شروع و تحمیل کردند . خان‌عبدالصمدخان ودگرآزادی خواهان‌پښتونستان جنوبی هرقدر پافشاری‌نمودند وگفتند : « پښتونستان آزاد میخواهیم » ولی استعماریون بصدای حقهٔ شان گوش ندادند و پافشاری مجاهدین سودی نبخشید ـ تا بالاخر طوریکه

(۱) : آزاد پښتون جریدهٔ پښتونستان جنوبی شمارهٔ ۹ سال ۱۳۲۹ ه .

جمعیت خدائی خدمتگاران وغیره آزادیخواهان پښتونستان مرکزی (پیشاور) ازرای دادن خود داری کردند خان عبدالصمد خان وپیروان شان نیز ازان رای گیری غیر قانونی برکنار رفتند ودر انتخابات حصه نگرفتند . پس از انکه پاکستان بزور انگلیسها تشکیل گردید ومقدرات پښتونستان محکوم بقوت برچه از طرف انگلیسها بحکومت پاکستان سپرده شد بازهم خان عبدالصمدخان ودیگر آزادیخواهان عدم رضائیت خودرا اعلان وبه مجاهدهٔ خود بهمقابل غاصب جدید یعنی حکومت دومینیون پاکستان دوام دادند وازمطالبهٔ حقهٔ خود « پښتونستان آزاد » دست نبرداشتند . واین ایام روز هائی بود که ملت وحکومت افغانستان دراثر علاقهٔ نژادی ، مذهبی ، کلتوری و زبانی بمداد پښتونستان محکوم رسیده ادعای حقهٔ باشندگان آنجارا تائید نمود . وقتیکه ازخان عبدالصمدخان پرسیدند که « اگر افغانستان ازمعاونت اخلاقی باپښتونستان خود داری کنند آنوقت راجع به تشکیل پښتونستان چه نظر به دارند ؟ » خان عبدالصمد خان جواب داد : تشکیل وآزادی پښتونستان وظیفهٔ باشندگان خود پښتونستا نست اگر افغانستان ویا دیگر ممالک انصاف پسند جهان باما کمك اخلاقی کنند البته زود تر به مقصد خواهیم رسید - ولی درصورت عدم تعاون گرچه راه مادرازمیشود مگر تایکنفر پښتون درپښتونستان زنده باشد ازمرام مقدس آزادی دست نخواهیم برداشتوتا جان داریم در راه استقلال خاك عزیز پښتونستان خواهیم کوشید ! » در کنفرانسیکه درپیشاور منعقد شده بود نیز راجع بهپښتونستان گفتهاست که : « پښتونهائیکه خودرا ازغلامی انگلیسها نجات دادند هیچگاه حلقه های غلامی لیگی ها را قول کرده نمیتوانند ! واین هم ازبیانات اوست که فرموده : « ما پښتونها در پاکستان مانده نمی‌توانیم پاکستان برای ما مضر است (۱) » .

همین بود که درسال ۱۳۲۷ هجری این لیدر آزادیخواه پښتونستان جنوبی نیز مانند دگر لیدران پښتونستان محکوم‌ازطرف‌حکومت‌متجاوزواستعماری پاکستان بزندان‌تاریك وپرمشقت آنجا برده شد وهنوز هم بجرم آزادیخواهی وادعای حق مشروع درزندان پاکستان بسر می‌برند .

---

(۱) : رسالهٔ بادشاه خان وپښتانستان آزاد .

قاضی عطاءالله خان

قاضی عطاءالله خان

قاضی عطاءالله خان یکی از لیدران بسیار عالم وفداکار امروزی پښتونستان هستند. وی اصلاً ازقریهٔ تاکال پښتونستان مرکزی (پشاور) میباشند ، و «قاضی» لقب خاندانی شان است .

قاضی صاحب ازوقتیکه خان عبدالغفار خان (انجمن اصلاح الافاغنه) را تأسیس نمود که بعد ازان به « جمعیت نوجوانان » سپس بحزب « خدائی خدمتگاران » تبدیل گردید ، همکار خیلی جدی و فعال خان عبدالغفار خان بوده ، درهرگونه مشکلات وزحمات بااو شریك ودر اکثر زندانها با او یکجا زندانی شده اند . قاضی صاحب یك شخص عالم ومؤرخ است حتی درزندانها نیز فارغ نه نشسته و بنوشتن تاریخ پښتون مصروف بوده اند چنانچه در ۱۹۳۱ ع درسنترجیل بنارس وباز در ۱۹۴۲ ع درسنترجیل پشاور کتابی بنام (د پښتنو تاریخ) بزبان پښتو تالیف کرد وتاکنون دوجلد آن جلد اول در (۳۱۰) صفحه وجلد دوم آن در (۳۱۳) صفحه درپشاور بچاپ رسیده طبع ونشر گردیده که مطالب بس دقیق ومهم تاریخی درموضوع معرفی پښتونها دارد . وفعلاً که بجرم آزادیخواهی درزندان حکومت مستبد پاکستان بسر می برند نیزمشغول نوشتن جلد سوم آن کتاب می باشند .

قاضی صاحب قانون دان ماهر هستند ودوره های مختلف جوزیاد و وکالت را طی کرده ووقتی هم وزیر معارف ووزیر مالیهٔ پښتونستان محکوم بوده اند که بلند پایه کسانی آمدن حکومت هم نیز پاکستان او نیز درجملهٔ دیگر لیدران و آزادیخواهان قوم پښتون صدای آزادی خواهی را بلند کرده ومی گفتند امروز جانشینان انگلیس میخواهند بعد ازغلامی انگلیس مارا تحت نفوذ ملاکین سندی وپنجابی که تمام عمر سرخود را برآستان انگلیسها مالیده اند بیاورند . اما من واضحاً می گویم که پښتون مردن را

قبول دارد لیک بهیچ اسم ورسم وبهیچ قیمت غلامی ملاکین پنجابی و سندی را قبول نخواهد کرد (۱) » .

به مجرد بلند شنن این صدا حکومت دومنیونی ومستبد کراچی قاضی صاحب را باديگر آزادی خواهان ولیدران خدائی خدمتگاران بجرم اینکه (پښتونستان آزاد) می خواستند ، بزندان بردند وتا اکنون بدون کدام جرم چارسال است که حبس بامشقت را برداشت می کنند .

تبصره : متأسفانه معلومات حیات خصوصی قاضی صاحب بدست نیامد .

محمد ایوب خان

یکی ازفداکاران موجودة پښتونستان بناغلی محمد ایوب خان اچکزئی رئیس شوری محلی پښتونستان جنوبی در علاقة «توبه» می باشند .

وی پسر جناب محمد یعقوب خان اچکزئی بوده و در سال ۱۹۰۹ عیسوی درعلاقة « گلستان » پښتونستان جنوبی بدنیا آمده اند . هنوز سنش بهبیست نرسیده بود که فکر آزادی وطن درمغزاو بیدار گردید واورا بعضویت (انجمن وطن) که قبلاً توسط خان عبدالصمدخان تشکیل شده بود کشانید ، وعضویت آنرا قبول کرد . ولی چون این فکر محمدایوب خان بافکر امپریالیستی واستعماری مخالف بود بناغلی محمدایوب خان حکومت متجاوز اجنبی اورا درسال ۱۹۲۹ ع درجملة دیگر اعضای انجمن وطن از گلستان بزندان برد وپس از دوسال حبس بامشقت اورا ازوطنش اخراج کردند

(۱) : رسالة پادشاه خان وآزاد پښتونستان .

مگراو هرجا بود مرام مقدس خودرا تعقیب کرد وباجدیت زیاد بمخالفت متجاوز کمرهمت بست اگرچه درلاهور ، دهلی ویاجای دگر بود بازهم بمجاهدهٔ خوددوام میداد.

درسال ۱۹٤۰ ع زیر قیادت خان عبدالصمدخان باکانگرس هند کهصدای آزادی ازدام استعماری را بلندکرده بود همنوا گردید ، ودرتمام مجاهدات باخان عبدالصمدخان یکجا بوده ودراکثر تکلیفیکه بخان عبدالصمد خان عاید می گردید وی نیز سهم بارزداشت ودربسیار زندانهای استعماری باخان موصوف زندانی شده است .

زمانیکه انگلیس‌ها پاکستان‌را ساختند وزمام‌آنرا بشاگردان مخلص خود سپردند، محمدایوب خان یکی ازجملهٔ فداکاران بارزمبارزهٔ آزادی پښتونستان بشمار می رفت. وقتیکه خان‌عبدالصمد خان برای آخرین مرتبه درزندان استعماری حکومت پاکستان زندانی گردید ښاغلی محمدایوب‌خان بعوض او رئیس انجمن وطن انتخاب‌شد و بمبارزه علیه استعمار حکومت پاکستان دوام داد تاکه حکومت متجاوز پاکستان حزب انجمن وطن‌را غیرقانونی اعلان وجریدهٔ شان (استقلال) را توقیف کرد وهم امر گرفتاری اعضای آنرا بعمال خود صادر نمود . چون اضافه برآن دراثر ظلم واستبداد زیاد حکومت مستبد پاکستان ، درآنجا زمینه‌را برای پیش برد مرام مقدس خود مساعد ندیدند لذا درسال ۱۳۲۹ ه ش باپنج رفیق دیگر خود ښاغلی ارباب عبدالقادر خان ، ښاغلی اختر محمدخان ، ښاغلی‌حیات‌الله‌خان ، ښاغلی محمداعظم‌خان ، وښاغلی‌عبدالباقی خان سوی مملکت برادر خود افغانستان روی آوردند وبعد دراول میزان سال مذکور بین سرحد قندهار وپښتونستان محکوم درعلاقهٔ توبه مرکزایالتی پښتونستان جنوبی را تعیین وشوری محلی پښتونستان آزاد را تشکیل دادند وبیرق گلگون پښتونستان را بلند کردند ، وهم بنشر یك‌اخبار بنام (آزادپښتون) بزبان پښتو وارد وآغاز نمودند، سپس هزاران هزار آزادیخواهان پښتونستانی دوروی گرد آمدند وبرای آزادی پښتونستان محکوم وتشکیل یك‌پښتونستان‌واحد وآزاد سوگندها یادکردند کهاکنون هم این فداکاران پښتونستان جنوبی در راه آزادی قوم وپښتونستان محکوم برخلاف تجاوز حکومت پاکستان بمبارزهٔ شدید دوام میدهند .

مولانا حاجی نوردل خان

مولانا حاجی نوردل خان رئیس حالیهٔ شوری ایالتی در تیرای پښتونستان آزاد یکی از مجاهدین سابقه‌دار قوم اپریدی بودند حیات ایشان عبارت از یك سلسله مجاهدات بمقابل امپریالیست های انگلیسی و حکومت متجاوز پاکستان است قبله‌گاه شان مرحوم شیردل خان وقوم شان اپریدی کمبرخیل و سکونت شان در (باغ) که یك مرکز خیلی مشهور و تاریخی جرگه های قوم اپریدی است می باشد.

ښاغلی مولانا حاجی نوردل خان

تحصیلات علوم متبحره را در پښتونستان وهندوستان تکمیل نموده خصوصاً درطب قدیم یدطولی دارند.

پس ازفراغ تحصیل بخدمت در راه بیداری قوم مجاهدت ورزیده وازین راه بمبارزه بامتجاوزین پرداخته چندین بار بغرض حفظ آزادی قوم واستقلال خاك پښتونستان باقوای متجاوز امپریالیستی انگلیسها جنگیده وتجاوزات آنهارا رد کرده اند.

درجنگ استقلال افغانستان بطرفداری افغانستان صرف مساعی نموده ودر تمام قبایل پښتونستان آزاد بیرقهای ملی افغانستان آن زمان‌را تقسیم میکردند و مردم را بمخالفت حکومت استعماری اجنبی برانگیخته بهیجان می آوردند که چند عدد از آن بیرقها اکنون هم درخانهٔ مولانا صاحب محفوظ است.

وباثر همان مجاهدت اسلامی وملی ایشان است که امروز تمام اقوام اپریدی به آنها اعتماد کامل پیدا کرده ومولانا را بحیث رئیس شوری ایالتی تیرا در پښتونستان آزاد انتخاب نموده اند.

مولانا اکنون بسن تخمیناً ٥٥ سالگی درراه تشکیل، تقویه وتحکیم پښتونستان آزاد درعلاقهٔ تیرا جدیت وفعالیت دارند.

٣٣٥٣٣

جانصاحب

اسم اصلی شان محمد شعیب خان پسر مجاهد مشهور مرحوم ملاصاحب باجوره بوده ودر ۱۳۳۳ هجری قمری درقریهٔ گل آباد چارمنگ باجور متولد گردیده اند . تعلیمات ابتدائی را درخانه و علوم متداوله را درغازی آباد علاقهٔ صافی بزبانهای پښتو ، فارسی ، عربی واردو تکمیل کردند خصوصاً درطب یونانی معلومات زیاد بدست آوردند . پس ازفراغ تحصیل درمبارزهٔ که برخلاف قوهٔ استعماری انگلیسها روی کار بود شامل گردیده ودرجهادونزاعهای مشهور شبقدر ، کرپه ، لیکندی ، گنداب وغیره بمعیت برادر [illegible] باغلی محمدشعیب خان مشهور بجانصاحب بزرگیش گل صاحب مرحوم شخصاً درین میدانهاحصه [illegible] بودند .

دروقت تقسیم هند جناب گل صاحب مرحوم صدای آزادی پښتونستان را از باجور بلند کردند وبعد ازوفات او بناغلی جانصاحب تحریک پښتونستان رابشدت تعقیب نمودند ، تااینکه قوم اورا بحیث رئیس شوری محلی باجور پښتونستان آزاد انتخاب کردند وتاحال مشغول خدمت پښتونستان هستند .

حاجی محمدحسن خان

ښاغلی حاجی محمدحسن خان

جناب حاجی محمد حسن خان مومند پسر سردار خان ونواسهٔ اکرم‌خان بسال ۱۲۷۶ ه ش در قریهٔ گرداب مومند متولد گردیده تعلیمات دینی را در خانه تکمیل کرده اند .

اوشان دراکثر غزاة به مخالفت انگلیسها شرکت ورزیده‌اند خصوصاً در جنگ استقلال افغانستان بقیادت پدر مرحوم شان بامجاهدین افغان مساعدتهای زیاد نموده‌اند .

درسال ۱۳۰۵ ه که قبله‌گاه شان فوت گردید بجای پدر ادارهٔ امور قومی را بدست گرفتند . درزمان اعلیحضرت شهید بکابل آمدند ازحضور شاه فقید عضو مجلس اعیان تعیین گردیدند و تقریباً ۱۴ سال ودوماه در کابل عضویت مجلس اعیان‌را داشتند ، تااینکه هنگامهٔ پښتونستان که یکی از آرزوهای قلبی حاجی صاحب بود گرم گردید ودراثر خواهش قوم به پښتونستان آزاد رفته آنجا بحیث رئیس شوری محلی مومند انتخاب شدند وتااکنون باجدیت تام مشغول خدمت پښتونستان هستند .

میرا جان خان (سیال)

یکی از مجاهدین مشهور پښتونستان آزاد است که فعلا نگارندگی مجلهٔ مشهور « لوی پښتون » را بعهده دارند .

بناغلی سیال پسر جناب حاجی میانجان خان غازی وشهید بسال ۱۳۳۰ ه قمری در کوداخیل مومند بدنیا آمده اند .

تحصیلات شان طور خصوصی بوده و بزبان پښتو نویسندهٔ مقتدر وشاعر توانا میباشند . اردو وفارسی را خوب میدانند و بانگلیسی وعربی کم کم آشنا هستند . در پښتو آثار خوب دارند که بعضی آن بطبع نیز رسیده .

ایشان علاوه بر نویسندگی با پدر مرحوم وغازی خود در تمام مبارزه ها وغزا ها شرکت داشته وبار ها باقوهٔ استعماری اجنبی جنگیده اند . وطوریکه میگویند خاندان میراجان خان بغازیها مشهور اند وازشهداء این خاندان قریبا یك مقبرهٔ ... بناغلی میراجان خان (سیال) تشکیل گردیده است . بناغلی سیال طوریکه باعلم و ادب علاقه مند هستند به آزادی و تشکیل پښتونستان عشق مخصوص دارند و درین راه بهتر فدا کاری و قربانی حاضر بوده وفعلا از راه قلم میخواهند برای این مرام مهم ومقدس ملی خدمت کنند و جدیت ایشان را از نشر آثار شان میتوان سراغ کرد . درسال های ۱۹۳۵ و ۱۹۴۲ ع اخباری بنام «مومند» انتشار میدادند ـ ولی وقتیکه تحریك پښتونستان آغاز یافت از همه اولتر دورساله یکی بنام «پښتونستان جوړوو» ودیگری بنام «پښتونستان و گیتی» نشر کردند سپس درسال ۱۳۲۶ ه یك مطبعهٔ سنگی را در کوداخیل پښتونستان آزاد تاسیس نموده مجلهٔ بنام (لوی پښتون) نشر کردند که اکنون بچهاپ حروفی طبع میگردد .

درسال ۱۳۲۹ هـ میراجان خان بنما یندگـی پښتونستان شمالی بدعوت جرگـهٔ تمام پښتونهای هند بدهلی رفتند ودراثر سفر کشورهای اسلامی ایران ، عراق ، عرب سعودی وتمام مراکز هندوستان را دیدن نمودند . واکنون « در پښتونستان آزاد » علاقهٔ مومند داخل فعالیت می باشند وبرین شاه بخط مشی خود را بیك بیت خلاصه کرده اند:

یا به کړو جوړ پښتونستان پښتنی ژوندـ به کوو
یا به د خپله لاسه ځانته گـورستان جـوړوو

ظهیر الدینخان (رمضانی)

یـکی ازجوانان فداکار پښتونستان وسطی است که فعلا بحیث رئیس شوری ملی ایالتی وزیرستان انتخاب گـردیده وهم مؤسس جریدهٔ « آزاد پښتونستان » می باشند :

ښاغلی ظهیر الدینخان رمضانی

ښاغلی رمضانی پسر رمضان خان مجاهد مشهور وزیرستان قریبا سی وپنج سال پیش در قریهٔ سلطانهٔ علاقهٔ میدان مسعود متولد گردیده و تحصیلات خودرا درمکتب حبیبیهٔ افغانستان تاارشدیه تکمیل کرده اند . بعد از تحصیل به پښتو نستان آزاد بر گشته وتحت قیات پدر بزرگوارخویش در اکثر ازغزواة که باانگلیسها صورت گرفته عملا شرکت ورزیده خصوصاً درجنگ استقلال افغانستان مساعدتها وفدا کاری های زیاد نموده که بپاداش آن دولت افغانستان رتبهٔ افتخاری غـوند مشری پیلمو شان و رتبهٔ کندك مشری بخود شان داده است . و فعلا یك سال می شود این جوان فداکار ازطرف قوم بحیث رئیس شوری ملی وزیـرستان انتخاب شده اند و در راه خدمت پښتونستان بجدیت مشغول کار اند .

ښاغلی رمضانی در پښتو نویسندهٔ خوب هستند واکنون جریدهٔ آزاد پښتونستان زیر نگرانی وبادارهٔ ایشان در پښتونستان آزاد بماشین گستتنر طبع و نشر میگردد و در هیئتیکه از طرف جرگـهٔ تمام پښتونهای هند دعوت شده بود ښاغلی رمضانی نیز بوکالت از حکومت ایالتی پښتونستان وسطی رفته بودند .

ښاغلی رښتیا :

افغانستان و مؤسسهٔ ملل متحده

موسسهٔ ملل متحده که اسم مخفف آن (یو - ان) یا (یونو) میباشد اساس آن در اواخر جنگ بین المللی دوم از طرف متحدین زمان جنگ بنابر تجارب حاصله از (مجمع ملل) سابق طرح و به مجرد ختم جنگ در سان فرانسسکو افتتاح گردید دولتهای متحدین زمان جنگ و بعد از آن سائر ممالک باستثنای ممالک محور و مغلوب جنگ در آن شامل و اساسنامهٔ آن را که بنام منشور سانفرانسسکو یاد میشود امضا کردند . تفاوت های اساسی که بین این موسسه و مجمع ملل سابق وجود دارد دو چیز است اول اینکه درین مؤسسه برخلاف مجمع سابق برای دول بزرگ صلاحیت های بیشتر در حل و فصل قضایای بین المللی قائل شده اند یعنی مساوات مطلق که در مجمع ملل سابق بین اعضای خورد و بزرگ مدنظر بود درین مؤسسه از بین رفته و به دول بزرگ اقتدار مخصوص داده شده است که

ښاغلی رښتیا

این البته با وصف دلائل عملی که مؤسسین آن از لحاظ تجارب گذشته ارائه میکنند از نقطهٔ نظر پرنسیپ بالخاصه در منظر دول کوچک قابل اعتراض میباشد و تجربهٔ چند سال اخیر نیز این اعتراض را تائید کرده است

دوم اینکه درین مؤسسه برخلاف مجمع سابق که اساسنامهٔ آن بیشتر به مسائل سیاسی دقیق اهمیت قائل شده و مسائل اقتصادی و اجتماعی وغیره را در جملهٔ فروع غیر مهم قرار داده بود به جنبه های اجتماعی و اقتصادی و عرفانی و تهذیبی و صحی و امثالهم پهلو

به پهلوی جنبهٔ سیاسی اهمیت اساسی قائل شده وچنین در نظر گرفته شده است که تا تمام جنبه های حیات بشری یکجا مورد توجه قرار داده نشود انتظار حل و فصل قضایای سیاسی دنیا امکان پذیر نخواهد بود که این قسمت البته د ر نظر عموم ملل جماعات بشری یکسان قابل قبول ومورد تائید میباشد وروی همین اساس است که درپهلوی مجلس امنیه شورای اجتماعی واقتصادی ، نیز د ر تشکیلات یو - ان روی کار واین شورا بهمکاری بسا مؤسسات مستقل دیگر ازقبیل شعبهٔ زراعت ومواد خوراکه - شعبه صحی - شعبهٔ عرفانی (یونسکو) شعبهٔ کارو کارگر - شعبهٔ هوا پیمائی کشوری - بانك بین المللی وصندوق ذخیره بین الملل - شعبهٔ حمایت اطفال - مؤسسهٔ پناه گزینان - شورای قیمومت و بالاخره ادارهٔ امداد تخنیك با ممالك پس مانده در ساحات مختلفهٔ حیات اجتماعی واقتصادی برای بلند بودن سطح زندگی ملت ها و اینکه باهم از لحاظ مادی و معنوی قرابت و شباهت نزدیکتر وبیشتر پیدا نمایند مشغول فعالیت شده و روز بروز بصورت عالم شمول قدم های جدیدی را بروی این منظور مهم برمیدارد . افغانستان عزیز ما که ازیك طرف اساساً یك مملکت صلح دوست وطرفدار امن و سلامگیی و ترقی سطح حیات و تعاون و توافق بین عایلهٔ بزرگ بشری میباشد و ازطرف دیگر برای تلافی پسمانده گی های خویش از قافلهٔ تمدن آرزوی نهائی جهت پیشرفت سریع خود دارد - از همان اول وقتیکه اساسات این مؤسسهٔ جدید جهانی گزاشته شد همان طوریکه سابقاً در جامعهٔ ملل شامل شده بود درسال (۱۳۲٦) الحاق خویشرا بـه مؤسسهٔ یو - ان ابلاغ و خوشبختانه باتفاق آرای تمام ملل عضو آن مؤسسه به عضویت پذیرفته شد و ازآن پس یکی بعد دیگری در سائر شعبات عام المنفعهٔ آن اشتراك ورزیده از یك طرف همیشه آراء مثبت خویش را در پیشرفت مادی ومعنوی این دستگاه بزرگ تقدیم واز طرف دیگر در صدد برآمد تا از تشکیلات تعاونی آن برای انکشاف آتیهٔ خویش استفاده نماید چنانچه از (٤) سال باینطرف که افغانستان جز وملل متحده گردیده در هردوساحه حتی المقدور صرف مساعی نموده است و خوشبختانه نقش ورول او همواره د ر تمام قضایای سیاسی و اجتماعی وغیره یك رول مثبت وخالصانه وبدون تمایلات خصوصیه بوده است که این قسمتها طرف تقدیر همه گان واقع گردیده ازطرف دیگرباوجود محدودیت وسائل عملی وعدم آشنائی کامل براساسات پرپیچ این دستگاه تاحدامکان درجلب امدادهای مادی ومعنوی از دستگاه موصوف نیز اقدامات نموده چنانچه از دوسال باینطرف اقدامات مذکور شکل منظم و مربوطی بخود گرفته وشعبات مختلفهٔ تعاونی - یو - ان در یك مرکز واحد فعالیت های امدادی خویشرا به افغانستان تمرکز داده اند که مرکز مزبور بنام (نماینده گی امداد

نخستین هیئت امداد تخنیکی یونو که بغرض مطالعات امداد تخنیکی وارد افغانستان شدند

معرفی هیئت صف اول از راست بچپ

۱- بناغلی پروفیسر لابیور رئیس هیئت (۲) نفر سوم بناغلی والتر انجنیر معدن وصنائع صف دوم از راست بچپ ۳- بناغلی کرک متخصص زراعت دوم بناغلی کاستین متخصص اقتصاد

دومین هیئت امداد تخنیکی ملل متحده

تحت ریاست ښاغلی هنسن

معرفی هیئت :-
صف نشسته : ازراست بچپ : (۱) ښاغلی هنسن رئیس هیئت (۲) مادام لیبن ، معاونه وسکرتر هیئت ، (۳) پیغله مریم تایپست وکاتب هیئت ، (۴) ښاغلی جنکنز متخصص اقتصاد صف دوم استاده ازچپ بهراست : (۱) ښاغلی دیو ، متخصص زراعت، (۲) ښاغلی گیزل متخصص زراعت وامراض حیوانی ، (۳) ښاغلی والتر انجنیر معادن وصنائع (این شخص درهیئت مطالعاتی قبلا نیزواردافغانستان شده بود) . (۴) ښاغلی جانسن متخصص زراعت وتربیه حیوانات

تخنیکی ملل متحده درافغانستان) یاد میشود وازیکنیم سال باین طرف در کابل قائم شده اعضای آن ذریعهٔ ریاست ارتباطیهٔ حکومت با دوائر و مؤسسات مختلفهٔ مملکت از قبیل شقوق معارف ـ زراعت ـ صحیه ـ اقتصاد ـ صنایع ومعادن وغیره درراه اصلاح وپیشرفت شئون مختلفهٔ حیات اجتماعی مملکت مؤثرانه همکاری مینمایند و امید است در اثر این همکاری های مؤسسهٔ یو ـ ان بزودی تحولی محسوس در تمام ساحه های حیات ملی بمیان آید ومملکت ما ازبرکت آن به مدارج بهتر ترقی وتکامل ارتقاء نماید .

اینک درپایان این مقدمه ازیکطرف معرفی مختصر تشکیلات واجراآت شعبات امداد تخنیکی یونو را جهت آگاهی هم وطنان عزیز واطلاع مزید دوائر مملکتی و ازطرف دیگر درذیل آن راپور همکاری های این شعبات راکه از ابتداء تاآکنون در شقوق مختلفه نموده اند به مطالعهٔ خوانندگان گرام خود میرسانیم و قبل ازختم لازم میدانیم مراتب رضاء مندی خویشرا ازاین معاونت های مؤسسهٔ موصوف ابرازوضمناً تو جه دوائر و مؤسساتذی علاقه رابرای اخذ وجلب امداد های مزید ازشعبات تعاونی مؤسسهٔ مللمتحده که هنوز امکانات خیلیوسیعی را به مقابلما ارائه میکند معطوفداریم .

امداد تخنیکی یونو چیست وچگونه بدست می آید ؟

مقدمه ـ اسامبلهٔ عمومی مللمتحده درجلسهٔ چهارم خود درسال ۱۹۴۹ درتصمیم ۳۰۴ (چهارم) یك تصمیم ۲۲۷ (نهم) شورای اقتصادی واجتماعی را تصویب نمود و پیشنهادیراکهنسبت به یك پروگرام توسعه یافتهٔ امداد تخنیکی برای مما لك غیر مترقیه دران بعمل آمدهبود تصویب نمود تحتآن پروگرام امدادتخنیکی ازطرف مللمتحده ، موسسهٔ بینالمللی کاروکارگر ، موسسهٔ خوراکه وزراعت ملل متحده ـ موسسهٔ ثقافتی علمی وکلتوری مللمتحده ـ موسسهٔ بینالمللی هوانوردی ملکی و موسسهٔ صحی دنیا که دائرهٔ امداد تخنیکی را بناء وتشکیل کرده اند وبانك بینالمللی برای تعمیرمجدد وتکامل وصندوق ذخیره بینالمللی که آنها نیز بهآن تعاون مینمایند بهممالكغیرمترقی امداد تخنیکی بعملآورده میشود .

این رساله ازطرف دائرهٔ امدادتخنیکی بهاین امید ترتیبشده که ازطرف مامورین حکومات مخصوصاً وهمچنین دیگران که باپروگرام مذکور سر وکار دارند عموماً درحل مشکلات ودریافت اصول اسلوبهای امداد مذکور طرف استفاده واقع خواهد شد .

فهرست مندرجات ـ معرفی .

۱ ـ ما خذومنشأ پروگرام توسعه یافته .

الف) : منشور ملـــل متحده . (ب) تصمیمات ابتدائی اسامبلهٔ عمومی . (ج) رفاه اجتماعی. (د) تـکـامل تدریجی اقتصادی . (ه) ادارهٔعامه . (و) پروگرام های نمایندگی اختصاصی (ز) پروگرام توسعه یافته برای امداد تخنیـکی .

۲ ـ مقاصد واسلوبهای پروگرام توسعه یافته .

الف) : مقاصد مقدم . (ب) ممالـکی که درپروگرام سهم می گیرند . (ج) اعانتها باپروگرام . (د) موسساتیـکه امداد بعمل‌می‌آورند.(ه) اقدام ازبرای امداد.(و) تعهدات موسسات امداد دهنده . (ز) تعهدات حکومات در خواست کـننده .

۳ ـ تشکـیلات پروگرام (ماشینری): (الف) امور مالی (ب)دائرهٔ امداد تخنیـکی (ج) کـمیسیون امداد تخنیـکی .

٤ ـ امداد تخنیـکی چطور طلب وچطور بعمل آورده میشود ؟

الف : زمینه های امداد . (ب) مشورت متخصصین و امداد . (ج) تربیهٔ نفر فنـــی . (د) توسعه واشاعهٔ اطلاعات تخنیـکی . (ه) تجهیزات و لوازمی که در زمینهٔ پروژه های امداد تخنیـکی به‌آن ضرورت پیدا میشود . (و) تقـدیم در خواست ها . (ز) اطلاعاتیـکه برای در خواست ها از طرف موسسات خواهش میشود . (ح) قرار دادها . (ط) انتخاب پروژه ها .

٥ ـ روابط بادیـگر پروگرام ها . (٦) ـ خاتمه .

معرفی ـ درنظرامضاء کـنندگـان منشور ملل‌متحده درسانفرانسسکو ، درسال ۱۹٤٤ دنیا نسبت به امضاء کـنندگـان میثاق ملل سابق یعنی ۲٥ سال قبل خیلی بهم نـــزدیك وملل آن بطور واضحتر بهـــم مربوط معلوم میشد در عرصهٔ بین این دو تاریـخ این امر بخوبـی آشکـار گردید که امنیت دنیارا تنها روی تو حید مساعی اقتصادی میتوان تأمین کرد وازهمین جهت بطور معنی داری دردیباچهٔ منشور ملل متحده این جمله جاداده شد که باید « موسسه ملل‌متحده با بـکـار انداختن‌تشکـیلات بین‌المللی برای‌ارتقـای اقتصادی وپیشرفت اجتماعی تمامی ملل صرف مساعی نماید » .

درسالهای بعد ازختم محاربهٔ عمومی موسسهٔ ملل‌متحده ونمایندگی های اختصاصی که رابطهٔ نزدیك باهم دارند کوششهای زیادی را به پیمانهٔ بین‌المللی که گـاهی نظیر آن برای بلند بردن معیار حیات قبلاً بعمل‌نیامده بود وقف نموده اند ـ بواسطهٔ این کوشش اصول و فنون جدید تخنیـکی در زراعت ـ صنعت ـ صحت ومواصلات اشاعه و توسعه یافته وهزاران نفر متخصصین تخنیك ومتعلمین مبادله شده است .

باهم درعین زمان اینگونه یك شناسائی و وقوف عمومی نسبت به تفاوت سطح حیات اقتصادی درحصص مختلف عالـم کـه امروز معلوم ومحسوس شده است هیچگاه بعمل نیامده بود چه این تفاوت طوری است که سویهٔ زندگی دربسیاری حصص آسیا و افریقا تنها نصف سطح حیات امریکای شمالی واروپای غربی میباشد توسعهٔ ارتباطات فضائی این تباین را بشکل بارزی جلوگـر ساخته است ودر مناطق زیاد دنیا حکومات مللیکه تازه استقلال حاصل کرده باین مطالبهٔ مصرانه عوام مواجه گردیده اند کـه فاصله بین معیار حیات مناطق مترقیه ومناطق غیر مترقی اساساً کم کرده شود .

حکومات وموسسات بین‌المللی کـه پروگرام توسعه یافته را برای امـداد تخنیکی درسال ۱۹۴۸ و۴۹ طرح نموده اند ازتجربهٔ خود دانسته بودند که در بلند بردن معیار حیات مناطق غیر مترقیه هیـچ پیشرفت سریعی‌را باطریقه‌های ناقص نمیتوان انتظار داشت مثلاً در ممالك پرنفوس اصول بهتر صحی که شرح وفیات را تقلیل بدهد چندان موثر نخواهد بود تاوقتیکه به اصول فنی برای ازدیاد حاصلات زراعتی و صنعتی همراه نباشد برعکس ترقی حاصلات برنج اگر متخصصین زراعت وصحت عامه باهمدیگر کار نکنند امکان‌دارد بالمقابل افزونی‌ملاریارا بارمی‌آورد بنابران تصمیم ۱۹۴۹ شورای اقتصادی واجتماعی واسامبلهٔ عمومی موجب آن گردید که یك پروگرام توسعه یافتهٔ امدادتخنیکی برای مناطق غیر مترقیه ترتیب شود که این امداد نه‌تنها ازخود موسسهٔ ملل‌متحده بلکه ازپنج نمایندگی های اختصاصی (موسسهٔ بین المللی کار وکارگر ـ موسسهٔ خوراکه وزراعت ملل‌متحده ـ موسسهٔ ثقافتی علمی وکلتوری ملـل متحده ـ موسسهٔ بین المللی هوانوردی ملکی و موسسهٔ صحی دنیا) بایك سلسلهٔ وسیع صلاحیت های متفقانهٔ تخنیکی باید گرفته شود ـ این تصمیمات یك ادارهٔ امداد تخنیکی را بوجود آورد کـه توسط آن کوشش های اینها ودیگر نمایندگی های بین‌المللی که در تکامل اقتصادی مشغول اند ازقبیل بانك بین‌المللی برای تعمیر مجدد وتکامـل وصندوق ذخیرهٔ بین‌الملـل ازنزدیك همیا به شده توانستند ـ این تشکیلات طوریکه در اوراق آتـی اظهار شده موسسهٔ ملل متحده را به ساختن پلانهای مربوط وبدست گرفتن وظیفهٔ مشترك قادر میسازد واز تلف شدن وتکرار شدن مساعی نجات میدهد .

لاکن پروگرام توسعه یافتهٔ امدادتخنیکی گرچه موسسات بین‌المللی‌را درتهیه نمودن مشورت متخصصین امدادی وتسهیلات تربیوی دریك زمینه خیلی وسیع قادر میسازد باآنهم مقصد آن صرف همینقدر خواهد بود که حکومات را در خواهش شان برای کمك کردن بخودشان کمك بدهد پس بدون پیشقدمی حکومات امدادگیرنده هیچ امداد بعمل آورده نمیشود

زیرا که تصمیم مذکور عاقلانه اصرار دارد که امداد تنها بجواب درخواست از طرف حکومات باید داده شود - ازطرف دیگر موسسات بین المللی نه تنها برای سرمایه بلکه برای جستجو وموجود کردن متخصصین وتخنیك دانان وبرای تهیهٔ تسهیلات مهمانداری جهت اعزام شاگردان اجرای پروگرامهای تربیوی محتاج به تعاون حکومات سهم گیرنده میباشند - البته یك مملکت تحت این پروگرام میتواند هم امداد بدهد وهم حاصل کند یقیناً انتظار برده میشود که اکثریت ممالك غیر مترقیه که امداد تخنیکی حاصل میکنند زمینه هائی را پیدا خواهند کرد که خود آنها بتوانند بامشورت های اختصاصی تاتسهیلات تربیوی برای منفعت دیگر ممالك که درخواست امداد می کنند معاونت نماید امداد تخنیکی بذات خود بدون وسائل مالی برای استفاده ازتخنیك های جدید دربسیاری زمینه ها ارزش کمی را ارائه خواهد کرد برای اینکار ازطرف خود پروگرام توسعه یافته هیچ سرمایه دردسترس نمیباشد اما بعضی حکومات که خواستگار امداد تخنیکی شده اند درعین زمان امداد مالی از بانك بین المللی ودیگر منابع حاصل کرده اند وهم از بعضی متخصصین از موسسات بین المللی مشوره های فنی را نسبت به اسلوبهای تهیهٔ سرمایه برای پروژه های خود حاصل وسرمایه را ازمنابع دیگر بدست آورده اند اینهم واضح است که کوششهای متخصصین بین المللی بغیر اینکه آنرا حصهٔ یك پلان عمومی تکامل اقتصادی در داخل مملکت نسازند کاملاً مثمر شده نمیتواند ازان سبب است که تصمیمات موسسهٔ ملل متحده ازحکومات گیرنده مطالبه میکند که چنان یك دستگاه ماشینری حکومتی اطمینان بخشی را مرتب نماید که منابع تخنیکی - طبیعی ومالی خود آنها ذریعهٔ آن درتکامل اقتصادی تجهیز، تعدیل ومورداستفاده قرار گیرد ونیز برای همان دلیل چندین حکومات ازموسسات بین المللی درخواست نموده اند که قبل ازانکه برای امداد متخصصین یاتسهیلات تربیوی درخواست بعمل بیاید هیئت های مختلط متضمن اکتشاف وسیاحت برای مسافرت به ممالك آنها فرستاده شود تامنابع اقتصادی را مطالعه وپلانهای تکامل آنرا طرح نمایند .

اهمیت تربیت فنی را درین پروگرام نباید مبالغه قیاس کرد چه اصول وفن تخنیك متخصصین خارجی هرقدر قیمت داده باشد بازهم اکثراً باید بااقلیم و ساختمان اجتماعی يااقتصادی ممالك غیرمترقیه توافق داده شود کامیابی ونتیجهٔ پایدار پروژه های منفرد اغلبا در دست لیدران تخنیك دانان ومامورین خود آن ممالك میباشد که اگرچه آنها تحت این پروگرام ازمشورت متخصص خارجی وازتربیت درخارج مستفید میباشند ولی مزیت معلومات فطری ازضروریات محلی مخصوص خود آنها است .

پروگرام توسعه یافتهٔ امدادتخنیکی برای تکامل تدریجی اقتصادی ممالك غیرمترقیه به هیچ صورت یگانه پروگرام نوعخود نمیباشد برعلاوه امدادتخنیکی که ازبودجه های منظم موسسات سهیم بعمل آورده میشود چندین پروگرام ناحیوی و دو جانبی دیگر بهمین صورت امداد قیمتداری به ممالك تقدیم می کند - در بعضی حصص دنیا وهمچنین درمطبوعات بین‌المللی این پروگرام توسعه یافته باپروگرام (نقطهٔ ٤) حکومت اتازونی یکی تلقی شده است بیانیهٔ مسترترومن تاریخی - ۲ جنوری ۱۹٤۹ که از (یك پروگرام جسورانه) وعده میدهد واقعاً شورای اقتصادی و اجتماعی و اسامبلهٔ عمومی ملل متحده را در تنظیم این پروگرام توسعه یافته امداد تخنیکی حوصله افزائی کرده است اعانت بزرگ اتازونی باین پروگرام از سرمایه (نقطهٔ ٤) بعمل آمده است لاکن این دوپروگرام در عملیات واداره کاملاً از هم جدا میباشند - تحت پروگرام (نقطهٔ ٤) امداد مستقیماً ازطرف یك حکومت بدیگران بعمل آورده میشود برعکس تحت پروگرام توسعه یافته اعانه های اختیاری زائد ازپنجاه ملت مترقی ونامترقی جمعاً دریك‌سرمایه عمومی گذاشته شده که‌بوسیلهٔآن امداد ازطرف موسسات بین‌المللی بهممالکیکه برطبق اصولی که ازجانب شورای اقتصادی و اجتماعی وضع گردیده درخواست مینمایند بعمل آورده میشود رؤسا و متخصصینیکه این پروگرام توسعه یافته را اجراء میکنند مامورین بین‌المللی‌میباشند که‌نزد موسسات بین‌المللی که درهیئت های نظارت آنها ممالك غیرمترقیه نیز شرکت دارند مسئول اند .

امید میرود که‌این رساله در فهمیدن اصول واسلوبهای بعمل آوردن امداد پروگرام توسعه یافته بحکومات که‌درآن سهم میگیرند وتشریك مساعی صمیمی آنها با موسسات بین‌المللی برای کامیابی آن لازمی میباشد - معاونت خواهد کرد از طرف موسسات سهیم وآنهائیکه به‌آن خدمت مینمایند باید اظهار کرد آنها مفتخرانه طبق عقیدهٔ خود آرزوی امکانات بایکی ازتجربهای خیلی قیمتی درهمکاری بین المللی که تاحال سردست گرفته شده اشتراك وهمکاری دارند .

اول - ماخذ ومنشاء پروگرام توسعه یافته .

الف - منشور ملل متحده :

ملل متحده تحت ماده (٥٥) منشور خود (بلند بردن معیار حیات - تهیه کار وشرائط پیشرفت اقتصادی واجتماعی وتکامل تدریجی) را تعهد کرده است - مسئولیت وجوابدهی برای این حصه کارملل متحده ماده (٦٠) منشور به‌اسامبله عمومی که مشتمل برنمایندگان تمام ملل عضو میباشد استقرار یافته وتحت اختیار اسامبله عمومی به شورای

اقتصادی واجتماعی که‌مشتمل برنمایندگان ۱۸ ملت عضو میباشد کـه ازطرف اسامبله عمومی انتخاب میشود سپرده شده است .

ب ـ تصمیمات ابتدائی اسامبله عمومی :

اسامبله عمومی ازجنبهٔ تعهدات مندرجهٔ فصل (۹) منشور ملل درچهار دورهٔ اجلاسیه اولین خود چندین تصمیمات‌را تصویب کرده است چنانچه درماه دسمبر ۱۹٤٦ (بااعتراف به‌اینکه اعضاء ملل متحده تاحال بطور مساوی متـرقی نمیباشند) (تصمیم ۵۲ ـ اول) ازشورای اقتصادی واجتماعی درخواست نمود کـه (مسئله مهیا کردن ذرائع و وسائل موثررا باهمکاری بانمایندگیهای اختصاصی برای تهیه متخصصین در زمینه های اقتصادی اجتماعی وکلتوری به‌ملل عضو که‌این امدادرا خواهان باشند مطالعه کنند.)

ج ـ رفاه اجتماعی :

اسامبله عمومی درهمان اجلاس باتصمیم ۵۸ (۱) تخصیصهٔ بودجه را برای تشکیلات سرویس های مشاورتی رفاه اجتماعی تصویب نمود .

دراجلاس چهارم خود اسامبله تصمیم (۳۱٦ چهار) را قبول کـرد که بموجب آن تشکیلات یاسرویس های مذکور بروی یك اساس دائمی برقرار گردیده در اجـلاس پنجم خوداسامبله توسعهٔ این سرویس هارا در زمینه های اجتماعی برای تمامی حکومات عضو وغیرعضو که درخواست کنند واحتیاج خودرا برای همچو مشوره ها نشان بدهند تائید نمود .

درتحت عنوان خدمات اجتماعی موسسه ملل‌متحده کارها وخدمات ذیل‌را انجام میدهد تهیهٔ‌مشاورین ومتخصصین (فیلوشپ) و (سکالرشپ) ترتیب پروژه های نمایشی نشریات فنی وتخنیکی وفلمها تشکیل مجالس تربیوی :

د ـ انکشاف اقتصادی :

درماه دسمبر ۱۹٤۸ اسامبله عمومی باتصمیم ۲۰۰ (۳) بافهمیدن اینکه کمبودی اشخاص متخصص وفقدان موسسات تخنیکی ازجمله عواملی‌است که‌مانع تکامل تدریجی مناطق غیرمترقیه‌میشود سرمایهٔ‌را تخصیص کرد که‌منشی عمومی‌را باهمکاری نمایندگیهای اختصاصی به‌اجراآت ذیل قادر می‌سازد .

۱ـ تهیه یك‌دسته متخصصین بین‌المللی جهت مسافرت به ممالکیکه حکومات آن درخواست مشورت را دربارهٔ تکامل تدریجی اقتصادی کرده اند .

۲ـ مهیا کردن عضو فیلوشیپها وسکالرشیپها برای‌تربیت متخصصین ممالك غیرمترقیه درممالك خارج .

گروپ هیئت امداد تخنیکی که فعلاً در افغانستان مصروف کار اند

بناغلی فلب ، جی بك رئیس دائمی هیئت یونو

بناغلی ایکر
متخصص اقتصادی

بناغلی دولایف متخصص
ومشاور استخراج پطرول

ښاغلی فرامکن متخصص
احصائیه

ښاغلی کروازیه
انجنیر صنائع

ښاغلی سدرلیند مشاور عرفانی و نماینده یونسکو

۳ـ انتظام تربیهٔ اشخاص تخنیکی ـ محلی درداخل خود ممالك غیرمترقیه و .
٤ـ امداد بهحکومات درحاصل کردن اشخاص فنی وتجهیزات و لوازم .
اسامبله عمومی ازشورای اقتصادی واجتماعی درخواست کرد کــه درهر اجلاس خود نسبت بهعملیاتیکه تحت این تصمیم بعمل آورده شده تجدید نظر کنند .

(٥) ادارهٔ عامه :

در اجلاس سوم خود اسامبله عمومی با (تصمیم ۲٤٦) (۳) یك پروگرام بین‌المللی را برای تربیه در شق ادارهٔ عامه برای منفعت ممالك نسبت به ضرورت بزرگ آنها برای رسائی بهاصول رفتار واسلوبهای ادارهٔ عصری مرتب کرد .

(و) پروگرامهای نمایندگی های اختصاصی .

نمایندگی های اختصاصی که‌به مشارکت نزدیکی باملل متحده کار میکنند نیــز برطبق قانون اساسنامه‌های خود وبموجب تصمیمات مجالس حاکمهٔ خویش امداد تخنیکی بعمل آورده ومی‌آورند سابقه‌دارترین آنها با موسسه بین‌المللی کار وکارگر ریکارد طویلی‌را ازتجربه درمشورت دادن برمسائـــل حل‌طلب کار وکارگـــر وسائر امور اجتماعی دارا میباشد ازجمله نمایندگی های دیگری که دردوران وبعد ازختـــم محاربهٔ دوم بوجود آمده یکی موسسه بین‌المللی خوراکه و زراعت اف ـ ای ـ او میباشد که دراکثر حصص دنیا در تغذیه ـ زراعت ـ ماهیگیری و رفاه قصبات وقـــریه‌ها مشورت وامداد داده است ـ موسسه ثقافتی علمی وکلتوری ملل متحده (یونسکو) در مبارزه برعلیه بیسوادی وقائم کردن تشکیلات یاسرویس ها ی ثقافتی معاونت نموده ـ موسسه بین‌المللی هوانوردی ملکی (ای ـ سی ـ او) جهت رفع احتیاجات مردم‌دنیا درحمل ونقل هوائی واجد شرائط سلامتی ـ نظـــم واقتصاد کار کـــرده است ـ موسسه صحی دنیا برطبق قانون خود حکومات را د راستحکام سرویس های صحی آنها امداد رسانده ومعاونت تخنیکی نموده دکتورها و پرستار ها تربیه کرده وبرای کنترول امـــراض طریقه‌های جدیدی نمایش‌داده است ـ بانك بین‌المللی برای‌تعمیر مجدد وتکامل تدریجی برای‌دادن مشورت راجع به‌تکامل تدریجی هیئت‌های تخنیکی فرستاده وصندوق ذخیره بین‌المللی متخصصین خودرا برای دادن مشورت راجع بهمصلحت های پولی و بانکداری بهچندین مملکت غیرمترقی فرستاده است .

(ز) پروگرام توسعه یافته امداد تخنیکی .

کارمفیدی که تحت تصمیمات ابتدائی فوق از سرمایه های تخصیص شده بودجه هـای

منظم ملل‌متحده ونمایندگی های اختصاصی بپیمانه محدود بانجام رسیده بود در نتیجه یك تصمیم شورای اقتصادی واجتماعی ملل‌متحده (تصمیم ۲۲۲) (۹) (که‌درماه اگست ۱۹٤۹ پذیرفته شد) توسعه زیاد پیدا کرد آن تصمیم از طرف اسمبله عمومی در ماه دسمبر ۱۹٤۹ (باتصمیم ۳۰٤) (٤) تصویب شد ـ این‌تصویب نه‌تنها‌مقاصدان پروگرام را شرح میدهد بلکه اصول وماشینری وتشکیلاتی‌را که بوسیلهٔ آن تصمیم مزبور عملی شدنی است نیز بیان میکند . این تصویب درحقیقت آلهٔ اساسی پروگرام توسعه یافته امداد تخنیکی میباشد که ازطرف تمام علاقمندان به‌آن پروگرام باتوجه باید تحت مطالعه گرفته شود .

۲ـ مقاصد واساسات پروگرام توسعه یافته .

الف) مقصد مقدم ـ مقصود ازپروگرام توسعه یافته امداد بممالك غیرمترقیه میباشد برای استحکام اقتصاد ملی آنها بوسیله انکشاف صنائع وزراعت بارعایت تحکیم بنیان استقلال اقتصادی وسیاسی ایشان مطابق روح منشور ملل وبرای تامین سویه بلند اقتصادی ورفاه اجتماعی جهت تمام جمعیت آنها (۱) .

ب ـ ممالکیکه درآن پروگرام سهم میگیرند تمام حکومات خواه درملل متحده موسسه بین‌المللی کار وکارگر موسسه خوراکه وزراعت ملل متحده ـ موسسه ثقافتی علمی وکلتوری ملل متحده ـ موسسه بین‌المللی هوانوردی ملکی یاموسسه صحی دنیا عضویت دارندبرای شرکت درآن پروگرام دعوت شده اند ازیکطرف حکومات سهیم بوسیله اعانه های خود وتهیه متخصصین لایق برای نمایندگی های ملل متحده جهت کار دردیگر ممالك وتسهیلات مهمانداری برای فیلوشیپ سکالرشیپ وتاسیس کورسهای تربیوی کمك میکنند ازطرف دیگر حکومات ممالك غیرمترقیه میتوانند ازملل‌متحده یانمایندگی های اختصاصی ازجملهٔ متخصصین وتسهیلات فوق‌الذکر طلب امداد نمایند .

(ج) اعانه‌ها :

جهت تهیه وجوه (فیناسمان) این پروگرام به‌تمام حکومات فوق‌الذکر دعوت داده شده است که‌اعانه‌های اختیاری بیك حساب مخصوص که ازطرف منشی عمومی ملل متحده قائم شده وازبودجه های عمومی ملل متحده ونمایندگی های اختصاصی آن جدا میباشد تقدیم نمایند .

(د) موسساتیکه امداد بعمل می آورند :

صرف پول ازحساب مخصوص مذکور موسسه ملل‌متحده را به‌اجرای امداد تخنیکی

---

(۱) ضمیمهٔ اول الحاقیه اول از تصمیم ۲۲۲ (۹) شورای اقتصادی واجتماعی (اصول عمومی) فقره اول .

قادر میسازد خواه این امداد مستقیماً از طرف خود ملل متحده صورت بگیرد یا به وساطت آن ازطرف موسسهٔ بین‌المللی کار وکارگر موسسهٔ خوراکه وزراعت ملل متحده موسسهٔ ثقافتی علمی و کلتوری ملل‌متحده موسسه بین‌المللی هوا نوردی ملکی وموسسهٔ صحی دنیاوهمراه این‌موسسات خواه بصورت مشترک‌وخواه علیحده بانک بین المللی تعمیرمجدد وتکامل‌تدریجی‌وصندوق ذخیره بین‌المللی که‌امداد تخنیکی نیز بعمل‌می آورند رفاقت نزدیکی دارند مگر ازحساب مخصوص مذکور معاونت‌مالی باآنها بعمل نمی‌آید .

(هـ) اقدام به‌امداد :

امداد تنها به‌موافقهٔ وبه‌اثر درخواست یك حکومت که بیکی یا بچند موسسهٔ مربوط ملل‌متحده بعمل بیاید داده میشود در خواست ها از کشور هائیکه حکومت خود مختار ندارند بوساطت حکومات‌اداره کننده بعمل می‌آید و درخواست های کشور هائی که تحت قیمومت میباشند ازطرف اولیای امور اداری آن صادر میشود .

(و) تعهدات موسسات :

تعهدات موسسات که‌تحت تصمیمات فوق‌الذکر موسسه ملل‌متحده باجرای آن مامور میباشند ازقرار ذیل است .

(۱) موسسات تنها درصورت موافقه وباثر در خواست حکومات میتوانند امداد بعمل بیاورند .

۲- امداد تنها برای یابوساطت حکومات بعمل آورده میشود وباید جهت رفع ضروریات مملکت مربوطه طرح شده باشد .

۳- این امداد بهیچقسم وسیله مداخله اقتصادی وسیاسی درامور داخلی مملکت مربوطه نباید باشد .

٤- متخصصین که‌تهیه موشوند نه تنها ازحیث لیاقت حرفوی انتخاب شوند بلکه بیشتر ازحیث ادراك همدردانه آنها نسبت به سوابق کلتوری واحتیاجات معین مملکتی که درآنجا کار کردنی میباشد باید انتخاب گردند . آنها در فعالیت های سیاسی یاتجارتی نباید مشغول شوند .

۵- موسسات معمولاً تمام مصارف را غیر ازآنچه درپول رائج محلی بعمل می آید تأدیه میکنند از قبیل مشاهره متخصصین مصارف مسافرت آنها تابجای کار و مصارف فیلوشیپ وسکالرشیپ در خارج .

(ز) تعهدات حکومات در خواست کننده :

ازحکوماتیکه تحت پروگرام توسعه‌یافته درخواست امداد میکنند توقع میشود که.

(۱) بمشوره های تخنیکی که‌حاصل میکنند غور ودقت کامل وفوری بنمایند .

(۲) اگر لازم باشد یك ماشینری (دستگاه) تنظیماتی وارتباطی را بـــو جود بیاورند که‌توسط آن امداد تخنیکی عملی شده بتواند .

۳ - مساعی لاینقطع‌خودرا که‌برای تکامل تدریجی‌اقتصادی ضروری است وبرای دادن معاونت مالی دائمی به پروژ هائیکه بدر خواست آنها شروع شده است مبذول دارند .

٤ - معمولا به عهده گرفتن اقلا آن حصهٔ مصارف خدمات تخنیکی که در پول رائج خود شان تادیه شده میتواند ازقبیل مدد معاش محلی - حمل ونقل و امور دفترداری که برای متخصصین آماد گردد .

٥ - اطلاع دادن بموسسات (درصورتیکه مطالبه شود) از تمام امداد ها ئیکه آنهـــا درهمین زمینه ازدیگر منابـع مطالبه یاحاصل نموده اند .

٦ - دراوقات مناسب نشر نتائج امدادی که بعمل آمده وتجربه که ازان بدست‌آمده ویا تهیه مواد برای همچه نشریات تابرای دیگر مما لك وبرای موسسات بین‌المللی طرف استفاده قرار گیرد وهم جهت نشر پروگرام در داخل مملکت اقدامات نمایند .

۳- ما شینری (دستگاه) پرو رام .

الف - جنبهٔ مالی درماه جون ۱۹۵۰ منشی عمومی ملل متحده کنفرانسی دعوت کرد که دران تمام حکومات عضو ملل متحده یاعضو یك‌یاچند نمایندگی اختصاص‌آن که دران پرو گرام توسعه یافته‌همکاری میکنند شرکت ورزیده بودند درین کنفرانس یك مبلغ متجاوز ازمعادل بیست ملیون‌دولار اتازونی ازپنجاه ملت برای عملیات پروگرام مذکور ازاول ماه جولائی ۱۹۵۰ الی ۳۱ ماه دسمبر ۱۹۵۱ تعهد گردید بعد ازاین کنفرانس دیگر مما لك نیز اعانهای مزیدی را وعده داده اند - این اعانه هاوسیله بدست آوردن خدمات از حکومات سهیم وهم وسیله توسعه دادن کار های کار کنان منظم ملل متحده ونمایندگی های اختصاصی آن گردیده راجع به استعمال اعانه‌های انفرادی از طرف‌یك نمایندگی مخصوص یا دریك مملکت معین یابرای یك پروژه مخصوص هیـــچ قیـــد وشرط گذاشته نشده است .

برطبق تصمیم ۲۲۲ (۹) از شورای اقتصادی واجتماعی که ازطرف اسامبله عمومـــی وکنفرانس امداد تخنیکی تصویب شده بودده ملیون دالر اولین اخذ گر دیده وهفتاد فیصد از ده ملیون دالر دیگر برای موسساتیکه دران سرمایه سهیم میباشند بطور خود بخودی ازقرار تناسب ذیل آماده میشود .

ملل متحـــده	۲۳ فیصد
موسسه بین‌المللی کارو کارگر	۱۱ »
موسسه خوراکـــه وزراعت	۲۹ »
موسسه ثقافتی علمی وکلتوری ملل متحده	۱٤ »
موسسه بین‌المللی هوانوردی ملـکی	۱ »
موسسه صحی دنیـا	۲۲ »
جـــمـــع	۱۰۰ »

بقیهٔ آن بادیگر مبالغ وصولشده ازطرف‌دائره امداد تخنیکی بین‌موسسات تقسیم میشود این ترتیبات درظرف‌دورهٔ مالی‌ازماه۳جولائی ۱۹۵۰ الی ماه‌دسمبر۱۹۵۱مرعی‌الاجرا میباشد که بعد ازان از طرف شورای اقتصادی واجتماعی برآنها تجدید نظر خواهد شد (قرارخبرهای جدید برای سال۱۹۵۲ نیزهمین مبلغ بیست ملیون دالر منظور شده است) اعانه هادریك صورت حساب مخصوص که ازطرف منشی عمومی ملل متحده باز شده است تادیه میگردد ازین حساب مخصوص هیچ حصه به بانك بین‌المللی تعمیر مجدد وتکامل تدریجی یابه صندوق ذخیرهٔ بین‌المللی داده نمیشود زیرا آنها استعداد تهیه و جوه لازمه فعالیت های امداد تخنیکی مربوطه خود را از منابع خودشان دارا میباشد .

ب ـ دائره امداد تخنیکی . نمایندگی‌های اختصاصی گرچه هریك ازآنها قرار دادی باملل متحده دارند باهم موسساتی میباشند که اساسنامه ها وعضویت های علیحده از خود دارند معهذا مجلس انتظامی موسسه بین‌المللی کارو کارگر موسسه خوراکه وزراعت ملل متحده موسسه ثقافتی‌علمی وکلتوری ملل متحده موسسه صحی دنیاوموسسه بین‌المللی هوا نوردی ملـکی همه آنها سهم گرفتن موسسات خود را درین پروگرام توسعه یافــته تصویب کرده اند برای تامین تشریك مساعی‌متقابله بین‌المللی ونمایندگی های اختصاصی درا داره کردن این پروگرام یك دائره امدادتخنیکی بدارالانشأ اجرائیهٔ علیحده تحت تصمیم ۲۲۲ (۹) شورای اقتصادی و اجتماعی بوجود آمده است .

این دائره شامل رؤسای اجرائیهٔ موسسه ملل متحده موسسه بین‌المللی کار وکارگر موسسه خوراکه وزراعت ملل متحده موسسه ثقافتی علمی وکلتوری ملل متحده مـــوسسه صحی دنیا وموسسه بین‌المللی هو انوردی ملـکی ویا نمایندگان رؤسای مذکور میباشـــد منشی عمومی ملل متحده یانماینده اودرین اداره ریاست میکند بانك بین‌المللـــی تعمیر مجدد وتکامل تدریجی صندوق‌ذخیره بین‌المملل موسسهٔ بین‌المللی پناه گزینان واتحادیهٔ ارتباطات تلگرافی بین‌المللی نیز در مجلس آن نماینده دارند موسسه های اخیرالذکر

گرچه درپرو گرام توسعه یافته سهم نمیگیرند واعضای رسمی آن دائره نمیباشند لیکن برای پیشبرد منظور این پروگرام قول همکاری ممکنه خودرا داده‌اند از دیگر شعبات ملل متحده ازقبیل نمایندگی ملل متحده برای نجات و تهیهٔ کار برای پناه گزینان فلسطین در شرق قریب به اوقات مناسب توسط مشاهدین نمایندگی بعمل می آید تمام درخواستهای امداد تخنیکی که بموسسه های عضو این دائره میرسد از طرف موسسه مذکور بدائره موصوفه اشعار میگردد این دائره پروگرام ها تجدید نظر میکنند وبرای عملیات مشترکهٔ بین موسسات ترتیبات میگیرد پروژه های بزرگ را تصدیق میکنند برای هم معیار ساختن عملیات ترتیبات میگیرد در مواقع لزوم مرجع مسئولیت عملیات را تعین میکند و آن مقدار سرمایه را که تحت تصمیم ۲۲۲ (۹) شورای اقتصادی واجتماعی تخصیص نیافته باشد تخصیص میدهد دائره مذکور بحیث رابط (لیزون) عمومی سعی وعمل دیگر موسسه های بیگانه را که عملیات ذا حیوی و دیگر پروژه های امداد تخنیکی را عملی میکنند باعملیات نمایندگی های سهیم مربوطهٔ خود ضمیمه نموده ازین راه نیز به امور مربوطه نمایندگی کمک میرساند .

ج کمیسیون امداد تخنیکی :

نظارت عمومی این پروگرام ازطرف حکومات عضو بوساطت (کمیسیون امداد تخنیکی (T.A.C) که مشتمل بر نماینده های حکومات عضو شورای اقتصادی واجتماعی میباشد بعمل می آید .

کمیسیون امداد تخنیکی راپور های منظم شامل اطلاعات راجع بمصارف سرمایه را از دائره امداد تخنیکی دریافت میکند بموضوع پیشرفت پروگرام اقلادو بار در سال تجدید نظر می نماید این کمیسیون تفسیرات تصمیم ۲۲۲ (۹) را به عهده دارد وبسر مسائلیکه ازطرف دائرهٔ امداد تخنیکی به آن فرستاده میشود قضاوت میکند این کمیسیون از پیشرفت پرو گرام ها تفتیش انتقادی بعمل می آورد وراجع بنتیجهٔ همچه تفتیشات خویش به شورای اقتصادی واجتماعی معلومات میدهد .

٤ ـ امداد تخنیکی چطور طلب وچطور بعمل آورده میشود ؟

الف ـ زمینه های امداد : اساساً تمام پروژه ها ئیکه به انکشاف مهم مادی ممالك غیر مترقیه موثر میباشد مستحق امداد تخنیکی شمرده میشوند .

اما بعضی زمینه های مهمتری که دران امداد تخنیکی از طرف موسسه های سهیم دائرهٔ امداد تخنیکی بعمل آورده میشود حسب ذیل است :

۱ ـ امداد های خود موسسهٔ ملل متحده :

انکشاف عمومی اقتصادی ، سروی های انکشافی عمومی ، انکشاف بوسیله اشتراك تمام منابع یك منطقه یاناحیه‌شامل جنبه های اقتصادی وتخنیکی وتشکیلاتی واداری .

تشکیلات وانتظامات جامعوی برای انکشاف اقتصادی .

انکشاف صنعتی . مطالعهٔ امکانات برای تاسیس صنائع جدید .

انکشاف قوه (برق) ، مطالعه منابع آبی - کنترول منابع آبی جهت تولید قوه وهم کنترول سیلابها . نقشه برداری ، ترتیب پلانها - تعمیرات و بکار انداختن دستگاهها - ساختمان و بکار انداختن دستگاه تولید قوه - انتقال و توزیع آن برای مصارف صنعتی وشهری وقصبات .

مطالعهٔ منابع معدنی شامل تخنیك های طبقات الارض و جغرافیای طبیعی وژوفیزیك ودیگر تخنیك های مربوط به محل وصنائع استخراجی - کان کنی وکار خانه سازی .

تخنیك و عمل های مربوط فلزات . صنائع ساختمان مصنوعات ، کفایت حاصلات وتوزیع محصولات آن ، امور مربوط به تشکیلات ادارهٔ صنائع .

حمل ونقل . - قوه وموثریت و سائل حمل ونقل مطابق ضروریات و امکانات - حمل ونقل بذریعه‌سرك - حمل ونقل ذریعه ریل (قطار آهن) حمل ونقل دریائی داخلی وحمل ونقل بوسیله کشتی - .

مالیات عامه وسیاست اهالی مالیاتی - اداره ونظارت مالی - بودجه وراپور های‌مالی ادارهٔ عایدات وسیاست آن - نظارت‌قروض‌عامه و تشکیلات ما شینری مالی برای پروژه های انکشافی - احصائیه ها - عملیات احصائیوی (جمع آوری ترتیب وتقدیم احصائیه) درضمن انکشاف اقتصادی در زمینه‌های مختلفه ازقبیل‌کارسرشماری (احصائیه نفوسی) وتجارت - حاصلات - عایدات مبنی احصائیه های حمل ونقل واحصائیه های نرخ ها .

اداره عامه - تشکیلات وارتباط ذات البینی شعبات اداری مرکزی ومحلی - مطابق هم معیار ساختن عملیات اداری .

انتخاب وتربیه کار کنان رفاه اجتماعی وانکشاف آن - سیاست رفاه اجتماعی تحقیقات در زمینه های اجتماعی بحیث معاونت دروضع سیاست (پالیسی) تحقیق معیار حیات - بنیه یاساختمان اجتماعی طرز تلقی عوام راکه‌به‌مسایل‌انکشافی موثر باشد وغیره وشعبات (سرویس)های‌رفاه‌عامه تشکیلات‌اداره‌وعملیات سرویس‌ها،تربیت‌عملهٔ وکارکنان.

مسئله نفوس ومهاجرت در ضمن انکشاف اقتصادی واجتماعی تهیه خانه ها - تکامل انکشاف مربوطه به جمعیت های نفوس - نقشه کردن قصبات و شهر ها اقدامات برای

تدبیر درمسائل حل طلب اجتماعی از قبیل جنایت کاران ، معتادین ادویه ـ حالت اقلیمی ونفوس اصلی وآنها ئیکه جسما ناقص میباشند ورفاه جمعیت ، خانواده ، وطفل .

۲ ـ امداد های موسسه بین المللی کارو کار گر .

رابطهٔ سیاست انکشاف اقتصادی با عایدات کار گر و تهیه کار (استخدام کار گران) استخدام تربیت ومهاجرت (انتقال کار گران به نقاط کار) روابط صنعتی بهشمول دستگاه حل منازعات صنعتی ، تامینات صنائع ـ حفظ الصحه ـ شغل وحرفه انفاد قوانین کار ـ شمول نظارت و تفتیش کارو کارگر مسائل راجع به تهیه کار برای زنها وکار گران خورد سال تکامل وانکشاف احصا ئیه های کار وکارگر .

ضمانت اجتماعی : سیاست اجرت ها ـ طریقه تادیه اجرت و دستگاه تعین حدا قبل اجرت کوپریشن (اتحادیه های) صنائع دستی تهیه کار ـ اجرت وشرائط برای کار درشق زراعت ـ مسائل کار گران دریائی ـ مسایل کارو کار گر دربعضی صنائع معینه مسائل کارو کار گر ومسائل اجتماعی جمعیت های بومی .

۳ ـ امداد های موسسه خوراکه وزراعت ملل متحده . زراعت (شامل ابیاری تدابیر مربوط به خاك ـ تجهیزات فرم ـ رفع حاصلات ـ کنترول حشرات ـ نسل گیری وامراض حیوانات ـ موسسات تحقیقات زراعتی) ـ احداث جنگل و حاصلات جنگل (شامل محافظت وذخیره کردن عرضه و استعمال چوب جنگلی در صنائع)

پرورش ماهی : ـ تغذیه (بهاشتراك مساعی ومعاونت موسسهٔ صحی دنیا) ومو سسات وسرویس های قصبه ها (شامل توسعهٔ سرویس های مذکور، صنائع دهاتی ، حسن روابط باهمی ـ تشکیلات تعاونی یعنی کوپراتیف ها ـ سرویس های اقتصادی واحصائیوی (شامل قرض ـ بیمه وفروش درشق زراعت جنگلها وپرورش ماهی) .

٤ ـ امداد های موسسهٔ ثقافتی ـ علمی وکلتوری ملل متحده .

تعلیم وتربیهٔ تخنیکی ـ تعلیم وتربیهٔ ابتدائی ـ تعلیم وتربیهٔ اساسی وبالغان ـ سامان لازمه تعلیم وتربیه وارتباط آن به احتیاجات تخنیکی ـ مطابع ـ فلم ورادیو ـ تربیه معلمین ـ تحقیقات وتربیهٔ علمی ـ سروی (مطالعات) منابع طبیعی باتشریك مساعی خود موسسهٔ ملل متحده ونمایندگی های اختصاصی مربوط به محافظت کلتورهای محلی .

۵ ـ امداد های موسسهٔ بین المللی هوانوردی ملکی .

تشکیل شعبات هوانوردی ملکی ملی ـ سرویس اقتصادی و تخنیکی برای معلوم کردن ضروریات هوانوردی ملکی ونقشهٔ تعمیر ونصب لوازم هوانوردی و میدان های طیاره ـ تشکیلات مربوط به کنترول ترافیك هوائی ـ ارتباطات هوانوردی ومعاونتهای

رادیو برای هوانوردی ـ عملیات پرواز ، مترولوژی مربوط به هوانوردی و دیگر سرویس های فرعی که برای هوانوردی ملکی لازم باشد تشکیلات حمل ونقل هوائی واداره آن تربیه درتمام شعبات وشاخهای هوانوردی ملکی .

٦ ـ امدادهای موسسهٔ صحی دنیا : ـ

ملاریا و امراض ساری و سل و دیگر امراض قابل انتقال (طاعون ـ هیضه حمای لکه دار ـ بخار عفونی ـ تب زرد ـ کوکره ـ برص ـ وغیره) ـ تعلیم وتربیهٔ حرفوی وتخنیکی ـ امداد برای موسسات تعلیم وتربیه ـ فلوشپ ـ وتبادله معلومات علمی ، ادارهٔ حفظ الصحه عامه ، حفظ الصحهٔ اطفال (قرب وجوار) ـ پرستاری ـ حفظ الصحه مادر وطفل حفظ الصحهٔ اجتماعی وحرفه ئی ـ تعلیم وتربیه راجع به حفظ الصحه عامه ـ تغذیه ـ حفظ الصحهٔ دماغی احصائیهٔ صحی ـ ساختن ادویه دافع حشرات ومکروبها .

٧ ـ امدادهای بانك بین المللی برای تعمیر مجدد وتکامل تدریجی : ـ

ترتیب پروگرامهای طویل المدة انکشافی شامل تعین درجه تقدم دربکار انداختن سرمایه ـ تدابیر اقتصادی ملی و اداری که جهت رسیدن به هدف پروگرام ضروری میباشد ـ سیاستهای مالی واقتصادی مربوط به تکامل تدریجی مجهز ساختن سرمایهٔ محلی وبراه انداختن آن درکار تولیدات ـ مشورت دادن دربارهٔ دیگر مسایل مهمهٔ انکشافی .

٨ ـ امداد های صندوق ذخیرهٔ بین الملل .

الف : مسائل حل طلب پولی وبانکی ـ مسائل بیلانس (موازنه) پرداخت (پول) ـ سیاست وعملیات مبادلهٔ (اکسچنج) بشمول شرح تبادله ـ قیود وانتظامات موسسه وغیره ـ موضوعات مالی ومالیات عامه راجع به امور فوق الذکر ـ احصائیه های مالی و پولی ـ جنبه های قانونی اداری واقتصادی امور فوق . باید درنظر گرفت که دربعضی زمینه های کار ازجنبه های مختلف ازطرف چندین موسسه مشترکاً بعهده گرفته میشود . چون یك موسسه برای امداد درهمچه یك زمینه درخواستی را دریافت میکند در فرصت مناسب برای غور بردرخواست مذکور ازطرف دیگر موسسات مربوط ذریعهٔ مشورتهای غیر رسمی یا بذریعهٔ دایرهٔ امدادتخنیکی ترتیبات گرفته میشود .

(ب) اول : مشورتهای متخصصین و امداد هیئتهای مشترك متضمن اکتشاف وسیاحت ـ بعضی حکومات برای مسافرت یکدسته از متخصصین مربوط موسسات سهیم برای جنبه های مهم اقتصادی مملکت ومعاونت کردن بایشان در تعین حق تقدم در اقدامات انکشاف اقتصادی درخواست کرده اند .

دوم : ـ نماینده های مقیم در بعضی ممالکی که ضروریات شان بامداد معلوم ویا

متنوع میباشد باموافقه حکومات آنها نماینده های مقیم برای نمایندگی مشترك از بعضی یاتمامی موسسات امداد دهنده مربوط یونو مقرر شده است - ازجملهٔ فرائض این نماینده مقیم یکی مشورت‌دادن ومعاونت کردن است باحکومت درترتیب درخواستها بنام هریکی ازموسسه ها نظر به معلوماتیکه نسبت به وسائل موسسه های مذکور دارد واز طرف دیگر نمایندهٔ مقیم‌موصوف‌وظیفه داراست بامتخصصینی‌که ازطرف موسسات‌مملکت مذکور می‌آیند کمك نمایند که بصورت صحیح وباهم آهنگی اجرای وظیفه نمایند .

سوم - متخصصین - عمومی ترین شکل امداد تخنیکی که ازطرف ممالك درخواست و از طرف موسسات امداد دهنده قبول میشود عبارت ازاعزام متخصصین‌است. متخصصین جهت مشورت دادن ومعاونت کردن درزمینه های عمومی ویا معین درخواست شده‌میتوانند ومتخصصین مذکور هم عملهٔ محلی‌را تربیه می‌کنند وهم میتوان ازانها تقاضا کرد که یك حصهٔ مخصوص وعلیحدهٔ کاررا تحت اجراء بگیرند آنها یاازجملهٔ اعضا ی عادی عملهٔ (پرسنل) موسسات امداد دهنده میباشند ویا اغلب اوقات ازتمام دنیا مخصوصاً استخدام میشوند .

(ج) تربیت : - فیلوشیپ وسکالرشیپ .

امتیاز شاگردی (فیلوشیپ) وحقوق فارغ‌التحصیلی (سکالرشیپ) درموضوعاتیکه به انکشاف اقتصادی معاونت میکند از طرف موسسات بدسترس مردمان ممالك غیر مترقیه گذاشته میشود - هرموسسه برای اعطای امتیاز شاگردی روشی از خود دارد نقل قواعد شاگردی وحقوق فارغ‌التحصیلی‌آن‌موسسات از مراکز آنها بدست می‌آید امتیاز شاگردی وحقوق فارغ‌التحصیلی‌که تحت‌پروگرام توسعه یافته اعطامیشود یادرجزء یك پروژه متضمن دیگر شکل های امدادتخنیکی یابراساسهای انفرادی تا جائیکه انکشاف اقتصادی یك مملکت بطور معین آنرا ایجاب نماید اعطا می گردد کاندید ها برای امتیاز شاگردی وحقوق فارغ‌التحصیلی ازطرف حکومت آنها نامزد ومعرفی وازطرف موسسات منتخب میشوند . بعلاوهٔ آن فیلوشیپ ها وسکالرشیپ ها که تحت پروگرام توسعه یافتهٔ منظور شده است اکثری ازموسسات امداد کننده تحت پروگرامهای عادی درزمینه های دیگر فیلوشیپ وسکالرشیپ میدهند .

(دوم) - موسسات تربیوی وسی می‌نار ها (آموزشگاه ها) : -

تربیت کلیهٔ اعضای یك‌اداره اعم ازاداری - فنی واصنافی درزمینه های مختلف طرف علاقمندی موسسات باطریقه های تربیت دسته‌ئی مخصوصاً در داخل خود ممالك غیر مترقیه درغهده گرفته میشود - اینگونه طریقه ها شامل موسسه ها ومدارس موقتی

تربیتی میباشد یا تنها برای عملهٔ فنی یك مملکت تاسیس می گردد ویا بـرای یك عده ممالك دریك ناحیه یا یك منطقه بوجود آورده میشود .

د) ـ انکشاف واشاعهٔ اطلاعات تخنیکی :

اول آموزشگاه های مخصوص (سی می نار) یا آموزشگاه های مخصوص متخصصین. در بعضی موارد بوجود آوردن یك زمینهٔ معین که برای پیشبرد انکشاف اقتصادی یا رفاه اجتماعی یا تطبیق آن به مسایل مخصوصهٔ ممالك پسمانده مفید میباشد و بذریعهٔ آن متخصصین در دادن مشوره های فنی اقتدار حاصل وهم زمینهٔ تعلیم و تربیه واشاعهٔ معلومات فراهم می گردد چنانچه دسته های کوچك مشتمل بر متخصصین که درزمینه های مخصوصه مربوط خود شان باین ذریعه تربیه و آماده شده اند برای رفع اینگونه ضروریات وسیلهٔ مفیدی ثابت گردیده اند .

دوم) ـ تحقیقات علمی وصنعتی ودستگاه های هدایت ورهنمائی درجائیکه معرفت مزید ضروری است یاجائیکه اختیار وقبول کردن بعضی ازطریقه ها برای ضروریات مخصوص ممالك پسمانده لازم میباشد بعضا برای تهیهٔ تسهیل اجرای بعضی نمایش ها ازکار های تحقیقاتی ضروری بشمول نصب کردن و بکار انداختن دستگاه های نمونه جهت هدایت ورهنمائی مفید ثابت میشود .

سوم) ـ پروژه های نمایش : ـ طریقه های معین و اصول تخنیکی کـه درنتیجه اقدامات متذکرهٔ فوق یا بادیگر وسائل ذریعهٔ عملیات حقیقی نشان داده میشود وبرای تعین مقصد دائرشده میباشد جهت تربیت واشاعهٔ معلومات تخنیکی استعمال میگردد.

چهارم) : مبادلهٔ معلومات تخنیکی ـ موسسات سهیم معمولا استفسارات را در زمینه‌های طرف علاقمندی خود مربوط بمسائل تخنیکی جواب میدهند وبعضی ازانها بحیث مغازه های فروش رساله‌ها فهرست های کتب وآثار نویسندگان ـ فلمها ووسایل دیگر اشاعه وبه انتشار اطلاعات تخنیکی خدمت مینمایند ـ کنفرانسها برای تبادلهٔ نظریات وتجارب بین اشخاصیکه دریك زمینه کار میکنند تاجائیکه موضوع مربوط به انکشاف اقتصادی میباشد دائر میگردد .

(ه) تجهیزات ولوازم : برای فراهم کردن امداد تخنیکی ازانواعی که در فوق تذکار یافته به بعضی تجهیزات ولوازم ضرورت می افتد ـ درچنین حالات ـ تجهیزات ازطرف موسسات تنها بحیث یك جزء پروژه های امداد تخنیکی بامصارف خود موسسات مذکور دردسترس ممالك گذاشته میشود زیرا که دارائی محدود این پروگرام مصارف بزرگ را برای این قلم اجازه نمیدهد ـ تجهیزات لازمه مخصوصاً موقعی در دسترس ممالك

گذاشته میشود که بمنظور نمایش ضرورت به‌آن محسوس گردد تجهیزاتیکه ازطرف یك موسسه خریداری شده مال آن‌موسسه میباشد مگر اینکه تحت شرائط‌موافقه شدهٔ طرفین در موقع تکمیل پروژه بحکومت مذکور واگذار میشود .

و) تقدیم در خواست ها : - درخواستها برای امداد تخنیکی ازطرف حکومات به رئیس اجرائیهٔ موسسه مربوطه باید تقدیم‌شود - روسای‌اجرائیهٔ موسسات ازقرارذیل‌میباشند :

(اول) منشی عمومی ملل متحده نیویارك اتازونی . مللیکه نمایندگی های دائمی درملل متحده دارند اکثراً مناسبتر میبینند درخواستهای خود را توسط نمایندگی‌های خودشان ارائه کنند . امدادی که ازخود موسسه ملل متحده درتحت فارمول ومقررات معینه درخواست میشود بایدطبق مقررات مربوطه به کمیسیون‌ناحیوی مربوطهٔ ملل‌متحده داده شود حسب ذیل :-

کمیسیون اقتصادی برای اروپا (پالی دی ناسیون)جینوا(سویس) .

کمیسیون اقتصادی برای آسیا وشرق دور (راجاد منرن) بنکك (تـا ئلند)

کمیسیون امریکای لاتین (برو وید نشیا ۸۷۱ منز ل هفتم سنتیا گو - چلی) .

دوم : رئیس عمومی شعبهٔ بین‌المللی کارو کار گر - جینوا (سویس) .

سوم : رئیس عمومی موسسه خوراکه وزراعت ملل متحده ۱۲۰۱ کنکتیی کت - ایونیو - این‌دبلیو - واشنگتن ، دی‌سی ممالك متحدهٔ امریکا (بعد از اول ماه مارچ ۱۹۵۱ پالی ترمی وکراکلا - روم (ایطالیا) .

چهارم - رئیس عمومی موسسه ثقافتی - علمی وکلتوری ملل متحده- یونسکو هاوس ۱۹ ایو ینو کلابر پاریس ٦ (فرانسه)

پنجم - منشی عمومی موسسه بین‌المللی هوا نوردی ملکی . انتر نیشنل ایوی ایشن بلدنگ مونتریل کیوبك - (کانادا) .

ششم - رئیس عمومی موسسه صحی‌دنیا پالی‌دی ناسیون جینوا- سوئزرلیند .

درخواستها برای امداد از موسسه صحی دنیا-باید بوساطت شعبات‌ناحیه وی ذیل بعنوان‌رئیس عمومی آن موسسه فرستاده شود. شعبه ناحیوی برای‌ایالات امریکائی ۲۰۰۱ کنکتی کت ایو - این - دبلیو - واشنگتن - دی سی (ممالك متحدهٔ امریکا)

شعبه ناحیوی برای شرق مدیترانه صندوق پستی نمبر ۱۵۱۷ اسکندریه - (مصر)

شعبه ناحیوی برای شرق دور (پتیاله هوس هاردنگ ایونیو)دهلی جدید (هند) .

شعبه ناحیوی برای غرب‌بحرالکاهل‌صندوق پستی ۲۲٤۷ کولون - (هانگکانگ).

هفتم: رئیس بانك بین المللی برای تعمیر جدید وتکامل تد ریجی ۱۸۱۸۰ - ایچ

ستریت ـ این ـ دبلیو واشنگتن ٦ دی ـ دی (ممالك متحدهٔ امریکا) .

هشتم ـ رئیس نظارت صندوق ذخیره بین‌المللی ۱۸۱۸ اچ ـ ستریت ـ این ـ د بلیو واشنگتن ٦ ـ دی‌سی (ممالك متحدهٔ امریکا) .

در موقع پیدا شدن شبهه نسبت باینکه بکدام یکی ازموسسه ها باید مراجعه شود درخواستها بمنشی عمومـــی ملل متحده فرستاده شده میتواند واوآن درخواست را به نمایندگی مربوط خواهد فرستاد همچنین در خواستهای جامع که‌ربط مزید به یك موسسه داشته‌باشد بمنشی عمومی‌ارسال میگرددهمین‌قسم درخواستهای متضمن پروژه‌های تکاملی ناحیه‌وی رانیز منشی عمومی می‌پذیرد . همچنین با منشی اجرائیه دائره امداد تخنیکی میتوان قبلا راجع بموسسه مناسب برای قبول درخواست مشورت کرد چون در هر حال ازتمام درخواستهائی که‌واصل میشود بان‌دائره اطلاع داده میشود حکومات میتوانندمتیقن باشند که‌درخواستهای شان واو بنام هرموسسه که‌ارسال‌شده باشدازطرف نمایندگی مناسبتر که‌دراین پرو گرام سهم میگیرند نیز طرف رسیدگی قرار خواهد گرفت .

(ز) اطلاعاتیکه برای غور بردرخ. واستها ازطرف موسسه‌ها خواهش‌میشود برای اینکه‌موسسات بردرخواستهائی‌دقت‌ورسیدگی واقدام نمایند شامل مطالب ذیل میباشد :

اول ـ نوعیت ومنظور پروژه که‌امداد تخنیکی برای‌آن‌ضرورت است (مثلا اینکه یك پرو گرام محافظت خاك‌های زراعتی در ـ یك ایالت (مملکت) برای‌زراعتی‌ساختن (٠٠٠) ایکر اراضی باطلاقی تحت غورومورد نظر است .

دوم ـ تفصیل راجع‌بامدادیکه برای آن‌پروژه ازمنابع دیگر حاصل ویا درخواست شده باشد .

سوم ـ اندازهٔ اقداماتیکه حکومت درراه پروژهٔ مذکور کردنی باشد اگر چه این قسمت همیشه ممکن نمیباشد که‌اظهار شود ولی‌وقتی در دسترس و موجود باشد مفید است اندازهٔ تخصیصهٔ مالی یاتعداد ونوعیت عمله و فعله را که‌بان پروژه تخصیص داده میشود درتحت‌این عنوان میتوان اظهارکرد .

چهارم ـ اگردرخواست متخصصین باشد تعداد ودرجهٔ لیاقت، مدت مسافرت پیش بینی شده آنها باید تعین گردد ـ نیز شرح‌داده شود که‌آنها بکدام لسانها بطور بهتر کار کردنی میباشند .

پنجم ـ اگرموضوع درخواست فیلوشیپ باشد تعداد زمینه مطالعه ومدت دوام باید اظهار شود ونیز اینکه کدام‌ممالك برای مطالعات شان ترجیح‌داده میشود واضح گردد. (فقره چهارم (ج) فوق‌نیزملاحظه شود) اگر برای سامان وتجهیزات درخواست میشود

باید تصریح شود که آن تجهیزات برای یک نفر متخصص که خدمات او نیز مطالبه شده است ضروری میباشد ـ وقتی برای حکومت راجع به نوعیت صحیح امداد که باید درخواست کنند شك پیدا شود موسسات یك مامور یا هیئت اکتشافی برای مشورت دادن درباب ترتیب درخواستها میفرستند .

ح ـ قراردادها :ـ قبل از بعمل آوردن امداد از طرف یك موسسه بیك حکومت درخواست کننده یك قرارداد بین آنها امضاء میشود درصورتیکه یك حکومت درخواستهای متعدد بیك موسسه بکند اول یك قرارداد اساسی دارای تعهدات عمومی از هردوطرف به امضاء میرسد که با قراردادهای مختصر ضمیمه وی متضمن خدمات معین تخنیکی تهیه شدنی است تعقیب میشود.

در ممالکیکه یك سلسله وسیع امداد تخنیکی انجام شدنی میباشد یك قرارداد عمومی اساسی بین رئیس دائره امداد تخنیکی بوکالت تمام اعضاء آن دائره یعنی موسسات بین المللی مربوط و حکومت مذکور امضاء میگردد آن قرارداد اساسی سپس با قراردادهای انفرادی که بین هریك از موسسات وحکومت منعقد شود به آن ضمیمه میشود .

(و) انتخاب پروژه ها ـ درموقع غور بر درخواستهای حکومت عادی رهنمای دائره امداد تخنیکی وموسسات عضو آن همان اساساتی میباشد که در ضمیمهٔ اول تحت عنوان انتخاب پروژه ها درتصمیم ۲۲۲ (نهم) شورای اقتصادی واجتماعی معین گردیده است .

چهارم ـ روابط بادیگر پروگرامها : جهت جلوگیری از تکرار وضیاع مساعی دائره امداد تخنیکی رابطهٔ خودرا باموسسات حکومتی وناحیوی در زمینهٔ امداد تخنیکی حفظ خواهد کرد ازان جمله با :ـ

موسسه ایالات امریکا (کمیسیون انتظامی امداد تخنیکی) شورای همکاری تخنیك درآسیای جنوبی وجنوبشرقی وکمیسیون امدادتخنیکی جنوب صحرا ـ کمیسیون بحرالکاهل جنوبی ـ کمیسیون کاریبیان .

دائره مذکور اطلاعات مربوط به پروژه های دوجانبی امداد تخنیکی راکه بین دو حکومت موافقه شده باشد نیز می پذیرد .

ششم خاتمه .

طرز وترتیب اجرای امداد تخنیکی که درفوق شرح آن داده شد ازطرف دائره امداد تخنیکی وموسسات ذیعلاقه ازروی اساسات موضوعه درتصمیم ۲۲۲ (نهم) شورای اقتصادی واجتماعی وضع گردیده است . اما البته درطرز وترتیب مذکور باثر تجربه وهدایات مابعد که ازطرف کمیسیون امداد تخنیکی وشورای اقتصادی واجتماعی داده میشود تعدیلات بعمل می آید ودران صورت به حکومات اطلاع داده میشود .

در خاتمه بخاطر باید داشت که مهمترین عامل کامیابی این پروگرام عبارت از اشتراك نزدیك وتوافق نظر بین حکومت وموسسات مربوطه میباشد . توقع میرود که این رساله درتأمین چنان یك توافق نظر معاونت خواهد کرد . بعلاوه نمایندگان موسسات سهیم ومنشی اجرائیه دائره امداد تخنیکی همیشه در فراهم کردن معلومات مزید را جع به پروگرام مذکور با کمال مسرت آماده خواهد بود .

کارهای هیئت امداد تخنیکی یونو درافغانستان

۱ - دراواخر سال ۱۹۴۹ حکومت افغانستان مطابق تصمیم نامهٔ نمبر ۲۰۰ مجمع عمومی ازمنشی ملل متحده برای انکشاف اقتصادی مطالبهٔ امداد کرد . باثر این درخواست، یك هیئت مقدماتی درتحت اثر نماینده منشی عمومی ملل متحده مرکب ازدونفراعضای شعبهٔ اقتصادی ویك نفر متخصص ازجانب مؤسسهٔ غذا وزراعت ، درمارچ سال ۱۹۵۰ ازافغانستان دیدن نمودند .

هیئت مذکور چنین استنباط نمود که حکومت افغانستان قبلاً یك تعداد پروژه های توسعه وی اقتصادی را مربوط به زمینه های مختلفه درنظر گرفته است . ولی چیزیکه ضرورت فوری را ایجاب مینماید همانا ازامداد تخنیکی است که باید مطابق پلان جدید اقتصادی به پیمانه عملی روی کار آید .

فلهذا ، یك تعداد از زمینه هائیکه دران همچه امدادها مخصوصاً طرف ضرورت حس میشود وانمود گردیده وبه تأسی ازسفارشهای مذکور ، یك هیئت دیگر ملل متحده برای مدت چهار ماه به افغانستان وارد وراجع به شقوق اداری وضع پلان اقتصادی ، توسعهٔ امورصنائع وساحات مناسب برای برمه کاری تیل مشورههای لازمه به حکومت دادند . درمسئلهٔ تعمیم معارف ، به جواب یك درخواست حکومت افغانستان یك هیئت تربیوی یونسکو که تحت پروغرام عادی نمایندگی مذکور تشکیل گردیده درسال ۱۹۴۹ به افغانستان وارد گردید وهیئت مذکور نسبت بـه سیستم تربیوی تمام مملکت مطالعات عمومی نموده وسفارشهای لازمه را برای توسعهٔ آن وانمود کردند .

چوکات وپیمانهٔ امداد های تخنیکی درافغانستان درتحت پروغرام توسعه یافته، حسب سفارشهای این هیئت های مقدماتی بصورت مفصل تعیین گردید .

۲ - درماه سپتامبر سال ۱۹۵۰ ، باثر سفارشهای رئیس هیئت یونو ، حکومت افغانستان درخواست نمود تاریاست نمایندگی امداد تخنیکی یونو در افغانستان قایم وراجـع

به مسایل عمومی انکشافات اقتصادی به حکومت مشوره داده و درعین زمان نسبت به درخواست های مزید امداد تخنیکی ازیونو دیگر نماینده گان اختصاصی آن باحکومت معاونت نماید . از نقطهٔ نظر یك تعداد درخواست های متعدد برای جلب امداد درزمینههای مختلفهٔ که ازطرف حکومت افغانستان توسط مؤسسات عضو ودیگر پروغرامهای اساسی نسبت بهتقاضای امداد مزید واصل گردیده بود ، ادارهٔمرکزی تعاون تخنیکی درجلسهٔ هفتمین خویش درماه نوامبر سال ۱۹۵۰ موافقه نمود تا یك نماینده گی دائمی امدادتخنیکی یونورا درافغانستان تمرکزداده ونمایندگی مذکوربرای تماس نزدیك بامؤسسات عضو یونو داخل عمل گردد . ولهذا نمایندهٔ دائمی وظایف خودش را درکابل ازماه مارچ ۱۹۵۱ باینطرف اشغال نمود .

درضمن سائر مسایل ، از مشار الیه درخواست شده است تاحکومت افغانستان را راجع به موضوعات عمومی اقتصادی مشوره داده ودرترتیب پروغرام قطعی امداد های مزید باحکومت کمك نماید .

علاوتاً ، نمایندهٔ مذکوربانمایندهٔ مخصوص حکومت جهت همکاری هیئت امدادتخنیکی یونو ارتباط قائم نموده است تافعالیت های متخصصینی راکه بذریعهٔ مؤسسات مختلفه عضو تهیه شده باشند هم آهنگی بخشد .

۳ ـ به تأسی ازتقاضای حکومت افغانستان که متکی به سفارشهای هیئت امدادتخنیکی مقدماتی یونو بوده است از طرف ملل متحده ، امداد های تخنیکی مطابق به حوزه های ضروریات حیاتی اقتصادیات آتیهٔ مملکت تهیه میشود .

الف ـ علاوه برنماینده گی مرکزی ، که نمایندهٔ مذکور ضمناً از جانب تمام مؤسسات عضو نماینده گی مینماید ، یکنفر مشاور اقتصادی به تاریخ ۶ ماه مارچ ۱۹۵۱ برای مدت یکسال به افغانستان وارد گردیده ونامبرده راجع به رجحان توسعهٔ همان منابعی که دردسترس باشد به حکومت مشوره میدهد .

مشاور مذکور حاضراً باحکومت درباب برخی از مسایل اختصاصی اقتصادی شامل کار بوده ودر عین زمان به ترتیب پلان های توسعوی که پروژه های اقتصادی را برای تمام وزارت خانه ها تثبیت مینماید مصروف است .

ب ـ مشاور مخابراتی بهتاریخ ۵ نوامبر سال ۱۹۵۰ برایمدت سه ماه وارد افغانستان گردیده وازنامبرده مسائل آتی مطالبه گردیده بود :

۱ ـ اعطای نظریه درباب پروژهٔ مستر جی . سی . گیل که نامبرده درسنوات ۱۹۴۶ و۴۷ برای انبساط پلان توسعوی سیستم مخابراتی بیسیم درتمام افغانستان پیشنهاداتی داده بود .

۲ ـ مشوره راجع به اصلاح وعصری ساختن مخابرات بیسیم بین‌المللی وداخلی موجودهٔ مملکت .

این وظیفه انجام گردیده و بعد باثر تقاضای وزارت مخابرات ، مدت وظیفه داری متخصص‌مذکور بغرض‌اینکه نامبرده راجع به هیئت‌فنی خریداری‌های وزارت‌مخابرات دراروپا نظریه داده وخریداری سامان اطمینان بخش ثابت گردد ، الی تاریخ ۳۰ سپتامبر ۱۹۵۱ تمدید گردید .

کار های هیئت درماه سپتامبر تکمیل گردیده وزارت موصوف فعلاً مصروف خریداری لوازم مذکور میباشد .

دراثر سفارشهای متخصص‌مربوطه که مبنی براستعمال طاقت‌زیاد (های‌فریکونسی) بی‌سیم برای مخابرات درمسافه های دور دست داخل مملکت پیشنهاد داده بود یك نفر متخصص دیگر دراین زمینه مطالبه شده ونامبرده هم درماه نوامبر به‌کابل مواصلت نموده مشغول تحقیقات ومطالعات میباشد .

ج ـ یك نفر مشاور برای تیل بتاریخ ۲ نوامبر ۱۹۵۱ به‌کابل وارد گردید تاراجع به مسائل برمه کاری تیل مشوره بدهد . نامبرده پس ازدو ماه اقامت در افغانستان به ادارهٔ مرکزی ملل متحد مراجعت نمود تاطرق وذرائع استعانت‌را دراین پروژه برای خود معلوم نماید . متخصص مذکور پس ازدورهٔ اروپاومطالعات دراین موضوع درماه دسامبر ۱۹۵۱ به افغانستان مراجعت وباوزارت معادن راجع به‌پیشبرد پروژهٔ مذکور در تماس میباشد .

د ـ یك نفر متخصص احصائیه به تاریخ ۱۲ جولائی ۱۹۵۱ برای مدت شش ماه به افغانستان وارد گردیده وحکومت را به نسبت توسعهٔ امور احصائیوی کمك خواهد نمود . فعلاً نامبرده برای اصلاح امور مربوط به‌احصائیه وتدوین مسائل احصائیوی که به حیث اساس برای پروغرام انکشافی افغانستان لازم است مشغول استحصال ذرائع ممکنه اختصاصی میباشد .

ه ـ یك‌نفر متخصص اداری برای اصلاح تشکیلات اداری حکومت و رابطهٔ مخصوص آن به‌امور مالیاتی وکنترول بود جوی درخواست گردیده و امید است که عنقریب به افغانستان وارد گردد .

و ـ یك نفر انجنیر صنائع برای دادن مشوره ها به نسبت پروژه های مختلفهٔ صنعتی جدیداً استخدام گردیده و انجنیر مذکور اخیراً وارد افغانستان‌شده مشغول مطالعات مقدماتی میباشد .

ز - پروژهٔ آب شناسی کـه از طرف حکومت برای کشف منابع آبهای تحت‌الارضی تقاضاء شده بود منظور گردیده است اولین عضو تیم مذکور که به افغانستان واصل شود همانا عبارت از یك نفر متخصص طبقات الارضی خواهدبود تادرهمان مواضعیکه حکومت آرزوی اکتشافات را داشته باشد مطالعات نماید . اگردراثر سفارشهای این متخصص ، آب های تحت‌الارضی مطابق به اساسات اقتصادی قابـل استعمال بنظر برسد درانصورت هیئت برمه کـار ها باسامان لازمه به افغانستان وارد گردیده وبه تجربات برمه کـاری وتربیهٔ عمله افغانی برای اینکـار اقدام خواهد نمود .

ح - علاوتاً یك تعداد فیلوشیپ وسکالرشیپ مطالبه شده وبـه تعدادی فقـره تعیینات درزمینه های ذیل بعمل آمده : - اداری ، مخابرات ، اکتشافات پطرول ، استخراج ذغال وتاسیس مراکـز ترمیم برای سامان الکتریکی .

یك تعداد فیلوشیپ های دیگر هم ، ممکن است قبل ازاختتام سال ۱۹۵۱ تثبیت گردد .

٤ الف - هیئت کنترول ملیریا مربوط موسسهٔ صحی جهان که کار آنها در سال ۱۹٤۹ شروع شده بود بـکار خود ها دوباره ادامه داده اند یك راپور مفصل تحت عنوان ضمیمه نمبر (۱) ملفوف است .

ب - انجنیر صحی که با هیئت مجادله ملیریا کـارمینمود وظیفهٔ جدیدی‌را بهماه اکتوبر ۱۹۵۱ بعهده گرفت نامبرده حاضراً دردارالمعلمین کابل راجع به موضوعات صحی خطابه ها ایراد وبا وزارت صحیه درباب ترتیب نقشه های صحی شفاخانه های کابل معاونت مینماید . وهم مشارالیه بهنسبت پروغرام مجادلهٔ مرض‌محرقه که برای تابستان سال آینده مدنظر است باوزارت موصوف داخل همـکاری میباشد .

یك راپور مفصل ازکار های نامبرده به حیث ضمیمه نمبر II درلف هذا وجود دارد .

ج - یك نفر مشاور صحی درماه نوامبر ۱۹۵۱ برای وزارت صحیه وارد وحاضراً شروع بـکار نموده است .

۵- الف - هیئت مختلط مؤسسهٔ صحی جهان دیونیسیف (شعبهٔ حمایت اطفال ومادران) درزائشگاه وروزنتون کابل بهوظیفهٔ خویش درامور سیرولوژی ومعاینات لابراتواری کـلینیکی ادامه‌داده اند .

لابراتوار مذکور حاضراً بهنسبت سیرولوژی سیفلیس ، معاینه‌های خون (ملیریا ، تب های نوبتی وغیره وتشریح خون) تجزیهٔ ادرار ومـدفوعات مصروفیت دارد .

گروپ مؤسسهٔ غذا وزراعت مربوط مؤسسهٔ امداد تخنیکی یونو

ښاغلی بریتونی متخصص
گوسفند قره‌قل

ښاغلی توری پاستیو آمر هیئت
غذا و زراعت

ښاغلی دیکنسن
متخصص پنبه

ښاغلی پیرسن متخصص دفع امراض حیوانی

ښاغلی کولمان
متخصص مالی و اداری

ښاغلی سکو فیه متخصص
تیلی کمونیکیشن مخابرات

این فعالیت ها نه تنها مربوط به هیئت مذکور بوده بلکه بدسترس هریك ازدوکتور های کابل وشفاخانه ها نیز گذاشته شده است .

بین ٦ دسامبر ۱۹۵۰ واکتوبر ۱۹۵۱ ، به تعدادی ۲۲۳۰ معاینهٔخون بعمل آمده است . این وظیفه ازطرف داکتر سوین کوسچانسن مراقبت میشود .

ب - یك هیئت متخصصین مرکب از داکتر وی لیسن . داکتر ای گ دومس روفینیون به انجام امور مربوط به امور زائشگاه وامور صحی اطفال مصروفیت دارند . نتائج این امور به جلوگیری ازامراض وحفظالصحه منتج وهم احتیاط های قبل‌الولادت برای مادر های باردار و مرکز استشاره های صحی برای اطفال سالم منظور نهائی مؤسسه میباشد .

دوعدد کلینیك قبل‌الولادت در استعمال ایشان قراردارد . یکی آن درپولی کلینیك مرکزی ودیگر آن در زائشگاه بلدیه مرکز . استشاره های صحی برای اطفال درپولیکلینیك اطفال در روزنتون واقع جاده میوند قایم گردیده است . کمبود کارکنان لازمه فنی (مخصوصاً عملهٔفنی برای مواظبت زنها) ازقبیل داکترها ، قابله ها ، پرستاره ها ودیگرعملهٔ امور اجتماعی - در راه پیشرفت وتوسعهٔ پروغرامها تولید موانع مینماید . لهذا تربیه نمودن کارکنان یکی ازنکات اساسی بوده ضرورت فوری ووظایف مهمه‌را وانمود میسازد . پرستاره هارا میتوان در زائشگاه بلدیه تحت تربیه گرفت واولین گروپ آنهارا در اثنای دوالی سه‌هفته بکارهای متعلقه واگذاشت . دراثنای ایام بهار امیداست قسمت های جدید درزائشگاه برای پذیرفتن مریضان آماده گردیده وهم زائشگاه مذکور باسامان وآلات ضروریه برای تشخیص امراض مجهز گردد . علاوتاً یك‌شعبه مخصوص برای معالجه عقامت درزائشگاه مذکور افتتاح خواهدشد . قابله‌ها تعلیمات مخصوصه‌را درامور قابله‌گی ، مواظبت اطفال مریض وحفظالصحه ، مراقبت فامیل واطفال سالم‌حاصل خواهند نمود .

این تعلیمات درپولی کلینیك اطفال ، درمراکز صحی اطفال ودرشعبه جدید اطفال درشفاخانه مستورات که‌امید است چندماه بعدآماده شود صورت خواهد گرفت . معاینهٔ زنهای باردار واطفال در منازل شان به‌اینقسم انتظام خواهد شد که پرستاره ها وقابله‌ها بامریضان مذکور رابطه قریب داشته وآنهارا دراطراف مسائل صحی‌وشرائط اجتماعی‌اهالی معلومات وآگاهی بخشند . برای این پروغرام تربیوی عمله بین‌المللی مزیدی تقاضاء گردیده است .

۶- باثر مفاهمهٔ که بین مؤسسه ملل متحده وهیئت یونسکو بعمل آمده ودرفقره الف متذکره فوق ازآن تذکار رفته است حکومت افغانستان استخدام دونفر متخصصین تربیوی را از یونسکو تقاضاء نموده است . یکنفر از آنها برای مطالعه اصول و تکمیل سفارشهای هیئت تربیوی یونسکو باحکومت معاونت نموده ونفردومی با تیم متخصصینیکه توسط مؤسسه ملل متحده برای توسعه پروغرام اقتصادی آماده گردیده است کار مینماید . ودرعین زمان شخص مذکور درتاسیس کلاسهای مطالعاتی ، آموزشگاهها وکورسهای تربیوی صنایع ماشینی ، زراعتی ، صحی وغیره برای اهالی افغانی کار خواهد نمود .

الف - نفراول این متخصصین بقرار پروغرام منظم یونسکو آماده وبتاریخ ۲۶ دسمبر ۱۹۵۰ برای ششماه وارد افغانستان شده ووظیفه مذکور عبارت ازترتیب وتکمیل پروغرام های تربیوی مزید بوده است .

دراخیر اولین دوره وظیفه‌داری او ازنامبرده خواهش گردیده بود تا برای ششماه دیگر وظیفه خودش را بغرض کار در پروژه های اختصاصی تعلیمی وزارت معارف ادامه بدهد .

متخصص دومی ، جدیداً استخدام ودرماه نوامبر بهافغانستان وارد گردید . علاوه برتعاون بانوعیت اموریکه درفوق ازآن تذکار رفته ، مشارالیه راجع بهطرز بکارانداختن مؤسسات تربیوی حکومت ودیگر مسائلیکه حکومت بهانکشاف آن باساس پروژه های انکشافی خویش ضرورت حس میکند کمك خواهد نمود ، راپورتیکه داکتر سیدی راجع بهکار خویش دراثنای سال ترتیب داده است بهحیث ضمیمه نمبرسوم ملفوف است .

۷- ازشعبهٔ بین‌المللی کار وکارگر جدیداً درخواست شده است تادریلان بکار انداختن قوای انسانی معاونت نموده وراجع بهترقی دادن صنایع دستی وروابط صنعتی مشوره بدهد . انتخاب مامورین آن بهامضای قرارداد اساسی جدید که فعلاً دردست حکومت میباشد واجرای موافقه ضمیمه‌ئی باشعبه بین‌المللی کار منوط میباشد.

۸- بهشعبه بین‌المللی سرویس فضائی کشوری ، برای استخدام متخصص بغرض سنجش امکانات تاسیس سرویس هوائی بین ولایات عمده مملکت ، حکومت افغانستان درخواست داده است . این تقاضای حکومت طرف تصویب واقع گردیده واستخدام متخصص به امضای قرارداد اساسی و موافقه‌ضمیمه‌ئی باشعبه بین‌المللی سرویس فضائی که‌حاضراً دردست حکومت میباشد معطل است .

۹ـ امــداد تخنیـکی کـــه ازطرف شعبهٔ غذا وزراعت بهحـکومت افغانستان تهیه‌شده‌است باین اساس بوده کههیئت مقدماتی یونو که درسال ۱۹۵۰ ازمملـکــت افغانستان بازدید نمودند نمایندهگان شعبهٔغذا وزراعت بین‌المللی نیزدرآن‌اشتراك‌نموده بودند . درزمینهٔغذا وزراعت ، تزئید محصولات وتولیدات ودرعین زمان افزود نمودن صنائع تولیدی ، حیوانات اهلی ودیـگــــر فصول صنعتی مورد ضرورت شدید بوده است . وهمچنان معاونت درتعلیم اشخاص فنـــی ، درقسمت تشـکـیلات سرویس های زراعتی در ریاست زراعت طرف احتیاج محسوس میـگردید .

درا ثنای سال ۱۹۵۱ فعالیت های ذیل بهمنصه ظهور پیوسته است :

الف ـ آمر هیئت ، راجع بهمسایل عمومی وهم آهنـگی کـارهای متخصصین مختلفه امداد تخنیـکی باریاست زراعت همـکاری نموده است .

ب ـ متخصص پنبه موسم زمستان‌را درقندوز گذشتانده ومزارع امتحانی‌را که بـــرای پنبه درقندوز ـ قلعه‌زال ـ حضرت امام ـ خواجه‌غار ، تاالقان وبلخ تخصیص داده شده بود مراقبت نموده است .

توسط استعمال یـکنوع کج‌بیل ، وطرز بهتر آبیاری وجمع‌آوری حاصل، نامبرده موفق گردیده است که شش مـــرتبه بیشتر از حاصـــل مروج آن‌جاحاصل‌بردارد . کج‌بیل های عمومی باغی کهبصورت وسیع در استحصال پنبه بـکار انداخته شده‌بود قبل‌برین درساحات مذکور ناشناس بوده باثر معاونت فابریـکه قندسازی بهتعـــداد یـکصد عدد ازاین کـــج‌بیل های باغی ساخته شده ودراراضی تجربوی پنبه مـــورد استعمال قرار داده شده است .

ج ـ داکـترجی . جی‌آلتون متخصص بیطاری ، دراواخر نوامبر سال ۱۹۵۰ مخصوصاً برای کـمك باریاست زراعت درقسمت مجادله برعلیه طاعون حیوانی وارد کابـــل گردیده ودرماه دسامبر تجارب لازمه بذریعه دونوع واکـسین حیوانی بعمل آمده ودرنتیجه چنین بهمشاهده پیوست کهیـکـــی ازدونوع واکـسین های مـــذکور نظر بهشرایط محلی مناسب‌تر بوده است . ومتعاقباً زمینه های تجربوی در هـــرات نیز دراثنای ماه جنوری ۱۹۵۱ تحت عمل واقع گردیده واین تجارب امتحانی ، نتایج مقدماتی راکه ازنواحی کـابل بدست آمده بود تائید نمود . استعمال عمومـــی این واکـسین که ازوجود بزها استحصال گردیده بود ازولایت هرات آغاز گـــردید . چه‌مرض مذکور درآنجاه وجـــود داشته و درعین زمان برای جلوگـیری ازانتشار مرض مذکور مساعی لازمه مبذول شده است . دروادی های هرات بهتعداد ۳۰۱۱۴

عدد حیوانات درماه مارچ واکسیناسیون گردیده ودر عین حال سدقرا طین درمقابل انتشار مرض مذکور ایجاد گردید .

دراین موقع چنین بظهور پیوست که مرض مذکور درقسمت های شمالی شرقی یعنی درامتداد سمت مزارشریف بنای شیوع را گذاشته است ولهذا تیم مذکور که درهرات مصروف اجراآت بودند طرف ولایت مزارشریف رهسپار گردیده ونظیر همان عملیات را درنواحی شبرغان - سرپل - سنگ چهارك واقچه بعمل آورده وبه تعداد ۲۸۵۳۲ عدد حیوان را دراین ساحات تااواخر ماه می واکسیناسیون نمودند .

دراثنای این مرحله ثانوی یکنفر ازمتخصص دیگر بیطاری اداره غذا وزراعت یعنی دوکتور ام ، ان گروو برای روی دست گرفتن ادارهٔ عملیات وارد گردیده وداکتر آلتون درلابراتوار بیطاری درکابل مراجعت نمود .

بدبختانه داکتر گروو دراواخر این مسافرت خود مریض گردیده و مجبور به مراجعت گردید .

تاحال نسبت به شیوع مرض دراین دوناحیه کدام راپوری واصل نگردیده است.

باثر مریضی که برای دوکتور گروو حادث گردید ، عملیات مجادلوی برضد امراض حیوانی تااواخر ماه اگست گذشته بعمل نیامده وبعدازآن یك هیئت دیگر تحت نگرانی داکتر التون درقسمت های مرکزی افغانستان که درآنجاها مرض مذکور وجودداشت آغاز بکار نمودند . چنانچه دراثنای ماههای سپتمبر واکتوبر درحدود ۱۸۰۰۰ - عدد حیوان درحصص چخچران ، لعل وپنجاب هزارهجات تلقیح گردیدند که مجموع واکسیناسیون هرسه هیئت مذکور درحدود ۷۶۰۰۰ تخمین میشود .

ولی از جهت اینکه در این نواحی هنوز مرض موجود میباشد . در نظراست که این قسمت ها دربهارسال ۱۹۵۲ مجدداً تحت عملیات قرارداده شود .

واکسین هائیکه توسط هیئتها مورد استعمال قرار داده شده ذریعه متخصص بیطاری وظیفه دار شعبه غذا و زراعت درخود موضع تیار شده است . معهذا توقع میرود که یك پایه ماشین که توسط شعبه غذا وزراعت ملل متحده برای استحصال ماده خشك واکسین ضدحیوانی تهیه وازنوع بهترین است درماه دسامبر سال ۱۹۵۱ بکابل وارد گردیده ودرلابراتوار بیطاری نصب و درآینده تماماً واکسین های ضدطاعون حیوانی ازآن استحصال گردد .

یکنفر بیطار شعبه غذا وزراعت ملل متحده برای اجراآت درنواحی مربوطه بعوض داکتر گروو قبلا بافغانستان وارد گردیده وامیداست کـه درآتیه امور مربوطه

به‌مجادلهٔ ضدامراض حیوانی بیشتر ازپیش توسعه پیدا نماید. دراثر وارسیهای لازمه معلوم گردید که‌امراض‌طیور دراکثرنقاط افغانستان ضیاع بزرگی‌را تولید مینماید. وهم‌چنین بنظر رسید که‌مرض مذکوراز نوع امراض طاعونی‌میباشد. درمقابل این مرض توسط داکتر التون درلابراتوار کابل یک‌مقدار واکسین‌ساخته شده وبصورت وسیع ازواکسین‌مذکور کارونتائج خوبی گرفته شده‌است. علاوتاً راجع به‌ساختمان و استعمال واکسین مذکـور به‌عمله مربوطه هدایات لازمه داده شده است. چنانچه حالا اشخاص مذکور بدرستی کار کرده میتوانند.

در لابراتوار بیطاری کابل، ازریم ابلههای گوسفند برای ساختن واکسین ترتیباتی بعمل آمده وهم برای تولید واکسین از مواد رقیق‌همه‌انند مذکـور درمقابل این مـرض مساعی لازمه مبذول گردیده است. لهذا حاضراً پیش‌ازوقت‌است تا راجع به اینکه‌آیا از کار مذکور نتیجهٔ اطمینان بخش بدست میاید یا خیر چیزی ابراز مفکوره شود معهذا در پیشبرد کار مذکور عجله بخرج داده شده وچنین استنباط میشودکه مواد مذکور درمقابل اتلاف بزرگ گوسفند این مملکت یك اندازه ضمانت را تأمین خواهد کرد.

د ـ ازتاریخ اخیر ماه جون الی ماه نوامبر یك هیئت غذا وزراعت ملل متحده متشکل ازداکتر دبلیوسم دراور (سویسی) مستر. دی هارتمن. ومستر دبلیوفس استر یائی استعمال طرز عصری ادارهٔ مزارع را به دهاقین داخل‌افغانستان تعلیم دادند. مقصد عمده ازاین اقدامات این بوده است تاطرز استعمال سایت (یکنوع داس مخصوص‌را) که تاحال درافغانستان مروج نبوده است وبلکه تمام امور مربوط به رفع فصول زراعتی ذریعهٔ یك قسم داس کوچك اجراء میشد به آنها تعمیم نماید.

پس از انجام اولین نمائش برای مامورین رسمی ریاست زراعت، پلانهای لازمه برای کارهای آینده ترتیب داده شده ونمایشهای مذکور اولتر درقرب و جوار کابل ومتعاقباً درصفحات ولایت قطغن ادامه دادهشد وبعد در وقت مراجعت شان به کابل یعنی در اوائل ماه سپتامبر تیم مذکور ازهم تفریق گردیده داکتر ساه‌وار نمایشهای خودرا درسمت مشرقی ومستر هارتمن بامستر فس دورهٔ نمایشهای خویش را درولایت قندهار، فراه وهرات، میمنه ومزار شریف انجام‌دادند.

نمایشهای مذکور بطریق ذیل ابراز داده شده اند :ـ

پس از دادن توضیحات مختصر دراطراف داس مخصوص، هیئت‌مذکور به‌نشان دادن صورت استعمال آلهٔ مذکور در یك مزرعه گندم وبارشقه اقدام نمودند. در

اول مرحله دهاقین ازراه تنقید پیش آمده ولـی پسانتر در اثر ملاحظه سرعت و سهولت کار ، معمولاً خود شان برای امتحان وپیشبرد آن صرف همت نموده ودر مدت خیلی کم عملیات مذکوررا به قسم حیرت آوری یاد گرفتند . بعدازان راجع به طرز نگهداری وتیز کاری داس مذکور هدایت لازمه داده شده وبه توزیع دیگر آله های علف چینی برای دیگر دهاقینی که دراستعمال آن دلچسپی داشتند پرداخته شد . عموما درانثنای مدت مذکور پنجاه وهفت نمایش درتمام قسمت های مهمه ساحات زراعتی بعمل آمده وبه تعداد پنجصد عدد آلهٔ علف بری که توسط اتحادیه صنائع سامان زراعتی اطریش تهیه گردیده بود دربین دهاقین توزیع گردید .

ه ـ پروفیسورای - برتونی متخصص گوسفند درماه جولائی ۱۹۵۱ درافغانستان شروع بکار نموده وبعداز مطالعات دراطراف صنائع قره‌قل ساحات شمال، راجع به طرز اصلاح صنعت مذکور سفارشهای لازمه‌را پیش کرد .

چون مسئله علوفه زمستان (حتی‌الامکان) یکی ازقضایای مهمه ایست که برای صنعت مذکور رونما میگردد، پس بایست قبل ازحلول زمستان راجع به‌حل این قضیه ترتیباتی اتخاذ میگردید چنانچه روی این منظور تشکیل اتحادیهٔ مالداری منظور شد پروژه های نمایش در مواضع مختلفه ساحات مذکور برای استحصال علف های نباتی وتذخیر سبزه های طبیعی وعلف‌های فاضله از علف چر تابستان و زرع گندم زمستانی برای چراگاه وساختن بیده ها وغیره عملی شده‌است . وهم بـرای بدست آوردن بیده ازعلف های خود روی بهار سال آینده کار گرفته خواهد شد .

و همچنان توصیه شده است که یك شرکت اتحادیه برای استحصال وجمع آوری آذوقه زمستانی ، ترتیبات بگیرد . به اساس سفارشهای مستر برتونی ، امید است که کنجاره پنبه دانه که فعلا در قندوز موجود بوده وازان کار گرفته نمی شود برای تغذیهٔ زمستانی گوسفندها درساحات قره قل مورد استعمال قرار یابد .

علاوتاً برای مجادله درمقابل جراثیم گیاه که حاضراً علت عمدهٔ اتلاف این صنعت بشمار میرود نیز ترتیبات ممکنه گرفته شده است . وهم تهیهٔ پو در دی . د ی تی و دیگر لوازم برای ساختمان خم ها (برای شستن گیاه) درخواست شده است .

پروغرام طویل‌المدة برای پروژه نسل‌گیری نیز مدنظر بوده واین پـروغرام نه تنها برای اصلاح جنس گوسفند قره‌قل مملکت بلکه برای اصلاح دیگر انواع گوسفند نیز کار خواهد داد .

وظایف مشاور فنی یونسکو در افغانستان وموفقیتهای حکومت

افغانستان در مسائل مربوط به معارف با کمك مشاور مذکور راپورتیکه بحکومت افغانستان ازطرف هیئت تربیوی یونسکو درسال ۱۹۴۹ تقدیم گردیده بود محتوی تمام امور مربوط به وزارت معارف بوده است . متعاقباً در سال ۱۹۵۰ ازیونسکو مطالبه شده بود تایکنفر متخصص که وزارت معارف را در باب مطالعه طرق و ذرایع متبته برای انجام مسائل مهمهٔ مندرجه پیشنهادات مذکور مساعدت کرده بتواند وتحولات لازمه را دران آورده بتواند بفرستند .

راجع به مطالعه ذرائعیکه توسط هیئت تربیوی سال ۱۹۴۹ یونسکو سفارش داده شده وعملا بایستی به آن اقدام شود متخصص مذکورباهمکاری کامل شعبات وزارت وکمیتهٔ ملی یونسکو ، پلان سه گانهٔ ذیل را ترتیب داد .

۱ـ تربیهٔ معلمین و مفتشین :

ـ تعلیماتنامه راجع به تشکیل موسسه پیداگوژی (فن تعلیم و تربیه) . پروغرامها ، شیدول ها و هدایات لازمه برای مامورین مربوط مؤسسهٔ مذکور .

ـ تعلیماتنامه راجع به ترتیب یك سیستم موقتی برای تربیهٔ معلمین با تعین یك دورهٔ تجربوی برای تعلیمات عملی مخصوص آنهائیکه در آینده معلم مقرر میشوند .

تعلیماتنامه برای ترتیب انتخابات مفتشین ابتدائی وثانوی .

ـ پیشنهادات راجع به تزئید معاشات معلمین .

طرز تربیهٔ هیئت معلمین واساس سیستم تربیوی بایست باساس قوانینیکه تشکیلات ادارهعرفانی افغانستان را ازنقطهٔنظر پیداگوژی واداره تاسیس مینمایدمبتنی باشد. پیشنهادات راجع به قوانین قرار ذیل است :

۲ـ محیط اجراآت معلمین .

ـ قانون اساسی که وجود یك نظامنامه را راجع به معارف ملی تشکیل مینماید (پروغرامها ، شیدول ها ، متود ها ویا دیگر پلانهای متنوعه تعلیمی ، تشکیل مکاتب و مکاتب عالی و غیره) .

ـ هدایات برای معلمین راجع به طرز تعلیم موضوعات مختلفه که شامل پروغرام مکاتب ابتدائی میباشد .

هدایات برای مفتشین در باب طرز و موضوع تفتیش ها .

تصویب نامه راجع به تحولات در دوایر مرکزی و ناحیوی معارف (هدایات . مامورین وفن اداری) .

بالاخره ضروری بنظر میرسید تا برای ادارهٔ معارفی عامه مساعی لازمه بخرج داده شود یعنی :

۳- تربیهٔ اساسی (بچهها ، دخترها، اطفال کوچک وبالغ).معلومات درفنونیکه ترقیات اقتصادی واجتماعی مملکت به آن ارتباط دارد .

ترتیب پلان باکمک یونسکو ، مؤسسه غذاوزراعت وموسسه صحی جهان درباب تربیه اساسی .

پلان راجع بهتوسعه معلومات زراعتی .

پلان راجع به ترقی معلومات فنی .

پلان درباب تاسیس مراکز نوآموزی کهمربوط بهمکاتب ابتدائی دهاتی میباشد .

پلان راجع بهتاسیس دارالمعلمین ها برای تربیه معلمات .

علاوه براین ها ، باید دیگر وسائلیکه معلمین را بصورت صحیح به وظایف شان سوق بدهد ضمیمه شود یعنی تاسیس نشریه های ماهوار برایمعلمین . تهیه سامان وادوات برای لابراتوارها . تشکیل کمیسونهای تالیف کتب توسعه تعلیمات تماشائی ، معلومات درباب ملل متحده .

این مقررات که بعضی تحت مباحثه بوده وبرخی عملا زیر اجراء گرفته شده بـه مسائل اداری وفنی پیشنهادات هیئت تربیوی یونسکو کهحکومت پیشرفت آنرا در اثنای ماهای آینده قبول کرده است مربوط میباشد .

درباب اکمال فوری مسائل مذکور متخصص یونسکو ازاشتراك در اصلاحات آتی که تحت اجرا گرفته شده اظهار امتنان مینماید :

اصلاحات در مکتب زراعتی قرار ذیل : منظوری اعتبارات لازمه برای استخدام سهنفر پروفیسور جدید کهذریعه یونسکو انتخاب میگردند. تاسیسفارم نمونهٔ مربوط به مکتب مذکور بااستحصال اراضی وحیوانات لازمه اصلاح پروغرامها واصول تعلیم .

توسعه مکتب میخانیکی توسط خریداری ماشینهای ترمیم برای شعبه ترمیم موترها. روی دست گرفتن کار ساختمان يكشعبه ذوب. قبول طلبه درمکتب مذکور از شاگردان اضافی بصورت لیلی وبه مصرف حکومت .

همکاری مکتب عالی دارالمعلمین درپروغرام مربوط به تعلیمات اساسی توسط تاسیس يك کورس صحی جلو گیری ازامراض مسری وتعاون مقدماتی به مبتلایان آن .

تاسیس کورس های سواد خوانی . یعنی پنج کورس برای کلان سالان (۲۲۰ نفر)

گروپ یونیسف و مؤسسهٔ صحی جهان

ښاغلی داکتر بی بی سریواستا متخصص صحت عامه
و عضو عالی مؤسسهٔ صحی جهان

ښاغلی داکتر وی اس پیرنجب مشاور
عالی مؤسسهٔ صحی جهان درشق یونیسف

ښاغلی جوزف ، آن لینو انجنیر
صحت عامه مؤسسهٔ صحی جهان

ښاغلی داکتر لیمونس
آمر طبی امراض اطفال
مربوط مؤسسهٔ
صحی جهان

ښاغلی داکتر دیر آمر هیئت
مجادلهٔ ملاریا مربوط
مؤسسهٔ صحی
جهان

ښاغلی داکتر ال، سی،
سمت پیتولوجست مامور
لابراتوار صحت عامه
مؤسسهٔ صحی جهان

پیغله مل، اوسی روفنیان
پرستاره صحت عامه مربوط
مؤسسهٔ صحی جهان

پیغله داکتر آنا، بماریاگید
متخصص نسائی مربوط مؤسسهٔ
صحی جهان

سه کورس اکابر اناثیه (۱۵۰ نفر) نه کورس از منتخبین عسکری (۱۳۰ نفر) یك کورس برای عمله شرکت برق (۴۰ نفر) ـ یك کورس درقریه روستائی (نجراب) توزیع تعدادی پنجهزار جلد کتاب اکابر که مخصوصا ذریعه وزارت تالیف شده ودیگر لوازم تعلیمیه.

انتشار یك مجموعه کتب ثانوی راجع به حفظ الصحه موضوعات تدریسی ودینی.

التوای آغاز تعلیم به لسان ثانوی ملی از سال اول به سومین سال تدریسی. سه سال اول برای تعلیم به لسان مادری تخصیص داده شد.

تاسیس دوره های ستاژ برای تربیهٔ معلمین دورهٔ ثانوی. متعلمین درهر هفته دروس و تجارب خود شان را در پروگرام ثانوی که باید بحضور پروفیسر بکار ببندازند آماده میشمایند. وبعدا انجام مطالعات خویش آنها بحیث معلمین (ستاژیر) تعیین گردیده وبرای دورهٔ یکسال درتحت اثر یکنفر پروفیسر با تجربه بکار کرده وازتدریس خود مشاهره اخذ مینمایند:

- تاسیس یك کتابخانه فلم های تربیوی در وزارت معارف.
- تاسیس یك شعبهٔ تربیوی درمکتب عالی مستورات برای تهیهٔ معلمین اناثیه،
- تزئید معاشات مربیون مطابق پلان عمومی تزئید معاشات تمام مامورین رسمی، در معاشات معلمین از ۳۵ فیصد الی ۷۵ فیصد افزودی بعمل آمده است.
- تاسیس ۲۳ باب مکتب ابتدائی دراثنای ماه مارچ ۱۹۵۱ ـ و ۴۰ باب مکتب دیگر درساحات قندهار درماه اکتوبر ۱۹۵۱.

تذکر راجع به فعالیت های مجادلوی ضد ملیریا

ازطرف مؤسسه صحی جهانی ـ در افغانستان

مانند سایر حصص گیتی، مرض ملاریا درافغانستان نیز یکی ازقضایای مهمه صحی بشمار میرود. اگرچه تخمین نمودن تلفات مستقیم ویاغیر مستقیم مرض مذکور در داخل مملکت مشکل است معهذا اندازه تلفات مذکور خوفناك بشمار میرود. مطابق راپور تیکه درباب مسایل ملاریا ازطرف متخصص مؤسسه صحی جهان که درسال ۱۹۴۹ ازاین مملکت بازدید نموده وترتیب داده ودرراپور مذکور مواضع ملاریائی و اثرات آن توضیح شده است چنین استنباط میشود که درافغانستان لااقل از ۳ الی ۴ ملیون نفر در هرسال به مرض ملاریا مبتلا میشوند.

حکومت افغانستان دراثر احساس وخامت اوضاع مرض ملاریا واحتیاج مبرمیکه برای مجادله برضد مرض مذکور باطرق ووسائل عصری حس نمود به مؤسسه صحی جهان رجوع

وخواهش نمود تا حکومت را برای موفقیت درمجادله حقیقی مرض ملاریا معاونت نموده ومامورین محلی وعملهٔ تعاونی را درتخنیك عصری ومختلف امور مجادلوی مذکور تربیه نماید .

فعالیت های مؤسسه صحی جهان که باساس مطالبه حکومت افغانستان صورت گرفته است بصورت اختصار به تفریق سال، ذیلا تذکار میشود :

سال ۱۹۴۹ – .

یکنفر ازمتخصصین مؤسسه صحی جهان دراثنای ماه می وجون سال ۱۹۴۹ برای ترتیب راپور مقدماتی قضایای ملاریا درافغانستان ومعلوم کردن مرکز ساحه ملاریائی ازتمام ولایات افغانستان دیدن نمود تا بعد ازان توسط هیئتیکه ازطرف مؤسسه صحی جهان فرستاده میشود برای کنترول ومجادله ضدملاریا اقدامات شود . این متخصص به مجردیکه ازدورهسفرخویش درماه جولائی ۱۹۴۹ مراجعت نمود راپورمفصلی از مشاهدات خویش باسفارشهای لازمه ترتیب وتقدیم نمود .

متعاقبا یك تیم دیگر مؤسسه صحی جهان مرکب ازدونفر درماه جولائی ۱۹۴۹ به افغانستان وارد گردیده راهنمائی برای مجادله ضدملاریا درنواحی لغمان (قسمت شرقی جلال آباد) ترتیب دادند . این منطقه ازنقطه نظر زراعتی دارای اهمیت بسزائی بوده ویکی ازساحات حاصل خیز برنج بشمار میرود .

یك گروپ سیزده قریه ئی شامل ۱۴۰۰۰ نفوس بصفت منطقه مثبت برای پودر پاشی دی . دی . تی انتخاب وعملهٔ مجادلهٔ ضد ملیریادراینجا وظیفه خودرا تمام نمودند .

نتیجه این اقدامات، فی‌الحقیقت یك نوع تلقین درماتیکی را در تعداد مصابین مرض بروز داده وهمچنان درامراض تلخوی ومکروبات خونی اطفال مصاب بین ۲ الی ۹ ساله قوس نزول قابل ملاحظه بمشاهده رسید . وهمچنان راجع به اطفالیکه جدیداً مصاب گردیده بودند موثریت ذرایع مذکور ثابت گردید .

تفحصات دقیق راجع بامور حشره شناسی ؛ دراثنای این‌عملیات‌راهنما باین‌نتیجه واصل گردید که‌پشه ها سبب انتقال‌مکروب ملیریا ازیك شخص بشخص دیگری میشوند .

دونوع ازپشه های محلی بصورت قطعی بحیث ناقل مکروب این‌مرض شهرت داشتند متخصصین مؤسسه‌صحی جهان‌موظف بودند که‌قبل از اعطای نظریه قطعی در اینجا ره چندین هزار ازین پشه هارا تشریح نمایند ودر تاریخ این مملکت این دفعه اول بوده است که این‌پشه ها به حیث حاملین انتشار ملاریا شناخته شده اند این هیئت راهنما به فعالیت های خویش درماه اکتوبر ۱۹۴۹ خاتمه دادند .

سال ۱۹۵۰ ـ .

دراثر نتائجیکه ازفعالیت های سال ۱۹٤۹ بدست آمده بود، پلان مجادلوی ضد ملاریا درسال ۱۹۵۰ ازطرف مؤسسه صحی جهان (اداره ناحیوی جنوب شرق ایشیا) باساس درخواست حکومت افغانستان به پیمانهٔ وسیع تری روی دست گرفته شد. یعنی یك تیم بین المللی مرکب از یکنفر متخصص ملاریا ویکنفر متخصص حشره شناسی با یکنفر انجنیر صحی ومفتش عالی ملاریا بامواد لازمه ازقبیل دی. دی. تی بمبه های پودر پاش و موتر های نقلیه ازطرف مؤسسه صحی جهان مجهز گردیده بودند، عملیات خودرا در ماه جون سال ۱۹۵۰ درساحات قندوز وخان آباد آغاز نمودند. در اثنای سال اول اجراآت خویش این هیئت ازماه جون الی اواخر اکتوبر سال ۱۹۵۰ مصروف فعالیت بوده است ودر این مدت کوتاه مطالعات مفید ملاریائی وحشره شناسی انجام پذیر گردید.

پشه هائیکه عامل انتشار ملاریا دراین نواحی بودند تشخیص وهم موسم انتقال ملیریا توسط معاینات خون ماهوار اطفال تعیین گردید.

به تعداد هفتاد قریه شامل ٤۵۰۰۰ نفوس وبه اندازه ۱۷۵ مربع میل مساحه توسط عملیات پودرپاشی دی. دی. تی. که به حیث منطقه مصاب تلقی گردیده بود در بین تاریخهای ۲۰ جون الی ۱۵ اگست، دران ازاصابت مرض جلو گیری بعمل آمد. تعداد اطاق ها به ۵۰۰۰۰ وسطح مجموعی ارضی که دران پودرپاشی شده است به سه ملیون مربع متر بالغ میگردد.

نتائج پودرپاشی کاملا رضایت بخش بوده است چنانچه سرایت مرض در قریه هائیکه دران پودر پاشی شده است خیلی جزئی بوده واهالی قریه از اینکه برای بار اول درحیات خود مقتدر شده اند که حاصلات خودرا بدون وقوع مریضی رفع کرده اند حکایت مینمودند.

علاوه براین بیست نفرمامورین فنی ودواسازها درقسمت ملیریا، حشره شناسی ودیگر فنون مجادله ضد ملاریا معلومات کافی حاصل نمودند.

دیگر فعالیت های هیئت مؤسسه صحی جهان در اثنای ماهای زمستان امسال عبارت از معاونت های ذیل بوده است:

الف ـ مامور گردانیدن هیئت های مجادلوی ضد حمای لکه دار درکابل وقندهار واجرای عملیات شان خانه بخانه.

ب ـ افتتاح یك کورس برای تربیه مفتشین صحی.

عملیات مربوط بهمجادله ضد حمای لکهدار کاملا مفید بوده است . یعنی نهتنها تب مذکور ازنواحی قندهار کهدرانجا همه ساله انتشار یافته وحیات یك تعداد از اهالی را مواجه بـه خـطر میسـاخت مـر فـوع گـر دیـد بلـکـه اصـا بـت ایـن مرض درکابل همعملا بهحد زیاد تقلیل یافت.مخارج اینعملیات بسیار جزئی بودهاست .

درقندهارو همدرکابل یك تعداداهالی یعنی تخمینا دولك نفرباخانهای شان ازاصابت این مرض برکنار ماندند .

کورس تعلیمی برای طبقهٔ مفتشین صحی :

یك صنف تعلیمی مرکب از ۳۲ نفرمفتشینصحی ازتاریخ ۷ فروری الی ۱۰ ماه اپریل ۱۹۵۱ تدریس گردیدهذا یناولین کورس تعلیمی بود که توسط وزارت صحیه آغاز گردیده وقبلا سابقه نداشت . نتایج اینتعلیم خیلی دلچسپ وتشویق دهنده بوده و طرز تعلیمآن در اختتام کورس برای وزارت صحیه افغانستان و مدیر عمومی اداری تجر به خوبی راوانمود ساخت .

سال ۱۹۵۱ :

پروغرام دومی مؤسسه صحی جهانراجع بهمجادله ضدملاریا بتاریخ ۳ ماه می ۱۹۵۱ دوباره رویدست گرفته شد.سه نفرازمتخصصین مؤ سسه صحی جهان یعـنی داکـتر ال،اس. دهیر(هندی)متخصصملاریالیدرهیئت.مسترجی ۱۰ن لانوا انجنیر صحی (هائیتی) مستراس سندا رامان (هندی) حشره شناس . باساس پروژه مؤسسه صحی جهان با شعبه مرکزی درقندز انجام وظایف نمودند .

مساحه عملیات امسال درحدود ۶۱۰ مربع میل با ۲۶۹ قریه و ۱۳۰۰۰۰ نفر میباشد. کهتقریبا مساوی دوچند پروغرام مجادلوی سال ماقبل است .

دراثنایماهمیوجون . تعداد ۱۳۲ قریه حاوی ۸۴۰۰۰ نفراهالی پود رپاشی شدهاست برعلاوه ـ تمام اینها عملیات ضد ملاریائی درتعداد ۳۹ قریهدیگر بعملآمده ومتجاوزازدو هزار طفل بین ـ سنین ۲ الی ۹ ساله ازنقطهنظربزرگی تلخه وکشف مکروب در خونهای شان ،مورد معاینه قرار گرفتند.

همچنان خون ۲۱۰ نفرطفل (که سنشان ازیکسال کمتر بوده است) ازبینجماعات مختلفه اهالی نمونه گیری وجمع شده است :

عملیات مربوط به حشره شناسی پیشرفت خوبینموده ، وهمتشریح پشه هاومکروبات وتجسسات معاینوی اطفال بصورت وسیع و رضایت بخش انتظام گردیدهاست .. هیئتهای

فنی همکار افغانی بصورت کامل درتمام عملیات مجادلوی عصری اشتراك نمودند و امید است که‌ازاشخاص ملی این مملکت عمله تربیه یافته بدست آمده وامور مجادلوی ضد ملاریا رادراین مملکت پس‌ازختم وظایف هیئت مؤسسهٔ صحی جهان به پیمانه بزرگتری انجام بدهند .

تذکرراجع به‌فعالیت های انجنیر صحی

برحسب‌درخواست وزارت صحیهٔ حکومت افغانستان ، مؤسسه صحی جهان قبول کرده است تا انجنیر صحی را که‌ازسابق به مؤسسه مذکور برای مجادله مرض ملیریا ارتباط داشته اجازه بدهد تاالی اواخرسال ۱۹۵۲ برای انجام امور ذیل به افغانستان اقامت اختیار نماید :-

۱- افتتاح یك کورس تربیوی در دارالمعلمین .

۲- معاونت به‌ریاست بلدیه کابل‌راجع به‌موضوعات صحی ومسائل ضمنی آن وتشکیل اداره مفتشین صحی‌ودیگر پلانهای مربوطه .

۳- دادن خطابه هادر موضوعات صحی درفاکولته طب .

٤- معاونت در تعلیمات مؤسسه ملاریا، درکابل .

٥- کمك برای توسعه تاسیسات ستاندارد صحی برای جماعات دهاتی و شهری .

٦- معاونت به حکومت برای انکشاف امور مربوط به مجادله ضد حما ی لکه دار .

۷- نقشه، طرح واجرای امور مربوطه به تهیه آب‌وتاسیسات صحی برای مؤسسات رسمی مانند شفاخانهای مستورات وعلی‌آباد ودیگر شعبات ملی .

چنانچه به‌تعقیب‌انجام عملیات پودر پاشی دی. دی.تی که‌ذریعه هیئت مجادله ملاریا درصفحات شمال قطغن انجام یافته است مسترجی ان‌لاتوا انجنیر صحی‌درکابل مراجعت نموده تاوظیفه جدیدخود ش‌را تحت اجرا بگیرد .

ښاغلی رویان :

فابریکه تولید برق سروبی

ښاغلی رویان

بدیهیست که قوه یا انرژی برق یکی از مهمترین وبارز ترین قوهٔ محرکه بوده ودر راس تمام انرژی وقوه هائیکه در تدویر وچرخاندن ماشین وآلات حصه میگیرد قراردارد وعامل مهم احیای صنایع واندوستری بشمار میرود .

بنابرهمین منظور است که امروز همهٔ فابریکه های صناعتی ، آلات وماشین های فنی و همه وسایل تخنیکی امثال رادیو ، تیلگراف ، تیلفون ، ریلهای زمینی وتحت الارضی ، دستگاها ، واپارات های صحی وطباعتی همه وهمه توسط انرژی برق بکار افتیده وبا طرز وسیستم بهتر وسهلتر از آن استفاده بعمل میاید وبدون مبالغه تمدن امروزه برروی انرژی برق استوار بوده واولین سایق پیشرفت وانکشاف آن محسوب میگردد وامروز درتمام دنیا حتی الامکان از این انرژی استفاده وصنایع خودرا توسط آن بکار می اندازند ، وبر روی این اصل ممالک ودولیکه دارای آبشار های طبیعی ویا دریاهای آنها از نقاط مرتفع منبع میگیرد ازاین آبشار ها و دریا ها درتأسیس وبکار انداختن فابریکه های تولید برق هیدرولیک (برق آبی) استفاده واز این راه منافع زیادی بدست میاورند ـ یعنی ممالکیکه وضعیت طبیعی مملکت آنها برای احداث فابریکه های تولید برق هیدرولیک مساعد نبوده وازنقطهٔ نظر اقتصادی تأسیس فابریکه هارا مقتضی نمیبینند از مملکت همجوار خود که دارای منابع تولید برق آبی ویا دیزلی باشد برق حاصل ومحصول آنرا طبق شرایط وقرارداد تادیه میکنند ـ زیرا تأسیس فابریکه های هیدرولیک نه تنها وضعیت طبیعی مملکت را ازنقطهٔ نظر واجد بودن آبشار و منابع آبی مساعد الزام مینماید بلکه پول ومصرف زیاد ودرعین حال زحمت وفعالیت مرتب را نیز ایجاب

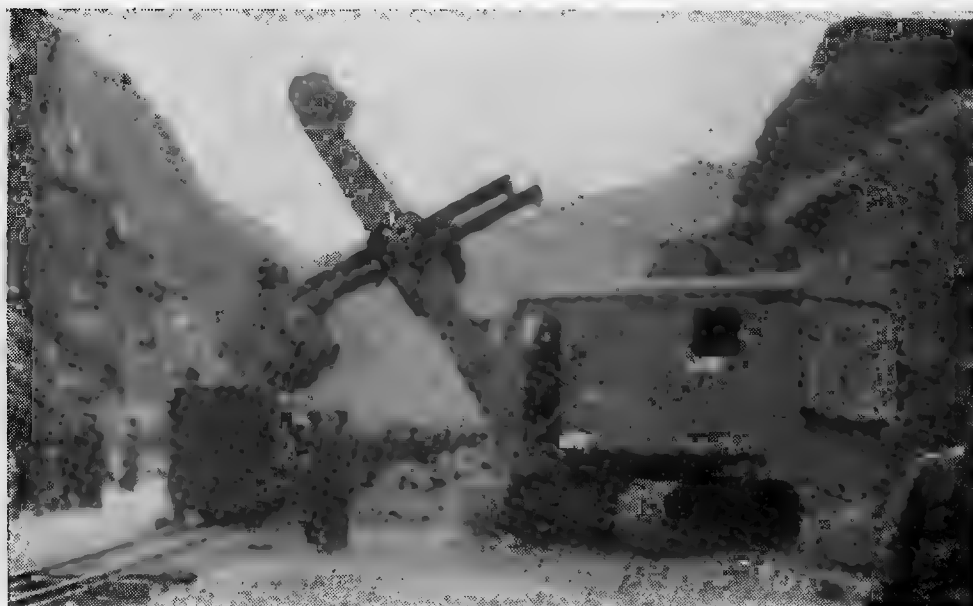
از فعالیت های فابریکه برق سروبی در سال ۳۰

فابریکهٔ تولید برق سروبی در وقت قالب گیری و کانکریت ریختاندن برق ۷۵۰ کیلواته

پاك كردن وكانكريت نمودن برق ۷۵۰ كيلواته فابريكه سروبى

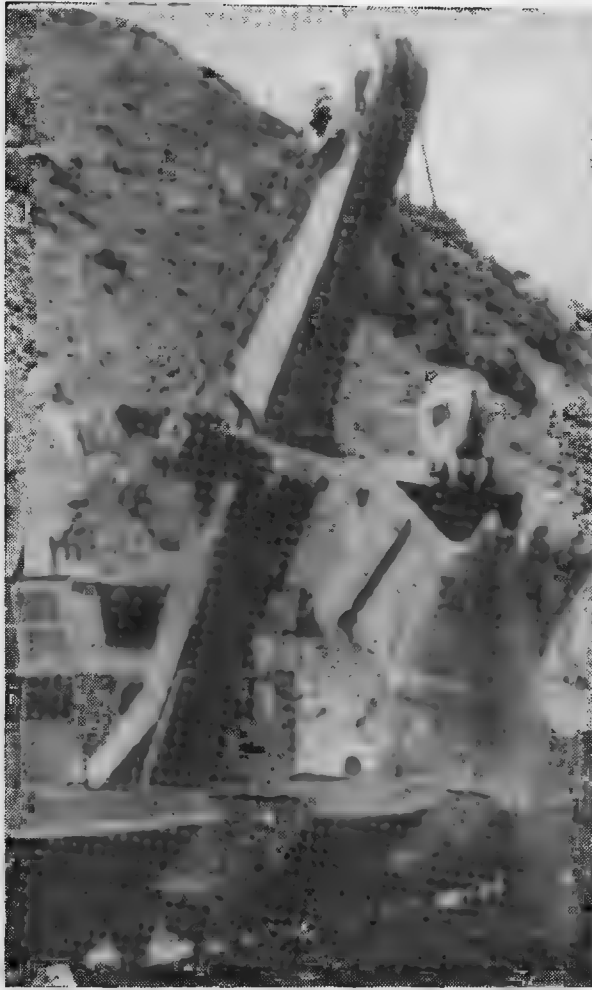
ماشین بگر در حال که خاك را از کجاوه به واگون ها میریزد

ماشین بگر در حال فعالیت

جر ثقیل در حال فعالیت عمرانی فابریکه سروبی

ماشین (بنکر) درحالیکه خاک را بهوا آگون میریزد

این فوتو درحالی گرفته شده که کارکنان تونل ۱۳۰۰ متر
ازدوجانب باهم تقاطع نموده وبین تونل‌را نشان‌میدهد

میکنند وازین جهت فابریکه های تولیدبرق هیدرولیك نسبت بهسایر دستگا های مولدهٔ برق دارای اهمیت بزرگی بوده وممالکیکه منابع تولیدبرق آبیرا مالکند در پیشبرد وجلوبردن صنائع وتاسیس فابریکه ها ودیگر چرخهایفنی وتخنیکی خود مقام ارجمند را حایز ورولهای مهم را درخدمات مدنی بعهده دارند واگر نیك ملتفت بوده وبانظر دقت بوسایل حیاتی دنیای مدنی امروزی نگریسته شود انرژی برق جزء وسایط زندگی محسوب میشود واز بزرگترین تاکوچکترین اشیا واسباب حیاتی دخالت وحصه دارد واین‌دخالت ونفوذ ازماشینهای بزرگ کوهکنی تااوتو ، جاروب وماشینهای ریش‌تراشی ارتباط بهم میرساند .

اگر کوههای مرتفع وشامخ سرسبز وتپه‌ها ودره های‌متعدد مشجر ودشتها و صحراهای خشك‌وبایرممالك‌شاداب‌وقابل‌زراعت‌واستفاده است همه از فیض انرژی و قوهٔ برق است بناءً طوریکه گفتیم قوه و انرژی برق اولین ونخستین عامل تمدن وترقی امروزه به شمار رفته ودراستحکام بنیان اقتصادی واحیای صنائع مقام ارجمند را حائز میباشد .

مملکت عزیزما افغانستان که ازنقطه نظر جغرافیائی یك مملکت کوهستانی بوده ودارای آبشارها ومنابع آبی زیادی میباشد برای تاسیس و بکار انداختن فابریکه های تولید برق هیدرولیك واستفاده ازین‌ثروت طبیعی و خداداد قابلیت واستعداد کافی را دارا میباشد واگر سرمایه وپول کافی هم موجود بوده وقسمی که لازم است ازین عطیهٔ خداداد کار گرفته شود از یك طرف تمام احتیاجات تنویر ـ وتسخین رفع و از دیگر جانب در بوجود آمدن فابریکه ها ودستگا های صنعتی‌که درتدویر و چرخهای اقتصادی ومالی واجد اهمیت است مساعدت‌وکمك شایانی مینماید .

علی‌ای‌حال‌ـ اکنون برگردیم به پرولیم فابریکهٔ تولید برق سروبی واهمیت و رول آن درتقویهٔ بنیان اقتصادی مملکت .

بغرض‌پیشرفت وانکشاف وضع اقتصادی وتعمیر فابریکهٔ برق آبی افغانستان تقریبا از بیست سال باینطرف تتبعات وتجسسات علمی بیك بیمانهٔ وسیع آغاز واقدامات جدی بعمل آمد .

درپهلوی فابریکه های کوچك تولید برق درخلال سال های ۱۳۱۷ الی ۱۳۳۰ فابریکه های تولید برق پلخمری‌ووردك تعمیر وعرض وجودنمود ـ که‌فابریکهٔ تولید برق پلخمری برای احتیاجات صنایع نساجی بکار ودستگاه تولید برق وردك برای تأمینات قوهٔ برقی کابل تخصیص داده شد .

دراثنای تعمیر فابریکهٔ تولید برق وردك این اصل و حقیقت واضح بود که قوه وانرژی یا بعبارهٔ دیگر محصولات این فابریکه برای فرصت محدود ومعین احتیاجات

را تضمین نموده وبتأسی پیشرفت و انکشاف مؤسسات ودستگا های صناعتی وبلند رفتن مصرف وتقا ضای روز افزون برق بایست منابع و دستگا های جدید تولید برق تعمیر وبکار انداخته شود .

برروی این اصل وپرنسیپ درسالهای ۱۳۱۸ الی ۱۳۱۹ تحقیقات و مطالعات علمی برای بوجود آوردن وعمران فابریکه‌های تولیدبرق واینکه کدام موضع برای احداث فابریکه برق قابلیت واستعداددارد آغازواین نظریات وتتبع ت بیشتردراطراف دریای کابل که بادریای پنجشیر بهم اتصال ودارای سرکوب مناسب وآب زیادی راواجداست تمرکز و بالاخره برای عملی شدن این مفکوره و تعمیر فابریکهٔ تولید برق حصه فوقانی و قسمت تحتانی سروبی که بفاصلهٔ هفتاد کیلو متر دوراز کابل واقع است انتخاب و تعین گردیده

درپروژه اولی برای تأسیس فابریکهٔ تولید برق احداث یك بندبارتفاع ۳۱ متر کەدارای سەجنریتر وهرواحد آن‌واجد ۸۰۰۰ کیلووات و مجموعا بیست وچهار هزار کیلووات میشود پیش بینی شده بود .

در طی ماه ها ی زمستان کەمصرف برق کابل‌بلند وآب دریای کابل روبه تقلیل میرود برای اصلاحات وتامینات برقی تنویروتسخین ودستگاهای صناعتی درماهای زمستان بیشتر تقاضا بعمل می‌آمد .

دراثر تفحصات سال ۱۳۲۸ این‌امر ثابت‌شدکەدریای کابل درقست پایانی دریای سروبی سرکوب خوبی داشته وتوسط احداث یك‌تونل میتوان آب‌دریارا برای تأسیس فابریکهٔ تولید برق کە ازنقطهٔ نظراقتصادی قابلیت خاصی‌دارد مورد استفاده فرارداد .

کارخانه تولید برق‌به حصص ذیل منقسم گردیده :

۱ـ بند ـ کەقطرکاسه آن به(۱۲٤۰۰۰۰) مترمربع بالغ میشود
۲ـ تونل
۳ـ فوربی
٤ـ پاپ لین
٥ـ کارخانه برق باملحقات آن کەآب‌آن مجدداً به دریای کابل میریزد
٦ـ سویچ بورد فابریکه برق .
۷ ـ لین برق سروبی کەازسروبی بکابل امتداد می یابد
۸ ـ سب ستیشن عمومی کابل

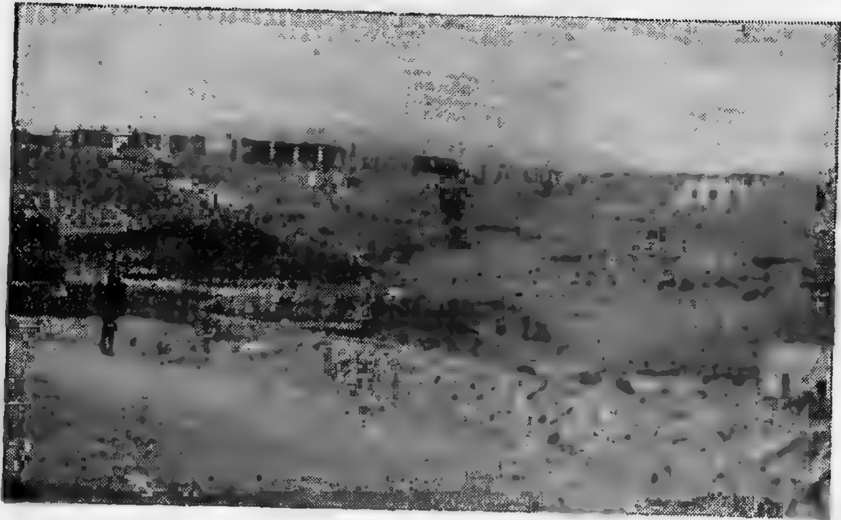
اصل بندبرق مجموعا باندازه بیست متر ازسطحی‌دریا ارتفاع داشته ودر قسمت تحتانی یك‌تکه ودارای سەدروازه میباشد کەهر واحد آن ۱۸ متر عرض ودوازده متر

فابریکهٔ ۷۵۰ کیلوواتاییمپیریه موقتی سروبی بصورت نیم کاره

این عکس در اثنائی که کار تونل ۱۸۰ متر از دوطرف باهم تماس کرده گرفته‌شده
وبین تونل را نشان میدهد

یك منظره از دورنمای دفاتر مامورین افغانی ومقام ریاست سروبی

یك حصه از منازل رهایش مامورین افغانی در سروبی

یك حصه از گدام های کوپراتیف سروبی

یك حصه از منازل رهایش مستخدمین خارجی سروبی

موتر دیزلی که برای نقل خاک وریگ ومصالح سهولت پیش کرده است

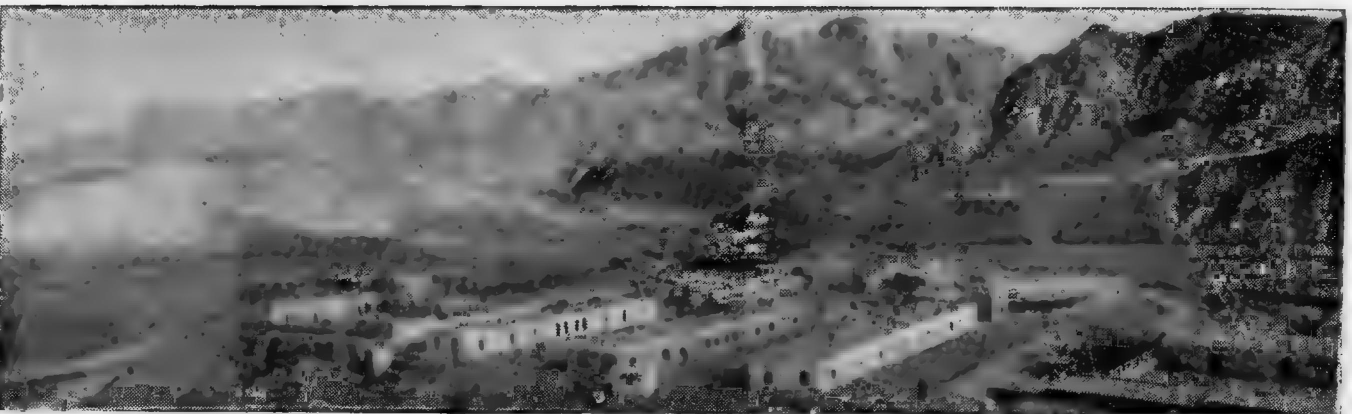
از چپ براست بناغلی دکتور سلطان احمدخان رمزی داکتر جراحی و بناغلی شتین هارت د دکتور امراض داخله شفاخانه سروبی

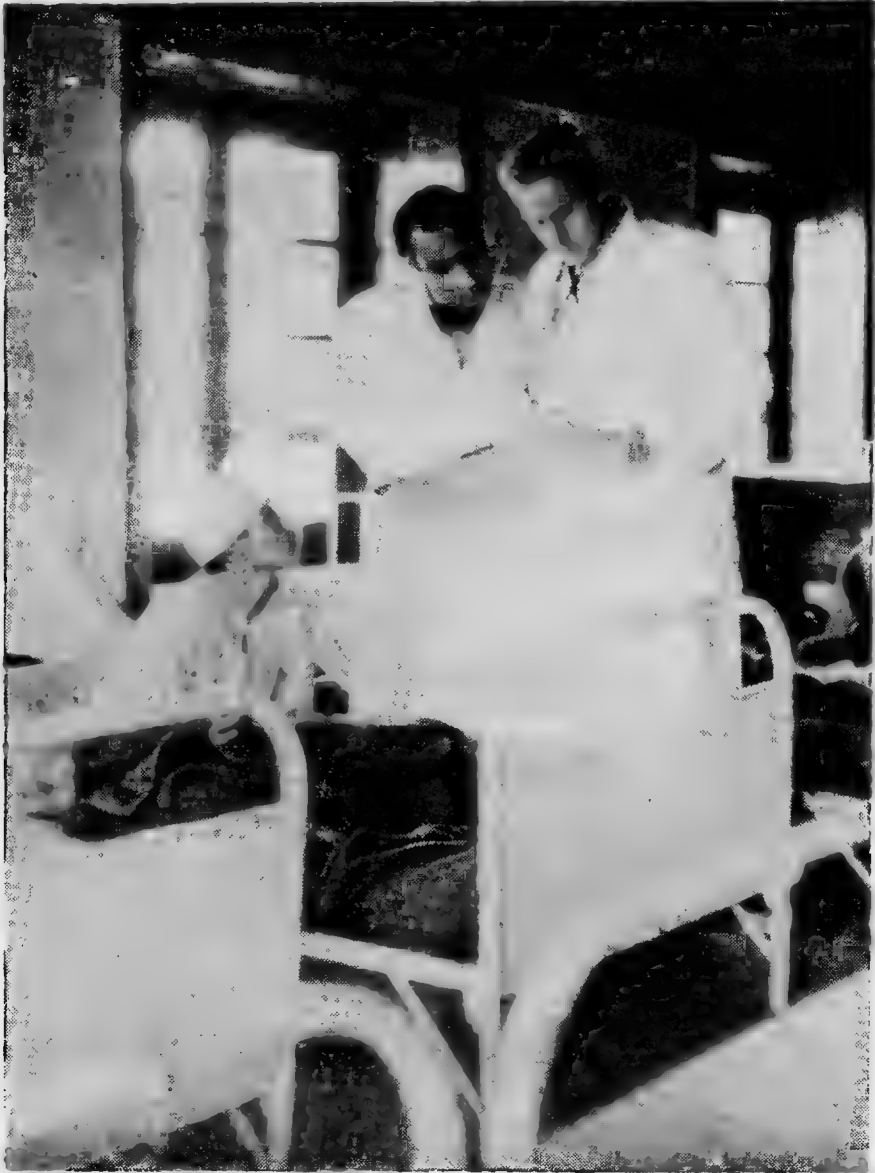
یکحصه از رهایش گاه عمله و کارگر فابریکه سروبی

گوشهٔ از تحویلخانه و آشپزخانه عمله و کارگر فابریکه سروبی

عماراتی که جدیداً برای رهایش مستخدمین خارجی در سروبی تعمیر شده

دکتوران موظف درشفاخانهٔ سروبی مصروف ملاحظهٔ تذکرهٔ یکی از مریضان دیده میشوند

ارتفاع ودوطبقه پیش بینی شده است واین دروازه ها فی ثانیه ۵۰۰۰مترمکعب آب را خارج کرده میتوانند اگردروازه های بند دراثنای طغیان آب کاملا بازشود فی ثانیه بیشتر از ۴۲۰۰ متر مکعب آب را میتواند جریان دهد درحالیکه این جریان کدام خطره رابه بند وارد کرده نمیتواند .

ازاینکه مجرای آب دریای کابل ازمحل تاسیس بند تغیریافته و برای تعمیر تهداب بند تسهیلات فراهم آید دوتونل درساحل چپ دریا پیش بینی ودرنظر گرفته شده است که عجالتا کار آن بشدت جاری ودرظرف سههفته امور متباقی آن ختم و کار تهداب بند آغاز میشود و هکذا برای حفظ ماتقدم از نفوذ آب در تهداب دوبند خامه اولین آن درحصه فوقانی دریا بارتفاع ۱۲ متر ودومین آن بارتفاع ۷متر درحصهٔ تحتانی دریا ازریگ وسنگ تعمیر آن درنظر گرفته شده است .

آبیکه فابریکه تولید برق را بکار میاندازد توسط یك تونل که ۳۶۵۰ متر طول وشش مترقطر دارد دربین کوه امتداد وصورت میگیرد .

چون ازشروع تونل تامحل فابریکه چهار کیلومتر فاصله موجود است برای اینکه از چهار قسمت کار آغاز وجریان یافته باشد یك کلکینچه تونل نیز پیش بینی ودرنظر گرفته شده .

احداث تونل متذکره امید است درظرف دوسال تکمیل ومستعد کار گردد .

قابل دلچسپی وانترست ساختمان فوربی است که در ختم تونل و درقسمت فوقانی فابریکه بنا ودارای ۲۸متر قطر و ۴۰ مترعمق میباشد و مقصد ازاحداث این فوربی جلوگیری ازمد وجزرآب است که دراثنای چالانی و پرچاوی توربینها تا۱۴ متر بالا و پائین آماده وفشارآب راموازنه مینماید .

ازذخیره آب توسط بند وحصول سرکوب کهذریعه تونل بجریان میافتد مقدار ثانیوی آب بهترتیب آتیست :

۱ـ مقدار ۳۰ متر مکعب بهسرکوب ۵۰ ر ۵۲متر
۲ ـ مقدار ۵۵ مترمکعب بهسرکوب ۲۰ر۴۸متر

ارتباط فوربی وکارخانه توسط یك تونل که دربین کوه احداث ودیوار هایداخلی آن ذریعه تختههای آهنی پوشانیده میشود صورت گرفته وقطرتونل ۵۰ر۴ متر میباشد

کارخانهٔ برق که تقریباً بفاصله چهار کیلومتر بطرف راست ساحل پایان تر واقع است مرکب ازدوسیت ماشین های مولده برق یا توربینهائیست کهآب آنرا توسط

دولوله فولادی بکار میاندازد این دوسیت توربین‌ها هریك عبارت ازیك‌یك توربین نوع فرانسیس است که مستقیما باجنریترها اتصال دارد .

هر توربین به‌ترتیب ذیل تعبیه میشود :-

۱- سرکوب حقیقی ۹۰ر۳ ۵متر

۲- مقدار آب ۰۲ر۲۹متر

۳- قوه مولده ۱۸۶۰۰ قوه اسپ

٤- قوه که هریك جنریترها تولید مینماید عبارت از ۱۱۰۰۰ کیلووات وبه ولتیج ۶۰۰۰ ولت میباشد قوه وانرژی فابریکه تولید برق سروبی که بفاصله هفتاد کیلومتر بکابل توصل میکند تقسیمات برق آن طوری سنجش ودرپلان گرفته‌شده است که قوه مولده جنریترها باوجود این فاصله بدون تلفات توسط لین کاملا برسد .

بارعایت پلانهای آینده توسعوی برق ازدریای کابل وبادرنظر گرفتن وسعت وفراخی اصلاحات شبکهٔ شهری که بایك تخمین حدسی یك‌لك وپنجاه هزار کیلووات بالغ‌خواهدشد قوه‌لین یکصد هزار ولت برای انتقال برق تعین شده است یعنی اگر در آینده بعد از تکمیل فابریکه تولیدبرق سروبی فابریکه های جدید تولید برق بطور کاسکات (مترادف) تعمیرشود واصلاحات شبکه شهری نیز صورت گیرد توسط همین لین یکصد هزار ولت میتوان قوه رابکابل انتقال داد .

قوه که ازتعمیر نخستین دستگاه مولده برق که درسال ۱۳۳۳ تکمیل خواهد شد بدست می‌آید به‌ترتیب ذیل است :

۱- حدود متوسط قوه توربین بطاقت ۳۱ هزار قوه اسپ

۲- قوه جنریترها ۲۲۰۰۰ کیلووات

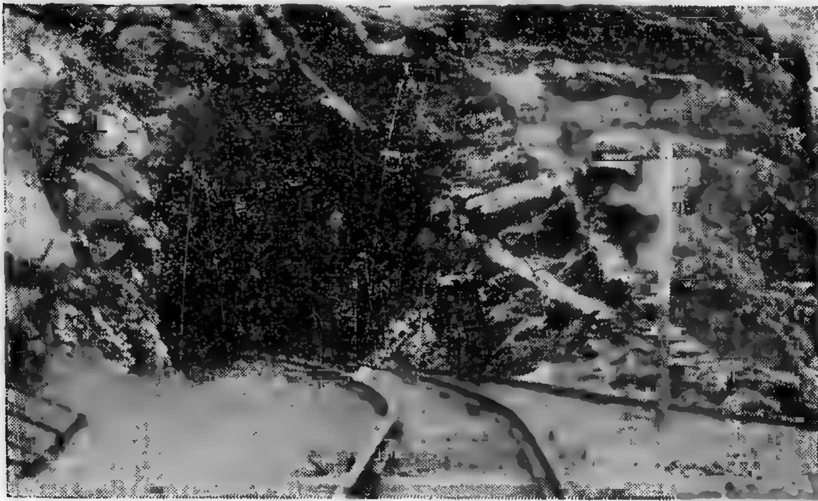
۳- تولیدات مجموعی سالانه ۱٤۸۰۰۰۰۰۰ کیلووات هاور

جریان کارفابریکه تولید برق سروبی مطابق مقتضیات مملکت پیش رفته وصورت میگیرد .

ماشینها وآلات دستگاها وآپاراتهای فنی امثال کومپریسور پمپه های آبکشی ، فابریکهٔ ترمیم وخرادی وغیره که‌برای تعمیر فابریکه بکار انداخته‌شده حتی‌الامکان کوشش واهتمام بعمل آمده که‌ذریعه‌برق صورت واز مصرف تیل جلوگیری شود وبرای این‌مقصد یك دستگاه برقی‌آبی موقتی بطاقت ۸۰۰ اسپ‌تحت تعمیر وعماً قریب تکمیل وقابل‌استفاده میگردد .

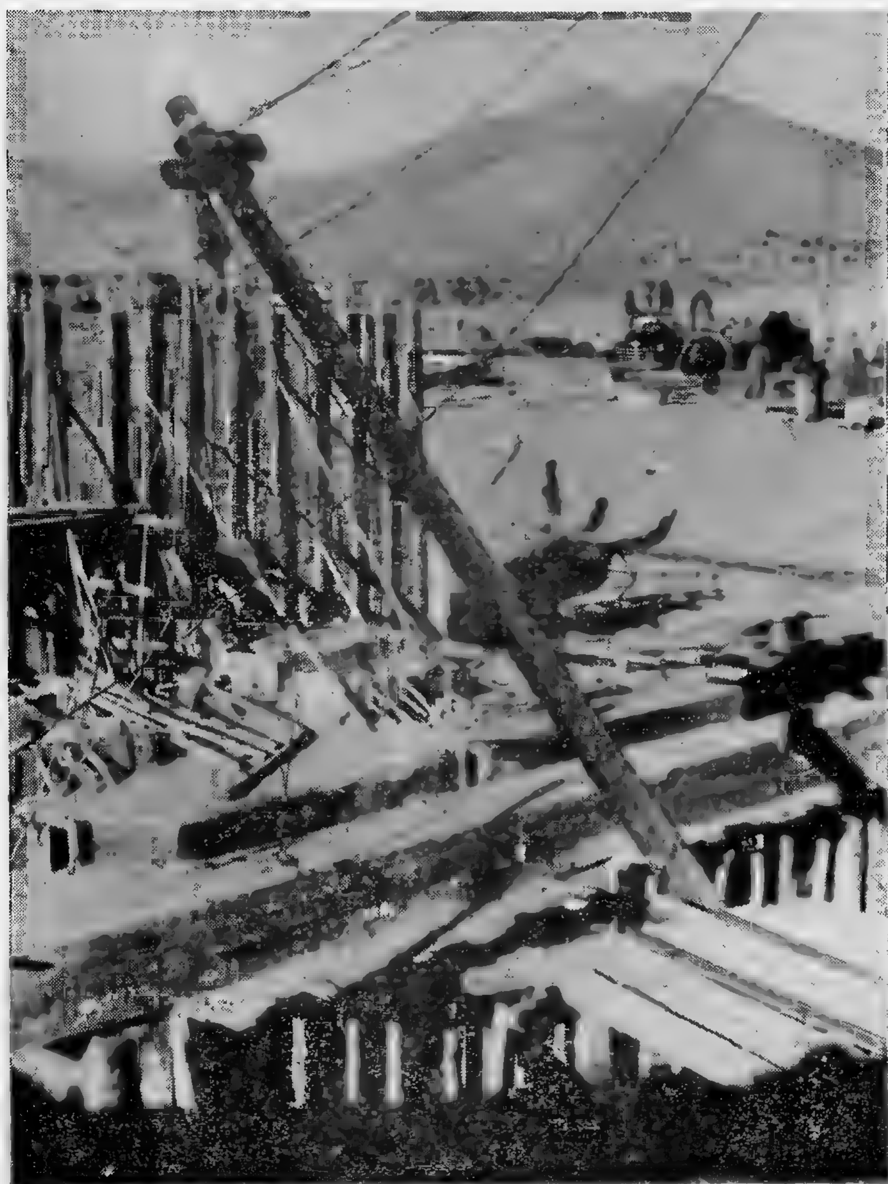
يك حصه از تعمير رهايشگاههاى مامورين بالاى تپه سروبى

تونل بزرگ ۳۶۰۰ متر وخط هاى واگون كه در بين تونل امتداد يافته .

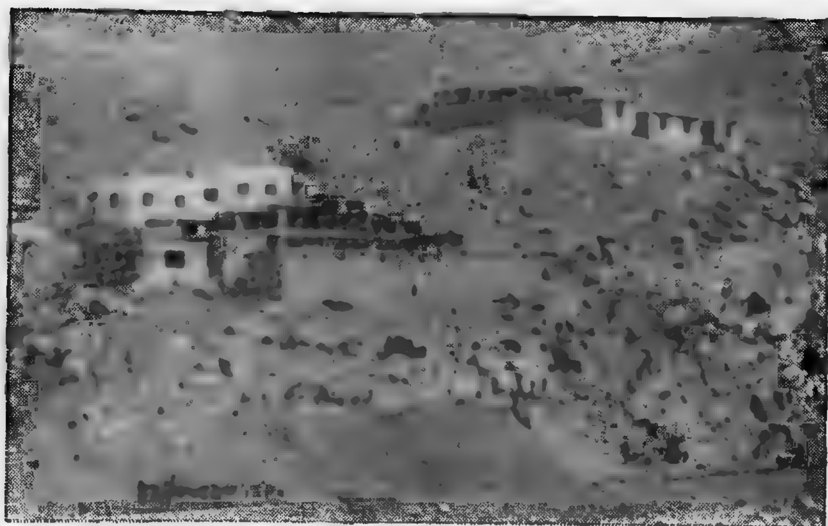
داخل اطاق شفاخانه در حالیکه داکتر «رمزی»
تذکرهٔ مریض را معاینه میکند .

جر ثقیل در حال کار

داخل آشپزخانه کارگران ودمله سروبی

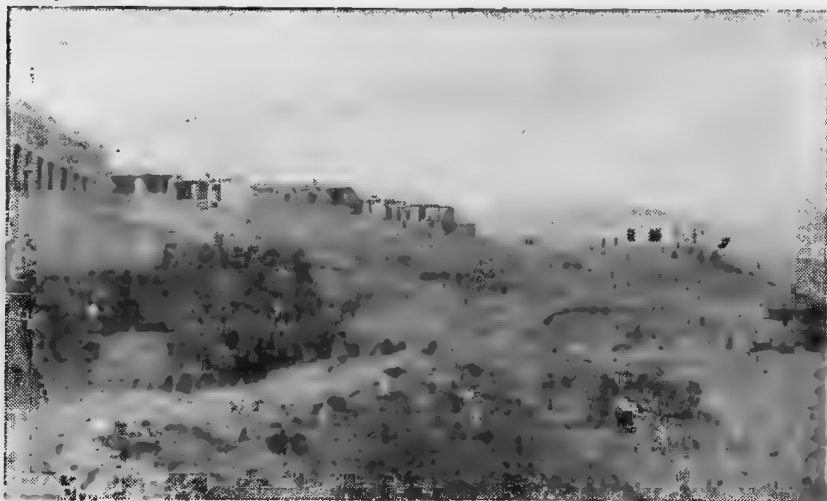
دو حصه از رهایشگاه های کارگران سروبی

دفتر سرمهندسیت ریاست سروبی

یک حصهٔ دیگر از منازل رهایش مستخدمین افغانی سروبی

یک حصه از دفاتر مامورین افغانی در سروبی

ماشین (بگر) در حال خاك برداشتن

این دستگاه نه تنها ماشینها ووسائط تخنیکی را بکار میاندازد بلکه برای تنویر منطقه کار سروبی نیز ازآن کار گرفته میشود وساختمان این دستگاه موقتی برق ازنقطه‌نظر اقتصادی مفید ونسبت بهخریداری تیل ارزانتر واینکه اگر دراثر مناسبات جاریه دنیا تورید تیل معطل شود در جریان کار فابریکه سکته والتوا بهم نرسد وبعد از تکمیل فابریکه میتوان ازجنریتر وسامان‌آن برای تنویریکی ازنقاط مملکت استفاده نموده وکارگرفت وهکذا برای حفظ ماتقدم دودستگاه دیزل فالتو نیز بقوه (۳۵۰) کیلیوات پیش‌بینی ودرنظرگرفته شده .

بفرض اینکه درکار سرنگ پرانی سروبی که بیك پیمانه و سیع برای احداث تونل‌وغیره ضرورت حس‌میشود وقفه‌روندا ده وازتهیه‌وتدارك دینامیت خارج ومشکلاتی که‌ازین ناحیه متصور است بینیاز شده باشیم یك‌دستگاه تهیه هوای مایع(یعنی مواد انفلاقیه) تحت تعمیر میباشد .

این بود معلوماتیکه راجع به چگونگی فابریکه تولید برق سروبی توضیح و بعرض رسانده شد واینرا نیزبایدتذکر وتصریح کرد که تعمیر فابریکه تولید برق سروبی یکی از آن اقدامات وتشبثات‌مفید ومنفعت بخش است که‌باتکمیل تعمیرآن دررشته‌های اقتصادی مملکت انکشاف وپیشرفت مهمی صورت خواهد گرفت چه طوری که درنظر گرفته شده یك قسمت زیاد قوه این فابریکه راشرکت نساجی برای تنویر و چرخاندن دستگاهای نساجی استهلاك وبکار خواهند برد وهکذا دیگر فابریکات صنعتی وتریلیبوسهای برقی واو توبوسهای شهری وغیره نیز ذریعه آن بکار و مخصوصاً برای تسخین وجلوگیری ازقطع اشجار (کهروز تاروز موجب پامال رفتن رطوبت وعدم نزول باران است) خدمت شایانی را انجام خواهد داد .

شاغلی شعاع

مهمترین مخترعات در سال گذشته

شاغلی شعاع

بشر درین دورهٔ نبوغ سیاسی و خبرت عمومی کوشش دارد تا زندگی را بعد از چند سال زحمت ومشقت مجدداً از هرجنبه وپهلوی آن اصلاح نموده صعاب ومشکلات حیاتی را بقوهٔ دانش وکمال علمی خود ازبین بردارد اگرچه تاهنوز آفتاب سعادت عمومی وصلح همگانی درتمام آفاق عالم طوری که آرزوی بهیخواهان بشریت است نورافشانی نه‌نموده وفعلاً هم یك تعداد معضلات وعقده های لم ینحل در شرق وغرب جهان سرکردگان سیاسی وموسسه‌های جهانی را سخت بخود متوجه ساخته است مگر باز هم انسان ها در ساحهٔ سیانس و میدان دانش واختراع بهمبتکرات نوینی موفقیت حاصل کرده وبرای تأمین حیات مرفه وآرام خویش توانستند وسایل بهتر وموجدات جدیدی‌را معرفی نمایند . مسلماً تاحال در آستانهٔ سیانس اتومی قرار داریم - بجهت استفاده ازانرژی مذکور وتعمیم دانش هسته‌ئی مخصوص صلح بیك موافقه عمومی کامیابی حاصل نشده است وهنوز هم حصهٔ مهمه فعالیت های اتومی برای موارد حربی تخصیص یافته معهذا مخترعات جدیدهٔ ذره ئی درصحنه های حیات مدنی هنگامهٔ عجیبی در دنیا تولید کرده وافق آیندهٔ زندگی با استفاده ازاین قوا خیلی زیبا ونوید بخش جلوه میکند.

درین دورهٔ اتوم زندگی مقتضیات نوین و ایجابات جدیدی میخواهد ، حیات امروز رنگ دیگری بخود گرفته وساینس حاضره سریعتر و جدی تر وسایل مهمهٔ حیاتی را بما

معرفی میکنند . کم کم خوابهای شیرین علما وساینس دانان گذشته اینك در مرحلهٔ تعبیر وعملی شدن وارد گردیده وآرزو های ایشان نزدیك است بر آورده شود . هنری فورد برای پیشبرد تصورات میخانیکی خود ایجاد ماشینهائی را تمنی مینمود که خوشبختانه فابریکه های بعد از جنگ عمومی دوم بسهولت آنهارا بمیدان می کشند ، برادران رایت که اولین بار تقریباً سی سال قبل طیارهٔ مختصر ومحقر خود را بر روی میدان ریگی (کیتی هاك) فرود آوردند تاچهاندازه مایل بودند که این ماشین جدید خودرا بیخطر سازند و حرکت آن را سریعتر گردانند اما حالا آمال ایشان باروی کار آمدن ماشین های جدید وخارقه آسای طیران باوضع مصوونتر و بهتری صبغهٔ عملی اختیار کرده است باری اگر مجله ها ی سیانسی پنجاه سال قبل را مطالعه کنید و کولکسیون های جرائد گذشته را ازنظر بگذرانید داستان های شیرین ونظریات عجیب وغریبی را که پیش نظر متصورین آنها جزء خواب وخیال محسوب میشدند حالا در میدان عمل مشاهده میگردند . مثلاً درنصف قرن گذشته در مورد نظریهٔ نسبی آینشتین معرفت و اطلاعی نداشتند وبیش ازهمه روی کار آمدن عراده های بی اسپ افکار ساینتست ها را بخود جلب کرده بود معهذا خیلی مصر بودند تابرای پرواز در هوا آله های سبکتر ازهوا تهیه کنند تاآنکه بالاخره ایجاد ماشین های محرکه مطلوب گذشتگان را امروز بسهولت انجام میدهد . در عشرهٔ اول قرن بیستم آوازهٔ بعضی ازاعجوبهٔعلمی مرد را بتحیرافگنده ومجلاتسیانسیمخصوصاً مجلهٔ (پاپولرمیکانیکس) تحت عنوان (هفت خارقه دنیای عصری) در ۱۹۱۲ مضمونی نشر کرد و در آن از (تلگراف ، تیلفون ، طیاره ، رادیوم ، مواد ضد عفونی وسموم ، تجزیهٔ طیفی ، اکسریز) نام برد . پس ازجنگ عمومیاول پیشرفتهایوارده در فن طیاره واتوموبیل سازی صفحات متعددهٔ مجلهٔ مذکور را اشغالنمود و بعضا نسبت بهرادیو ، سینما هم صحبت شده واشاراتی راجع بهتیلویزیون بعملمی‌آمد . دراوائل ۱۹۴۱ متخصصینتازه واردشدهٔ صحنهٔ سیانس که در اطراف نظریه آینشتین معلوماتی گرد آورده بودند چون از قوای مخفی ومکنون درقلب ذرهٔ یورانیم ۲۳۵ خبر میشدند تعجب و حیرت آنها بمراتب می افزود ، تاآنکه نوبت طیارات جنگی جرمنی نوع جیت فرا رسید وبعد ازآن راکت طبقهٔ ستراتوسفر ، آلهٔ انتقامی نمبر دوم بهمیان آمد وچهار سال بعد در اطراف انرژی اتومی صحبت های مفصل صورت گرفت .

بهر صورت موجدات امروز اگرچه فوق العاده مهیج وحیرت افزا دانسته میشوند ولی در عین حال شکل تکاملی مخترعات گذشته را نشان میدهند مثلاً همان پاراشوت

مجهز بایروانه ۱۹۱۸ با (هوبی کویتر) تجربوی امروزی ازیکخاندان محسوب میشود ومناسبت بنی اعمام در بین شان موجود است . درگذشته به نجاران فرمایش می دادند که چگونه خانه های چوبی زیر زمینی برای آنها اعمار نمایند و امروز هم تقریباً بهمان اساس خانه های خصوصی و انفرادی بحیث مأمن ازبمب اتوم برای خود ها درست میکنند روی همرفته حیات امروزی اولاد آدم اگر چه شکل متکاملتری را نسبت به گذشته اختیار کرده اما درعین حال مشکلات ودرد سر شدیدی را هم موجب شده است . برای اینکه زحمات زندگی وسختی های حیات حاضره نسل انسانی تاحدی از بین برود علما ومتخصصین جهان وموسسه های مهمهٔ سیانسی عالم شب و روز مصروف مطالعه وتتبع بوده نتیجه وخلاصه تحقیقات سیانسی خود را بشکل مخترعات جدیدهٔ فنی تقدیم میدارند که اینك حسب معمول یك تعداد مخترعات سال ۱۳۳۰ را ازبعضی مجلات سیانسی ومنابع موثقه گرد آورده بخوانندگان محترم سالنامه تقدیم میداریم :

شعاع سرخ برای آکسیجن

طیارهٔ عصری‌چون بطرف طبقهٔ ستراتوسفر پرواز می‌نماید ضرورت زیادی به ماسکهای آکسیجن واطاق فشار احساس میشود . زحمت بزرگی که تابحال وجود داشته ورفع نشده عبارت است از تولید هوای مصنوع انسانی . یکی از اولین علامات هایپوکسیا (عدم کفایت آکسیجن) هما نا یك قسم سرگیجی است . درین اواخر درمکتب قوای هوائی طبابت هوانوردی یك آلهٔ جدیدی ذریعهٔ متخصصین معرفی گردیده است که مشکل مذکوررا رفع می‌نماید وطیاره رانیرا که بمقامات بلند پرواز می‌کند آکسیجن درنلهای خون بدنش به آن نقطهٔ میرسد که نقطهٔ خطردانسته میشود آنگاه آلهٔ مذکور اورا از خطر نجات داده وگرم نگه می دارد . آلهٔ مذکور به غضروف نیم شفاف گوش پیلوت نصب میشود وعبارت است ازچراغ حباب مانند که ازآن شعاع سرخ وما تحت سرخ میتابد و از راه نرمهٔ وش شعاع مذکور یك حجرهٔ فو توی الیکتریکی را روشن می‌نماید .

وقتیکه اشباع اوکسیجن خون پیلوت از حد نورمال ۹۸ فی‌صد کمتر گردد خون او تاریکتر وسرخی آن تیره تر میگر دد درینصورت روشنی کمتر از راه نرمهٔ گوش اوفلتر شده داخل خونش میگردد وجریان کمتر ذریعهٔ حجرهٔ فوتوالیکتر یکی صورت میگیرد . یك چراغ سرخ تنبیهی به گوش مربوط بوده و زمانیکه پیلوت باید ذخیرهٔ آکسیجن خودرا اصلاح نماید اورا تنبیه می‌نماید ویااورا متوجه میسازد که باید بهارتفاع محفوظ تر ویاپائینتر فرود آید .

دقیقترین سنجش وقت

انجنیر های ماشین های خیلــی دقیق و حساس رادار ودیگر ادوات الیکترونی مجبورند تاکوچکترین فاصلهٔ وقت راکه بهاندازهٔ ملیونم حصهٔ یك ثانیه باشد هم بسنجند ودرین امر موفقیت هم حاصل کرده اند ولی بیش از چهار ماه نمیگذرد که در مجلس علمی لابراتوار سایئنس هسته ئی ملی بروکهیون متخصصین به این امر موافقت کرده اند که ملیونم حصه یك ثانیه در سایئنس جدید هنوز هــم بحیث یك فاصلهٔ نسبتاً زیاد تر زمان دانسته میشود وآله هائیکه برای تجارب اتومی مورد استفاده قرار داده می شوند باید بدرجهٔ حساس باشند تافاصلهٔ زمانی را سریعتر ازاندازهٔ متذکره هم معلوم کرده بتوانند .

تجارب اسلحهٔ اتومی چنان دقیق بوده و در عین حال به تعیین معیار های کوچکتر و کوچکتر وقت ضرورت دارد کــه باید دوده بلیونم حصهٔ یك ثانیه را بتوانند حساب کنند انجنیر ها برای موفقیت به این مطلوب خیلی مشکل وپر پیچ دربین اسلحه اتومی بــه اقدامات وتتبعات سایئتیفکی مبادرت ورزیده اند .

متخصصین برای افهام این مطلب وتعین کلمهٔ جهت وقت مذکور یك لفظ قدیمی را انتخاب کرده و به اصطلاح لابراتوری خود کلمهٔ شیك Shak را تعیین نموده اند . مفهوم کلمهٔ مذکور عبارت است ازیك صد ملیونم حصهٔ یك ثانیه .

تیوب های طیار

دریکی ازروزهای ۱۹۲۵ درروادی بیك کریك واقع درغرب ورجینیا باد تندی وزیدن گرفت و (ویلیارد کستر) را مجبور ساخت تابیك طویلهٔ پناه ببرد . ویلیارد کستر ملاحظه کرد که درخلال چند لحظه سقف طویله بهوا بلند شد کستر میدانست کــه بال یك طیاره بواسطهٔ حرکت در بین هوا حیثیت لفت و زینهٔ را پیدا می کند لــذا بتعجب افتید که چه قوهٔ سقف را بهوا بلند کرد . ۲۶ سال قبل دماغ هیــچ انجنیری علت این امررا ظاهراً کشف نتوانست . کستر دفعتاً چنیندانست که هوا چون ازروی یك صفحه ساکن عبور کند وحرکت نماید خود هوا حیثیت لفت را حاصل می‌نماید وآن را بلنــد میکند . بنابرآن کستر مصروف تحقیق و تتبــع شــده پرنسیپ (تیوب ونتوری) را روی کار آورد . بالاخره پس ازتجربه های زیاد او متیقن شد که میتواند طیارهٔ بسازد

که کار هلیکوپتررا از آن گرفته یو درعین حال سرعت آن مانند طیارهٔ عادی بال دار باشد. بهردوطرف بـــدنـــه طیاره تیلر کوب بالهای سیخ دار معوج را بشکل نیم دائره نصب نمود بهردو طرف بدنه حصهٔ زیر تیوب های مذکور تیوب‌های ونتـــوری ٦ فت عریض را نصف

میکند، عقب هر یک بال انجن [illegible] تو یلیارد؛ کستر وطیارهٔ جدید الاختراع او جداگانه نصب کرد که پروانه‌های آن کار پیش بردن را انجام میدهد. این طیارهٔ بنام (کستر چینل ونگ) موسوم گردیده است. هوا از بین بالهای U شکل کش شده و به این طریق طیارهٔ جدید کستر پرواز میکند عیناً طوری که سر بسم یک قرین پیش سقف طویله وپست ورچینیا در اثر وزش باد بهوا بلند گردیده.

اخیراً ویلارد کستر در میدان هوائی (پتسبر گ مالیگنسی کونتی) اظهار نموده که ابتکار او تأثیر فوق العادهٔ در هوا بازی وارد کرده و گفت اگر ماشین مذکور را ذریعهٔ یک میلهٔ محکم به بندند که از پیش رفتن آن مانع شود بازهم انجن آن میتواند از ۸۰۰ الی ۱۰۰۰ پوند بار بلند کند. او هنوز طیارهٔ (کستر چینل ونگ) را خیلی ابتدائی وانمود میکند. اما مودل های جدید موضوع صعود عمودی با سرعت زیاد تر پرواز بهمان قوه وبردن بار زیاد بفاصله های زیاد تر مد نظر است. کستر گفت اگر طیارهٔ او به انجن جیت مجهز گردد در آن صورت در صنعت طیاره سازی تحول وانقلاب زیادی رو میدهد.

کستر مانند دیگر مخترعین میخواهد پرابلم ها و مشکلات وارده را زودتر حل کند اگرچه تا هنوز بعضی ها در بارهٔ طیارهٔ جدید او مشتبه میباشند ولی بازهم (موسسهٔ تیلو کرافت) مودل این طیاره را در دفتر خود قید کرده وراجع به آن تحقیق مینماید.

طریقهٔ جدید تنفس دادن مصنوعی

اینك ملیون ها افراد امریکائی مصروف فرا گرفتن میتودهای جدید تنفس دادن مصنوعی میباشند. قوای عسکری، بحری وفضائی امریکا، صلیب احمرامریکا، پسران ودختران سکوتی امریکا همه به این مسئله اتفاق کرده اند تامیتود شافر را در تنفس دادن مصنوعی ترك گفته ودرعوض اصول تولید فشار به پشت وبازو بلند کردن را تعمیم نمایند وحال آنکه میتود شافر یاتولید فشار روبزمین ومتمایل بیش از دو نسل است که درامریکا رواج دارد. اگرچه دراصول شافر هیچ نقصی بملاحظه نمیرسد ولی یك نفر معلم دنمارکی که درحفظ استحکام طبیعی وجود تخصص دارد وبه اسم (هولجر نیلسن) موسوم است چنین نظریه میدهد که تولید فشار مناسب دردنده های پایانتر پشت موجب میگردد تاشش ها بهمان مقدار هوا را بخود بگیرد که یك شخص درحال طبیعی آن را تنفس می نماید.

نیلسن میگوید که اگر شش شخص مصدوم ومعروض بحادثه تنفس عمیق بتواند، مانند شخصی که درمقابل یك روزنه کشاده شش های خودرا از هوا پرمیکند درآن صورت برای خارج کردن آب یاغازها ازشش های او چانس بهتری فراهم شده میتواند مهمترین اصول جدید نیلسن عبارت انداز:

۱) سر شخص معروض به حادثه را پایان کرده روی دستهایش بگردانید

۲- خود را بالای مصدوم به زانو خم کنید (یك زانو یاهر دوزانو) باانگشت کف بالای دست فشار وارد کنید در حالیکه انگشتان

اصول جدید تنفس دادن مصنوعی

دیگرتان باز باشد این فشار بطرف پایان باشد بقسمی که شش هارا خالی کند. آهسته فشار را کم کنید وپشت را گذارده آرنج های اورا بلند نمائید این وضعیت شش ها را توسعه داده وموجب میشود تاهوارا بخود کش کند، این عمل را دریك دقیقه ۱۲ مرتبه تکرار نمائید.

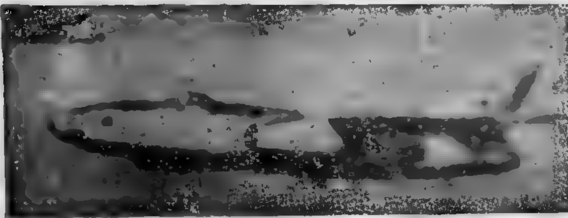
۳- اگر مصدوم به تنفس کردن شروع کرد این حرکت را باوضع تنفس او توافق دهید. بهرصورت پیدا کردن اشخاصی که به این میتود جدید طبق قوانین آن عملی ورزند

کار آسانی نبوده وبهمین مناسبت دراتازونی اشخاص باتجربه وتخصص دراین اصول کم بوده وآنها اهمیت زیاد دارند ولی مسئله که قابل تذکار میباشد این است که میتودنیلسن نسبت بهمیتود شافر خیلی‌ها موفق میباشد .

بمب افگن جدید روسی

اخیراً در منطقهٔ شرق جرمنی و درحصص تحت کنترول روسیه یک تعداد طیارات بمب‌افگن جدید مشغول ممارسه و مانوره دیده شدند طیارات مذکور بنام توپولیف تو نمبر ۱۰ Tapolev Tu-10 یادشده وطوری که‌میگویند ازجدیدترین ومهمترین بمب افگن های روسیه میباشد .

این طیاره پیشرفت صنعت طیاره سازی‌را درروسیه بخوبی واضح میسازد وآخرین نمونه های آن باتربوجیت های دیزاین جرمن - روسیه مجهز دانسته میشود .

بمب افگن جدید روسیه که دارای دوجیت میباشد

مهمترین عمل جراحی در شریان اورطی

یکی ازمهمترین عملیات جراحی که‌پیشرفت این فن‌را بصورت خارقه آسا نشان میدهد همانا اوپریشنی است که‌چندماه قبل‌دریکی ازشفاخانه های لوس‌انجلیس امریکا رو داد . درموضع پارك رایدس پسری بهاسم ریچارد روسل نمیتوانست که مانند دیگر پسرها بدود زیرا نقص وکمزوری درقلبش واقع شده بود . دکتور خانگی‌او مرضش را ضیقی شریان اورطی تشخیص کرد . حالا ازعمر ریچارد روسل بیست سال میگذرد وباگلوریا سپایرس دوشیزه ۱۹ ساله که اورا دوست دارد خیال کرد قانوناً از دواج نماید ولی اورا از ازدواج مانع شده گفتند برای صحتش ومخصوصاً عارضه فوق ازدواج نقص دارد .

بالاخره برای نجات ازین عارضه به عملیات حاضر شد اورا در شفاخانهٔ مذکور روی میز عملیات قرار دادند . برفراز میز عملیات کمرهٔ تیلویزیون آویزان بود . جراح (جان‌سی جون) میکروفونی‌را بگردن خود مقابل دهان بسته کرده وگوشکی را هم بگوش خود گزارد . وقتیکه دکتور جون قبرغهٔ پنجم مریض را دور کرد مادر ریچاردروسل ، پدراندر ، ومحبوبه‌اش‌دراطاق‌قریب‌اطاق عملیات ذریعهٔ تیلو یزیون‌ملون جریان عمل‌را ملاحظه میکردند وهم چنان بهتعداد ٦٥٠ نفر اشخاصیکه در سالون عمارت

(لاس انجیلس شراین) جمع شده بودند عملیات را ذریعهٔ تیلویزیون معاینه می نمودند وچون موسسه سی ' بی ' سی صورت اوپریشن را ریلی میکرد بنابرآن اطباء دیگری بشمول داکتر قدیم خانگی روسل به‌اسم والترهگس در شیکاگو جریان مذکور را مشاهده نمودند ودرنیویارك هم‌این امر را تحت دقت وملاحظه قرار دادند.

داکتر جون پوش شریان اورطی را بلندکرد وگیره های جراحی‌را بحصهٔ بالائی وپایانی موضع ضیق شریان گزارده وآن‌را قطع کرد . قطر داخلی شریان اورطی (درشریان عادی نیم‌انچ میباشد) آنقدر ضیق بود که یك چوب گوگرد بمشکل داخل‌آن میشد. داکترجون انجامهای مقطوعه شریان اورطی‌را بهم‌دوخت وجراحت‌را مسدود نمود.

جراح دیگری به‌اسم جارج اچ‌همفریز ازنیویارك یعنی فاصلهٔ سه‌هزار میل دور به‌گوش راست داکتر جون چنین گفت : « این عملیات ازنیویارك خیلی اعلی معلوم‌شد » وازشیکاگو داکترهگس اظهار داشت « خیلی بخوبی عملیات انجام‌یافت من بوضاحت آن‌را معاینه وتعقیب توانستم » مادر روسل بیان کرد « گمان نمیکردم عملیات‌را معاینه بتوانم ولی خیلی خوشم که بخوبی ملاحظه کردم » . عملیات مذکور موفقیت بزرگیست درجراحی . روسل بعدازآنکه ازشفاخانه برآمد به فکر عروسی افتاد وبرعلاوه این‌را هم ابراز داشت : « اینك بعدازعملیات احساس می‌نمایم که پاهایم گرم میباشد »

لباس پلاستیکی

در واشنگتن دی ' سی اخیراً لباس پلاستیکی جدیدی طرف استفاده قرار داده میشود که نه آب ازآن نفوذکرده میتواند ونه سردی به‌آن اثر دارد برعلاوه این لباس پوشندهٔ خودرا برروی آب نیز نگه میدارد .

لباس جدید پلاستیکی

مادهٔ قابل احتراق گل کنندهٔ آتش

از هنگام حادثهٔ کیتی هاك ترس تولید حریق درتانك مواد سوخت پیلوتها وصانعین طیارات راسخت بخود متوجه ساخته است لهذا بـرای خاموش ساختن آتش بوسایل و آلات مختلفه فنی متوسل شده ابتکارات زیادی نمودند مگر هیچ یك قانعانه نبود تاآنکه موسسهٔ برطانوی بنام رایل ایرکرافت درفارن‌بورو به‌تجربهٔ

جدیدی موفقیت حاصل کرد به این طریق که تولید یك حریق طبق پلان منظم د ر خاموش ساختن حریق مؤثر است یعنی یك حریق برای انطفای حریق باید تولید شود . دو نفـر متخصص کیمیای انگـلیسی بهاسم گلندینگ ومکـلینان چهارسال قبل خواستند قابلیت احتراق بخار گیسولین وکیروسین را باهم مقابله نماینـد . آنها اولا مکسچر های کیروسین را تحت تجربه قرار دادند وملاحظه نمودند که قوهٔ احتراق آن نسبت به آنچه که تصور میکردند سخت تر است . لذا چنین تصمیم گرفتند که احتراق اتفاقی را قبل از آنکه کدام خرابی را موجب شود خاموش سازند . این دونفر سانیتست یك ظرف را بیك اندازهٔ معینه گرفته در بین آن مایع گـل کنندهٔ آتش (کاربن تیترا کلوراید) را انداخته ودرداخل آن چارج احتراقی کوچك را گذاشتند . این ظرف که حیثیت بمبی را دارد بیك سوچ حساسی مربوط میباشد که دربین تانك مواد سوخت انفلاق را تولیـد میکند . بخارهای خطرناك تانك ذریعهٔ جرقهٔ الیکتریك محترق میشود درهمان لحظهٔ اول فشارمتوسع موج بهسوچ ظرف مایع فوق اصابت می نماید وبمب داخل ظرف منفلق میشود و محتویات خودرا در تانك مواد سوخت منتشر میسازد وازتولید احتراق جدید مانع میشود .

حالا مکتشفین مذکور متیقن گشته اند کـه این بمب جدید ایشان بـرای خاموش ساختن حریق درمصانعیکه مواد محترقه وغازها تهیه میشود خیلی مفید بوده واینك کوشش دارند تادرتانك های طیارات هم بیك طریق بلاخطری ازآن استفده نمایند وممکن است درظرف همین یك سال این آله را بحیث خاموش کنندهٔ آتش درطیارات عسکری برطانیه نصب کنند .

کشف یك افسانهٔ همالیا یاشادی چهار انگشتی

تحت عنوان (آدم برفی کریهالمنظر) سه ماه قبل دراخبار لندن تایمز مضمونی نشر شده وهر آن چنین مذکور بود که (ایریك شپتون) کاشف انگـلیسی در ششمین هیئت اکتشافی انگلیسی جانب مونت ایورست روان شده و درین سفر خود رازیك افسانه همالیارا آشکار نمـود . اوچهار روز کامل را جهـت صعود بر بزرگتـرین یخچال مینلونگستی صرف کرد . او در روی یك طبقهٔ نازك برف علامت پای یك مخلوق عجیب وخارق العاده را که دارای چهارانگشت پا بود ملاحظه نمود . رهنمای شپتون که سین تنسنگ نام داشت و ازمردمان بومی همانجا بود چون علامت پا وانگشت پیچ مانندرا ملاحظه کرد گفت این ها علامت پای حیوانی نیست که به اسم (یی تس) موسوم بوده وحیوان مذکور همان غول عظیم الجثه میباشد که سی سال قبل هیئت اعزامیهٔ همالیه آن را مشاهده کرده اند .

شادی کریه‌المنظر نوع لانگور

طبق بیانیه یکی از اهالی بومی خوف زده وترسیده ازحیوان این آدم برفی کریه المنظر نیم‌آدم‌ونیم حیوان‌است میگفتند این حیوان در کری های پای خود هم انگشت دارد که بکمك آن درسربالائی بخوبی بالامیشود و گاه گاهی کوهان هم داشته میباشد و چون بطرف پایان میدود مو هایش برروی چشم ها می‌افتند. حیوان از گوشت انسان تغذیه می نماید. مادهٔ آن مانندنر خطرناك‌است ولی چون به‌تعجیل میدود سینه های‌خودرا ازبس کشال است بدوشانهٔ خود می‌اندازد و همین وقت بسهولت گرفته میشود. بعد از اواین افسانه انسان برفی دیگر تا ۱۶ سال این داستان خاموش مانده وکسی راجع به‌آن چیزی نگفت تاآنکه باز یك‌نفر انگلیسی علامت پای برهنه یك انسان را در ارتفاعات وادی سالوین علیا درحدود (دریای سیاه تبت) ملاحظه کرد سپس یك نفر دیگر ازمسافرین همالیه عین همین علامت را مشاهده نمود او حمال خودرا مأمور ساخت تااین علامت را تعقیب کنند مردمان بومی اگرچه از مشاهده علامت پای این حیوان بحیرت افتیده وترسیدند ولی بازهم میدانستند که بهرطرفی که نوك انگشتان پا متمایل است سمت حرکت حیوان بوده واگر علامت را تعقیب کنند خودرا به‌حیوان میرسانند علمای انگلستان درلندن ازمشاهدهء فوتوی علامت‌پا چنین حدس زدند که حیوان مذکور یکی ازانواع خرس است بنام (ارسوس ارکتوس ایسابیلینوس) بعضی ها گفتند علامات مذکور عبارت است ازعلامت بوتهای کوه‌نوردان که روی برف های همالیه حرکت میکنند. بهرصورت حقیقت اصلاً معلوم نشد تاآنکه اخیراً کاشف مذکور شپتون این معمارا بصورت قطع حل‌کرد. او گفت حمالش سین تینسنگ درموضع تیانگبو چی رفت تاغول مذکور را ملاحظه کند بالاخره اورا پیدا کرد. حیوان مذکور ٥ فت و٦ انچ بلندی دارد. موهای بدنش بصورت سرخ رنگ است ولی درچهره مو‌ندارد. در موزیم تاریخ طبیعی لندن تشریحات سین تینسنگ مورد تحقیق و مطالعه قرار گرفت و بیانات اورا خیلی آشنا یافتند و باتفحص مزید معلوم کردند که‌حیوان مذکور یك قسم شادی نوع لانگور است که‌دارای چهار انگشت پابوده و دربرف های نشیبی های همالیهٔ نزدیکی کاتماندو‌پایتخت نیپال زندگانی میکند. علماء گفتند اهالی‌خوف‌زده تبت‌شادی مذکوررا نیم‌انسان ونیم‌حیوان‌دانسته وبحیث غول‌عظیم الجثه میدانند.

ع. م

لابراتوار جهانی

علما ومتخصصین دوازده ملت اروپائی درصالون کنفرانس یونسکو در پاریس برای یك مقصد مهم ساینسی در اخیر ماه نوامبر ۱۹۵۱ اجتماع نمودند . مقصد آنها از این اجتماع آن بود تا موسسه برای پیشوفت مطالعات در مورد تحقیقات هسته ئـی تأسیس نمایند . علمای مذکور از اخفاء اسرار مراکز تحقیقات انرژی اتومی در اتازونی متأثر بوده وایشك آرزو دارند تا لابراتوار جهانی خود را هرچه زودتر روی کار آورند .
اکثر ممالك اروپای غربی ، یوگوسلاویا درین لابراتوار اشتراك خواهند ورزید وبرطانیه کمك خودرا از راه موسسهٔ جدید بنام (لیور پول سنکرو سایکلو ترون) به آن اهداء خواهد کرد ودنمارك تسهیلات زیادی از راه یونیورستی کو پنهاگن روی کار خواهد آورد . اتازونی و عدهٔ امداد داده است .

بزرگترین کشتی طیار برطانوی

درین فوتو کلانترین کشتی طیار برطانیه‌را ملاحظه میکنید که ۱۴۰ تن ظرفیت دارد ودارای ده انجن نوع پرنسس میباشد . این کشتی طیار با کشتی طیار اتازونی از نوع سی A ۱۲٤ قابل مقابله بوده بتعداد ۲۰۰ نفرعسکررا به فاصله ۳۵۰۰ میل بیك پرواز درحالیکه فی ساعت ۳۸۰ میل طیران داشته باشد نقل می دهد .

امتحان بمب اتومی بحضور عساکر

در موضع فرنچمینس فلیت واقع نیوپارك بمب نومره ۲۱ اتومی ذریعهٔ طیارهٔ بی ۲۹ برای اولین مرتبه بحیث امتحان تعبیوی و تاکتیکی درحالیکه عساکر از فاصله ۷ میل دور آنرا ملاحظه میکردند افگنده شد در فوتوی پهلو بمب مذکور رادرحال انفلاق وعساکررا درحال معاینهٔ آن مشاهده میکنید.

انفلاق تاکتیکی بمب نمبر۲۱ اتومی

پاسپورت برای عالم‌های دیگر

یکی ازعلمای دانسته انجمن بین السیارات برطانوی (بریتش انترپلانیتری سوسایتی) برای تشویق ، تقویه وحمایت از کشفیات و مواصلات بین السیارات مساعی وجهود زیادی نموده و میگوید منجمین فردا برای اینکه تحقیقات خودرا درعوالم علویه وسیارات دیگر بخوبی انجام بدهند بر علاوه اینکه بیك راکت قوی که دارای سه ستیج باشد ضرورت دارند بیك چیز دیگری‌هم جداً احتیاج پیدا میکنند وباید این ماده محتاج الیهای ایشان قبل از آنکه درین فضای وسیع طیران کنند نزد آنها موجود وآماده باشد .

در آخرین ماه سال ۱۹۵۱ متخصص مذکور بایك نوع تشریفات بسیار مختصری در

محضر دوستان و رفقای خود یک کتابچه پوش آبی قشنگ را که حواشی آن مذهب و طلاکاری بود بنام پاسپورت نجمی برطانوی (بریتش ستیلر پاسپورت) حاضر ساخت و گفت این پاسپورت حیثیت پاسپورت تمام دنیارا دارا میباشد. اندازهٔ آن عیناً مانند پاسپورت ستندرد ومعمولی برطانوی دانسته میشود. درین پاسپورت برعلاوه اطلاعات ومعلوماتی هم مرقوم میباشد که یک مسافر عوالم دیگر به دانستن آنها ضرورت دارد. ازروی دقیقترین حسابات جدیده مدت مسافرت به سیارات دیگر هم در آن ثبت شده است. یک لست دیگر اندازهٔ سرعت را که آلهٔ طیران درهنگام فرود آمدن به دیگر سیاره ونجات ازقوهٔ جاذبهٔ آن باید اتخاذ کنند نشان میدهد.

بعد از آنکه نمونه وعکس این نوع پاسپورت اشاعه یافت صدها نفر در اطراف آن صحبت کرده وآرزوی خریداری پاسپورت مذکوررا نمودند و گفتند ما حاضریم بوسیلهٔ این پاسپورت تجارت یک دنیارا به دنیای دیگر بدست بگیریم ولی سوسایتی مذکور بجواب داوطلبان وخواهش کنندگان پاسپورت بین السیارات متذکر شدند که این امر یک نوع خدعه بوده وتابحال آنها حاضر نشده اند تا پاسپورت مسافرت بین میدان هوائی لیورپول الی مریخ را بفروش برسانند ولی بعدازآنکه مردم را ازاین تمنی منصرف ساختند اعضای سوسایتی مذکور به ادامهٔ تحقیقات ومطالعات خود جهت این مسافرت مشغول شده درصدد تهیهٔ تلسکوپ ها، موترهای راکت وادویهٔ ضد عفونی ودیگر ضرورت های ریاضی وغیره دنیای نجومی بر آمدند.

تعیین موقعیت جهاز ها در شب

درین اواخر (لویس ژ. زربی) باشندهٔ او هیو بعد از مطالعات و تتبعات عمیقهٔ هفده ساله توانست آله اختراع کند که ذریعهٔ آن موقعیت جهاز ها دراثنای شب بخوبی معلوم و بصحت قید گردد.

چنانچه اعلان اخیرهٔ زربی میرساند که بحریهٔ اتازونی برای خرید آلهٔ جدید الاختراع او شوق وهوس زیادی از خود نشان داده است. این آله بنام (آلهٔ تعیین موقعیت سماوی زربی) یاد میشود. این اختراع دارای آلهٔ زاویه یابی میباشد که اولاً موقعیت دوستاره را درفضا ذریعهٔ آن معلوم میکنند. درین آله معیار ها و آله های منجم معروف زربی باآله جدید الاختراعش

سنجش کـه هر کـدام پیمانه های معینی دارد موجود میباشد. بواسطه بکار انداختن معیار های مذکور موقعیت جهاز را درا ثنای شب بصحت کامل که یك میل هم خطا نمیکند معلوم می نمایند. او میگوید این آله خیلی سریع بوده و عیناً بسرعت ادوات رادیوئی موقعیت جهاز را تعین میکـنند وحال آنکه استعمال ادوات راد یودر وقت جنگ مشکلات وموانع زیادی دارد.

قلب وشش های میخانیکی

برای اینکه در اثنای عملیات جراحی بسیار دقیق وجدی حیات شخص مغلو رد عمل را بخو بی حفاظت و حفاظه نمایند اینك درین اواخر در پاریس دریك اجتماع جراحی بین المللی یکی ازعلما ومتخصصین ها لیند به اسم

قلب وشش های جدید الاختراع میخانیکی

(یعقوب جونگبلود) شش ها وقلب مصنوعی خودرا که جدیداً اختراع کرده است در معرض نمایش قرار داد چنانچه دراین فوتو مخترع مذکور را دروسط ملاحظه میکـنید. قرار معلوم اختراع مذکور خیلی مهم بوده وفواید زیادی ازآن حاصل میشود.

اتحادیهٔ باران مصنوعی

ازعرصهٔ زیادی است که حکومت اتازونی برای تولید باران مصنوعی داخل فعالیت بوده ومخصوصاً برای پیشبرد مقاصد تجربوی حمایت وپشتیبانی خودرا به پیمانهٔ زیادی توسعه داده است. نخست علما ومتخصصین کمپنی معروف جنرل الیکـتریك درصدد تهیهٔ ابر مصنوعی برآمدند تا آنکه بالاخره در هفتهٔ اول ماه اکـتوبر ۱۹۵۱ معاون وزیر داخلهٔ اتازونی (ریچارد سیرلس) اعلان نمود که حکومت درین مورد موفقیت کامل حاصل کرده کـنترول خودرا برابر مصنوعی قایم کـرده است.

بعد ها ابرهای مصنوعی بالای شمال‌شرق واشنگتن وشمال ایداهو طور تجربه تشکیل داده‌شد وطوری که گفتند کارمذکور را بمواضع جنگل‌زار ونقاط کهستانی به اندازهٔ زیادی بسط وتوسعه خواهند داد. دربن باره موسسه انکشاف منابع آبی مصروف انعقاد کنتراتها و موافقات میباشد .

اگرچه نخست در ۱۹٤۸ ریچارد سیرلس در اریزونا را جع به تولید باران های مصنوعی مصروف مطالعه وتحقیقات بود ولی آن وقت بموفقیت های معینه نرسیده بودند تا آنکه جدیداً کامیابی درخشانی درین زمینه رو داده واینك در اریزونا مواضع بی آب به اینطریق آبیاری میشود .

موسسهٔ بونیوال اراده دارد تا ۵۰۰۰۰ دالر را امسال برای تهیهٔ باران مصنوعی بمصرف برساند اگر این پروژه طوری که آرزو دارند صورت عمل اختیار کند آب اضافگی به دریای کولومبیا فرستاده شده وازآن برای تولید قوای برقی استفاده خواهند کرد ، این قوای جدید برای رفع قلت الومینم طرف استفاده قرار داده خواهد شد زیرا حصهٔ زیاد الومینم دراثر بیکار افتادن قوای برقی آبی تحصیل میشود .

بومب و قت صالح

درهفتهٔ دوم ماه فبروری ۱۹۵۱ یك خانم معمره را که‌دانهٔ سرطان بزرگی درحلق خود داشت بیکی از اطاقهای طبقهٔ اولی شفاخانه ویکتوریاها سپیتل آوردند فوراً یك ماشین بزرگی را که پوش سربی کلفت مانند یك آله‌مخلوط کننده

ماشین کوبالت بمب کانادائی

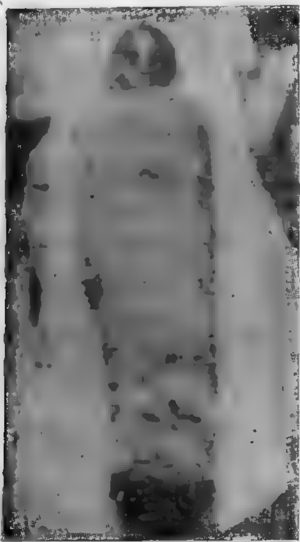
طممئت داشت بالای سرش آویزان نمودند . بعد از اندك صدا روزنهٔ کوچکی این ماشین مذکور باز شد وپس از چند دقیقه دوباره مسدود گردید . به این طریق مریض برای اولین مرتبه ذریعهٔ نخستین دوره (کوبالت بمب) که طریق جدید علاج سرطان است تحت معالجه قرار داده شد . کوبالت بمب جدید ترین سایش طب است که سلاح مؤثر و قاطعی بمقابل سرطان محسوب میشود .

بمب کوبالت را علمای اتومی کانادا اختراع کرده اند واین بمب قویترین منبع رادیو اکتیف که تابحال برای مقاصد صلح روی کار آمده دانسته میشود . اینك علما ومتخصصین کوشش می نمایند تا تهیهٔ این نوع آله را بیشتر گردانیده وآنرا درشفاخانه های دیگر تعمیم نمایند . کوبالت بمب ازقویترین ماشین دارای بزرگترین رادیوم دنیا (که یکی درشفاخانهٔ روزولت واقع منهاتان ودیگری دربلجیم است) به اندازهٔ بیست وپنج مرتبه قویتر بوده وساختمان ظاهری آن هم به اندازهٔ مکمل ونیکو ست که ساحهٔ اندکی را درجسد مریض بسهولت وخوبی کامل تحت تأثیر خود قرار میدهد . برعلاوه قیمت این ماشین جدید الاختراع هم ازقیمت ماشین دارای رادیوم بمراتب ارزانتر تمام میشود مثلاً درحالیکه کوبالت بمب به قیمت ۱۷۲۰۰ دالر تمام میشود ماشین دارای رادیوم بیست وپنج ملیون دالر ارزش خواهد داشت که به این حساب فرق فاحشی بین آنها بملاحظه میرسد .

کشف هویت جسد مومیائی شدهٔ مقتول

۱۷۰۰ سال قبل قتل جنایت آمیزی عرو داد بهاین قسم که یك پسر ده ساله را از پا ها گرفته وسرش را بیك ستون سنگی محکم زده جمجمه اش مرا شکستانده چشم راستش ازحدقه برآمده ودولب پایانیش قطع بزرگی تولید کرده بودند . هردو پایش از حدران شکسته وزانوی چپش هم بیجای شده بود .

برای اخفای جسد مقتول هیچ اقدامی از طرف قاتل بعمل نیامده جسد را بجسهٔ زیبائی

جسد مومیائی شده که ۱۷ قرن کامل بهمین حال بوده ۴۱۵

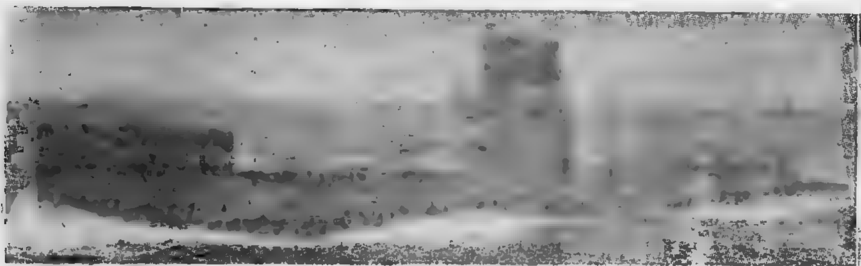
وفشنگی تمام بقسمی مومیائی کرده بودند که گویا بخاندان درجه اول تعلق داشت او را بابهترین پارچهٔ کتانی پیچانیده وروی آن را بایك مادهٔ سرش مانند اندوده بودند. نامش را بر روی بندیجی که در روی سینه‌اش بسته بودند نوشته کرده و در نزدیکی شهر قدیمی مصر (تیبس) مراسم تدفین اورا محترمانه بجا آوردند اینك پس از ۱۷ قرن جسد مومیائی شدهٔ مذکور را که بخوبی حفظ گردیده است بموزیم برطانوی شهر ونکوور واقع کولمبیا نقل دادند و از عرصهٔ سی سال است که جسد در بین بکس چوبی روی بستری که از کرستل های نفتالین پوشانده شده حفظ گردیده است . در اثر توالی ایام پارچه های مستعمله جسد رنگ خود را کاملاً باخته و بواسطه کرم خورده شده و تار و پود خود از دست داده بود بواسطهٔ عمل مومیائی چهره و سر مقتول سیاه شده بود . نوشته روی سینه بنام (دیانا) ترجمه گردید و متعلمین شهر وانکوور یقین حاصل کردند که این جسد عبارت از جسد یك دختر جوان ومقبولی بود . مگر متخصصین موزیم وانکوور به این تشخیص اصلاً قناعت نداشتند . در اثر توصیه ومساعی (مادام ارتافون انجل بیرسه ورف) سرکردهٔ سوسایتی انتروپولوجی موزیم بالاخره درهمین اواخر جسد را تحت شعاع ایکس قرار دادند و با استفاده از آن بمطالعات عمیقتر واساسی شروع کردند

اشعه قوی اکس تحولات وارده در استخوان واشعه خفیف اکس وضعیت جلد را که بحیث چرم دباغی شده معلوم میشود نشان دادند . ذریعهٔ شعاع اکس وضعیت تهیگاه وخلقه لگن خاصره را معلوم کردند وفهمیدند که جسد متعلق بیك پسر بوده و جسد دختر نمیباشد . در بریتش موزیم لندن داکتر ...سی بسکیت تصاویر تهیه‌شده از شعاع اکس را مطالعه کرده ویقین حاصل کرد که جسد بقتل رسیده ونام اصلی آن هم (دیانا) نمیباشد . سنکیت نوشته روی بندیج سینه جسد را بدقت خوانده آن را ترجمه کرد و واضح ساخت که نام مقتول عبارت است از (پنچیتس) پسر (هیترس) و واقعاً پسرکی از خاندان های اشراف تعلق داشته وبواسطه یکی از رقبا بقتل رسیده است . مراسم تدفین در قرن ۳ میلادی اغلباً واقع شده .

درهمین روزهای اخیر بعد از کشف اطلاع فوق جسد مومیائی شده پنچیتس پسر رواق خارجی نمایشگاه فنون چینی درموزیم نقل داده شد ؛ راجع بهیچ جسد تمام لقلهامی را که مرتکب شده اند عبارت ازین است که نام اصلی را بر روی تابوت نوشته کرده ، وعلامت هویت را تبدیل دهند .

تحت‌البحری جدید شکاری درعمق بحر

نیروی دریایی انگلستان در روزهای اخیر نوامبر ۱۹۵۱ تحت‌البحری مودل نوی را بنام «کی ۱» به‌آب انداختند، این تحت‌البحری که درنوعیت خود خیلی جدید و مهم میباشد ۷۵۰ تن ظرفیت دارد ودرداخل آن تمام لوازم وضروریات اولیه‌را که برای تحت‌البحری ازجمله احتیاجات اولیه دانسته میشود آماده کرده اند. در حصه کمانی تحت‌البحری مذکور اطاق مخصوصی وجود دارد، ودربین آن بکس مخصوصی گذارده‌اند که کاشف صداها بوده وعمله تحت‌البحری از داشتن این آله نا گزیر دانسته میشوند. دراوقات

[illegible] تحت‌البحری جدید شکاری

جنگ تحت‌البحری مذکور میتواند که برای دوماه کامل در اعماق بحار توقف نماید ودرخلال این مدت اصلاً بروی آب برنمیاید، در دریا های ژرف این تحت‌البحری شکار خود را بسهولت انتظار برده وبعد ذریعهٔ تارپیدو های الیکترونیک آن هارا ازبین میبرد وازاقدامات حربی مانع میشود.

بزرگترین توپ های آتش

جنوب‌غرب اتازونی سرزمین راکت‌ها، بمب‌های اتومی‌ونعلبکی‌های‌طیار محسوب میشود ولی درین اواخر یعنی درهفته سوم ماه نوامبر ۱۹۵۱ یك خارقه عجیب ومحیر سیانسی را درفضا مورد آزمون قرار دادند که عبارت بود ازتوپ های آتشین سبز مانند. طوری‌که متذکر شدند نظیر این آله هارا قبلاً اصلاً مشاهده نکرده اند. اهالی جنوب غرب امریکا درخلال ۱۳ روز هشت عدد توپ بزرگ آتشین‌را درطبقات فضا معاینه کردند وخیلی متحیر شدند.

طبق گفتار (داکتر لنکولن لاپازا) رئیس موسسه میتیورتیکس در یونیورستی نیومکسیکو ازجمله تمام احجار سماوی که درخلال یکسال بالای یك ساحهٔ معین نمودار میشوند ایـــن توپ های آتشین آسمانی وضع استثنائی بخود داشتند و نمیتوان آن هارا بادیگران مقابله نمود . من نمیدانم دربارهٔ آنها چه بگویم ویاچه نظریه بدهم بهتر است کـــه از علمای موظف بهساختمان بمباتوم درباره توپهای آتشین معلومات خواســـت ونظریات متخصصین (نیوادا) را درین باره طالب گردید .

داکتر لاپاز میگوید احجار آسمانـــي در طبقات پست فضا بصورت تکر گئ حمله نمیآورند وبرعلاوه رنگ سبز هم در احجار آسمانی یك امر غیرعادی و خـــلاف معمول محسوب میشود . سنگهای آسمانی چون بزمین نزدیك میشو ند مانند طیارات جیت یك نوع صدا ازخود بیرون میسازند و حال آنکه اغلب مشاهدین ملاحظه کردند کـــه این توپ های عجیب آتشین کاملاً بیصدا بودند وبعضی از آنها چون بزمین اصابت کردند چنان بارقه وروشنی عجیبی از خود نشان دادنـــد کـــه تصور میرفت شب یکباره روز گردیده است و همینکه پارتی های تحقیق کننده نزدیك موضع اصابت رفتند تا بقایای این توپ های عجیب آتشین‌را ملاحظه کنند اثری از آنها یافت نتوانستند .

این موضوع همه افراد جنوب غرب اتازونی را سخت بخو د متوجه ساخته ودربارهٔ آن باترس ودهشت صحبت می نمایند .

دیگر موضوع نعلبکی های طیاره که ازکرات سماوی مریخ ویامشتری جدا میگردند آن‌همه اهمیت خودرا ازدست داده وبیش ازین مردم به این فکر نیستند که آنها مولود موجودات سماوی میباشند اینك کم‌کم ساحه گردش و ظهور توپ های آتشین توسعه پیدا کرده تاحدود نیوجرسی ونیویارك هم‌مردم توانستند کرات مذکورر‌ادرفضا ملاحظه نمایند.

رادار زیر آب

انجنیر ویتی امروس پلان اختراع آلهٔ را طرح نموده است که امواج فریکونسی بلندازآن بیرون میشود ودراثر اصابت این امواج بهاهداف ومراجعت مجددآن ووضعیت انعکاس صدا فاصله هدف را بخود معلوم میکنند . باایجاد این آله میخواهند موتور کشتی های غرق شده ، گیرهای ماهیگیری ودیگـــر ادوات وسامان مغروقه و مورد استفاده را ازآب بیرون کنند .

انجنیر روس چون آله جدید الاختراع خودرا روی کار آورد آن‌را بیك کشتی ماهیگیری نصب کرد وقدری‌دور ازساحل ایلاسکا بتجربه وامتحان پرداخت . این آله خیلی کامیاب ثابت شده ونتیجهٔ موفقانه داد .

درین اواخر چون درجهیل واشنگتن رادار خودرا زیرآب بکار انداخت وتجربهٔ خودرا بحضور علماء انجام داد بهت وحیرت آنهارا ازاین امرمهم موجب گردید. آله‌های مختلفهٔ بحری وادوات اکتشافی که‌تابحال مورد امتحان وعمل قرار داده میشدند هیچ کدام ازحیث صحت واهمیت به‌اندازهٔ این‌آله نرسیدند . رادار جدید زیـر آب را برای معلوم کردن نقب های بحری ، مواضع تحت‌البحری و دیگر دامهای زیر آب خیلی مهم ومؤثر دانستند .

ماشین جدید روس ۱۵۰ پوند وزن دارد و درآن کرستل نمك روشن انرژی برقیرا بصورت ضربان تبدیل میکنند (وحال آنکه قبلاً رادار اینطور نبوده وفـر یکونسی رادیورا بکار میبرد) نبض صدا بیك ستون ضیق توجه شده و ذریعه یـك ترا نسمیتر زیرآب بزاویه ۳۶۰ درجه نقل داده میشود . انعکاسات صدا از هـدف های زیر آب پس به‌ترانسمیتر آمده وبعد به‌یك پردهٔ شعاع کتود نشر و به‌حیث یك‌نقشهٔ روشن معلوم گردیده وذریعه آن فاصله وطرف جهاز تثبیت می‌یابد وهدف های متحرك را بحیث یك پرده عادی‌رادارنمودار میسازد . یك تیوب

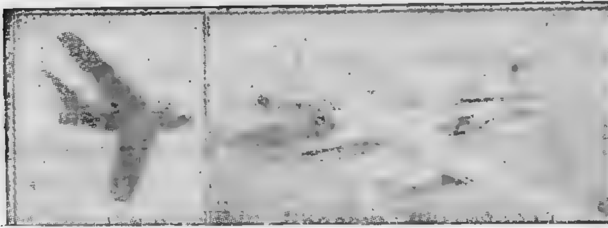

دیگـر شعاع کتود که‌فاصله را اندازه میگیرد برعلاوه آن‌خاصیت‌وموقعیت‌حقیقی هدف‌را نیز معلوم میکنند . در بازگشت انعکاس صدا به‌صدای قابل‌سمع‌تحول‌داده شده ویك‌اوبراتور باتجربه‌ذریعه‌لودسپیکر آن‌را بخوبی استماع کرده وبسهولت‌هدف را می‌شناسد. برای هرنوع علامت‌صدا آله ریکارد گیری اتوماتیکی نصب کرده‌اند وازروی بکار افتیدن این آله وتعـدیل آواز آن درلودسپیکرهدف‌راتعیین‌وتثبیت می‌نمایند . مخترع متیقن است که این آله جدیدالاختراعش تأثیربزرگ‌ومهمی‌درامور سوق‌الجیشی وارد میکنند ومراحل‌تکامل انجنیر وینی امروس بارادارزیر آب خودرا هنوز هم پیموده میرود . اودرموسسه حاصـلات الیکترونی (سیتل انتروکس کورپوریشن) بحیث انجنیر مهم کار کرده و درجنگ عمومی دوم دربین عساکـر برطانیه خدمات زیادی را انجام داده است .

طیارات جنگی

روسیه

منابع امریکائی چنین اطلاع دادند که درمورد طیارات جنگی روسیه معلومات ما ناقص است ولی باز هم تا جائیکه اطلاع حاصل شده ومتخصصین حربی اتازونی ، فرانس ، برطانیه ، سویتزرلیند وجرمنی بیان میکنند ونظریات آنها در کتاب طیارهٔ تمام دنیا ومجلهٔ عصر هوا بازی نشر شده طیارات جنگی وبمب افگن ذیل درروسیه موجودند .

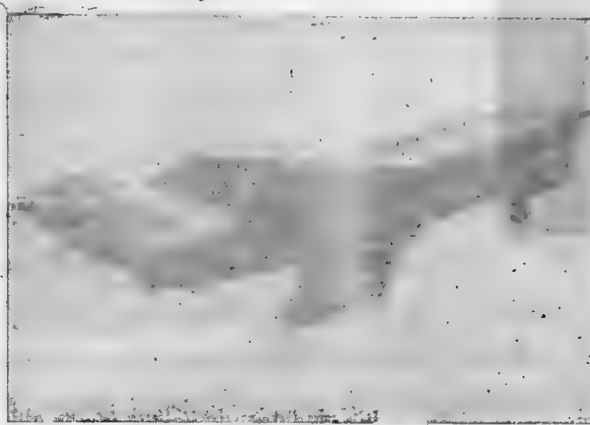

بمب افگن نوع ایلیوشن

طیارهٔ جنگی نوع یاکولیف

طیارهٔ جنگی نوع لاوچ گین

طیارهٔ جنگی نوع میکویان

طیارهٔ نوع یاکولیف نمبر ۹ : این طیاره یك ماشینه بوده فی‌ساعت ۴۴۲ میل پرواز داشته وارتفاع‌متوسط‌طیرانش به ۴۰۰۰۰فت میرسدوتابلندی ۳۶۰۰۰فت پروازمی کند ساحهٔ پروازش ۸۰۰ میل بوده واسلحه اش یك توپ هب فرنگ ۲۰ میلیمتری ودو ما شین گن ۱۲،۷ میلیمتری میباشد .

طیارهٔ نوع میکویان نمبر ۱۵ : طیارهٔ جنگی دارای یك ماشین جیت است سرعت رفتار آن فی ساعت ۶۸۰ میل بوده وبه ارتفاع ۷ الی ۸ هزار فت بصورت متوسط پرواز نموده وتا ۴۲۰۰۰ فت هم بلند رفته میتواند . ساحهٔ پرواز آن معلوم نیست سلاح آن عبارت است ازیك توپ ۳۲ میلیمتری ودوتوپ ۲۳ میلیمتری .

طیارهٔ نوع لاوچ کین نمبر ۱۷ : سرعت رفتار آن فی‌ساعت ۶۵۰، ۶۲۵ میل بوده بصورت متوسط درارتفاع ۶۶۰۰ فت طیران داشته وبه بلندی ۴۵۰۰۰ فت هم گاهی پروازمی نماید سلاح آن دوتوپ ۲۰ و۳۲ میلیمتری یا۳۷ میلیمتری میباشد . ساحهٔ پرواز آن ۲۰۰۰ میل بوده وبرای سرعت‌های فوق‌العاده درعقب‌خود ماشین راکت دارد ورادار طیارهٔ جنگی شبانه درحصهٔ بینی طیاره نصب است .

طیارهٔ نوع یاکولیف نمبر ۲۵ : این طیاره جدید ترین طیارهٔ جنگی قوای سرخ بوده وخصوصیات آن تاحال روشن نشده است . طیارهٔ موصوف به طرز طیارهٔ میکویان نمبر ۱۵ ولاوچ کین نمبر ۱۷ ساخته شده ودیگر جزئیات آن آشکار نگردیده است .

طیارهٔ نوع یاکولیف نمبر ۱۵ : این طیاره بقوهٔ راکت طیران می‌نماید وتا هنوز در مراحل تجربه قرار دارد . سرعت رفتار آن فی ساعت ۸۰۰ میل بوده وبه ارتفاع ۱۶۰۰۰ فت پرواز می‌نماید . اسلحهٔ آن‌معلوم نیست احتمال‌دارد که چهارتوپ درحدود بینی یاراکت خود داشته باشد .

طیارهٔ لاوچ کین‌نمبر ۱۵ : طیارهٔ جنگی شبانه‌است که‌دوماشین‌جیت‌وپیلوت وعامل رادار همدارد . سرعت‌رفتارآن‌تقریباً ۵۷۰ میل فی‌ساعت‌بوده‌واندازهٔ‌متوسط ارتفاع‌پرواز وحد انتهائی بلند پروازیش معلوم نیست . ساحهٔ پروازش تقریباً ۲۲۰۰ میل بوده واسلحهٔ آن عبارت است ازدوتوپ ۳۲ میلیمتری درحدود بینی طیاره ، ما شین گن ۱۲ میلیمتری این طیاره مقام مهمی داشته وطیارهٔ نمره اول جنگی روسیه محسوب میشود .

بمب افگن ها :

بوییف نمبر ۱۰ : درین طیاره ۳ نفر می‌نشینند و دوماشین جیت (نظیر طیارهٔ کانبیرای برطانوی) دارد . سرعت رفتارش فی ساعت ۵۳۰ میل بوده وساحهٔ پروازش

معلوم نیست . بمب‌ها را بوزن ۶۰۰۰ پوند باخود حمل می نماید. اسلحهٔ آن عبارت است ازدو توپ ۳۰ میلیمتری درحدود بینی طیاره ودو توپ ۲۰ میلیمتری دردم طیاره .

ایلیوشن نمبر ۲۶ : برای ۳ یا ۴ نفر درین طیاره موضع تهیه دیده شده و دوماشین جیت بمب افگن متوسط دارد ، سرعت رفتار آن فی ساعت ۶۰۰ میل و ساحهٔ پرواز آن تقریباً ۲۰۰۰ میل است . اندازه و وزن بمب آن معلوم نیست . بحریه قوائی سرخ

میتوانند که تارپیدو را ذریعهٔ آن حمل نماید . سلاح آن عبارت است ازدو توپ ۳۷ میلیمتری درحدود بینی ، دو توپ ۲۱ میلیمتری ، ماشین گن هادریك طرف ، پیش روی و حصهٔ دم .

توپولیف نمبر ٤ : عیناً کاپی بی نمبر ۲۹ اتازونی دانسته میشود . سرعت رفتار آن فی ساعت ٤۰۰ میل وساحهٔ پرواز آن از ٤۰۰۰ الی ۵۰۰۰ میل بوده ووزن بمب آن به ۱۰۰۰۰ پوند میرسد . سلاح آن چهار توپ از ۱۰ الی ۲۰ میلیمتری میباشد .

توپولیف نمره ۷ : این طیارهٔ روسیه گویا جوابیست برای طیارهٔ بی ۳۶ اتازونی ، دارای ٦ انجن بزرگتر بو پراپ بوده وفی ساعت ۶۰۰ میل پرواز کرده ساحهٔ طیران آن [illegible] میل دانسته میشود وبه ارتفاع [illegible] الی پنجاه هزار فت بلند میرود .

طیارات جدید عسکری

اخیراً طیارات بمب افگن جدید عسکری ازنوع بمب افگن بی ٤۷ در امریکا روی کار

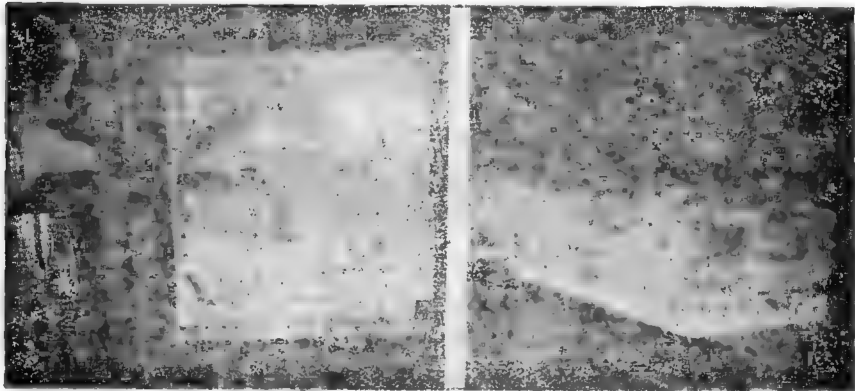
بمب افگن‌های جدید عسکری

آمده که دارای جیت طیارهٔ جنگی نوع سابر میباشد . ادوات وسامان دقیقهٔ الیکترونی هم در بین آن نصب کرده‌اند در این فوتو بمب افگن‌های جدید عسکری راملاحظه می نمائید .

۲۲۲٤

جدید ترین تحقیقات طبی برای مجادله بامرض

مکتشفین ومبدعین طبی در فاکولتهٔ طبی هرسمت واقع لندن شب وروز مصروف کاوشها و تتبعات سابنسی میباشند . دکتورهای مصر ، عراق ، هند ، ایران وامریکای جنوبی دربن موسسه جدید ترین آلات مجادله بامرض را مورد آزمون وتجربه قرار میدهند طوری که ملاحظه می نمائید درعکس چپ دریك قفسهٔ پوش دار که ازآن بخار منصاعد است یکی ازآزمایش کنندگان دست های خود را روی عناصر خطرناك

ظرف شفاف برای امتحان ویتامین   قفسه پوش دار جهت امتحان بخارها

رادیو اکتیف میگذارد وبه آن صدمه واذیتی هم نمیرسد درحال آنکه درعکس دست راست دکتوری دربین یك ظرف آب شفاف اندازه ومقدار وبا مسمی ب ۱۲ ویتامینی که برای تشکیل خون مهم واساسی است [illegible] ده دوماغ وانساج جسد انسان وجود دارد .

نمایش موتور بوت ها

درنمایشگاه سالانه موتوربوت ها درنیویارك بتعداد ۲۲۲ عدد موتور بوت وهزارها نوع ادوات جدیدهٔ مخصوص قایق ها وغیره مورد امتحان ونمایش قرار داده شد . دربن نمایش کوچکترین قایق که صدف بحری نامیده میشود و۸ فت طول دارد وبقیمت ۳۵ دالر دستگیری میکرد باقایق ها وبوت های بزرگ به طول ۴۸ فت و قیمت ۷۶۰۰۰

دالر طرف توجه قرار گرفتند . این موتور بوت را دوانجن دیزل بقوهٔ ۲۰۰ اسپ فی ساعت ۲۰ الی ۳۲ میل پیش میبرد .

موتور بوت ویلرس بقوهٔ ۲۰۰ اسپ قایق های جدید کوچك

درارتفاع ۷۷۰۰۰ فت

صبح ۱۵ ـ اگست ۱۹۵۱ ویلیم بارتون برجمین که درکمپنی دوگلاس ایرکرافت بحیث پیلوت باتجربه درپرواز های امتحانی کار میکند در طیارهٔ نوع بی ۲۹ نشسته وبمو موضع (موروك درای لیك) کلفورنیا از میدان هوائی ایدورد برهوا شد در زیر سینه این طیارهٔ بمب افگن راکت دوگلاس که مانند شهر سفید بودم و بنام دوگلاس سکای راکت معروف وچهار موتور راکت داشت آویزان بود . چون پیلوت طیاره به اسم جارج ژینسن طیاره را به ارتفاع ۲۰۰۰۰ فت بلند برد عملهٔ مذکور تانك های طیارهٔ راکت را که چهل و پنج گیلن مایع آکسیجن باخود داشتند بکار انداختند وچون به ارتفاع ۲۵۰۰۰ فت صعود نمودند سه نفر بخدن قوی برجمین را ذریعهٔ گیر ارتفاع قوی دربدنه سکای راکت داخل کردند . در ارتفاع ۳۵۰۰۰ فت پیلوت ژینسن غلامت به کار افتیدن راکت را لو روی اعداد ۱ ، ۲ ، ۳ ، ۴ ، ۵ ابلاغ کرد و راکت مذکور ازطیاره خطا داده شد وطیارهٔ بمب افگن بی ۲۹ جانب چپ را گرفت وآنطرف دور خورد . برجمین اگرچه دستکش بدست نداشت باز هم بادست عریان بسرعت کامل چهار سوچ را تحت اختیار خود قرار داد ، هرسوچ یك اطاق راکت را آتش میداد وبحرکت می‌آورد . برجمین میگوید هرسوچ را که بکار می انداختم یك نوع صدای مخصوصی از راکت می‌شنیدم . ازدم راکت یك خط واثر بخار سفید وغلیظ نمودار میشد .

ده ثانیه بعد ازخطا دادن راکت ازطیاره برجمین احساس کرد که ازسرعت صدا بیشتر حرکت دارد . همین که برجمین ملاحظه کرد که بدنهٔ راکت زاویه ۵۰ درجه‌راپیش گرفته فوراً آلهٔ ارتفاع سنج وآلهٔ تعین سرعت رفتار را ملاحظه کرد ومیزان حرارت داخل راکت را باندازهٔ فشار از نظر گزرانید . فهمید که سرعت رفتارش از ۱۰۰۰ میل فی ساعت بیشتر بوده ویك تن ماده سوخت دریك دقیقه محترق می گردد . تدریجاً راکت مذکور ریکارد های ارتفاعات بلند را شکستانده میرفت مثلاً از ارتفاع ۵۹۴٤٦ فت که ریکارد طیارهٔ جیت است گذشت وبعدها ارتفاع ۷۲۳۹۵ فت که با لون کپتان اوروِل ریکارد قایم کرده بود رسید وریکارد اورا فسخ کرد . بالاخره راکت مذکور از ۷۹۴۷۰ فت که تقریباً ۱۵ میل ازتفاع شود هم بلندتر رفت . تابحال بهاین ارتفاع نوع بشر نرسیده است سرعتش هم ازهزار میل فی ساعت بیشتر بود . برجمین برای لحظهٔ به اطراف خود نظر افکند آسمان بنظر او تاریك نیلگون آمد ولی به‌آنقدر تاریك که قبلاً اعلان کرده بودند . ارغواني هم نبود . رنگ نیلگون آسمان زیبا معلوم میشد .

پیلوت برجمین

بعد به‌فرود آمدن شروع کرد دروهلهٔ اول این راکت سفید مانند یك سنگ آسمانی معلوم میشدسرعت فوق العادهٔ راکت تدریجاً کم شده میرفت با تغیر درجات از ٤۰ به ۳۰ سرعت هم تغیر می یافت تا آنکه بسرعت رفتار صوت رسید . وهنگامیکه بزمین نشست سرعتش فی ساعت ۱۸۰ میل بود . برجمین ازین امر تأسف نمود که چرا راکت را بلندتر و سریعتر پرواز نداد زیرا حسب بیاناتش میتوانست ازآنهم بالا تر برود . دوگلاس توقع دارد که راکت جدید بنام (اکس ۳) خودرا به‌ارتفاع ۲۰ میل فوق زمین برساند .

ریکارد پرواز

یك طیارهٔ امریکائي نوع آربی ٤۵ اس که ازنوع بمب افگن سبك بوده و دارای

چهار ماشین‌جیت میباشد و بصورت معمولی فی‌ساعت ۵۵۰ میل پروازدارد. در ۱۶ اکتوبر ۱۹۵۱ ازمیدان هوائی فورت ورت بطرف بارکسدیل که از همدیگر ۲۰۵ میل فاصله دارد پرواز نمود واین فاصله را در ۱۳ دقیقه و پنجاه ثانیه طی کرد. سرعت متوسط این طیاره فی ساعت ۸۸۶ میل بوده وطوری که گفتند این سرعت ازین نوع طیاره بی سابقه بوده و بحیث یک ریکارد جدید در دفتر معینهٔ آن ثبت گردید.

ماشین موج دماغ

ماشین موج دماغ که حسب اصطلاح علمی بنام (الیکتروانسیفالو گراف) یاد میشود حالا عمومیت پیدا کرده ودکتورها درموارد لازمه ازآن استفاده می‌نمایند، مخصوصاً درحالات حاد و شدید ضرورت به این آلهٔ جدید الاختراع جدی میشود. دونفر دکتور متخصص اعصاب شهر کلیولیند چنین اطلاع میدهند که این ماشین نسبت بهمه اقدامات وتشبثات دیگر فنی مفیدتر بوده ونقاط معینه‌نقص وخرابی را در اثر نشان دادن علامات مشخصه ونمونه های موج دماغ تثبیت می نماید. دکتور های مذکور چنین توصیه می نمایند که این ماشین را باید توسعه بخشند ومخصوصاً در مورد انجنیران راه ریل پیلوت های طیاره، درایورهای بس وامثال آنها این ماشین را باید بیشتر بکار برند.

راکت جدید بحری

اخیراً به‌نمونهٔ سلاح انتقامی نمبر۲ جرمنی که در ۱۹۴۶ روی‌کار آمده بود در امریکا راکت جدید بحری تهیه کرده اند راکت مذکور را جدیداً طرف امتحان قرار دادند این راکت به ارتفاع ۱۳۵ میل وبسرعت ۴۱۰۰ میل فی‌ساعت درنیو مکسیکو بکار انداخته‌شد درعکس پهلو راکت مذکور را در حال پرواز ملاحظه میکنید.

راکت جدید بحری

بکس حامل یخ وطعام

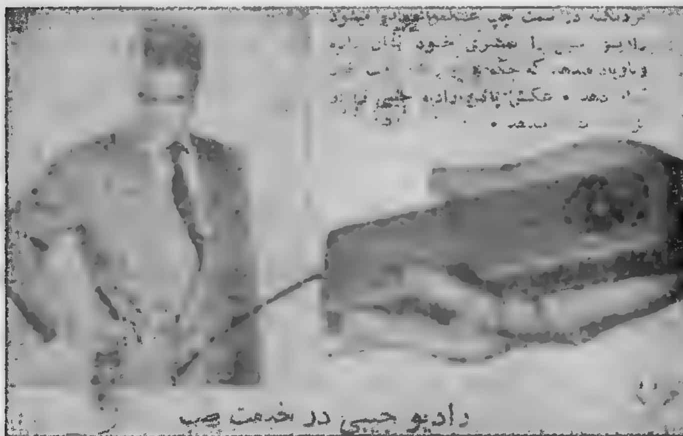

داکتر پیترشلومبوم متخصص آلهٔ کافی سازی تقیمکس باشندهٔ شهر نیویارك یك بکس قابل حمل یخ را که در ضیافت های نسبتاً کوچك خارج شهر ومیله‌ها از آن میتوانند استفاده کنند اختراع کرده است . این بکس ازدوطرف کاسه مانند فولاد بی لکه که هر کدام به اندازهٔ سه کوارت ظرفیت دارد مرکب میباشد . اطراف هریك ازاین کاسه‌هارا کارك پلاستیکی پوشانده است. یخ در بین ظرف بالائی گزارده میشود وفولاد سردی وبرودت را به کاسهٔ دیگر فولادی برای سرد کردن مواد غذائی نقل میدهد ومواد غذائی در اثر آن سرد میگردد .

بکس حامل یخ وطعام

رادیوی جیبی درخدمت طب

مجلهٔ صدای امریکا می نویسد برای احضار طبیب خانگی درمواقع جدی ومهم بعضاً خانواده های امریکا بمشکلات مواجه میشدند زیرا طبیب ممکن درمنزل خودنبوده وازاواطلاع پیدا نمی توانستند وحالت مریض ابتر میگردید اخیراً در شهر نیویارك مؤسسهٔ بنام

رادیو جیبی در خدمت طب

رادیوی جیبی

طریق گزاردن رادیو جیبی در جیب

« احضار بوسیلهٔ هوا » ذریعهٔ روی کار آوردن رادیو های کوچك جیبی طبیب خانوادگی خودرا اگر بفاصله چهل میلی شهر نیویارك هم باشد احضار می نمایند . مؤسسهٔ مذکور بهریك از مشتریان خود یك دستگاه رادیو جیبی که وزنش ۱۶۵ گرام است میدهد . این رادیو همیشه در جیب مشتری میباشد و گاهگاهی آن را باز کرده و گوش میدهد همینکه شمارهٔ خود را شنید فوراً بمرکز موسسه تیلفونی میدهد وتیلفون بسرعت اسم و آدرس بیمار را باو خبر داده و طبیب فوراً بسراغ مریض میرود. دستگاه گیرنده درهر دقیقه ۶۰ شماره رامیگیردوموسسه احضار وقتی طبیبی را احضار میکند در مدت

ذریعهٔ فشاردکمه و گزاردن آن درگوش شمارهٔ خود را معلوم میکنند

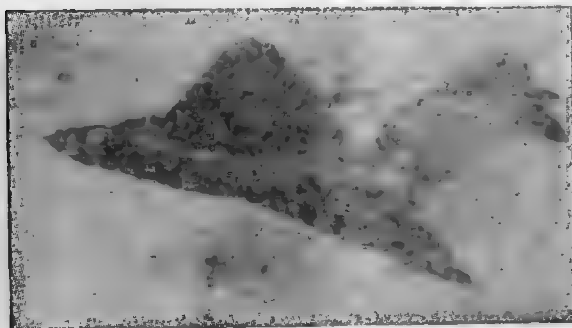
تیلفون مشترك بمرکز موسسهاحضار

یکساعت بصورت متناوب شصت مرتبه نام اورا در رادیو تکرار میکند و همینکه طبیب احضار شد فوراً مرکز فرستنده نام او را حذف میکند . طرز احضار طبیب از طرف بیمار این است که فوراً نام طبیب را بمرکز موسسه تیلفون کرده واز موسسه خواهش میکنند که طبیب را اطلاع بدهند وموسسه هم بطریق فوق شماره طبیب مورد ضرورت را تکراراً نشر میکند تااورا بیابد . اکنون اطباء امریکا به این ذریعه خوبتر و زودتر خودرا بـه سروقت مریض میرسانند . مخترع این دستگاه شرمن نام دارد ، اکنون برعلاوه اطباء ، مهندسین، مخبرین جرائد وغیره بهمؤسسهٔ رادیوی جیبی مشترك گردیده اند .

حالا اطباء بازن واطفال خود بفراغت بال برای تفریح وهوا خوری از منزل بیرون میروند ودیگر احتیاج حس نمی کنند تا پای تیلفون بنشینند زیرا بوسیلهٔ هوا در هرجائیکه باشند از احضار خود اطلاع می یابند .

مثلث طیار

درهفتهٔ سوم ماه جنوری ۱۹۵۲ برای اولین مرتبه اهالی برطانیه طیارهٔ جدیدی را در فضا مشاهده کردند که بنام جی ۱۰ نمره یاد میشود . اینطیارهٔ جدید قوای فضائی شاهی را پیش قدم عصر جدیدی میدانند وآن را بنام طیارات دلتا یاد میکنند . اگر چه ازنظریه رویکار آوردن طیارات مذکور که به اصطلاح (دلتا ونگ) یاد میشود چندسال میگذرد و لی موفقیت متخصصین بمرحله عمل وقطعیت نرسیدهبود . باری برای اولین مرتبه در ۱۹۴۸ دلتا ونگ را مورد آزمون قرار دادند و معلوم کردند که هنوز دربال ، بدنه ، تانك تیل و دیگر حصص طیاره باید اصلاحات لازمه بعمل آ ورده شود لازم دانستند تا یك پیلوت اتو ماتیکی الکترونیك برای حفظ تعادل و موازنه طیاره در آن نصب نمایند ولی بازهم برای مثلث طیار نوع جی ۱۰ ام نمبر ۵ یك دم کوچك دلتا مانند که از شاهپر طیار بلندتر است تهیه دیدند . این بمب افگن جیت داز قردا بادقت و صراحت کامل توانائی را ذریعه رادار شمردن و وقت بلند شدن طیارات

مثلث طیار

مدافع را در ارتفاعات لازمه بخوبی کامل کشف میکند . این طیاره فی ساعت بیشتر از ۱۰۰۰ میل پرواز داشته و دو ماشین جیت آن فوق العاده قوی و مستحکم میباشد .

جیپ زیر آب

اخیراً جیپ های ویلی جدیدی تهیه کردهٔ اند کهدرزیر آب رفتار کرده و کوشش دارند تا تعداد این نوع جیپ را بیشتر سازند . جیپ مذکور تیوب هائی دارد که درزیر آب بخوبی حرکت میتواند . سیت های آن نرم وپلاستیکی بوده وسپرنگ های آهنی

اصلاح کامل یافته وانجن آن ۷۲ قوه اسپ دارد ـ بدنه این جیپ از جیپ‌های معمولـــی پنج انچ دراز ودو انچ عریضتر میباشد .

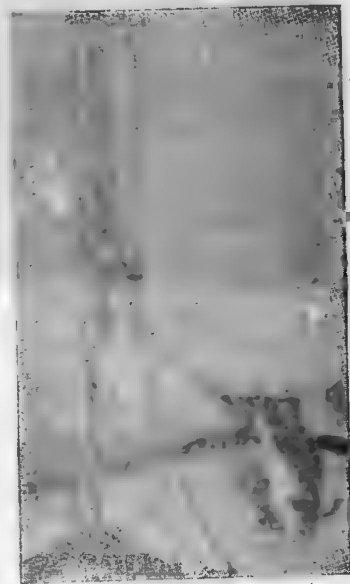

جیپ زیر آب

میتر برای سنجش معیار تشنگی

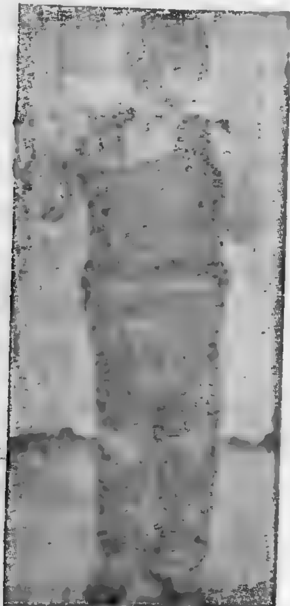
برای اینکه معیار حقیقی تشنگی را بخود معلوم نمایند متخصصین و علماء از مدتهای مدیدی باین‌طرف مصروف تحقیقات ومطالعات بود وآرزو داشتند آلهٔ روی کار آورده شود تا به این مطلوب مهم بخوبی بتوانند موفقیت حاصل کنند . آنها میخواستند نه تنها مقدار آبی راکه حیوانات ضرورت دارند تعین کنند بلکـــه وقت صحیح خواهش وسرعت نوشیدن آن را هم تثبیت نمایند .

درماه اکتوبر ۱۹۵۰ درامریکا چنین اعلان شد که دو نفر متخصص روحیات بنام‌ز ، هری هل وایلیوت ستیلر دریونیورستی جان هاپکنس آلهٔ جدیدی اختراع کرده اند که توسط آن پرابلم تشنگی انسان و گرسنگی آن رابخوبی حل میتوانند این آله عبارت است از میتر الکترونك مشروب سنج این میتر هر مرتبه که یك حیوان زبان خودرا به‌آن می زند وآب می‌نوشد مقدار آب مشروب را تعیین می نمایند . میتر مشروب

آلهٔ جدید مشروب سنج

سنج ساده ، کم مصرف وخیلی دقیق میباشد . مثلا هر دفعه که یك موش زبان خود را به مایع آن میزند یك جریان الکترونك مکمل تو لید میکند این جریان قلم های مخصوص را که بنام (کیمو گراف) یاد میشود بحرکت مـی آرد و هرحرکت زبان در صفحه مخصوص گراف یك علامت را نقش می نماید بعد علما تعداد علامات را شمار کرده ازروی آن اندازه تشنگی وسرعت شرب آب را میدانند . متخصصین هاپکنس میگو یند یك موش دریك ثانیه از شش الی هفت مرتبه زبان خود را درآب میزند . درظرف ۲۴ ساعت آن ها تقریبا بیست دقیقه را برای صرف آب میگذرانند . اگر به آب شکر ممزوج کرده باشند موش ها مقدار زیاد آب را صرف میکنند و اگردرآب ویتامین ها را بیامیزند کمتر صرف می نمایند .

لباس جدید ضد گلوله

لباس جدید عسکری که گلوله در آن کار میکند

اخیراً برای عساکر از نیلون و پلاستیك لباس جدیدی تهیه کرده اند کـه آنها را درمقابل خمپاره ها حفظ کرده و تاثیری به آنها رسانده نمیتواند.خود پلاستیکی آنها از خود فولادی بهتر ومرجحتر دانسته میشود . این لباس را (بولیت پروف) مینامند .

موترهای جدید بیوك

اخیراً درامریکا بیوك جدید نوع اکس پی نمبر ۳۰۰ را مورد امتحان قرارداده انجن این بیوك باندازه ۳۰۰ اسپ قوه داشته وفی ساعت ۱۵۰ میل راه را طی میکند بدنه بیوك مذکور از الومنیم ساخته شده است .

بیوك جدید فـی ساعت ۱۵۰ میل رفتار دارد

نموده دربارهٔ تأسیس سرویس های هوائی بصورت مشترک ومختلط اقدامات بعمل آید .

۱۳) امسال بهاثر ابراز فعالیت وجدیت شعبات مربوطهٔ ریاست تجارتی وریاست فیصله منازعات تجارتی حتی‌الامکان قسمت زیادی از مناقشات و منازعات تجارتی نیز طلب (که فی‌ما بین موسسات وتجار انفرادی درامور تجارت شان رخ داده بود) به فیصله های معقول ومطلوبی منتهی گردیده است .

۱٤) هکذا امسال ریاست تجارتی وزارت اقتصاد ملی برای فراهم آوردن تسهیلات ممکنه دربرابر مشکلاتی که من‌حیث بوجودآمدن قانون کنترول اسعار درهند بهاموال لایسنسی تجار افغانی وارد گردیده بود داخل اقدامات لازمه شده ودرنتیجه این اقدامات تااندازهٔ تسهیلات فراهم شده است .

۱۵) در سال ۱۳۳۰ ریاست تجارتی بطور عموم در باره رفع مشکلات ومعضلاتیکه وقتا فوقتا ازطرف حکومت پاکستان دربرابر مسائل تجارت خارجی افغانستان ومخصوصاً معاملات ترانزیت بظهور رسیده بهسلسله وزارت امور خارجه به اقدامات لازمه پرداخته وتاجائیکه ممکن بود برفع برخی از مشکلات موفق شده است درحالیکه هنوز هم مشکلات‌زیادی بنابرعدم همکاری حکومت پاکستان در راهٔ تجارت ترانزیت افغانستان بهحال سابق باقی می باشد .

۱٦) هکذاریاست تجارتی درباره‌وصول یك‌مبلغ گزافیکه قبل ازتقسیم هندوستان ازدرك محصول واپسی شکر ، تایر وغیره نزد حکومت هند برطانوی باقی مانده بود اقدامات جدی نموده بالاخر بهاثر مراجعات مکرر ولاینقطع و هم چنان ارائهٔ اسناد ودلائل مثبتهٔ تجارتی اقدامات مذکور را بهنتیجهٔ رسانیده است .

۱۷) برای‌اینکه بنیه‌مالی کشور تقویه‌شده وحتی‌الامکان برعواید دولتی افزایش بعمل آید ودولت بتواند مصارف ضروریه مملکت را تااندازهٔ از مدارك تجارتی تکافو نماید انحصار وامتیاز فروش موترها از شرکت‌انحصار موتر اخذ وبریاست انحصارات دولتی سپرده شده وهم‌چنان امتیاز فروش‌قند ، شکر ودخانیات ، روده ، پطرول ونصوار بهریاست مذکور تفویض شده است .

اخیراً بغرض انتظام‌وانکشاف‌امور ترانسپورت درمملکت بین‌موسسه افغانی بانك‌ملی وشنکر کمپنی المانی راجع‌به تشکیل یك شرکت حمل ونقل مشترك اقداماتی بعمل آمده است تاامور ترانسپورت درداخل مملکت اصلاح وانکشاف یابد البته درصورتیکه چنین یك شرکتی تشکیل میشود امور حمل ونقل مخصوصا انتقال مال التجاره صادراتی

وواردات کشور تحت نظام ودسیلین مطلوبی آمده وازلحاظ کرائیه وغیره نیز تسهیلاتی مهیا خواهد شد .

۱۸-برای اینکه درامور سرویس‌های‌شهری وسرویس‌های‌اطرافی وهمچنین کلیه امور ترانسپورتی مملکت بهبودی فراهم‌شده وانتظامی بوجودآید معاونت‌های زیادی به‌ریاست شرکت سرویس کابل ریاست نقلیات دولتی ودیگر موسسات(ازقبیل خواستن دستگاهای ترمیم موتر ودستگاهای ترمیم تیروتیوپ وفرمایش موترهای جدید سرویس شهری وامثال آن) داده شده وهمچنان برای اینکه ازلحاظ موقعیت جغرافیائی وکوهستانی بودن‌مملکت مطالعاتی درخصوص ساختمان های موترهائیکه درافغانستان کارمیکنند بعمل‌آید به‌کمپنی های موترسازی امریکاء وغیره مراجعه شده وکتلاك های کمپنی‌های موتر انگلیسی وامریکائی وایتالیائی وغیره خواسته شده که‌بالاخردراثر مراجعات شعبات مربوطهٔ ریاست تجارتی (آقای جان بل) نماینده کمپنی انترنشنل بکابل‌آمده ومطالعاتی در این باره نمود وفیصله‌شد تابعد ازاین بعضی ازفرمایشات افغانستان ازموترهای مدل انتر نشنل قوی صادر گردد تاآن نوع موترها دراینجا کارکنند که ازلحاظ ساختمان ماشین و غیره مقاومت زیاد داشته باشد .

۱۹-علاوه‌براینکه امسال‌شعبات مربوطه ریاست تجارتی همکاری ومعاونت های‌اخلاقی واداری در امور سرویس های شهری باموسسات مربوطه نموده اند برای فراهم شدن تسهیلات بیشتر تشکیل یك ریاست سرویس دیگری رانیز بنام شرکت (دمیوند سرویس) منظور واساس‌نامه آنرا ترتیب وبه‌شرکت مذکور سپرده اند .

۲۰ هکذا برای اینکه ازیك‌طرف درامور ترانسپورت مال التجاره وغیره‌تسهیلاتی فراهم گردد واز جانب دیگر بازار سیاه پطرول که‌باعث بلند رفتن کرایهٔ حمل ونقل میشود تا اندازه رفع گردد پیشنهاد دادن پطرول را بصورت کوپان به موتر داران انفرادی بار بردار نیز به‌مقامات مربوطه تقدیم نموده است انتظار میرود به‌سال ۱۳۳۱ درصورت مساعد شدن نوریدات پطرول به‌موترهای‌لاری‌نیز پطرول‌داده شود.

۲۱ همچنان برای اینکه درامور ترانسپورت ولایت قندهار نیز انتظام و بهبودی رخ داده باعث فراهم آوردی تسهیلات حمل ونقل مال التجاره وغیره گردد پروژه‌تاسیس یك اتحادیه حمل‌ونقل درقندهار روی‌دست گرفته‌شده اساس‌نامهٔ آن‌ترتیب وبرای‌طی مراحل اصول بمقامات مربوطه سپرده شده است .

۲۲ درخلال سال جاری بنابر درخواست ومطالبهٔ عده ازشرکا وپیشنهاد شرکت های آتی شرکت امید هرات وشرکت ریاست هرات وشرکت رخت اند خوی شرکت صادراتی

میوه کابل وشرکت انحصار موتر لغو وتصفیهٔ معاملات سابق شرکت‌های مذکورروی‌دست گرفته شده .

۲۳ درسال ۱۳۳۰ برای اینکه معلوماتی درامور نمایش های صناعتی د ست داده وپیش ازپیش در این زمینه مطالعاتی بعمل آید درباره بعضی ازاین نمایش گاه معلوماتی گرد آورده شده وضمناً بنابر درخواست حکومت هند زمینهٔ شمول افغانستان در نمایش گاه صناعتی بین‌المللی بمبئی ازطرف‌ریاست تجارتی وصناعتی وزارت اقتصادملی مساعد گردیده وذریعه اطاق تجارت درنمایش‌گاه مذکور شمولیت بعمل آمده است .

۲٤ درسال ۱۳۳۰ شعبات مربوطه ریاست تجارتی بغرض فراهم‌شدن همکاری مزید درامور امداد تخنیکی ملل متحده بافغانستان من‌حیث بوجودآمدن وسائل ارتباطی هیئت باموسسات ودوائر مربوطه ، جلب ودعوت متخصصین تخنیکی ودیگر تسهیلات امور اداری باهیئت مذکور کماکان در تماس بوده وتاماه قوس سال ۱۳۳۰ ادارهٔ جداگانه تحت ریاست ښاغلی سیدقاسمخان رشتیاء بغرض معاونت وهمکاری باهیئت مذکور تشکیل شده) وکلیهٔ امور مربوطه هیئت یونو را ریاست تجارتی انجام داده است .

۲۵ـ برای اینکه بیلانس حقیقی تجارت مملکت ازرهگذر اسعار خارجی حسب مطلوب تثبیت وتدقیق شده ومعاملات تجارتی افغانستان باسعار خارجه فهمیده شده بتواند وضمناً درترتیب وتنظیم احصائیه های تجارت خارجی مملکت سهولت مزیدی فراهم گردد امسال ترتیب احصائیه گمرکات وغیره را علی الرغم سابق که کلیهٔ اسعار خارجی مثل دالر کلدار پوند وغیره بافغانی تسعیر شده وبدفاتر احصائیه وی معامله میگردید به اسعار خارجی ودفاتر قید وبه تمام گمرکات وشعبات مربوطه سفارش شده است تابعد ازاین علاوه براینکه عواید تجارتی و اقتصادی مملکت رابه پول مروجه مملکت قیددفاتر احصائیه مینمایند باسعارخارجه نیز قیدکنند هکذا اصلاحات دیگری نیز درامور احصائیه ازلحاظ تفریق ممالك واظهارنامهٔ نرخ نامه های از(اموال صادراتی) در دفاتر احصائیه بوجود آمده .

۲۶ هکذا برای اینکه سیر سعودی ونزول قیمت خرید وفروش مال التجاره‌صادراتی ووارداتی افغانستان دربازارهای داخل وخارج مورد تثبیت قرار داده شود ترتیب وتهیه قیمت‌های وسطی اموال مذکور درکلیه بازار های داخلی وخارجی روی‌دست گرفته شده وشعبات احصائیه وی ریاست تجارتی درنظر دارد که در این باره بیش ازپیش ابراز مساعی نمایند ،

۲۷ـ اقدام دیگری که به کمك شعبات احصائیه ریاست تجارتی روی دست گرفته شده

مسئله تثبیت هزینهٔ زنده گانی ومواد اولیه حیاتی (ازقبیل خو راکه پو شاکه ، کرایهٔ منزل، تنویر وتسخین می باشد که ازسال ۱۳۲۷ تا ۱۳۳۰ تثبیت گردیده .

۲۸-امسال برای اینکه کامیابی درمورد کنترول برخی ازمواد وارداتی دربازارها وهمچنان موضوع تجدید واردات دست دهد شعبه بازار های داخلی ریاست تجارتی تقویه شده ازیك طرف لست قیمت اجناس روی بازار رابه کمك دکانداران واعضای اطاق تجارت تثبیت نموده واز جانب دیگر اقدامات جدی تری نسبت به تحدید وتحریم تورید اشیای ممنوع الورود بعمل آمده وراجع به جلوگیری ازعرضهٔ اشیای موعد استهلاك وفروش آن مطابق لست معینه بسررسیده بود اقدام شده است .

۲۹ درسال ۱۳۳۰ راجع به تهیه وکنترول کلوش که یکی ازاشیاء طرف ضرورت اکثر ازاهالی مملکت میباشد ودر موسم سرماء بیم احتکار گران فروشی و غیره آن موجود است اقدام شده تااینکه عرضه آن در بازارها بیشتر ساخته شده است باین صورت که ازیك طرف تنظیم تورید کافی آن بعمل آمده وازجانب دیگر فروش و عرضه آن دربازار ها تحت کنترول گرفته شده است .

۳۰ امسال ریاست تجارتی وزارت اقتصادملی بکمك شعبات نشراتی و اطلاعاتی خود يك سلسله معلومات عکس ها وغیره راکه معرف وضع اقتصادی تجارتی وصناعتی مملکت بود بنماینده گان افغانی در خارج (وهمچنان بنابر مطالبه وتقاضای شعبات نشراتی مملکت به آنها) فرستاده وسعی کرده است حتی الامکان افغانستان را از نقطه نظر وضع اقتصادی تجارتی صناعتی وبه ممالکی که بدانستن آن ابراز علاقه نموده اند معرفی نماید

ریاست اداری و گمرکات :

ریاست اداری و گمرکات وزارت اقتصاد ملی که وظیفه آن ازلحاظ شقوق اداری تنظیم وتنسیق امور اداره ترتیب سجل وسوانح مامورین ترفیع و تقاعد مامورین فراهم نمودن وسائل پیشرفت کارهای اداری درشقوق گمرکی فراهم نمودن تسهیلات گمرکی رفع مشکلات وارده گمرکی تعین تطبیق نرخهای مستقل دراموال محصول، وضع پروژه های گمرکی ،مطالعات در اطراف مسائل گمرکی بین المللی ، مراقبت از بندر های گریزی وجلوگیری از امور قاچاق وغیره میباشد در حالیکه درخلال سال ۱۳۳۰ معمولاً درانجام وظائف محوله پرداخته درشق اداری و گمرکی به اقدامات ذیل متثبث شده است :

الف شق گمرکی

۱-اخیراً ریاست گمرکات وزارت اقتصادملی برای اینکه حتی الامکان درشق صادرات

وتوریـد امور صادراتی کشور عوامل ووسائل بوجود آمده تجار صادر کننده مملکت بتوانند بافراهم شدن تسهیلات لازمه، بیش‌ازبیش به‌توسعهٔ وتقویهٔ مواد صادراتی مملکت بپردازند به سلسله فراهم نمودن وسائل محصول صندیـق وبارجامه های مال التجارهٔ صادراتی راکه قبل برین ازتجار صادرکننده اخذ میشد بکلی‌معاف قرار داده است .

۲ـ همچنان برای اینکه ریاست گمرکات وزارت اقتصاد ملی در امور سرسبزی مملکت بالنوبه سهمی داشته‌باشد پیشنهاد معافی محصول گمرکی پرزه‌جات فالتوی آسیاها برقی وغیره رابه مقامات صلاحیت‌دار تقدیم ومنظوری معاوی آنرا گرفته‌تاازاین رهگذر سهولتی درامور آب یاری وغیره فراهم شود .

۳ـهکذا برای‌اینکه تسهیلاتی درامور تجارت داخلی وارسال ومرسول اموال تجارتی (ازیك منطقه به‌منطقه دیگر) پدید آمده ودر این باره اقدامات مؤثر و مفیدی مرعی گردد وتجارداخلی بتوانند اموال ارسالی خود را درداخل مملکت به‌کمال سهولت ازیك جا بجای دیگر انتقال داده ازآن منتفع گردند قیود ضمانتیکه قبلاً در برابر این گونه اموال موجود بود بکلی رفع وبالعکس به‌گمرکات مملکت سفارش شده است تابه محض ملاحظهٔ جوازنامهٔ تجارتی وصنعتی این‌نوع تجار سند ارسال اموال ایشان داده شود .

٤ـدرسلسلهٔ مطالعات وترتیب لوائح ومقررات گمرکی امسال کمسیون مطالعاتی ریاست گمرکهای وزارت اقتصاد ملی در اطراف تعرفه های موجوده گمرکی وترتیب قانون جدید گمرکی وقاچاق مطالعاتی نموده ودرباره مواد متذکره پروژه های ترتیب وآنرا تحت غور ومداقهٔ قرار داده اند .

٥ـ بهمین صورت کمسیون مذکور امسال پروژه لائحه حمالی گمرکی را به غرض تنظیم وتنسیق امور حمالی ترتیب وجهت منظوری به‌مقامات صالحه تقدیم نموده .

٦ـ برای اینکه تسهیلاتی برای سیاحین مستخدمین و مامورین دپلوماسی ممالك خارجه حین عودت شان به اوطاق شان منحیث بردن بعضی مواد پیداوار وصنائع افغانستان بحیث تحفه وتعرف فراهم شده و از این لحاظ دچار زحمت وتکلیف نه‌شوند امسال ازطرف ریاست گمرکهای وزارت اقتصاد ملی مقرراتی مبنی برجواز صدور این‌نوع اموال‌ترتیب وبه‌صورت لائحهٔ (جواز صدور) جهت ملاحظه ومنظوری به‌مقامات صالحه تقدیم شده‌است.

۷ امسال برای اینکه در تقویهٔ بنیهٔ مالی مملکت حتی‌الامکان از راه گمرکی کمکی بادولت شده وگمرکهای کشور نیز دراین مساعدت لابدی سهیم باشند درنرخ مستقل گمرکی سندی از اموال افزائش جزئی بعمل آمده ودر مقابل محصول صدور

بعضی ازاموال صادراتی یا بکلی معاف ویا دران تقلیلی منظور گردیده است .

درسلسلهٔ تقویه وانکشاف امور گمرکی منجمله گمرک تور غندی مربوط هرات که یکی از گمرکات سرحدی بوده و تمام مال‌التجارهٔ وارداتی و صادراتی سرحد مذکور درانجا متمرکز واجراآت امور گمرکی دراین محل بحیث گمرک مبداء صورت میگیرد وازین رو برقرار شدن نظم ونسق مطلوب گمرک مذکور متقاضی جدیت و فعالیت بیشتر وصلاحیت متزاید تری دیده میشد لهذا تسهیلات آن ازماموریت به مدیریت تقویه ویك مدیر باصلاحیت دران درنظر گرفته شده است .

۹ - بهمین صورت امسال ریاست گمرکها تشکیل گمرک اسلام قلعه مربوط ولایت هرات را که درخط سرحدافغانستان وایران واقع‌بوده وازلحاظ انکشاف مراودات تجارتی مملکتین کار آن نیز نسبت به سالهای قبل مضاعف گردیده است) از ماموریت به مدیریت تقویه نموده است .

۱۰ - ازانجائیکه خان‌آباد (مرکز تجارتی ولایت قطغن بوده وازین‌رو حجم کار درینجا زیاد ومعاملات تجارتـی درین نقطه بیش از بغلان صورت میگیرد وبنا بر دوری گمرک دربغلان‌تجار این سامان دچارزحمت وتکلیف‌بوده لهذا امسال ریاست گمرکهای وزارت اقتصادملی بغرض فراهم شدن تسهیلات ورفع تکالیف طبقه تجار ادارهٔ گمرک ولایت قطغن را ازبغلان به خان‌آباد انتقال داده بااین اقداء تسهیلات متوقعه را درامور تجارتی ولایت مذکور بارآورده است .

۱۱ - بهمین صورت ماموریت گمرك کج لاشف را که درنواحی سروبی قرارداشت بغرض فراهم شدن تسهیلات لازمه دراجرای امور گمرکی ماشین آلات صناعتی فابریکهٔ برق سروبی به سروبی انتقال داده وضمناً تشکیلات آنرا نیز از ماموریت ابتدائـی به ماموریت انتهائی تقویه نمودتاصلاحیت بیشتری درکار آن داده شده وازین رهگذر نیز تسهیلاتی درامور گمرکی کارخانهٔ برق سروبی ازلحاظ تورید ماشین آلات‌صناعتی وغیره میسر شود .

۱۲ - همچنان درسال ۱۳۳۰ ازطرف ریاست گمرکها ازلحاظ عموم راجع به‌مراکز گمرکی مرکز و ولایات من حیث موقعیت گمرکی ، تاثیرات بنادر گریزی وغیره مطالعاتی بعمل آمده ونظریات درین باره بصورت پیشنهادات ترتیب وبه مقامات مربوطه تقدیم شده است .

۱۳ - درخلال سال ۱۳۳۰ به کمك مامورین وکشاف های گ ریزی مربوط ریاست گمرکهای وزارت اقتصادملـی مراقبت جدی وموثر دربارهٔ امـور قاچاق بعمل آمـده

وباترتیباتیکه اتخاذ شده است حتی الامکان از تشبثات قاچاق بـ ران جلو گیری شده و اقدامات شان درهر محل به ناکامی مواجه گردیده است ، چنانچه ازجملهٔ اقدامانیکه به آن متشبث شده اند (۹۶) فقرهٔ آن ازطرف افـراد موظف کشف و مطابق لایحه مجوزه باعاملین آن عمل شده است .

۱۴ ـ به سلسلهٔ اقداماتیکه بغرض جلو گیری ازاعمال قاچاق وگریزی مرعی گردیده یکی انتقال گمرك مرکز حکومت کلان لهوگـر از دوبندی به پل علم میباشد زیرا این نقطه ازلحاظ راه قاچاق ومساعدت محلی درامر جلوگیری ازعمل قاچاق و گریزی عامل عمده ومهمی محسوب میشود .

ب ـ اینك برای مزید معلومات مطالعین گـرام صورت عوائد گمرکی سال ۱۳۳۰ مملکترا بامقایسه سال ۱۳۲۹ ذیلاً تقدیم مینمائیم : ـ

درعوائد گمرکی مملکت در سال ۱۳۳۰ نسبت بسال ۱۳۲۹ روی همرفته ۱۱ فیصد افزودی بعمل آمده است .

۱ ـ گمرك کابـل عایدات سال ۱۳۳۰ نسبت بسال ۱۳۲۹ (۵) فیصد کسر داشت که کسر مذکور نسبت به معطلی صدور پوست قرهقل بود .

۲ ـ گمرك هرات: درعایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرك مذکور (۸٤) فیصد تزئید است .

۳ ـ گمرك قندهار : در عایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرك مذکـور (۱۲) فیصد تزئید است .

٤ ـ گمرك مزارشریف : درعایدات سال ۱۳۳۰ نسبت بهسال ۱۳۲۹ گمرك مذکور (۱۰۰) فیصد تزئید است .

۵ ـ گمرك مشرقـی : درعایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرك مذکور (۷۳) فیصد تزئید است .

٦ ـ گمرك قطغن : در عایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرك مذکـور (٤۵) فیصد تزئید است .

۷ ـ گمرك فراه : در عایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرك مذکـور (۹) فیصد تزئید است .

۸ ـ گمرك میمنه : در عایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرك مذکـور (۷) فیصد تزئید است .

۹ ـ گمرك بدخشان : درعایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرك مذکور (۲۲) فیصد تزئید است .

۱۰ ـ گمرک غزنی : درعایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرک مذکور (۷) فیصد تزئید است .

۱۱ ـ گمرک جنوبی : درعایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرک مذکور (۱۸) فیصد کسر است .

۱۲ ـ گمرک اندخوی : درعایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرک مذکور (۲۵) فیصد تزئید است .

۱۳ ـ گمرک پروان : درعایدات سال ۱۳۳۰ نسبت به سال ۱۳۲۹ گمرک مذکور (۳۰) فیصد تزئید است .

ریاست اداری :

ریاست اداری وزارت اقتصادملی که معمولاً این سال را درانجام وظائف محولهٔ اداری سپری نموده است د رسلسلهٔ ترفیع ـ تبدیلی ومقرری های اداری به اقدامات ذیل پرداخته است .

ترفیعات سال ۱۳۳۰ :

ع ، ص ، عبدالغفورخان سراج رئیس اداری وگمرکات	برتبه دوم .
ص ، سیدکاظم خان مدیر ترانسپورت	برتبه چهارم .
ص ، غلام‌محمد خان مدیر شرکت ها	» »
ص ، سعدالدین خان بها مدیر بازار های داخلی	» »
ص ، سیدکاظم خان عضو مدیریت تدقیق ومطالعات	» پنجم

مقرری ها وتبدیلی ها :

الف مقرری ها درمرکز وزارت :

ج ، سید قاسم خان رشتیا به‌معاونی ریاست هیئت‌امدادتخنیکی یونو .

ع ، ص ، عبدالغفور خان سراج ـ بریاست اداری و گمرکات .

ع ، عبدالرشید خان به مدیریت عمومی گمرکات :

ع ، پاینده‌محمد خان به مدیریت عمومی اداری .

ع ، سیداحمدعلیشاه خان به مدیریت عمومی تدقیق ومطالعات .

درمربوطات :

ع ، ص ، محمدامین خان بوکالت تجاری پشاور .

ص ، عبدالله خان بوکالت تجاری پاره چنار .

ص ، محمدرسول خان آتشه اقتصادی سفارت کبرای دهلی .

ص ، گلباز خان آتشه اقتصادی سفارت کبرای کراچی .

ب ـ تبدیلی ها درمرکز وزارت :

ص ، محمداسمعیل خان به مدیریت صنائع ماشینی .

درمربوطات :

ع ، ص ، عبدالاحد خان بریاست گمرك قندهار .

ع ، علی احمد خان به مدیریت عمومی گمرك مزارشریف .

ع ، محمدحسن خان بریاست فیصله منازعات تجارتی .

ع ، غلام‌دستگیر خان به معاونی گمرك کابل .

ص ، محمدابراهیم خان به مدیریت گمرك دکه .

ریاست تفتیش :

ریاست تفتیش وزارت اقتصادملی که وظیفهٔ آن درتشکیلات اداری معمولاً مراقبت ازمجاری امور اداری تشبث و کنجکاوی درطرز امور محولهٔ شعبات مربوطه ، مراقبت وتفتیش مؤسسات تجارتی ، اقتصادی ـ صناعتی وطرز تطبیق و بکار بردن صلاحیت های اداری مامورین موظف وتهیه نمودن راپورهای تفتیش و دادن نظریات مبنی برمیتد های اداری وغیره میباشد وعندالّلزوم واقتضاء بهتفتیش وتحقیق درین موارد می‌پردازد امسال نیز درحالیکه به کلمهٔ این وظائف پرداخته ونظریات ومطالعات خودرا از نگاه کنجکاوی وتجسس بغرض اصلاح کار ورهنمونی درانجام وظائف محوله به شعبات مربوط سپرده است مقراتیکه در خلال سال ۱۳۳۰ ریاست تفتیش وزارت اقتصاد ملی را بخود مشغول ومنهمك گردانیده رویهمرفته به (۵۰) فقره میرسد که عبارت از تفتیش گمرکات مرکز وولایات متاقدهار مزارشریف ومشرقی ازلحاظ طرز اجراآت گمرکی تفتیش تحویلخانه های گمرك ، مشاهدهٔ دفاتر حسابی گمرکها ، تفتیش و مراقبت موسسات تجارتی ازلحاظ تصفیهٔ قضایای لائسنسی رخت‌سنوات گذشته‌وطرز ادارهٔ موسسات تفتیش وتحقیق دربارهٔ معاملات قراردادی مؤسسهٔ کوپراتیف مامورین باسائر مؤسسات ، مراقبت‌وتحقیق دراطراف اشتراك‌مامورین وزارت‌اقتصادملی بهخزانهٔ تقاعدمامورین، رسیدگی وتحقیق دراطراف اعانهٔ حمایت اطفال ازمهر قبولــی ومعاونت ادارات گمرکی مملکت وامثال آن میباشد که بالعموم جنبهٔ اداری داشته وبنابرضیق صفحات ازتفصیل وتشریح مفصل آن خود داری شد . درختم این گزارش باید تکرار نمود که امسال وزارت اقتصادملی طوریکه در مقدمهٔ این راپور مختصر تذکر داده شد قسمت زیاد وقت خودرا به همکاری شعبات مربوطه مصروف تهیه وترتیب برخی ازپلانهای اقتصادی و مطالعات دراطراف طرز بکار انداختن واستفاده از پلانهای مذکور (که وظیفهٔ اساسی این وزارت را تشکیل میدهد) نموده توقع دارد درسالهای آینده ازین مطالعات واقدامات مقدماتی خود بامهیا شدن ومساعد گردیدن وسایل پیشرفت کار استفاده های مطلوبــی برای کشور بدست آرد . (من الله التوفیق)

امور وزارت فوائد عامه

الف ـ ریاست تعمیرات :

اول ـ ولایت قندهار .

۱ـ مکاتبیکه در هذه السنه ۱۳۳۰ ترمیم شده است .

۱ـ لیسه احمد شاه بابا ، رنگمالی ، داغ گیری ، کاه گل کاری ، سفیده کاری و آئینه شانی گردیده است .

۲ـ لیسه میرویس نیکه ، سفیده کاری، کاه گل کاری ، آئینه‌شانی شده است .

۳ـ مکتب احمد شاهی ، داغ گیری ، سفیده کاری ، و کاه گل کاری و تکمیل آئینه [illegible] گردیده .

٤ـ مکتب تیمور شاهی ، کاه گل کاری گردیده است .

٥ـ مکتب شرقی ، الحاقیه آن که برای رهایش معلمین تخصیص داده [illegible] تجدید و اطاقهای متعدد ساخته و بامهای مکتب کاه گل شده است .

٦ـ مکتب [illegible] ، بامهای آن کاه گل کاری شده است .

۷ـ مکتب کرز . » » » » » .

۸ـ مکتب ذاکر، » » » » » .

ب تعمیر حکوماتیکه دراین عمومی واقع نیست .

۱ـ حکومت ارغنداب ، تعمیر حکومتی بحد پوشش رسیده است .

ج تعمیر حکوماتیکه در این عمومی واقع بوده و بکار آن شروع شده است .

۱ـ تعمیر حکومت شهر صفا ، کار آن بپوشش منزل اول رسیده است .

۲ـ تعمیر علاقه داری دامان وامنیه ، کار آن در منزل اول است .

د تعمیر نیم کاره سابق که تحت کار گرفته شده است .

۱ـ تعمیر مکتب مستورات، کار مذکور قبلا شروع و بعضی حصه های آن بکرسی و [illegible] کاری رسیده بود کارش جاری وازپوشش وپلستر کاری برآمده است ودیوار [illegible] احاطه ساخته شده وچوکات ودروازه نصب گردیده که بزودی قابل نشیمن میگردد .

۲ـ مکتب گل قلعه ، کار مذکور درحدود پوشش رسیده واز بسیار سالهاست [illegible] بود در امسال کارش جاری وپوشش گردیده پلستر و دروازه [illegible] جزوی آن باقیمانده که انشاء الله بزودی تکمیل میشود .

۳ـ کتابخانه مطبوعات قبلا شروع شده بود پوشش وپلستر کاری ودیوار احاطهٔ آن امسال گردید .

٤ـ تعمیر قهوه خانه ، کارمذکور قبلا شروع وتاحد منزل دوم رسیده بود کار باقی‌مانده ودیوار های منزل دوم وگاردرهای سمنتی آن امسال اجرا وکار شده از عدم تخصیصیه کارش یك اندازه معطل است .

٥ـ تعمیر سینما ، کار تعمیرآن قبلا اجرا وفرش روی خانه ومسطح آن باقی مانده برای اجرای آن اقدامات بعمل آمده وکار مسطح آن تحت اجرا گرفته شده .

٦ـ تعمیر گمرك اسپین بولدك ، کار مذکور قبلا شروع وبحدکرسی رسیده و معطل بود در امسال تهیه مصالح وغیره آن تکمیل وشروع بکار شده است .

٧ـ حکومتی ارغنداب ، کار تعمیر مذکور معطل بود امسال شروع بکار و بحد پوشش رسیده امید است برای سال آینده تکمیل شود .

٨ـ مکتب کشك نخود ، کارمذکور درسابق قریب بکرسی رسیده بود وامسال کارآن جاری وتعمیر بحد پوشش رسیده ودیوار احاطه آن تقریبا تکمیل است .

دوم ـ تعمیرات تکمیل شده حکومت اعلی بدخشان .

۱ـ تعمیرسررشته داری .

طول ۲۸/٦۰ متر
عرض ۱ /۱۰ »
ارتفاع ۳/۸۰ »
) ۱٤۲/۳٦/۰۸ متر مکعب

۲ـ تعمیر مدیریت زراعت .

طول ۲٦/۰۰ متر
عرض ۷/۵۰ »
ارتفاع دو منزله ۱۰/۰۰ »
) ۱۱۰/۲۵/۰۰ مترمکعب

۳ـ تعمیر گدام عمومی .

کندن زمین طول ۲۰/۰۰ متر عرض ۱٦/۰۰ متر ارتفاع ۱/۰۰ متر
کاه گل کاری ٤۰/۰۰ » » ۱۲/۰۰ » » ۱/۱۰ »
سنگ پوشش روباه‌خانه
طول ٤۰/۰۰ » » ۱۲/۰۰ » ٦/۰۰
سنگ کاری طول ۱۲۵/۰۰ » » ۱/۰۰ » » ۱/۰۰ »
خشت‌کاری خاصه « ٦۲/۰۰ » » ۱/۰۰ » » ۱/۰۰ »

از ترفیعات سنوی در وزارت فوائد عامه

ع ، غلام محمد خان
مدیر فنی میخانیکی

ع ، عبدالباقیخان مدیر فنی
اداره بندو انهار

ع، خواجه عبدالغفار خان
مدیر برآوردی

ع ، عبدالغنی خان
مدیر مامورین

ع ، غلام حیدر خان
مدیر عمومی ریاست معابر

غوره گل بام طول ۴۴/۰۰ متر عرض ۲۰/۰۰ متر ارتفاع ۹۰/۰۰ متر
خشکی بام « ۴۴/۰۰ « « ۲۰/۰۰ « « ۱۵/۰۰ «
کاه گل کاری بام « ۴۴/۰۰ « « ۲۱/۰۰ « « ۱۰/۰۰ «

۴ـ تعمیر خزانه عمومی .

کاه گل کاری بام « ۱۷/۰۰ « « ۷/۰۰ « « ۵/۰۰ «
خشتکاری سنج خامه « ۴/۰۰ « « ۳/۰۰ « « ۱۶/۰۰ «
کاه گل کاری دیوار « ۲۴/۰۰ « « ۶/۰۰ « « ۵/۰۰ «

سوم ـ حکومت اعلی میمنه .

۱ ـ تمدید جاده جدید ظاهرشاهی به طول جاده ۵۰۰/۰۰ مترعرض معه دوکان ۴۰/۰۰ متر

۲ـ از (۲۰۰) باب دوکانی که تحت ساختمان است (۱۴۸) باب ساخته شده دربین جاده بعرض ۲/۵۰ متر گلدان نقشه شده و ۹/۹۰ متر سرك رفت آمد دارد و در دو بغل ۴ متر پیاده رو نقشه شده است .

چهارم ـ ولایت جنوبی .

۱ ـ تعمیر چند اطاق مکتب متوسط بحد پوشش رسیده وهکذا نصب یك تعداد کلکینهای آن صورت گرفته است .

۲ـ تعمیر مدیریت مخابرات ، از قبیل رنگمالی ، وانکاف وهکذا شریفه بام ونصب کلکین وغیرهٔ آن درهذ السنه جاری وتمام شده است .

پنجم ـ ولایت قطغن .

۱ ـ تعمیر گدام نهرین، سنگ کاری غرفه که بروی زمین تخت شده ۴۱۴/۶۵ متر مکعب

۲ـ تعمیر گدام قندوز، بواسطه عدم موجودیت سنگ درعوض سنگ خشتکاری غرفه شده . ۲۹۰/۵۰ متر مکعب

۳ـ تعمیر گدام پلخمری ، سنگ کاری ۲۰۰/۰۰ «

۴ـ تعمیر مستوفیت ، سنگ کاری غرفه ۲۶۷/۵۰ «

(جمع) ۱۱۷۲/۶۵ متر مکعب

ششم ـ ولایت مزار شریف .

۱ـ تعمیر گدام حکومتی خلم .

خشتکاری خام ۷/۰۰ متر مکعب
خشتکاری پخته ۱۵۲/۰۰ «
پرانه خاك ۵۴/۰۰ «

(جمع) ۲۶۳/۰۰ متر مکعب

۲ـ تعمیر گدام حکومتی دره صوف .

خشتکاری خام ۱۳۶/۰۰ متر مکعب
خشتکاری پخته ۱۷۶/۰۰ «

(جمع) ۳۱۲/۰۰ متر مکعب

کندن کمکاری ۳۷۸/۰۰)
وکاری آرچه ۵۰/۰۰) ۴۲۸/۰۰ متر مکعب

... تعمیر کندام حکومت کلان بدخ .

خشتکاری پخته ۱۱۵/۰۰ متر مکعب

... تعمیر کندام حکومتی دولت آباد .

خشتکاری پخته ۵۳/۰۰ متر مکعب)
خشتکاری خام ۱۳۶/۰۰) ۱۸۹/۰۰ متر مکعب

... تعمیر کندام حکومتی سنگچهارك .

خشتکاری پخته ۸۰/۰۰ مترمکعب)
خام ۴۲/۰۰) ۱۲۲/۰۰ متر مکعب

... تعمیر کندام آقچه ، خشتکاری پخته ۲۸۷/۰۰ مترمکعب)
کندن تهداب ۲۵/۰۰ ») ۳۱۲/۰۰ مترمکعب

۷ ... تعمیر ... اساسی که مطابق نقشکار مذکور بپوشش سوم رسیده است .

کندن تهداب ۱۰۶/۰۰ مترمکعب
سنگ کاری پخته ۶۵۰/۰۰ » ۲۶۰۸/۰۰ مترمکعب
خشتکاری پخته ۱۴۵۲/۰۰ »
پراته خاك اطاقها ۴۰۰/۰۰ »

... تعمیر ... مستورات .

سنگ کاری پخته ۱۱۵/۰۰ مترمکعب)
خشتکاری پخته ۱۵۰/۰۰ ») ۳۱۳/۰۰ مترمکعب
پراته خاك اطاقها ۴۸/۰۰ »)

... تعمیر کداره مکتب لیسه خشتکاری پخته ۱۰۲/۰۰ »)
خشتکاری خام ۲۳/۰۰ ») ۱۲۵/۰۰ مترمکعب

پلستر چونه وریگ ۷۹۰/۰۰ مترمربع

... تعمیر کتاره عمارت ... اوژی .

کندن تهداب ۲۶/۰۰ »)
سنگ کاری پخته ۲۶/۰۰ ») ۱۰۸/۰۰ مترمکعب
خشتکاری پخته ۵۶/۰۰ »)

پلستر چونه و ریگ ۳۳۷/۰۰ مترمربع)
سفیده کاری ۳۳۷/۰۰ ») ۶۷۴/۰۰ متر مربع

۱۱ ... تعمیر ... مکتب نمره (۳)

سنگ کاری ۷۸/۰۰ مترمکعب)
خشتکاری پخته ۱۰۰/۰۰ ») ۱۷۸/۰۰ مترمکعب
پلستر چونه وریگ ۳۵۰/۰۰ متر مربع

۱۲ـ شفاخانه ملکی ، حفر چاه ۰۰/۰۰ــ ۵٤/۰۰ مترمربع
کاشی کاری تشناب ۱۹/۰۰ مترمربع)
رنگمالی میزها چپر کتهاوغیره ۳۷٥/۰۰ ») ۳۹٤/۰۰ متر مربع

جمله ٤۷۹۹/۰۰ مکعب متر و ۰۰/۲٦۳٦ مترمربع

۱۳ مواضع وسامانیکه ترمیم کاری گردیده اند .
۱ـ عمارت هایش مدیریت احصائیه .
۲ـ عمارت رهایش مدیریت مخابرات .
۳ ـ عمارت رهایش مدیریت گمرکات .
٤ ـ » » محکمه مرافعه .
٥ ـ » » مستوفیت .
٦ ـ » » دارالحکومگی .
۷ ـ » » مکتب نسوان .
۸ ـ عمارت رهایش مکتب نومره (۳) .
۹ ـ » » » » (٤)
۱۰ ـ حرمسرای دارالحکومگی
۱۱ ـ چوکی رویه چرمی ازچوب ارچه یکنفری (۱۰۰) پایه
۱۲ ـ میز کاتبی از چوب ارچه (۱٥) »
۱۳ ـ » اروپائی تحریر (۲) »
۱٤ میز چای خوری (۲۰) »
۱٥ ـ میز ظروف (۱) »

هفتم حکومت اعلی فراه .
تعمیراتیکه درین دوسال تکمیل گردیده است .
۱ ـ مکتب متوسطه .
۲ ـ مکتب ابتدائی قریه دار آباد .
۳ ـ مکتب ابتدائی قریه توشك .
٤ ـ تعمیر » استیشن مترو لوژی .
٥ ـ تعمیر خامکاری اسطبل حیوانات زراعتی

هشتم . حکومت اعلی پروان .
۱ ـ تعمیر مکتب بازارك پنجشیر (۹) صنفی بصورت پخته کاری

۲ - تعمیر مکتب اشتر گرام کوهستانی . صنفی بصورت پخته کاری

نهم درمرکز . مدیریت تعمیرات نوی کابل

۱ - تعمیر چهل ستون . تهداب کنی ۱۰۰/۰۰ متر مکعب

سنگکار پخته ۵۶۰/۲۵ »
خشتکاری پخته ۳۸۹/۴۶ ») ۱۰۵۲/۰۲ مکعب متر
کانکریت ۲/۳۱ »

پلستر کاری ذریعه چونه وریگ ۱۷۹٤/۰۰ مربع متر

۲۲/۵۰

کرنیز ازسنگ الگ

مصرف کمان ازسنگ

چهلستون مصرف پایه ازسنگ ۱۱۹۰/۰۰ دانه

چهلستون ۲۱۰/۰۰ »

پیزاره تخته نئی ازسنگ چهلستون ۱۷۵/۹۰ »

ویران کاری

خشت کاری ۵۰۰/۰۰ متر مکعب) ۵٦٥/۲٥ متر مکعب
سنگکاری ٦٤/۲٥

نجاری دروازه های روی کار ٦۷/۰۰ متر مربع

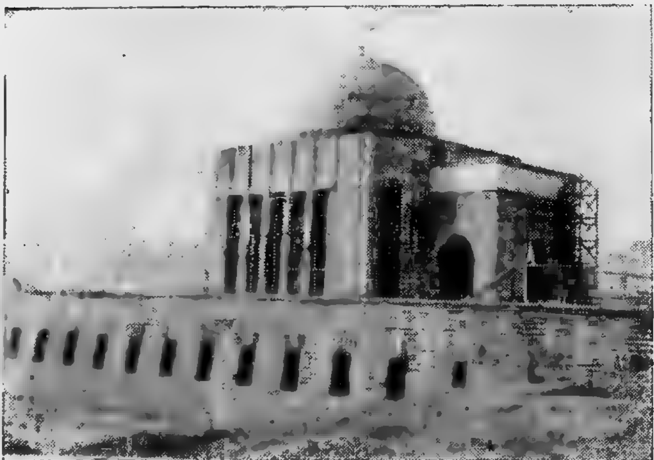
قیچی پوش طول ۲۲۰/۰۰ »
دستك هموار پوش ٦٤۸/۰۰ ») ۱۲۹٥/۰۰ متر مربع
فرش ارچه ئی ۳٦۰/۰۰ »

۲ - تعمیر تحویلخانه مدیریت میخانیکی . واقع آغا علی شمس

تهداب کنی ۹۱/۸۰ متر مکعب
سنگ کاری پخته ۱٦۷/٤۰ ») ٦٦۹/٥۷ مکعب متر
خشت کاری پخته ٤۱۰/۳۷ »

پلستر کاری ذریعه چونه وریگ ٥٥۸/۲۰ مربع متر) ٦۸۱/۲۰ »
قیچی پوش طول ۱۲۳/۰۰۰ مربع متر

از عمرانات سال ۱۳۳۰ فوایدعامه

ساختمان مقبرهٔ اعلیحضرت شهید رحمت‌الله‌علیه

مقبرهٔ نیم کاره اعلیحضرت شهید و سعید در تپه مرنجان

گوشهٔ از مقبرهٔ اعلیحضرت شهید در تپه مرنجان

سوم ـ تعمیر اطاق ماشین . مدیریت میخانیکی واقع آغاعلی شمس

تهداب کنی	۳۹/۲۰ مترمکعب	
سنگکاری پخته	« ۲٦/۸۰	۱۰٦/۸۰ مربع
خشتکاری پخته	« ٦۰/۸۰	

جمله ۲۱۹۲/٦٤ مکعب متر و ۳٦۲٤/۷۰ متر مربع

ب ـ بند وانهار ولایت قندهار .

۱ ـ نهر مرغه که درسر سبزی وشادابی اسپین بولدك خدمت شایانی را انجام داده وآب مشروب بسیار خوب بدسترس اهالی میگذارد درسالهای سابق تحت کار گرفته شده وبعد ازمناصفه کارشده گی کار نهر مذکور بنابر فقدان انجنیر وبودجه معطل مانده بود که دراوائل سال جاری کار مذکور شروع وتا اکنون جریان دارد امید میرود که کار مذکور درسال آینده صورت انجام را بخود گرفته وطرف استفاده قرار بگیرد کارشده گی نهرمذکور درسال جاری قرار ذیل است

الف ـ اصل طول کارباقی مانده که درامسال شروع شده است ٦٥۰۰/۰۰ متر

۲ ـ کار اجرا شده شیله اول زوړ مانده طول ۹۰/۰۰ متر

بلول دولینه ۱۸۰/۰ دانه

/۰۰

۳ ـ کار اجراشده شیله دوم طول ۱۸/۰۰ متر

بلول دولینه

۱۸۰/۰۰ دانه

٤ ـ کار پخته کاری نهر که اجراشده پوشش آن باقیمانده ۸۰۰/۰۰ «

۵ ـ کار کندن کاری که درحصه آسیای نهر مرغه رسیده ٦۰۰۰/۰۰ «

٦ ـ کار باقی مانده که تاهنوز نهر جدید کشیده نشده ۲۵۹۲/۰۰ «

ولایت قطغن :

۱ ـ سربند نهر ارچی ومقدار کارشده گی هذه السنه ۱۳۳۰ نهر مذکور .

طول ۵۰۰/۰۰ متر مکعب

عرض اوسطی ۰/٤۰ «

ارتفاع ٦/۰۰ «

حجم ٤۲۰۰۰/۰۰ «

۲ ـ سربند نهر شا روان حضرت امام صاحب که از فشار آب دریای آموخراب شده بود باشاندن (۲۰۰۰) دانه سترس‌سیمی دربین دریای‌آمو درهفده انسنه‌اصلاح شده است .

سوم ـ حکومت اعلی غزنی .

بند سراج غزنی که از تاریخ (۲٤) سنبله الی (۲۷) قوس ۱۳۳۰ کار آن جریان داشته است اندازه کارشده گی نهر مذکور درمدت سه‌ماه هذالسنه قرارآتی‌است .

۱ ـ حفر تهداب‌بند درموضع دریا خانه بعمق ۷/۰۰ متر
حجم کار ۲۲٤۱/۰۰ متر مکعب

۲ ـ اندا ختن کا نکریت درتهداب
حجم کار ۲۹۳/۰۰ »

۳ ـ پرکاری پیشروی دیوار شرقی ازخاك مربوط
حجم کار ۳۳٤۰/۰۰ »

٤ ـ سرنگ پرانی تهداب غربی بند
حجم کار ۳۸۰/۰۰ فیرسرنگ یك ونیم‌فوت

الف : ریاست معابر :

اول ولایت مزار شریف درسرك کلفت تاحال ۲۰۵۲۰۰۰۰ مربع متر کار پخته کاری تکمیل یافته است .

۲ ـ پلچك های سرك کلفت ۳ عدد ساخته وتکمیل شده است ؛

۳ ـ پل نهر دولت آباد واقع سرك کلفت به طول ۱۷٬۱۰ متر و عرض ۱۰٬۸۰ متر وارتفاع ۳/٦۰ متربه پایهٔ تکمیل رسیده است .

٤ ـ بسرك بین تنگی خلم که در اثر وقوع سیلاب خراب ومسدود شده بود به طول ۲۳۵ متر عوض٦متروارتفاع ۳ مترتکمیل گردیده است .

۵ ـ ریگ اندازی‌سرك‌عمومی‌ازحصهٔ زنجیر گاه‌الی‌ایدو کوتل‌طول۱۲میل‌عرض٤متر
٦ ـ » » » » » » گورتار الی دروازه نادرشاهی « ۸ ـ » » » »
۷ ـ » » » » » » چفندك الی پل امام بکری « ۹ ـ » » » »
۸ ـ » » » » » » عرب‌مزاری‌امام‌صاحب‌سرك‌جدید‌چمتال« ۱۲ـ » » » »

جمله طول ٤۱ میل وعرض ٤ متر

گوشهٔ از تعمیر استدیم وعمارت آن واقع چمن

استیدیم معروف کابل چمن

گوشهٔ ازمیدان گلف چمن بگرامی

گوشهٔ از میدان وعمارت گلف در بگرامی

دوم : حکومتی اعلی غزنی :

۱ ـ پل ۹ برجه :

کندن زمین	۲۰،۰۰۰ ـ متر مکعب	۱۳۳،۰۷۰ ـ متر مکعب
سنگ کاری خام	۴،۰۵۰ ـ » »	
» » پخته	۱۰۹،۰۲۰ ـ » »	

۲ : پل چهار برجه :

کندن زمین	۶،۰۵۰ ـ متر مکعب	۱۸،۰۵۰ ـ » »
سنگ کاری خام	۱۲،۰۰۰ » »	

۳ : پل کشك :

کندن زمین	۱۳،۰۰۰ ـ متر مکعب	۱۱۹،۰۵۵ ـ » »
سنگ کاری خام	۳۲،۰۰۰ ـ » »	
» » پخته	۷۴،۰۵۵ ـ » »	

۴ : پل سنائی :ـ

کندن زمین	۸۰۰۰ ـ مترمکعب	۶۰ ـ ۱۰ ـ متر مکعب
سنگ کاری خام	۷۰۰۰ ـ » »	
» » پخته	۴۵،۰۱۰ ـ » »	

۵ : پلچك کشك :: سنگ کاری خام ۴۰۰۰ ـ » »

۶ : پل خارخشه :

کندن زمین	۱۲،۰۰۰ ـ مترمکعب	۴۶،۰۵۸ ـ » »
سنگ کاری پخته	۳۴،۰۵۸ ـ » »	

۷ : پل نانی :ـ

کندن زمین	۱۶،۰۰۰ ـ متر مکعب	۵۹،۰۰۰ ـ » »
سنگ کاری پخته	۴۳،۰۰۰ ـ » »	

۸ : پل کنك :ـ

کندن زمین	۷۵،۰۰۰ ـ متر مکعب	۳۰۳،۰۰۰ ـ » »
سنگ کاری خام	۱۸،۰۰۰ ـ » »	
» » پخته	۱۸۸،۰۰۰ ـ » »	
خشت کاری پخته	۲۲،۰۰۰ ـ » »	

جمله ۷۴۴،۰۴۳ متر مکعب

ب . ریاست تعمیرات :-

اول : مدیریت تعمیرات کابل قدیم :-

۱ - تعمیر مقبرهٔ اعلیحضرت شهید :-

سنگ پارچه پخته کار شده ۱۰۶۸۰۰۰۰ - متر مکعب)
خشت پخته » » ۶۲۳۰۰۰۰ - » ») ۱۶۹۱۰۰۰۰ - متر مکعب

سنگ یخ دره سیاه توسط مصالح سمنت نصب شده ۱۴۰۰۰۰ - متر مربع
سنگ سالنگ سرخ » » ۲۵۲۴۰۰۰ - » »
سنگ گرک سیاه » » کارشده ۴۰۴۲۰۰۰ - » » ۷۸۸۲۰۰۰ - متر مربع
سنگ وردك » » ۳۳۶۰۰۰ - » »
سنگ مرمر سفید » » ۸۴۰۰۰۰

۲ : تعمیر استادیم :-

خشت کاری پخته ۴۶۰۰۰۰ - متر مکعب)
سنگ کاری . ۳۵۰۰۰۰ - » ») ۸۱۰۰۰۰ - متر مکعب

۳ : تعمیر میدان گلف :-

خشت کاری پخته ۱۲۰۰۰۰ - متر مکعب)
سنگ کاری » ۱۴۴۳۰۰۰ - » ») ۱۵۶۳۰۰۰ - متر مکعب

سنگ فرشی فروغی ۱۰۰۰۰۰ - متر مربع

سنگ خشتی زینه ۱۶۰ - دانه

جمله ۲۶۵۷۳۰۰۰ - متر مکعب و ۷۹۸۲۰۰۰ - متر مربع

۱ : تعمیر سرویس جراحی :-

سنگ کاری پخته ۱۰۰۰۳۹ - متر مکعب
خشت کاری » ۲۷۰۰۹۸ - » »
سنگ کاری خام ۱۳۰۰۵۰ - » » ۶۹۳۰۹۶ - متر مکعب
کانکریت سمت ۲۸۰۰۹ - » »
شفته صحن خانه ۱۶۴۰۰۰ - » »

پلستر چونه وریگ ۱۸۳۰۰۱۰ - متر مربع)
پوشش تخته شده زوباه خانه ۳۹۰۰۰ - » ») ۳۶۵۴۰۱۰ - متر مربع
فرش خشت سمتی صحن خانه ۱۵۵۵۰۰۰ - » »)

سنگ خشتی از خودموضع کار شده ۵۰۰ - دانه

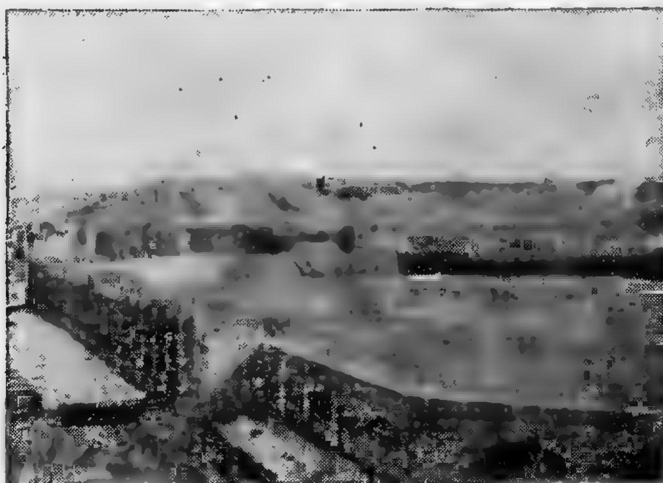
تعمیر استدیم سپورت چمن

تعمیر میدان گلف واقع چمن بگرامی

تعمیر میدان گلف واقع چمن بگرامی

گوشهٔ از عمارت استیدیم چمن

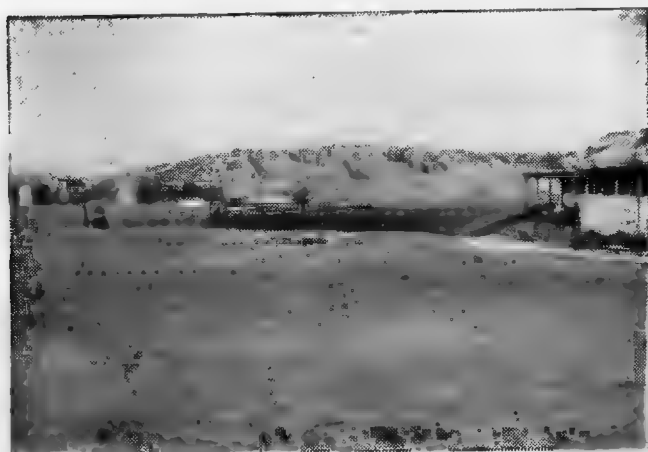
تعمیر استیدیم چمن

گوشهٔ از تعمیر استیدیم سپورت

میدان گلف چمن بگرامی

گوشهٔ از عمارت استید م چمن بگرامی

۲ ؛ تعمیر فاکولته نمره ۲ واقع علی آباد :-

کار	مقدار	جمله
پلستر کاری	۵۵۲۲،۰۰ - متر مربع	
خشت کاری پخته	۴۵،۳۲ - متر مکعب	
شفته صحن خانه	۷۱،۶۲ - » »	
فرش پارچه سنگ	۱۰۸،۴۰ - » »	۵۱۲،۶۳ - متر مکعب
سنگ کاری پخته	۱۶۱،۴۵ - » »	
کانکریت سمت	۱۲۵،۸۴ - » »	
سنگ خشتی	۲۱۱۵ - دانه	

۳ ؛ تعمیر مکتب میخانیکی :-

کار	مقدار	جمله
خشت کاری پخته	۳۴۲،۰۰ - متر مکعب	
سنگ کاری »	۵۲۰،۰۰ - » »	۲۴۶۳،۰۰ - متر مکعب
پر کاری خاک	۱۴۶۰،۰۰ - » »	
خشت کاری خام	۱۰۰،۰۰ - » »	
کانکریت	۴۱،۰۰ - » »	
پلستر کاری	۵۰۰،۰۰ - متر مربع	
پوشش وغوره گل	۵۰۰،۰۰ - » »	
کاه گل کاری	۳۲۰۰،۰۰ - » »	۵۰۸۲،۰۰ - متر مربع
مسطح	۳۸۲،۰۰ - » »	
کلکین رویکار ودروازه	۲۰۰،۰۰ - » »	
خشت بندی وفرش	۳۰۰،۰۰ - » »	

جمله ۳۶۶۹،۵۹ - متر مکعب و ۱۴۲۵۷،۱۰ - متر مربع

سوم ؛ حکومتی اعلی غزنی :-

۱ - تعمیر گدام جغتو : سنگ کاری پخته ۲۴۴،۰۰ - متر مکعب

۲ - » » اندر : خشت کاری پخته ۳۹۸،۰۰ - » »

۳ - تعمیر گدام قره باغ :-

کار	مقدار	جمله
سنگ کاری پخته	۷۹۲،۰۰ - متر مکعب	۹۰۱،۶۲ - متر مکعب
خشت کاری »	۱۰۹،۰۰ - متر مکعب	

٤ - تعمیر سررشته داری اعلی‌غزنی:-

خشت کاری خام	۳۳۰ ، ۰۰ - متر مکعب	۵۵۳ ، ٤۷ - مترمکعب
سنگ کاری خام	۲۲۳ ، ٤۷ - » »	
پوشش غوره گل	٤۲۰ ، ۰۰ - مترمربع	۱۵۹۰ ، ۰۰ - مترمربع
کاه گل بین‌خانه	۷٦۵ ، ۰۰ - » »	
سیمگل کاری	۳۰۰ ، ۰۰ - » »	
فرش خشت پخته	۱۰۵ ، ۰۰ - » »	

۵ : تعمیر شفاخانه :-

سنگ کاری پخته	٤۸ ، ۹۰ - مترمکعب	۱۹٤ ، ۳۰ - مترمکعب
خشت کاری »	۳٤۸ ، ۰۰ - » »	
پوشش غوره گل	۱٤٦ ، ۰۰ - مترمربع	۱٤٦۹ ، ۵۰ - مترمربع
» تخته سنگ	۱۱ ، ۵۰ - » »	
کاه گل کاری بام	۷٦۰ ، ۰۰ - » »	
پلستر چونه وریگ	۳۵۰ ، ۰۰ - » »	

٦ : تعمیر مکتب خواجه عمری :-

خشت کاری خام	۵۰ ، ۰۰ - متر مکعب	۲۵۰ ، ٦۰ - مترمکعب
سنگ کاری خام	۲۰۰ ، ٦۰ - » »	

۷ : تعمیر گدام مرکز : خشت کاری پخته ٤ ، ۰۰ - متر مکعب

۸ : تعمیر مخابرات : خشت‌کاری پایه ۸ ، ۰۰ - » »

کاه گل بام ۳۷۰ ، ۰۰ - متر مربع

جمله ۲۵۵٤ ، ۵۹ - متر مکعب و ۳٤۲۹ ، ۵۰ - متر مربع

امور وزارت صحیه

۱ ـ منظوری یك شفاخانه سیار به حکومتی اعلی بدخشان وتعیین واعزام نفران مدنظر است

۲ ـ تجدید قرارداد باد کتور ضائب بیك دکتور امراض داخله ومحترمه منور خانم دکتورس نسائیه تبعه ترکیه برای دوسال دیگر صورت گرفته است .

۳ ـ قرار داد عزتمند مانسو ومادام مانسو دکتورود کتورس دندان انسازی تبعه فرانسه برای یکسال دیگر تجدید شده است .

٤ ـ باعزتمند موسیو بوده پروتیز دندان برای یکسال دیگرقرارداد تجدید شده است

٥ ـ دکتور باك یك نفر ازتبعه المان جهت اکسریز استخدام ووارد کابل شده که بعد نصب اکسریز ازنزد اوفن اکسریز تحصیل خواهد شد .

مدیریت مجادله ریاست حفظ الصحه

قراریکه تطبیق پو در دی دی تی مخصوصا درقندهار وشهر کابل درسالهای گذشته طورعمومی بذرایع هیئتهای مختلف برای حفظ ماتقدم وجلوگیری ازمرض محرقه‌دار صورت گرفت وزارت صحیه ازین عملیات وتطبیق پودر پاشی مذکور تجربه حاصل نمود وبفضل ومرحمت خداوندی وزحمتکشی های مامورین پودر پاشی این مرض خبیث درکابل وقندهار ازسیر استیلائی خود مانده ولله الحمد نتیجه خوبی داد بنابران درهذا سنه نیز وزارت صحیه ازحیث اینکه رفت وآمد زیادی درین دوشهر بزرگ یعنی شهر قندهار وکابل بوده وخوف شیوع مرض محرقه‌دار بصورت استیلائی میرفت بازهم تطبیق پودر دی دی تی رادرقندهار وکابل بصورت عمومی در۱۳۳۰ لزوم دیده وبه همین اساس یك هیئت منظم به تحت ریاست دکتور هوشمند که یکی ازدکتوران تجربه یافته ریاست مجادله ریاست وبامقدار کافی پودر دی دی تی بان صوب روان شد تا عساکر وژاندارمه وپلیس ومحابس وغیره اهالی شهر قندهار پودر پاشی نمایند وهکذا درشهر کابل نیز پودرپاشی مذکور به یك پیمانه وسیع به تحت نگرانی دکتورلینوا عضوموسسه صحی جهان به ذریعه چندین گروپ که مشتمل به اناث وذکور باشند مشغول پودر پاشی گردیدند وبااین حساب قراریکه ازرا پورهای واصله قندهار وکابل ازطرف هیئتهای صحی رسیده است شیوع مرض محرقه‌دار به ندرت به ملاحظه رسیده وچنانچه بااین دوشهر بزرگ وپرنفوس مملکت تعداد مصابین درزمستان امسال ازشش نفر تجاوز نکرده است واینك مختصرا ازتطبیقاتی که در کابل وقندهار بعمل آمده است قرار آتی تذکر میدهیم .

الف تطبیقات پودرپاشی درشهر کابل :

۱ ـ تعداد عمومی خانه ها ۱۱۸۲۷ خانه

۲ ـ تعداد عمومی افرادیکه پودر زده شده اند ۱۹۶٤۵۷ نفر

۳ ـ تعدادعمومی البسه ومفروشات وسائر پارچه باب مستعمله ۱٤۷٤۰۰ تکه

٤ ـ تعداد عمومی مساجد ۱۱۵ مسجد

۵ ـ تعداد عمومی دکاکین ۳۹۱۰دکان

٦ ـ سرای‌ها ٦۷ سرای

۷ ـ حمام‌ها ۳۱ حمام

۸ ـ مقدار مصرف‌شده عمومی پودر دی‌دی تی ۱۰ فیصد ۲۷۲۹۰ پوند

۹ ـ مقدارمصرف شده پودر دی‌دی‌تی ۷۵فیصد ۹۰ پوند .

۱۰ ـمقدارمصرف‌شده‌عمومی‌پودردی‌دی‌تی واکسین حمای‌لکه‌دار یکصدویازده‌سی‌سی

ب ـ تطبیقات پودر دی‌دی‌تی درشهرقندهار :

اول ـ تعداد عمومی خانه ها : . . . . . .

دوم ـ تعدادعمومی افرادیکه پودر زده شده اند . . . . .

سوم ـ تعداد عمومی البسه ومفروشات وسائر پارچه باب مستعمله . . . . .

چهارم ـ تعداد عمومی مساجد . . . . . .

پنجم تعداد دکاکین . . . .

ششم ـ تعداد سرای‌ها . . . .

هفتم ـ تعداد حمام‌ها . . . .

هشتم ـ تعداد مقدار مصرف شده عمومی پودردی‌دی‌ته ۱۰فیصد

نهم » » » » ۷۵ فیصد

دهم » » » » واکسین حمای لکه دار

این بود خلص اجراآت پودر پاشی شهر و ناگفته نماند که برعلاوه مجادله حمای‌لکه دار وزارت صحیه درتامین وفراهم نمودن وسائل ممکنه در تاسیس وبه‌کار انداختن لابراتوار ها وتهیه پرسونل فنی جهت مجادله سفلیس وامراض زهروی وتوبرکلوز نیز پروژه های بزرگی رادوی دست گرفته وموافقه هائی فیزراجع‌به‌ارسال هیئت‌های تجربه‌وی وپرسونلهای فنی ازموسسه صحی جهان به‌کار انداختن مجادله برعلیه

امراض جلدی وزهروی وتوبرکلوز وسفلیس نیز مابین وزارت صحیه وموسسه صحی جهان به عمل آمده است چنانچه درحال بعضی ازدکتوران موسسه صحی جهان به وزارت صحیه حاضر وشروع به کار نموده‌اند وهکذا وزارت صحیه نیز بعضی از دکتوران مربوطهٔ خود رابرای تحصیل معلومات بیشتر وتخصص درشق توبرکلوز وملریا وغیره به ممالك یورپ وامریکا اعزام نموده ودرآینده نیز اعزام خواهدنمود وعلاوتاً وزارت صحیه با ریاست مجادله ملاریا در اجرای مجادله مناطق ملریائی درتمام طول سال همکار بوده و از هیچ گونه مساعدت خودداری نکرده است اینبود روح مطلب راجع‌به مجادله حمای لکه‌دار ولایت قندهار ومرکز کابل وتکمیل پروژه های لابراتواری جهت امراض توبرکلوزو سفلیس وغیره انشاالله به‌توجه وهمکاری تشکیلات‌صحی‌دنیا (W.H.O) بسیارتر ازین پروژه های وزارت صحیه صورت عملی خواهد گرفت .

مدیریت مجادله

اینك احصائیه اجراآت سال ۱۳۳۰ مدیریت مجادله‌را مختصرا جهت ملاحظه قارئین محترم شرح میدهیم .

الف : ادویه وپودر دی‌دی‌تی واکسین‌های حمای لکه دار وچیچك ومحرقه وکولرا وسگ‌دیوانه که‌به موسسات صحی ذی‌علاقه توزیع شده است :

ولایات	واکسین حمای لکه‌دار	واکسین محرقه	واکسین چیچك	واکسین سگ‌دیوانه	واکسین کالرا
قندهار	»	۳۰۰۰ نفر	۶۰۰۰ نفر	...	۲۰۰ نفر
هرات		۱۱۰۰۰ سی‌سی	۹۰ نفر	۳۱ نفر	۲۰۰ نفر
مزارشریف	»	۱۱۰۰۰ سی‌سی	٤۵ نفر	..	.
قطغن	»	۱۰۵۰۰۰ سی‌سی	٤۰ نفر	۳۰ نفر	...
مشرقی	»	۱۱۰۰۰ سی‌سی	۳۰ نفر	.	۱۰۰ نفر
جنوبی	.	٤۰۰۰ نفر	» ۳۲ »	.	۲۰۰ نفر
حکومتی اعلی بدخشان	.	٤۰۰۰ نفر	» ۱۰ »	.	.
حکومتی اعلی پروان	.	۲۰۰۰ »	» ٤۰ »	»	.
میمنه	»	٤۰۰۰ »	۲۰ »	»	»
دایزنگی	»	۱۰۰ »	۱٦ »	»	»
غزنی	»	۱۰۰ »	۳۰ »	»	۱۰۰ نفر
حکومتی اعلی فراه	»	۱۰۰ »	۲۵ »	»	۱۰۰ »
حکومت کلان اورگر	»	۱٦ »	»	»	» »

ب : هیئت هائیکه برای مجادله ووقایه ازمرض های ساری بمناطق دوردست ونواحی کابل در ظرف سال اعزام شده اند .

اول : یك هیئت برای معاینه اهالی حکومت میدان با یك مقدار ادویه وسامان بقسم شفاخانه سیار .

دوم ـ یك هیئت برای معاینه اهالی حکومت زنجان با یکمقدار ادویه وسامان بقسم شفاخانه سیار .

سوم ـ » » » » » مقر » »

چهارم ـ » » » » » پروان » »

پنجم ـ » » » » » خان آباد » »

ششم ـ » » » » » سروبی » »

پودر پاشی که برای حفظ ما تقدم ازمرض حمای لکه دار بصورت متفرقه در ولایات صورت گرفته حسب ذیل است قندهار ٦٠٠٠ کیلو ، هرات ١٠٠٠ کیلو ، مزار شریف ١٠٠٠ کیلو ، قطغن ٧٠٠ کیلو ، مشرقی ٥٠٠ کیلو جنوبی ٤٠٠ کیلو ، حکومت اعلی بدخشان ٣٠٠ کیلو ، حکومت اعلی پروان ٤٥٠ کیلو حکومت اعلی میمنه ٢٥٠ کیلو ، دایزنگی ٣٠٠ کیلو ، » » غزنی ٢٠٠ کیلو حکومت اعلی فراه ٥٠٠ کیلو ، حکومت کلان لوگر ٢٠ کیلو

ج ـ آبله کوبانی که ازطرف مدیریت مجادله جهت آبله کوبی بر علاوه آبله کوبان موظف ولایات وحکومات اعلی و کلان اعزام شده حسب آتی میباشد :

١ ـ اعزام آبله کوب بادو هزار نفر واکسین چیچك بولایت مشرقی

٢ ـ » » » ٢٠ هزار نفر واکسین » قندهار

٣ ـ » » » ٤٠٠٠ » » طالقان

٤ ـ » » » ١٠٠٠ » » »

٥ ـ » » » يك اندازه زياد » قطغن

٦ ـ » » » ٥٠٠٥ نفر » پروان

٧ ـ » » » ٨٠٠٠ » » غزنی

٨ ـ » » » ٥٠٠٠ » » وردك

٩ ـ » » » » لوگر

١٠ ـ » » » ٤٠٠٠ نفر » بهسود

١١ ـ » » » ٥٠٠٠ » » سروبی

عملاً و تا آ مدیریت مجادله سیستم تصدیق واکسیناسیون را به مسافرینیکه عازم خارج بوده اند درهذه السنه به سیستم بین المللی در آورده و یک تعداد زیاد ازان به طبع و برای مسافرین مذکور پس از زدن واکسینهای چهارگانه که عبارت ازواکسین کولرا وچیچک وتیفوئید وتیفوس باشد به آنها داده شده است وهم پولیکلینیک امراض زهروی را به همکاری موسسه صحی جهان وتحت نگرانی داکتر راجنا عضو موسسه صحی جهان درین روزهای نزدیک برای مراجعین مریضان ومریضه های زهروی در اپارتمانهای واقع باغبان کوچه افتتاح نموده است و بر علاوه برای معاینات خون وغیره یک کورس منظم لابراتوار تحت اثر داکتور سمت نماینده یونوسیف افتتاح ودران یک عده معاونین دکتوران شامل ومشغول درس میباشند و نیز جهت وارسی زنهای حامله دار یک کورس قابله گی منظم تروعصری تر در تحت تربیه داکتر گیب متخصص امراض نسائی که ازطرف یونوسیف اعزام شده افتتاح گردیده است وطلبه نیز شامل ومشغول درس میباشند .

ج ـ مدیریت تشکیلات وزارت صحیه

۱ ـ ملبوسات ولوازم خواب شفاخانه ها که از چندی قبل تهیه و به کار انداخته شده بود دورهٔ استعمال خودرا تمام کرده ومدیریت های صحیه دراثر نبودن ملبوسات ولوازم جدید بمشکلات مواجه بودند لذا ملبوسات ولوازم خواب شانرا تجدید ودر مرکز تهیه و به مراجعش ارسال نموده است .

۲ ـ لین‌های برق تعمیر شفاخانه مستورات نسوان که از ابتدای تعمیر تمدید شده وخطر بزرگ حریق درآنها متصور بود تمدید گردید .

۳ ـ یک تعداد تعمیرات شفاخانه‌های اطرافی وزارت صحیه که ازچندی نیمه کاره مانده بود برای اینکه کارهای تعمیرات تکمیل ومورد استفاده قرار بگیرند یک مقدار پول برای هرشفاخانه ارسال کرده است .

٤ ـ مدیریت های صحیه ومأموریت های صحیه کورف های اصولی برای گرفتن درجه حرارت مریضان بستری خودها نداشتند واز کاغذ های سفید عادی استفاده میکردند مدیریت تشکیلات برای اینکه مدیریت های صحیه ومأموریت های صحیه ازین مشکلات فارغ شوند برای هر شفاخانه به مقدار کافی درمرکز وزارت به گستتنر مدیریت نشریات طبع نموده ونیز یک مقدار به اسم هر شفاخانه نسخه های سفید طبع وارسال نموده است .

۵ ـ برای اینکه اهالی ازمشکلات احتیاج دکتوران دندان فارغ شوند دکتوران را مانند سائر دکتوران بطور نوبت ازطرف شب تعین نموده است که اسمای شانرا جهت آگاهی یوماً فیوماً دراصلاح وانیس شایع بدارند .

۶ـ برای وسعت وپیشبرد امور صحی درمملکت یك پروتوکل بین وزارت صحیه وریاست بانك ملی امضاء وفیصله شده است شفا خانه های موجود پلخمری وقندز راکه بین ریاست بانك ملی ووزارت صحیه مشترکا تعمیر گردیده بود ببانك ملی واگذارو درمقابل بانك تعهد نمود که به تعداد کافی دربستره های شفاخانها افزود نماید وکماقی السابق مریضان را بپذیرد وعلاوتاً یك یك پولیکلینیك که دارای ۱۰ اطاق باشد برای وزارت صحیه دران دومنطقه تعمیر وبدسترس وزارت صحیه بگذارد .

۷ ـ وزارت صحیه برای اینکه برای مجلوبین وزارت دفاع ملی سهولت پیش شود ومجلوبین عملیاتی درمرکز سرگردان نگردند درهرولایت چند بستره رابصورت مخصوص تعین نموده است چنانچه امسال مریضان عملیاتی را پذیرفته اند که بعد از عملیات صحت یافتند وآنهارا پس بوزارت دفاع ملی تقدیم داشته است .

۸ ـ نظر به ازدیاد مراجعین در حکومت اعلی بدخشان وزارت صحیه به تعداد ده بستره علاوه به بستره های سابقه آن افزود وتمام لوازم آنرا درمرکز تهیه وارسال نموده است چنانچه در بین سال ۳۰ بکار افتاده ومریضان را پذیرفته است .

۹ ـ قبلاً شفا خانه حکومت کلان شنوار در منازل کرائی موقعیت داشته وعمارت جداگانه رادارا نبود وزارت صحیه یك دربند حویلی درانجا خریداری وشفاخانه را انتقال داده است .

۱۰ ـ برای تعمیر شفاخانه مستورات ولایت قندهار وزارت صحیه باندازه سیزده وچهارده جریب زمین در ولایت موصوف خریداری ونقشه آنرا تکمیل نموده وبخواست خداوند تعمیران درسال ۱۳۳۱ شروع خواهد شد

۱۱ ـ برای رفع مشکلات شفا خانه سناتوریم نسوان ومراجعین وکم بودن تعداد بستره آن وزارت صحیه حسب لزوم علاوه به تعداد بستره های سابقه آن ده بستره دیگر با لوازم آن نیز افزود نمود که بکار افتاده است .

مدیریت بین المللی

۱ ـ برای دکتورانیکه ازطرف موسسه صحی جهان ویونیسف جهت تتبعات در اطراف امور صحی مملکت به تاریخ های مختلف وارد افغانستان گردیده اند ازطرف وزارت صحیه نسبت به وسائل حمل ونقل آنها از پشاور الی کابل وجای رهایش آنها درمرکز وباقی مسائل مایحتاج ضرور به آنها ازهیچگونه معاونت اخلاقی ومادی دریغ نشده و تازمان اقامت ایشان هرگونه سهولت را فراهم ساخته است اسمای دکتوران موصوف باشقوقیکه دران معلومات حاصل نموده اند ذیلا خلاصه میگردد .

اول قرار موافقه باسازمان صحی جهان دکتورکرستن سن وارد کابل گردیده ودرلابراتوار فاکولته طبی مصروف فعالیت گردید .

دوم دکتور دید ولینوا در شق مجادله درمقابل مرض ملریا بحیث انجنیر صحی وحمای لکه‌دار داخل فعالیت بود .

سوم - مستر سندرامن که باتیم مجادله ملریا مصروف فعالیت است .

چهارم - دکتور گید به حیث قابله از طرف سازمان صحی وارد گردیده وبه زایشگاه داخل کار میباشد .

پنجم - دکتور دیوس دجنگل والا در امور یونسیف وغیره با وزارت صحیه داخل مذاکره میباشد .

ششم - مستردی یوشان سکرترموسسه یونیسف که‌وارد افغانستان گردیده وبه اداره یونسیف درکابل اجرای فعالیت میکنند .

۷ - رونیون بحیث پرستار .

۸ - هیئت امداد تخنیکی یونو .

۹ - مس اولیو تارسیاد .

۱۰ - دکتورکوتی بروبه حیث پروفیسر فاکولته طبی .

۱۱ - پارنجیپ مشاور پروژه حمایه اطفال وما دران و امراض زهروی ها وارد کابل گردید

۱۲ - دکتورسمت عوض دکتو کوستن سن .

۲ - راجع به کنفرانس های طبی که درممالك مختلف دائرمیشود واز طرف ممالك نماینده صحی برای استماع کنفرانس مذکور فرستاده میشود چنانچه در کنفرانس صحی که‌استمبر دررنگون منعقدمیشد به‌اثر وصول تیلگرام مورخه هشت جولائی سازمان صحی جهان ص دکتور میر غلام حیدرخان ماهر به‌حیث نماینده وزارت صحیه انتخاب وبانصوب اعزام گردیده ودرجلسه مذکور شمولیت ورزید .

۱ - درجریان‌سال جاری ع‌س دکتور عبدالظاهر خان معین وزارت صحیه جهت شمول به‌مجلس چهارم‌موسسه‌صحی جهان‌درجینوا ونیزدکتور عبدالقیوم‌خان رسول به صفت‌عضواعزام گردیدند

۲ - طبق پروگرام همه‌ساله یك‌تعداد فیلوشپ ازطرف وزارت صحیه به‌ممالك خارج فرستاده میشوند .

برعلاوه ازینه داکتورانیکه بحیث فیلوشپ بخارج اعزام گردیده اند اسمای آنها بسابقی کمدران معموره حاصل میسازند ذیلاً خلاصه میگردد .

اول ـ ش داکتور عبدالغنی خان افضلی بحیث فیلوشپ سیار جهت بازدید مراکز صحی بعضی ممالک اروپا و امریکا دوم ـ ش داکتور عطا محمدخان بحیث فیلوشپ سیار جهت اخذ تخصص اطفال عازم دهلی گردیده وازانجا به لندن میرود .

سوم ـ ش داکتور حسن علیخان بحیث فیلوشپ سیار جهت اخذ تخصص توبرکلوز عازم لندن وسکاندیناوی گردیده است .

چهارم ـ ش داکتور غلام رضاخان هوشمند وغلام سخی متعلم کیمیا جهت شمول به کورس ملیریا عازم دهلی گردیده .

پنجم ـ ش داکتور لعل محمدخان د کتور وزارت جلیله حربیه به حیث فیلوشپ درشق اکسریز عازم فرانسه گردیده است .

۳ ـ دراثر درخواستی های مدیریت بین المللی درین اواخر موسسه یونیسیف مبلغ ۵۵ هزار دولار برای حمایه اطفال ومادران تخصیص داده وبمراسله مورخه ۱۹ اکتوبر ۱۹۵۱ خود اطمینان داده است .

٤ ـ برحسب مکاتبه که بسازمان صحی جهان درخصوص پروگرام حمایه اطفال ومادران وامراض زهروی بعمل آمده مبلغ هشتاد هزار دالر تخصیص داده اند .

۵ ـ مبلغ شش هزار دالر اعانه که افغانستان برای اطفال یونیسیف قبولدار گردیده بود وشعبه مذکور پول اعانه مذکوره را مواد خام ازافغانستان خواهش نموده بود بعد ازاستیذان مقامات صلاحیت دار معادل دولار مذکور را مواد خام منظور نمودند که به اساس آن بوزارت اقتصاد ملی داخل مکاتبه شده ودرنتیجه موسسه مذکور مبلغ مذکوره را قالین وقالینچه قبولدار شده اند .

٦ ـ برحسب موافقه صحی جهان ووزارت صحیه داکتورسری داستاد بحیث مشاور صحی وزارت صحیه تعیین گردید ومدیریت بین المللی همیشه باایشان درتماس بوده وبرخی موضوعات را بمشوره مذکور درمحل اجراء قرار میدهد .

۷ ـ برای اطفال خورد سال مملکت که قبلاً یک اندازه شیرخشک تولید گردیده بود وبه ... برای اطفال توزیع شده که در ... توزیع ... وارده ... گردیده ازان و ... اندازه ... فی ... ن ... علاوه بران درخواست شده بمشرف ورود می باشد .

۸ ـ برای حفظ ماتقدم ازحملهٔ مرض حمای لکه‌دار یك مقدار کافی پودر دی‌دی‌تی عبارت ازیکصد درم پودر تخنیکل که توسط شاغلی معین صاحب وزارت صحیه به خارج فرمایش داده شده که یك مقدار آن خریداری و به کابل وارد گردیده و مورد تطبیق قرار گرفته است ومتباقی آن درشرف ورودمیباشد چنانچه ازپودر متذکره تاحال برخی مناطق مملکت پودرپاشی گردیده وبرعلاوه بتعداد دوصد شصت بیرل دی دی تی ده فیصد ازیونیسیف بصورت اعانه داده شده که در مجادلات مصرف گردیده قرارداد متممه نسبت بقراردادیکه بین سازمان صحی جهان وحکومت افغانستان راجع به معاونت مشاورتی تخنیکی درتحت بودجهٔ عادی سازمان صحی جهان بهدو قسمت ترتیب گردیده مشتمل است برمسائل آتی :

معاونت درتوسعه وادامهٔ عملیات مجادله وی ضد ملریا در مناطق مختلف ملریائی مملکت که شهرکابل هم دران شامل است تاحکومات محلی درین باره معاونت نمایند وپروگرام ضد ملریارا در تمام مملکت عملی سازند .

همچنان تاسیس یك موسسهٔ ملریا در کابل تابتواند بصورت مرکز تدقیقات وتجربات وتربیه اجرای فعالیت نماید واشخاص را برای کنترول ملاریا تربیه نمایند .

تاسیس یك کورس تربیه در دارالمعلمین مرکز .

معاونت بلدیه‌ها در امور مربوطهٔ حفظالصحه عامه وامور صحی محیطی وتاسیس مفتشین صحی وسروی های صحی معاونت حکومت نسبت به توسعهٔ مجادله ضد حمای لکه‌دار برای سالهای آینده و تهیه ذخیره آب صحی برای موسسات حکومتی مثل شفاخانه های مستورات وعلی‌آباد ودیگر عمارات عمومی .

تاسیس مکتب قابله‌گی بلدیه بهمکاری تیم سازمان صحی جهان .

لیکچر های صحی وترویج اصول صحی .

ﻫ ـ مدیریت نشریات :

مدیریت نشریات درظرف سال ۱۳۳۰ کماکان بوظیفهٔ نشروتبلیغ مضامین‌صحی مجلهٔ روغتیا پرداخته وسالانه به تعداد هزار نسخه مجلهٔ روغتیا و۹۵۰ نسخه روغتیا زیری برای مردم توزیع نموده است درعین زمان مضامین صحی که از نقطهٔ جلوگیری و وقایه امراض مهم به نظر میخورد وقتاً فوقتاً در رادیو نشر و تبلیغ گردیده است مدیریت نشریات به طبع کستنتراوراق کورف نسخه کتابهای وارده صادره کتاب ثبت پیشنهادات مجلس جداول که برای تطبیق پودر دی‌دی‌تی استعمال میشود وغیره اوراق

که درحدود یك لك صفحه میشود اقدام وبه شعبات مربوطه توزیع و تقسیم نموده است وعلاوه بران مدیریت نشریات برای کتابخانه بیك تعداد مجلات خارجی اشتراك نموده وقتاً فوقتاً مجلات مذکور آمده وآنرا به کتابخانهٔ نشریات به جمع نفر مسئول قید نموده ونیز ازطرف موسسهٔ صحی جهان یك تعداد کتابهای امراض که جدیداً به طبع رسیده برای این شعبه ارسال شده که فعلاً درکتابخانهٔ نشریات موجود است .

مدیریت نشریات برعلاوه به نشر مجلهٔ روغتیا و روغتیا زیری برای بلند بردن سویهٔ صحی کشور و برای اینکه مردم ازسرایت امراض وطرز جلوگیری آن معلومات حاصل نمایند بوسیلهٔ فلمهای صحی درمجامع مکاتب وشفاخانهها فلمهای صحی که بدسترس خود دارد نشان داده آنانیرا که سواد ندارند بدین وسیله از سرایت امراض باخبر ساخته ازجلوگیری ووقایه امراض معلومات داده است . مدیریت نشریات حتی الوسع کوشیده است درراه تبلیغ وپروپاگند صحی ازهیچ گونه سعی ومجاهدت خود داری نکند وفعالیت آن پیوسته دوام دارد .

و ـ ریاست دندانسازی صحیه :

۱ ـ درابتدای افتتاح ریاست انجمن دکتوران دندان تنها یك کورس بنام کورس پروتیز موجود بود . قبل ازسال ۱۳۲۹ موضوع را مدنظر گرفته ودرس طب وپروتیزرا به معاونی ستاژیرها نیز درآورده بودیم ودراوائل سال ۱۳۲۹ پیشنهادی به مقام وزارت صحیه ومعارف تقدیم ودران خواستار شدیم که کورس پروتیزرا بنام کورس طب وپروتیز دندان شامل سازیم ودر نتیجه بعد از ملاحظهٔ پروگرام ها فیصله عالی مجلس انضباط وزارت معارف نظریهٔ این ریاسترا قبول داشته وبه مکتوب ۵۶۹ ـ ۴۵۴ مورخه ۳۰/۱۱/۴ ازمنظوری کورس طب وپروتیز دندان به این ریاست اطلاع داده اند .

چنانچه سواد فیصله ومنظوری مجلس مذکوررا نیز بوزارت جلیلهٔ صحیه فرستاده شده است .

۲ برعلاوه کورسهای ذکور یك کوس درشق اناث نیز افتتاح گردیده است .

۳ ـ دراواخر ماه دلو هذه السنه یك عده معاونین کافی درشق طب و پروتیز دندان فارغ التحصیل شده که از عهدهٔ تمام کار های فن دندان بصورت خوب خواهند برآمد وبعد ازاخذ دیپلوم در اخیر برج حوت هذه السنه به دسترس وزارت عالی صحی گذاشته شده و قرار نظریهٔ آن وزارت به اطراف اعزام خواهند شد .

۴ ـ نسبت به ضرورت وهمکاری به شفاخانههای ذیل بهمعاونین موظف امر دادهشده

است که قرار پروغرام معینه برعلاوه موسسات که درخود ریاست موجود است نیز اجرای وظیفه نمایند .

۱ ـ شفاخانه محبس عمومی . ۲ ـ شفاخانه گذرگاه . ۳ ـ شفاخانه وزارت‌معارف .
٤ ـ شفاخانه مرستون .

ح ـ ریاست دیپوی ادویه

الف ـ مدیریت اجرائیه :

ازانجائیکه ساحهٔ تداوی وسعی موسسات صحی مملکت یوماً و فیوماً رو به تزائد است ریاست دیپوی عمومی ادویه مجبور گردید. که برای تحویلخانه های ادویه و سامان لازمه که برای شفاخانه های مملکت وجهت استفادهٔ مراجعین ازخارج تورید می گردد اطاقهای کافی اعمار بدارد لهذا ریاست دیپو حسب نظریه وزارت‌صحیه جداً داخل اقدام شده ومنزل تحتانی تعمیر مذکور را اعمار نمود .

۲ ـ راجع به افتتاح ادویه فروشی مزارشریف ودوافروشی جدید التاسیس شهر جلال‌آباد بامقامات ذی صلاحیت مذاکره شد. وامر افتتاح دوباب دوا فروشی مذکور را حاصل ویك مقدار ادویه لازمه باپرسونل فنی آن به مراجع مربوطه ارسال ودوافروشی های مذکور افتتاح وبه کار انداخته شد .

۳ ـ راجع بدست آوردن مقدار ۱۳ هزار سیر تلك از کهی شنوار مشرقی داخل اقدامات شده تلك مذکور را به مراتب وبه ذریعهٔ حمالها به مرکز دیپو ذریعهٔ آسیای دستی پودر نموده وبه تحویلخانه ها تهیه کرده تا به مواقع لازمه به مصارف پودرپاشی حمای لکه‌دار رسانیده شود .

ب ـ مدیریت فرمایشات : مدیریت فرمایشات دیپو درظرف سال ۱۳۳۰ کار های مهمی ذیل را انجام داده است :

۱ ـ برای تورید ادویه شفاخانه ها ولابراتوارها وسامان جراحی ولابراتواری وغیره شفاخانه‌ها ومؤسسات صحی مملکت یك‌لك وپنجاه هزار دالر وده هزار پوند استرلینگ به‌خارج نقل داده وادویه وسامان معادل آنرا وارد نموده وحال آنکه در سالهای دیگر حجم این فرمایش ازشصت الی هفتاد هزار دالر تجاوز نمیکرد .

۲ ـ خریداری یك مقدار زیاد انتی بیوتنیك ها خصوصاً ادویه اورومایسین وکلورومایسین تیرا مایسین ستریپتومایسین که بصورت مجموعی تقریباً سه قلم اخرالذکر دوهزار و پنجصد ریال ویك قلم اخرالذکر به اندازهٔ ۳۵ هزار گرام خریداری شده وبه وطن

عزیز وارد گردیده وبه شفاخانه های وزارت صحیه از طریق دوافروشی ها برای مردم توزیع گردیده است .

۳ ـ تورید بعضی ادویه هروموین های جدید قیمتی قرار هدایت وزارت صحیه از قبیل کروتین وغیره که درطب حاضره اهمیت حیاتی دارد .

٤ ـ تهیه وتورید چند قلم ادویه ضد توبرکلوز ازقبیل پاس وکلند کانتی بین که به قرار توصیه وصوابدید وزارت صحیه وارد گردیده وبه استفادهٔ عام گذاشته شده است .

۵ ـ تهیه وتورید یک مقدار کافی ادویه سلفاء واشکال مختلفهٔ دواسازی آن که نسبت بهحجم تورید سالهای گذشته فرق زیادی را دارا بوده است .

ط ـ مؤسسهٔ باکتریولوژی :

۱ ـ شعبه لابراتوار معاینات سرولوژی وبکتریولوژی وزارت صحیه	۵۰۰	نفر
۲ ـ « فنی سگ دیوانه که مریضان را تداوی نموده	۷٦	«
۳ ـ « کولیراء که واکسین استحصال نموده	۵۰۰۰۰۰	«
٤ ـ « محرقه «	٦۰۰۰۰۰	
۵ ـ « چیچک « « «	٤۰۰۰۰	«

امور وزارت مخابرات

الف : مدیریت عمومی تیلگراف :

۱) اعزام بناغلی علی گل خان مشاور تیلگراف بحیث نماینده وزارت مخابرات باثر دعوت اضلاع متحده امریکا به آن مملکت .

۲) اقدام به اعزام یک هیئت بخارج جهت حصول معلومات مقدماتی بغرض خریداری دستگاه های تیلگراف .

۳) اعزام بناغلی غلام سرور خان مشاور تیلگراف بحیث فیلوشیپ بامریکا .

٤) ترتیب پروژهٔ عقد قرارداد خریداری دستگاه های تیلگراف پسیم .

٥) اعزام یک هیئت باموجودیت نماینده یونو بهسمت شمال ، جهت سروی نمودن برای طرح پلان سیستم وی ، اچ ، اف در افغانستان .

٦) اعزام طلبه باروپا جهت تعلیمات انجنیرنی تیلگراف و تیلفون .

ب : مدیریت عمومی پست :

۱) اقدام بطبع تکتهای پستی مخصوص روز پښتونستان ، حمایهٔ اطفال ، سالگره پستم فاکولته طب ، سالگره (۷٦) بین المللی پستی .

۲) مطابق پلان موجوده مواضع ذیل که پسته آن قبلاً ذریعه نفر پیاده حمل ونقل میگردید درسال ۱۳۳۰ به مقصد سرعت ارسال و مرسول پسته موتر رو ساخته شد . گردیز الی میرزکه ، غزنی الی وارخواه ، پروان الی کاپیسا ، پروان الی پنجشیر ، عقدقرارداد پستی فضائی بین افغانستان وهند ، از کابل باحمدآباد وازاحمدآباد بکابل .

ج : مدیریت عمومی ارتباط ومحاسبات خارجه :

۱) موافقه تبادله مستقیم پوسته های سربسته از لندن بکابل .

۲) » » پارسلهای سربسته از لندن بکابل .

۳) » » پسته‌های هوائی سربسته از پاریس به کابل .

٤) » » » سربسته زمینی از پاریس بکابل .

٥) » » » » ازجینوا بکابل .

٦) » ترتیب پارسلهای سربسته هوائی از کوپنهاگن بکابل .

۷) موافقه سرویس مستقیم پسته های فضائی بین بمبئی - کابل .
۸) « پوسته سربسته از آلمان شرقی بکابل .
۹) « « « از بغداد بکابل .
۱۰) « پذیرفتن مخابرات اخباری به تخفیف محصول پنجاه فیصدی بین افغانستان وهند.
۱۱) ارسال تکتهای جدید پستی بدفتر اتحادیهٔ بین المللی پستی برن ، وتوزیع آن ذریعه دفتر موصوف بممالك خارجه .
۱۲) ارسال تکتهای جدید پستی بکمپنی های تکت فروشی ممالك خارجه .
۱۳) اقدام خریداری سیم مسی وجستی وانسلیترها وپرزه ها وسامان فالتوی تیلفون.
۱۴) خریداری چراغها وسامان فالتوی تیلگراف بیسیم و غیره .

د : مدیریت عمومی تیلفون :

۱) توسعه دستگاه اتوماتیك تیلفون .
۲) نصب یکدستگاه سنترال بطری مرکب ازدوسو چبورد عوض دستگاه لوکل بطری درمرکز ولایت قندهار وبدو قسمت شهر به اندازهٔ کفایت ضرورت .
۳) تجدید پایه های لین عمومی تیلفون ازپلخمری الی خان آباد واز خان آباد الی چنار گنجشکان که حد بخشی حکومت اعلی بدخشان وولایات قطغن است بفاصله (۶۰) کروه که بذریعه مامورین مخابراتی مربوطه آن صورت گرفت و بپایه تکمیل نیز رسیده است .
٤) برای سهولت وآرامی اهالی دوتیلفونخانه شهری که عبارت از غرفه گمرك وجاده میوند باشد نیز علاوه بردیگر غرفه ها که درحصص شهر منظور و بکار انداخته شده برای اینکه ضرورتمندان مخابرهٔ خودرا اجرا نموده باشند بکار افتیده است .

ریاست تفتیش :

ریاست تفتیش وزارت مخابرات درسال ۱۳۳۰ اجراآت وتفتیش های اصلاحاتی وجزائی را ضبط بشعب مخابرات انجام داده که عبارت از (۱٤۶) فقره می باشد .

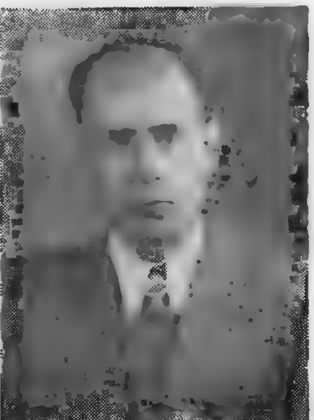
مامورینیکه به‌ترفیعات‌سنویه در وزارت مخابرات حائز رتبهٔ بالاتر گردیده اند

ع ، ص، علی گل‌خان
مشاور تیلگراف برتبه ۲

ع، ص ، محمد حسین‌خان
مشاور تیلگراف برتبه ۲

ع، عبدالله خان‌مدیر
سیار تیلگراف به رتبه۳

ع ، گل احمد خان مدیر
عمومی تیلفون

ع ، غلام فاروق خان مشاور پست

ع ، عبدالحبیب خان
مدیر تیلگرافخانه پکه‌توت

امور وزارت معادن

وزارت معادن در جریان سال ۱۳۳۰ تمام قوهٔ محدود مالی واداری خویش را دراستخراج ذغال سنگ معادن اشپشته وکرکر وهم بلندبردن واردات معادن نمك تالقان واندخوی وگلفگان وباقی نمك سارها معطوف ساخته بود وضمناً مذاکرات مقدماتی امور اکتشافی واستخراجی پطرول را در ساحه شبرغان وسرپل بااداره مرکزی یونز درامریکا ونماینده گی آن در کابل ادامه و به پایان رسانیده عایدات تاریخی هذه السنه که (ده) ماهه طور یقینی و دو ماهه طور تخمین بدست آمده به تطبیق سال ۱۳۲۹ قرار ذیل است :

(۱) ذغال معدن اشپشته :

درسال ۱۳۲۹ :

مقدار ذغال استخراج شده ۵۸۷۲ تن معادل ۸۰ / ۱۰۴۲۲ خروار .

مقدار یکه بهفابریکه رسیده = ۵ / ۴۴۴۲ تن معادل ۷۹۱۹ خروار .

ذغال فروش شدهٔ سال تمام ۱۳۲۹ مساوی ۷۸۴۶ خروار قیمت (۱۲۵۵۳۶۰) افغانی .

درسال ۱۳۳۰ :

۱ـ مقدار ذغال استخراج شده نهماهه مطابق راپوت های واصله = ۱۶۰ / ۵۴۹۸ تن معادل = (۹۵ / ۹۷۵۸) خروار .

۲ـ مقدار استخراج شده ذغال درسه ماه اخیر سال طور تخمین = ۵۴۹۸/۱۰۰۰ تن معادل = ۱۷۷۵/۰ خروار .

مجموع ۶۴۹۸ تن معادل ۹۵ / ۱۱۵۳۳ خروار .

۳ـ مقدار ذغال کهازمعدن اشپشته الی ۶ برج حوت ذریعه (۱۲۸۶) لاری درفابریکه بریکت رسیده = ۵۸۵۷ تن معادل = ۱۰۳۹۶ خروار .

۴ـ تادیه شده از فابریکه الی ۶ حوت = ۶۲۲۵ تن معادل = ۱۱۰۴۷ خروار .

قیمت فروش (۲۴۳۰۵۶۰) افغانی .

نظر به سال ۱۳۲۹ عمل فروش ذغال اشپشته درسال ۳۰ بصورتمضاعف صورت گرفته ،

(۲) ذغال معدن کرکر :

درسال ۱۳۲۹ :

مقدار ذغال استخراج شده وتادیه شده = ۷ / ۴۲۲۳ تن معادل ۷۵۱۷ خروار .

قیمت (۵۰ / ۹۲۰۸۳۲) افغانی .

درسال ۱۳۳۰ .

۱ـ مقدار ذغال استخراج شده ده ماهه تا اخیر برج جدی طبق راپور های واصله = ۶۲۲۲ تن معادل ۴ / ۱۱۰۴۴ خروار .

۲ـ مقدار ذغال استخراج شده دوماهه اخیر سال طور تخمین = ۸۰۰ تن معادل ۱۴۲۰ خروار .

مجموع ۷۰۲۲ تن معادل ۱۲۴۶۴ خروار .

تادیه شده شرکت نساجی از برج حمل تاقوس = ۲۰۳۹ تن معادل ۱۶۱۹ خروار .

قیمت = (۴۵۲۳۷۵) افغانی .

تادیه شده شرکت قند از برج سرطان تااخیرقوس = ۳۵۲۵/۵ تن معادل ۳۶۱۹ خروار

قیمت (۷۸۲۱۲۵) افغانی .

مجموع تادیهٔ دوقلم فوق تااخیر قوس = ۹۸۷۶ خروار بقیمت = ۱۲۳۴۵۰۰ـ افغانی بهشرکت های مذکور برحسب قرارداد تادیه خواهد شد مقدار باقی مانده (۲۱۲۴) خروار بهقیمت (۵۱۵۵۰۰) افغانی .

(نظر بهسال ۱۳۲۹ عمده فروشی معدن ذغال از اثر درسال ۱۳۳۰ نیز بصورت مضاعف صورت گرفته .)

(۳) نمك تالقان :

(سال ۱۳۲۹)

مقدار نمك استخراج شده سال تمام = ۱۰۱۶۷۷۶ سیر بفروش رسیده مقدار فوق ـ قیمت = ۲۵۱۳۱۴۵ـ افغانی

سال ۱۳۳۰ :ـ

۱ـ مقدار نمك استخراج شده وبفروش رسیده تا اخیر جدی ده ماهه طور یقین = ۹۶۲۰۳۹ سیر به قیمت (۳۶۹۱۵۹۶/۹۰) افغانی

۲ـ مقدار نمك استخراج قابل فروش دو ماهه اخیر سال طور تخمین = ۱۵۰۲۹۰ سیر بهقیمت (۶۷۶۳۰۵/۰۰) افغانی

۱۱۱۲۳۲۹ سیر بقیمت (۴۳۶۷۸۰۱/۹۰) افغانی

عایدات سال ۱۳۳۰ فروش نمك تالقان نسبت بسال ۱۳۲۹ تقریبا در حدود دو چند میرسد

از ترفیعات سنوی در وزارت معادن

ع ، محمد احسان خان
مدیر عمومی تفتیش

ع ، عبدالفتاح خان مدیر عمومی
اجرائیه و مامورین

ع ، غلام علی خان
مدیرعمومی استخراج

نمك اند خوی :

استحصال نمك در نمكسار اند خوی موسمی بوده از ماه سنبله شروع وبه اوایل ماه عقرب خاتمه می یابد .

درسال ۱۳۲۹ :-

استخراج (۲۰۰۰۰۰) تخته معادل ۱۱۷۹۹۲۰ سیر

مقدار نمك فروش شده سال تمام(۱۱۷۹۹۲۰) قیمت (۳۱۵۰۳۸۷) افغانی

سال ۱۳۳۰ :-

۱- استخراج ۲۰۶۰۲۰ تخته معادل ۱۲۱۵٤۳٦ سیر

مقدار نمك فــروش شده تا اخیر جدی ده ماهه طــور یقین - ۹۳۵۹٤۵/۸ سیر بقیمت (۳۹۲۱۳٤۷/۸۱) افغانی

۲- مقدار نمك قابل فروش دوماهه طور تخمین ۱۷۹٦٤٦سیر بقیمت۸۰۸٤۰۷/۰۰)افغانی

۱۱۱۵۵۹۱/۸ سیر بقیمت (٤۷۲۹۷۵٤/۷۱) »

عایدات سال ۱۳۳۰ فروش نمكسار اندخوی نسبت بهسال ۱۳۲۹ درتزئید و قابل ملاحظه می باشد .

۵- نمك معدن كــلفــگــا ن :

درسال ۱۳۲۹ :-

مقدار نمك استخراج سال تمام=۲٤۵۵۵۱/۱۲ سیر

مقدار فروش شده =٦۰۲۹۱٦/٦ - افغانی

۱- مقدار استخراج شده و فــروش شده ده ماهه طــور یقینی - ۱۷۹۲۹۱ سیر بقیمت (۷۱۹۰۵٦) افغانی

۲- مقدار نمك قابل فرو ش در دوماه اخیر سال طور تخمین =۱۸۹۸۲ سیر به قیمت (۸٤٦۱٦) افغانی

۱۹۸۲۷۳ سیر بقیمت ۸۰۳ ٦۷۲ - افغانی

عمل سال تمام ۱۳۳۰ معدن نمك كــلفــگــان نظر بهعمل سال ۱۳۲۹ در تزئیداست .

معدن نمك خلم مربوط ولایت مزار شریف :

درسال ۱۳۲۹ :-

مقدار نمك استخراج شده وفروش شده سال تمام = ٦۸۷۳٤ سیر بقیمت=۲۵۹۸۸٦-افغانی

درسال ۱۳۳۰ :ـ

۱ـ مقدار نمك استخراج شده وفروش شده تااخیر سنبله ششماهه طوریقین = ۴۳۷۷۹ سیر به قیمت ۲۰۲۷۹۱ ـ افغانی

۲ـ مقدارقابل فروش درشش ماه اخیرسال طورتخمین = ۱۸۵۳۴ سیر بقیمت (۱۰۶۵۶۶) افغانی

۶۲۳۱۳ سیر بقیمت (۳۰۹۳۵۷) افغانی

عمل سال تمام مزار شریف نظر به عمل سال ۲۹ نیز درنزئید میباشد .

واردات سال تمام معادن متفرقه :

سال ۱۳۲۹ :ـ

واردات سال تمام	۲۱۱۵۷۴۵/۶۰ـ	افغانی
» »	۲۰۴۰۰/۰۰ـ	»
» »	۳۲۵۵۰/۰۰ـ	»
» »	۳۰۸۰۰/۰۰	»
» »	۱۵۳۱۰/۰۰	»

جمله مساوی ۲۳۹۸۴۰۵/۶۰ ـ افغانی

درسال ۱۳۳۰ :ـ

۱ـ واردات نمك سار غوریان هرات که اهالی آنجا قیمت نمك را بالای محصولات خود ها قبول و در جملهٔ محصولات مستقیما بـه حساب وزارت مالیه پرداخته می شود = ۲۱۱۵۷۴۵/۶۰ـ افغانی

۲ـ واردات شوره‌زارهای ولایت قندهار که‌سالانه به‌اجاره داده شده = ۲۰۴۰۰ـ افغانی

۳ـ واردات شوره زارهای ملك دین‌خیل مقر که‌اجاره داده شده = ۳۲۵۵۰ـ افغانی

۴ـ واردات شوره زارهای اشترشهر غوربند که‌به‌اجاره داده شده = ۴۳۲۰۰ـ افغانی

۵ـ واردات گـل سفید ایرانی عمل اجاره یکساله = ۱۵۳۱۰ـ افغانی

۶ـ » » سرخ وسیاه قروغی » » = ۴۰۰۰ ـ افغانی

۷ـ » » سرشوی » » = ۴۰۰۰ ـ افغانی

جمله (۲۴۱۸۸۰۵/۶۰) افغانی

سال ۱۳۳۰

واردات : ـ

مرکز= ۵۸۸٤٦۳۲ افغانی] ۱۵۹۱۲۱۳۰ ـ افغانی
ولایات= ۱۰۰۲۷۵۰۳ ـ »

بودجه مرکز وولایات درحدود = ۵۹۱۲۱۳۵ ـ افغانی

مفاد ۱۰۰۰۰۰۰۰ ـ افغانی

خلص بیلانس سال ۱۳۲۹ وسال ۱۳۳۰

سال ۱۳۲۹

واردات :ـ

مرکز= ۳۵٦٦۳۳٦ ـ افغانی](۱۰٦٦۲٤۰۰) افغانی
ولایات= ۷۰۹۳۹۰٤ ـ »

بودجه مرکز ولایات = ٤۵۹۷۹۹٦ ـ افغانی

مفاد = ٦۰۲۲٤۰۵ افغانی

نوت :ـ مبلغ دوازده لك افغانی ازدرك واردات ۲۸ و ۲۹ نیز درسال ۱۳۳۰ بحساب وزارت مالیه تسلیم داده شده گرچه این مبلغ در واردات سال ۱۳۳۰ ازنقطهٔ نظر اقتصادی وحسابی کدام رولیرا بازی نمیکند لاکن ازنقصهٔ نظر دارائی وزارت مالیه که سابقا نداشتند ودر موازنه نگرفته بودند . درحساب شان افزود میگردد .

اجراآت مقدماتی وزارت معادن در موضوع استخراج پطرول در افغانستان

یکی ازمسایل عمده وانکشاف ثروتملی مملکت را که وزارت معادن درسال ۱۳۳۰ دردست اجراء گرفته ومرحلهٔ اول آنرا طی نمود همانا قضیه مهم تفحصات و استخراج پطرول درمملکت می باشد چنانچه بموجب تدابیر صحیح ومجرب حکومت والاحضرت سپهسالار غازی صدر اعظم بغرض استفاده ازاین منابع سرشار وپرثروت مملکت از ادارهٔ امداد تخنیکی ملل متحده که افغانستان هم درآن عضویت دارد طلب کمك وهمکاری بعمل آمد دراثرآن درتابستان سال ۱۳۲۹ برحسب همکاری ملل متحده بدواً اداره مرکزی یونو آقای دوکتور ترامپ هولندی جیا لوجست مشاور یونو را برای موعد سه ماه بکابل

مقرر کرد ومتخصص مذکور بعداز مطالعه جمله را پورت های جیالوجی وکشفیاتی پطرول درماه عقرب واوائل قوس ۱۳۲۹ برای موعد (۴۰) روز بهاتفاق دوکتور سلطان احمدخان پوپل پطرولیم جیالوجست وزارت معادن برای مطالعات جیالوجی قطغن ـ ولایت مزارشریف میمنه ـ ورقبات همجوار سرك هرات ـ فراه وبازگشت ازقندهار بکابل عزیمت نمودند در ختم کار دوکتور موصوف را پورت وپیشنهادات مشروحی بوزارت معادن تقدیم نمود .

۱ـ را پورت مذکور شرح میدهد که از نقطهٔ نظر علم جیو لوجی در شمال افغانستان شش مرکز قابل تفحصات وتجسسات پطرول موجوداست ومراکز مذکورقرارذیل میباشد :

(۱) قلعه نو هرات .

(۲) شبرغان .

(۳) میمنه .

(٤) قندوز .

(٥) تالقان .

(٦) جنوب دریای آمو .

و برای آغاز بکار مرکز دوم که شبرغان و سرپل و حدود و نواحی آن میباشد مد نظر گرفته شود .

پس ازآن آقای مستردولیو بحیث مشاور ازطرف نمایندگی یونو مقیم کابل بوزارت معادن معرفی گردید آقای موصوف بعداز مطالعات موضوع استخراج در شبرغان ، سرپل ومذاکرات با مقام وزارت معادن عازم امریکا شد تا راجع به خریداری سامان و استخدام نفر فنی ضرورت کار برمه کاری اقدامات لازمه بنماید و نظریه حکومت افغانستان را راجع به استخدام متخصصین و غیره امور مدنظر داشته باشند مستر دولیو در اخیر ماه برج جدی ۱۳۳۰ ـ از امریکا بر گشته وچهار پیشنهاد مفصل شرکتهای چهارگانه استخراج پطرول که خواهان قرار داد اجاره امور استخراج ونگرانی خرید و ترانسپورت سامان برمه کاری چاه اول بود باخود به کابل آورد و بغرض مطالعه بوزارت معادن تسلیم نمود ــ در عین حال وزارت معادن صورت پیشنهادات مذکور را با مسایل اداری شرکت استخراج پطرول که بهسرمایه حکومت طورتجارتی بجریان خواهد افتاد و غیره مسایل مربوطه آن بصورت ورقهٔ عرض به مجلس عالی وزراء عرض و احکام واصل شد که شرکت استحراج پطرول به مشوره متخصصین یونو تشکیل وهم موضوع انتخاب یکی از شرکت های چهار گانه اجاره دار استخراج پطرول درکمیسیون منتخبه وزراء مذاکره وتحت غور قرار گیرد .

ضمنا دراین اواخر متخصصین پطرول ومالی و قانونی یونو مقیم کابل بطرح قوانین اداری شرکت استخراج پطرول موظف میباشند که شاید بزودی مسایل مذکور تمام وما عنقریب عملا شروع بکار کرده بتوانیم .

برای اینکه یکعده نفر افغانی برای امور برمه کاری تربیه شوند وزارت معادن به تعداد (۲۰) نفرطلاب فارغ التحصیل مکتب میخانیکی معارف را برحسب موافقه نامه های علیحده انتخاب وبه کمپنی موریسن قبل ازسه ماه از سال داشته است که به جدیت تحصیل نموده وتعلیم عملی وبسته کاری را فرا میگیرند .

برحسب تشریحات فوق در اثر همکاری ملل متحده واقدامات وزارت معادن امسال به فیصله های فوق مقدماتی نایل شده ومرحله اول اقدامات خویش را در مورد استخراج پطرول خاتمه داد برای سال آینده سامان و لوازم آن فرمایش داده میشود وعملا بکار آغاز میگردد اما ناگفته نماند که چون رسیدن سامان وآغاز برمه کاری بعد انتخاب شرکت اجاره دار برمه کاری و عقد قرار داد های لازمه اقلا مدت شش الی هشت ماه را دربر خواهد گرفت در این موعد شرکت استخراج پطرول کوشش مینماید تا ساختن تعمیرات لازمه، کشیدن راه ازسرپل الی موضع معدن وغیره ترتیبات مقدماتی را دردست اجراء بگیرد .

وزارت معادن عقیده منداست اگررضای خداوند بزرگ دراین راه باشد به توجه ونیات پاك پادشاه محبوب ما وحکومت والاحضرت سپهسالارغازی صدر اعظم در این اقدام مهم وعمده خویش کامیاب گردیده ویك نهضت جدید اقتصادی را ایجاد کرده بتواند .

امور ریاست مطبوعات

در سال گذشته ریاست مستقل مطبوعات دراجراآت وهم در تشکیلات خود اصلاحات وترقیات بیشتری راحائز گردید وچون اجراآت صحیح بهمحور تشکیلات صحیح دورمیخورد لهذا این ریاست نیز اولاً بهتشکیلات خودمتوجه گردیده تعدیلات وتزئیدات ذیل رادران بعمل آورد .

تشکیل مدیریت عمومی نشرات داخلی :

این مدیریت عمومی کهدرسال گذشته درتشکیلات ریاست مطبوعات داخل گردیده وبه اجراآت خودشروع نموده استتشویق وتعمیم انتشارات مفیدرادرداخل مملکتبعهده داشته ازیکطرف حقائق ومعلومات راجع بهکشور وفعالیت ها ومعرفی دستگاه های آنرا ازمؤسسات ومواضع مربوطهٔ آن بدست آورده وبا تتبعات مزید تکمیل ودر منصهٔ اشاعه میگذارد وازطرف دیگر بغرض تنویر اذهان عامه معلومات مفیده عصری را از مأخذ و مدارك جدیدهٔ علمی ومطبوعاتخارجی بدست آورده بغرضاستفادهٔ مردم بر طبق احتیاجات محیطی بوسیله جراید ،رسالهها، وکتب، رادیو ، روزنامهها وسائر وسائل نشر در معرض اشاعه میگذارد اینمدیریت عمومی دارای سهشعبه است .

شعبهٔ اول :

این شعبه ازیکطرفمعلومات مختلفه راجع به کشور رابغرض معرفی شئون مختلفهٔ مملکت جمع آوری وآنرا بوسیلهٔ سالنامهٔ کابل نشر نموده وازطرف دیگر بغرض تقویه وتشویق جراید ومجلات داخلی مواد وموضوعاتقابل نشررا فراهم نموده وآنرا به ادارات جراید ارسال میدارد وبرای اینکه از فعالیت های دوائر ومؤسسات بزرگ معلومات بیشتری را بدستآورد وازطرف خود یك یك نفرناشهٔ مطبوعاتی برای آنها معرفی وبه اختیار آنها میگذارد تابین آنهاومطبوعات وجراید وسیلهٔ ارتباط باشند کذا نشر تمام معلومات راجع بهفعالیتهای حکومتوموضوعاتیکه اعلام آنرا دوائر مربوطه لازم بشمارند توسط اینشعبه صورتمیگیرد وجراید ومجلات کشور عموماً توسط اینشعبهتقویه وپشتیبانیشده ووسایل وضروریات آنها فراهم میشود اقداماتیکهاینشعبه در سال گذشته بعمل آورده است بصورت عمومی عبارت است از تسریع در نشر سالنامه

از تبدلات و مقرری های سال ۱۳۳۰ در ریاست مستقل مطبوعات

ع ، ص مولانا برهان الدین خان
کشککی مدیر عمومی اداری

ع ، ص عبدالغفور خان برشنا
آمر مدیریت عمومی نشرات رادیو

ع ، ص صوفی عبدالحمید خان
آمر مدیریت عمومی مطابع

ص ، عبدالصبور خان نسیمی
مدیر روز نامه اصلاح

ص ، محمدنجیم خان آریا
مدیر روز نامهٔ ملی انیس

ع ، محمد شاه خان ارشاد
مدیر روز نامهٔ طلوع افغان

تشویق کتب تألیف وترجمه شده در کشور واقدام به نشر آنها وکذا اقدام به روزنامه شدن جراید اتحاد مشرقی، اتحاد بدخشان، ورانگه ، و بیدار وهفته دوباره نشرشدن ستوری وکذا پیش بینی عمومی برای روزنامه شدن تمام جراید ولایات .

شعبهٔ دوم :

این شعبه که درسال گذشته آغاز بکار نموده ۴۰ نشریهٔ مستقل را نسبت بحقائق مربوط به پښتونستان اشاعه داده است .

شعبهٔ سوم :

این شعبه که بنام شعبهٔ تطبیق قانون نیز یاد میشود مؤظف به تطبیق مقررات قانون مطبوعات بوده وطبق این قانون نامه جراید ملی را تشویق و حمایه مینماید صدور اجازه نامه ها ی مطبوعاتی برای مطابع ، جراید ، سینما ، صحنه ونامه نگاری توسط این شعبه صورت میگیرد این شعبه برای باراول در سال گذشته مطابق قانون مطبوعات اجازه نامه ها ی مطبوعاتی برای جراید و مطابع ملی صادر نموده وکذا به تأسیس نمایندگی آژانس اسوشی ایتدپرس وآژانس پرس ترست آف اندیا و نمایندگی لائف وتایم موافقه نموده چنانچه اکنون نمایندگان آنها بوظائف خود آغاز کرده اند که این شعبه کار تجدید نظر را برقانون مطبوعات نیز آغاز نموده وبامطالعات جدید در قوانین سائر ممالك در صدد تهیه یك پروژهٔ جدید قانونی برآمده است .

مدیریت عمومی نشرات خارجی :

این شعبه وظائف معرفی افغانستان وآمال حقه وبی آلایش آنرا درخارج بعهده داشته، و ازشعبات ذیل مرکب میباشد .

شعبهٔ اول :

این شعبه به مراجع ومؤسسات فرهنگی دنیا تماس داشته ومعلومات را که آنها نسبت به مسایل مربوط بافغانستان خواهان باشند بایشان عرضه میدارد و در نمایندگی های سیاسی افغانی در خارج اتاشه های مطبوعاتی تعین میکند چنانچه سال گذشته علاوه بر کراچی دردهلی وقاهره نیز یك یك اتاشهٔ مطبوعاتی تعین نمود لذا نمایندگی های خودرا در خارج از اطلاعات مربوط به کشور مطلع نگاه میدارد وبین مؤسسات علمی وفرهنگی دنیاوموسسات فرهنگی داخلی ارتباط قایم مینماید وبرای نامه نگاران جراید خارجی وسیاحین بیرونی در داخل کشور تسهیلات فراهم مینماید وبه مجلات وجراید خارجی که نسبت به مسایل افغانستان اظهار علاقه مندی نمایند معلومات لازمه تهیه و ارسال مینماید . و توسط اتاشه هائی مطبوعاتی خود درنمایندگی های افغانی درخارج علاوه بر نشر بولتن های یومیه به نشرات مستقلی نسبت به معرفی افغانستان می پردازد چنانچه اتاشهٔ مطبوعاتی سفارت کبرای افغانی درلندن درظرف سال گذشته موفق به نشر ٤ رسالهٔ جداگانه منعکس گردیده است .

شعبهٔ دوم نشرات خارجی :

این شعبه تمام نشرات جراید خارجی راکه راجع بمسایل مربوط بافغانستان باشد ویا بمسایل مهم بین‌المللی ربط مهمی داشته باشد توسط مؤسسات کتنگک فروشی بدست آورده وآنرا بعد از ترجمه درمعرض استفادهٔ شعبات ذیعلاقه میگذارد .

شعبهٔ سوم نشرات خارجی :

این شعبه مجلهٔ افغانستان را بزبان های انگلیسی و فرانسوی نشر میکند بر علاوه توسط این شعبه بهبر نامه هائی السنه خارجی جراید ورادیوی کشور مساعدت میشود وتوسط این شعبه یومیه یك ورق بولتن بزبان انگلیسی وفرانسوی بغرض استفاده خارجی های مقیم کابل نشر میشود وبرعلاوهٔ توزیع در کابل توسط پوسته هوائی آنرا بخارج هم ارسال میکنند گویا این شعبه نشراتی راکه ریاست مطبوعات بالسنه خارجی درداخل کشور بعمل می‌آورد انجام میدهد .

مدیریت عمومی تربیهٔ افکار :

این اداره نیز سال گذشته درتشکیلات ریاست مطبوعات جدیداً بوجود آمده این شعبه بوسیلهٔ تبلیغ شفاهی، کنفرانس‌ها موعظه‌ها ومقالات ورساله های جداگانه اساسات اخلاقی وفضایل معنوی را بجامعه گوشزد وبهاین‌وسیله ازیکطرف در راه تربیهٔ معنوی جامعه ایفای وظیفه مینماید وازطرف دیگر معایب اخلاقی وعلل آنرا جستجو نموده وباآن بوسیلهٔ تبلیغ معقول ومؤثر مبارزه میکندوبصورت منظم برای تمام خطبای مساجد جامع خطبه‌های منسجم ومؤثر بزبان‌های پښتو وفارسی درهرهفته تهیه وارسال مینمایدواین امررا سال گذشته بخوبی اجرا نموده ورضائیت حضرات علما واهالی را حاصل داشته است .

یادداشت عمومی :

علاوه براین تشکیلات واجراآت جدید آنچه درزمرهٔ موفقیت های مهم ریاست مطبوعات درسال گذشته شمرده شده میتواند ازاین قرار است .

افتتاح پروگرام انگلیسی دررادیو کابل .

افتتاح پرو گرام بلوچی در رادیو کابل .

هرشبه ساختن پروگرام اردو در رادیو کابل .

هرشبه ساختن پرو گرام پښتونستان در رادیو کابل .

اقدام بخریداری دستگاه موج کوتاه برای رادیو کابل

افتتاح نشرات صبح در رادیو کابل .

افتتاح نشرات چاشت دررادیو کابل،

اقدام به تکمیل مقبرهٔ حضرت‌سیدجمال‌الدین افغانی که کار آن از پول اعانه‌توسط ریاست‌مطبوعات آغاز یافته وبمناسبت تمام‌شدن پول چندی معطل مانده‌بود در سال گذشته پول ضرورت کارهای باقیماندهٔ آن در بودجهٔ ریاست مطبوعات تدارك گردیده وبه تسریع تکمیل آن آغاز گردید .

اقدام به منظم ساختن تشکیلات پښتوټولنه ونشر آثار مهم زبان‌ملی توسط این‌مدیریت عمومی چنانچه نشرات آن درسال گذشته آثار مهمی‌را دربر میگیرد وعلاوه برآنکه‌در صفحات مجلهٔ کابل نیز افزودی بعمل آمده است .

اقدام بهفته‌وار ساختن مجلهٔ پانزده روزهٔ ژوندون .

اقدام بورود ماشین‌های جدید برای مطبعهٔ عمومی و جلب کمك امداد تخنیکی یونو برای‌آن علاوه برآن ریاست مطبوعات درنظر گرفته‌است مساعدت های لازمه‌را از پرو گرام امدادتخنیکی یونودریافت نماید چنانچه نمایندگان‌هیئت تخنیکی یونو درسال گذشته وعده داده اند سه‌نفر متخصص بدسترس ریاست مطبوعات بگذارند از آنجمله یك‌نفر برای مطابع . یك‌نفر برای صحافت وعکاسی جراید ویك نفر برای تخنیك رادیو علاوه‌برآن‌قبول کردن دونفر رابحیث فیلوشب برای ریاست مطبوعات نیز وعده داده اند علاوه برآن ریاست مطبوعات تجاویز جداگانه نیزدرنظر گرفته‌است که‌توسط یونسکو برای تقویه کتابخانه هــای مملکت وسیستم کتابخانه‌ها وسائر وسائل تنویر افکار معاونت های بعمل بیاید .

مدیریت عمومی نشرات خارجی‌این ریاست‌درنظر گرفته‌است درفرانسه وبزبان فرانسه نیز برای معرفی‌افغانستان نشراتی بغرض استفادهٔ ممالك اروپائی بعمل آورد و جهت استفادهٔ ممالك امریکای جنوبی رسالهٔ راجع به افغانستان بزبان هسپانیولی ترتیب نماید .

اجراآت شعبهٔ اول مدیریت عمومی نشرات داخلی :

الف :ـ موادیکه بغرض نشر بدوائر نشراتی فرستاده شده است :

۱ ـ مقاله ـ شعر ورومان	۱۰۳۰	اثر ـ
۲ ـ فتوهای اشخاص ومناظر	۷۶۳	قطعه ـ
۳ ـ اعلامیه‌ها	۲۵۰	شقه ـ
٤ ـ آثار مطبوع	۹۱	نسخه ـ
	جمله	۵۱۲۵ صفحه ـ

ب :ـ طبع سالنامهٔ کابل .

ج :ـ تسهیلات برای جرائدیکه روزنامه ویاهفتهٔ دومرتبه شده‌اند :

۱ ـ بیدار (مزار شریف)

۲ ـ اتحاد (بغلان)

۳ ـ اتحاد مشرقی (جلال آباد) .

د :ـ جریدهٔ ستوری هفته‌وار بهفتهٔ دوبار ترقی دادرشد .

ه :ـ ارائهٔ یکصدوچهل موضوع درموردامور مهمه بمجلس مسلکی واخذتصویب آن .

و :ـ اصدار (۲۰۰) قطعه هدایت نامه بدوائر مطبوعاتی .

ز :ـ نمرهٔ مکاتیب وارده وصادره (۲۸۰۰)

ح :ـ تهیهٔ بیست جلد کتاب فارسی وپښتو (تالیف وترجمهٔ) که مراتب مقدماتی آن طی شده برای اخذ جائزهٔ مطبوعاتی آماده ساخته شده اند .

ط :ـ تجدید نظر درمورد جوائز مطبوعاتی وتثبیت آن به‌ترتیب ذیل :

۱ ـ جائزه آریانا که ازحضور اعلیحضرت‌همایونی برطبق گذشته همه‌ساله برای بهترین اثرسال داده میشود :

۲ ـ	جائزهٔ	اول	خوشحال‌خان	برای	کتاب	جایزه	درجه	اول	تالیف	۷۰۰۰	افغانی
۳ ـ	»	»	دوم	»	»	»	»	»	دوم	» ۵۰۰۰	»
٤ ـ	»	»	سوم	»	»	»	»	»	سوم	» ۳۰۰۰	»
۵ ـ	»	»	اول ابن‌سینا	برای	»	»	»	»	اول ترجمه	» ۵۰۰۰	»
٦ ـ	»	»	دوم	»	»	»	»	»	دوم	» ۳۰۰۰	»
۷ ـ	»	»	سوم	»	»	»	»	»	سوم	» ۲۰۰۰	»

اجراآت شعبهٔ دوم نشرات داخلی

شعبهٔ دوم رساله‌های ذیل راطبع ، تصحیح نشروتوزیع کرده است :

۱ ـ اختلاف بین افغانستان وپاکستان ازنقطه نظر سر جارج کننگهم .

۲ ـ منظرهٔ افغانستان .

۳ ـ امیرعبدالرحمن خان وخط دیورند .

٤ ـ حدود نفوذ سکها .

۵ ـ دعوی امیردوست محمدخان باانگلیس‌ها درمورد قبایل .

٦ ـ سیاست خارجی پاکستان .

۷ ـ امیرشیرعلیخان درمقابل سیاست انگلیس ها .

۸ ـ سیاست‌متوقف و احتراز ازاشتباهات یکنیم قرنه .

۹ ـ سیاست لارد کرزن .

۱۰ ـ معاهدهٔ دیورند چه‌وقت وچه گونه بامضا رسید .

۱۱ ـ ماه می .

۱۲ ـ افغانستان درمجاورت هند .

۱۳ ـ عناصر ملیت پښتونستان .

۱٤ ـ درتجسس خط سرحدی .

۱۵ ـ سیاست پیشروی ویافارورد پالیسی .

۱٦ ـ سکان او د اباسیند دی خوا څنګ .

۱۸ ـ اعلان ریچارد اودنی .

۱۹ ـ نظری به پښتونستان .

۲۰ ـ زمانشاه ، ودستگاه فعالیت استعماری .

۲۱ ـ دپښتونستان د۱۳۲۹ کال واقعات

۲۲ ـ پښتو او پښتونواله .

۲۳ ـ امیر امان الله خان ومسایل سرحدی .

۲٤ ـ دپښتنو بندیانو په وینو لیکل شوی لیک .

۲۵ ـ آزاده گان .

۲٦ دپښتونستان ورځ .

۲۷ ـ دافغانستان اوپاکستان مخالفت .

۲۸ ـ مسئلهٔ پښتونستان .

۲۹ ـ شیرشاه سوری یامظهر روح افغانیت .

۳۰ ـ خطابهٔ انجمن نسوان .

۳۱ ـ نطق اعلیحضرت همایونی .

۳۲ ـ ولایات شرقی افغانستان .

۳۳ ـ پښتونستان .

۳٤ ـ لیدران امروزی پښتونستان .

۳۵ ـ ولایت شرقی افغانستان .

۳٦ ـ سرحد وافغانستان .

۳۷ ـ دپښتونستان ښځه‌ئی

۳۸ ـ دشینواړو ، اپریدو ستوریخیلو تاریخی جرگـه .

۳۹ ـ تصویب روز پښتونستان .

٤۰ ـ ریفرندم سرحد .

اجراآت شعبهٔ سوم نشرات داخلی :

الف ــ به جرائدیکه طبق اصولنامهٔ مطبوعات اجازهٔ نشر داده شده است :

(۱) جریدهٔ وطن در کابل .

(۲) » نداء خلق در کابل .

(۳) » انگار » » .

(٤) » ولس » » .

(۵) » پیام افغان » .

(۶) « آتوم درمیمنه .

(۷) « پامیر در کابل .

(۸) « صدای ملت درهرات .

ب- به‌مجلاتیکه‌حسب اصولنامهٔ مطبوعات اجازهٔ قانونی داده‌شده است :

(۹) « مجلهٔ برگ سبز »

(۱۰) « اقتصاد

(۱۱) « حقوق .

(۱۲) « عرفان .

ج- به مطابعی که‌اجازهٔ تدویر داده شده :

(۱۳) «مطبعهٔ ملی .

(۱۴) « بانك ملی .

(۱۵) « دانش .

(۱۶) ماشین گستتنرمؤسسهٔ قندسازی .

(۱۷) « « بانك ملی .

(۱۸) « « « دافغانستان بانك .

(۱۹) « « « وزارت معدن .

(۲۰) « « « « عدلیه .

(۲۱) « « شرکت نساجی .

(۲۲) « « شرکت‌پخته قندز .

د : سینماو صحنه هائیکه اجازه تدویرداده شده است :

(۲۳) سینمای پامیر .

(۲٤) « شرکت نساجی درپل خمری .

(۲٥) « مؤسسه خیریهٔ نسوان .

(۲٦) « بلدیه میمنه .

(۲۷) صحنهٔ تمثیل ریاست مرستون .

(۲۸) « « « پهاروالی .

(۲۹) « « شرکت نساجی در پلخمری .

هـ - آژانس ها و جرائد خارجی که درخواست تاسیس نماینده گی آنها

در کابل پذیرفته شده است :

(۳۰) به نماینده گی آژانس ایسوشیتید پرس امریکا .

(۳۱) به جریدهٔ نیویارك تایمز .

(۳۲) به آژانس پرس ترست آف انډیا .

(۳۳) به نماینده گی مجلهٔ عروة الوثقی .

اجراآت مدیریت عمومی نشریات خارجی :

۱ - مدیریت شعبهٔ اول نشریات خارجی درظرف سال ۱۳۳۰ مراجعات یونو ، مؤسسات و ذوات خارجی را که طالب معلومات گردیده اند وارسی و تااندازه که توانسته است معلومات طرف احتیاج اوشان راتهیه وعلاوتا راجع بحقوق بشرهم معلومات لازمه رابشعبه مربوطهٔ یونو فرستاده است .

۲ - مراجعات آتشه های مطبوعاتی افغانی در خارج راجواب و برای نشردربولتن های سفارت مواد طرف ضرورت راتهیه و فرستاده است .

ع ، علی احمد خان نعیمی
مدیر نامه هفتگی ژوندون

ع محمد محسن خان فیروز
مدیر عمومی د باختر آژانس.

ص ، عطاءالله خان کفیل
مدیریت عمومی نشرات خارجی

۳ ـ (۴۳) نفر نامه نگار که بقرار تشریحات ذیل وارد کابل گردیده اند تسهیلات مسافرت فراهم ومعاونتهای اخلاقی باوشان نموده اند :

ایرانی	امریکائی	سویدنی	هندی	فرانسوی	سویسی	المانی
۴ نفر	۱۴ نفر	۱ نفر	۸ نفر	۳ نفر	۲ نفر	۲ نفر
انگلیسی	استرالیائی	لهستانی				
۶ نفر	۲ نفر	۱ نفر				

۴ ـ ترتیبات مقدماتی برای قبول نامه نگارهای خارجی در کابل درسال ۱۳۳۰ شروع وفعلادر کابل نماینده مجله عروة الوثقی طبع ـ پاریس ـ موسسه ایسوشیئیتد پرس لایف و تایم امریکائی موجود بوده نماینده پی تی آی هندی هم در شرف ورود می باشد .

مدیریت عمومی نشرات کابل رادیو :

رادیو کابل موسسه ئیست که باورود سال جاری پا بعرصهٔ دو ازدهمین سال حیات خویش گذاشته است ایـن موسسه ازبدو تاسیس خویش تاکنون سعی ورزیده است ، رضایت شنوندگان عزیز خودرا باشنواندن موزیك وخواندن های وطنی وملی و موزیك وخواندن های ممالك خارجه وهمکذا بانشر مضامین مفید دینی ، سیاسی ، علمی ، تربیوی ، صحی ، اجتماعی ، دیالوگ ها ورادیو درامها (بزبان های پشتو وفارسی) خبرهای داخله وخارجه تا اندازه زیاد حاصل نماید .

طوریکه خوانندگان گرامما اطلاع دارند ، رادیو کابل همه وقت میخواست به توسعه پروگرام نشرات خود اقدام نماید . اما معاذیر تخنیکی که ناشی از اثرات ناگوار جنگ دوم جهان بود اجازه نمیداد تارادیو کابل باین مرام خویش نایل آید . رفته رفته این معاذیر درسال گذشته تااندازهٔ مرفوع گردید و برادیو اجازه داد تاقدمی در راه وصول بمرام خویش بردارد .

چنانچه درسال گذشته ابتدا پروگرام یك ساعته را از طرف صبح درماه عقرب وبعدها پروگرام یك ساعته دیگررا ازطرف چاشت درماه قوس روی کار آورد ونشریات خودرا توسعه داد .

قدم وسیع دیگری که درسال گذشته ازطرف رادیو کابل برداشته شد همانا قدمی بود که در راه نشر پروگرام انگلیسی درموج کوتاه برای دنیای خارج و پروگرام زبان بلوچی برای برادران بلوچی خویش برداشت خدمتی که رادیو کابل بانشر این دوپروگرام تازه خود درزمینهٔ تنویر توده ومعرفی افغانستان عزیز بدنیای خارج نموده ومینماید خیلی ها بارزومحتاج بتذکار نیست. این دوپروگرام درماه جوزا روی کار آمد.

علاوتاً راډیو کابل درسال گذشته پروگرام های مخصوص پښتونستان واردوی خودرا نیز توسعه بخشید باین ترتیب کهاین دوپروگرام که درابتدای سال یکشب بعد برای برادران پښتونستانی وساکنین نیم قارهٔ هند نشر میشد درماه جوزا بهرشبه تعدیل یافت .

راډیو کابل آرزومند است در آینده خدمات بیشتری بهوطنداران وملکت عزیز خویش انجام بدهد .

اینك درذیل ازصورت ساعات نشراتی راډیو کابل تذکر میرود :

مجموع نشرات راډیو کابل	۱۸۵۵ ساعت .
تلاوت قرآن کریم	۱۸ ساعت و۳۰ دقیقه
پروگراماردو	۱۲۱ « و۴۰ دقیقه
« پښتونستان	۱۸۲ « و۳۰ دقیقه
« انگلیسی	۶۷ « و۳۰ دقیقه
« اجمال حوادث هفته	۶۰ « و۵۰ دقیقه
« خبرها بزبان فارسی	۱۱۳ « و۵۰ دقیقه
« « « پښتو	۱۴۴ « و۱۵ دقیقه
راډیو درام	۱۲ درام ۸ ساعت

مضمون های مختلف از قبیل موعظه ، مضامین سیاسی ، صحی ، اجتماعی ، تربیوی ، افسانه اطفال وغیره . (۱۶۶ ساعت و۳۰ دقیقه) دراین قدر مدت اضافه از ۸۰۰ مضمون نشر شده است .

اعلانات	۶۰ ساعت و۵۰ دقیقه
درس پښتو	۳۰ ساعت و۵۰ دقیقه

ساعات باقیمانده بهشنواندن خواندنهای ملی ، وطنی ، کلاسیك ، نغمات وریکاردهای هندی ، عربی ، ترکی ، غربی وریکارد های که درخود کابل راډیو گرفته شده بایك تعداد ازریکارد های ممالك مختلفه دیگر صرف شده است .

وظیفه مدیریت عمومی نشرات راډیو که در راس آن آمر اداره بحیث مامور رتبه۲ قرار دارد قرار ذیل میباشد :

۱ـ تمام نشرات که راډیو کابل بهالسنه فارسی ، پښتو ، اردو ، انگلیسی ، بلوچی صورت میگیرد ازساز وآواز تا مضامین دینی واجتماعی ، وسیاسی وغیره توسط این مدیریت تهیه وآماده میگردد .

۲ـ اداره این نشرات علاوه برآمر عمومی که مسئول اداره تمام امور نشراتی می‌باشد برای نشرات پشتو، فارسی، اردو و امور اداری وموزیك دارای تشکیلات ذیل می‌باشد .

الف : ۱ـ یکنفر معاون امور نشرات فارسی بەرتبه مدیر انتهائی .

۲ـ یکنفر معاون امور نشرات پشتو بەرتبه مدیر انتهائی .

۳ـ یکنفر مهتمم نشرات اردو که مسئول پروگرام اردوی نشرات کابل رادیو می‌باشد .

٤ـ یکنفر مهتمم نشرات انگلیسی که مسئول پروگرام انگلیسی نشرات کابل رادیو می‌باشد .

٥ـ یکنفر مهتمم نشرات بلوچی که مسئول پروگرام بلوچی کابل رادیو می‌باشد .

ب :ـ دوایر دیگری که جزو این مدیریت می‌باشد قرار ذیل است .

۱ـ ماموریت تحریرات که در راس آن آمر اداره بحیث مامور رتبه ٥ قرار دارد وظیفه آن پاك‌نویس وتائپ کردن مقالات درامه ها واعلانات رادیو وسنجش کلمات اعلانات ومضامین مجله پشتونژغ ، جواب دادن تمام مکاتیب و مراسلات وارده همچنان صادر نمودن مکاتیب جوابیه و هدایات این مدیریت عمومی به شعبات دوائر موسسات ووزارت مربوطه داخل وخارج وحفظ وترتیب نمودن تمام مقالات که رادیو پس ازنشر حفظ وترتیب می‌شوند .

۲ـ ماموریت اجرائیه امور دفترداری نقدی وجنسی این مدیریت را ازقبیل اجرای معاشات مامورین ومستخدمین کلیه مصارفات کابل رادیو اخذحق الاشاعه اعلانات رادیو را انجام میدهد .

مدیریت عمومی تخنیکی رادیو :

۱ـ علاوه برپروگرام هرشبه که (٤) ساعت بود درپروغرام ازطرف صبح و ظهر هم دو ساعت زیاده شد و جمله پروگرام روز وشب (٦) ساعت گردید گردش ماشین ها هم برای اینکه پیش ازپروگرام آماده می‌شوند بیشتر گردید .

۲ـ مدت کار یك قسم چراغ های بزرگ برودکاست ختم گردید لذا مدیریت تخنیکی رادیو بعوض آنها چراغ های جدید بدست آورده است وبرای سال ۱۳۳۱ نیز کار خواهد داد .

۳ـ برای پایه های یکصد متره برودکاست واقع یکه توت سامان وچراغهای سرخ رنگ دراواخرسال واردشده ولی بواسطه برودت هوانصب آن فوراً صورت نگرفت ودر سال ۱۳۳۱ نصب خواهد شد تا ازطرف شب تصادف طیاره هارا به پایه های برود کاست محافظت نماید .

٤ـ ماشین دیزل رزف مولدبرق برودکاست یکه توت بواسطه نبودن سامان فالتو خاموش بود بنا برآن مدیریت تخنیکی رادیو سامان فالتوی طرف ضرورت را وارد نمود تا ذریعهٔ آن ماشین مذکور اصلاح ودروقت نبودن برق عمومی ازآن استفاده شود .

٥ـ یك اندازه سامان فالتو درسنه ۱۳۲۸ درجرمنی فرمایش داده شده بود درسال ۱۳۳۰ توریدتعدادیکه امکان داشت صورت گرفت تاعوضش ادوات ازکار رفته از آنها کار گرفته شود .

٦ـ قرار فیصلهٔ مجلس بین‌المللی راجع به تعین فریکونسی های رادیو دیفزیون که باید در آینده فریکونسی موجوده (٦٦٤) کیلو سایکل به (٦٦٠) کیلو سایکل تبدیل شود اسباب وسامان لازمه ازجرمنی بدست آورده شد تابه‌وقت مناسب ذریعه سامانهای مذکور فریکونسی موجوده به (٦٦٠) کیلو سایکل تبدیل شود .

۷ـ امیلفایر های ۲۵ واته و۷۵ واته رادیو برای رادیوهای اطراف ومرکز طور نمونه وارد شده تا بعداز امتحان بفرمایش زیادتر اقدام شود .

۸ـ استودیوی موجوده که درسال ۱۳۱۹ ساخته شده بود بواسطه جنگ عمومی نا تکمیل ماند و سرویس انعکاس آوازآن ذریعه متخصص خارجه ساخته نشده بود و هم تنها دارای دو اطاق ودومیکرافون بودکه برای اجرای پروگرام امروزی کفایت نمیکرد فعالیتی که دربارهٔ اصلاح وتکمیل استودیو بعمل آمد از نقطهٔ نظر اقتصاد قابل تذکارمیباشد زیرا بدون استخدام خارجی شخص مدیر عمومی ومامورین‌فنی آن بدست خودآن‌را حسب ذیل اجراکردند .

الف ـ ازطرف مدیرعمومی نقشه ترتیب وبه جرمنی فرمائش داده شد که‌مطابق آن‌سامان ضروریه‌ساخته وارسال دارند چنانچه‌یك‌اندازه سامان مذکور درسال ۱۳۳۰ رسیده و مابقی آن از امریکا میرسد واشیاء رسیده گی عبارتند از :

میز کنترول که دواطاق استدیورا همراه (٤) میکروفون برای موزیك ویك اطاق نطاقی را همراه یك مکرافون ویك مکروفون اطاق کنترول را علاوه بران دوعدد گرامفونها به اسپید ٤/۱ ۳۳و۷۸ گردش فی دقیقه وتیب ریکاردروواير ریکارد وآواز زنگ ساعت وآواز بعضی نطاق‌های برودکاست‌های خارجارا اداره میکند .

۲- برای اطاقهای استودیو لودسپیکر ها آورده شده که درصورت ضرورت میتوانند آواز پروگرام را به اطاقهائیکه پروگرام ندارند ویا اطاق انتظار بشنوند .
۳- برای تمام اطاقهای استدیو ساعت های برقی بدست آورده شده تا عمله پروگرام در هر اطاقیکه باشند وقت خود ها را بدانند .
٤- برای اینکه فریکونسی برق کابل (٦٠) سیکل میباشد وبعضی ماشین هائیکه جدید بکار انداخته می شوند (٥٠) سیکل هستند یك ماشین فریکونسی چنجر بقوه یك کیلووات ۲۲۰ ولت رسیده تابه ماشین های مطلوبه تطبیق شود .
٥- یك سیت ماشین ریکارد روارد ساخته شد تا ریکاردهای خام را به اسپید ۱/٤ ۳۳ و ۷۸ گردش فی دقیقه ذریعهٔ آن پر نمایند .
٦- تیپ ریکارد جهت استدیو وارد شده که تیپ آن آواز موزیك وغیره را پرو تکرار وبرود کاست نماید .
۷- اشیاء فالتو برای ماشین وانسترومنت های موجوده تاحدامکان واشیائیکه برای ستدیو لازم میباشد در امریکاه فرمائش داده شده که تاکنون نرسیده وعبارت از اشیاء ذیل میباشند :
ب - گرامفون های مخصوص استدیو به اسپید ۱/٤ ۳۳ و۷۸ گردش فی دقیقه با گو یاهائیکه سوزن وریمی دارند دو عدد .
۲- گرامفون مخصوص پرتابل به اسپید ۱/٤ ۳۳و۷۸ گردش فی دقیقه با امپلفایر یکعدد .
۳- پایه مخصوص مکرافون برای استدیوی بزرگ یکعدد .
٤- امپلفایر ٥٠ واته باراديو برای استیشن ها وآخذه جدید به اطراف ومرکزچهاردانه .
٥- لوازم موتر جنریتر بطروای مولد برق برای رادیوی آخذه فراه که بعد از رسیدن آنها درفراه هم رادیو بکار انداخته خواهد شد بقدر کفاف .
٦- تیپ ریکارد که یك ساعت مسلسل کار میکنند با ـ ٥ رول تیپ يك‌ساعته یکعدد .
۷- سامان فالتوئی که یك ریکارد داغمهٔ موجوده را تکمیل می سازد و ازآن بصورت کامل استفاده می کنند بقدر لزوم .
۸- سوزن های مخصوص پرکاری آواز ریکارد در بقدر لزوم که ریکارد خام آن برای کابی نمودن بهریکاردهای پخته موزون است به تعداد مکفی خریداری‌شده .
۹- انسترومنتی که آخذه های فریکونسی بلند را قبول میکنند یکعدد .
ج - درتعمیر استودیوی موجوده کارهای ذیل انجام یافته :
۱- بواسطه اینکه ساختمان استودیوی مذکور ذریعه مرکز گرمی در زمستان حرارت داده می شود نسبت بهجنگ جهانی‌دوم لوازم آن وارد شده نتوانست لذا اطاقهای

خورد ذریعهٔ برق و اطاقهای بزرگ ذریعهٔ بخاری های آهنی مروجی گرم میشد. اطاق مذکور علاوه برانیکه خوب گرم نمی شد دود هم پیدامیکرد بنابران از طرف خارج عمارت دوعدد دود رو های مخصوص خشتی به اصول فنی ساخته شده است .

۲- قرار نقشه و هدایت مدیریت عمومی تخنیکی رادیو ذریعه نجا رهای داخلی یك اطاق نطاقی ویك اطاق خورد موزیك ویك سمت اطاق بزرگ موزیك از شپرتس پوش (تخته سه ورقه نازك) وکلاس وله (پخته ترکیبی شیشه که به آتش نمی سوزد) ساخته شده و مابقیه آن درسال ۱۳۴۱ تکمیل خواهد شد .

۳- درستدویو علاوه بروظیفه دائمی ریکارد ها به اسپید ۶۳ و ۷۸ فی دقیقه پر کاری شده واکثر پرو گرام ها ذریعه ریکارد ها و وایر ریکارد اجراء شده .

۴- درشهر هرات که قبلا رادیوی آخذه ولودسپیکر های عمومی شهر ذریعهٔ برق شهری پرو گرام کابل رادیورا نشر میکرد بواسطه خرابی برق آنجا چندی معطل بود یك موتر جنریتر پطرولی بقوه سه کیلوات امپیر جدید درمنتظمیت رادیوی هرات بکار انداخته شدکه لوداسپیکر های جاده های شهر هرات به بسیار خوبی کار میکنند .

مدیریت عمومی آژانس باختر

الف ــ شعبهٔ داخله :

۱ ــ مخابرهٔ خبرهای داخلی و خارجی ذریعهٔ تلگراف بتمام روزنامهها وجراید ولایات مملکت .

۲ ــ ارسال خبرهای داخلی بهروزنامه ها ، جراید و مجلات مرکز وکابل رادیو همه روزه وهمه شبه .

۳ ــ اخذتمام خبرهای داخلی درمرکز توسط نمایندگان باختر و در اطراف ازنزد نمایندگان باختر توسط تیلفون وتلگراف در شب وروز .

ب ــ شعبهٔ خارجه :

۱ ــ اخذ وتعقیب تمام خبرهای خارجی ازسرویس های مختلف دنیا به السنهٔ مختلف ذریعهٔ رادیو ها .

۲ ــ ترجمهٔ تمام خبرهائیکه توسط آخذه های تلگرافی گرفته شده وروزمره بهاین شعبه سپرده میشود .

۳ - تایپ وترتیب خبرهای مذکور وآماده ساختن آن جهت ارسال به جراید مرکز وولایات وکابل رادیو برای انتشار که بصورت متوسط ماهانه (۴۵۰۰) شقه با (۱۲۰۰) خبر بالغ میگردد .

ج - شعبهٔ تلگرافخانه :

۱ - اخذ خبر های خارجی تلگرافی بطور مورس توسط بکار انداختن سه پایه ماشین آخذه که برای ۲۴ ساعت مسلسل ازالسنهٔ مختلف وازتمام سرویس های تلگرافی دنیا خبر اخذ می کنند .

برعلاوه خبرهای تمام سرویس‌های مهمهٔخارجی اخذ وبه‌مقامات لازمه ارسال‌شده‌است .

ح - شعبهٔ دارالترجمه پښتو :

۱ - ترجمه تمام خبر های داخله ازفارسی به پښتو وازپښتو به فارسی وارسال آن به جراید مرکز وکابل رادیو .

۲ - ترجمه تمام خبرهای خارجی به پښتو وارسال روز سه مرتبه به جرائد مرکز وکابل رادیو .

مدیریت عمومی آریانا دائرةالمعارف :

۱ - مدیریت عمومی آریانا دائرةالمعارف طبق‌سنوات گذشته موادمطلوبهٔ آریانا دائرةالمعارف‌را ازماخذ معتبره(فارسی ، عربی ، انگلیسی ، فرانسوی وغیره) توسط متخصصین واهل فن‌وارباب صلاحیت واعضای شعبه درحدود سه‌هزار صفحه‌مقننه درهذه‌السنه فراهم ساخته است .

۲ - یک‌مقدار کافی مضامین ومواد ی راکه به‌ردیف الف مربوط است تحقیق‌وتصفیه نموده واز ملاحظهٔ ارباب صلاحیت وموسسات مربوطه گذشتانده و تصاویر وگراور های متعلقهٔ آنرا مهیا کرده و برای طبع آماده ساخته است که عندالموقع به مطبعه فرستاده شده وتحت طبع گرفته خواهد شد .

۳ - مضامینی راکه سابق تهیه گردیده بود باماًخذجدید مقابله وقسمتی ازموضوعات‌را به واقعات روز وفق داده ومعلومات تازهٔ بران افزوده است .

۴ - برخی مضامین راکه تقریباً ده سال قبل تهیه شده بود وبا معلومات وتقاضای امروز موافقت نداشت ازماًخذ جدیدتر دوباره تهیه نموده .

۵ - درخلال‌این سال به‌حدود سه‌ونیم هزارصفحه موضوعات حرف (ب) تایپ شده وبرای ملاحظه وتصحیح وتصفیه آماده شده .

۶ ـ سه جزو دائرةالمعارف را (هشتم، نهم، دهم) فی جزء دوصد صفحه دارای تصاویر وگراورها وفارموله های علمی طبع ونشر نموده وبداخل وخارج کشور توزیع کرده است .

۷ ـ جلد دوم آریانا دائرةالمعارف را درهزار صفحه بافوتو ها وگراورها طبع وبرخی را بموسسات فرهنگی داخل کشور وممالك خارجه توزیع وعده ئی جهة فروش درپاتوقهای سپرده شده .

۸ ـ ازمضامین متعلق به افغانستان که مسایل داخلی کشوراست اغلبا تهیه وملاحظه وتصحیح گردیده وبرای طبع آماده شده .

۹ ـ یك مقدار ازمضامین گزیتر که بر ردیف (ب) مربوط وباید طبع شود مانند اعلام جغرافیائی دیگر دائرةالمعارفها ترتیب وتصفیه وبرای طبع ترديف وآماده گردیده .

انجمن تاریخ :

کارهائی را که انجمن تاریخ درظرف سال ۱۳۳۰ انجام داده است .

وظیفهٔ انجمن تاریخ فی‌الواقع انکشاف مسائل تاریخی و تهذیبی و فرهنگی است وضوریکه مطالعین محترم مسبوقند اعضای موجودهٔ انجمن تاریخ درین را بهمکاری علاقه مندان باذوق وهمکاران افتخاری خود به نشر مقالات متتبعی وکتب ورسائل بدینقرار موفق آمده :ـ

۱ ـ نشر مجلهٔ ماهوار تاریخی وادبی آریانا که بدون وقفه در هر ماه به مطالعین محترم مقالات وآثار تاریخی وعلمی وادبی وکتب نافعه را باتصاویر لازمه تقدیم کرده ، ودرهذه‌السنه نهمین سال دورهٔ مطبوعاتی خودرا بپایان رسانده دراول دلو ۱۳۳۰ موفقانه قدم بسال دهم گذاشته است .

۲ ـ کتاب (افغانستان درقرن ۱۹) تالیف بناغلی سیدقاسم‌خان رشتیا درسنهٔ گذشته درمجله نشر وجداگانه هم طبع شده است کتاب مذکور یکی ازآثار مهمهٔ تاریخی دورهٔ سلطنت محمد زائیها درافغانستان است که درهذه‌السنه بمطالعهٔ ذوقمندان گذاشته شده ونظر باهمیت کتاب نسخه های زیاد آن باندك وقت بفروش رسیده است .

۳ ـ (اکبرنامه) که بیشتر دلاوریها ووطن پرستی های مجاهد نامی وطن سردار محمداکبر خان غازی پسر رشید ونامور امیر دوست محمد خان را نشان میدهد که یکی ازداستانهای حماسی تاریخی است وشاعر مقتدر کشمیر (حمید) آن را بصورت سلیس وروان برشتهٔ نظم کشیده ودرسنهٔ گذشته درمجلهٔ آریانا نشروطبع علیحدهٔ آن صورت

گرفت تحشیهٔ این کتاب را بناغلی علی‌احمد خان نعیمی و تصحیح شعر و حل لغاتش را محمدابراهیم خلیل انجام داده اند این کتاب برای استفادهٔ ذوقمندان در معرض فروش گذاشته شده است .

٤ ـ کتاب (درزوایای تاریخ معاصر افغانستان) کتابی است مربوط به تاریخ دورهٔ محمدزائیها وسدوزائیها ، تالیف بناغلی احمدعلی خان کهزاد مدیر عمومی انجمن که ازاسناد ومکاتیب خطی زمامداران ومجاهدین ملی آن عهد مرتب شده و در تاریخ وطن اثر مهم وباثبات است ، و از سنه ۱۳۲۹ درمجلهٔ آریانا شروع به نشر آن شده وعلیحده نیز طبع میشود .

درسنه ۱۳۳۰ نشر وطبع این اثر ادامه دارد وانشاءالله تعالی عنقریب اختتام پذیرفته علاقه مندان تاریخ وطن را مأخذ وهدیهٔ مهمی میباشد .

٥ ـ نوای معارك ، مؤلف این کتاب عطامحمد نام داشته وکتاب مذکور بتاریخ دورهٔ محمدزائیها ارتباط دارد وراجع بجنگ اول افغان وانگلیس وشورشهای ملی وواقعات مهم دیگر وتعلقات سنده وبلوچستان به سلطنت های افغانی معلومات میدهد .

این اثر درسنه ۱۳۲۹ درمجلهٔ آریانا نشر شده علیحده هم طبع میشود درطی سال ۱۳۳۰ هم طبع ونشر آن جریان داشت .

٦ـ نشر رسالهٔ موسوم به (یکمرد بزرگ) مؤلفهٔ محمد ابراهیم خلیل مدیر مجلهٔ آریانا حاوی شرح وآثار شیخ سعدالدین احمد انصاری معروف به حاجی صاحب پای منار که عالم عارف وسالك باسوز وشیخ مجذوب ومؤلف و مصنف اسرار وعرفان وزادهٔ خاك‌وآب افغانستان‌است وازشمارهٔ اول‌ثور ۱۳۳۰ شروع و بشمارهٔ برج‌عقرب سنهٔ مذکوره مجلهٔ آریانا اختتام یافته .

۷ـ کتاب مسمی به (پردهٔ نشینان سخنگوی) تالیف پیغله مهاکهٔ رحمانی مشعر باحوال وا‌ثرات‌شاعرات وطن وبعضی گمنامان طبقهٔ نسوان که‌آثار منظوم دارند واز اول قوس ۱۳۳۰ بمجلهٔ نمبر ۱۰۷ آریانا نشر وعلیحده هم تحت طبع گرفته شده است .

۸ـ (عروج بارکزائیها) مؤلف این کتاب (ایدوارد الای سیس ، ام ـ ای) میباشد وکتاب مذکور که بانگلیسی است ازطرف بناغلی عبدالرحمن خان پژواك وبناغلی محمد عثمان خان صدقی ترجمه شده .

این کتاب پیشرفت وتمدن‌قوم ووطن را دردورهٔ حکومت بارکزائیها بیان میکند .
ازبرج دلو ۱۳۳۰ نشر آن درمجلهٔ آریانا باطبع جداگانه اقدام شده است .
مبرهن است مرام انجمن تاریخ بیشتر نشر کتب وموضوعاتی است که برای مؤرخین

مأخذ قرار گیرد ومطالعین را درهر وقت از تحقیق وتتبع خود معلومات داده و دروازهٔ تحقیقات را در نگارش برای ذوقمندان مفتوح سازد برعلاوه بناغلی کهزاد مدیر عمومی انجمن تاریخ حسب دعوت حکومت امریکا باصوب مسافرت کرده و خدمات ذیل را درمسافرت خود انجام داده است .

۱- درموزهٔ ایران باستان بحضور جمعی ازرجال دانشمند واستادان دانشگاه را جع به تعلقات تاریخی وفرهنگی وروابط نژادی افغانستان وایران کانفرانسی ایراد نموده ودرآنجا بااکثر نامه نگاران وشعبات تبلیغاتی وباستان شناسان تماس از تشریحات تاریخی وطن صحبت کرده که کنفرانس ایشان بصورت رساله علیحده هم در طهران بطبع رسیده است .

۲- دراستانبول به لنگرهٔ مستشرقین که جم غفیری از علما وشرق شناسان جهان گرد هم جمع شده بودند شامل شده وباپروفیسور ها ودانشمندان آنجا صحبت کرده وازتاریخ افغانستان معلومات داده وراجع به لشکر گاه سلطان محمود غازی بوزیر خارجهٔ آنجا تفصیلات کافی بوفق میل او که خیلی آرزومند این مطلوبه بوده داده است .

۳- درروما بامستشرقین ودانشمندان وارباب مطبوعات مصاحبه ومذاکرات در موضوعات تاریخی نموده .

٤- در امریکا از رجال علمی وفرهنگی وموزه های اکثر شهر های آن دیدن کرده وافغانستان را طوری که لازم است معرفی نموده ودرلاس انجلس در دانشگاه کالیفورنیا درمحضر دوصد نفر ازاستادان دانشگاه وارباب جرائد وعدهٔ از محصلین کشور های شرق میانه درموضوع نقش افغانستان درتهذیب وفرهنگ ممالک آسیائی کنفرانسی داده که مورد توجه سامعین واقع شده ودر روز نامه ها اعلان شده ودر دانشگاه کالیفورنیا درلاس انجلس درصنفی که مخصوص مطالعات تاریخی کشور های آسیای میانه است در حضور استاد تاریخ صنف مذکور سخن رانی نموده است .

مدیریت عمومی تربیهٔ افکار !

این شعبه که درأثنای سال ۱۳۳۰ بمیان آمده است بامشکلاتیکه چه از حیث عدم دستیاب شدن اشخاص موظف باذوق ومسلکی وچه ازحیث تشکیلات ابتدائی آن مواجه است باجرای امور محوله حسب آتی اقدامات لازمه نموده است :

۱- ترتیب پروژهٔ کارهای اساسی دائره تربیهٔ افکار وطی مراتب اصولی آن .

۲- تثبیت عناوین کلی موضوعات تبلیغی بسلسلهٔ تربیهٔ افکار .

۳- اتخاذ روش جدید درتبلیغات دینی وآمیزش آنها بادلائل مدنی .

٤ـ تهیه فی هفته دومضمون تحت عنوان تربیهٔ افکار وبرود کاست آن برادیو کابل
٥ـ » » » » » و نشر آن به جریدهٔ اصلاح .
٦ـ » » » » » » » » انیس .
٧ـ انعقاد مجالس مرکب ازعلماء جمعیة العلماء دار العلوم عربیه وریاست عالی تمیز ومفاهمه واخذ نظریهٔ شان راجع به خطبه های نماز جمعه وسائـر تبلیغات دینی :
٨ـ انعقادمحفل مرکب ازنمایندہ های وزارت عدلیه وخطبای مساجد جامع مرکز ومذاکره راجع به خطبه های نماز جمعه .
٩ـ تالیف وطبع (٢٠٠٠٠) جلد خطبهٔ نماز جمعه مشتمل بحمد وصلوة وا سلام بزبان عربی وموعظه بزبان عام فهم پښتو وتوزیع آنها بمرکز و ولایات :
١٠ـ تالیف وطبع (٢١٠٠٠) جلد خطبه های نماز جمعه مشتمل بـه حمد وصلوة وسلام بزبان عربی وموعظه بزبان فارسی .
١١ـ ترتیب جواب های سوالات واردهٔ منشی عمومی ملل متحده (یونو) راجع بـه حقوق بشری دراسلام .
١٢ـ ترتیب پروغرام وتجلیل مناسبات روز مولود شریف .
١٣ـ تالیف رساله بنام وجیزهٔ هدایات محمدی (ص) و اهـدای آن بمناسبت روز مولود شریف .
١٤ـ تقدیم پیشنهادات لازمه راجع به توسعه وتـکمیل پروژهٔ تربیهٔ افـکار .
١٥ـ مفاهمه بانشریات رادیو کابل و گرفتن موافقهٔ شان راجع بـه تـوسعه وقت برود کاست و تعداد مضامین دینی .
١٦ـ ملاحظه وتصحیح مضامین دینی واجتماعی ارسالی شعبات نشراتی .
١٧ـ مطالبهٔ نظریات فضلاء ودانشمندان مرکز وولایات راجع به چگونگی تربیهٔ افکار .
١٨ـ تهیهٔ وسائل وسامان اداری .
١٩ـ مخابره بامدیر هـای مطبوعات ولایـات و مطـالبهٔ همـکاری مستقیم شان باداره تربیهٔ افـکار .
٢٠ـ درخواست لست های مساجد جامع واسمای خطباء ومبلغین ودرجات تحصیل شان از ولایات .
٢١ـ ترتیب مطالب آیات قرآن کریم که همه روزه دررادیو کابل از طرف صبح برود کاست میشود ،

دپښتوټولنې دلوی مدیریت اجراآت

په تېرو کلونو کښې چه دریاست نورو څانګو دپښتوټولنې داعضاؤ ځینې پښتو نه اخیستی وؤ په دې کال کښې پښتو ټولنې خپل ټول پښتونه بېرته راغونډ کړل او د تېرو کلونو دبودجې په دائره کښې دننه ئې یونوی تشکیل جوړ کړچه داختیار منو ځایونو له خوانه منظور شو .

دنوی تشکیل لهمخه دپښتو ټولنې څانګې په دې ډول دی . ـ

۱ـ دلغاتو او قواعدو څانګه ۲ـ دادبیاتو څانګه (چه نوې جوړه شوې ده)

۳ـ دپښتو د ئرةالمعارف څانګه ٤ـ دترجمې څانګه ٥ـ دکابل مجلې څانګه

٦ـ دهیواد څانګه ۷ـ دتحریر اوتوزیع څانګه ۸ـ دکورسونو څانګه .

دپښتو ټولنې دغو یو رنه څانګو چه په ۱۳۳۰ کال کښې کوم کار ونه کړی دی په وروسته کرښو کښې ښودل کېږی ،

دلغاتو اوقواعدو څانګه : ـ

۱ـ دپښتو دلوی قاموس اول جلد چه په تېرو کلونو کښې دفندمار د مطبوعاتو په مطبعه کښې چاپ شوی ؤ بېرته کابل ته راوغوښتل شو او داته ئې داول اوآخر پاڼې تکمیل اودکابل په عمومی مطبعه کښې په ښه شان لهطبع څخه راووت اودپښتوټولنې د لغاتوڅانګه موفقه شوه چه دپښتو ژبې داغوره قیمتی اثرډګرته راوباسی داتوك (٦٦٨) مخهدی اوله الف څخه تر (س) پورې لغات پکښې دی .

۲ ـ دپښتو قاموس ددوهم جلد کتنې او تصحیح دپاره دپښتو ادیبانویو هیئت وټاکل شو دا هیئت په هفته کښې یوځل دلغاتو د تصحیح دپاره غونډیده اود دوهم جلد یوه برخه ئې تصحیح اوملاحظه اودچاپ دپاره تیاره کړه.

داد بیاتو څانګه :

۱ ـ په دې څانګه کې د مطیع الله پخوانی قلمی دیوان نقل کړی شو اونقل شوې نسخه ئې په دغه څانګه کښې ووساتل شوه.

۲ـ دې څانګې د پښتو دخوږ وقصو، متلونواوچیستانونویوه ذخیره راغونډه کړه او د کتاب په شکل ئې د چاپ د پاره تیاره کړه.

د هیواد څانګه :

دي څانګې په هفته کښې یوځل هره دوشنبه د هیواد اخبار نشر کړی دی او د دې اخبار د پاره ئې خوازه مضامین ، اشعار تیار کړی دی.

د هیواد زیات نشر یات د پښتو ټستان د پاره دی او په دی لار کښې ئې ډیره زیاته برخه آخستیږي ده.

د کابل مجلې څانګه :

۱ــ دي څانګې د کابل مجله پراله پسې په هرو پنځلس ورځو کښې نشر کړي ده په مجله کښې دادبی لار ښوونې، پښتو څېړنې، پښتو ادب تر څنګ ا نو لاندې ښه ښه مضامین نشر شوی وی او د پښتونستان په نشر یاتو کښې ئې همپوره برخه آخستیږي ده .

۲ــ د کابل مجله چه پخوا په هرو پنځلسو ورځو کښې (۳۲) مخه څېږل له د (۱۳۳۰ کال دسرطان له اول څخه (۳۶) مخه او بیا ورو سته (۴۰) مخه شوه یعنی هم ئې صوری او هم ئې معنوی تحول و موند.

۳ــ د کابل په مجله کښې د خوشحال خان څه وانې او حمید بابا د یوان په مسلسلې دول نشر شوی دی.

د ترجمې څانګه :

۱ــ دي څانګې درسمی او ملی دائرو ددفتری پاڼو او جلو لونو سرلو حوالو نورو شیانو (۹۴) پاڼی ترجمه کړی او خپلو ځایو نو ته ئې لیږلی دی.

۲ــ په دې څانګه کښې ښاغلی سیفی لهعربی اواردوڅخه ډېرې مقالې، ترجمه کړی او په کابل مجله او هیواد کښې نشر شوی دی.

۳ــ په دې څانګه کښې د حمید بابا ددیوان یو څه برخه نقل شویده.

دپښتو دائرة المعارف څانګه :

۱ــ په دې کال کښې ددائرة المعارف (۲۵۰۰) قانونی مخونه یعنی د فارسي دائرة المعارف ددوهم جلد پنځه واړه اجزاً په پښتو ترجمه شویدی.

۲ــ له دغې جملې څخه (۲۰۰۰) مخه تد قیق اوتصحیح شوی او ځینې ئې پا کنویس شوی دی .

۳ــ دقوس په میاشت کښې د دوهم جلد په چا پولو پیل شوی دی او اول ټوک ئې د حوت په میاشت کښې له طبع څخه خلاص شوی دی .

٤ــ د حق الز حمو د سنجو لو اواجرا کولو کار هم اجرا شوی دی .

د تحریر او توزیع څانګه :

۱ ــ د کابل مجله او هیواد ئې پر له پسې په خپل وخت توزیع کړی دی .

۲ ــ د نوی ژوند، خوشحال خان څه وائی، پښتو قاموس کتابونه ئې لازمه ځایونو ته رسولې دی .

۳ ــ د مکتوبونو لیکلو او مطبعې ته د مضامینو لیږلو او نورو متفرق کارونه ئې اجرا کړی دی .

دپښتو ټولنې دلوی مدیریت نور کارونه

۱ ـ د(خوشحال خان څه وائی) کتاب چه دښاغلی بینوا اثر دی دپښتو ټولنې له خوا هم په مجله کښې او هم ځانله په غټو حروفو په (۱۵۸) صفحو کښې چاپ شوی دی په دې کتاب کښې دخوشحال خان په اشعارو یوه خوږه تبصره شوې ده او دده سپیڅلې ویناوې پښتنو ته وړاندې شوې دی .

۲ ـ د(نوی ژوند) کتاب چه دښاغلی رښتین اثر دی په (۱۸٤) صفحو کښې په مستقل ډول چاپ شوی او دسنبلې په ۱۲م دپښتونستان په ورځ نشر شوی دی دا کتاب د پښتو نستان دپیژندنې تاریخی، اقتصادی، سیاسی او نورو حالاتو په باب ښه معلومات لری یوه برخه ئې غوره انتخابات دی او دپښتونستان دمعرفی په باره کښې دپښتو یو لمړی اثر دی .

۳ـ دحمید مومند دیوان چه د ښاغلی رښتین له خوا تصحیح شوی دی او دحمید دپیژندنې په باب کښې یوه اوږده مقدمه هم لری دپښتو ټولنې له خوا هم په مجله کښې او هم ځانله چاپ شوی دی .

٤ـ پښتو ټولنې د کابل مجلې په (۲۹۰) ګڼه کښې دپسرلی یوه ښه مشاعره نشر کړیده پدې مشاعره کښې (۳۵) تنو پښتنو شاعرانو برخه آخیستې ده .

٥ـ پښتو ټولنې دسنبلې په نهمه ورځ دپښتونستان په باب کښې یوه لویه مشاعره ترتیب کړې وه پدې مشاعره کی (٤۰) تنو ګډون کړی ؤ دا مشاعره په کابل رادیو کښې هم وویل شوه او د کابل مجلې په (۲۹۷) ګڼه کښې خپره شوه .

٦ـ پښتو ټولنې په نورو ادارو کی دپښتو دقوی کولو په غرض دا ورو ستـه اعضاء د کومک په ډول نورو شعبو ته ور کړی دی: ښاغلی عبدالشکور خان او محمد عالم خان اثمان د آژانس مدیریت ته ښاغلی سید احمد خان مفتون د اصلاح روزنامې ته ښاغلی محمد ګل نوری دپښتو ټولنې داعضاو له بست څخه دقندهار دمطبوعاتو مدیریت ته او ښاغلی پاینده محمد خان زرو هیلی درادیو دنشریاتو مدیریت ته .

۷ـ پښتو ټولنې د خپلو مسلکي کارونو د پرمختګ د پاره داوروسته کسان له نورو ځایونو څخه راوستلي او مهم وظائف ئې ورته سپارلي دي ښاغلی خادم د پښتو ټولنې د معاون په حیث.
ښاغلی جبار داد بیاتو د څانګې د مدیر په حیث، ښاغلی مراد د پښتو دائرة المعارف د مدیر په حیث، ښاغلی پوونده د کابل مجلې د مهتمم په حیث.

د پښتو ټولنې د کورسونو د مدیریت د ۱۳۳۰ کال اداري او تدریسي لنډ اجرآت

الف :ـــ د مرکز او ولایاتو د کورسونو شمېر

۱ ـ د مرکز کورسونه	۲۲۵	۴۸۵ کورسونه
۲ ـ د ولایاتو »	۲٦۰	

ب:ـــ هغه کورسونه چه نوي تاسیس شویدي :ـــ

۱ ـ د دولتي انحصاراتو په ریاست کښې	٦	کورسونه
۲ ـ د فوائد عامې په وزارت کښې	۱	»
۳ ـ د ښاروالۍ په ریاست کښې	۱	»
٤ ـ د قبائلو » »	۱	»
۵ ـ د اطاق تجارت » »	۱	»
٦ ـ د کوپراتیف » »	۱	»
۱ ـ د تعاوني دیپو » »	۱	»
۷ـ د خلورمي کارتي دیپو » »	۱	»
۹ ـ د صحیې په وزارت کښې	۱	»
۱۰ ـ د کرهڼې په ریاست کښې	۱	»
۱۱ـ د مدیریا د مجادلې » »	۱	»
۱۲ ـ د اقتصاد په لیسې کښې	۱	»
۱۳ ـ د نساجي په شرکت کښې	۱	»
۱٤ ـ د خارجي په وزارت کښې	۱	»
۱۵ ـ د سهیل په شرکت کښې	۱	»
۱٦ ـ په ملي بانک کښې	۱	»
۱۷ په عمومي مطبعې کښې	۱	»
۱۸ په میخانیکي ښوونځي کښې	۲	»
۱۹ ـ د پغمان په حکومت کښې	۱	»
۲۰ ـ په لغمان کښې	۱	»
۲۱ ـ په جلال آباد کښې	٤	»

۳۰۵ کورسونه

ج :ـ دمرکز کورسونه دمفتشینو له خوا هروخت کتل شوی او په مقابل کښې ئې اصولی اجراآت شویدی .

د :ـ دملی او رسمی دوائیرو اخستلی شوی امتحانونه :ـ

۱ ـ درسمی دوائیرو ۳۱ کورسونه
۲ ـ دملی دوائیرو ۱۲ »
۳ ـ دولایاتو ۲۶ »
) ۶۹ کورسونه

هـ :ـ دپښتو د کلی گانو توزیع :ـ

درسمی دوپارچو په قرار دمرکز اودولایاتو کورسونو د پاره ۱۳۷۲ پښتو کلی گانی ور کړ شوی دی .

و :ـ وارده او صادره :ـ

۱ ـ دمرکز ځانگي دصادری مکتوبونه
۲ ـ دنتایجو دځانگی » »
۳ ـ دولایاتو ځانگی » »
) ۲۷۲۷

ز :ـ یو هیئت دپښتو ټولنې دلوی مدیر تر لاس لاندی دمشرقی د شپږم سمسترونو د امتحان اخیستلو دپاره لیږل شوی دی .

دپښتو ټولنې د کورسونو دمدیریت د۱۳۲۹ کال اداری او تدریسی لنډ اجراآت

الف :ـ تدریسی اجراآت :ـ

۱ :ـ دپښتو د مستعجلی دخلرمی دوری (۳۵) تنه فارغ التحصیلان چه سربیره په لمړی دوهمی دریمی دوری پاندی چه د۱۳۲۷ کال د سنبلی دمیاشتی څخه د ۱۳۲۸ کال تر آخره پوری دپښتو دمعملیړ دپاره تر تعلیم او تدریس لاندی نیول شوی وو او د۱۳۲۹ کال په ابتداء کی فارغ التحصیل او دمطبوعاتو مستقل ریاست دمجلس دتصویب په اساس دحربی وزارت او دپښتو ټولنې دمرکزی او اطرافی کورسو په معلمیړ او پـه نورو نشریاتی چارو مقرر او رسمی شهادتنامی هم ور کړ شویدی .

۲ ـ په تیر کال کی د شځو دپاره دغه لاندنـی کورسونه نوی تاسیس شویدی .

۱ ـ د مستوراتو دشفاخانی دخوینډو دپاره :ـ ٤ کورسونه
۲ ـ دمرکزی معاینه‌خانی دخوینډو دپاره:ـ ۱ کورس
۳ ـ دشهرآرا دزیږنتون دشفاخانی دخوینډو دپاره :ـ ۱ کورس
۴ ـ دغاښو جوړولو دمعاونو اومتعلماتو دپاره :ـ ۱ کورس
(۷) کورسونه

۳ دپښتو ټولنی ټول مرکزی کورسونه (۲۰۰) کورسونوته رسیږی او ددی کورسو په‌مقابل کښ په لاندنی ډول اجراآت شویدی :ـ

۱ درسمی دوائرو دمتفرقو سمسترو دلمړی سمستر څخه تریخم سمستر پوری آخستل شوی امتحانونه ـ ۳۱ کورسونه)

۲ دملی « « « « « «۱۳ کورسونه) ټول۳۹ کورسونه

۳ دغه‌ټول ۲۰۰ کورسونه دکورسو دمدیریت دمفتشینوله‌خواتفتیش او کنټل شویدی‌او له‌نواقصوڅخه‌ئی‌داصولی اجراآتو په غرض مربوطه څانگوته اطلاع ورکړ شویده

٤ دهغو ۲۹ کورسو دامتحانو دنتیجو څخه رسماً مربوطه څانگوته اطلاع او د دفتر په کتابو کی معامله شویدی :ـ

٥ د مستعجلی دکورس تعلمی او تدریسی مصارف دشرکتو دپیسو دذخیرو څخه مصرف شویدی : ـ

٦ دصدارت عظمی دلوړمقام څخه په ۲۹ کال کی دکورسو دپاره (٥٩٠٠٠) افغانی‌ نوی منظوری راکړه شویده :

ب :ـ اداری اجراءآت :ـ

۱ :ـ د۱۳۲۹ کال دلمړی نیټی‌څخه دکورسو دمدیریت دخصوصی توجه په اثر دپښتو رسمی مخابری جریان موندلی اوټولو رسمی اوملی دوایرو دخوا دکورسو دمدیریت سره په‌پښتو رسمی مخابری کیږی : ـ

۲ دکورسو د مدیریت دمرکزڅخه پوهیښت دټولو ولا یاتو او اعلی حکومتو دکورسو دتفتیش او دشپږم سمستر دامتحان اخستلو دپاره استول شوی :ـ

۳ : دواردی اوصادری چاری :ـ

۱ دمرکز دڅانگی اجراء شو ی مکتوبونه ـ ۲٥۱۱ قطعی
۲ دولا یاتودڅانگی « « « « ۸۰۸ «
۳ دنتائجو « « « « ٤٦۱ «
ټول ۳۷۸ قطعی :

دکورسو دمدیریت د۱۳۲۹ کال تدریسی اواداری اجراآت په پورتنی ډول‌صحیح‌دی.

مدیریت اجرائیه وماموریـن :

مدیریت اجرائیه وماموریـن ریاست مطبوعات وظایف عادی و اداری خود را در سال ۱۳۳۰ باموفقیت انجام داده است خلاصه اجراآت این مدیریت حسب ذیل است :

۱) درظرف ۱۱ماه الی اخیردلو ۱۳۳۰ سه صدوهجده فقره تصویبات انجمن مطبوعات تحت اجراء گرفته شده وتماما به دوائر مربوطه ابلاغ گردیده است .

۲) ازشعبهٔ ماموریـن وشعبهٔ اجرائیه وواردات جمعا (۸۰۰۰) مکتوب صادرشده است .

۳) به(٦٦) نفر ماموریـن ریاست مطبوعات اصولاً ترفیعداده شده ومراتب اصولی آن تکمیل گردیده ودونفر به تقاعد سوق داده شده است .

٤)فعلا به ۱۵ نفر ماموریـن مطبوعات تبلیغ سری ازروی ملاحظهٔ سجل صادر گردیده است

٥) ازپولهای بقایا در حدود ۳۵۰۰ افغانی تحصیل وبحسابات مربوطه معامله گردیده است .

٦) پولهای کسهٔ عمرانی ذمت ماموریـن مطبوعات وهکذا پولهای پیشکی معاشات وپول های تقاعدی وغیره که یك مبلغ هنگفتی میشود تماما الی اخیردلو ۱۳۳۰ وضع وبه حسابات مربوطه انتقال داده شده است .

۷) احصائیه عمومی ماموریـن مطبوعات ازنقطهٔ نظر ترفیع وتقاعد تحت ترتیب گرفته شده وعنقریب اکمال خواهد شد .

اجراآت متفرقه

۱ـ ریاست مطبوعات درموردجوائز بغرض تشویق تراجم وتالیفات پښتو وفارسی توجه بیشتری نموده وبه این سلسله یکعده کتب وارده را مورد تقدیر قرارداد برای تصمیم و تشویق موسیقی ملی سال گذشته ریاست مطبوعات ترتیب گرفت تا توسط نوا زندگان سرودهای ملی ریکاردهای خام تهیه نموده وازان توسط کمپنی های خارج به تعداد زیاد صفحات پخته تهیه ودرداخل ونمایندگی های افغانی درخارج تقسیم نماید چنانچه سال گذشته بناغلی برښنا بهمین غرض به بمبئی اعزام وقرار دادی عقد گردید که به عملیات آن شروع شده است

۳ـ سال گذشته ریاست مطبوعات مساعی بیشتری بخرج داد تابه نشرات پښتو در رادیو های مهم وبین المللی موقع بیشتر داده شود چنانچه رادیوی موسسه ملل متحده درقسمت نشرات پښتوی خود باساس نظریات ریاست مطبوعات ادامه داده و پیشنهادات این ریاست

نمونهٔ خط نستعلیق ازخامهٔ فاضل محترم سیدمحمد داؤد خان
الحسینی خطاط معروف وطن

را بتوسعه نشراتی موسسه ملل متحده درقسمت رساله های که به پښتو نشر میکنند پذیرفته شد گذا ریاست مطبوعات دریمورد باراديوی انقره نیز همکاری نموده وبا راديوی صدای امریکا نیز درصددمفاهمه میباشد .

٤ـ ریاست مطبوعات برای استفاده جراید ولایات پروگرام وروليك رادر راديو کابل افتتاح کرد .

٥ـ یکعده اعضای خودرا برای استفادهٔ علمی ومعرفی کشور به خارج اعزام نمودچنانچه سال گذشته مدیرعمومی تخنیکی راديو به امریکا عزیمت نمود ودستگاهای راديوو تلویزیون رامطالعه نموده وبه مطالعهٔ بیشتر در اطراف تقویه دستگاه راديو کابل مراجعت کرد کذا ښاغلی کهزاد به مسافرت ممالك شرق قریب واروپا وامریکا عزیمت نمود وکنفرانس هائی درمجامع آنجا راجع بمسایل مربوط بافغانستان ایراد کرد

امور ریاست زراعت

اینموضوع برهمه گـان واضحاست که افغانستان ازنقطهٔ نظر خصوصیات ومیلان فطری کهمردم آن باموررزاعت دارد مملـکتی است زراعتی واگر مردم آن درین عصر که ملل جهان برای تهیه مواد ضروریه زنده گی خویش با مشـکلات روز افزون دست وگریبان میباشند وتمام قوای خودرابرای بدست آوردن مقصود بـکار انداخته ومیخواهندکه پروژه های اصلاحاتی خودرا برای آرامی وبهبود خودها درزمینهای مختلف عملی بتوانند بایست اولتر ازهمه توسعه واصلاح زراعتی راتحت دقت قرار داد زیرا بهـر صورت کـه باشـد افغانستان نهضت اقتصادی وقوهٔ تجارتی خود را از راه بلنـد بردن محصولات زراعتی حاصل خواهد توانست وبس .

نظری به صادرات مملـکت اندازید خواهید دیدکـه تماما مواد زراعتی است بمنابـع مالیاتی مملـکت متوجه شوید میبینید که همه آن بر دارائی های زراعتی وضع شده است یعنی آن چه ازثروت بدست داریم وآنچه از سرمایه ها اندوخته ایم همه از تجارت مواد زراعتی است ازقبیل پنبه، پوست، پشم ، میوه وغیره پس آیالازم نیست کـه بـه امور زراعتی مملـکت به نظر دقیق تری بنـگریم ودرینـکه درین زمینه هاتا اکـنون چه چیزها بعمل آمده است زیاده تر توجه نمائیم وبدانیم کـه درزراعت چه کرده ایم وچه چیز ها بایست بـکنیم .

امروز موضوع بلند بردن تولیدات زراعتی در دنیای پرنفوس کـنونی آنقدر کسب اهمیت نموده است که سازمـان ملل متحده برای تحقیقات و اقدامات درباره آن شعـبهٔ بنـام شعبهٔ مواد اغذیه وزراعت تاسیس نموده است ومرام ازین موسسه اینستکه تولیدات زراعتی رادرممالك بلند ببرند امروزبعضی ممالك کـه ازنقطه نظر تـکنیـکی عقب مانده اند برای‌اصلاحـات زراعتی‌خویش بامعاونتهـای تخنیکی خیلی‌ها نیازمند میباشندواین موسسه موظف میباشد تابه ممالك عقب مانده در اصلاحات زراعتی شان معاونت ها نمایـنـد یعنی موضوع زراعت امروز تنهـا موضوع ملی‌نیست بلـکه ازروی اهـیت خود صورت بین‌المللی رااختیـار کرده است وداشتن معلومـات در اطراف مسایل زراعتی مسئلهٔ خیلی دل چسپ خواهد بود .

اینست کـه دربارهٔ اجراآت سنه ۱۳۳۰ ریاست مستقل زراعت توضیحاتی بـرای

شایقین داده وکوشش می‌نمائیم درآن باره معلومات‌مفیدی را ذکر نمائیم .

وظیفهٔ ریاست‌مستقل‌زراعت اینست که‌ذرایع اصلاح وتوسعهٔ زراعت‌را درمملکت فراهم نماید تا ازیك طرف تولیدات زراعتی ازدیاد پذیرد و ازطرف دیگر در جنسیت حاصلات زراعتی اصلاحات لازمه وارد گردد .

اینکه چطور زمینهای خاره لامزروع خودرا قابل زرع سازیم وچطور قوه واستعداد اراضی خودرا بلند ببریم ونباتات وحیوانات خود را بکدام ذرایع اصلاح نمائیم وبرتعداد آنها بیفزائیم‌وبچه‌ترتیب از بروز امراض مختلفه حیوانی ونباتی جلو گیری نمائیم و امراض را که بروزنموده رفع نمائیم وبچه‌صورت آلات زراعتی خود را اصلاح نموده وماشینهای جدید را دروطن ترویج بخشیم ازنقاط عمدهٔ پرو گرام ریاست زراعت بوده و آنچه دران باره بعمل آمده است در صورت اختصار قرار ذیل معلومات داده میشود .

کارهای‌فنی که‌در میدانهای‌مختلف زراعتی درجریان ۱۳۳۰ بعمل‌آمده‌است ازیکطرف تکامل وتقویهٔ کارهای ۱۳۲۹ بوده واز طرف دیگر کار های جدید فنی‌نیز که نتیجهٔ توسعهٔ مزید امور اصلاحی زراعتی است متشبث گردیده است . نا گفته نمیگذا ریم که این دوشق کار که مراد از ادامه و توسعه کار های فنی سابقه وشروع کار های فنی جدید است به نوبه خود به دو تفریق تقسیم میشوند :

یکی فریق کار هائیکه ذریعهٔ متخصصین مربوطهٔ ریاست زراعت بعمل آمده است و دیگر فریق کار هائیکه ذریعهٔ متخصصین یونو درزمینه های مختلف صورت علمی‌را اختیار نموده است ما بالای هریك از شقوق فوق‌الذکر قرارذیل معلومات میدهیم :-

اول) ادامـه و تکامل کارهای سابق ذریعهٔ متخصصین ریاست زداعت وکار های جدیدیکه ذریعهٔ آنها درسنه ۱۳۳۰ بعمل آمده است .

متخصصین مربوطهٔ ریاست زراعت کارهای فنی خودرا درسنه ۱۳۳۰- ادامه‌داده اند وکارهای شان در سنه ۱۳۳۰ تکامل وتوسعهٔ مزیدی را اختیار نموده است :

متخصصین کیمیای زراعتی کارهای لبوراتوری خودرا تکمیل‌بخشیده وتجارب‌خود را در فارم های گذرگاه وبغلان وقندوز ادامه داده اند .

متخصص امراض نباتی نیز نواقص لابو را توری امراض نباتی (فیتوبالوجی) خود را تکمیل‌نموده ومطالعات مفیدی را دراطراف امراض نباتی بعمل آورده است .

متخصص گیاه شناسی دراطراف نباتات‌طبی و گیاهای خودرو تحقیقات خود را ادامه داده وکلکسیون های نباتی را در لابرا تور خویش تکمیل نموده است .

متخصص اصلاح حبوب در اطراف اصلاح غله جات وزرع نباتات صناعتی ازقبیل لبلبو

وآفتاب پرست وغیره تجارب خویش ادامه داده وخلص اجراآت سه ساله خودرا بریاست تقدیم داشته است .

متخصص جنگلهادرحصص شمال‌شرقی مملکت (نورستان ـ تنگاب ـ نجراب) مطالعات بعمل آورده و دربارهٔ وضعیت وخصوصیات جنگلهای افغانستان و حفاظه و توسعهٔ جنگلهای افغانستان را پورت مفصل با نقشه جنگلهای افغانستان پروگرام صحیحی طرح واقدامات لازمه بعمل آورده شود .

۱) کار های مستر هاوزر متخصص کیمیای زراعتی : پروگرام کار این متخصص مطالعات در اطراف اراضی افغانستان واصول اصلاح وتقویه آن است . قرار نظریه این متخصص هرگاه دراصول زرع نباتات اصلاحات فنی را وارد نمائیم ودرعین حال اراضی مزروعه را بذرایع فنی تقویه نموده ازآبیاری و خیشاوه وغیره عملیات زراعتی مراقبت بعمل آوریم میتوانیم حاصل فی جریب اراضی خود را درچند وحتی سه چند سازیم .

این متخصص عقیده دارد که اگر در زراعت لبلبوی قندی وپنبه که در قطعن از نباتات صناعتی خیلی مهم اند نکات چندی را مد نظر گرفته عملی نمائیم میتوانیم که حاصل فی جریبی موجود لبلبورا که فی جریب رویهمرفته دوتن میباشد سه چند وچهارچندسازیم . وهمچنین می توانیم به مرعی داشتن بعضی نکات زراعت پنبه حاصل فی جریبی را که فعلا جریب ۳۰ سیر میباشد فی جریب یکصد سیر بسازیم به عبارت دیگر میتوانیم باقدری مراقبت زحمت حاصلات مجموعی لبلبو را در بغلان که فعلا درحدود (۳۵۰۰۰) تن میباشد در اثر تطبیق واصول زرع فنی اقلا (۱۰۰۰۰۰ تن) و حاصلات مجموعی پنبه را که بحال موجوده زیاده تر از (۲۵۰۰۰۰ = ۱۷۵۰۰ تن) نیست اقلا (۲۵۰۰۰ تن) فی سال بسازیم .

حالاقیاس نمائید که اگر بحال موجوده با(۵۰۰۰تن) شکر یکه فابریکه از(۳۵۰۰۰ تن) لبلبو حاصل مینماید وصرف یك ثلث حصه شکر ضرورت اهالی را تامین نموده ومجبور میشویم که دوثلث شکر ضرورت سالانه خود را از خارج به صدور اسعار قیمتی (پوند و دالر) فراهم نمائیم این بلند بردن حاصلات که دراثر تطبیقات فنی سه چند بلند میرود دراقتصادیات مملکت ودر رفاه عامه چه اهمیت بزرگی را دارا خواهد بود .

همچنین اگر ما به کشف بهترین اصول زرع پنبه کامیاب گردیده و حاصلات پنبه را از (۱۷۰۰۰ تن سالانه به ۲۵۰۰۰ تن) بلند می بریم درصنایع نساجی وطن ودر تجارت پنبه بخارج چه تحولات مفیدی بروی کار خواهد آمد ؟

اینست مسایل مهمی که متخصص کیمیای زراعتی تحت تجربه قرارداده وامکان اینگونه تحولات را تجربتا در تجربه گاه های گذرگاه وبغلان ثابت نموده است .

علاوه بر آن قراریکه متخصص تجربه نموده است در تطبیق اصول جدید زرع در مزارع لبلبوی بغلان در وقت و تعداد نفر کار نیز اقتصاد بعمل آمده واز مصرف و زحمت نیز خیلیها کاسته میشود و صرف یك ثلث حصه وقت و نفر کار که باصول قدیمه معمول میباشد کافی است که در اصول جدید نتیجهٔ مطلوبه را بما بدهد .

علاوه بر تجاربی که متخصص مذکور در اطراف فنی زرع لبلبو در فارم گذرگاه و بغلان نموده است به سلسله موضوع و ارتباط مستقیمی که اصول زرع باندازه اصولی آبیاری واستعداد زمین دارد متخصص مذکور پاروهای کیمیاوی را نیز تجربتا برلبلبو و بر پنبه تطبیق نموده ونیز مسئله آبیاری را که بکدام وقت وبچه اندازه برلبلبو و پنبه تطبیق گردد تحت تجارب فنی خود قرار داده است زیرا قرار نظریه متخصص مذکور اگر زمین ضعیف واصول آبیاری ناقص باشد اگرچه در اصول زرع اصلاحات ممکنه وارد کرده شود باز هم محصولات طور دلخواه فراوان وازجنس مطلوب نخواهد بود وحتی تخم های اصلاح شده خارجی که بزمین قوی و اصول زرع فنی عادی میباشند در افغانستان نتیجه خوب داده نخواهد توانست . دریك زمین لاغر در بغلان تطبیق اصول فنی بدون دادن پاروی کیمیاوی از ۵ تا ۷ تن لبلبو فی جریب داده است - لاکن همان زمین با یك مقدار پارو فی جریب - ۱۰ حتی ۱۱ تن لبلبو داده است واگر ما این ۱۱ تن را بادو تن لبلبوئیکه بصورت عادی از اراضی بغلان گرفته میشود بمقایسه بگذاریم پس می بینیم که تفاوت راه ازکجا تا به کجا ست .

ازتمام این تشریحات چنین برمی آید که آنچه درزراعت ما ناقص است تطبیق مراتب فنی است که از یکطرف مراتب مذکور معلوم نیست واگر معلوم هم باشد طوری که لازم است به محل تطبیق گذاشته نمیشود .

مستر هاوزر متخصص کیمیای زراعتی در فارم گذرگاه و بغلان بمعاونت مستر یوفر متخصص اصلاح حبوب لبلبوی قندی را به سه اصل مختلف زرع نموده : باصول جویه ئی وطنی باصول نیم جویه ئی - وباصول هموار .

در اصول جویه ئی وطنی همان جویه وپلوان معموله برزمین ترتیب داده شده است .

در اصول نیم جویه ئی قطعات زمین هموار ذریعه جویه های کم عمق ازهم جدا میباشد .

ودراصول هموار لبلبو تقریبا مانند بادنجان برکرد های هموار زرع شده است .

قراریکه متخصص مذکور تجربه نموده اند بهترین نتیجه از زراعت هموار وبعد ازآن از زرع نیم هموار گرفته است و در اصول جویه ئی وطنی حاصل نسبت به هردو اصول کمتر بوده است .

مقدار لبلبو درفی جریب ازروی تن فیصدقند لبلبو . مقدارقند فیجریب حاصل فیصدی فیصد چند زیاده گی حاصل شده است .

دراصول وطنی	۵/۴۷ -	۱۷/۹۰	۱۴۱/۵	۱۰۰	۱۰۰
دراصول نیم جویه ئی	۶/ ۵	۱۹/۵۳	۱۶۹/۹	۱۱۱/۵	۱۲۰
دراصول هموار	۷/۳۷	۱۸/۶۰	۱۹۷/۱	۱۳۴/۵	۱۳۸/۶

ازروی جدول فوق معلوم میشود که در زراعت لبلبو بطریقه هموار بلندترین حاصل یعنی ۷/۳۷ تن حاصل میشود که ۳۴ فیصد زیاده تر از اصول وطنی است و همچنین در مقدار قند نیز تفریق بوده و درلبلبوی زراعت هموار ۱۹۶/۱ فی جریب آمده گویا ۳۸۸ فیصد نسبت به لبلبوی زراعت جویه ئی وطنی زیاده تر بوده .

برای بلند بردن فیصدی قند در تعداد واندازهٔ آبیاری مراقبت لازمه بعمل آمده است زیرا هرقدر به لبلبو زیاده تر وازحد لزوم اضافه تر آب داده شود هما نقدر از مقدار شیرینی آن کاسته می‌شود درزراعت لبلبو بطریق وطنی امکان آب خوردن زیاده تر فراهم است .

رویهمرفته فیصدی قند بصورت عمومی درتمام تجارب بلند است زیرا که آب کم داده شده است چنانچه در زراعت وطنی ۱۷۹ فیصد ودر زراعت جویه ئی ۱۹۵ و در زراعت هموار ۱۸۶ فیصد بدست آمده وازین ثابت میگردد که اگر دراصول زرع و آبیاری از قوانین فنی کار گرفته شود چه حاصل خود لبلبو وچه مقدار قند آن هردو وبیك تناسب معین بلند رفته میتواند .

درزراعت هموار ازیك طرف برگهای لبلبو روی زمین را پوشانیده وازتبخیر زیادآب جلو گیری بعمل می آید ولبلبو بالتدریج نموکرده وشکل آن نیز منظم ورویهمرفته تماما مخروطی میباشد .

درباره مقدار فیصدی قند اگرچه برای فابریکه قند هرقدر که فیصدی قند زیاده تر باشد بهتر است . لیکن نتیجه زرع بایست از روی مضروب مقدارلبلبو وقندآن تعین گردد یعنی درزراعت هموار اگرچه فیصدی قند ۱۸/۶۰ و دراصول جویه ئی ۱۹/۵۳- است امادر حقیقت چون حاصل لبلبو بهنسبت زرع هموار درآن کمتر است لذا زرع جویه ئی باوجود فیصدی بلندتر قند خود از زرع هموار بهتر شده نمیتواند وبهرصورت ازروی کار های متخصص تجربتا ثابت گردیده که زراعت هموار بهترین اصول زرع درلبلبوی قندی بحساب میرودو هم برای زارعین آسان تر وارزان تر میباشد .

مستر هاوزر همچنین در بارهٔ اینکه در زراعت لبلبوی قندی در قطعن میلان اها لی به آب دادن زیاد است وآب دادن زیاد از خواص ومقدار شیرینی لبلبو میکاهد تجارب مفیدی در کابل ودر قطغن بعمل آورده است ودرجات آبیاری را بچهار فریق ذیل تقسیم نموده است : ـ

فریق اول بعدازهر ۷ روز آب داده شده به مجموعی ۱۰۵ سانتی متر
فریق دوم « « ٦ « « « ۱۳۱ « «
فریق سوم « « ٥ « « « ۱٥۲ « «
فریق چهارم « « ٤ « « « ۱۷۱ « «

در نتیجه معلوم شده است که درازدیاد آب نه تنها درمقدار فیصدی قند تقلیلی ودرمقدار آب لبلبو از دیاد بعمل می آید بلکه درمقدار حاصل نیز فرق زیادی بوده ـ در آبیاری مناسب مقدار حاصل نیز بلند میشود .

چنانچه درآبیاری بعدازهر۷ روز مقدار حاصل لبلبو فی جریب ۲/۲٦ تن ومقدار شکر ٦٦/۲ سیر فی جریب بوده .

درآبیاری بعدازهر ٦ روز مقدار حاصل لبلبو فی جریب ۱۲۲ و مقدار شکر ۳۰ سیر فی جریب بوده است .

درآبیاری بعد از هر چهار روز مقدار حاصل لبلبو فی جریب ۱۸۲ تن و مقدار شکر ٤٥ سیر فی جریب بوده است .

از اعداد فوق معلوم می شود که بهترین نتیجه ازآبیاری کم گرفته میشود که مراداز ۱۰۰ سانتی متر آب بوده و مقدار حاصل لبلبو و اندازه شیرینی آن هم نسبت بدرجات دیگر کهدرآن آبیاری زیاد بوده است زیادهتر بوده است . در بغلان دهاقین از ابتداء زیاد آب میدهند وباب کم خساره خودرا تصور کرده وتجربتا هم به آبیاری کم مبادرت نورزیده اند .

قرار تجاربیکه بعمل آمده است ، بعد از اوایل سنبله که لبلبو بایست بیخ خود را تقویه نماید زارعین از دادن آب زیاد دست بگیرند زیرا در آنصورت از دیاد آب باعث ازدیاد ونموی برگ لبلبو شده ومواد اغذیه بعوض اینکه در بین لبلبو رفته وتبدیل بشکر گردد دربرگها رفته سبب زیادتی برگ میشود .

علاوه بر آن مستر هاوزر تجربتا در اراضی بغلان ثابت نموده است که از تطبیق یك مقدار مواد کیمیاوی از قبیل نایتروجن وفسفور میتوان حاصل فی جریبی را دوچندنمود.

رویهمرفته قرار نظریه متخصص برای اینکه حاصل فیجریبی لبلبو را در بغلان زیاده نموده وازاین زیادتی حاصل فی جریبی‌خودرا از احتیاج شکر خارجی بر هانیم بایست بذرایع ذیل متشبث گردیم :

۱) زمین را طور عمیق قلبه نمائیم تاهوا وآب درآن خوبتر نفوذکرده ومواد عفونی درآن خوبتر تجزیه شده ونباتات بصورت بهتر از مواد اغذیه زمین استفاده کرده بتواند.

۲) درلبلبو به عوض زراعت جویه‌ئی بصورت هموار درکرد ها زراعت نمایند تالبلبو ها بصورت منظم نموکرده وهم از تبخیر زیاد آب جلو گیری بعمل آید .

۳) زمین را وقتاً فوقتاً خیشاوه نموده وعلف های هرزه را از زمین دورکنند .

٤) ازآبیاری زیاد خود داری نموده واز ماه ثور تا ماه اسد بعد از هرنه روز واز اسد تا میزان بعد از هر هفت روز لبلبو را آبیاری نمایند بقسمیکه در تمام آبیاریها ارتفاع آب از صد سانتی متر تجاوز نکنند .

۵) برای تقویه زمین بایست از پارو های کیمیاوی کار بگیریم زیرا درتطبیق این پارو ها میتوانیم حاصل فی جریبی زمین را دوچند سازیم .

اگر هر پنج عملیات فنی فوق درزراعت لبلبو مرعی گردد میتوانیم حاصل فی جریبی لبلبو را ازدو تن که فعلا گرفته می شود به ۱۲ تن یعنی شش چند بلندتر ببریم وهم از طرف دیگر درمقدار فیصدی شکر لبلبو افزایش بعمل آوریم .

در همان اوقاتیکه مستر هاوزر به اجرای این تجارب مهم مشغول بوده است در تنظیم لابوراتوری کیمیا نیز جدیت بخرج برده واکنون ریاست زراعت دارای یك لابوراتوری کیمیاوی زراعتی مکمل وعصری میباشد که‌درآن علاوه بر تجربه خاك تجزیه‌ٔدیگر مواد عضوی نیز بعمل‌آید مسترهاوزر فعلا به‌ترتیب نقشه اراضی‌زراعتی افغانستان مشغول‌است وترتیب این‌نقشه‌که خصوصیات فزیکی وکیمیاوی خاك هرحصه را علیحده نشان خواهد داد در اصلاح و تقویه اراضی خیلی ها کمك خواهد کرد .

۲) کارهای مستر کروس متخصص در ۱۳۳۰ :

درحالیکه اراضی مملکت مادر اثر تواتر وتوالی زرع قوای خودرا بالتدریج باخته اند وبایست بعد ازتجارب فنی لازمه بذرایع اصولی تقویه واصلاح شوند نباتات مملکت ماکه انهمچه اراضی ضعیف اخذ خوراکه مینمایند نیز ضعیف بوده امکانات نفوذ امراض مختلفه وحملهٔ حشرات مضره براجسام مرض پذیرشان زیاده ترمیگردد چنانچه امروز اکثر نباتات مابامراض مختلفی از قبیل جولاگك وکرم پت دار وغیره مبتلاء میباشد که اثرات سوء

ونامطبوع‌شان دراشجار غوربند وغزنی وبدخشان وقلات وغیره بهمه‌کس معلوم است واگر برضد این امراض ازطریقه‌های فنی‌داخل مبارزه نمیگردیم نه‌تنها از باغهای غوربند وغزنی بایست‌دست بشوئیم بلکه‌چون درهمچه امراض استعداد تکثیر وتولید جنس زیادت خطرات نفوذ وتوسعه اضرارآن‌هارا دردیگرنقاط مملکت نیزبایست در خاطر داشته باشیم .

قرار اطلاعیکه ازشعبه مربوطه گرفته است در سال ۱۳۳۰ از روی پروگرام مرتبه درتجدید دایره حشره جولا گک ‌که درغوربند وغزنی به‌تعقیب اقدامات سنه ۱۳۲۹ خویش پرداخته ویك‌عده کافی نفرفنی راباسامان ادویه لازمه درماهای حمل‌وثور ۱۳۳۰ که‌موقع بروز حشره مذکور بوده به‌غوربند وغزنی اعزام نموده ومامورین مذکور درآنجاء به‌کمك اهالی‌مربوطه غوربند که‌نتیجهٔ عملیات سنه ۱۳۲۹ آنهارا به موثریت ادویه معتقد وخوشبین نموده‌بود دردفع مرض اجراآت مفیدی نموده‌اند ادویه مستعمله مراد از (ای‌آف‌ـ۶۰۵) بود که‌بذریعه پمپ‌ها به‌اشجار پاشیده شده است .

درغزنی دربدخشان آلو وغیره نیز ذریعه دوای (ای آف ـ ۶۰۵) برضد جولا گک آلو تحت‌مدافعه قرار داده شده است ودرین عملیات نسبت به سال گذشته ترتیبات وسیع تری گرفته‌شده وموازی ۱۲ پایه ماشین ادویه پاشی کلان بطرول وموازی یکصدوپنجاه دانه ماشین‌های ادویه پاشی ساده ویکعده موترهای لاری وموتر جیپ بکار انداخته شده اند درکاریز میر ومربوطات‌آن برضد حشره شپشك اشجار زیادی را استیلاء نموده بودند عملیات تدافعی‌فنی بعمل آمده وادویه مستعمله هم (ای‌اف ـ ۶۰۵) بوده است باغات شخصی مراجعین درنقاط مختلفه مثل چهاردهی چهارآسیا ـ گلبهار ـ وغیره نیزبرضدامراض جولاگک وغیره تحت عملیات گرفته شده است و ادویه وفرستادن نفر وسامان فنی طور رایگان بوده است .

مهم‌ترین ومدهش ترین حشرهٔ بین‌المللی که هجوم وحمله‌آن آمال تمام دهاقین رابخاك می‌نشاند همانا ملخ است کـه‌برضدآن مانندیك محاربه‌بزرگی ازطیاره وسامان تدافعی مخصوصی کار میگیرند .

ازروی راپورهای ارسالی مدیریت های زراعت درسال ۱۳۳۰ که دورهٔ تکثیر ملخ های ایطالوی ومراکشی درولایات شمالی وهرات بوده از شعبه مربوطه ریاست یك مقدار ادویه فیلو سلیکاسودیم ویك اندازه آرد کنجاره ازمرکز وقندوز درقطغن‌ومزارشریف ومیمنه وهرات وقندهار وفراه ومشرقی وبدخشان ذریعه لاری هانقل داده است وهم برای اینکه ادویه مذکور طورفنی پاشیده شود نفرفنی وسامان لازمه دیگر رانیز درنقاط مذکور فرستاده است زیراء قرار اطلاع وسیله امکانات‌حمله‌های شدید ملخ درسنه ۱۳۳۰

نسبت به‌سنوات گذشته زیاده‌تر متصور بوده است وهم ترتیبات مدافعه‌وی فنی سنه ۱۳۳۱ نیزدرسنه ۱۳۳۰ گرفته شده است .

نوع ملخ که‌اضرارآن نسبت بدیگرانوع زیادہ تر است شیستوسرکا (ملخ دریائی میباشد که‌اکثرممالك دنیارا که‌درخط سیرش واقع‌اند ازقبیل‌مصر - هندوستان - پاکستان ایران - ترکستان روسی وغیره تحت هجوم واستیلا قرار داده قحط وسیاه روزی را درنقاط حمله شده حکمفرما میسازد - قرار ملاحظات تیکه شده است ازسنه ۱۳۲۸ باینطرف ملخ مذکور سالیانه یکی دو مرتبه ازخاك خارج بطرف افغانستان ازطرف قندهار وفراه وهرات وبعضی نقاط سمت جنوبی ومشرقی پرواز نموده ودر بعضی نقاط تخم گذاری هم نموده ومچاك هانیز بروز نموده درنتیجه ازطرف شعبه مربوطه بذرایع فنی برضد آن اقدامات لازمه بعمل‌آورده شده است ودرین اقدامات تدافعی ازیکطرف ازذرایع دفاعی میکانیکی ملی وازطرف دیگر ازذرایع فنی یعنی پاشیدن فیلوسلیکات دوسودیم کار گرفته شده است .

اکنون شعبه مربوطه برای اتخاذ وسایل تدافعی وسیع تری برای سنه ۱۳۳۱ داخل اقدامات میباشد .

۳) مستر نوبیا ورمتخصص گیاه شناسی :

مطالعه دراطراف نباتات افغانستان که‌ازکدام فامیل ونوعیت‌اند ودر صنایع ازان‌ها چگونه استفاده‌ها ممکن‌است ازمسایل مهم‌فنی است نباتات رامطالعه نمودن ونوعیت‌شان‌را تعین کردن وآنها را طبقه بندی نمودن ازآن گونه کارهای با اهمیت است که برای عملی نمودن آن نفر فنی‌ووقت زیاد لازم‌است وتاوقتیکه همچه‌یك کار مهم انجام داده نشده است ممکن نیست دراطراف اقتصاد مملکت که ثروت های عمده‌آن از تجارت محصولات نباتی است مفکوره صحیحی نزد خود قایم نموده بتوانیم همین کار مهم است که‌ریاست زراعت بعهدهٔ مستر نوبیا ورمتخصص نباتات گذاشته است در سنه ۱۳۳۰ متخصص مذکور بالای نباتات طبی و خود روی افغانستان مطالعاتی مزیدی بعمل آورده وعلاوه بر تعین نمودن نوعیت یك عده زیاد آنها نمونه های حصص مختلف نباتات مذکور خصوصیات نباتات طبی ونباتات خود روی رانیز درفایلها ترتیب نموده است درسنه ۱۳۳۰ مستر نوبیا ورجهة تکمیل معلومات خویش جنگلات نورستان ومشرقی وجنگلات تگاب ونجراب را نیز معاینه‌نموده وباخود نمونه‌های نباتات گیاهای مختلفه را آورده وراپورت های خود را دربارهٔ آنها بریاست زراعت تقدیم داشته است .

٤) مستر یو فرمتخصص اصلاح حبوب :

اصلاحات حبوب نباتات دراین‌وقت که درتمام روی دنیاه ضرورت ازدیاد حاصل و اصلاح جنسیت‌آن بشدت محسوس میشود ازمسایل عمدۀ دیگر زراعت است وبا دیگر اصلاحات زراعتی یک‌گونه تسلسل ورابطه دارد که‌نمیتوان صرف نظر نمود بلی بااینکه بذرایع فنی تقویه شود وشرایط لازمه تنمیه نباتات طور دلخواه فراهم گردد درصورتیکه تخم‌ها ضعیف وبه‌امراض دچارباشد نمیتوان از زمین حاصل فرا وان اخذ نمود واز زرع حبوب ناقص دهقان مصرف وزحمت بی فایده ورایگان رامتحمل شده خواهد بود علاوه برآن چون غله فاسد براجسام ضعیف زیاده تراست بنابرآن کم‌بود زمینه مساعدی برای تنمیه انواع امراض بوده خود ازین جهة خسارههای معیشی متوجه دهقان ویابه‌عبارت دیگر متوجه اقتصادملی خواهد بود .

لهذا چون اصلاح حبوب ازمهمات شقوق حفظ الصحه زراعتی است وازمدت سه سال است که یکنفر متخصص (مستر وفر) در اطراف اصلاح حبوب خصوصاً غله‌جات باچند نفر معاونین که‌به زیردستی اش داده شده است مشغول تجربه‌است و قرار نظریه متخصص افغانستان دارای بهترین انواع گندم است چنانچه در حدود پنجصد نوع گندم آبی وپنجصد نوع گندم للمی دارد وهمچنین درباره دیگر غله جات (جو جواری ارزن) محیط وسیع ومستعدی میباشد . لاکن ازمدت هاست که دربین انواع مختلف تخلیط جنس بعمل آمده واز انواع ثابت واصل رقمهای دورگه وحتی چندین رگه بعمل آمده است نمیتوان بالای آنها اسم نوع را گذاشته زیرا این رقمهای مخلوط‌الجنس دارای خواص ثابت نیستند - علاوه برآن انواعیکه ثابت اند نیز ازمدتها است که تحت شرایط طبعی ازخواص خویش کاسته اند زیرا متوجه باید بود که درحالیکه زمین هر سال ازقوه واستعداد خود میکاهد طبعی است که تخمها نیز درابتداء دراراضی قوی ومستعد دارای خواص مطلوبه بوده اند درممیزات وخواص خویش حمل تنقیص نموده اند بنابر این درموضوع اصلاح غله جات بایست دوکار مهم بعمل آورده شود : اول بذرایع فنی انواع مختلف غله‌جات بایست ازحال تخلیط خارج کرده‌شوند وخواص مثبته نوع ازخواص متغیره فرعی که زادۀ تغیرات محیط پرورش میباشند تفریق داده‌شده و اصلاح نوع باساس همان خواص مثبته نوعی تحت عملیات فنی قرار داده شوند . وخواص وممیزات مطلوبه طوری درآنها ثبت گردد که جز ولاینفك خصوصیات طبعی آنها شده دیگر دراثر تخالیف محیط درآنها فتوری وارد نگردد درمرحله دوم بعد ازان که انواع ثابت وقایم بدست آید ازروی خصوصیات‌شان بالای شان نامهای مخصوصی که‌از خصوصیات‌شان نمایندگی کرده بتواند گذاشته و باصلاح تدریجی آنها می پردازند .

۵) مستر دو کلمن متخصص جنگلها :

جنگلها ازان گونه دارائی مهم طبیعی است که اگر یك مملکت ازان عاری است از آینده خود مطمئن بوده نمیتواند جنگل ثروتی است نامیه واگر در حمایه جنگلهای حالیه در احیای جنگلهای ازبین رفته دقت وصرف مساعی نشود بسیار ممکن است که دراثر سوء استعمال وسوء استفاده دامنه جنگلهای موجوده نیز تقلیل وتحدید پذیرد ودر آینده قلیل بقلت فوق العاده مواد محروقاتی وتعمیراتی دچار گردید بر علاوه صنایع خوب مملکت هم بواسطه آن سقوط می نماید ازین جاست که مسترد و کلمن به تعقیب سنه گذشته درسنه ۱۳۳۰ نیز معاینات خودرادرباره جنگلهای افغانستان ادامه داده وازبعضی حصص جنگل دار دیدن نموده ومنطقهٔ نورستان ومشرقی وشمال شرق (نجراب وتگاب) را مفصلاً گردش نموده ورا پورت عمومی خودرا بانقشه جنگلهای افغانستان که کارهای عمده متخصص بحساب میرود تکمیل نموده وبریاست زراعت تقدیم داشته است را پورت عمومی را که متخصص به ریاست زراعت تقدیم داشتهاست ونقشهٔ جنگلهای افغانستان ضمیمه آن میباشد یکی ازمکمل ترین را پورت فنیاست که درباره جنگلات افغانستان تاحال نوشته شده است حصص جنگلی مملکت آب وهوا ارتفاع وغیره خصوصیات طبیعی آن باتفصیل نشان داده شده و چیزیکه ازهمه مهمتر است تعین نوعیت اشجار هر منطقه است که علاوه برنامهای لاتینی شان نامهای فارسی وحتی الامکان نامهای پښتوی آن نیز معلوم گردیده این راپورت درطرح پروگرام آینده حفاظه و توسعه جنگلهای مملکت دارای اهمیت خاص میبا شد .

همچنین درباره آنکه کوها وتپه های دورا دور کابل وچهاردهی و نواحی قریه مرکز که قبلا مشجر بوده وبعدها دراثر سهل انگاری وسؤ استفاده اهالی ازبین رفته اند دوباره مشجر گردند معاینات مفیدی نموده وهم تجارب خود را دربعضی نقاط مثل نواحی گلباغ وکوه قروغ وغیره بازرع مقدار پسته هم عملی نموده است تا در صورت حصول نتیجه دامنه عملیات در دیگر نقاط نیز توسعه داده شود .

مسترد وکلمن درجریان سال ۱۳۳۰ تجارب خودرا درباره تربیه تنبا کوی مخصوص سگرت ادامه داده ویك مقدار تخمیکه ازنوع ورژینا قابل سگرت سازی بوده است ودرتجربه گاه گذرگاه بدست آورده بود درنقاط مختلف مملکت فرستاده شده است تاذریعه مدیریت های زراعت زرع ونوع مذکور توسعه داده شود .

دوم ادامه کار های سابقه ذریعه متخصصین یونو وکار هائیکه جدید درسنه ۱۳۳۰ بعمل آورده شده است .

ریاست مستقل زراعت که برای پشبرد پروگرام خویش وتوسعه واصلاح زراعت در مملکت بنفر ووسایل فنی خیلی ها ضرورت دارد کوشش زیاد نموده است تااز معاونت های تکنیکی که ازشعبات مختلف تعاونی تکنیکی یونو بافغانستان تقدیم میشود خصوصا ازشق مواد اغذیه وزراعت که معاونت های آن تماما دارای جنبه های زراعتی میباشد استفاده های لازمه بعمل آورده شود .

هیئت ها واشخاص فنی که ازطرف یونو به مطلوب مطالعات وتقدیم معاونت های فنی به افغانستان آمده ودرمسایل مختلف زراعتی باریاست زراعت درتماس بوده اند متعدد بوده واکثر آن که درابتدا وارد افغانستان شده بودند صرف به غرض مطالعات فنی ومساعد ساختن زمینه برای معاونتهای عملی تکنیکی بوده است و مادر اینجا محض به تذکر آن نفرفنی وکارهای شان میپردازیم که عملا داخل کارشده ودر میدان عمل از کار های شان استفاده لازمه بعمل آمده است .

نتائجیکه ازنفرفنی یونو بریاست زراعت گرفته شده است درزمینه های مختلف زراعتی خصوصا مجادله بامراض حیوانی که اتلاف آن هرسال بالغ به ملیونها افغانی میباشد واصلاح جنس حیوانات خصوصا گوسفند قره قلی که عایدات آن بمشابه ستون فقرات دارائی ملی ماست واصلاح وتوسعه زرع نباتات صناعتی خصوصاً پنبه ولبلبو که در اقتصادیات مملکت رول خیلی مهمی را بازی میکنند ودرباره تورید وترویج آلات جدید زراعتی که مملکت بآن خیلی ها احتیاج دارد واستفاده ازآبهای زیر زمینی که فعلا ازآن فایده مطلوبه گرفته نمیشود ومانند دارائی های راکت به زیرخاک مبهم شد وغیره زمینهای زراعتی بوده است که بطور اختصار بالای آنها ذیلاً معلومات میدهیم :

۱) درمیدان مجادله بامراض حیوانی که در پلان اول پروگرام فنی ریاست زراعت قرار گرفته است وحکومت وملت به موضوع آن دلچسپی زیادی دارد توجه زیادی شده ودراثر زحمات ریاست زراعت ومجاهدات نفر فنی یونو نتائج بسیار خوبی بدست آورده شده است بهمه گان معلوم است که سی وپنج فیصد حیوانات اهلی به امراض دچار است واین نسبت دروقت شدت وشیوع مرض مثلیکه درمرض تاکو ومرض مرغ مرگی دیده میشوند تانود ونود پنج فیصد میرسد یعنی اگر برضد شیوع مرض تدابیر موثرفنی گرفته نشود نود وپنج فیصد حیوانات مذکور باتلاف خواهد رسید وبملیونها افغانی به زارع خساره وبه کار های شان اختلال زیادی پیش خواهد شد .

ازهمین جهات است که ریاست زراعت ازشعبه تعاونی تکنیکی یونو درمجادله بامراض مسری طالب معاونت شده است .

متخصصیکه اولتر ازهمه بکابل رسیده است مستر کیسون متخصص امراض حیوانی بوده است که در دلو سنه ۲۸ باماموریـن فنی ریاست زراعت داخل ار تباط شده وچنین نظریه تقدیم داشت که که بایست واکسین ضد مرض تاکو ذریعه تزریق خون از گاوکه زحمت ومصرف زیاد دارد گرفته نشود بلکه واکسین مذکور ذریعه تزریق از خر گوش که زحمت ومصرف آن کمتر است بدست آورده شود .

متخصص مذکور بموسسه واکسین سازی بینی حصار فرستاده شد تاتجاربخو در اعملی نموده و هم اصول تزریق جدید وحصول واکسین عصری را بماموریـن فنی موسسه مذکور بیاموزد . مومی الیه بعدازانجام تجارب وتدقیق وتعلیم اصول جدید واکسین سازی واپس عازم وطن خود گردید .

لاکن کار مهمی راکه درزمینه مجادله بامراض تاکو مرض مرغمرگی انجام داده است مستر آلتن متخصص است که درماه عقرب ۱۳۲۹ وارد کابل شده ودر موسسه بینی حصار برای ساختن واکسین جدید ضد مرض گاو مرگی که بنام واکسین بزهم یاد میشود اقدام نموده ونتیجهٔ مثبتی بدست آورده .

واکسین جدید مستر آلتن نسبت بهواکسین سابقه که قرار اصول سابقهٔذریعه متخصصین سابق ماساخته میشد از چندین نقاط نظر برتری دارد که در ذیل خلاصه میشود :

۱) واکسین سابق ازاعضای مخصوص جوانه گاوها ساختهمیشد گلیسرین وفورمالین وغیره مواد کیمیاوی دران افزوده وبه قیمت خیلی بلند تمام میشد وهم دوام و موثریت آن کمتر بوده است لیکن واکسین جدید ازتلی بوت بدون مخلوط نمودن ادویه کیمیاوی به اسانی ووقت ومصرف بسیار کم بدست می آید وعلاوه بران ازیك بز برای هزار تا ۱۵۰۰ حیوان واکسین حاصل میشود .

۲) قراریکه بملاحظه رسیده است واکسین سابقه در وجود حیوان بـرای هشت ماه معافیت تولید میکند لاکن واکسین جدید در وجود حیوان اقلاً برای چهار سال معافیت تولید میکند . که این خود دارای اهمیت زیادی میباشد و چندین بار مصرف وزحمت را تقلیل می بخشد چنانچه مصرف واکسین نمودن یك گاو به اصول سابق از ۶ تا ۸ - افغانی تمام میشد درحالیکه در اصول جدید مصارف واکسین نمودن یك گاو تقریباً ده پول میشود یعنی شصت تا هشتاد دفعه کمتر تمام میشود در وقتیکه مستر آلتن وارد کابل وبه موسسه بینی حصار مشغول تجارب خود بوده مرض گاو مرگی در نقـاط مختلف مملکت خصوصاً هرات شیوع زیادی داشته ودر هرقریه هلاك هزار ها گاو ازیـن مرض مسری ومدهش تصور میرفت وبااینکه ازطرف ریاست قوانین قرانطین شدیدی وضع شده بـود

ودرین وقت بهمان واکسین قدیم به جلوگیری مرض پرداخته میشد لاکن از یك اصول موثر تروآسان تر به شدت زیاد احتیاج محسوس میشد همین بود که خوشبختانه مستر آلتن بعد از انجام کارهای خویش در مرکز در ماه جدی سال ۱۳۲۹ با سامان و آلات لازمه معهٔ هیئت مجادله روانه هرات گردید و در ولایت هرات میمنه مزار شریف ذریعهٔ واکسین جدید تا بتاریخ ۱۳۳۰ به تعداد ۸٦٤٦ ۵ فرد گاو را پیچکاری نموده که بدون آن همه معروض به اتلاف بودند و بدین قسم یك باره خطار گاو مرگی که جان و مال دهقان ها بیچاره را تهدید مینمود رفع گردیده. برای اینکه ریشهٔ این مرض از بیخ کشیده شود مجادله در نقاط دیگر نیز شروع شده و مستر آلتن از اول سنبله باهیئت مجادله در اعلی و سرچنگال هزاره جات با واکسین جدید داخل مجادله میباشند .

مستر آلتن علاوه برساختن واکسین گاومرگی به ساختن واکسین ضد مرض مرغ مرگی که هرسال در وطن عزیز ما سبب هلاك میلیونها مرغ میگردد نیز موفق شده است قراریکه معلوم است مصرف این واکسین هم بسیار کم بوده وفی قطعه مرغ کمتر از دو پول است واکنون در لابراتور بینی حصار واکسین مذکور ذریعهٔ متخصصین وطنی خود ما ساخته ودر اطراف کابل برضد مرض مرغ مرگی بمحل تطبیق گذاشته میشود چنانچه تاامروز ۶۵۰۰۰ قطعه مرغ پیچکاری شده و هنوز هم بساختن و بکار انداختن آن مسارعت بخرج برده میشود تا واکسین مذکور در نقاط دوردست نیز مورد استفاده قرار بگیرد اکنون واکسین مذکور را خود متخصصین وطنی ما بهر اندازهٔ که خواسته باشیم درموسسهٔ بینی حصار حاصل کرده میتوانند . بعضی آلاتیکه جهت این کار ضرورت داریم نیز ازخارج خواسته شده است تا برای تمام افغانستان بخواست خدا واکسین مذکور را تهیه وتقسیم کرده بتوانیم .

مستر آلتن برای ساختن واکسین مرض چیچك گوسفند نیز دربینی حصار عملیات نموده وناگفته نماند که این مرض یکی ازامراض خیلی مسری ومدهشی است که هر سال دربین رمه های گوسفند خصوصاً گوسفند قره قلی که اهمیت تجارتی آن بهمه کس معلوم است خساره های مدهشی را رویکار می آورد . عنقریب این واکسین نیز بدست آمده و برضد مرض چیچك گوسفندان بمحل تطبیق گذاشته خواهد شد و به این ذریعه لکها حیوان وملیون ها افغانی خودرا ازاتلاف نجات خواهیم داد .

بنابرینکه مستر آلتن برضد مرض گاومرگی ومرغ مرگی وچیچك گوسفند خدمات بس قابل قدری را انجام داده ودر اجرای این کار های مهم شب وروز مصروف کار بوده و فعالیت بی‌سابقه را بخرج برده است در اثر پیشنهاد ریاست زراعت از حضور اعلیحضرت همایونی به حصول نشان استور درجه ٤ فایز گردید .

۲ ـ اصلاح جنسیت حیوانات ازمسایل برجستهٔ دیگری است که ریاست زراعت آنرا درفقرات علیحدهٔ پروگرام خود داخل نموده است ودرین موضوع ازهمه اولتر دراصلاح وتکثیر جنس گوسفند قره قلی که ازاقلام بسیار مهم تجارتی مملکت ما است و راجع به آن ازناحیهٔ قلت خوراکه دچار مشکلات بوده اند ودراثر امراض هم روزبروز وضعیت آن رو بخرابی میرود لذا سعی و مجاهدات زیادی بکار دارد چنانچه دراثر تقاضای زیاد ریاست زراعت قبلاً درسنه ۱۳۲۸ مستردیو متخصص تربیه حیوانات به افغانستان آمده وبعد ازمذاکره باریاست نقاط مختلف تربیهٔ گوسفند قره‌قلی را درشمال مملکت معاینه نموده وراپورت معاینات خودرا بریاست تقدیم نمود .

به تعقیب آن مستر برتونی متخصص تربیهٔ حیوانات از طرف شعبهٔ تخنیکی یونو وارد افغانستان شده وازطرف ریاست زراعت به نقاط مختلف تربیهٔ قره‌قل فرستاده شد . متخصص مذکور تنقیص وتقلیل قره‌قلی را از ناحیهٔ قلت خوراکه ووجود امراض ازقبیل مرض کرد جگر وچیچك وغیره دانسته ودربارهٔ اصلاحات قره‌قلی راپورت ونظریات خود را بریاست زراعت تقدیم داشته است راپورت مستر برتونی که برای اصلاح وتکثیر پوست قره قل ورفع نواقصیکه درخوراکه وصحت گوسفندان است تشکیل یك موسسهٔ مالداری را حتمی و ضروری میشناخت ریاست زراعت درین مورد باریاست بانك‌ملـــی وارد مذاکره شده بالاخره توفیق حاصل شد کـــه یك کوپراتیف مالداری به اساس پیشنهاد بناغلی رئیس بانك ملي تاسیس یابد وچون موضوعات مختلف مسئله ازیکطرف به شرکت قره قلـــی واز طرف دیگر بریاست زراعت تماس پیدا میکرد لهذا مجلس دیگری دربارهٔ عملـــی نمودن کوپراتیف مورد نظر درریاست زراعت کـــه دران بناغلی کفیل بانك وبناغلی معاون شرکت قره‌قل ومالداران بزرگ وبرخی مامورین بانك‌ملی حضور داشتند افتتاح گردید وبالاخر چنین تصویب شد که مسایل اداری ومالی و انضباطی کوپراتیف به عهدهٔ شرکت قره‌قل ورمه‌دار های بزرگ ومسایل فنی وتکنیکی آن به عهدهٔ ریاست زراعت گذاشته شده وموضوع بعد ازاستیذان مقامات عالی تحت‌اجراآت گرفته شود چون پروژه اخیراً منظوری مقامات مربوطه را حاصل ودر کار تشکیل است فعلاً درشبرغان دراثر درخواست مستر برتونی یك موسسهٔ کوچك اصلاح قره‌قلی تاسیس شده است که بالتدریج توسعه خواهد پذیرفت .

۳ ـ اصلاح وتوسعهٔ زرع پنبه ازمسایل مهمه دیگر زراعتی‌است که برای آن یك‌نفر متخصص مسترد کنسن درقطغن مشغول‌تجارب میباشد . متخصص مذکورا ازیك طرف اجناس جدید پنبه‌را ازلحاظ زودرسی وفراوانی حاصل شهرت دارند تحت تجربه قرار داده است

واز طرف دیگر وصول فنی وجدید زرع پنبه را درنقاط مختلف قطغن تطبیق نموده وقراریکه متخصص مینویسد ازتطبیق وتعمیم اصول زرع فنی وانتشار انواع جدید پنبه حاصلات فی جریبی دوچند وسه چند نسبت بهامروز مردم قطغن میگیرند بلند خواهدرفت .

٤ - آلات زراعتی ما بدرجهٔ سطحی وناقص است که باید بالتدریج آنهارا به آلات عصری جدید تبدیل نمائیم . اینست که ریاست درین زمینه نیز خواستهاست تاازمعاونتهای یونو و دیگر موسسات فایده گرفته شود . بهمین مطلوب پیشنهاد موسسهٔ اطریشی را دربارهٔ اینکه میخواستند بواسطهٔ یونو یك عده آلات زراعتی ساده و بسیط را ازقبیل داس کلان گندمدروی وآلات مخصوص خیشاوه وغیره درافغانستان وارد وپس ازنمایش آن طور رایگان دربین دهاقین تقسیمنمایند پذیرفته وآلات مذکور درماه اسد باسهنفر اهل فن که برای این کار تعینشده بود واردافغانستان شده وبعد ازمذاکرات باریاست زراعت وترتیب پروگرام درنقاط مختلف مملکت خصوصاً گردونواح کابل بانفریفنی ریاست زراعت گردش نموده واصول استفاده وبکار انداختن آلات مذکور را بااهالی آموختند قراریکه بملاحظه رسیده است آلات مذکور خصوصاً داس کلان گندمدروی چیز جدید وحتی مفیدی است ونسبت بهداس وطنی دوچند سریعتر کار میکند یعنی درحالیکه ذریعهٔ داس وطنی یك نفر به زحمت زیاد رشقه ویا شبدر را دروکند ذریعهٔ داس جدید زیاده ازدو جریب را یك نفر بدون زحمت زیاد میتواند درو بکند .

درنظر است که ازین آلات مفید وعام فهم یك عدهٔ زیاد تورید ودرنقاط مختلف مملکت علاوه بریك تعدادیکه درابتدا طور رایگان تقسیم میشد توزیع گردد .

دربارهٔ استفادهٔ مزید ازمعاونت های تکنیکی یونو ووسعت بخشیدن مزید دایرهٔ اصلاحات زراعتی مملکت چنین تصمیم گرفته شدهاست که متخصصین دیگر درشقوق ذیل ازشروع سنه ۳۱ به افغانستان آمده وداخل کار گردند .

۱ - برای اصلاح زرع لبلبو وتوسعهٔ آن وجود یك نفر متخصص برای ۱۲ ماه جهت اصلاح وتوسعهٔ زرع لبلبو دربغلان خیلی ضرور است زیرا درصورتیکه لبلبو در مقدار وخواص بلند برود میتوان حاصلات سالیانه فابریکهٔ قند بغلان را اقلاً دوچند بلند برد وازین راه رفاهیت زیادی برای اهالی فراهم نمود .

۲ - برای مطالعات دراطراف ملخ در افغانستان ومدافعهٔ آن یك نفر برای ۱۲ ماه باید موجی باشد . قرار اطلاعاتیکه حاصل است در سالهای آینده هجوم ملخ شستوسر که از مدهش ترین حشرات است متصور بوده بایست در دفع اصولی آن و فراهم آوری نفر وسامان فنی اجراآت جدیدی وموثری بعملآورده شود .

۳ ـ برای توسعه و اصلاح پیله وری درنقاط مختلف افغانستان یك نفر برای ۱۲ ماه لازم است پیله وری بصورت ناقص در اکثر نقاط مملکت (هرات ـ میمنه ـ مزارشریف قطغن ـ مشرقی ـ جنوبی) متداول است . البته توسعه این صنعت زراعتی یك منبع ثروت مهمی برای مملکت خواهد بود .

٤ ـ برای تربیه واصلاح حبوب یك نفر برای ۱۲ ماه باید موجی باشد تربیه واصلاح حبوب که قبلاً ذریعهٔ یك نفر متخصص اطریشی شروع شده است بایست ادامه داده شود .

۵ ـ برای مدافعه امراض گوسفند قرهقل یك نفر برای ۱۲ ماه .

وجود این امراض ازقبیل کرم جگر وکنه و چیچك و سیاه زخم وغیره یکی ازعوامل عمدهٔ تقلیل تعداد و تنقیص خواص گوسفندان قرهقلی است بنا برین چنین یك متخصص کار های مهمی را درزمینه انجام خواهد داد .

٦ ـ برای اصلاح آلات و ادوات فنی زراعتی خصوصاً آلات ساده دستی یك نفر برای ۱۰ ماه .

تاوقتیکه آلات زراعتی ما اصلاح نشود باینکه دیگر عوامل تولید طور دلخواه فراهم گردد منتظر به برداشت محصول زیاد از زمین نبایست بود . ازین جهت است که یك نفر متخصص عملی درین راه کار های مفیدی را انجام خواهد داد .

۷ ـ برای دفع حشرات مضرهٔ یك نفر برای ۱۲ ماه لازم است مثلیکه دردیگر ممالك دیده میشود درمملکت ما نیز بعضی حشرات موجوداند که مرکز دامنه اضرار شان توسعهٔ مزیدی خواهد پذیرفت وزراعت مملکت را مواجه به خسرات مهمی خواهد ساخت . مور غوربند که درپغمان هم نفوذ کرده است ومور غزنی که تمام باغات را فرا گرفته و میلان بطرف قندهار دارد اگر به نظر بی اهمیتی دیده شود یکی از خطرات بزرگ زراعتی خواهد بود .

۸ ـ یك نفر مشاور زراعتی بامستر پاستو رئیس درترتیب نمودن پلانهای زراعتی واستفادهٔ مزید از همکاری های یونو حتمی است تاهمکاری نماید نفر فوق الذکر بعد از استیذان مقامات عالی برای سال ۳۱ وارد افغانستان شده وبکار شروع خواهد نمود کارهائیکه ذریعهٔ دیگر شعبات موسسات ریاست زراعت درجریان سنه ۳۰ بعمل آمده است.

۱) فارم قندوز :-

در اطراف تجارب زرع پنبه را بورتی از طرف مسترد کنسن که در فارم قندوز در جریان سنه ۱۳۳۰ کار نموده است بریاست زراعت درین اواخر مواصلت ورزیده وتحت تحقیقات است و علاوه برآن معلومات مفیدی در اطراف کار های مذکور ذریعه شاغلی

محمد یاسین خان متخصص پنبه که با مستر دکنسن درقندوز یکجا کار کرده است بریاست زراعت داده شده واینک خلص آن درذیل شرح میدهم :

مستر دکنسن ازجمله قطعه زمین که قبلا متخصص مصری برای تجارب خویش درفارم قندوز تخصیص داده بود ۳۱ جریب آنرا برای تجارب خود گرفته وزرع انواع ذیل را نموده است .

۱) تخم پنبهٔ امریکائی مروجه .
۲) تخم روسی جدید ـ وارده روسی . (اصل آن از امریکا است) .
۳) تخم کوکو ـ وارده امریکا .
٤) تخم دلتا پاین ـ وارده امریکا .
٥) تخم نوع اکاله ـ وارده امریکا .
٦) تخم پنبه بذرا .

از روی وضعیت عمومی پنبه ها نشو ونمای شاخچه ها وتعداد کرکله ها وخواص دیگر چنین معلوم شد که از اقسام امریکائی جدید اوورن کر کرد و دلتا پائین خوبتر نتیجه داده واز جنس تردار میباشد قسم روسی جدید دارای الیاف ٢٤ تا ٢٥ ملیمتر است اما الیاف آن قدری درشت است ولا کن خود جنس زود رس میباشد که این خود دارای اهمیت خاصی است .

معلومات در اطراف خواص پنبه های مذکور فیصد پنبه محلوج طول الیاف رنگ فیصد پخته گی مقاومت طول لطافت وغیرهٔ آن درآینده ذریعه متخصصیکه از هرنوع نمونه باخود گرفته است بعمل خواهد آمد .

ب ـ پارو :ـ

درسنه ۱۳۳۰ درباره پاروهای کیمیاوی نیز بعضی تجارب بعمل آمده که قرارذیل است :

۱) بدون پارو دریك جریب علیحده .
۲) کنجاره به اندازه ۷۰ سیر فی جریب .
۳) امونیم نایتریت ۸۰ کیلو گرام فی جریب .
٤) سوپر فسفات ٦۰ کیلو گرام فی جریب .
٥) پاروی حیوانی ۲۰ جولی فی جریب .
٦) پاروی حیوانی وفیسفورس .
۷) کنجاره و فاسفورس .
۸) نایتروجن وفاسفورس .

هنوز نتائج تطبیق پارو های مختلفه مذکور از فارم قندوز بریاست مواصلت نکرده است .

چیزیکه مهم است اینست که آیا از تطبیق کدام نوع پارو حاصلات فی جریبی بلند تر میرود وآیا پاروی مذکور که قیمت حمل ونقل را نیز بر حسب قیمتش بیفزایم به اقتصاد مقرون خواهد بود یانه یعنی زیادتی حاصل فی جریب بعد از تکافوی قیمت چقدر بقسم مفاد خالص برای زرع باقی میماند .

طریق کشت جدید :-

یك عده کردهای نیم جریبی را برای تطبیق نمودن اصول های مختلف زرع تخصیص داده و مقدار ۲۰۰ پوند کنجاره را فی جریب باخاك ذریعه قلبه مخلوط نموده و بعد پشته هارا به فاصله نود سانتی متر یعنی چهل وپنج سانتی متر برای پشته وچهل وپنج دیگر برای جویه گذاشته ومتعاقب آب رهاشده تاکرد ها مقدار زیاد آب را جذب نماید و در حال وتر آماده بذر گردد .

تخم ۲۴ ساعت پیش از کشت به آب تر کرده میشود ؛

علاوه برفارم قندوز مستردکنسن به معیت بناغدی محمد یاسین خان در قلعه زال - حضرت امام‌صاحب - خواجه غار - تالقان - بلخ نیز تجاربی نموده است . در هر منطقه دوقطعه زمین هریك به مساحهٔ تقریبا یك بر ده جریب انتخاب شده و دریکی از آن تخم امریکائی مروجه به طریق جدید یعنی جویهٔ که تاج بری شده و مقدار ۲۰۰ پوند کنجاره هم داده شده بود و آبیاری وکشمن زدن آن قرار تشریحات فوق بعمل آورده شده‌است دریك قطعه زمین‌تخم روسی‌جدیدالورود بقسم پاشه‌کی وبدون پارو وبدون تاجبری کاشته شده بود مطلوب ازین تجارب محلی این بوده است که دهاقین هر منطقه متوجه اصول فنی گردند وطرز دادن کنجاره را بیاموزند دراین تجربه گا های محلی پنبه امریکائی مروجه که بطریق جدید وبا مقدار ۲۰۰ پوند کنجاره زرع شده بودبته های قوی‌وبزرگ ومقدار کنوله هاهم زیاد بوده است .

فارم زراعتی بغلان :

اینموضوع که چطور متوانیم حاصل فی جریبی اراضی لبلبو کاری بغلا ن را بلند بریم وبه چه ذرایع ممکن است که مقدار فی صدی شکررا درآن زیاده نمائیم قراریکه درجا ایکه اهالی به یك مقدار کافی شکر ضرورت شدیدی دارد از مهم ترین مسایل زراعتی بحساب میرود .

قرار تجارب ونظریات متخصصین ریاست زراعت که در فارم بغلان بعمل آورده اند معلوم میشود طرز موجوده زراعت لبلبو که دربین اهالی بغلان معمول است نقایص زیادی دارد .

۱) زمین لبلبو را عمیق قلبه نمیکنند زیرا که قلبه هائیکه دارند سطحی و معمولی است وازین جهت ریشه‌های لبلبو نمیتوانند طور عمیق به زمین رفته واز مواد اغذیه آن استفاده کنند .

۲) زراعت لبلبو را بقسم جویه ئی معمول میدارند واین طرز زرع علاوه بر اینکه زحمت ووقت زیاد را ایجاب میکند حاصل ناقص هم میدهد .

۳) زمین را طوریکه باید خیشاوه نمیکنند ووجود علف های هرزه از استعداد وقوهٔ زمین میکاهد .

٤) به لبلبو زیاده تر ازمقدار لزوم آب میدهند واین رویه سبب میشود که آب در لبلبو زیاده شده ولاکن از فیصدی قند آن کاسته شود .

۵) به زمین پارو نمیدهند وازین سبب زمین بالتدریج کم قوه و از حاصل آن کاسته میشود وهم لبلبو خواص وممیزات خودرا می بازد .

در تجاربیکه ذریعهٔ متخصصین ریاست درتجربه گاه بغلان بعمل آمده کاملا طرف متضاد صورت های فوق عملی گردیده است زمین طور عمیق قلبه شود زرع لبلبودر کردها بصورت هموار بعمل آمده زمین بعدازهرده یاپانزده روز خیشاوه شده آب عندالـلزوم به اوقات متباعد داده شده وهم یك مقدار پارو های کیمیاوی برزمین تطبیق گردیده ودر نتیجه حاصلات لبلبو سه چند بلند رفته بلکه امکان آن هم بوده است که اگر پارو های کیمیاوی به اندازهٔ لزوم به زمین داده شود حاصل آن چهارچند بلند رفته واز یك جریب به عوض دوتن لبلبو هشت تن وحتی زیاده تر حاصل میگیرند .

درضمن اقدامات مفید فنی که در سنه ۱۳۳۰ بعمل آمده است ترویج وتوسعهٔ تربیه زنبور عسل است کهدر بعضی ازنقاط مملکت (جنوبی ـ نورستان ـ تگاب ـ نجراب) بصورتخیلی بسیط وسطحی متداول است وایجاب میکند که درتوسعه واصلاح آن اقدامات لازمه بعمل آورده شود از طرف دیگر تنها حصص جنوبی ونورستان و تگاب ونجراب برای تربیهٔ زنبور عسل مساعدت ندارد بلکه به استثنای کوهستانات مرکزی در دیگر نقاط مملکت مثل کابل ، غزنی ، قندهار ، فراه ، هرات ، میمنه ، مزارشریف ، قطغن و بدخشان نیز که ترویج وتوسعه زنبور داری نیست بمساعدت آب وهوا امکان پذیراست وما بایست ذرایع لازمه فنی را برای عملی نمودن این پلان مفید فراهم نمائیم تکثیر زنبور عسل درممالك دیگر بدرجهٔ اهمیت پیدا کرده است که در موسسات فنی متعدد ذریعهٔ

متخصصین فن درا ینکه جنس این حشره مفید اصلاح وتکثیر پذیرد تحقیقات و تجارب بعمل می آیدزیرا علاوه براینکه از تکثیر این حشرهٔ مفید برمقدارعسل که ازجملهٔ خوراکه های بس صحی و باقیمتی است افزوده میشود بلکه تکثیر آن سبب می شود که اشجار مثمرما به مقدارزیاده تروخواص بهترمیوه میدهدزیرا رول این حشره در تلقیح و بارور ساختن شگوفه ها خیلی موثر اند واگراین حشره وجود نداشته باشد اشجارمنتخب میوه کمتر داده وجنس آن پست تر خواهد بود بلکه بعضی میوه ها ازقبیل انجیر وغیره که شکل گل های شان طوریست که القاح آن مداخله حشرات را ایجاب میکند بدون مداخلهٔ زنبورعسل بارور شده نمیتواند .

ازین ملحوظات است که ریاست زراعت یك نفر متخصص تربیهٔ زنبور عسل آقای خواجه عبدالرؤف خان را که در شق عملی تربیه زنبور عسل مهارت دارد در سنه ۱۳۳۰ درمناطق جنگل زار جنوبی ونورستان فرستاده تا در اطراف وضعیت وچگونه گی زنبور داری آن منطقه مطالعات لازمه بعمل آورده و راپورت نظریات خود را بریاست تقدیم دارد و مومی الیه قرار نظریه ریاست در نقاط مختلف جنوبی گردش نموده و راپورتی دراطراف مشاهدات خویش وامکانات اصلاحات زنبور داری جنوبی بریاست تقدیم داشته محتویات آن جهت استفادهٔ شایقین بروز نامه اصلاح هم نشر شده است .

در نتیجه بناغلی عبدالرؤف خان موظف قرارداده شده است تادر باغهای مربوطه ریاست مستقل زراعت یك عده کندو های زنبور عسل راکه به اصول فنی ساخته‌اند نصب نموده وکوشش کنند که تربیه زنبور عسل به اساس قوانین فنی اولا درگرد ونواح کابل توسعه پیدا نماید ونیز بالتدریج به عده کندوها افزوده شود تا بالتدریج در نقاط دیگر نیز تربیهٔ آن وسعت پذیرد وهم در صورت تکثیر مزید درولایات هم جمعیت های آن با کندو های لازمه فرستاده شود ونیزدرنظراست که عده زیاد ازین کندوها تیار شده وبه جنوبی و نورستان وغیره نقاط فرستاده شود تا اهالی آنجا بصورت بهتر و اساسی تر به تربیه وتکثیر زنبور عسل پرداخته و حاصل بهتر وفراوانتر ازآن بگیرند .

فعلا درموسسهٔ کوچك تربیهٔ زنبور عسل درعلی آباد دوکلونی زنبورکه نفوس هرکلونی به چهل تا پنجاه هزار زنبور خواهد رسید نگهداری گردیده واین دوکلونی که درسال آینده برای تزئید حاصل دربعضی فارم ها هم استعمال خواهد گردید متدرجاً تزئید خواهد پذیرفت وقراریکه دربالا گفته شد امروز زنبور عسل را نه تنها از لحاظ حاصل عسل مورد استفاده قرار میدهند بلکه در فارم ها نیز برای تزئید حاصل این حشرهٔ مفید را استعمال میکنند و از فعالیت آن مستفید میگردند ریاست زراعت به ایجاد یك موسسهٔ کوچك درعلی آباد از سال گذشته شروع نموده تا بالتدریج بزرگ شود و مزارع مربوطه را از فعالیت آن بارور گرداند .

امور ولایت قندهار

مدیریت صحیه :

۱ـ مدیریت صحیهٔ قندهار ۲۰ بستره درشفاخانهٔ ملکی منظوری داشته که ده آن برای امراض جراحی وده آن برای امراض داخله مخصوص بوده ولی دراواخرسال ۱۳۲۹ چهل وپنج بستره دیگر بالوازمات آن از قبیل چپرکت‌های رسمی وغیره تز ئیدات بعمل آمده وبقرار آتی بکارانداخته شده است :ـ

۱ ـ ۱۵ بستره برای مریضان داخله اطاق جدا
۲ ـ ۱۵ « « « جراحی « «
۳ ـ ۷ « « « چشم « «
٤ ـ ۵ « « « جلدی « «
۵ ـ ۳ « « « افرادقرنطین « «
٦ ـ ۵ « « « ساری غیر استلائی اطاق جدا
۷ ـ ۸ « « « استلائی «
۸ ـ ۲ « « « اوکس «
۹ ـ ۵ « درمستورات .

۲ ـ برعلاوه یکپایه تیلفون سابق شفاخانه سه پایه دیگر یکی برای اطاق وکر یوال شب، دوم اطاق سرطبابت سوم شفاخانهٔ مستورات.

(۳) پرسونل فنی از بودجه ٤٤ نفر مامورین ومستخدمین .

۱ ـ مامورین فنی ٤ نفر دوکتور .
۲ ـ « « ۳ « معاون دوکتور .
۳ ـ « « ۱ « دواساز .
٤ ـ « « ۱ « جراح .
۵ ـ « « ۲ « کمپوندر .
٦ ـ « « ۲ « آبله کوب .
۷ ـ « « ۰ « سر پرستاران .

(٤) ماموراجرائیه یك نفر کاتب رتبه ۱۱ یك‌نفر

(۵) ۲۷ نفر مستخدمین از قبیل پرستار های غیر فنی سقاو خاکروب دوبی دلاك تحویلدار، زیر دست تحویلدار وغیره .

(٦) جهت وقایع عاجله بصورت احتیاط لوازم خواب وغیره برای پنجاه بستره تهیه وموجود است.

(٧) سامان جدید جراحی مکفی برای پنجاه بستره در هذالسنه ذریعه وزارت جلیله صحیه از امریکا خریداری وار سال گردیده .

امور بلدیه :

۱:- در اواخرسال ۱۳۲۹ دورهٔ بلدیه سابق منحل وانتخابات دورهٔ جدید شروع ودر اوائل سال ۱۳۳۰ وکلای دورهٔ جدید مقرر شدند که وکلای مذکور شخص شاغلی حاجی گل محمد خان را بریاست بلدیه انتخاب نمودند .

۲:- درسال ۱۳۲۹ ریاست بلدیه بمشوره وهدایت حکومت یك تعداد زمین تقریباً در حدود ۲٤۰ جریب بهالحاقیهشهرنوقندهار ازمالکین آنخریداری کرده جادهها وسرك های آنرا تمدید وزمین کوتی وا پارتمان هارا برای استفادهٔ شائقین درمعرض فروش گذاشتند ولی چون در قندهار استعداد کمتر وبعضی اشخاص هم ذوق مفرطی ندارندتا کنون برای یك تعداد اپارتمان زمین به نسیه فروخته شده که کارتعمیر آن جاری است .

۳:- ریاست بلدیه بمشورهٔ دارالحکومه گی ۱۲٤اپارتمان جدیدالتعمیر راپپول و مصرف خود بلدیه زیر کار گرفته که بعضی ازآن به پوشش رسیده و برخی نیمکاره و یك حصهٔ باقیماندهٔ آن زیر کار ابتدائی است .

٤:- چون شهر قندهار یك شهرتاریخی وباستانی است وکلای جدید این دوره اول به اول توجه خودرا بطرف تنظیف وتنویر شهر معطوف ساختند ولی متاسفانه چون قوهٔ برق قندهار کمتر دیده شد صرف سرك شهرنو را ازدروازهٔ هرات الی حصهٔ آخرین شهر به چراغ های برق تنویرساختندودرحصهٔ تنظیفات اگرچه حسب دلخواه درین سال موفق شده نتوانستند ولی در پلان های آینده درنظراست .

۵:- برای آبادی یك شهر وآسایش ساکنین آن ومراعات حفظالصحه بایست اول به اول خروج آبفاسده را از منطقهٔ شهر در بیرون درنظر میگرفتند ولی متاسفانه چه در شهرکهنه وچه در شهر جدید این موضوع مهم تحت غور گرفته نشدهوکلای بلدیه در نظر گرفتند تااولتر در شهرکهنه حتیالامکان کوشیده ودراین دورهٔ موظفهٔ خود تا جائیکه توانستند آبروهای شهرکهنه را ازشهر خارج کنند وساکنین این بلد تا ریخی را از تعفن وضررهای عمرانی نجات دهند

٦:- برای انتظام مواد خوراکی و تنظیف آن ترتیبات لازمه اتخاذ ووکلای بلدیه علم آوری وکنترول این حصه را بردوش خود گرفته وجدیت تامه دارند .

مدیریت زراعت :

مرام ومطلب از تشکیل مدیریت عمومی زراعت سر سبزی وشادابی محیط است ولی بفضل ومرحمت خدای بزرگ (ج) مملکت عزیز ما عموماً وعلی الخصوص ولایت قندهار طبیعتاً یك محیط زراعتی وبرای هرگونه کشت وزراعت استعداد طبیعی را داراء بوده با آنهم مدیریت عمومی زراعت باوصف محدودیت بودجهٔ مربوط خود درداخل چوکات وظیفهٔ خود اقداماتی را درهذه السنه ازپیش گرفته که تماماً برآبادی وسرسبزی انجام پذیر وازآینده خوبی بما مژده نیکی میدهد که درین جا خلاصهٔ آن عرض میشود .

۱ ـ در سال ۱۳۳۰ درمناطق مختلفه یك تعداد بسیار اشجار ونهال های ثمردار وغیرمثمر غرس شده که تعداد مجموعی آن بحدود (۴۸۴۰۷۳۲) اصله بالغ میگردد مدیریت عمومی راپورهای داخله مناطق مذکور را توسط هیئت های متعدد موردتطبیق ومشاهدات خود قرار داد بالاخره مامورین وظیفه دار وحکام مربوطه که دراین راه زحمت کشیده بودند ، مورد الطاف ونوازش مقام محترم نائب الحکومه گی قرار گرفته وبه اخذ انعامات نائل گردیدند .

۲ـ برای اینکه مدیریت عمومی زراعت قوریه های اساسی وتجربه گاه فنی ونهال خانه های وافری داشته باشد لذا درمناطقی که هوای آن با لمناسبه جهت تربیه و نموی نهال استعدادی دارد به ترتیب قوریه های مطلوبه موفق شده که عجالتاً قوریه هایمذکور بمدد خداوندی به حد رشد وقوام رسیده وامید واثق است که در آینده فایده های بزرگی گرفته شود .

۳ـ از عرصه چند سال باینطرف درولایت قندهار خشك سالی های متواتری حکمفرما بوده که دراثر آن یك تعداد قنوات وانهار رو بخرابی وخشکی نهاده بودند برای رفع این نقیصه مدیریت عمومی پیش نهادی بمقام دارالحکومه گی محترم تقدیم نمود و مقام دارالحکومه گی درین مورد هیئتی را مقرر نمود تا تحقیقات لازمه نماید .

۴ـ یك اندازه کاریز ها خراب بودواهالی نمی توانستند که به آبادی آن اقدام نمایند لذا مدیریت عمومی بعداز یك سلسله تحقیقات برای آنها پول کمك اعطاء کرد تا در اصلاح آنها توجه نماید .

۵ـ درحدود چند دهنه کاریز مملوکهٔ حکومت ازسالیان مدید که نسبتاً خراب شده بود مدیریت عمومی نسبت بر فع خرابی آن تصمیمات لازمه اتخاذنمودوفعلاً دودهنه کاریز در محل کشکنخود . مجدداً آباد شده وعلی هذا درحصه علاقه داری دامان دودهنه کاریز زیر مرمت کاری وعمران می باشد .

۶ـ دراواسط سال حاضر چند مرتبه ملخ از حاشیهٔ سر حد مملکت یعنی از ممالك همجوار ما به خاك قندهار پرواز نموده ولی مدیریت عمومی زراعت به تاسی از هدایات مقامات رفیعه واز حیث انجام وظیفه ترتیبات مؤثری را اتخاذ نموده و بذریعهٔ مامورین فنی وادویه نسبت بدفع وفقدان ملخ مذکور مجادلات جدی نمود و به فضل خدا (ج) این حشره مضره را از بین برد .

۷ـ حسب تصویب مجلس عالی وزرا ومنظوری مقامات عالیه درهذالسنه امور املا کی نهر سراج اینولا مربوط بمدیریت عمومی زراعت گردید و برای ترمیم واصلاح نهرمذکور یك هیئت فنی وارد و کار آن زیر جریان است وهم برای معاملات اداری آن تشکیل لازمه یك ماموریت اجرائیه را به تصویب مجلس ولایت رسانیده بمطلب منظوری وصحهٔ مقامات ذی صلاح تقدیم وتحت دوران است وهمچنان کار نهر روضه نقشه وبرآورد ومصارف آن ذریعهٔ هیئت مذکور زیر نظر گرفته شده وعلاوتاً کار نهر مرغهٔ سپین بولدك جاری میباشد .

مدیریت محبس

۱ شعبه بافت کشمیره نخی: تعداد کاریگران ٤٥ نفر کارکرده گی شان از اول سال الی اخیر دلو کشمیره رهدار ۹۲ الی ۱۰۰ سانتی عرض ۲۷۰۷ متر .

۲ شعبهٔ سنگ تراشی: سنگ خشتی زینه‌ها تعداد کاریگران ٦٦ نفر دراول سال الی اخیر دلو سنگ خشتی زینه ٦۱٥ متر

سنگ نوشی زینه	خشتی	۱٦	متر
« سنگ سری وخرند	«	٦۹	«
« فرشی	«	٥٥۹	«
« میل پایه برنده	«	٤۰	«

۳ـ شعبهٔ سرنگ پرانی: پارچه پرانه کوه سرپوزه تعداد کاریگران ۱۱۰ نفر کارکردگی شان سنگ پارچه ازاول الی اخیر دلو ٤۰۰۰ متر

٤ـ شعبه آهنگری: تعداد کاریگران ۹نفر ۱۰۱نفر کارکردگی بیل دونیم پاوه وسه پاوه ازاول‌ماه الی اخیردلو۲۳۷دانه

٥ـ شعبه خبازی تعداد کاریگران ۹ نفر ۱۰۱نفر کارکردگی نان پخته پاوه وسه خورده خوراکهٔ محبوسین ۲۰٤٥۱۸ قرص

٦ـ « جراب باقی تعداد کاریگران ٦ نفر جراب نیم ساق مردانه ۱۹۹۷ جوره

۷ـ شعبهٔ نجاری: تعداد کارگران ۸ نفر
از چوب ارچه چارتراش دروازه وکلکین ۲۵ باب
» » میز کار دوصندوقه ویك صندوقه ۲۲ پایه
میز چای خوری ۲ »
چوکی یك نفری ۲ »

۸ـ شعبهٔ بوت‌دوزی تعداد کاریگران (۲۲) نفر کارکرده گی شان بوت‌سیاه ساقه‌دار
» ۴۰۰ جوره
چپلی » ۵۰۰ »

۹ـ شعبهٔ بکس‌سازی تعداد کاریگران ۵ نفر کارکرده گی بکس‌حلبی ۸۹ عدد
» ۱۱۱ »
» ۱۱ »
» ۲۰ »

۱۰ـ شعبهٔ جاکت بافی تعداد کارگران (۲۰) نفر کارکرده گی جاکت پشمی درجه‌اعلی ۱۸۴ عدد
کرتی بچه گانه » ۷ »
جاکت » ۷۰ »
دستمال گوش » ۳۹ »
جراب » ۱۳ »

۱۱ـ عمله‌متفرقه‌مدیریت‌محبس از نفری‌محبوسین‌مثل‌مرکب کارها‌و‌نمایده‌ و‌پیاده‌ها (۱۲) نفر
۱۲ ـ محبوسین که‌به تعمیرات مدیریت فوائد عامه کار میکنند روزانه (۵۰) نفر
۱۳ محبوسات اناثیه که کار تباشیر سازی رامینمایند ۱۳ نفر کارکرده گی شان
تباشیر سفید رقم گول (۱۰۰۰۰۰) قلم

اجراآت فابریکه پشمینه‌بافی :

۱ـ سورت‌پشم درفابریکه ۴۳۴ / ۲۰۸۴۱ کیلو
۲ـ شست‌پشم « ۵۸۱ خروار
۳ـ نخ که‌در تخته نختابی تولید گردیده ۱۴۵۸۴/۴۰۰ کیلو
۴ـ کمپل ۴ خانه‌رنگهٔ ازفابریکه ۳۷۰ نیم‌تخته
۵ـ طوس ۴ « نارنجی « ـ ۵۰ «
۶ـ شال چادرزنانه‌رنگهٔ « ـ ۷۵۲ تخته
۷ـ شال‌چادر دخترانه‌رنگه ـ ۱۴۲ تخته
۸ـ مفلر ۴ خانه رنگه ـ ۲۷۱ تخته
۹ـ کشمیره‌چار خانه وغیره رقم ۲۰/ ۲۳۵۲۹ متر

فروش اجناس فابریکه درسال ۱۳۳۰:

۱ ـ کشمیره ـ ۱۸ / ۱۵۳۳۲ متر
۲ـ کمپل ۰ ـ ۲۲۰ تخته
۳ـ شال چادر ۰ / ۶۴۲ «
۴ـ مفلر ۰ / ۱۴۵ دانه
۵ـ نخ هون رنگه ۹۹۸ / ۷۲۹ کیلو

عایدات فابریکه:

۱ ـ فروش نخ جری ۱۴۷۵۸/۷۵ ـ افغانی
۲ـ ترمیم پرزه جات ۷۵/ ۲۹۳۳۲ ـ افغانی
۳ـ کرایه گدام ۸۶۱۰/۰ ـ افغانی
۴ـ فروش ذغال ۳۰۷/۵۰ ـ «
۵ـ «پرخچه چوب ۰/ ۱۳۲ ـ «
۶ـ « بوری های کهنه وبوتل وغیره ۰/ ۷۷۳۹ ـ أفغانی

س ـ خریداری پشم فابریکه درسال ۱۳۳۰ ـ ۱۶ سیر امن ۱۹۱ خروار
ش ـ ۱ پشم که ازفابریکه بامریکاه ارسال شده ۹۷ عدل = ۱۴۰۸۲ کیلو
۲ـ برای خریداری ماشینها وغیره دالر که بامریکاه داده شد ۰/ ۲۰۰۰۰ دالر
« « « « « « دفعه ۲۰۰۰۰ «
« « « « « « « ۲۰۰۰۰ «

امور ولایت هرات

مستوفیت :

۱ـ اخذ محصول مواشی طبق مقررات در ختم برج اسد خاتمه پذیرفت وبقایای سال ۱۳۲۸ وسال ۱۳۲۹ که تمام نشده بود اتمام پذیرفت

۲ـ محصول مواشی ۱۳۰ ۱۱ که برج اسد موعد ختم آن بود تماماً تحصیل گردید .

۳ـ برای تحصیل بقایای اینولا نسبت به گذشته نتیجهٔ بهتری گرفته شده است

٤ـ درحدود پنجاه ودو هزار حساب اسامی مربوطه بحساب غله باوجود مشکلات فیصله گردیده وبقیه آن هم سردست است وبرای ٤٨ هزار نفر باقیده مالیاتی که حساب تحصیلات نداشتند حساب جدید ترتیب شده است .

٥ـ تابلوهای سنوات گذشته هرچه باقی بود تا آخر ۱۳۲۸ تماماً بوزارت مالیه تقدیم واز ۱۳۲۹ نیز بوزارت مالیه فرستاده شده .

٦ـ برخی ازتابلوهای احصائیه وی که ازسبب مشکلات ترتیب نشده بود ترتیب وبمرجع آن فرستاده شده .

۷ـ تزئید واردات درهمه شقوق رو داده است .

۸ـ دراطاق کار مستوفیت گراف های پنجساله ترتیب داده شده که جداول مهم درسال ۱۳۲۷ الی ۱۳۳۱ رامحتوی است .

۹ـ ترتیب خزائن نقدی وجنسی درمرکز ومحالات صورت بهتری را بخود گرفته است .

مدیریت عمومی معارف :

۱ بنابر اوامر مقامات صالحه در هذا السنه بتعداد (۱۸) باب مکاتب دهاتی بصواب دید جلالتماب نائب الحکومه صاحب درمناطق دور دست که جمعیت زیاد تر داشتند تاسیس معلمین آن مقرر وکتب ولوازم تحصیل به آنها توزیع گردیده واز اول سال ۳۰ مکاتب مذکور تاسیس یافتند .

۲ موسسهٔ کودکستان ازسال ۲٤ باینطرف درهرات باز است تاحال فارغ التحصیل ازصنف ششم داده سابقاً دورهٔ تحصیل آن مانند مکاتب ابتدائی الی صنف ششم بوده لیك مدیریت عمومی معارف این دورهٔ تحصیل را کافی نشمرده موضوع را بمقامات صالحه پیشنهاد وبالاثر دورهٔ تحصیلات این مدرسه ازشش سال به ۹ سال تعدیل یافت باین ترتیب مؤسسه مذکور امسال دارای صنف ۷ شده کتب ولوازم تحصیل آن تاحد امکان تهیه گردیده است .

۳ از اجرا آت مهمهٔ این مدیریت تأسیس کلوپ وکتابخانهٔ معارف است که یك تعداد کتب علمی ، تاریخی ، ادبی ، اجتماعی واخلاقی تهیه گردیده این اقدام برای متعلمین نهایت مفید ثابت شده است نه تنها طلاب وهیئت تربیوی بلا کثر جوانان باذوق محیط ازمطالعهٔ کتب مذکور بدون کدام قید وبست استفاده نموده بذخائر علمی خودها افزوده میروند .

٤ـ درسال ۲۹ تمام مکاتب مربوط ولایت هرات سه مرتبه ازطرف مفتشین و آمر دائرهٔ معارف تفتیش ونتیجه بمقامات صالحه بغرض وارسی تقدیم گردیده .

مدیریت عومی مخابرات :

۱ـ عمارت مدیریت عمومی مخابرات که برخی اطاق های آن ازتهداب و اغلبادروازه های روی کار ودرآمد وسقف های اطاقهای مذکور ترمیم طلب بوده ترمیم گردیده .

۲ـ اصلاحات وترمیم لاین های مرکزی واطرافی ولایت هرات بخوبی صورت گرفت وبتعداد (۹۰۰)عدد پایه جدید سلیتر های لاین درمسافه (٤٥٠) کیلومتر جدیداً نصب گردیده است .

اطاق تجارت :

۱ـ تصویبات عادی راجع به تجارت واقتصادیات (۱۷) فقره بعمل آمده .

۲ـ تحویلی وصدور مقدار ۵۲۱٦۹۰/۲۳۰ کیلو پشم عوض قرار داد منعقده ۲۵ ستمبر ۱۹۵۰ بروس ها به قیمت ۳۳۲۱۸۹/٤۱ دالر .

۳ـ واردات سمت روسی عوض پارکریت پشم .

اول ـ رخت باب و دستمال ۷۸٤عدل ۹ / ٦۰٤۳۳۰ متر قیمت ٤۳ / ۱۲۵۳٤۸ دالر

۲ـ سمنت ٦۸۸۵ کیسه ۳۰٤۲۱۹ کیلو قیمت متر ٦۰۸٤/۳۸ دالر

۱۳۱٤۳۲/۸۱ دالر

تبصره ـ توزیع وعرضه به بازار :

۱ـ رخت عوض پارکریت پشم تجارسی فیصد داده شده ۹۹٦۵٦/۸۲ دالر

۲ـ سمنت ۳۹ کیلو ۱۰٦ تن تعلق مدیریت فوائد عامه .

٤ـ ازطرف اطاق تجارت وبر حسب صوابدید تجار ومفاهمه مقامات صلاحیت دار هیئتی جهت مذاکره فروش پشم بنماینده های خارجی بکابل روانه شده هنوز کدام قرارداد تجارتی بعمل نیامده .

اجراآت برق هرات

ازچند سال است فابریکه برق مرحوم ایماق که سالها شهر هـرات را تنویر مینمود فرسوده شده وازکار افتاده بود چون ترمیم واصلاح اساسی آن مشکل بود.در نتیجه چند نفرازوکلاء بلدیه وجوانان وثروتمندان حساس فیصله کردند که شرکتی برای این منظور بشمولیت بلدیه تشکیل شود و اشخاصـی انتخاب وتعیین شده برای مذاکـره بااولیاء امور بمرکز رفتند ودرکابل باتفاق جلالتماب نائب الحکومهٔ هرت در ریاست بلدیه کابل باشاغلی غلام محمد خان رئیس بلدیه ودپرښنا لوی شرکت مذاکرات مفصل نمودند اخیراً رئیس نامبرده حاضر گردید که یکی ازدوپایه ماشین های دیزل پنجصد کیلوواته را که برای تنویر احتیاطی کابل خریداری شده بود بهرات بدهند ونمایندگان موصوف چندروزی دراطراف چگونگی این ماشین وتسهیلات سرعت انجام کار شرکت علم آوری نموده بهرات بازگشتند . بعداً موضوع تاسیس شرکت وتعیین هیئت مـدیره ورئیس آن مدتی بطول انجامید تااخیراً شاغلی ذبیح الله خان رسا بریاست شرکت تنویرات هرات تعیین شده و از روز ۵ دلو ۱۳۲۹ شروع بکار کردند وروز ۸ دلو تمام تجار وشرکاء شرکت را دعوت وتجمع داده و یازده نفـر را بعضویت هیئت مدیره انتخاب

گوشهٔ شمال غربی عمارت فابریکه برق هرات

گوشهٔ شمال مشرقی عمارت فابریکه برق هرات

آثار تاریخی هرات

تعمیر جدید مقبرهٔ حضرت سلطان مودود در چشت هرات

مسجد جامع هرات

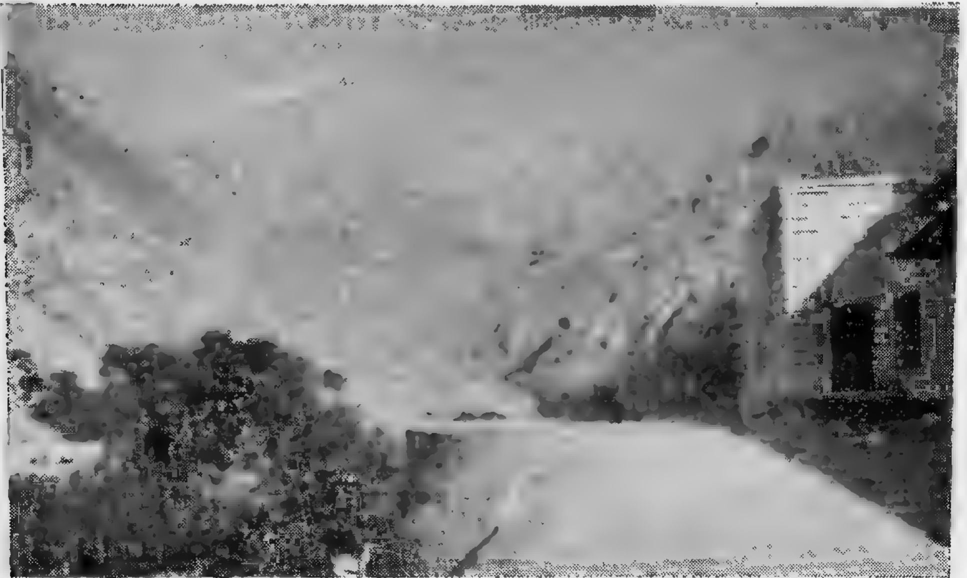
دور نمای آثار تاریخی چشت

یک منظره از آثار تاریخی درچشت هرات

منظرۀ چشمۀ اوبه

چشمۀ اوبه هرات و هوتل آن

چشمه اوبه هرات و حمام های آن

وتصویب نمودند که کل سرمایه بصورت قسط یعنی تا اخیر دلو ۱۳۲۹ اخیر حمل ۱۳۳۰ و اخیر جوزای ۱۳۳۰ تحویل شود ودر جمع آوری سرمایه قبول شده و ترتیب سرمایه عمومی هم اقدام کردند.

چون دوپایه ماشین دیزل پنجصد کیلوواته فوق الذکر اساساً برای کابل خواسته شده بود که هردو دریکجا نصب گردد وبعداً اولیای امور یك پایهٔ آنرا برای هرات ویکی را برای قندهار تخصیص دادند لذا جدا نمودن این دوماشین که اکثر حصص آن مشترك بود وجود اشخاص فنی را ایجاب میکرد وچون ماشین های مذکور بهدایت دبرشنا لوی شرکت از راه چمن بقندهار رسیده بود بأثر اقدامات ادارهٔ برق هرات متخصصین دبرشنا لوی شرکت برای جدا ساختن آنها بقندهار رفته واینکار را انجام دادند ویك دستگاه دیزل مذکور بهرات حمل گردید. درعین زمان اداره برق هرات درمسایل عقد قرارداد تیل دیزل برای مصرف دستگاه مذکور وهمچنان برای تهیه پرزه جات کمبود کارخانهٔ جلوارچه بهمدستی دبرشنا لوی شرکت اقدامات لازمه نموده است.

آقایان سید محبوب خان انجنیر برق ومرهویل انجنیر بسته کاری که برای تفکیك ماشین دیزل هرات وقندهار تعیین شده بودند در ۷ ثور ۱۳۳۰ بعدانجام کار مذکور بهرات وارد گردیده وتمام نقاط شهرنو وشهر جدید هرات را دیده پس از مطالعات لازمه موضع سمت جنوب پارك سینما متصل باره شهر کهنه را برای نصب دیزل مساعد شمردند دریخال ماشین دیزل مذکور بهرات رسیده ودراحاطهٔ شرکت ارزاق سابقه پایان کرده شد وچون موضوع تاسیس این موسسه درهرات کاملاً فنی ومحتاج مداخلهٔ مستقیم و عمومی دبرشنا لوی شرکت محسوس گردید لازم دیده شد بهر ترتیبی باشد این مرام مهم را دبرشنا لوی شرکت بعهده گیرد وبناءً علی عبدالغفور خان رنا رئیس شرکت عمرانات هرات درمرکز رفته درعملی ساختن این تصمیم بمؤسسه برق مکرر مراجعه ومفاهمه ومشکلات فنی آنرا مدلل ساخت تا بالاخره دبرشنا لوی شرکت در برج ثور ۱۳۳۰ تدویر برق دائمی واساسی هرات را کاملاً بعهده گرفته هرنوع اجراآت فوری خودرا درسرعت جریان برق وعده دادند وفیصله کردند که ماشین برق آبی هم ازطرف دبرشنا لوی شرکت دائر شود درتهیه تانك ذخیرهٔ دیزل آئیل توسط انحصارات دولتی وتورید یك لك گیلن دیزل آئیل بری مصرف ماشین نیزاقدام ویك اندازه پول هم برای مصارف تعمیر ونصب دیزل وغیره ازمرکز بادارهٔ برق هرات فرستادند متعاقباً ادارهٔ تنویرات هرات ازهیئت فنی که درهرات آمده بودند نظربه گرفت که هردو پایه ماشین دیزل بهتراست بهرات داده شود تابصورت متناوب کار کند ودرجریان برق هیچگاه تعطیل رخ ندهد واین پیشنهاد نیز مورد قبول و موافقه قطعی دبرشنا لوی شرکت واقع گردیده دیزل دومرا هم بهرات دادند و درحمل ونقل آن اقدام شد. چندی بعد نقشهٔ تعمیر عمارت ماشین که برای ملاحظه ومنظوری بمرکز فرستاده شده بود. در ۲۱ سرطان وایس بهرات واصل واراضی اختصاصی ازمالکین آن خریداری وروز ۲۴ سرطان حفر

تهداب مذکور آغاز گردید وبرای مطالعات مفصل وتسریع و تسهیل تعمیر وجریان برق هرات بتاریخ ۲۲ سنبله ښاغلی عبدالوهابخان حمیدی معاون دبریښنا لوی شرکت بادونفر متخصصین خارجی وارد هرات شدند و بانائب الحکومه ملاقات ومذاکرات لازمه نموده روز۲٤ سنبله باتفاق جلالتمابی برای‌معاینه هریرود ورود کوگان وجوی گذره بمنظور احداث بندآبشار مولد برق اساسی آبی برآمده مواضع شیرخاج چشت تنگاب قزه وکوگان وکورت را مفصل دیدند وپس ازمطالعات وتدقیقات مبسوطی در بالای هریرود موضع تنگاب قزه‌را باحداث بند وتأسیس فابریکهٔ برق آبی مساعد شناختند ویادداشت‌های فنی کاملی گرفته بخود بمرکز بودند تامکرر تحت‌غور ومطالعه قرار گیرد همچنین نسبت بجای تعمیر فابریکه دیزل مجدداً غورنمودند . وقسمتی ازاراضی جنوب نهرانجیل واقع شرق سرك تخت صفررا برای تعمیر اطاق فابریکه تخصیص فرمودند وپس ازانجام بارهٔ امور اداری واعطاء دساتیر لازمه روز ۳۰ سنبله عازم ولایات شمالی گردیدند متعاقباً ادارهٔ تنویرات هرات زمین مطلوبه را خریداری وحفر تهداب آنرا توسط شرکت عمرانات آغاز نمود وروز ۲۰ میزان بحضور نائب‌الحکومه وتمام بزرگان هرات اولین سنگ بنای عمارت مذکور باتشریفات مجللی وضع گردیده بشدت ساختمان آن ادامه یافت درین ضمن ماشین دوم دیزل پنجصد کیلیواته هم بهرات رسیده در پهلوی عمارت دیزل پایان کرده شد وچندی بعد یعنی روز ۱۵ قوس ښاغلی غلام محمدخان رئیس دبریښنا لوی شرکت وښاغلی عبدالوهابخان حمیدی معاون پلان و پروژه شرکت وښاغلی دکتور سلطان احمدخان پوپل متخصص طبقات الارضی و چندنفر انجنیران خارجی بهرات وارد شده موضع تعمیر فابریکه وجای تعمیر اداره وغیره‌را مفصل معاینه کردند و هیئت فنی موصوف برای مطالعات ثانوی عازم هریرود ونواحی آن گردیده درطی دوهفته مطالعات مفصل بعمل آوردند و نظریهٔ قطعی امکان احداث وتاسیس فابریکه آبی دربالای هریرود ازنقطه نظر شق جیولوژی وطبقات الارضی حاصل گردیده و مطالعات اولیه تائید واطمینان بخش دانسته شد هیئت موصوف پس ازانجام وظیفه وتامین تسهیلات فنی‌واعطاء ارشادات لازمه باداره تنویرات هرات روز ۲ جدی ازراه مزارشریف بکابل رفتند وکار عمارت دیزل مذکور تقریباً بپایهٔ تکمیل رسیده ودبریښنا لوی شرکت درصدد اعزام نفری بسته‌کار ونصب ماشین میباشد که بزودی درسال ۱۳۳۱ برق هرات جاری خواهد گردید علاوتاً پروژه های دوکار خانهٔ بزرگ برق‌آبی هرات که‌عبارت ازپروژهٔ موضع پل‌شیر خاج وپروژهٔ موضع تنگاب قزه باشد ودر معاونیت پلان وپروژه دبریښنا لوی شرکت امور مقدماتی آن تکمیل شده بغرض اجراآت مابعد بدسترس ښاغلی عبدالمجید خان رئیس بانك ملی و ښاغلی غلام محمد خان رئیس عمومی برق گذاشته شده وامید میرود عنقریب تصمیماتی از جانب ذوات فوق‌الذکر درباره پروژه های مذکور که چاره اساسی برق هرات میباشد اتخاذ گردد .

یک قسمت دیگر از عماراتی که جدید در شهر هرات ساخته شده

یک قسمت از عماراتی که جدیدا در شهر هرات ساخته شده است

امور ولایت مزار شریف

مدیریت معارف :

ازشروع سال جاری درهمه شقوق مخصوصا درمعارف مزار شریف روح فعالیت وجدیت دمیده لله الحمد امور معارف رو به بهبود گذاشته انتظامی صحیحی را مالك شده است .
اینکه چگونه انتظام بدست آمده وچرخهای فعالیت مکاتب بجنبش وحرکت در آمده است تفصیلاتی بکار دارد که اگردرین مختصر بگنجانیم بطول تبدیل ووقت زیاد خوانندگان را صرف خواهد کرد اینك حسب این نظریه بصورت بسیار مختصر ذیلا اجراآت سال روان مدیریت معارف را درقید تحریر درآورده وتوضیح میدهیم .

۱- درسال جاری نتائج تفتیش تمام مکاتب مربوطه که ازطرف مفتشین درسال تعلیمی ۲۹ و ۳۰ مدیریت معارف بعمل آمده بود بغرض اجراآت اصولی بمراجع مربوطه اش یعنی مجلس مشوره تفویض وازآنجا معلمین زحمت کش وفعال وصادق که خیر جامعه را دراعمال نیك خویش مضمر دانسته سعی نموده ونمرهٔ اعلی ویاعالی را بدست آورده بودند مورد تحسین و مکافات قرار یافتند و کسانیکه تنبل وعاطل وبیکار بوده و قدری بخود زحمت نداده ونمرهٔ کمتری برایشان داده شده بود اخطار وکسر معاش و حتی برطرف وتحت محاکمه قرار یافته جزاهای بلندتری را سزاوار گردیده اند اینك طور خلاصه نتیجهٔ آن را درذیل تقدیم میداریم .

برای دونفر یکماهه معاش بخششی داده شده .
برای یك نفر ۱۵ روزه » » »
برای ۱٤ نفر ورقه تحسین نامه داده شده .
۲۳ نفر اخطار دیده ،
۱۷ « انتباه گردیده .
چهار نفر کسر معاش شده .
هفت نفر از سرمعلمی بمعلمی تبدیل شده اند .

همچنین در آغاز سال تعلیمی ۲۹ و ۳۰ مکاتب تمام مربوطه مکرراً ازطرف مفتشین مدیریت معارف تفتیش گردیده ونتائج آن بمدیریت معارف سپرده شده که عنقریب بمراجع مربوطه جهت تعین مکافات ومجازات تفویض میگردد تفتیشهای مسلسل - که در هذاسنه صورت گرفته است درین محیط بی سابقه گفته می شود . برعلاوه تفتیشهای مذکور

اکثریه مکاتب ازطرف شخص مدیر معارف یك یادو مرتبه معاینه و اصلاحات لازمه صورت گرفته ورفع نواقص آن بعمل آمده است .

۲ـ امتحان سالانه سال جاری دراین ولارونقی داشت که باترتیبات سال های گذشته فرق متمایز و برتری کاملی نشان میداد یعنی امتحان سالانه ترتیبات لازمـه ضد نقل کردن صورت پذیر بوده واحدی را مجال نبود کـه دست بـه نقل بزند و سوء استفاده کند واز جانبی برحسب امریه مدیریت روزمره ازتمام مکاتب دور ونزدیك نقل اوراق جدول نمرات مضمون وار مسلسلا بمدیریت رسیده وبعد از کنترول آن را حفظ نموده وپس ازینکه نتائج عمومی از مکاتب میرسید تطبیق ودرصورت تغیر اداره مکتب مربوطه اش محل بازپرس واقع میگردید ، درنتیجه بعد از اینکه تمام نتائج پس از اختتام امتحان مشروطها بمدیریت رسید به نتیجهٔ ذیل رسیدیم :

تعداد داخله	شامل امتحان	محروم امتحان	کامیاب مشروط و غیر مشروط	ناکام
۷۳۰۱	۶۰۰۶	۱۲۹۲	۳۸۹۷	۲۱۰۹

۳ـ ازآنجا که شرط کامیابی درزندگی صحت است وازین نقطهٔ نظر مدیریت معارف نیز بهمکاری مدیریت صحیه اینولا موفق گردیده است بعضی مکاتب را یکمرتبه وبرخی آن را دو وسه مرتبه معاینه نموده مصابین امراض ساری را از مکاتب تجرید وتحت تداوی قرار داده وبعلاج شان پرداخته است ومبتلایان امراض غیر ساری نیز تداوی شده اند برعلاوه تمام اولاد معارف این خطه آبله کوبی شده وهمچنان تمام شاگردان مکاتب ما واکسیناسیون ضد محرقه گردیده اند که بفضل خدای متعال نتائج خوبی ازان بدست آمده است

٤ ـ شامل ساختن اولاد خوردسن درمکاتب مشکلات عدیده را دارا بوده اکثر مکاتب ازین رهگذر متضرر وبلکه بعضی مکاتب قریب لغو وسقوط بوده چنانچه در سه سال قبل مدیریت معارف اینولا راجع به لغو ویاجلو گیری از سقوط چند باب مکتب بوزارت جلیله مخابره کرده بود که چندان نتائج مثبتی بدست آورده نتوانسته وکامیاب نگر دیده بودند اینك در سال جاری مدیریت معارف باثر افکار عالی و رهنمونی های شخص نائب الحکومه توانست که به تمام مکاتب مربوطهٔ خویش یك تعداد کثیری جدید الشمول اخذ کنند : برعلاوه که دراکثر مکاتب صنف اول درپنج وچهار وسه ودوشعبه ترتیب یافت مکاتب قابل لغو وسقوط نیز باستثنای یك مکتب باقی همه از سقوط نجات یافتند ودارای صنف های اول شد نـد .

۵ـ امسال مدیریت معارف قبل ازاختتام تعطیل کتب وسامان ولوازم مکفی از وزارت معارف بدست آورده وبتمام مکاتب مربوطهٔ خویش توزیع داشته است که هیچ یك ازمکاتب مربوطه بی سامان نمانده است .

از عمرانات سال ۱۳۳۰ ولایت مزار شریف

یك قسمت از عمارات جدیدهٔ مزار شریف

یکی از عمارات جدیدسال ۱۳۳۰ در مزار شریف

۶- برعلاوه پیشرفتهای شایانیکه درانتظام ودسپلین مکاتب این خطر رو داده و تعلیمات آن رنگی بخود گرفته است درحسن تربیه نیز جدیت بعمل آمده چنانچه درسال جاری درهمه مکاتب مربوطه کنفرانس های علمی واخلاقی درهرپنجشنبه صورت گرفته کهنتائج بس مفیدی ازان بدست آمده است. درین کنفرانسها متعلمین باذوق به کمك معلمین و ادارهٔ مکتب خویش دراطراف مسائل اخلاقی وتعلیمی مکتب ومحیط خویش سخن رانیها کرده از یکطرف خدمتی بقلم وادبیات اطفال بعمل آمده واز طرف دیگر دراصلاح امور تعلیمی واخلاقی واجتماعی خدمتی انجام یافته است .

۷- امر مهمیکه امسال اجراشده تکمیل تعمیرات نیمکاره وترمیمات تمام مکاتب مربوطه اینولا بود که درسال جاری صورت گرفت وزارت جلیله معارف باثردرخواستهای مقام ولایت یك مبلغ پول تخصیصیه دادند که نسبت بهسالهای گذشته بسیار جزئی بود اما بااین کار بسیاری شدوتمام مکاتب سروصورتی خوبی پیدا کرد. اگرچه گمان نمیرفت کهاین پول دومکتب نیمکارهٔ ماراهم تکافو کندمگر بعلتیکهشخص نائب الحکومه اینولا هـــر روزه وبلکه بعضاً درروز دو مرتبه از تعمیرات بازرسی میکردند نتائج خوبی بدست آمد. چنانچه درمزار شریف لیسهٔ که چندیقبل مانند ویرانه ازدور منظرهٔ مخروبهٔ راوانمود میساخت امروز دارای کتاره های قشنگ ومقبولی گردیده که هر بیننده را مشعوف میسازد وهمچنان یك حصه کارهای بزرگ تعمیرات وترمیمات مکتب ۳ ونمره ٤۰ پایان یافت ویك حصهٔ جزئی آن باقی ماند. وتعمیرات مکاتب نیمکاره تکمیل و ترمیم مکاتب ترمیم طلب نیزتمام میگردد. درسال جاری تمام مکاتب مربوط اینولا که ترمیم طلب بوده وبه ۲۵ باب میرسد حصههای داخلی آن هاترمیم وسفیده کاری شده و بامها کاگل کاری گردیده است که مجموع سفیدکاری تخمیناً «۱۰۰۸۰۰» مربع متر ومجموع کاگلکاری تخمیناً «۲۵۲۰۰» مربع متر می شود .

۸- درجملهٔ ترمیمات از همه مهمتر ترمیمات مکتب نسوان میباشد چه مکتب نسوان دراول وهله بکوتی کوچك جا داشت بعدها دراثر پیشرفت مکتب تعمیر مذکور خوردی میکرد ولازم بودبیك جایوسیعی انتقال دادهشود مدیریت معارف هرقدر کوشید بیافتن چنان عمارتیکه ازهرحیث سزاوار مکتب نسوان باشد بصورت کرائی بدست آورده نتوانست. بالاخره باثر توجه مقام ولایت عمارت بزرگ ولی مخروبهٔ سابقه را که دارای حویلی وسیع واطاق های متعددی بود باتعمیروکوتی عصری ومزین وکوچك نسوان عوض نموده به ترمیمات آن اقدام کرد مکتب نسوان دارای یك عمارت دائمی گردید که اگر تعداد داخله اش بهزارنفر نیز برسد گنجایش دارد .

۹ـ درجلب غیرحاضران مکاتب اقدامات جدی بعمل آمده ومطابق تصویب مجلس انضباطی مدیریت ومنظوری مقام ولایت توسط شعبات مربوطه تعمیل گردیده امروز بفضل خدای متعال دراکثر مکاتب مربوط فیصدپنج نفر غیرحاضر دیده نمیشود .

معارف اینولا اگر بدین منوال به سیر حرکت خودادامه بدهد انشاءالله تعالی بمرور اندك زمان بدرجات عالی رسیده ونتائج خوبی از آن برای ملت ودولت بدست خواهد آمد .

مدیریت مطبوعات :

دراواسط سال در مدیریت مطبوعات فعالیت بی سابقه صورت گرفت حینکه بناغلی محمد ناصرخان غرغشت به مدیریت مطبوعات تعین گردید سامان مطبوعاتی و ماشین‌های طبع‌بچاهای موزون نصب ودوائر مطبوعات به یك عمارت مناسب نقل نموده حروف و لوازم جدید وارد مطبعه بیدار گردیده وروز نامه بیدار که ۳۰سال عمرداشت دراثرپیش نهاد دار الحکومه گی واوامر مقام صدارت وتصویب مجلس مملکی بریاست مطبوعات آماده روزنامه شدن بود دراثر فعالیت مدیر جدید بیدار از اول قوس بحیث روز نامه منتشر گردید واین یکی از عمده ترین فعالیت های عرفانی بشمار میرود وهمکذا مجالس مطبوعاتی درمدیریت مطبوعات تحت یك پرو گرام منظم آغاز ودائر گردیده است .

اوضاع صحی :

۱ :ـ برای اینکه ادویه بصورت کافی وپیمانه زیاد وبه قیمت نازل بدست رس اهالی گذاشته شود وادویه فروشی‌های بازار سیاه دراقتصادیات مریض داران صدمه‌وارد نکنند درسال ۱۳۳۰ بناغلی نائب‌الحکومه بوزارت صحیه تاسیس یك دیپوی ادویه را پیش نهاد نموده پس ازمنظوری وزارت صحیه شعبه دیپوی ادویه فروشی در مزارشریف آغازبکار نموده ومقدار زیاد ادویه ولوازم را وارد ودر معرض استفاده اهالی گذاشته اند .

۲:ـ چون درسرپل شفاخانه موجودنبود در ۱۳۳۰ بناغلی نائب‌الحکومه بوزارت صحیه پیش نهادتاسیس یك شفا خانه نموده که درآن بلدیهٔ محلی نیز مساعدت می نماید پس‌از منظوری‌مقام وزارت صحیه ادویه کافی ، دکتور وجراح ودواساز ولوازم به‌محال‌سرپل فرستاده شده جهت استفادهٔ اهالی یك‌شفاخانه بوجود آمده وازین حیث به اهالی آن محال خدمات مهمی را انجام میدهد .

۳:ـ درشفاخانهٔ ملکی مزار شریف یك لبرا تور وشعبه جراحی تاسیس گردید .

٤:ـ برای حفظ نظافت در شفا خانهٔ ملکی تشناب های‌کاشی ساخته‌شده وچپرکت ها ومیز ها ولوازم شفاخانه اصولاً رنگ مالی گردیده .

ازعمارات جدیدهٔ مزار شریف

تعمیر شرکت پنبتو یووالی مزار شریف

عمارت جدید شرکت قره‌قل در مزار شریف

قسمت تعمیرات :

۱ـ تعمیر سینمای اساسی وعصری مطابق نقشه از کرسی به پوش سوم رسانیده شد .

۲ـ تعمیر شفاخانه مستورات از کرسی تا پوشش .

۳ـ تعمیر احاطه مکتب نمره ۲ ومتریالوژی بصورت پخته کاری .

٤ـ تعمیر گدام های غله خلم، تعمیر گدام دره صوف گدام بلخ و سنگک چارك آقچه بصورت پخته کاری .

۵ـ عمارت احصائیه وعمارت مخدرات، گمرك، مستوفیت، دارالحکومه گی مکتب نسوان مکتب نمره ۳، مکتب نمره ٤ که ازمدتی ترمیم طلب بود تر میم گردیده .

بلدیه مزار شریف :

در بلدیهٔ مزارشریف فعالیت های عمرانی آتی بعمل آمده است .

۱ ـ کشیدن جادهٔ شرقی روضهٔ مبارك طول ۱۲۰۰ متر عرض ۲۵ متر جمله ۳۰۰۰۰ مربع متر .

۲ ـ کشیدن جاده ازحصهٔ باغ حضورالی سرك غربی روضهٔ مبارك جمله ۵٤۰۰ مربع متر .

۳ ـ کشیدن جاده تحت طاق ازحصهٔ سرك غربی روضه شریف الی اخیر شفاخانه جمله ۸۸۰۰ مربع متر .

٤ ـ ریگ اندازی سرك ازحصهٔ باغ حضور الی اخیر چمندك .

۵ ـ ریگ اندازی ازحصهٔ خواجه آبپوش الی چارسوق دروازه بلخ .

٦ ـ تعمیر شرکت قرهقل که درسال ۱۳۲۹ نیم کاره بوده درهذهالسنه تکمیل شده .

۷ ـ » » پووالی که درسال ۱۳۲۹ نیم کاره بوده درهذهالسنه تکمیل شده .

۸ ـ » » اتحادیه بلخ شریف درسال ۱۳۳۰ تکمیل شده .

۹ ـ » » اتحادیه مزارشریف » » » »

۱۰ ـ » » رشتیای بلخ » » » » »

۱۱ ـ تعمیر عبدالقیوم خان رئیس گروپ درهذهالسنه تکمیل شده .

۱۲ ـ » جمال الدین خان نمایندهٔ شرکت سرویس درهذهالسنه تکمیل شده .

۱۳ ـ » حاجی رندی خان رئیس شرکت پووالی » » »

۱٤ ـ » عبدالغفور خان رئیس اتحادیه مزارشریف » » »

۱۵ ـ » محمدقل خان » » »

۱٦ ـ » ضیاء خان بای » » »

۱۷ ـ » حکمران سمنگان » » »

۱۸ ـ » استادسکندر » » »

۱۹ ـ تعمیر مدیر عمومی شرکت قره قل در هذه السنه تکمیل شده
۲۰ ـ « حاجی عزیزالله خان » » »
۲۱ ـ « استاد نیازی خان » » »
۲۲ ـ « میرحفیظ‌الله خان » » »
۲۳ ـ « نصرالدین خان نیم کاره میباشد .
۲٤ ـ جادهٔ جنوبی روضه مبارك .
۲۵ ـ دکان‌ها واپارتمان‌های محمدیعقوب خان وورثهٔ حاجی طوره در هذه السنه تکمیل شده .
۲٦ ـ دکان‌ها واپارتمان‌های حاجی محمدعلی خان درهذه السنه تکمیل شده .
۲۷ ـ دکان‌ها واپارتمان غلام حیدر خان » » »
۲۸ ـ دکان‌ها واپارتمان غلام رسول خان » » »
۲۹ ـ دکان ها واپارتمان میرزا محمدامین خان » » »
۳۰ ـ دکان‌ها واپارتمان محمدظاهر خان » » »
۳۱ ـ ترمیمات مساجد جامع مزارشریف .
۳۲ ـ ترمیم مسجد تحت طاق نیم کاره بوده .
۳۳ ـ « باغ حضور » »
۳٤ ـ « « خلیفهٔ دارالامان » »
۳۵ ـ « دیوان بیگی » »

تأسیس مرستون :

یکی ازعمده ترین فعالیت‌های ۱۳۳۰ ولایت مزارشریف تاسیس دارالمساکین است که بناغلی نائب الحکومه جداً درین راه اهتمام نمودند در اثر احساسات نیك ونوع دوستی رؤسای شرکت ها وسهم داران آن ها وتجار خیراندیش این محیط یك دارالمساکین تاسیس گردید و دارائی این موسسهٔ خیریه ازطرف سرمایه دار ان با عاطفه قوت گرفته وجهة ادارهٔ آن ازطرف مجمع تجار دراطاق تجارت هیئت مدیره آن وروسای شرکت‌های پنجگانه ودونفر ازتجار انفرادی تعین گردیدند اخیراً هیئت مدیره هیئت اداری را تعین وآغاز بکار نموده اند وعدهٔ از مساکین را گرد آورده برای شان جای ، لباس کافی وطعام و لوازم حیات تهیه وبرای مصروف شدن شان بکار های صنایع دستی اقدامات مفیده نموده وهیئت‌مدیره موظف گردیده‌اند که پول‌های جمع شدهٔ این‌موسسه‌را بکار انداخته درتولید مدارك وافزودی سرمایه و دارائی دارالمساکین فعالیت نمایند وهیئت نظار جهة وارسی وباخبری ازاحوال وطرز معیشت شان عبارت ازسرطبیب شفاخانهٔ ملکی ومدیر معارف وآمر شعبهٔ امنیه ورئیس بلدیه تعین گردیده اند .

امور ولایت قطغن

مدیریت معارف :

۱ ـ درسال ۱۳۳۰ یك کودکستان ویامکتب دخترانه که دختران واطفال خورد سال دران تعلیم میگیرند درپلخمری تأسیس وجوی ولوازم تحصیل برای آن تهیه گردید .

۲ ـ برای مکتب چاه آب یك تعمیر خامه کاری دارای (۱۲) اطاق ساخته شده است .

۳ ـ قسمتی از عمارت مکتب مرکز تالقان ازطرف حکومت کلان تعمیر گردیده فعلاً طلاب دران درس میخوانند وکذا تعمیر مکتب چاردرهٔ قندز از طرف حکومت کلان آنجا بسر رسیده وطلاب دران بهدرس خود ادامه میدهند .

٤ ـ یك دسته ازمعلمین خصوصی که تدریس شان ضعیف بود از معلمی سبکدوش وبکار های غیر تعلیمی بدوائر دیگر مقرر وبعوض آنها معلمین وفارغ التحصیل دارالمعلمین ازطرف وزارت معارف تعین شده اند و نیز چند نفر از فارغ التحصیلان دارالمعلمین بهعوض کمبود معلمین درمکاتب مربوطه مقرر گردیده اند .

۵ ـ به تعداد (۳٤) نفر فارغ التحصیلان مکاتب قطغن جهت تحصیل بهمکاتب مسلکی پایتخت اعزام شدند .

٦ ـ مفتشین مدیریت معارف سه بار مکاتیب مربوطه را تفتیش نمودند، دوبار بصورت همکاری ورهنمائی وبار سوم یعنی درآخر سال برای تطبیق لایحهٔ مکافات ومجازات .

۷ ـ درسال ۱۳۳۰ درپیشرفت تدریسات ابتدائی سعی کافی بعمل آورده شده ودراثر تفتیش وعلم آوری ثابت شده که پیشرفتهای بارزی حاصل گردیده است .

۸ ـ درسال جاری مثل سال گذشته بهطلاب ضعیف وکند ذهن مکاتب مربوطه طبق هدایت مدیریت معارف روز دوساعت یك ساعت قبل ازوقت ویك ساعت بعد ازوقت مقرر درس داده شده ودرنتیجه طلاب مذکور در دروس خود پیشرفت کرده اند .

۹ ـ برای سپورت مین ها وطلاب ورزشکار پیش ازجشن استقلال وبعدازان باندازهٔ چار صدودست دریشی بسیار مقبول ازتکهٔ جیم سرخ وکرستون ساخته شده و در موقع جشن ازطرف مکاتب بالخصوص مکتب فابریکهٔ قند ومتوسطه ومکتب خان آباد و پلخمری ، قندز نمایش های بسیار دلچسپ سپورتی اجرا گردیده .

علاوه بمواد فوق مدیریت معارف وشعبات آن دنبالهٔ کارها وفعالیت های گذشته را درسال جاری نیز تعقیب کرده است .

مدیریت فوائدعامه :

شق بند وانهار :

۱ ـ سربند نهر دشت ارچی درمحل بهتر ومساعد تری که جریان آب دریای کوکچه به آسانی آن را خراب نموده نمیتواند بطول ششصد متر عرض ۱۵ ارتفاع ٦ متر جدید کنده شده ومجموع کار کندن آن به پنج هزار وچارصد متر مکعب بالغ میگردد .

۲ ـ سربند نهر شهروان حضرت امام صاحب که باثر طوفان دریای آمو خراب شده بود تحت نظارت پاچاگلشی سید آغا خان معاون معابر مدیریت فوائد عامهٔ دوباره ساخته شده . در ساختمان این سربند دوهزار دانه مترس چوبی ویك هزار متر مکعب سنگ بکار برده شده که اگر این سربند ساخته نمیشد چارلك جریب زمین مزروعی بی آب وخشك می گردید .

شق معابر :

۱ ـ درسال ۱۳۳۰ در سرك عمومی از پلخمری تاقندز سیزده پل وبیست هشت پلچه ازسنگ وخشت وچونه ساخته شده که مواد ذیل دران بکار برده شده .

سنگ ـ ۱٦۰۰ متر مکعب

خشت پخته ـ ٤٤٩۰ متر مکعب

خامه کاری تهداب ها ٦۹۸۸۷ متر مکعب

پرکاری ها ـ ۱۸۳٦۰

کندن خاك ـ ۱۵۹۵۰

۲ ـ درحصهٔ کوتل چنار کیله گی بطول سه صد متر سرك جدید ساخته شده وقسمت باقیماندهٔ آن تحت ساختمان است بعداز ساخته شدن این سرك درسرك عمومی رفت وآمد موترها بسهولت صورت میگیرد .

۳ ـ درپائین فابریکهٔ نساجی تحت نهر گورگان چون سرك عمومی از کج گردشی های خطرناك می گذشت بطول یك هزار دوصد متر سرك جدید وهموار ساخته شده .

٤ ـ درحصهٔ گرداب بین بغلان وخان آباد برای آنکه سرك عمومی از کج گردشی ها وفراز ونشیب های خوفناك نجات یابد ساختن یك سرك جدید که راه را هم مستقیم تر وکوتاه تر میسازد تحت ساختمان گرفته شده که تاحال دوهزار متر دران کار شده .

بلدیه های قطغن

بلدیه پل خمری :

۱ ـ : باغ ذخیرهٔ پلخمری توسعه داده‌شده وبرای حفاظت گل‌ها ازسرما یک گل خانه درشمال قهوه خانهٔ باغ ذخیره آباد گردیده است .

۲ ـ : یک مطبخ برای قهوه‌خانهٔ باغ ذخیره ساخته شده .

۳ ـ : سی باب دکان جدید مطابق نقشه بصورت پخته کاری وخامه‌کاری در حصهٔ منډوی پلخمری ساخته شده ومیدان منډوی نیز وسعت یافته است .

٤ ـ : یک سرای با یک رشته دکان‌ها مطابق نقشه تحت هدایت بلدیه ازطرف بنا غلمی حاجی یعقوب جدید دربازار پلخمری آباد شده .

۵ ـ : دوپل پخته کاری درحصهٔ نهرمنډوی وسرک باغ ذخیره تعمیر گردیده است .

٦ ـ : یک آسیا برعلاوهٔ آسیای سابق ازطرف بلدیه برای رفع ضرورت مردم ساخته‌شده .

۷ ـ : درسرک های باغ ذخیره وسرک های بازار وغیره ریگ انداخته ونقاط خراب شده را ترمیم کرده اند .

۷ ـ : برای تربیهٔ اقسام گل‌ها ونباتات واشجار وپیوندکردن درختان تر تیبات مکمل گرفته شده است .

۹ ـ : پنج ماموریت ناحیه درپل خمری تشکیل شده است .

۱۰ ـ : بعضی خندق ها که‌دران آب استاده می‌شد پر گردیده .

۱۱ ـ : شصت جریب زمین درحصهٔ باغ عمومی که‌جبه زار بود آباد ساخته شد .

۱۲ ـ : نهر بالادوری صاف وکمی وسعت یافته است .

۱۳ ـ : آبرو ها ودهنه های جوی های داخل شهر که اکثر کج وبی ترتیب بودند بصورت مستقیم تمدید گردیدند .

بلدیه بغلان صنعتی :

۱ ـ : دربازار بغلان ۵ دکان جدید وپخته کاری ازطرف بلدیه ساخته شده است .

۲ ـ : ۱۵ دکان مطابق نقشه ذریعه اشخاص تعمیر گردید .

بلدیه قندوز :

۱ ـ : بلدیه قندوز ساختمان یک عمارت عصری را برای دوائر بلدیه در دست اجرا گرفته وعمارت مزبور که ۹۰ لک افغانی بر آورد شده اکنون به‌پوشش رسیده است .

بلدیه خان آباد :

۱ - : دکان های چوك خان آباد را که همه کهنه وفرسوده بود خراب کرده و بعوض مطابق نقشهٔ مهندس یك رشته دکان های پخته کاری وعصری ومقبول ساخته و سرك ومیدان حصه چوك را وسعت داده اند .

اجراآت ریاست بلدیه قندوز :

۱ - : انتخاب بلدیه قندوز طبق قانون .

۲ - : ساختمان عمارت بلدیه وتکمیل منزل اول آن

۳ - : ساختمان هشتاد باب دکان رسته خیابان .

٤ - : ساختمان سی باب دکان های سمت غربی عرض بیگی .

٥ - : ساختمان سی باب دکان های شرقی رحمن قل خان .

٦ - : ساختن هوتل عصری ازطرف عبدالرسول خان .

۷ - : ساختمان یك باب حمام بزرگ عصری ازطرف نازك میرخان .

۸ - : نصب (۳) لاو دسپیکرها .

۹ - : تعمیر استادگاه‌های پولیس ترافیك وتکمیل افرادپلیس ترافیك بصورت‌عصری .

۱۰ - : تهیه لوازم وضرورت های عمارت بلدیه .

۱۱ - : تکمیل وساختمان یك پل بصورت پخته کاری جانب قریهٔ الچین واقع درسرك حضرت امام صاحب ذریعه حاجی خیرمحمد خان .

۱۲ - : پلستر کاری پل‌های پخته کاری داخل شهر .

۱۳ - : آغاز دیوار های چهل باغچه دوطرفه سرك عمومی علی آباد و درنظر گرفته شده که حصه علی آباد به مسافه (٦) میل دوطرفه سرك باغچه ها ساخته شود .

۱٤ - : ساختن پل عصری وپخته کاری علی آباد که‌ازپل های‌مهم میباشد، قبلاً بربن درا‌ثر خرابی آن برای عابرین وموترها مشکل زیادی موجود بود .

۱٥ - : ساختن هوتل عصری در علی آباد .

۱٦ - : فیصله مسایل صفائی وکرایهٔ عمارات شرکت پخته که ازسال های گذشته محصولات مذکور را نه پرداخته .

۱۷ - : اجراآت دفاتر بلدیه ازعرصهٔ سال های گذشته بی‌نظم‌بود بنابران اجراآت مذکور بصورت اصولی ترتیب وجریان دارد .

۱۸ - : شکستن بندنهرنقی که یکی ازشکن‌های بسیار مهم وخیلی قدیمی بشمار میرفت

ودرسال‌های گذشته همه‌وقت بواسطه‌شکن آن درشهر قندوزقلت آب رخ میداد در هذه‌السنه به معاونت اهالی شکن مذکور بصورت پخته کاری آغاز و کار آن در جریان است .

۱۹ ـ : چندباب داش برای تهیه مصالح شهری جهت استفادهٔ اهالی شهر وسهولت مردم اعمار گردید .

معدن نمک کلفگان :

اول : استخراج نمک ده ماهه .

الف : استخراج نمک کننده . ۱٤٦۱۰ بار]
ب : خاکه بقرار بارنامه بمدیریت فرستاده شده ۱۲۸۳ «] ۱٥۸۹۳ بار

دوم : واردات ده ماهه .

الف : فروشات نقده کننده ـ ۱۰٥۷۲ بار ۱۱٦۳٥٤ سیر ٤٦۱۹۹۹/۰ افغانی
خاکه ـ ۱۲۸۳ بار ۱٥۱٤٤ سیر ٥٥٤۸۳/۰ ـ «
۱۱۸٥٥ ۱۳۱٤۹۸ سیر ۵۰٦٥۸۲/۰ ـ «

ب : نسیه نمک که بوزارت فرستاده شده ٤٤۷۱ « ٤۸۰٥۰ ـ سیر ۲۱۲٦۲٥/۰ «

جمله ۱٦۳۲٦ ـ « ۱۷۹ ٥٤۸ ـ سیر ۷۱۹۲۰۷/۰ ـ «

بلدیهٔ خان آباد :

الف تعمیرات اهالی :

۱ ـ : مدرسهٔ جامع حاجی محب‌الله خان مرحوم که ترمیم طلب شده بود به‌پول اعانهٔ اهالی دوسال قبل سرازنو بطور پخته کاری تعمیر آن شروع و امسال به پوشش رسیده این مسجد ازتعمیرات بزرگ خان آباد محسوب میشود .

۲ ـ : بناغلی حاجی عبدالرحمن خان تاجر ۱٥ باب دکان جدید دربازار شیرخانی آباد کرده که روی کارآن پخته میباشد .

۳ ـ : بناغلی شیرزمان‌خان تاجر دربازار مزبور (٥) باب‌دکان جدید ساخته‌است .

٤ ـ : بناغلی غلام درویش خان تاجر (۱۲) باب دکان سابقه اش را دربازار مزبور ترمیم وسفیده کاری نموده .

٥ ـ : درحصه گدام سابق عسکری بواسطهٔ رفع آب‌های گندیدهٔ مندوی یك بروق تعمیر شده که دارای دوپایه کمان وتهداب پخته کاری میباشد .

٦ ـ : بناغلی حاجی‌شاه ولی خان درقریه چهاریکاریها یك باب مسجد آباد کرده که‌تهداب وپایه های آن ازخشت پخته وسنگ میباشد .

۷ـ : پل حاجی محب الله خان مرحوم که بالای نرگاوکش واقع است ترمیم شده .
۸ـ : مسجد قریهٔ چهاردہکی [illegible] کاری آن پخته کاری گردیده .

ب اجراآت عمرانی بلدیه :

۱ ـ : پنج عدد پلچه های داخل بازار که سابق خامه کاری بود مجدداً طور پخته کاری آباد شده .

۲ ـ : دکان های کهنه وفرسوده سابقه چوك خان آباد قدقا انهدام شده و بجای آن مطابق نقشهٔ مهندس بطرز عصری چهل باب دکان پخته کاری جدیداً ساخته وآباد شده .

۳ ـ : درحصه مغسوی خان آباد قرار نقشهٔ مهندس تعمیر ۶۸ باب دکان شروع و ۳۸ باب آن پوشانده شد و ۳۰ باب دیگر آن بپوشش رسیده .

تعمیرات حکومتی :

عمارت چهلدر که اطاق ها ودیوار ها وسقف آن خراب وبرهم شده بود از طرف حکومتی تحت تعمیر وترمیم گرفته شده ومجدداً دوایر حکومتی دران نقل داده شده است .

امور ریاست تنظیمیه مشرقی

درولایت مشرقی علاوه بر اجراآت عادی وهمه ساله آنچه بیشتر اهمیت دارد در زمینهٔ عمرانات به تعقیب سال گذشته فعالیت های بزرگ عمرانی واصلاحی در تمام مدت سال ۱۳۳۰ جریان داشته است که حصهٔ بزرگ این فعالیت مربوط بفوائد عامه ویکحصهٔ آن هم مربوط به بلدیهٔ شهر جلال آباد است اینك بالترتیب به ذکر آنها پرداخته ودر اخیر اجراآت مهمهٔ دیگر دوائر مشرقی را متذکر میشویم .

امور مدیریت فوائد عامهٔ مشرقی :

الف : کار هائیکه درسنه ۱۳۲۹ آغاز و ناتمام مانده بود در ۱۳۳۰ دوباره تحت کار گرفته شده وتکمیل گردیده اند .

۱ ـ کارسرك جدید الاحداث دکه وتورخم که افتتاح وآغاز آن در ۱۳۲۹ گردیده بود ونسبت به شدت گرما معطل وکار آن اکثراً سرنگ پرانی وجبل کاری بوده امسال بشدت جریان داشته ومصارف کار آن دنسه ماه اخیر سال تخمیناً بالغ بریك ملیون ودوصد هزار افغانی میشود .

۲ - کارهای سه پل‌سرك عمومی کابل وجلال آباد واقع کاه کج وسرکند وباباه درحصهٔ لغمان که از زمان احداث سرك مذکور که نامکمل مانده بود با اعمار مجدد دوپل (وده گله) و (کفتر خانه) واقع لین مذکور که دراثر سیلاب های سال ۱۳۲۹ ویران گردیده بود امسال دراواخرماه جدی آغاز واکمال پلهای مذکور الی اخیر سال ۳۰ درنظر است .

۳- پل بزرگ(سراچه) که سه کمان آن در اثر سرازیر شدن سیلاب‌های مدهش‌ویران گردیده بود کارآن امسال بشدت جاری بوده ودر نظر است تا اخیرسال جاری تکمیل و درمعرض استفاده قرار داده شود .

ب : ترمیمات پلها و سرك ها

۱- ترمیم پلچك‌های سرخکان انجام یافته ودوپل‌مشهور(نافی) و(کمبو) تحت ترمیم بوده و انجام ترمیمات دوپل مذکور الی اخیرسال جاری درنظر است .

۲- ترمیم وجغله اندازی سرك عمومی قریب‌شهر جلال‌آباد ازحصهٔ دوسرکهٔ سرخرود الی هوتل جلال آباد وازمیدان هوائی الی ماموریت تانك تیل جلال‌آباد خاتمه یافته‌است وهمچنین درنظر است که جغله اندازی ازپل درونته الی دوسرکه واز میدان طیاره الی شرخیل بطول (۱۳) میل آغاز گردد .

۳- ترمیم سرك از حصهٔ مارکوی تورخم اکمال ومتباقی ترمیمات لین عمومی مذکور نیز تحت کار گرفته شده است .

٤- پخت مصالح پلهای سرك جدید تورخم آغاز گردیده است والی اخیر ثور سال آینده (۱۳۳۱) پخت یك ملیون خشت وسه هزار خروار چونهٔ کلوخه مدنظر است .

٥- چون دراثرسیلاب‌های سال ۱۳۲۹ واوائل ۱۳۳۰ بپلهای (گرباوه) ونمله وهاشم خیل لویان ، گندمك وخته واقع لین‌عمومی قدیم کابل ومشرقی‌خسارات بزرگی‌رسیده بود امسال بتهیهٔ مصالح لازمه پلهای مذکور وتهیهٔ‌سنگ وغیره لوازم‌آن‌اقدام بعمل‌آمده که کار اعمار مجدد پایه ها وجلو های آنها و هکذا ترمیمات پنج عدد پلهای متذکره بعداز ۱۵ حوت سال ۱۳۳۰ نسبت به مساعد شدن هوا مدنظر بود .

ج : تعمیرات :- لست تعمیرات نیمکاره وتکمیل‌شده وتحت کار مرکز و محالات قرار ذیل است :

۱- تعمیر مکتب متوسطهٔ جلال آباد که کارآن در سال ۱۳۲۹ آغاز یافته بود امسال تکمیل گردیده .

۲- تعمیرات ملحقات شفاخانهٔ ملکی طبق نقشه تکمیل گردیده .

۳- تعمیر بزرگ گمرك جلال آباد که کار آن درسال ۱۳۲۹ آغاز یافته بود الی اخیر سال جاری قابل استفاده میگردد .

٤- تعمیر بزرگ قبایل درسال ۱۳۲۹ شروع شده بود کار آن امسال بشدت جاری ودر نظراست الی اخیر ما حمل ۱۳۳۱ تکمیل گردد .

٥- تعمیر عمارت بزرگ مستوفیت ولایت مشرقی که بتاریخ ۳۰ قوس سال ۱۳۳۰ آغاز گردیده ، کارآن بسرعت جاری ودرنظر است تاسال ۱۳۳۱ تکمیل گردد .

٦- تعمیر رهایش مدیر مخابرات که امسال جدیداً آغاز گردیده در نظراست الی اخیر برج حمل ۱۳۳۱ بسر برسد .

تعمیرات محالات ولایت مشرقی :

۱- تعمیر گدام حکومت (شیوه) که درسال گذشته نیمکاره بود بها کمال رسیده است.

۲- « « (مارکو) « « « بودالی ۱۵ حوت امسال تکمیل میگردد.

۳- تعمیر گدام مرکز کنرها به کرسی رسیده ونیم کاره است .

٤- « گدام لغمان نیم کاره وکارآن بسرعت جاری است .

٥- تعمیر گدام حکومت قرغه ئی امسال آغاز یافته است .

٦- تعمیر گدام حکومت رودات که امسال آغاز یافته است در نظر است بسرعت ممکنه تکمیل گردد .

امور ریاست تنظیمه جنوبی

الف : مدیریت فوائد عامه :

نظر به صوابدید حکومت بهی خواه وتوجه ریاست تنظیمهٔ ولایت جنوبی سرك خته کند و که از هرحیث برای عابرین باعث تسهیلات زیادی بود از تاریخ ٤ برج میزان ۱۳۲۸ تمدید آن آغاز والی ٤ قوس ۱۳۳۰ کارآن جریان داشت بتاریخ ٥ قوس ۱۳۳۰ درحالیکه سرك مذکور برای عراده ها وعابرین مساعد بوده افتتاح گردید . راپور مختصر این سرك به تفصیل ایضاح میشود :-

روز کار کرده گی طول کار شده تعداد فیر سرنگ باعمق ٤٥-الی ٦٠ سانتی سرنگ پرانی (٤٤٩) (۳۳،٤۰۰) کیلومتر (۱۱۷۳٦) فیر سرنگ (۳۳٥۰۸٦) م- مکعب متر

از مناظر عمرانی سال ۱۳۳۰ ولایت جنوبی

مناریکه بنام یادگار پښتونستان ساخته شده وازطرف یکی از مشران قوم به حضار معرفی می‌شود

شاغلی رئیس تنظیمه جنوبی بعد از افتتاحیه جاده پښتونستان راجع به حقوق مشروع پښتونها بیانیهٔ ایراد می‌نمایند

افتتاح جاده مخصوص بنام پښتونستان

جبل کاری	کندن ذریعهٔ کلند	پر کاری	سنگ کاری
«۱۵۹۱٤،۲۰» متر	«۱۱۲۲٦۳،۸۱» متر	«۳٤۲۱۹،۷۵» متر	«۱۲۱۱۲،۹۲» متر

مجموع در مکعب متر
«۱۷۷۸٦۹،٦٤»

قطع درخت ازلین سرك
«٤۸۱۰» اصله

ب : مدیریت مطبوعات :
علاوه برامورادارای وطبع اخبار مجلهٔ بنام « دیکتیا مرغلری» که دارای مضامین منثور و اشعار جذاب میباشد هم طبع کرده است .

ج : مدیریت عمومی معارف :
مدیریت عمومی معارف برای پیشرفت امورتعلیمی مکاتب ولایت جنوبی حسب توان وقدرت اداری ومالی خود توجه زیادی نموده است اینك تعداد مکاتب ولایت جنوبی وجریان پیشرفت تعلیمی آن درخلال سال ۱۳۳۰ از جدول ذیل معلوم میشود :

۱ـ تعداد مکاتب	«۲۲»	باب	
۲ـ صنوف	«۱۲۹»	صنف	
۳ـ تعداد داخله شاملین مکاتب	«٤٤۹۱»	نفر	
٤ـ شاملین امتحان	«۳۵۰۸»	»	٤٤۹۱ نفر
۵ـ کامیاب	«٤۸٤۹»	»	
٦ـ ناکام	«٦۵۹»	»	
۷ـ محرومین	«۹۸۳»	»	

د : مدیریت گمرك
۵ـ عائدات مدیریت گمرك در سال ۱۳۳۰ درده ماه اول سال ۳۸۳۹۷۸/۲۳ ـ افغانی

ه : محاکم عدلی مرکز ولایات
۱ـ فیصله های دعاوی حقوقی وجزائی «۱۳۹۷» فقره در ده ماه اول سال .
۲ـ عائدات وثائق محاکم مذکور درده ماه اول سال «۵٦۰۰۰» افغانی.

و : مدیریت مخابرات
۱ـ لین های تیلفون دوائرهٔ مرکزی ولایت که عبارت از ۳۷ لین باشد ازسیم جدید « فلید وائر » دولینه تمدید گردید . مصارف سیم لین های مذکور حاوی از (سی وچهار هزار هفت متر) سیم است.
۲ـ لین جدید که ازراه سرك خته کند و جدید تمدید شده بعد مسافهٔ آن از حصهٔ دره الی وزی جدران عبارت از (٤۸) کیلو متر می شود .

ز : مدیریت زراعت

کاریز هائیکه با ثر سیلاب های موسمی تخریب گردیده بود از مدیریت زراعت راجع بحفر آن به صیغه تقاوی برای اهالی یك مقدار پول داده شده و توسط اهالی تحت نگرانی مدیریت زراعت مجدد أ حفر گردیده عبارت از « ۱۸ » دهنه است که ۲٤۰۰ جریب زمین را آب یاری می کند .

ح : مدیریت صحیه

۱- باثر پیشنهاد ریاست تنظیمیه ومنظوری مقام صلاحیت دار بحکومت کلان ارگون ماموریت جدید صحیه افتتاح و ادویه لازمه بدسترس کار کنان آن سپرده شده تا عندالمراجعه اهالی آنجا از ادویه شفاخانه مذکور استفاده نموده باشند .

۲- هکذا بحکومت محلی جاجی شفاخانه جدید افتتاح وعنقریب سامان ولوازم آن به آنطرف با عمله فنی اعزام می شود .

و : نظر به صوابدید مقامات عالیه ورفع مشکلات مدیریت نقلیات منظور گردیده و مدیریت موصوف وظائف نقلیاتی وحمل ونقل پسته های داخل ولایت وبین کابل وجنوبی را ایفاء مینماید .

حکومت اعلی میمنه

۱: د رسال ۱۳۳۰ یك جادهٔ جدید وبزرگ که دارای دو صد دکان عصری است در قسمت وسطی شهر میمنه افتتاح وکار آن ختم گردید .

۲: مدرسهٔ ظاهر شاهی که یك مدرسهٔ علوم شرعی میمنه است وقبل برین تنها ازطرف روز طلاب آن درس میخواندند، بعد از تاریخ (۲۵ میزان) ۳۰ لیلیه گردیده وعجالتا (۳۰) نفر طلبه دران اعاشه واباته میگردند .

۳: جریدهٔ ستوری که قبلبرین هفتهٔ یك بار نشر میگردید از تاریخ ۱۱ برج قوس وارد مرحلهٔ جدیدی گردیده وهفتهٔ دوبار بدسترس استفادهٔ علاقه مندان گزارده میشود .

٤ : کلیات مرحوم نادم قیصاری ازطرف مدیریت مطبوعات میمنه طبع گردید .

۵ : امسال نسبت به سال گذشته تا آخر برج جدی تخمینا مبلغ (۱٤۲۲۳۷۳) افغانی در عایدات معدن نمك تزئید بعمل آمد .

از عمارات سال ۱۳۳۰ میمنه

قسمتی ازعمارات یك منزله یك گوشه جاده ظاهرشاهی بصورت ناتمام

قسمت دیگر جاده ظاهرشاهی بصورت ناتمام

٦: همچنان درمحصول مواشی نسبت بهسال ۱۳۲۹ مبلغ (٦٩٦٧) افغانـــی تزئید رخ داد .

۷: برای ساختن‌دوپل درراه حکومت بلچراغ مواد ومصالح مهیا گردیده وسر ازشروع سال ۱۳۳۱ کار آن ها آغاز خواهد یافت .

۸: برای نصب ماشین برق آبی در موضع اسلم ازطرف هیئت دبیرینا لـوی شرکت مطالعه بعمل آمده واز ابتدای سال آینده کار آن شروع میشود .

۹: به نسبت سال گـذشته درسال جاری در صادرات هنـگ که یـکی ازپیدا وار مهم میمنه است از دیاد (۲٦۸۹۳) سیر بعمل آمده .

۱۰: بند سرحوض که سربند شهر میمنه است وبمرور زمان ترمیم طلب شده وامـکان داشت درآبخیزی های سال آینده بـکلی از بین برود در سال ۱۳۳۰ بصورت فنی ترمیم گردید.

۱۱: ساختمان یك تعداد دکاکین عصری در حـکومتی شیرین تـگـاب صورت گـرفته وهم تصمیم گـرفته شده که همه ساله به همـکاری اهالی برتعداد آنها افزود گردد .

۱۲: پروژهٔ تعمیر یك‌عده دکاکین وسرای‌ها ازطرف اهالی چیچکـتو حسب خواهش خودشان روی دست بوده و از ابتدای سال ۱۳۳۱ کار آن شروع میـگردد .

۱۳: همچنین اهالی المار برای ساختن یـکعده دکاکین جدید عارض ونقشهٔ آن تحت غور مهندس مربوطه است .

۱٤: مصالح ومواد پل شیخان که در حصهٔ معدن نمك واقع است تهیه ومنظوری آن رسیده است وکارش نسبت بحلول زمستان در سال آینده شروع میشود .

۱۵: معدن سنـگ سلیت ازطرف جیولوجست وزارت معدن ملاحظه ورا پور مشاهدات آن به حکومت اعلی و دوائر مربوطه تقدیم یافته است .

۱٦: مبارزه برعلیه هجوم ملخ صورت گرفته است .

۱۷: ترتیب یك نقشهٔ عمارت برای اطاق تجـارت میمنه و ارسـال آن بغرض منظوری بوزارت اقتصـاد ملی .

۱۸: تاسیس پنج باب مکـاتب دهاتی درمحالات میمنه از طرف مدیریت معارف .

۱۹: در ده ماه اول سال سرطبابت شفا خانهٔ ملـکی از جملهٔ ۹۱ نفر مریض ۸۸ آن صحت یافته و ۳ نفر آن فوت گردیده اند .

حکومت اعلی فراه

ماموریت تحریرات حکومت اعلی :

۱- نمرهٔ مکتوبهای وارده وصادره (۵۱۱۸)

۲- « عرایض رسمی (۵٤۱)

۳- در مجلس مشوره (٦۱) فقره جزائی و (۱۲۵) فقره متفرقه فیصله و (٦۷) تصویب انتخابات بعمل آمده .

سرشته داری اعلی :

۱- از گدام های خود برای تقویهٔ دهاقین (۸۰) خروار غله تقاوی داده است .

قوماندانی امنیه :

۱- درفراه وتمام مربوطات بجاهای لازمه پناه قره قلی تشکیل گرده .

۲- چهل فقرهٔ جزائی و (۳٤) فقره حقوقی را فیصله نموده است .

محکمهٔ مرافعه :

(۲) فقرهٔ جزائی و۲ فقرهٔ حقوقی را فیصله نموده .

ﻫ : محکمهٔ ابتدائیه :

(۵۵) فقرهٔ جزائی و(۱۱۹) فقرهٔ حقوقی را تصفیه نموده است .

مدیریت مطبوعات :

علاوه برنشریات هفتهٔ دو مراتب جریدهٔ سیستان یك رساله بنام ادبی سوغات طورهدیه طبع وتوزیع نموده وبه‌دعوت مدیریت مطبوعات چند کنفرانس ازطرف علماء داده‌شده واز چندین کورس های پشتو امتحانات اخذ ونتیجهٔ آن بمقام صلاحیت دار تقدیم گردید وهم مطبعهٔ سیستان جداول ودفاتر تمام دوایر را موفقانه چهاپ وبوقت معینه سپرده‌است.

مدیریت زراعت :

۱- (۱۸۲۷۰) نهال مثمر و(٥٦۷۳۰) نهال غیر مثمر غرس وهم به اثر تشویق مدیریت موصوف زارعین اراضی اطراف نهر نصرت را زرع نموده اند که ازان (۱۸) خروار غله حاصل برداشته اند .

۲- بذریعهٔ دوا پاشی اشخاص فنی ومعاونت اهالی باملخ و مچك آن مجادله ومدافعه بعمل آمده است .

۳- ماموریت زراعت چخانسور به ذریعهٔ زمیندار ها چند عدد دهنهٔ آب خوری پخته کاری شده وهم درنهر کوهك (۵۰) کیلومتر لای کشی وکار صورت گرفته است .

٤- تخم تمباکوی ورجینیا که جهة تجربه ازمرکز ارسال شده نتیجهٔ خوب داد و هم از قطع جنگل های جیجه جلو گیری بعمل آمده وعلاوه برین یك هیئت با تفاق هیئت کابل املاك وکاریز های مخروبه را معاینه و نتیجهٔ آن را بمقامات صلاحیت دار تقدیم نمود ، وهم دروقت معینه باحشرات مضرهٔ گاو زنبور مجادله بعمل آمد .

مدیریت صحیه :

۱- از ابتدای سال مریضانیکه به شفاخانه مراجعه نموده اند (١٤٠٥٦) نفراست . ازان جمله ادویه بردگان (۷٦۸۸) نفرمیباشند .

۲- پیچکاری شده (۳۲۰) نفر

۳- پانسمان شده گان (۱۸۳۰) نفر

٤- مریضان بستری که صحت شده (۹۱) نفر فوت (یك نفر)

۵- واکسین شده گان چیچك (٤١٢٦) نفر .

٦- درجاهای لازمه پودرپاشی بعمل آمده است .

مدیریت مخابرات :

سوچبورد های جدید ارسالی وزارت مخابرات در تیلفون خانهٔ مرکز وچخانسور ودل آرام نصب وچندعدد تیلفون های جدید به دوائریکه تیلفون نداشت توزیع گردیده .

ماموریت گمرك :

۱- عایدات سال تمام ۱۳۲۹ :-	٤١ -	٦٨۲	۵۱۱	افغانی
۲- « حمل الی۲۲دلو ۱۳۳۰ :-	۵۲ -	۰۸۲	۷۲۹	»
۳- افزود درده ماه و۲۲ روز :-	۱۱ -	٤۰۰	۲۱۱	»

فرقهٔ عسکری :

۱- درباغ قشلهٔ عسکری به اندازهٔ زیاد از هر قسم نهال شانی صورت گرفته وبه تربیهٔ آن زیاد کوشش بعمل آمده که امروز باغ مذکور سراسر سر سبز ونهال ها در حال بهترین نشو نما می باشد .

۲- قبل ازین نام فرقه بنام قشله عسکری محسوب ومعروف بوده امسال به اثرخواهش فرقه ومنظوری وزارت دفاع ملی قشلهٔ عسکری بنام فراه کوت محسوب و معروف گردیده .

۳ـ در فرزاه کوت بناء یك مسجد جامع گذاشته شده و کار آن عنقریب خاتمه پذیر است .
٤ـ کار پس مانده باز ار ارزدو تکمیل شده است .
٥ـ یك کتابخانه تاسیس و برای مطالعهٔ صاحب منصبان و جوانان عسکر کتابهای علمی وعصری تهیه و موجود شده است .
٦ـ تعمیر یك پاوك عسکری تکمیل شده است .
۷ـ قبلا بیرین حیوانات فرقه دریك کار وانسرا ء نگهداری میشدند . پهلو ی قشله یك طبیله جدید ساخته شده وحیوانات دران نقل داده شدند .

حکومت اعلی پروان

مدیریت معارف :

۱ـ طبق درخواستی اهالی سیاه گرد غوربند وموافقه وزارت جلیلهٔ معارف که باید یك باب مکتب جدید دران موضع تشکیل وجاری شود لذا مدیریت معارف اقدام و مکتب مذکور افتتاح گردید .

۲ـ حسب درخواستی وعرایض جداگانهٔ مناطق مختلف دور دست حکومتی اعلای پروان مدیریت معارف تشکیل شش باب مکتب را منظوری گرفته که عنقریب جاری و تدریس مکاتب مذکور شروع خواهد شد مکاتب مذکور در مواضع ذیل تاسیس میشوند : سرخ پارساء ـ کهمرد ـ درهٔ سیدان غو ر بند ـ سنجن ـ آناوهٔ پنجشیر ـ علاقه داری اول پنجشیر .

مدیریت فوا ید عامه :

۱ـ کار تعمیرات دوباب مکتب ۹ صنفی طور پخته کاری در پنجشیر واشتر گرام کوهستان در سال جاری یك اندا زه انجام یافته وانشاءالله تعالی در سال آینده مکتب بازارك پنجشیر تکمیل میشود .

۲ـ تعمیر یك پل بزرگ پخته کاری دوکمانه که ۹ متر عرض دارد در بالای سرك عمومی جوی دختر واقع غوربند تکمیل گردیده است .

۳ـ درسرك غور بند اصلاحات بعمل آمده ویك گولائی خیلی مهم درست شده ودر آن قریبا سه هزار متر مکعب کار شده وبکلی تکمیل گردیده است .

٤ـ ترمیم ویك اندا زه ریگ اندازی سرکها از حصهٔ قره باغ الی حدود بخشی ولایت قطغن نیز تحت اجرا آمده است .

الف امور عمرانی :

۱- حفر شش کاریز دردامنهٔ کوه خواجه سیاران برای آبیاری وسرسبزی دامنهٔغربی شهر ومشروب ساختن اهالی شهرجدید کهذریعهٔ نل صورت میگیرد .

۲- ساختمان یك ذخیرهٔ آب که گنجایش ششصد وپنجاه متـــر مکعب آبرا دارد مطابق نظریهٔ مهندســین بالای یك‌تپهٔ مرتفع درغرب شهر کهآب کاریزها درآن‌ذخیره وبذریعهٔ نل بشهر جدید آورده می‌شودپختــه کــاری می گردد .

۳- ترتیب پلان شهرجدید بدامنهٔ غربی شهر موجوده .

٤- ساختمان یك‌پل پخته‌کاری که دارای دورواق وکتارهٔ آهنی وتنویر برق است بالای نهر کلان بین شهر .

٥- ساختمان یك‌تعداد دکان واپارتمان پخته‌کاری متصل سرك تکیه .

٦- ساختمان یك‌تعداد دکان واپارتمان طرف غربی سرك ولایات شمالــی بصورت پخته کاری .

۷- ساختمان یك‌تعداد دکان واپارتمان طرف شرقی سرك‌ولایات‌شمالی بصورت‌پخته.

۸- ساختمان عمارت صحنهٔ تمثیل بصورت پخته‌کاری متصل‌سرك ولایات شمالی‌کهالبته بعدازطی مراتب اصولی به‌نمایش آغاز خواهد کرد .

۹- شروع کار تعمیر سینما متصل سرك تکیه بصورت پخته‌کاری کهالبته بعدازختم کار تعمیر وپیمودن مراتب اصولی بکار آغاز می‌نماید .

۱۰- خریداری (۱۱۰) باب دکان وسه باب اپارتمان و دوصدوچهل‌سه متر مربــع زمین اهالی برای وسعت دادن سرك عمومی داخل شهر وتادیهٔ قیمت و تخریب آن .

۱۱- اصلاح کوچه‌ها وپل‌پوش کردن تمامی آبروهای کوچه های شهر .

۱۲- وسعت دادن سرك بین‌شهر ازحدمندوی ومسجد جامع سرای‌پادشاهی الــی‌اخیر عمارت سابقهٔ ریاست بلدیه ازهفت‌متر عرض به۱٦ متر .

۱۳- ساختمان پایه های بــرق بصورت قشنگ ونصب آن به‌تمامی سرك های عمومی وتنویر برق جاده های عمومی .

۱٤- قوریهٔ اشجار مثمر وغیر مثمر درزمین های تکیه مربوط بلدیه .

۱٥- غرس نهال های پنجه‌چنار به‌اطراف جاده های عمومی شهر .

۱٦- تهیهٔ یك مقــدار زیاد خشت‌پخته وچونه بــرای پیشــرفت تعمیرات و دکان واپارتمان های اهالی کهمصالح مذکوز بهقیمت نازل بدسترس اهالی گذاشته شده واهالی ازآن استفاده نموده اند .

۱۷- ترتیب نقشهٔ دکان‌ها واپارتمان های اهالی شهر وهدایت کار وسهولت رسانیدن وفراهم آوری وسایل بـرای ساختمان های دکان ها واپارتمان‌های مذکور کـه ازحد چهار راهی الی پل‌جدید بدوطرفهٔ سرك عمومی بصورت عمومی پخته‌کاری ودر هذه‌السنه ساخته شده .

۱۸- ترتیب نقشه وهدایت کار برای ساختمان دکان وعمارات دیگر مـرا جعین واهالی شهر .

۱۹- تعمیر عمارت بلدیهٔ جبل‌السراج که‌آنهم ازملحقات چاریکاراست مطابق نقشه.

ب : شق اداری :

۱- تقسیم شهر به‌ناحیه ها وتشکیل اداره وتقرر مامورین آن .

۲- تشکیل پولیس ترافیك واستخدام یك‌تعداد جوانان باسواد بکار پولیس و تهیه وتدارك البسه و معیشت آنها درانتظام امور ترافیك مطابق اصول وایجاب عصری .

۳- ادارهٔ امور ارتزاقی وتفتیش وانتظام نرخ‌ها .

٤- ادارهٔ امور نظافتی شهر وادارهٔ صحی اهالی تاحد ممکن .

٥- انتظام تکفین وتدفین مساکین و مسافرین .

٦- تبلیغات همیشه‌گی راجع بحسن اخلاق وادارهٔ صحی وخود داری از مـزخرفات ورسوم ناجایز وجلوگیری جدی ازآن وپابند ساختن اهالی به اخلاق حسنه‌وکار وفعالیت درامور خانه‌گی وشخصی واجتماعی .

۷- انتظام واردات بلدیه بصورت قانونی که‌درنتیجه واردات بلدیه نسبت به‌سال های ماقبل فی‌صد دوصد افغانی سالیانه زیاد شده .

وکلای دورهٔ ۷ شورای ملی افغانستان

وکلای مجلس عمومی دورهٔ ۷ شورای ملی در داخل :۷۱.

يك عده از وكلاى محترم دورهٔ ۷ شوراى ملى

امور ریاست شورای ملی

۱- تصویب مورخهٔ ۱۳ جوزای ۱۳۳۰ مجلس عمومی ازاثر استفتای قانونی مکتوبی نمبر ۱۰۰ مورخهٔ ۱٤ عقرب ۱۳۲۸ ریاست محاکمات عالی صدارت عظمی راجع بتمیز خواهی مامورین توضیحات داده شده راجع بماموریکه بفقرهٔ نسبتی خویش تمیز طلب وعریضهٔ بریاست محاکمات تقدیم مینماید مامور مذکور الی میعاد یکماه از تاریخ تقدیم عریضهٔ اعتراض برفیصلهٔ مرافعه شخصاً خودش و یا توسط وکیل خود بریاست تمیز حاضر وریاست تمیز راجع بمسئلهٔ مذکور فیصله صادر میکنند هرگاه مامور در میعاد فوق اعتراض قانونی خودرا بدون عذر معقول حاضر نتواند البته ریاست تمیز کدام فیصلهٔ درین باره صادر نتوانسته واوراق مربوطه را بمناسبت طی میعاد تمیز خواهی بمراجع مربوطه مسترد مینماید . اینرا هم متذکر میشویم اگر محکوم علیه در میعاد یك ماه مذکور اعتراض قانونی خودرا برفیصلهٔ مرافعه بتمیز حاضر ومحکمه آنرا دائر کرده باشد وبعداً غائب شود ریاست تمیز مکلف است که موضوع مذکور را بصورت محکمه درحضور مدعی ومدعیعلیه فیصله واصدار حکم نماید وازموضوع بمکتوب نمبر ۲/۲۷۱ سرطان ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات دارالانشای شورا بریاست عمومی محاکمات صدارت عظمی اطلاع شده است .

۲- تصویب مورخهٔ ۲۱ جوزای ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا ازاثر عرائض اهالی جرم بدخشان وچهاریکار که محصولات بلدیه از مناطق خارج بلدیه مواخذه نشود ذریعهٔ مکتوب نمبر ۲۸٦ / ٥ سرطان ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات دارالانشای شورا بمقام صدارت عظمی ابلاغ شده است .

۳- تصویب مورخهٔ ۲۱ جوزای ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا ازاثر مکتوب نمبر ۱/۱ /۲ حمل ۱۳۲۹ محکمهٔ تمیز ریاست محاکمات مامورین صدارت عظمی راجع بفیصله جات محاکم ابتدائی ولایات در مورد مامورین اینکه : اگرچه وکیل اثبات جرم ومتهم وآمر ادارهٔ منسوبه هرسه بفیصلهٔ مذکور قانع شده مرافع طلب نشوند مگر وزارت منسوبه بهآن قانع نباشد چون ولایات و حکومات اعلی استقلال نداشته ووزارت مربوطه آمر ومسئول ادارات ولایات ونایب الحکومه ها و حکام اعلی میباشد پس وزارت منسوبه

میتواند که درداخل میعادیکه اصول معین کرده است بفیصلهٔ ابتدائیهٔ ولایات مرافعه طلب وبه‌فیصلهٔ مرافعه، تمیز طلب شود صورت تصویب مجلس بمکتوب نمبر ۲۹۰ / ۷ سرطان ۱۳۳۰ بریاست محاکمات صدارت عظمی ابلاغ شده است .

۴ـ تصویب ۲۸ جوزای ۳۰ مجلس عمومی شورای ملی عایدبه معاهدهٔ تجارتی بین حکومت شاهی افغانستان وحکومت جمهوری هند وصورت تصویب بمکتوب نمبر ۷/۲۸۹ سرطان ۱۳۳۰ بصدارت عظمی اطلاع شده است .

۵ـ تصویب مورخهٔ ۱۷ سرطان ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا عاید به معاهدهٔ مودت بین حکومت شاهی افغانستان و حکومت جمهوری لبنان ذریعهٔ مکتوب نمبر ۵۱۵ / ۱۳ اسد ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات دارالانشای شورا بوزارت امور خارجه ابلاغ شده است .

۶ـ تصویب مورخهٔ ۱۷ سرطان ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورای ملی راجع به معاهدهٔ مودت بین حکومت شاهی افغانستان ومملکت اردینهٔ هاشمیه توسط مکتوب نمبر ۱۳/۵۱۷ اسد ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات دارالانشای شورا بوزارت امور خارجه اطلاع شده است .

۷ـ تصویب مورخهٔ ۲۹ سرطان ۱۳۳۰ راجع بمعاهدهٔ مودت بین حکومت شاهی افغانستان وحکومت سوریا ذریعهٔ مکتوب ۵۱۶ / ۱۳ اسد ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات دار الانشای شورا بوزارت امور خارجه ابلاغ گردیده است .

۸ ـ تصویب مورخهٔ ۲۰اسد ۱۳۳۰ مجلس‌عمومی شورا راجع باینکه ریاست المپیك وبودجه‌آن ازصدارت عظمی منفك وبوزارت معارف مربوط شود به مرجع‌آن ابلاغ شد .

۹ـ تصویب مورخه ۲۷اسد ۱۳۳۰ مجلس‌عمومی شورا ازاثر تقدیم فقره تفتیش دیپو کهذریعهٔ هیئت معینهٔ‌شورا بعمل آمده قرار تصویب مجلس‌عمومی ذریعه‌مکتوب ۶۳۴ ۳۰ اسد ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات شورا با اوراق مذکور جهت تعقیب بصدارت عظمی فرستاده شده است .

۱۰ تصویب مورخهٔ ۲۸ اسد ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا باثر پیشنهاد وکلای شورای‌ملی عایدبروز پشتونستان که ۹سنبله‌را آزادی عمومی قرارداده اند بصورت ضمیمه باصولنامه حاضری ورخصتی مامورین وضع شده است .

۱۱ ـ تصویب مورخهٔ ۲۸اسد ۱۳۳۰مجلس عمومی شورای ملی راجع‌به موافقه نامهٔ استاسیونهای رادیو تلگرافی بین افغانستان و حکومت هند ذریعه مکتوب ۷۴۸ اول میزان ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات شورای‌ملی بمقام عالی صدارت‌عظمی اطلاع شده است .

۱۲ تصویب‌مورخه ۲۶سنبلهٔ ۱۳۳۰ مجلس‌عمومی شورای ملی راجع به تعدیل ضمیمه

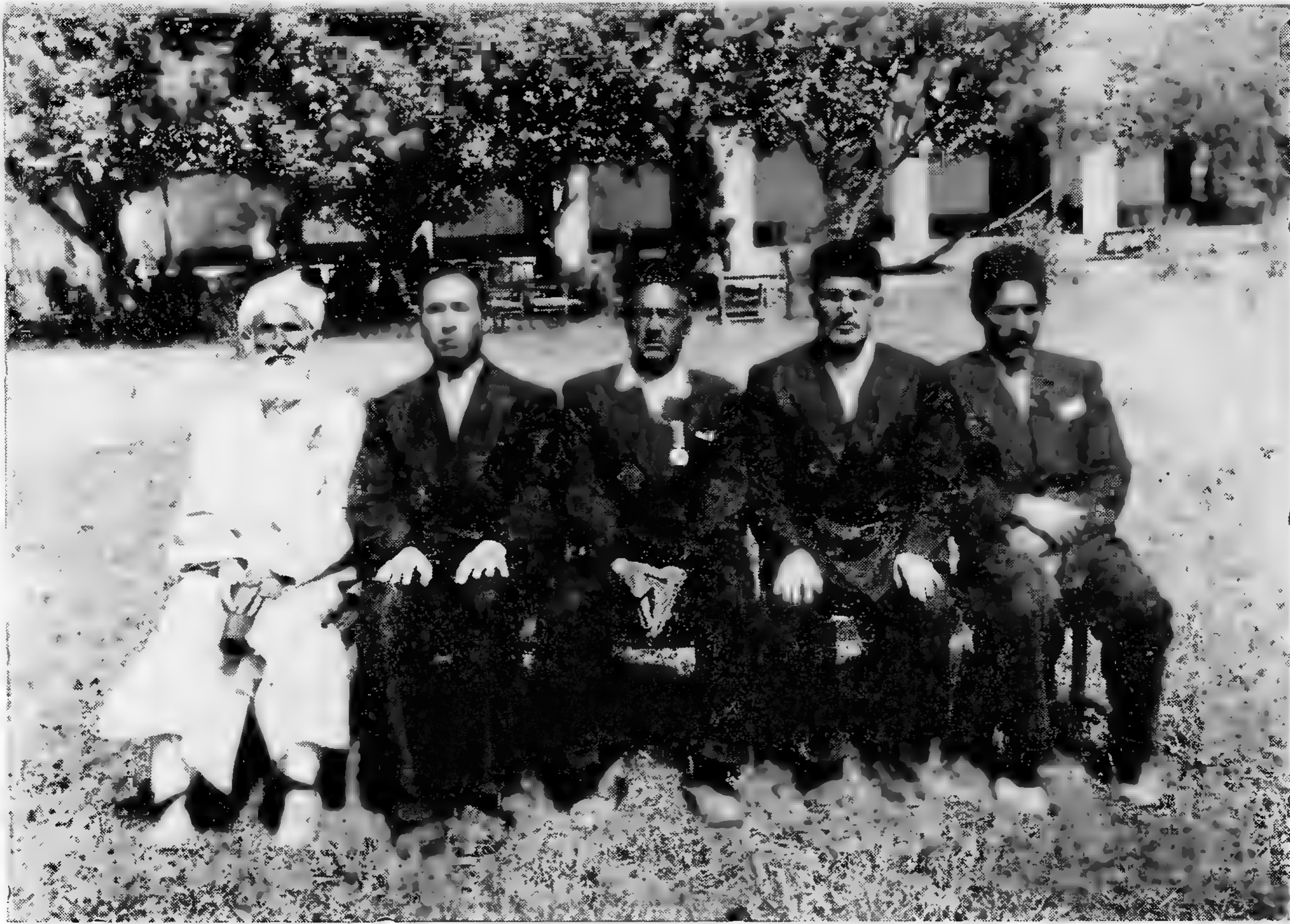
اعضای کمیسیون مخابرات شورای ملی

اعضای انجمن دفاع ملی

یکعده اعضای انجمن امور خارجه شورای ملی

یکعده اعضای انجمن معاونین شورای ملی

نمبر ۳ اصولنامه نوتهای مروجهٔ افغانستان درخصوص نوتهای مندرس ونمره بـدل دو لنی وبانکی بهمرجع آن ابلاغ شد .

۱۳ تصویب ۲۶ سنبلهٔ ۳۰ مجلس عمومی شورای ملی راجع بوضع دونوع ضمیمه که یکی آن باصولنامهٔ جزای عسکری ودیگرش باصولنامه محاکمات عسکری ازاثر پیشنهاد وزارت دفاع ملی صورت گرفته است وبهمرجع آن اطلاع داده شد .

۱۴ ـ تصویب مورخهٔ ۲۶ سنبلهٔ مجلس عمومی شورای ملی حاوی دوقسمت میباشد یکی جزای انضباطی مثل اخطار تنقیص قدم وکسر معاش برماموریکه درنتیجهٔ محاکمه بیکی ازچنین جزاها محکوم میشوند بدون تعمیل همان جزای متعینه بالایشان اجراء وباقی حقوق آنها تادیه شده وتلف نمیشود مثلاً ماموریکه درنتیجه محاکمه بیک ماهه کسر معاش محکوم میشود اگرچه محاکمهٔ آن بهچندماه منجرشده باشد همان یکماه معاشش کسر وباقی حقوق آن تلف نمیشود دیگر آن عبارت ازجزای جرم وجنایت بوده کهازاثرآن مامور متهم درنتیجهٔ محاکمه محکوم بهطرد، عزل، یاتعطیل ملازمت ویاحبس میگردد ودرحال محکوم شدن ماموربیکی ازین جزاها مامورمذکور چوکی اولیه خودرا مجدداً اشغال کرده نمیتواند پس تمام حقوق آن سقط میشود این تصویب ازاثر استیضاح مکتوبی ۴۹۷ / ۱۱ حوت ۱۳۲۸ ریاست محاکمات صدارت عظمی درمورد حکم مادهٔ (۱۷) اصولنامهٔ مامورین و متقاعدین ملکیه بعمل آمده وموضوع این تصویب ذریعهٔ مکتوب ۷۸۰ / ۱۳۳۰/۷/۹ مدیریت تحریرات شورای ملی بصدارت عظمی اطلاع شده است .

۱۵ ـ تصویب مورخهٔ ۲۶ سنبلهٔ ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورای ملی ازاثراستیضاح مکتوبی ۸۲۳ / ۲۸ ثور ۱۳۲۹ مدیریت مامورین وزارت مخابرات عایدبه محاکمهٔ مامورین راجع به تفسیر مادهٔ (۲۰) اصولنامهٔ محاکمات درمورد ماموریکه تحت محاکمه گرفته میشوند درصورتیکه لزوم دیده شود درحین جریان محاکمهٔ آنها دستشان ازکار کشیده میشود واگرلزوم دیده نشود بکار ادامه میدهند ودرصورتیکه درجریان محاکمه دستشان ازکار کشیده شده باشد اجرای معاش آنها تامعلوم شدن نتیجهٔ محاکمه معطل میماند ودرصورت ادامه دادنشان بوظیفه درجریان محاکمه معاششان باید اجرا گردد وصورت تصویب شورا درآنباره بمکتوب ۷۹۶ / ۱۳۳۰/۷/۱۴ مدیریت تحریرات شورا بمقام صدارت عظمی اطلاع گردیده است .

۱۶ ـ تصویب مورخهٔ ۲۶ سنبلهٔ ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا راجع به دو موضوع :

۱ ـ ازاثرمکتوب ۳۳۶۳ ـ ۲۹ جدی ۲۸ وزارت مخابرات راجع بهمعاش کفالت های مامورین مادهٔ (۲۸) اصولنامه مامورین ومتقاعدین ملکیه تفسیر شده که : ماموریکه

موظف بیك وظیفه بحیث کفالت میشود درصورت بادر عهده داشتن وظیفهٔ اصلی یعنی (مامور یك شعبه که بحیث کفیل ماموریك شعبهٔ دیگر که کمبود میشد موظف میگردد وبرعلاوه وظیفه شعبهٔ خود وظیفهٔ شعبه دیگررا نیز کفالتاً اجرا میدارد مستحق نیم معاش همان مقام واگر بوظیفه‌مند کور اشتراك د شته باشد مثلاً (در داخل یك شعبه یك مامور دربست ماموریت بلندتر از رتبهٔ آن بحیث کفیل مقرر میشود ویا یك شعبه رتبه مامور ورتبه مدیررا منظوری میداشته باشد درحال کمبود مدیر ، مامور بحیث کفیل مدیر از طرف مقام مربوطهٔ آن اصولاً موظف میشود) ۷/۱ معاش بناء معاش کفالت برایش تادیه واجب اشده‌متوانند زیرا مقام مربوطه مامورمذکور را که جهت اجرای همان وظیفه کفیل مقرر میدارد ذات واهلیت او را بان سزاوار دانسته واقدام مینماید پس شخص و کیل مستحق معاش کفالت همان مقام را که وظیفهٔ آنرا بحیث کفیل اجرا میدارد خواه معاش ۴/۱ ویا ۷/۱ باشد مستحق بوده وهم مشاراليه مسئول امور همان مقام میباشد چنانچه حکم اصل ۲۸ اصولنامه مامورین ومتقاعدین ملکیه ازهمین نقطه نظر درباره معاش کفالت های مامورین صریح وواضح حکمفرماست تفسیر مذکور به مکتوب ۷۹۷ / ۱۴ میزان ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات شورا بصدارت عظمی اطلاع شده است .

۱۶ - ۲ - از اثر استفسار مکتوبی ۱۲۰۸/۴۳۵۴ /۱۲ دلو ۱۳۲۸ شعبهٔ اجرائیهٔ بلدیهٔ ولایت مزار شریف تصویب مجلس شورای ملی اینکه : مامورین بلدیه‌ها باستثنای رئیس ومعاونین ومنشی های آن که از وکلا انتخاب میشوند باید دیگر مامورین بلدیه از وکلا نباشند وموضوع اصولی نیست تنها دورهٔ وکالت وکلای بلدیه بشرطیکه قبل از وکالت بیکدام ماموریت رسمی داخل بوده باشند بقدم شان محسوب میشود . موضوع تصویب این فقره به مکتوب ۸۰۶ مورخهٔ ۱۴ میزان ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات دارالانشای شورا بصدارت عظمی اطلاع شده است .

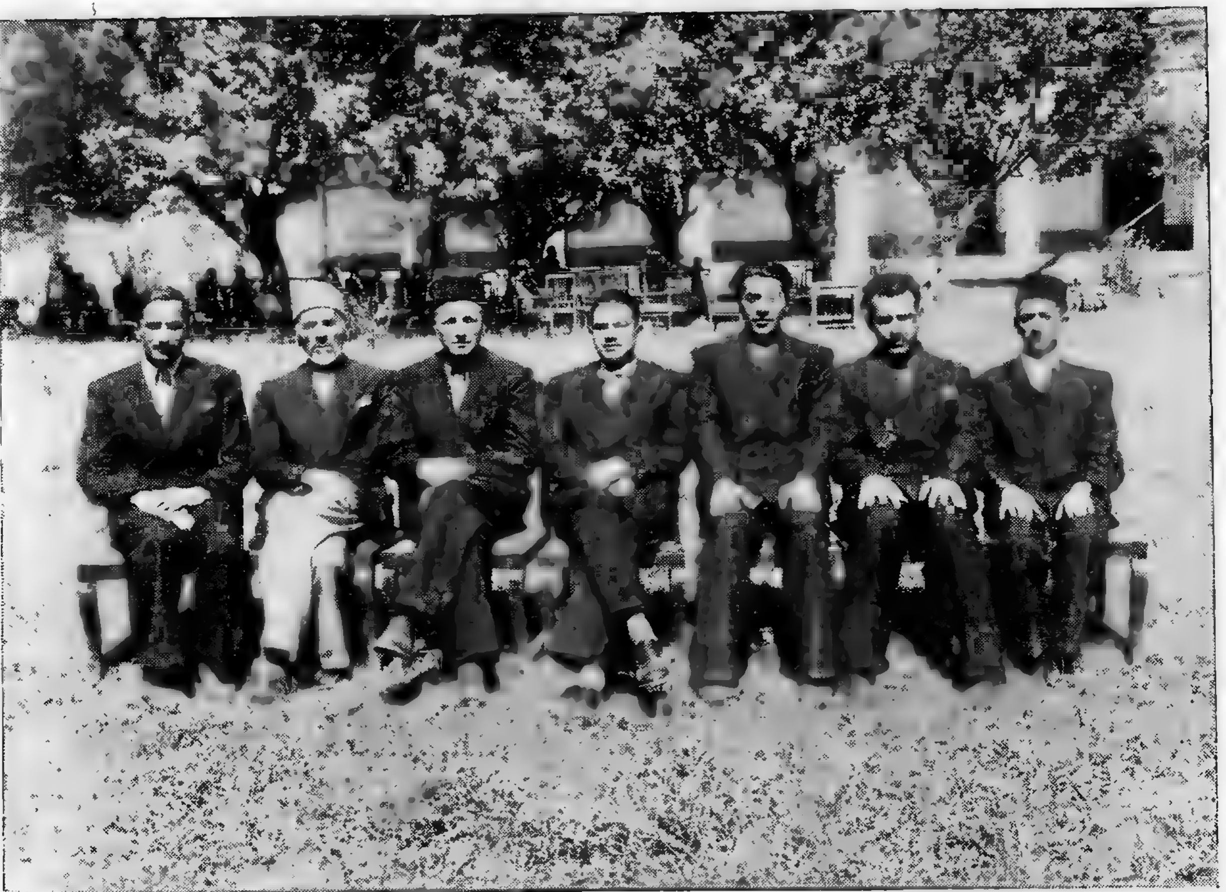
۱۷ - تصویب مورخهٔ ۲۶ سنبلهٔ ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورای ملی از اثر استعلامیهٔ مورخهٔ اول اسد ۱۳۲۹ مدیریت عمومی کنترول وزارت فوائدعامه درمورد ماموریکه دربرج حوت سال بمریض گردیده ومریضی آن به سال مابعد ادامه پیدا کند توضیحات داده شیده که همان قسمیکه مامور مذکور استحقاق یك ماه رخصت مریضی را درسال

یکعده از اعضای انجمن تدوین و تدقیق قوانین

اعضای انجمن سرحد شورای ملی

یکعده اعضای انجمن معارف شورای ملی

یکعده اعضای انجمن صحیه شورای ملی

جاری دارد درسال آینده هم یکماه رخصت مریضی را استحقاق پیدامی نماید وصورت تصویب شورا بمکتوب ۷۱۱ / ۹ /۸/ ۳۰ مدیریت تحریرات شورا بمقام صدارت عظمی ابلاغ شده است .

۱۸ - تصویب مورخهٔ ۲۶سنبلهٔ ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورای ملی باثر استفسار مکتوبی $\frac{۷۷۸}{۸۱۸}$ /۲۲/۱۱/۲۹ مدیریت تحریرات وزارت عدلیه عاید بمسئلهٔ غلام میرغلام خان سابق مامور اجرائیهٔ ریاست تمیز وزارت عدلیه که راجع به ساخته کاری بوتل های رنگ دراجمن وزارت عدلیه داثر وبعدم مسئولیت اوخاتمه یافته و کدام جزا برای اوتعین نشده لهذا بموجب مادهٔ (۱۷) اصولنامهٔ مامورین ومتقاعدین ملکیه مستحق تمام حقوق ماموریتش ازنوع معاش ، ترفیع وغیره میباشد وصورت تصویب مذکور مجلس شورا بمکتوب ۱۳/۷۹۰ /۷ - ۳۰ مدیریت تحریرات شورا بمقام صدارت عظمی اطلاع شده است .

۱۹ - تصویب مورخهٔ ۸میزان ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا ملی بهنجاویز سه گانه خود مجلس شورا راجع باشغال وظیفه صدارت عظمی ازطرف والاحضرت سپه سالار غازی صدراعظم صاحب ودادن رای اعتماد مجلس شورای ملی بوالاحضرت ممدوح ومعرفی کمیسیون متعینه مجلس عمومی درموضوع غله بوالاحضرت شان بمکتوب ۷۹۲ /۱۳میزان ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات شورا بحضور والا حضرت موصوف اطلاع شده است .

۲۰ - تصویب مورخهٔ ۹میزان مجلس عمومی شورا راجع بتفسیر ماده (۱۸) اصولنامهٔ مامورین ومتقاعدین ملکیه ازاثر استفسار واستیضاح مکتوبی نمبر $\frac{۱۷۹۹}{۵۶۸}$ /۶ جدی ۱۳۲۹ مدیریت عمومی مامورین صدارت عظمی درمورد محسوب شدن دورهٔ خدمت عسکری مامورین بقدم وموثر بودن آن بترفیع آنها وصورت تصویب مجلس بمکتوب نمبر ۱۳۳۰/۷/۱۵/۸۱۰ مدیریت تحریرات شورا بصدارت عظمی اطلاع شده است .

۲۱ - تصویب مورخه۹ میزان ۱۳۳۰مجلس عمومی شورای ملی ازاثر استفسار واستیضاح مکتوبی نمبر $\frac{۳۸۲۹}{۳۱۹۶}$ ۱۳۲۸/۰۲/۲۱ شعبه ترانسپورت مدیریت عمومی صنایع وزارت اقتصاد ملی عاید به مادهٔ (۴۵) اصولنامه اساسی در باب تاسیس شرکت های تجارتی وصنعتی و کمپانی ها یعنی شرکتهائیکه به آنها درامور عمومی امتیازات داده شده و بحیث کمپانی های بزرگ تشکیل میگردد به دو صورت شده میتواند :

۱ـ یا این قبیل شرکت‌ها از جانب تبعهٔ خود ملت بواسطه گرد آوردن سرمایه تشکیل میشود ۲ـ ویا امتیاز آن به کمپنیها ودول خارجه تفویض میگردد درهردوصورت آن شرط است تاشورای ملی درآنباره اظهار نظر نموده ومسئله را تصویب کنند ودر باره باقی شرکت‌های عادی تجارتی تصویب شورای ملی لزوم ندارد چه ممکن است روزمره بصدها چنین شرکت‌ها تاسیس وبعدها ی آن انفساخ ویاورشکست شوندا گر تصویب شورای‌ملی درباره اینهاهم شرط گذاشته شود پس شورای ملی نمیتوانند که وظائف خود را انجام دهد وصورت تصویب مجلس‌شورا بمکتوب نمبر۸۵۷ مورخه۲۷ میزان ۱۳۳۰ بمقام صدارت عظمی اطلاع شده است .

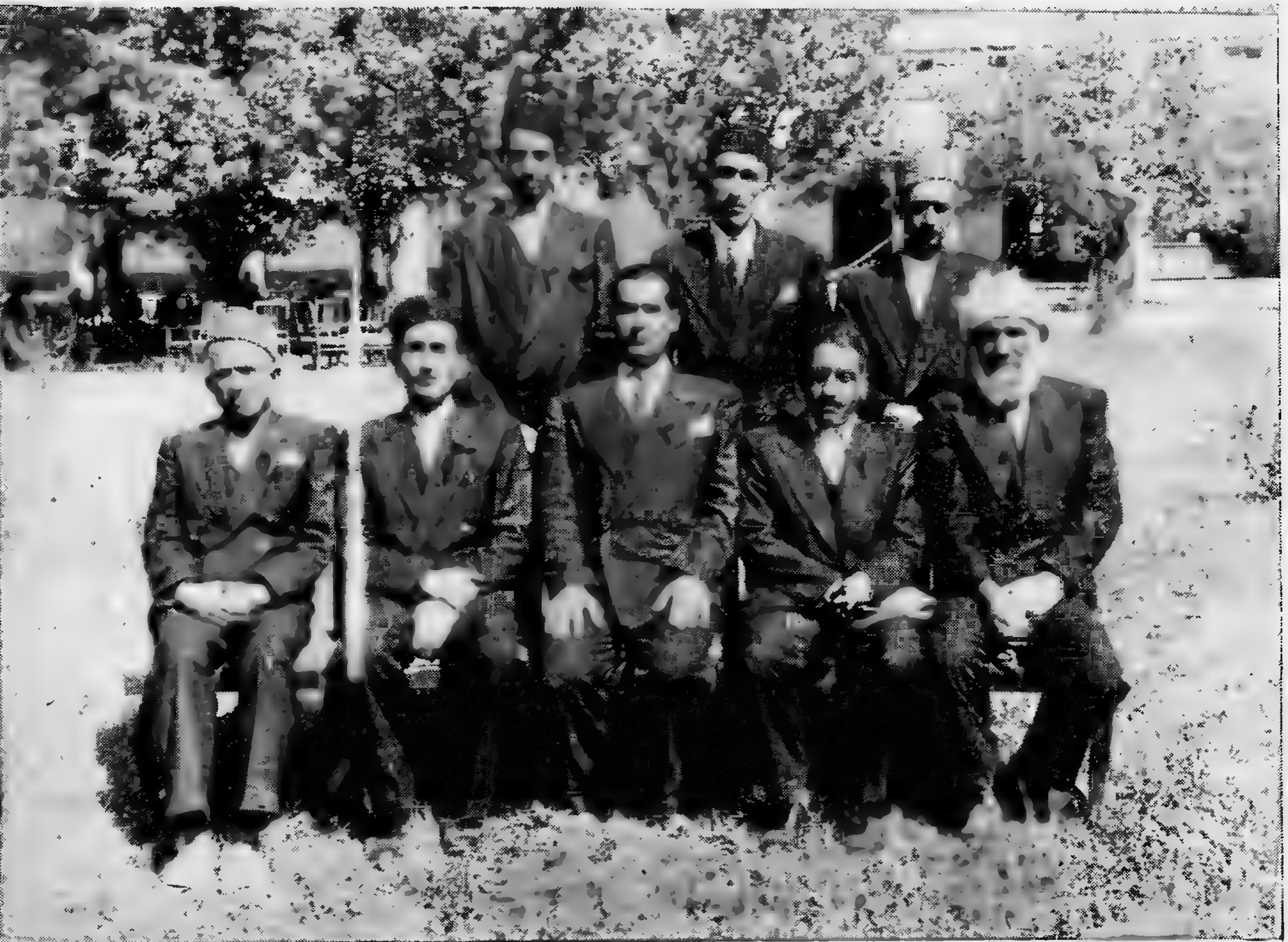
۲۲ـ تصویب مورخهٔ ۹میزان مجلس عمومی شورای ملی‌راجع‌به‌تعدیل مواد ۷۳الی۷۷ و۸۰الی ۸۲و۸۷ و۸۸اصولنامه‌ترافیک‌عایدبه‌تبدیل‌سیروحرکت‌عراده‌هاوغیره ازچپ‌براست جاده‌ها، که مسئله‌بصورت ضمیمهٔ اصولنامهٔ ترافیک وضع شده است .

۲۳ـ تصویب مورخهٔ ۹میزان ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورای ملی راجع به مصارف سفرخرچ وکلائیکه بولایت خدمتی مقرر میشوند بقرار نظریه مشاور حقوق تصویب شده که سفرخرچ آنها مانند سفرخرچ مامورین رتبه اول وزارت خانه‌ها اجرا شود و نظریه بمکتوب نمبر ۹۵٤ مورخهٔ ۲۹ عقرب ۱۳۳۰ مدیریت‌تحریرات شورا بمقام صدارت عظمی اطلاع شده است .

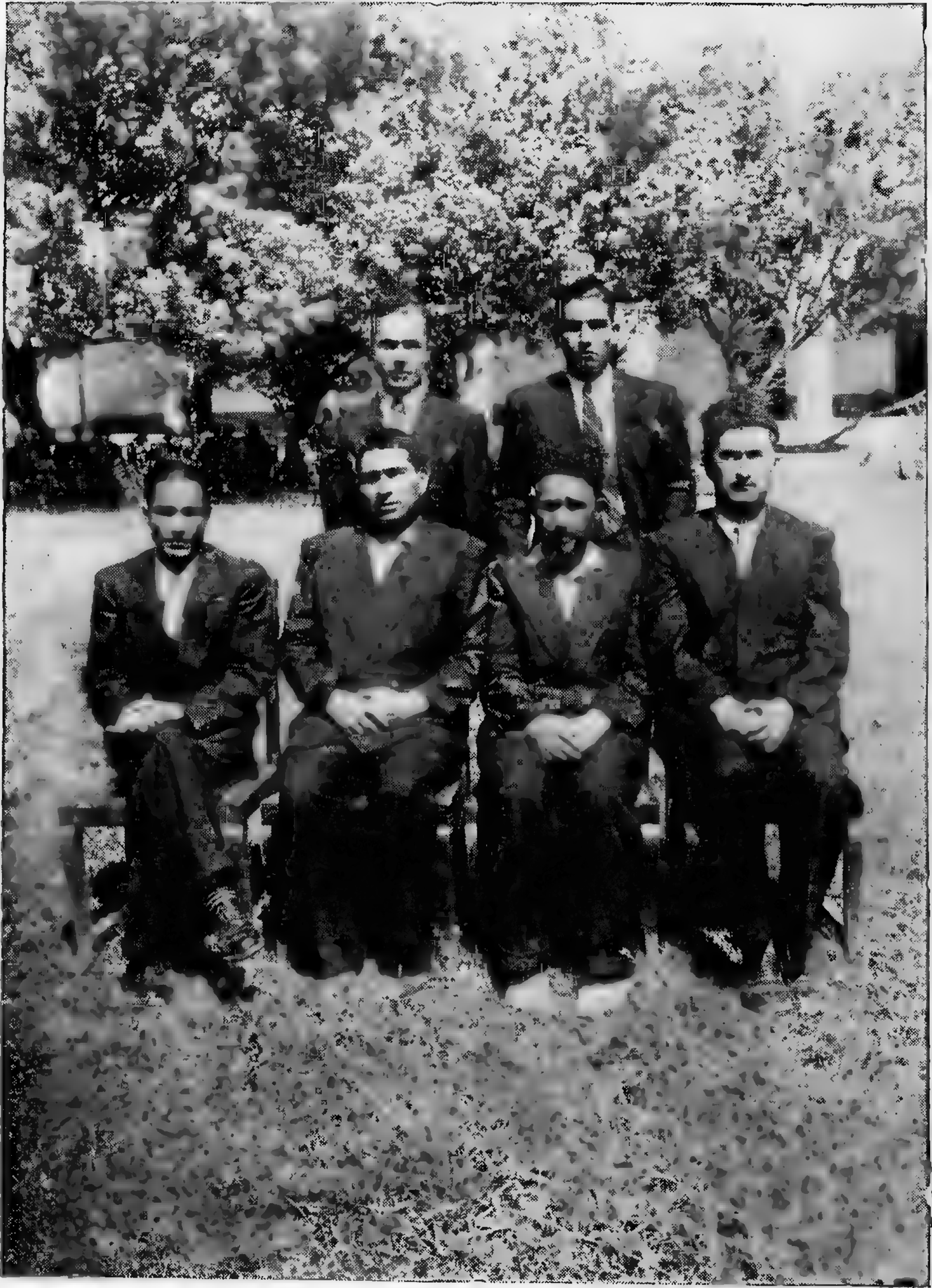
۲٤ـ تصویب ۱۶ میزان ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورای ملی راجع به اینکه از طرف وزارت داخله تشکیلی بنام قراقول ها تاسیس‌شده وتشکیل قراقول های مذکور ازطرف مجلس ملغی قرار داده شده ومطلب بمکتوب نمبر ۲۷/۷۵۵ میزان ۱۳۳۰ ونمبر ۹۸۰ مورخهٔ ۱۳۳۰/۱۰/۲٤ مدیریت تحریرات شورای ملی بمقام صدارت عظمی اطلاع شده است .

۲۵ـ تصویب مورخه ۲۲ میزان ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا ازاثر پیشنهاد نمبر ۷۵٤ اول اسد ۱۳۳۰ ریاست بلدیهٔ کابل راجع بمحصولات جدیداضافی بلدیه که‌اجرای موضوع مذکور بانجمن فوق‌العاده محول وبعد تدقیق محصولات مذکور در مجلس عمومی نهایت تخفیف وبعضاً معاف ومنحصر به بلدیه کابل وبنام ضمیمهٔ اصولنامهٔ محصولات بلدیه وضع شده است .

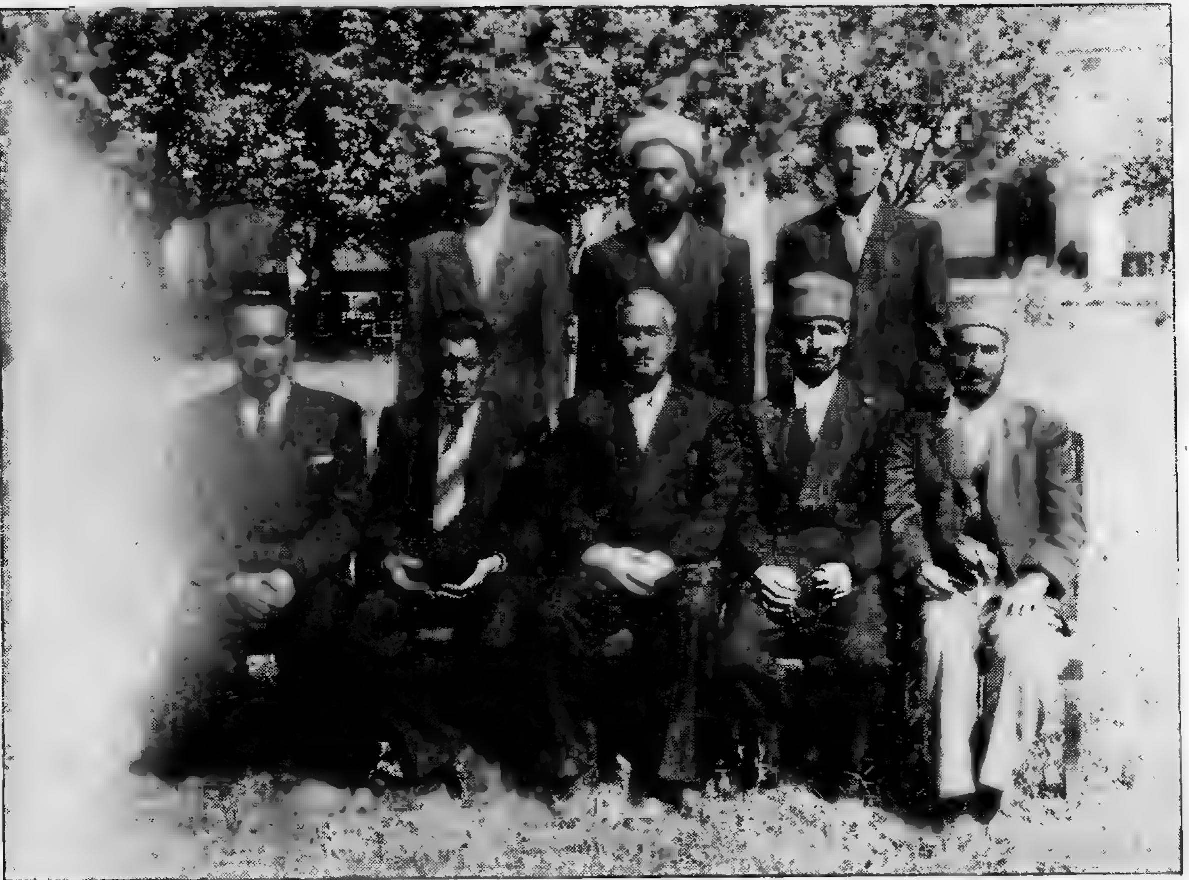
۲۶ـ تصویب مورخهٔ ۲۸ میزان ۱۳۳۰ مجلس عمومی شوراراجع بوضع‌اساسنامه‌ریاست انحصارات دولتی .

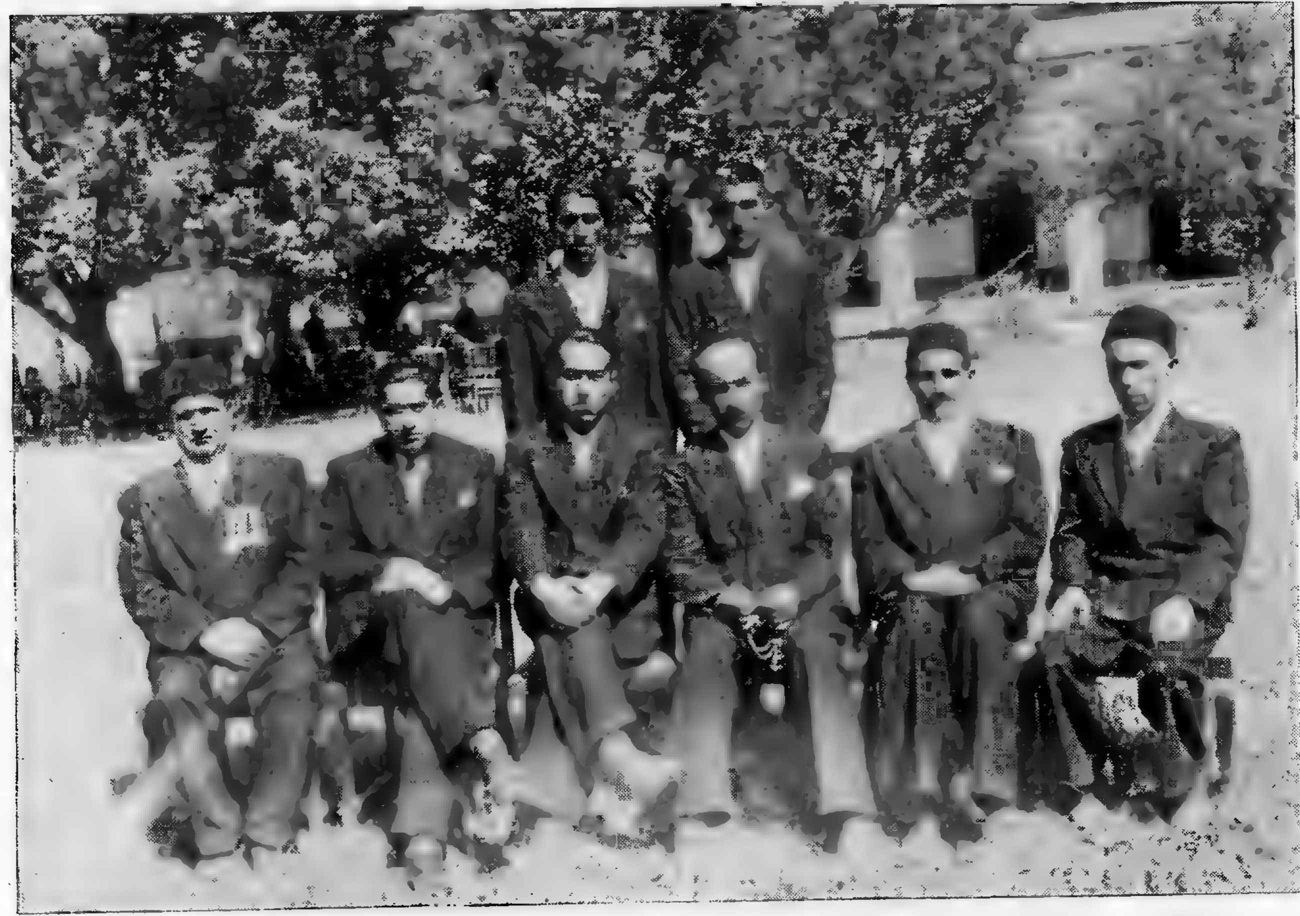
اعضای کمیسیون فوائد عامه درشورای ملی

اعضای کمیسیون مطبوعات در شورای ملی

یکدسته اعضای انجمن داخلیه وبلدیهٔ شورای ملی

یکعده اعضای انجمن اقتصاد شورای ملی

۲۷- تصویب مورخهٔ ۳۰ میزان ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورای ملی راجع به تعدیلات نرخهای اصولنامهٔ صکوك ووثائق پیشنهادی وزارت مالیه .

۲۸- تصویب مورخهٔ ۳۰ میزان ۳۰ مجلس عمومی شوراراجع بهموازنه بودجه عمومی واردات ومصارفات مملکتی سال ۱۳۳۰ وقروض بانکی آن .

۲۹- تصویب مورخهٔ ۳۰ میزان ۳۰ مجلس عمومی شورا راجع به تعین قیمت مجلهٔ شورا که مصارف طبع آن بالغ بهمبلغ پنج افغانی وهشتاد پول گردیده ولی ازطرف مجلس تصویب شده که فی مجله دوافغانی بفروش برسد وهم یك تعدادآن بصورترایگان بهمواضعی که مناسب دیده شود جهت تنویر اذهان توده به لزوم دید شاغلی رئیس شورا مجاناً توزیع وفرستاده شود وباقی کسرقیمت مجله مذکور ازبودجهٔ شورا تکافو شود وموضوع بذریعهٔ مکتوب نمبر ۳۰/۱۰/۲۱/۱۰٤۰ ونمبر ۳۰/۱۱/۹/۱۰۷۵ مدیریت تحریرات دارالانشای شورا بصدارت عظمی اطلاع شده است .

۳۰- تصویب مورخهٔ ۳۰میزان ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا راجع بموافقه نامه رو شن نمودن خطوط سرحدی بین حکومت شاهی افغانستان واتحاد شوروی کهموضوع موافقت نامه متذکره قبلاً بتاریخ ۱۸ سنبله ۱۳۲۵ ازطرف شورای ملی دورهٔ ششم به تصویب رسیده لهذا شورای دورهٔ هفتم هممسائل مذکور را که دردوقسمت الف وب خشکه وآبی کهمحتوی یازده ماده بوده وذریعه مکتوب نمبر ۳۸۵/۱۵۱ /۱۳۲۸/۱۱/۲٤ وزارت خارجه جهت تصویب شورای ملی دورهٔ هفتم ارائه شده بودموافقهوتصویبنمودهوچنانچه از صورت تصویب مذکور توسط مکتوب نمبر ۱۳۳۰/۸/۱٤/۹۱٤ مدیریت تحریرات شورا بمقام صدارت عظمی اطلاع شده است .

۳۱- تصویب مورخهٔ ۷عقرب ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا راجع بخریداری غله عسکری دولت که الی ختم سال ۱۳۳۲ ازطرف ملت پرداخته شود وبعداً حکومت در اوقات عادی اخذ غله را بطور حواله وریزش از اهالی خواهش نه نماید وغیره مطلب بمکتوب نمبر ۱۳۳۰/۸/۱۲/۹۰۵ مدیریت تحریرات دارالانشای شورا بصدارتعظمی اطلاعشدهاست .

۳۲- تصویب مورخه ۷عقرب ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا راجع بوضع اصولنامهٔ جدید مکلفیت عسکری مرتبهٔ وزارت دفاع ملی.

۳۳- تصویب مورخه ۷عقرب ۳۰ مجلس عمومی شورای ملی عاید بقرارداد یونسکو وحکومت شاهی افغانستاندرخصوصمعاونت تخنیکیوصورتتصویب مذکور ذریعه مکتوب نمبر ۱۳/۹۰۷عقرب ۳۰ مدیریت تحریرات دارالانشای شورا بصدارت عظمی اطلاعشدهاست .

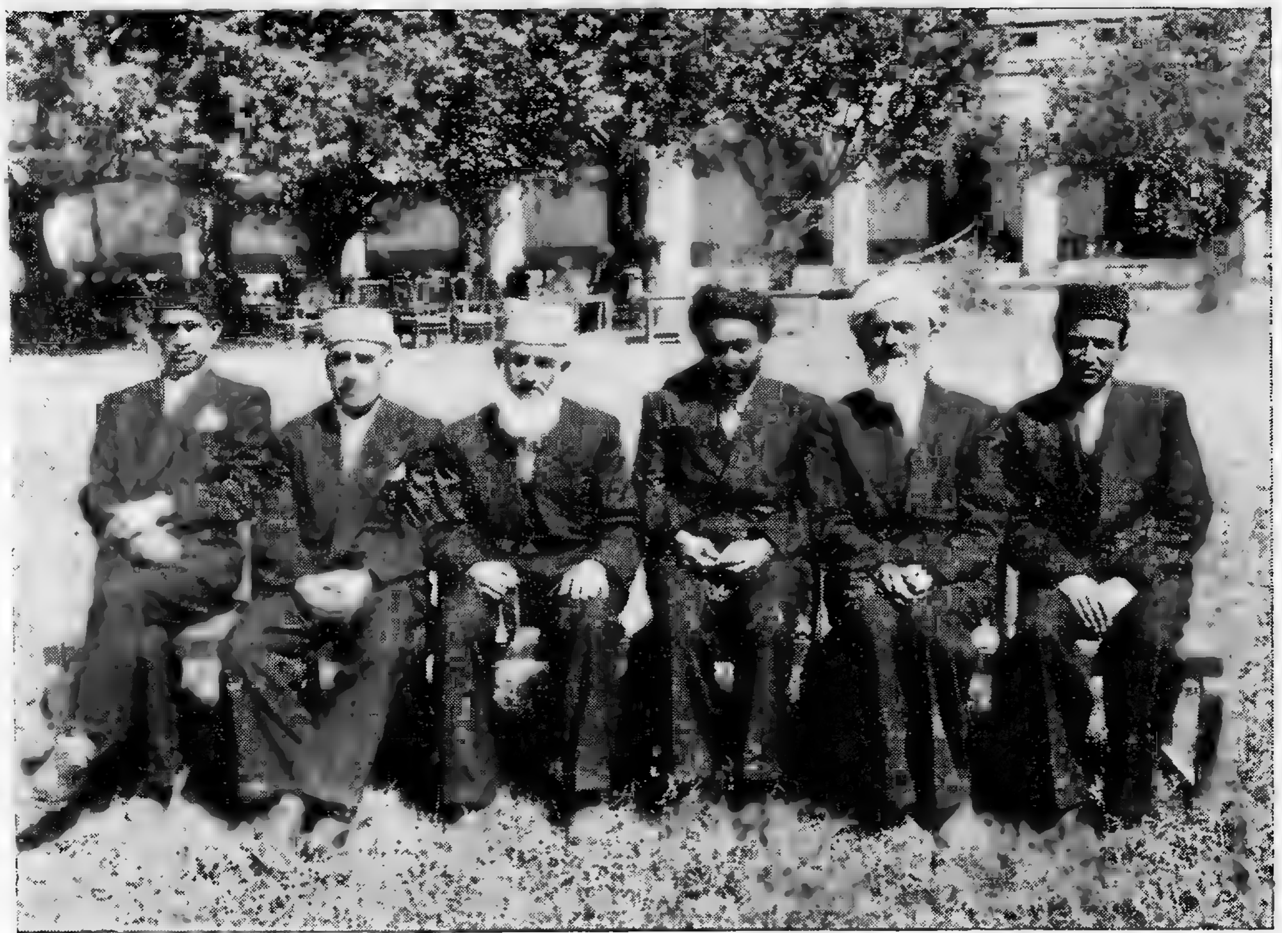
۳٤ـ تصویب مورخه ۷عقرب ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا راجع به استخراج پطرول سرپل ولایت مزار شریف صورت تصویب مذکور ذریعه مکتوب ۱۳/۹۰۹ عقرب ۱۳۳۰ مدیریت تحریرات شورا بمقام صدارت عظمی اطلاع شده است .

۳۵ـ تصویب مورخهٔ ۷عقرب ۱۳۳۰ مجلس عمومی شورا عاید بهمکاری تخنیکی بین حکومت افغانستان وممالك متحده امریکا مربوط نقطه ٤ بیانیه ترومن صورت تصویب مذکور بمکتوب نمبر ۳۰/۸/۱۳/۹۰۸ مدیریت تحریرات شورا بصدارت عظمی ابلاغ شده است .

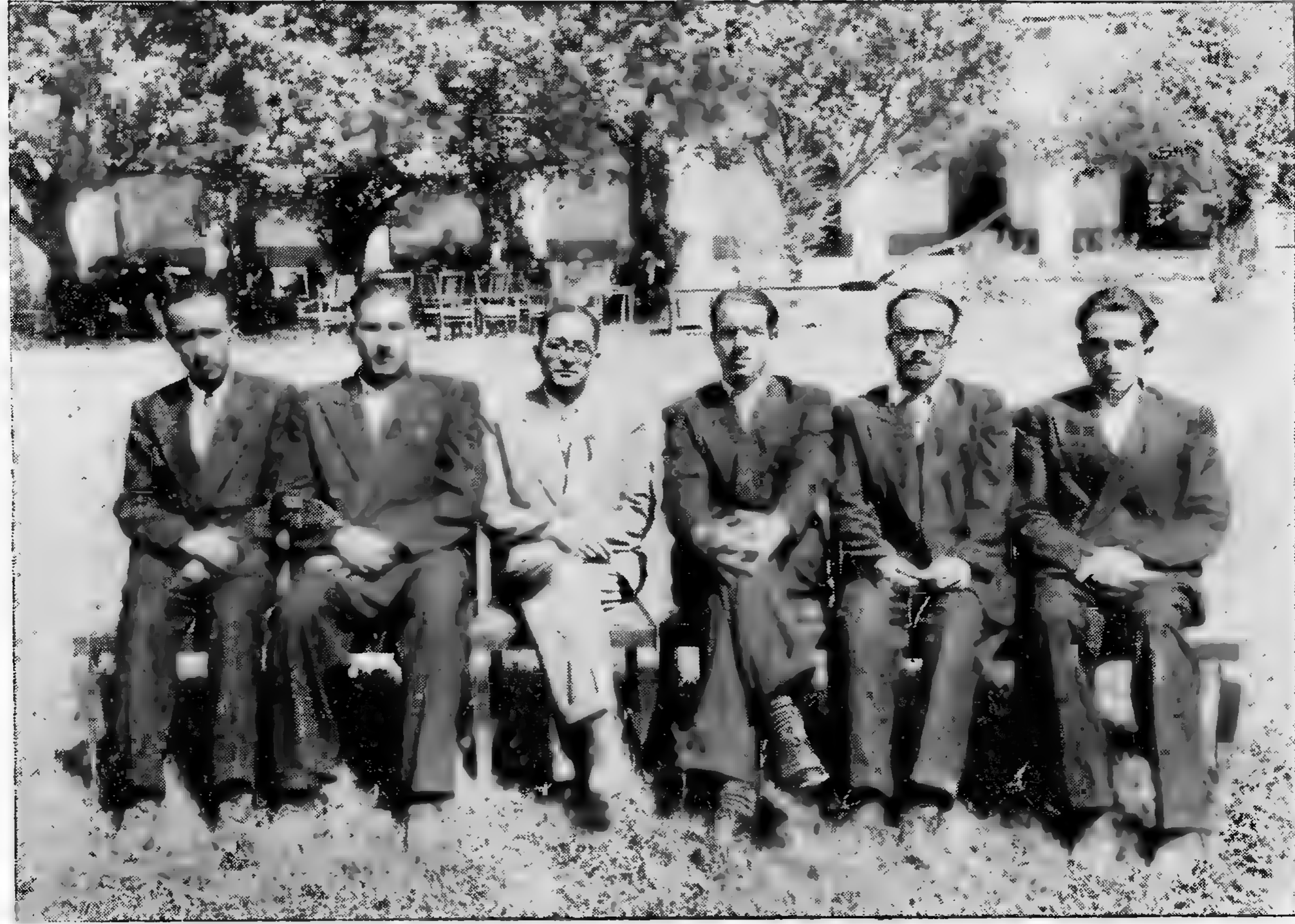
نوت: از جمله کارهای تصویب شده هذه السنه ۱۳۳۰ کمیسیون های شورا که به تصویب مجلس عمومی رسیده نتوانسته وبرای سال ۱۳۳۱ باقیمانده قرار آتی است .

۱ـ کمیسیون	مالی وبودجه شورا	۷	فقره
۲ـ «	تدقیق قوانین «	۲	«
۳ـ «	صحیه «	۱	«
٤ـ «	داخله،عدلیه، بلدیه «	۱	«
۵ـ «	زراعت «	۱	«
٦ـ «	دفاع ملی «	۱	«

یکعده اعضای انجمن اداری، شورای ملی

یکعده از اعضای انجمن سمع شکایات شورای ملی

امور مجلس عالی اعیان

لوایح اصولنامه ها و ضمایم که درسنه ۱۳۳۰ به مجلس اعیان بتصویب رسیده .

۱: معاهدهٔ تجارتی بین دولت افغانستان ودولت جمهوریهٔ هندوستان .

۲: « مودت » » » واپنان .

۳: » » » » » وسوریا .

۴: » » » » » » وممملکت اردنیه .

۵: ضمیمهٔ اصولنامهٔ حاضری ورخصتی راجع به روز پشتونستان .

۶: » » نوت ها » به نوت های مندرس .

۷: » » محاکمات عسکری حامل (۷) اصل .

۸: » » جزای عسکری » (۸) » .

۹: تصویب شورای ملی راجع به حرکت موترها وعراده ها از طرف چپ براست .

۱۰: » » راجع به اسم وزارت حربیه که باسم وزارت دفاع ملی یاد شود .

۱۱: راجع به نقطهٔ (٤) بیانیهٔ مستر ترومن درخصوص معاونت تخنیکی .

۱۲: لایحهٔ مکلفیت عسکری .

۱۳: » محصولات اضافی وغیرهٔ بلدیه .

۱۴: تصویب شورای ملی راجع به زرع و خرید وفروش ونگهداشت تمباکو .

۱۵: معاهده راجع به خریداری تیل از دولت ایران .

۱۶: راجع به استخراج پطرول واقع سرپل مزار شریف .

۱۷: » به قانون ثبت سجل نفوس وتعلیمنامهٔ نفوس شماری عمومی .

۱۸: راجع به پروتوکول های سرحدی بین دولتین افغانستان و شوروی .

۱۹: نسبت قرار دادیونسکو و حکومت افغانستان در شق معارف راجع به معاونت تخنیکی .

۲۰: ضمیمهٔ اصولنامهٔ مکلفیت عسکری راجع به اشخاصیکه در دستگاه های فنی کار میکنند .

هغو ښاغلوته چه نښانونه ورکړ شوي دي

۱ـ داکتر فرانش سي او باشد سواد خاني د کمیټي رئیس ته دحمل د ۲۶ نیټې په ۲۰٤/٤٣٦ نمبر فرمان دمعارف لومړی درجه نښان .

۲ـ مظفر پور کجي دژاندارمي دمکتب معلم ته دسرطان د ۲۵ نیټې په ۱۵۷۷/۲۳۵۲ نمبر فرمان دستوري دریمه درجه نښان .

۳ـ ع ، ص داکتر محمد یوسف خان دقوایمرکز دشفاخانې سرطبیب ته د اسد د ۳۰ نیټې په ۲٦۹۹/٤۰۰۵ نمبر فرمان دستوري دریمه درجه نښان .

٤ـ ع ، س داکتر عبدالرحیم خان د ملاریا دمجادلې رئیس ته د اسد د ۳۰ نیټې په ۲٦۷۳/۳۹۷۰ نمبر فرمان دستوري دریمه درجه نښان

۵ـ ص داکتر نوروز علي خان دستوني او غوږو متخصص تــه داسد د ۳۰ نیټې په ۲٦۷٤/۳۹۷۱ دستوري دریمه درجه نښان .

٦ـ مستر آلتن دحیواني امراضومتخصص ته داسد د ۳۰ نیټې په ۲٦۷۰/۳۹٦۹ دستوري څلورمه درجه نښان .

۷ـ بای محمد منشي د ح ، ب دتوماتانــه‌داني د مخابري معلم ته داسد د ۲۹ نیټې په ۱۱٦۳/۳۷۵۰ نمبر فرمان دستوري دریمه درجه نښان .

۸ـ عزت مند صنعي بالامیر اول غند مشر دژاندارمي د مکتب معلم ته د ۲٦ نیټې په ۲۹۳۰/٤۳۷۱ نمبر فرمان دستوري دریمه‌درجه نښان .

۹ـ بای توفیق امین اوسر غند مشر دملي دفاع دداخله مرضو د شفاخانې متخصص ته دمیزان د ۱۹ نیټې په ۱۰۰۹/٤۷٤۷ نمبر فرمان دستوري دریمه درجه نښان .

۱۰ـ دښاغلي سعید نفیسي دطهران دپوهنځي استادته دقوس د ۲ نیټې په ۳۷۸۳/۵۵۸۷ نمبر فرمان د معارف لومړی درجه نښان .

۱۱ـ ع ، ج عبدالحسین خان مسعود انصاري په افغانستان کې د ایران لوی سفیر ته دقوس د ۲۰ نیټې په ۳۹٤۵/۵۸٤۵ نمبر فرمان دسردار اعلی نښان .

۱۲ـ ع، ع، ص میرعبدالعزیز خان دپروان اعلی حاکم ته دجدي د ۱۵ نیټې په ٤۱۹۸/٦۲٦۷ نمبر فرمان دستوري لومړی نښان .

۱۳ـ ع ، ع محمد جانخان دکاپیسا لوی حاکم ته دجدي د ۱۵ نیټې په ٤۱۹۹/٦۲٦۸ نمبر فرمان دستوري دوهم نښان .

۱٤ـ ش ، امیر محمد خان د امنیې قوماندان تــه د ۱۵ نیټې په ٤۲۰۰/٦۲٦۹ نمبر فرمان دخدمت طلائي نښان .

دملي شورى داوومى دورې هغه وكيلان چه د اوومى دورې د يادګار نښانونه دعقرب دمياشتى د۸ نيټې په فرمانو ور کړى.

شوى دى

۱ ـ ښاغلى ادينه محمد خان د بدخشان دواخان وکيل ته دعقرب د۸ نيټې په ۳۵۵۰ نمبر فرمان

۲ ـ » ابوالخير خان دميمنى دشرين تګاب » » » ۳۵۵۱ » »

۳ ـ » احمدخان دهرات دغوريانو » » » ۳۵۵۲ » »

٤ ـ » احمدمدنى خان دمزارد کشنده او بوينقره » » ۳۵۵۳ » .

٥ ـ » اخترمحمدخان دقطغن دقلعه ذال » » » ۳۵۵٤ » »

٦ ـ » الله‌ميرخان دجنوبى دتنى خوست » » » ۳۵۵۵ » »

۷ ـ » اميرمحمد خان دکابل دسروبى » . . ۳۵۵٦ » »

۸ ـ » بسم‌الله‌خان دلغمان دقرغه ئى » » » ۳۵۵۷ » »

۹ ـ » بهرامخان د مشرقى داچين » » » ۳۵۵۸ » »

۱۰ ـ » تاج ګل‌خان دقندهار دزمينداور » » » ۳۵۵۹ » »

۱۱ ـ » جان‌محمدخان دهرات دپرچمن » » . ۳۵٦۰ » »

۱۲ ـ » جلادخان دمشرقى دخاص کنړ . » » ۳۵٦۱ » »

۱۳ ـ » جلال‌الدين خان د قندهار دشينکى » » » ۳۵٦۲ » »

۱٤ ـ » حبيب‌الله خان دکابل ديکاولنګ » » » ۳۵٦۳ » »

۱٥ ـ » خان‌محمدخان خسته دمزارشريف دمرکز » » » ۳۵٦٤ . .

۱٦ ـ » خجوخان دجنوبى دجاجى ميدان » » » ۳۵٦٥ » »

۱۷ ـ » خدايار خان دهرات دچغچران » » » ۳۵٦٦ » »

۱۸ ـ » خداى‌رحم خان دقندهاردترنك اوجلداك » » » ۳۵٦۷ » »

۱۹ ـ » خداى رحم خان داوروزګان » » » ۳۵٦۸ » »

۲۰ ـ » درالى خان ددايه او چوپان » » » ۳۵٦۹ » »

۲۱ ـ » درمندجانخان دجنوبى د جانى خيلو » » » ۳۵۷۰ » »

۲۲ ـ » دوست محمدخان دقندهارددهراود » » . ۳۵۷۱ » »

۲۳ ـ » دين‌محمد خان د هرات دپسابند » » » ۳۵۷۲ » »

۲٤ ـ » ازيم خان دجنوبى دارګون » » » ۳۵۷۳ » »

۲۵ ـ ښاغلی رسول دادخان دهرات دشهراک وکیل ته دعقرب د۸ نیټې په ۳۵۷۴ نمبر فرمان

۲۶ ـ » سخی امین خان دقطغن ددوشی » » » ۳۵۷۵ » »

۲۷ ـ » سعادت خان دکندز دمرکز » » » ۳۵۷۶ » »

۲۸ ـ سعدالدین خان دهرات داوبه » » » ۳۵۷۷ » »

۲۹ ـ » سعید محمد خان دهرات دتولک » » » ۳۵۷۸ » »

۳۰ ـ » سلطان محمد خان دکابل دکوهستان » » » ۳۵۷۹ » »

۳۱ ـ » سلطان محمد خان دهرات دبادغیسات » » » ۳۵۸۰ » »

۳۲ ـ » سلطان محمد خان دقندهار دنوزاد » » » ۳۵۸۱ » »

۳۳ ـ » سید احمد خان دکابل دکوهدامن » » » ۳۵۸۲ » »

۳۴ ـ » سید عمر خان دقطغن دبغلان » » » ۳۵۸٤ » »

۳۵ ـ » سید محمد خان دهقان دبدخشان دمرکز » » » ۳۵۸۵ » »

۳۶ ـ » سید محمد خان دقندهار دشوراوک » » » ۳۵۸۶ » »

۳۷ ـ » سید محمد خان دهرات دادرسکن » » » ۳۵۸۷ » »

۳۸ ـ » شاه محمد خان دقندهار دقلات » » » ۳۵۸۸ »

۳۹ ـ » شاه مدار علی خان دکابل ددایزنگی » » » ۳۵۸۹ » »

٤۰ ـ » شرف علی خان دمزار ددره صوف » » » ۳۵۹۰ » »

٤۱ ـ » شیر احمد خان دغزنی دقره باغ » » » ۳۵۹۱ » »

٤۲ ـ » شیر محمد خان دقندهار دارغستان » » » ۳۵۹۲ » »

٤۳ ـ » صلاح الدین خان سلجوقی دهرات دمرکز » » » ۳۵۹٤ » »

٤٤ ـ » عبدالاحد خان داندراب » » » ۳۵۹۵ » »

٤۵ ـ » عبدالاول خان قرشی دتالقان » » » ۳۵۹۶ » »

٤۶ ـ » عبدالحبیب خان دهرات دزرغون » » » ۳۵۹۷ » »

٤۷ ـ » عبدالحکیم خان دقندز » » » ۳۵۹۸ » »

٤۸ ـ » عبدالحمید خان دفراه دچخانسور » » » ۳۵۹۹ » »

٤۹ ـ » عبدالرب خان دغزنی داندړو » » » ۳۶۰۰ » »

۵۰ ـ » عبدالحکیم خان دکابل دبگرام » » » ۳۶۰۱ » »

۵۱ ـ » عبدالرحمن خان دکابل دنجراب » » » ۳۶۰۲ » »

۵۲ ـ » عبدالرحمن خان محمودی دکابل دمرکز » » » ۳۶۰۳ » »

۵۳ ـ » عبدالرشید خان دقندهار دنهرسراج » » » ۳۶۰٤ » »

٥٤- ښاغلی عبدالرؤف خان دار نده‌اب وکیل تعدهور د ۸ ریفی‌په ۳۶۰۵ نمبر ف.م

٥٥- « عبدالسلام خان دقندهار دقلات اوچی » » » ٣٦٠٦ »

٥٦- « عبدالعظیم خان صافی دمزارشریف داه‌جی » » » ٣٦٠٧ »

٥٧- « عبدالغفور خان دقطغن دنهرین » » » ٣٦٠٨

٥٨- « عبدالقادر خان بلیغ دفراه دمرکز » » » ٣٦٠٩

٥٩- « عبدالقدوس خان دبدخشان د کشم » ٣٦١٠ »

٦٠- « عبدالقهار خان دمزار دسنگچاراك » » ٢٦١١

٦١- « عبدالقیوم خان دغزنی دمقر » » ٣٦١٢ »

٦٢- « عبدالکریم خان دهرات دپښتون زرغون » ٣٦١٣ » »

٦٣- « عبدالله بیگ خان د بدخشان ددرواز » » » ٣٦١٤ »

٦٤- « عبدالله خان دقطغن دچاه آب » » » ١٦١٥ »

٦٥- « عبدالله خان دیل خمری » » » ٣٦١٧

٦٦- « عبدالمجید خان د کابل دچهاردهی » » ٣٦١٨ »

٧٠- « عبدالرؤف خان دمیمنی ددرزاب » » » ٣٦١٩ » »

٧١- « عبدالمعبود خان د مشرقی دچوکی » » » ٣٦٢٠ »

٧٢- « عبدالملوك خان دهرات دبالامرغاو » » » ٣٦٢١ »

٧٣- « عبدالواحد خان بهره دهرات دچشت » » » ٣٦٢٢

٧٤- « عبدالوکیل خان دجنوبی دازرو » » ٣٦٢٣

٧٥- « عبدالوهاب خان دقطغن دچال اواشکمش » » » ٣٦٢٤ » »

٧٦- « عبدالهادی خان داوی دکابل
دده سنږ وکیل دملی شورا رئیس » » » ٢٦١٥ »

٧٧- « عبدالله خان دهرات دزنده جان » » » ٣٦٢٦ »

٧٨- « عصمت الله خان مشرقي دمزارشریف دسمنگانو » » » ٣٦٢٧ » »

٧٩- « عصمت الله خان دجنوبی دسید کرم » » » ٣٦٢٨ » »

٨٠- « علی احمد خان دکابل ددای کندی » » » ٣٦٢٩ » »

٨١- « علی مراد خان دحضرت امام صاحب » » » ٣٦٣٠ »

٨٢- « عمرشاه خان دجنوبی دموسی خیلو » » » ٣٦٣١ »

٨٣- « غلام حسن خان دقندهار دخاکریز » » » ٣٦٣٢ » »

٨٤- « غلام حضرت خان دکابل دتنگاب » » » ٣٦٣٣ »

۸۵ ـ ښاغلی غلام حیدر خان دقطغن دخان آباد وکیل ته‌دعقرب د۸ نیټې په ۳۶۳۴ نمبر فرمان

۸۶ ـ » غلام‌علی خان دکابل دجاغوری » » » ۳۶۳۵ » »

۸۷ ـ » عبدالحمید خان دکابل دبامیانو » » » ۳۶۳۶ » »

۸۸ ـ میرغلام محمد خان غبارد کابل‌دمرکز » » » ۳۶۳۷ » »

۸۹ ـ » فقیراحمد خان دمشرقي دسرکانی » » » ۳۶۳۸ » »

۹۰ ـ » قدرت‌شاه خان دمشرقي دشینوارو » » » ۳۶۳۹ » »

۹۱ ـ » گلاب شاه خان دکابل دلهوگرد » » » ۳۶٤۰ » »

۹۲ ـ » گل‌جانخان دخاځیو » » » ۳۶٤۱ » »

۹۳ ـ » گل‌اصغرخان دمشرقی‌دننگهار دکوچی » » » ۳۶٤۲ » »

۹٤ ـ » گل‌پاچا خان الفت دمشرقي دمرکز » » » ۳۶٤۳ » »

۹۵ ـ لعل‌محمد خان دقندهار دهله » » » ۳۶٤٤ » »

۹۶ ـ لعل‌محمد خان دقندهار دگزاب » » » ۳۶٤۵ » »

۹۷ ـ » محراب‌الدین خان د مزارشریف دبلخ » » » ۳۶٤۶ » »

۹۸ ـ محمد ابراهیم خان دجنوبی دزرمت » » » ۳۶٤۷ » »

۹۹ ـ » محمدابراهیم خان دقندهار دگرم‌سیر » » » ۳۶٤۸ » »

۱۰۰ ـ » محمداسلم خان دمزارشریف دشبرغان » » » ۳۶٤۹ » »

۱۰۱ ـ » محمداعظم خان دهرات دگذاره » » » ۳۶۵۱ » »

۱۰۲ ـ » محمداعظم‌خان دمیمنی دپښتون کوټ » » » ۳۶۵۲ » »

۱۰۳ ـ » محمدافضل‌خان دهرات دکهسان » » » ۳۶۵۳ » »

۱۰٤ ـ » محمداکبرخان دکابل‌دلعل‌اوسرجنگل » » » ۳۶۵٤ » »

۱۰۵ ـ » محمدالله خان دمشرقي داسمار دمرکز » » » ۳۶۵۵ » »

۱۰۶ ـ » محمدانور خان دکابل دبگرامی » » » ۳۶۵۶ » »

۱۰۷ ـ » محمدایوب خان دکابل دپغمان » » » ۳۶۵۷ » »

۱۰۸ ـ » محمدایوب خان دبدخشان دجرم » » » ۳۶۵۸ » »

۱۰۹ ـ » محمدجانخان دمشرقي ددره پیچ » » » ۳۶۵۹ » »

۱۱۰ ـ » محمدجانخان دمشرقي دلنډی‌سین » » » ۳۶۶۰ » »

۱۱۱ ـ محمدجمال خان دکابل دوازخواه » » » ۳۶۶۱ » »

۱۱۲ ـ » محمدحسین خان دمزار ددولت آباد » » » ۳۶۶۲ » »

۱۱۳ ـ » محمدحسین خان دجنوبی دځمکنیو » » » ۳۶۶۳ » »

۱۱٤- ښاغلی محمدحیدرخان دقندهارد کشکنخو دوکیل ته دعقرب د۸ نیټې په ۳٦٦٤ نمبر فرمان

۱۱۵- « محمد خان د قندهار دارغستان « « « ۳٦٦۵ « «

۱۱٦- « محمدداؤدخان دمزارشریف دنهرشاهی « « « ۳٦٦۵ « «

۱۱۷- « محمد رحیمخان دکابل دکلنګار « « « ۳٦٦٦ « «

۱۱۸- « محمدرفیق خان دمشرقی د سرخ رود « « « ۱٦٦۷ « «

۱۲۹- « محمدزمانخان دمشرقی دحصارك‌قلجائی « « « ۳٦٦۷ « «

۱۲۰- « محمدشاه خان دقندهار دسپین بولدك « « « ۳٦٦۸ « «

۱۲۱- « محمدشاه خان دکتواز « « « ۳٦٦۹ « «

۱۲۲- « محمدصادق خان دقندهار دترین « « « ۳٦۷۰ « «

۱۲۳- « محمدصدیق خان دهرات دجوند « « « ۳٦۷۱ « «

۱۲٤- « محمدصدیق‌خان دمشرقی دکنړو « « « ۳٦۷۲ « «

۱۲۵- « محمدصدیق خان دقندهار د ګرشك « « « ۳٦۷۳ « «

۱۲٦- « محمدطاهرخان دغزنی دجغتو « « « ۳٦۷٤ « «

۱۲۷- « محمد طاهر خان دقطغن دفرخار « « « ۳٦۷۵ « «

۱۲۸- « محمد عثمان خان دمشرقی دروداتو « « « ۳٦۷٦ « «

۱۳۹- « محمد عظیم خان دمشرقی ددوایګل « « « ۳٦۷۷ « «

۱۳۰- « محمد علی خان دفراه دبکوا « « « ۳٦۷۸ « «

۱۳۱- « «محمد علی خان دهرات دقادس « « « ۳٦۷۹ « «

۱۳۲- « محمد علی‌شاه‌خان‌دهرات‌دګلران « « « ۳٦۸۰ « «

۱۳۳- « محمدعمرخان‌دقطغن‌دخوست‌اوفرنګ « « « ۳٦۸۱ « «

۱۳٤- « محمد فرخ شاه‌خان‌دمشرقی دکامی « « « ۳٦۸۲ « «

۱۳۵- « محمدفیروزخان‌دکابل‌دجبل‌السراج « « « ۳٦۸۳ « «

۱۳٦- « محمدقاسم خان دمزار دسرپل « « « ۳٦۸٤ « «

۱۳۸- « محمد کبیرخان دکابل دغوربند « « « ۳٦۸۵ « «

۱۳۹- « محمد کبیرخان‌عبرت‌دمزارشریف‌دخلم « « « ۳٦۸٦ « «

۱٤۰- « محمد کریمخان دکابل دچهاریکارو « « « ۳٦۸۷ « «

۱٤۱- « محمد کریمخان‌نزیهی دمیمنی داندخوی « « « ۳٦۸۸ « «

۱٤۲- « محمد کریمخان دکابل دپنجشیر « « « ۳٦۸۹ « «

۱۴۳ـ ښاغلی محمد موسی خان د دایزنگی د شهرستان وکیل په د عقرب د ۸ نیټې په ۳۶۹۱ نمبر فرمان

۱۴۴ـ « محمد موسی خان د مشرقی د کوز کنړو « « « ۳۶۹۲ » »

۱۴۵ـ « محمد نبی خان د قطغن د ینگی قلعې « « « ۳۶۹۳ » »

۱۴۶ـ « محمد نسیم خان د مشرقی د لغمان « « « ۳۶۹۴ » »

۱۴۷ـ « محمد نسیم خان د غزنی د کوچی « « « ۳۶۹۵ » »

۱۴۸ـ « محمد یاسین خان د فراه د انار دری « « « ۳۶۹۶ » »

۱۴۹ـ « محمد یوسف خان د کابل د کهمرد « « « ۳۶۹۷ » »

۱۵۰ـ « محمد یوسف خان د مزار د قرقین « « « ۳۶۹۸ » »

۱۵۱ـ « محمد یوسف خان د میمنې د قیصار « « « ۳۶۹۹ » »

۱۵۲ـ « محمد یونس خان د غزنی د کټواز د کوچیانو « « « ۳۷۰۰ » »

۱۵۳ـ « محمود خان د غزنی د مرکز « « « ۳۷۰۱ » »

۱۵۴ـ « مشك علم خان د مشرقی د نورستان « « « ۳۷۰۲ » »

۱۵۵ـ « محمود خان د قندهار د ریګستان « « « ۳۷۰۳ » »

۱۵۶ـ « میراجان خان د مشرقی د خوګیانیو « « « ۳۷۰۴ » »

۱۵۷ـ « میر حاتم خان د جنوبی د ځدرانو « « « ۳۷۰۵ » »

۱۵۸ـ « میر حامد خان د هرات د کرخ « « « ۳۷۰۶ » »

۱۵۹ـ « سعدالله خان د جنوبی د خوست « « « ۳۷۰۷ » »

۱۶۰ـ « نجم الدین خان د قطغن د رستاق « « « ۳۷۰۸ » »

۱۶۱ـ « نجیب الله خان د هرات د غوراتو « « « ۳۷۰۹ » »

۱۶۲ـ « نصر الله خان د قندهار د ډنډ « « « ۳۷۱۰ » »

۱۶۳ـ « نظر محمد خان نوا د میمنې د مرکز « « « ۳۷۱۱ » »

۱۶۴ـ « ننګرهار خان د مشرقی د مهمندری « « « ۳۷۱۲ » »

۱۶۵ـ « نور علم خان د کابل د میدان « « « ۳۷۱۳ » »

۱۶۶ـ « نور محمد خان د قندهار د پنجوائی « « « ۳۷۱۴ » »

۱۶۷ـ « نیك محمد خان د غزنی د بهرنی « « « ۳۷۱۵ » »

۱۶۸ـ « ولی محمد خان د قندهار د پشترود د کوچی « « « ۳۷۱۶ » »

امور د افغانستان بانک

دارائی :-			سال ۱۳۲۸ بغرض مقایسه
طلا	٥١٢،٥٠٢،٨١٤/١٦	افغانی	٥١٢،٥٨٤،٩٥٥/٠٣
نقره	٦٤،٦٠٣،٢٨٥/٣٩	»	٦٤،٥٦٨،٢٨٥/٣٣
اسعار خارجه	٣٥٦،١٣١،٩٥٢/٣٨	»	١٤١،٧٨٣،٧٢١/٧٥
نوتهای دولتی	١٧٥،٩٨٠،٩٠٢/٠٠	»	١٧٥،٩٣٧،١٣٥/٠٠
بانک‌نوتها	٧١،٥١٧،٨١٥/٠٠	»	٨٥،٣٩٦، ٢٥/٠٠
مسکوک	١،٣٢٤،٥٥٢/٦٧	»	١،٣٨٦،٩٧٣/٩٩
مدیونین	٥٤٦،٩٩٠،٧٦٧/٣٢	»	٤٦٦،٥٩٨،٢٢٤/٧٤
اشتراک	٣٦،٤٢٦،٥٠٨/٠٠	»	٣٠،٩٣٣،٤٧٥/٠٠
عمارت موسسه	٧٥٨،١٦٢/٥١	»	٨٠٦،٨٩٣/٢٦
اثاثیه	٧/٠٠	»	٦/٠٠
جمع کل دارائی	١،٧٦٦،٢٣٦،٧٦٦/٤٣	»	١،٤٧٩،٩٩٩،٣٩٥/١٠

بدهی :-			سال ۱۳۲۸ بغرض مقایسه
سرمایه	١٢٠،٠٠٠،٠٠٠/٠٠	افغانی	١٢٠،٠٠٠،٠٠٠/٠٠
ذخیره	٤٩,٥٣٢،٠٢٨/١٤	»	٣٣،٩٧٧،٤٦٧/٢٢
مفاد تقسیم ناشده	٣٧،٠٤٩،٠٩٤/٦٦	»	٣٧،٣١٥،٩٢٥/٩٦
کریدیتورها بافغانی	٢١٦،٧٧٢،١٢٧/٧٨	»	١٧٢،٥٠٨،٨١٨/٥٣
« « باسعار خارجه	١١٢،٥٢١،٦٩٦/٠٦	»	٢٤،١٢١،٧٨١/٤٢
امانات	٧٤،٥٩٤،٤٨٠/٠١	»	٦٢،٢٥٣،٧٦٧/٠٠
نوتهائی منتشرهٔ دولتی	١٨٠،٠٠٠،٠٠٠/٠٠	»	١٨٠،٠٠٠،٠٠٠/٠٠
بانک‌نوتها درجریان	٩٦٧،٩٩٥،١١٠/٠٠	»	٨٤٤،٩٩٥،١١٠/٠٠
حساب موقتی	٧،٧٧٢،٢٢٩/٧٨	»	٤،٨٢٦،٥٢٤/٩٧
جمع کل بدهی	١،٧٦٦،٢٣٦،٧٦٦/٤٣	»	١،٤٧٩،٩٩٩،٣٩٥/١٠

مفاد و ضرر سال ۱۳۲۹ د افغانستان بانك

مفــاد :ـ

تـکت پولی	۲۳،۷۹۹،۹۵۳/۵۲	افغانی
کمیشن	۱،۹۳۴،۹۵۱/۵۳	»
اسعار خارجه	۱۶،۱۶۷،۸۱۵/۱۷	»
درك متفرقه	۲۰۴،۴۸۶/۱۰	»
جمله شد مفاد	۴۲،۱۰۷،۲۰۶/۳۲	افغانی

ضرر :ـ

معاشات	۱،۸۵۶،۷۰۸/۶۸	افغانی
مصار فات	۳،۲۰۱،۴۰۲/۹۸	»
مفاد خالص	۳۷،۰۴۹،۰۹۴/۱۶	»
جمله شد ضرر	۴۲،۱۰۷،۲۰۶/۳۲	»

امور سال ۱۳۳۰ بانك ملی

بانك ملی درسال ۱۳۳۰ هم نظر بمرام ومشی اساسی خود علاوه برتمشیت امور بانکی درتوسعهٔ صناعت وتجارت مملکت نیز صرف مساعی نموده که ذیلاً طور اختصار اشعار میگردد :

امور بانکی :

علاوه برشعباتیکه بانك‌ملی درکابل ـ قندهار ـ هرات ـ مزارشریف خان‌آباد ـ اندخوی ومیمنه دارد برای امور بانکی مناطق صنعتی پلخمری قندوز و بغلان باساس موافقه نامه‌هائی باشرکت نساجی و فابریکهٔ قندسازی درسال ۱۳۳۰ تصمیم گرفته که نمایندگیهای بانك‌ملی درقندوز وپلخمری وبغلان نیز دائر گردد ازکه از آنجمله نمایندگی بانك ملی درقندوز شروع بکار نموده و نمایندگیهای پلخمری وبغلان هم عماً قریب دائر میشود .

احصائیهٔ حسابات جاری وامانت در برج جدی سال ۱۳۳۰

که مقارن باترتیب راپور هذا میباشد

شعبات	حسابات جاری			امانات		
	کریدیت	دبت	فاضل	کریدیت	دبت	فاضل
کابل	١٢٩٥٨٣٩٣١	٦٧٢٦٣٣٣٥	٦٢٣٢٠٥٩٦	٢٨١٧٤٦٨	٣٠٥٣٩١	٢٥١٢٠٧٧
بناری‌خانگه	١٥٠٨٦٠٣٤	١١٣٢٢٧٢٧	٣٧٦٣٣٠٧	١٩٢٩٠٠	٠	١٩٢٩٠٠
قندهار	٢٠٤٣٥٠٤٣	١٢٣٧٩١٩٦	٨٠٥٥٨٣٧	٩٦١٠٨٦	٥١٨٣٤٤	٤٤٢٧٤٢
هرات	١٥٤٥٩٤٥٩	٦٢٤٠٢٦٣	٩٢١٩١٩٦	٣٣٢٨١٠٨	٥٧٩٠٣٥	٢٧٤٩٠٧٣
مزارشریف	٢٠٣١٢٢٩٥	٨٦٩٤٣٩٤	١١٦١٧٩٠١	٩٢٩٧٥٣	٦٤٦٣٢	٨٦٥١٢١
خان‌آباد	٤١٥٤٨٨٩	٢٢٠٩١٤٩	١٩٤٥٧٤٠	٦٣١٧٠٤	٣٠٠٦٧٩	٣٣١٠٢٥
اندخوی	١٤٠١٥٩٤	٤٥٤٦٩٦	٩٤٦٨٩٨	٨٥٥	ـــ	٨٥٥
میمنه	٤٦٦٤٦٩٤	١٩٧٠٦٧٧	٢٦٩٤٠١٧	٥٢٢٠٢٠	٢٣٤٣٢٤	٢٨٧٦٩٦

بانك‌ملی برای تشویق اهالی بصرفه‌جوئی وپس‌انداز صندوقی بنام پس‌انداز درمرکز وشعبات خود در ولایات دائر ساخت که حتی از اهالی مبلغ ده‌افغانی وازطلاب معارف دوافغانی می پذیرد وعلاوتاً درسال ۱۳۲۹ مبلغی هم طورجائزه بدارندگان حسابات پس‌انداز ازطریق قرعه‌توزیع کرد بالنتیجه‌عدهٔ حسابات پس‌انداز که‌درسال ۱۳۲۹ باندازهٔ ۱۶۸۲ حساب بود درسال ۱۳۳۰ عدهٔ حسابات مذکور به‌۲۴۸۴ حساب ارتقا یافت .

احصائیهٔ قرضه‌هائیکه‌درطی یازده‌ماه‌سال ۱۳۳۰ درمرکز بانك تادیه گردیده احصائیهٔ مذکور متضمن قرضه‌هائیکه از طرف شعبات ولایات بانك ملی تادیه گردیده نمیباشد

بانك‌ملی برای تمشیت وپیشبرد امورمؤسسات وتجار ورونق تجارت مملکت قرضه‌هائی به‌آنها میدهد که‌تحت عناوین ذیل میباشد :

۱) اعتباریهٔ سفید :

بانك ملی برای بعضی مؤسسات کـه وضع مالی آنها اطمینان بخش بوده ومعاملات وتجارت آنها بروفق مقررات شرکتهای سهامی جریان دارد اعتباریه‌هائی برای یکسال تعیین مینماید که شرکتهای مذکور میتوانند بـرای پیشبرد امور خود از اعتباریه های مذکور استفاده کرده وازبانك ملی قرضه اخذ نمایند .

۲) قرضه درمقابل پوست :

برای توسعهٔ صادرات پوست قره‌قلی که بزرگترین قلم صادراتی مملکت را تشکیل میدهد نیز بانك‌ملـی قرضه‌هائی به‌تضمین پوستهائیکه جهت‌فروش بخارج صادرمیشودمیدهد وقرضه های مذکور را ازقیمت فروش پوستها حصول میکنند این قرضه در تزئید صادرت پوست به‌تجارومؤسسات‌صادر کنندهٔ پوست‌تسهیلات‌وکمك‌های قابل توجهی‌رافراهم‌ساخته .

۳) قرضه در مقابل تضمین اسناد سهم وزیورات :

برای اینکه بعضی ضرورت مندانیکه به‌پول احتیاج دارند ازاخذ قرضه ازبانك ملی باتکتپولی مناسب استفاده کرده بتوانند بانك‌ملی درمقابل زیورات واسناد سهم که تحت تضمین بگذارند نیز قرضه میدهد .

اینك احصائیهٔ قرضه‌هائی راکه بانك‌ملی بابت سه فقرهٔ فوق درظرف ۱۱ ماه سال ۱۳۳۰ تادیه نموده ذیلاً مینگاریم :

قرضه باعتباریهٔ سفید که‌تادیه گردیده دریازده ماه			۱۹۶۳۸۶۴۳۰/۲۱	ـ افغانی
قرضه درمقابل پوست	« « «	«	۱۳۴۳۱۴۱۹۸/۱۹	«
قرضه به‌تضمین زیورات‌واسنادسهم	« «	«	۶۴۶۹۰۸۶۱/۱۶	«

قرضه‌هائیکه از طرف شعبات بانك‌ملی در ولایات الی اخیر برج جدی ۳۰ تادیه گردیده:

الف) شعبه مزارشریف :

۱ـ قرضه بمقابل سهام ۵۶۲۶۹۸/۱۵ افغانی

۲ـ قرضهٔ مالداری ۵۸۲۰٦/٤۵ افغانی ٦۲۰۹۰٤/٦۰ افغانی

ب) شعبهٔ هرات :

۱ـ قرضهٔ اعتباریه ۱۰۷۸۳۸/۹۷ «

۲ـ قرضه‌درك‌تکمیل‌سرمایهٔ شرکتها ۱۲۹٤۰۵۰٤/۵۹ « ۲۱۰۲۵۰۹۰/۸۲ «

۳ـ قرضه باعتبار سهام ۷۹۷٦۷٤۷/۲٦ «

ج) شعبه اندخوی :

قرضه به‌اعتبار سهام ۲۱۹٦۷۱۹/۱۵ «

د) شعبه میمنه :

قرضه باعتبار سهام ٦۹۸۷۱٤/۹۲ «

ه) شعبهٔ قندهار :

۱ـ قرضهٔ اعتباریهٔ سفید ۳٦۸۷٤۳۳/۳۵ افغانی

۲ـ قرضه باعتبار سهام ۷۱۷۵۰۱/٤۸ « ٤٤۰٤۹۳٤/۸۳ «

امور تجارتی

الف) قره‌قلی :

بازار عموم مواد خام که باثر شروع جنگ کوریا در۲۵ جون ۱۹۵۰ (۳ سرطان ۱۳۲۹) دراواخر سال ۱۳۲۹ صعود نموده بود باحلول سال ۱۳۳۰ سقوط نمود ـ علت بزرگ بلند رفتن قیمتها چنانکه معلوم است وارد شدن امریکا در بازار دنیا جهت ذخیره برای جنگ بود ـ پروگرام خرید که تا اندازهٔ اجرا شده وامریکا از خرید دست گرفت قیمتها روبه‌نزول وسقوط گذارد .

اثر این وضع درقیمت موادخام عموماً و درنرخ قره‌قلی خصوصاً محسوس گردید . بلند ترین نقطهٔ صعود خودرا قیمتها درماه مارچ یعنی اواخر سال ۱۳۲۹ طی نمود چنانچه متوسط قیمت پوست قره‌قل افغانی به۱۰دالر وپوست جنوب غرب‌افریقا ۸/۵۰ دالر رسیده بود . ازآن تاریخ به‌بعد قیمتها متوالیاً روبه‌نزول رفت .

در۲۱ جون (۳۰ جوزای ۱۳۳۰) انتظام لیلامی از طرف افغان امریکن نیو یارك بعمل آمد که‌درآن مجموعاً ٤۰۰ هزار جلد پوست (یك‌ثلث کبود و دو ثلث سیاه) بمعرض فروش گذارده شد . ازآنجمله ۷۰ فی‌صد سیاه و٤٤ فی‌صد تقر و۱۸ فی‌صد کبود بفروش رفته است . حدود قیمتها دراین لیلام قرار ذیل ظاهر شده است :

سیاه :

نازکچه	از ۹/۲۵ دالر	تا	۱۶/۵۰ دالر			
قراکلچه	» ۵/۵۰	»	» ۶/۷۵	»		
نازك پرنی	» ۹/۲۵	»	» ۱٤/۵۰	»		
پرنی	» ۹/۲۵	»	» ۱۲/۷۵	»		
آق گل پرنی	» ۸/۰۰	»	» ۱۱/۵۰	»		
آق گل	» ۷/۵۰	»	» ۱۰/۲۵	»		
آق گل کلان گل	» ۵/۷۵	»	» ۸/۵۰	»		
پلوسکی	» ۷/۲۵	»	» ۱۱/۰۰	»		
دوغ پرنی	» ٦/۰۰	»	» ۹/۰۰	»		
فلورا	» ۳/۲۰	»	» ۸/۰۰	»		
فیکودنی	» ۲/٦۰	»	» ۵/۵۰	»		
جکیت	» ٤/۵۰	»	» ۸/۵۰	»		

کبود :

روشن	از	۱۰/۰۰	دالر	تا	۱٤/۵۰	دالر
آسمانی	از	۹/۷۵	دالر	تا	۱۲/۷۵	دالر
تاریك	»	۵/۷۵	»	»	۹/۷۵	دالر
کبود مخلوط	»	۳/۰۰	»	»	۷/۰۰	دالر

تقر :

تقردرجه‌اول	از	۲/۷۰	دالر	تا	۹/۵۰	دالر
تقر درجه دوم	»	۱/۰۰	»	»	٤/۵۰	دالر
تقر درجه سوم	»	۰/۲۰	»	»	۲/۰۰	دالر

پوست کبود که‌تقریباً انحصارفعلی تولیدآن در دنیا بدست افغانستان است ازمدتیست که‌بازار درخریداری آن مقاومت نشان میدهد ـ علت آن اینست که نسبت تولید این‌پوست افزایش یافته است چنانچه درسالهای گذشته تعداد این نوع پوست از۲۰تا۲۵ فی‌صد مجموع تولیدات تجاوز نیکرد ولی دراموال جدید نسبت مذکور ٤۰ الی ۵۰فیصد میرسد چون دربازار برای این‌مقدار کثیر تقاضا موجود نیست بنابرین قیمت این جنس تنزل زیادی کرده است منافع مملکت اقتضاء میدارد که تولیدات این قبیل پوست بحد

معقول نگهداشته شود سیر تنزل قیمتها درطول سال ادامه داشت چنانچه درسرطان پوست کبود قطعاً خریدار نداشته ومتوسط قیمت سیاه تخمین ۸/۵۰ دالر بود درجولائی (سرطان ۱۳۳۰) یکصدوسی وسه‌هزار جلد پوست افریقائی ازطرف کمپنی هدسنزبی درلندن لیلام شد گرچه مقدارعرضه شده صدفیصد فروش شد مگر متوسط قیمت فی‌جلد ۴۹/۹ شلنگ برآمده ونسبت به لیلام ۶ می ۱۵ فیصد تنزل بمشاهده پیوست در۲۳ جولائی درلینن گراد ۵۰۰ هزارجلد پوست ازطرف روسها به‌لیلام گذارده شد ازین جمله فقط ۳۰ فیصد بفروش رفت ومتوسط قیمت ۷/۲۰ دالر برآمد درسنبله‌عدم تقاضا نسبت به‌پوست کبود دوام داشت وقیمت بهترین پوست کبود فی جلد ۱۱ دالر تخمین شده است ـ قیمت پوست‌سیاه ۷ الی ۱/۵۰ دالر بوده‌است درماه ستمبر لیلام دیگری درلندن بعمل آمد درآن ۴۰۰ هزار جلد پوست افریقائی عرضه‌شد متوسط‌قیمت فی‌جلد ۴۷ شلنگ ونسبت به‌لیلام جولائی ۵ فیصد تنزل ظاهر برآمد دربرج‌عقرب قیمت پوست خوب کبود افغانی فی جلد ۱۰ تا ۱۰٫۵۰ دالر وپوست‌سیاه ۶ الی ۶/۵۰ دالر تخمین شده است دربرج عقرب کمپنی (ایستود) ۱۵۰ هزار جلد پوست جنوب غرب افریقا رالیلام نمود متوسط قیمت ۵/۲۱ دالر ظاهر شد همچنین درهمین ماه هدسنزبی کمپنی ۸۰۵ هزارجلد پوست راکه ۳۰۰ هزارآن روسی و۵۰ هزار افغانی وباقی‌جنوب افریقائی بود به‌لیلام گذارد متوسط قیمت جنوب افریقا ۶ دالر وپوست روسی ۷ دالر ظاهر شد .

در۱۷ جنوری (۲۶ جدی) افغان امریکن نیویارك انتظام انعقاد لیلام دیگری رانمود صورت عرضه وفروش دراین لیلام قرارذیل بود :

۱) سیاه عرضه	۲۵۷ هزار	فروش ۱۴۵ هزاریا	۵۶ فیصد
۲) کبود عرضه	۱۲۱ هزار	فروش ۷۸ هزاریا	۶۴ فیصد
۳) نقرعرضه	۲۸ هزار	فروش ۲۵ هزار یا	۹۰ فیصد
جمله ۴۰۶ هزار		فروس ۲۴۸ هزار یا	۶۱ فیصد

قیمت های حداقل وحد اکثر قرار ذیل‌است :

۱ ـ سیاه

نازك کچه	از	۶/۷۵ دالر	تا ۱۴/۲۵	دالر
نازك پرنی	»	۸/۵۰ »	۱۲/۰۰ »	دالر
پرنی	»	۸/۵۰ »	۱۰/۲۵ »	دالر

آق کل پرنی	از ۷/۰۰ دالر	تا ۹/۰۰	دالر
آق کل	« ۶/۰۰	۸/۰۰	دالر
آق کل کلان گل	« ۵/۶۰	« ۶/۷۵	دالر
چقماقی	« ۴/۳۰ «	« ۸/۰۰	دالر
دوغ پرنی	« ۵/۵۰ «	« ۷/۵۰	دالر
فلورا	« ۳/۲۰ «	« ۵/۵۰	دالر
فیکورنی	« ۲/۰۰ «	« ۳/۴۰	دالر
جکیت	« ۵/۴۰ «	« ۶/۵۰	دالر
قره قلچه	« ۲/۷ «	« ۵/۴۰	دالر

۲ ـ کبود

کبود سفیداز ۷/۵۹ دالر تا ۱۱/۷۵ دالر
کبود آسمانی از ۶/۵۰ دالر تا ۱۲/۲۵ دالر
کبود سیاه از ۶/۲۵ « « ۸/۵۰ «

مطابق آخرین اطلاعاتیکه بدست هست کسادبازار همچنان دوام دارد وتقاضا برای خرید انواع پوست باب بالعموم وراجع به پوست قره قلی بالخصوص وجود ندارد و نرخها روبه تنزل میرود .

چون قرار مشاهدهٔ لیلام آخرین هدسنز بی کمپنی برداشت وتقاضای پوست در بازار اروپا وبالخاصه فرانسه محسوس است ـ جهت آنکه ازین موقع تاجائیکه امکان دارد استفاده شود مقرر شده است که یکصد هزارجلد پوست به لندن حمل شود ـ چنانکه ۴۲ هزار جلد قبلا ازطرف شرکت قره قل حمل شده و ۶۰ هزارجلد دیگر عنقریب ازطرف شرکت اتحادیه مزارشریف ازکابل حمل لندن میشود مجموع مقدار پوستیکه تااخیردلو ۱۳۳۰ ازمملکت صادرشده بالغ بر ۹۲۱۶۶۳ جلد میگردد .

ب) پنبه

نرخ پنبه مثل قیمت سائر موادخام باشروع سال ۱۳۳۰ تنزل نمود علت آن خوبی فصل پنبهٔ امریکا وتزئید تولیدات در ممالک دیگـــرو حذف سهمیه بندی صدور پنبه از امریکا بوده است قابل ملاحظه است که اضافه ازنصف تولیدات پنبه ازامریکاست وترقی وتنزل قیمت این متاع بهرول آن مملکت درعرضه این جنس رابطه قریب دارد .

درظرف سال ۱۳۳۰ پنجصدتن پنبه ازدرك باقی پشم قرارداد ١٤ اگست ١٩٤٨ بروسیه صادرشده ومقرر شده است كه یكهزارو پنجصد تن بهند ویكهزارتن به هامبور گ صادرشود جریان حمل این مقدار درطی سال ۱۳۳۰ دوام دارد .

ج) پشم

دراواخرسال ۱۳۲۹ قیمت پشم ترقی بی‌سابقه کرده بود چنانچه درفروری ۱۹۵۱ (دلو۲۹) پشم سفید درجه‌اول فی پوند ۱/۷۵ دالرو رنگه ٦٥ تا ۸۵ سنت قیمت داشت ولی باشرو ع سال ۱۳۳۰ این‌وضع تغییر خورد ومثل دیگر مواد خام قیمت پشم نیز تنزل نمود نرخ حاضره درنیویارك تقریباً فی پوند (پشم سفید درجه اول صافی) ۹۰سنت میباشد ـ درصادرات پشم شرکتها ازلحاظ قیود کنترول اسعار وتحویلی بروسیه دچار مشکلات بودند و ازهمین جهت به‌پیمانهٔ نورمال صادرات بعمل نیامده است .

امور صناعتی:

چون بعدازمواد ارتزاقی البسه دردرجه‌اول مورد احتیاج عامه میباشد و تخمینا تورید منسوجات ٦٠فیصد واردات مملکت را تشکیل میداد بمنظور رفع یا تخفیف این احتیا ج مبرم وسوق دادن سرمایه ازتجارت بصناعت وبلند بردن پایهٔ تولیدات مملکت بانك ملی دراواخرسال ۱۳۲۹ پروژهٔ برای توسعهٔ صناعت نساجی ترتیب وبمقامات عالیه تقدیم‌داشت که‌ازطرف مقامات موصوف منظور وامراجرای آن داده شد متعاقباً هیئتی برای خریداری فابریکه‌ها وماشینهای لازمه به اروپا اعزام گردید وهیئت مذکور مقدمات کار را فراهم نمود که عنقریب قرار دادها باکمپنی های مربوطه منعقد وبخریداری ماشینها وفابریکه‌ها اقدام میشود .

برای اینکه خوانندگان محترم راجع به‌پروژهٔ مذکورتااندازهٔ معلومات‌داشته باشند طورخلاصه به ذکر ماشینها وفابریکه هائیکه مطابق پروژهٔ منظور شده وارد میگردد به پیمانهٔ تولیدات آنها می پردازیم :

۱) شرکت نساجی برای توسعهٔ فابریکهٔ نساجی پلخمری به‌تورید ۱۵ هزار دوك نختابی اقدام نموده بدینوسیله مقدار تولیدات نخ پلخمری مضاعف میگردد وفابریکهٔ مذکور درسال ۱۳۳۱ عوض ۸ملیون مترتکه و ٦٠هزار گده‌نخ ۱۲ ملیون مترتکه و ۳۰۰ هزار گده نخ تولید خواهدنمود هرگاه نخ حاصله کاملا بساختن تکه ۹۰ سانتی متر عرض مانندصحن پلخمری استعمال‌شود ۱۲ ملیون مترتکهٔ دیگرازآن بدست می آید که‌مجموعاً ۲٤ ملیون مترمیشود واگرطوریکه درنظر گرفته شده نخهای حاصله برای بافندگان

دستی داده شود عوض ۱۲ ملیون متر صحن ۹۰ سانتی عرض ۱۸ ملیون متر تکه که عرض آن پنجاه سانتی متر باشد بدست می آید که جمله ۳۰ ملیون متر تکه میشود .

۲) فابریکهٔ نساجی گلبهار عبارت است از کار خانهٔ نختابی شامل ٦۰ هزار دوک - کار خانهٔ بافت حاوی ۱۲۵۰ پایه ماشین بافت ویك کار خانه رنگریزی مکمل برای صباغت منسو جات فابریکهٔ مذکور .

تولیدات فابریکهٔ نساجی گلبهار سالانه در صورت ۲۰ ساعت کار شبانه روز عبارت است ۳۷۵۰۰۰۰۰ متر تکه و ۳۰۰هزار گدیه یا سه ملیون پوند نخ اگر از نخ مذکور تکهٔ که ۹۰ سانتی عرض داشته باشد بافته شود ۱۲ ملیون متر بر تولیدات منسو جات مامی افزاید وباین حساب تولید منسوجات فابریکه های نساجی پلخمری وگلبهار مجموعاً بهفتادوسه ونیم ملیون متر بالغ میگردد .

۳) کار خانهٔ ریخته گری واقع جنگلك کابل تعمیر میشود و علاوه بر اینکه سامان مورد احتیاج فابریکه های نساجی وبرق وپنبه پاك کنی وقند سازی وتیل کشی وصابون سازی وغیره را تا اندازهٔ فراهم میسازد برای رفع احتیاجات عامه نیز مورد استفاده قرار میگیرد .

٤) توسعهٔ کار خانه های پنبه پاك کنی موجودهٔ قندوز وتورید ماشینهای تیل کشی وریفاینری جدید در آن ولا .

٥) توسعهٔ کارخانهٔ چینی سازی درقندوز - علاوه براینکه بانك ملی برای عملی ساختن این پروژه ها وظایف سنگینی به دوش دارد درتهیهٔ سرما یهٔ لازمه سهم بزرگی را بعهده گرفته دراواخر سال ۱۳۲۹ - پروژهٔ تاسیس فابریکهٔ برق سروبی نیز برای تدویر ماشینها وفابریکه ها وتنویر منازل ازطرف بانك ملی ترتیب و مورد منظوری مقامات مربوطه واقع شده که بشاغلی رئیس شرکت برق برای خریداری و تورید ماشینهای لازمه عازم اروپا گردیده اند .

شرکتهای صناعتی مزار شریف و قندهار

الف) شرکت صناعتی مزار شریف :

بتاریخ ۳۰/٦/۲۹ برای سوق دادن سرمایه از تجارت بصناعت و رفع احتیاجات محلی راجع به لزوم تاسیس یك شرکت سهامی صناعتی درولایت مزار شریف جهت ایجاد یك فابریکهٔ نساجی وپشم ریشی قالین ورنگریزی وشستن تا این پیشنهادی ازطرف بانك

ملی بوزارت اقتصاد ملی تقدیم گـردید ـ پیشنهاد مذکوراخیراً ازمقامات عالیه منظور ومؤسسین که عبارت ازشرکت اتحادیهٔ مزارشریف شرکت رشتیای بلخ ـ شرکت اتحادیهٔ بلخ گروپ وارداتی رخت وشرکت پووالی مـزارشریف میباشند شروع بکار نموده اند راجع بـه تورید ماشینها عنقریب اقدام میشود .

برای پیشبرد این منظور وتقویه وتشویق مؤسسین شرکت صناعتی مزار شریف بانک ملی مبلغ (چار کرور) افغانی اعتباریه به شرکت مذکور اعطا وشرکت نساجی هم تمام فابریکات پنبه پاك کـنی خودرا در آنولا رعایتا برایشان باشرایطی بفروش رسانید .

ب) شرکت صناعتی قندهار :

روی این مرام اساسی که تولیدات مملـکت فزونی یابد واحتیـاجات اهالی مرتفـع گردد وسرمایه ازتجـارت بـرای انـکشـاف صنـاعت جلب شود مخصوصـاً کـه پلان وسیع انـکشاف وادی هیرمند وارغنداب زمینه را برای استفاده و افاده مساعد سـاخته ـ بانک ملی راجع به تاسیس شرکت صناعتی ولایت قندهار بسرمایهٔ هفتاد ملیون افغانی پیشنهادی بوزارت اقتصاد ملی تقدیم نمود تاشرکت مذکور بتاسیس یك فابریکهٔ نساجی که احتیاج البسهٔ اهالی آنجا را رفع نماید اقدام وهمچنین بانـکشاف زراعت پخته در آنولا مبادرت ورزد امیداست بعد ازمنظور شدن پیشنهاد مذکور شرکت صناعتی قندهار هم مانندشرکت صناعتی مزار شریف بـکـار آغاز نماید .

امور فلاحتی :

الف) شرکت پیله :

درهذه السنه برای انـکشاف تولید ابریشم درولایت قطغن راجع بتاسیس یك شرکت پیله درآنجا بسرمایهٔ ابتدائی مبلغ پنج ملیون افغانی پیشنهادی بوزارت اقتصاد ملی تقدیم گردید کـه ۱۵ فیصد سرمایهٔ شرکت مذکور را شرکت نساجی و ۱۵ فیصد را شرکت قند سازی متقبل ویك اندازه معتنابهای سرمایه هم ازدرك مساهمت اشخاص جـمع آوری شده ـ شرکت پیلهٔ ولایت قطغن فعلا شروع بـکـار نموده و امید است باقدامات اساسی که ازقبیل تهیهٔ اراضی جهت درخت توت وپرورش گـاه ها و تولیدات تخم پیله رو بدست گرفته حاصلات ابریشم عنقریب درولایت قطغن ودیـگر مناطق افغانستان که برای اینـکار مساعد باشد منـکشف گردد .

ب) کواپراتیف مالداری :

پوست قره قلی عمده ترین محصول نفیس و ذیقیمت مملکت عزیز ما و بزرگترین قلم صادرات مارا تشکیل میدهد هرچند که بانك ملی برای عرضهٔ این متاع قیمتی در بازارهای مهم عالم وتکثیر تولیدات وبهتر ساختن جنسیت آن وتقویه وتشویق رمه داران مجاهداتی بعمل آورده ودرطی چندسال بموفقیت قابل توجهی هم نایل شده ایم - چنانچه این مسئله که در سال ۱۳۱۳ تمام صادرات پوست قره قلی ما یازده لك جلد پوست بود و درسال ۱۳۲٤ صادرات پوست قره قلی به ۳۲ لك جلد بالغ شد نتیجهٔ مجاهدات و موفقیت ما را درتکثیر تولیدات قره قلی وصادرات آن مشهود میسازد - اما طوریکه دیگر ممالك مستحصل پوست قره قلی باقدامات وسیع علمی وفنی مبادرت میورزند برای حفاظهٔ گوسفند قره قلی وبهتر ساختن جنسیت آن تهیهٔ علوفهٔ کافی وغیره ترتیب اساسی گرفته نشده وفقط بهآب وهوای ولایات شمالی کهاین محصول مملکتمارا موهبتاً ممتاز ساخته متکی بوده ایم - خشکسالی های بین سنوات ۲۲ و ۲۱ وزمستانهای شدید- قلت علوفه - بروز پارهٔ امراض که باعث اتلاف گوسفند قرهقلی میگردید بانك ملی را متوجه ساخت تابرای تقویهٔ رمهداران تهیهٔ علوفهٔ کافی - نگهداری علوفه برای زمستان - تهیهٔ چراگاهها - حفر چاهها جهت آب دادن رمه ها درمناطق کم آب بزرع تخم گیاه دربعضی اراضی و غیره تجویزی بنماید - روی این منظور بتاریخ ۳۰/٦/۲۵ پروژهٔ تاسیس یك کواپراتیف وسیع مالداری ترتیب وبریاست مستقل زراعت تقدیم شد - پروژهٔ مذکور از طرف مقامات عالیه منظور واخیراً هیئت مدیرهٔ آن درمرکز ولایت مزار شریف تشکیل جلسه داده به تشکیلات اداری وشعبات خود اقدام نموده اند - باعملی شدن پروژهٔ کواپراتیف مالداری امید قوی میرود که محصول پوست قرهقلی ماازحیث کثرت وبهتر شدن جنسیت بصورت قابل توجهی ارتقاء یابد .

پیشرفتهای عمرانی در ولایت

قندهار

انکشاف عمرانی در وادیهای هیرمند وارغنداب

سرك قندهار — سپین بلدك .

دربهار سال ۱۹٤٦ حکومت شاهی افغانستان با (موریسن کنودسن کمپنی انکار پوریتد) داخل قرار دادی شد که بموجب آن کمپنی بمطالعات انجنری ـ ساختمان سرکها وبندها و دیگر پروژه های انجنیری در مملکت افغانستان آغاز نماید؛

بعد ازینکه دسته انجنیران مطالعاتی نمودند حکومت افغانستان فیصله کرد که سرك جدید بین قندهار و سپین بلدك هم احداث گردد که بالنتیجه دسته انجنیران مذکور بقندهار فرستاده شدند تابمطالعات و سروی ابتدائی سرك سپین بلدك و قندهار آغاز نمایند .

انجنیران مذکور ابتدا در هوتل قندهار اقامت داشتند و بعد از آن که کارها پیشرفت کرد یك کمپ دائمی در منزل باغ قندهار تاسیس گردید، بمحض اینکه کارهای انجنیری بهنقاط قناعت بخشی واصل شد یك دسته کاریگران ساختمانی به افغانستان وارد شدند در همان وهله (موریسن کنودسن انکار پوریتد) یك تعداد تر کتور ساخت کیتر پیلر ، پاور شاول، دیمپ ترکس (موتر های خاك کش) موتر گرید رودودیگر ماشین باب موردضرورت احداث یكسرك عصری را بطرف افغانستان چالان نمود، هنگامیکه اولین جوبه ماشینهای ثقیله به افغانستان واردشد یك یك نفر کاریگر امریکائی برای هر کدام این ماشینها آورده شدند تاجهت بکارانداختن ومراقبت ماشینهای مذکور مصروف باشند درظرف چندین ماهیکه کار ساختمان سرك سپین بلدك وقندهار تکمیل گردید چندین صدنفر افغان برای عملیات ساختمان یكسرك عصری تربیه شدند و در طول مدتی که سرك مذکور تکمیل شد افغانها توانستند

ه تنهائی ماشینهای ثقیله مذکور را بکار بیندازند . برعلاوه سرك دو پل عصری که
ازگاد روسمنت ساخته‌شده تکمیل گردیدو یك دستگاه جغله نمودن سنگك بکار
انداخته شد وبروی سرك ازسپین بولدك تا قندهار یك‌طبقه جغله سنگك هموار گردید
و وقتیکه این سرك تکمیل شد یك ریکارد تازه حمل ونقل را بوجود آورده مسافهٔ
بین سپین بولدك وقندهار که بیشتر از آن ذریعهٔ لاری ها (٦) ساعت وقت می گرفت
کنون باین سرك قطع مسافهٔ مذکور به (٢) ساعت انجام می شود.

این سرك بطرز بسیار عصری ساختمان سرك ساخته شده است .

افغانهائیکه باین شق تربیه گردیده‌اند مهارت عملی خوبی حاصل کرده ودر کار
های ساختمانی آینده بکمك یك تعداد محدود خارجی ها میتوانند این قبیل ساختمان
هارا پیش ببرند، کنون عوض اینکه خارجیها برای بکار انداختن ماشینهای ثقیله
استخدام شوند کفایت میکنند اگرچند نفرمحدود محض بصفت معلم استخدام گردند.

اندازهٔ تخمینی کار سرك وپل های فوق از ملاحظهٔ ارقام ذیل بخوبی تصور شده
میتواند طول سرك بین قندهار و سپین بولدك ٥ر١٠٣ کیلومتر

عرض سرك بین قندهار و سپین بولدك ٥ر٨ متر

خامه کاری سرك بین قندهار و سپین بولدك (١٣٦٣٥٠٠) مکعب متر

کانکریتیکه بسرك مذکور مصرف شده (٩٦٦٤) » »

پخته کاری ساختمان بنائی (٦٥٠٠) » »

سیخهای فولادی که با کانکریت سرك مصرف شده (٥٨٥٠٠٠) پوند.

طول پل ارغستان (٣٠٠) متر طول پل میدمانده (١٩٠)متر

مقدار کانکریت هر دو پل (٢٢٠٠) مکعب متر

سیخهای مصرف شده گی هر دو پل (٧٣٦٠٠٠) پوند

سرك مذکور از یکطرف نمونه یك راه کاملاً عصری و سهل را به مملکت
معرفی میکند و از طرفی چون راه واراتی وصادراتی مملکت میباشد ازین حیث
چه بانزدیك ساختن وقت از حیث همواری ومساعدت راه و چه از حیث مداومت
و سایل حمل و نقل از قبیل موتر و سامان که کوچکترین زحمتی از حیث راه
بدانها عاید نمیگردد به بنیهٔ اقتصاد ملی افغانستان کمك مینماید، عرض سرك طوری
گرفته‌شده که‌امکانات بیشتر بودن ترافیك‌مال‌التجاره‌رانظر به‌انکشاف اموراقتصادی
نیزدرنظر گرفته اوست لهذا بزرگترین خدمت‌را درراه‌تجارت افغانستان انجام میدهد .

انکشافات عمرانی در بغرا و کجکی در قندهار

والاحضرت غازی ورفقای همسفر شان تونل بند کجکی را معاینه می‌فرمایند

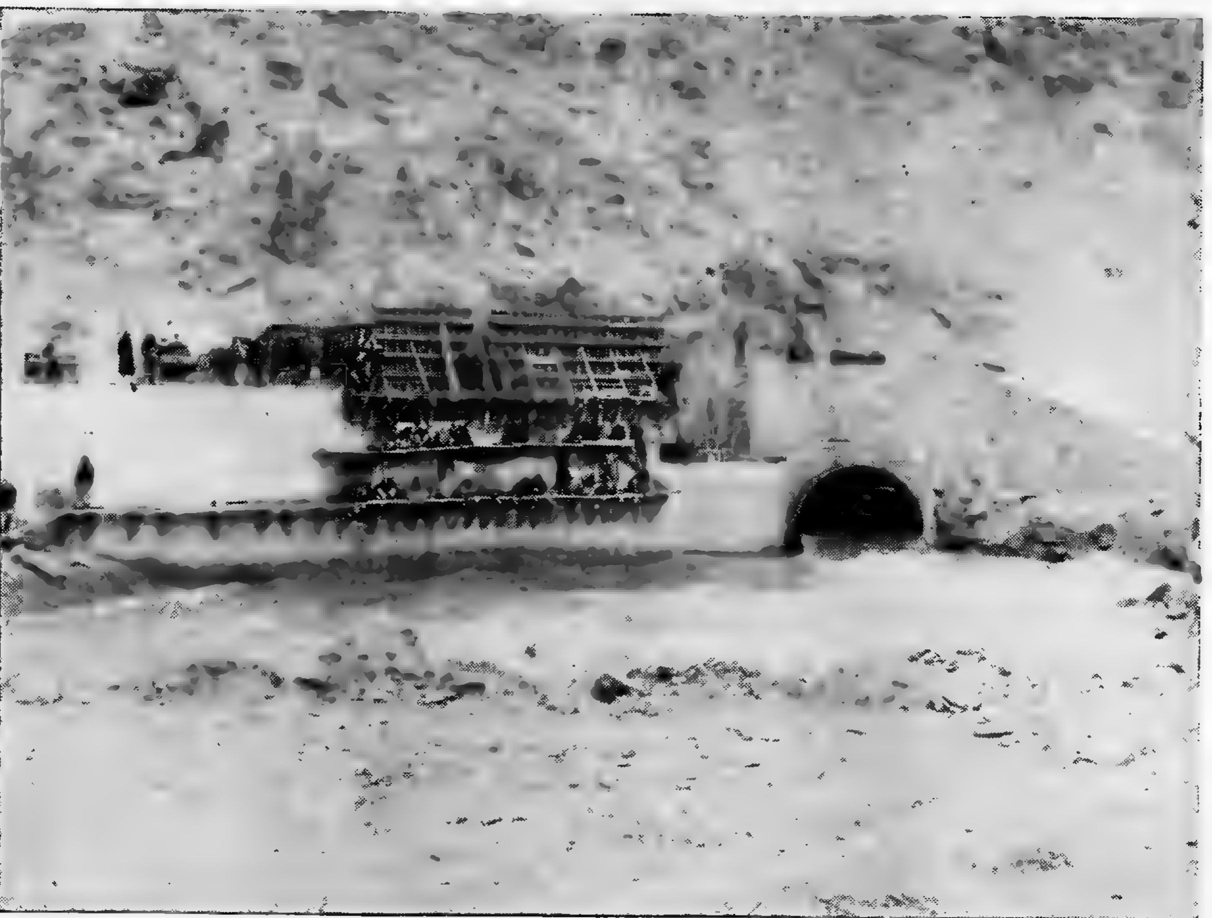
والا حضرت غازی بارفقای معیتی‌شان بند کانال بغرا را دیدن می‌فرمایند

والاحضرت غازی صدر اعظم از بند ارغنداب دیدن می فرمایند

والاحضرت غازی صدر اعظم ورفقای معیتی شان سربند ارغنداب را معاینه می‌فرمایند

تعمیر برقیخانه ووالو خانهٔ بند ارغنداب

اولین حاصل گندم نهر بغرا که در حصهٔ ناد علی بدست آمده

انکشاف بغرا

چندسال قبل بغرض استفاده ازاراضی لامزروع وخدمت بافزونی تولیدات ملی وبکار انداختن استعداد های طبیعی حکومت شاهی افغانستان فیصله نمود که انکشاف زمینهای زراعتی دروادی هلمند نزدیك گرشك روی کار آورده شود که این منطقه بنام بغرا معروف است وعملیاتی توسط قوهٔ کار داخلی دران آغاز گردید ودر تابستان ۱۹۴۶ بوزارت فوائد عامه هدایت داده شده بود که قوه انجنیری کمپنی موریسن کنودسن بطرف گرشك اعزام گردند یك دستهٔ کوچك انجنیران کمپنی بصوب گرشك حرکت کرده درهوتل آنجا اقامت داشتند و بمطالعات انجنیری بغرض تکمیل حفر نهر بغرا پرداختند در سالهای ماقبل این انکشاف ذریعهٔ جاپانیها آغاز شده بود که بعدها ترك داده شد . انجنیران کمپنی موریسن مصمم شدند که همان قسمتیکه جاپانیها در آن کار کرده بودند طرف استفاده قرار گیرد بالنتیجه چنین فیصله نمودند که نهر مذکوررا طوریکه حفریات آن زیرنگرانی جاپانی ها بعمل آمده بود مورد استعمال قرار دهند . در تابستان ۱۹۴ کمپانی موریسن کنودسن کمپ خود را به حصهٔ زنبولی تعمیر نموده و بوقت مذکور بساختمان بند منحرف کنندهٔ درنقطهٔ آغاز نهر بغرا پرداختند تا به آن وسیله جریان آن دریای هلمندرا غرض استعمال به کانال بغرا زیر کنترول داشته باشند کار مذکور پروژهٔ بزرگ ساختمانی بود . بند منحرف کننده بنقطهٔ آغاز نهر بغرا احداث شده وچنان یك بنای نفیس کانکریتی است که در دیگر حصص دنیا تعمیر شده است .

بعدازانکه بند منحرف کننده وکار های آن ساخته شد عملهٔ کار به تعمیر یك بنای کانکریتی دیگری بنام تعمیر کارخانهٔ برق پرداختند این کار خانه برای تنویر شهر گرشك ونواحی همجوار آن درآینده مورد استفاده قرار گیرد . این تعمیر هم یك بنای عظیم کانکریتی است و بطوری ساخته شده که آب قبل از جریان در نهر بغرا برای بکار انداختن جنریترهای برقی - بهر وقتیکه حکومت خواسته باشد مورد استفاده قرار گرفته میتواند . مشکلات زیادی درحفریات ابتدائی نهر بغرا رخ داده چه یك نوع سنگ ریزه سمنت مانندی درزمین موجود بوده که کار حفریات را بسیار دشوار میساخت بنابرآن لازم دیده شد که باستعمال پودر های انفلاق کننده ودیگر انواع برمه کاری و مواد منفجره درقسمت تحتانی نهر تمسك شود تا بجریان حفریات سکته عاید نشود موقعی که کار حفریات روبه پیشرفت بود ادارهٔ زراعت حکومت شاهی افغانستان آماده گی میگرفت تا اززمینهائیکه بوسیلهٔ نهر بغرا زیرآب یاری گرفته می‌شود استفاده گردد . بغرض اینکه فهمیده شود زمینهای این منطقه برای کدام اقسام کشت مندی مساعد است یك فورمه زراعتی (۲۶۰) جریبه در حصه نادعلی انتخاب شد ویك نفر متخصص زراعت به آنکار گماشته شد تاتجربه نماید چه نوع زراعت درین منطقهٔ افغانستان بیشتر مفید ومساعد است

ولذا باین فارم درخت های میوه مختلفه خارجی ونهالهای میوه دار وطنی مورد آزمایش قرار داده شد کذا سبزیجات داخلی و خارجی بذر گردید تا معلوم شود کدام آن نشوونما می تواند همچنین کاه وعلف چر مختلفه باین زمینها امتحان شد تا دیده شود کدام آن مساعد تراست تادر آینده بغرض تربیهٔ مواشی زرع شود . چندین نوع مختلفه کچالوی امریکائی تورید شد ازهرتخم اصلی که تقریبا (٦٠) پوندکچالو داشت استعداد تزئید را باندازهٔ دارا بود که ازآن تخم در ۱۹۵۱ هشتاد جریب زمین زرع کچالوشد. بعداز امضاء یك قرار داد دیگر در ۱۹۵۰ بین حکومت شاهی افغانستان وکمپنی کنودسن افغانستان جهت انکشاف بزرگتر وادی های هلمند و ارغنداب ـ حکومت فیصله نمودکه کمپنی موریسن کنودسن افغانستان بایست بزراعت گندم جهت خوراکهٔ عمله کار و سبزیجات برای استعمال کمپ های کمپنی بپردازد بالنتیجه سه هزار جریب از زمینهای فارم ساخته شدهٔ کمپنی در حوالی نادعلی زراعت گندم بعمل آمد وکذا قریبا هشتاد جریب زمین سبزیجات زرع شد . در زمستان ۱۹۵۱ وبهار ۱۹۵۲ به تعداد (٤٤٠٠) جریب زمین زراعت گندم خواهد شد . در بهار ۱۹۵۱ حکومت شاهی افغانستان وکمپنی موریسن افغانستان یك قرارداد ضمیمه وی دیگری را امضا نمودند که بموجب آن انکشاف (۳۲۰۰۰) جریب زمین اززمینهای بغرا درنزدیك نادعلی به کمپنی تفویض شد این مسئله گویا اولین اقدامی است که زمینهای بغرا جهت اسکان ناقل بکار برده میشود . دربهار ۱۹۵۲ انکشاف سی ودو هزار جریب زمین متذکره تکمیل خواهد شد وبرای اسکان ناقل باتمام ـ ضروریات آن ازقبیل نهرهای فرعی وقریه‌جات برای‌سکونت عایله‌وی وزمینهاجهت‌زراعت مستعد خواهد‌بود. تعمیر منازل ذریعهٔ اداره بهره برداری جاری‌بود وپیشرفت دارد وتوقع میشود همینکه زمینهای بیشتری برای آبیاری‌شدن آماده‌میشودوجهت اسکان ناقل مستعد میگردد قریه های برای سکونت ـ تکمیل خواهد گردید قرار پلان فعلی که جهت انکشاف نواحی بغراء روی دست است درحدود (سه لك وپنجاه هزار جریب‌زمین) برای تولید محصولات زراعتی مورد استعمال قرارداده خواهد شد وبه‌این ترتیب زمینه را مستعد خواهدگردانیدکه دیگر فامیلی ها ازنقاط مختلفهٔ افغانستان ازآن استفاده نمایند انتظار میرد همینکه بند های ارغنداب وکجکی تکمیل شوند وکاسه های آن ازآب مملومیگردند برای آبیاری ـ (۱۳۰۰۰۰۰) جریب زمین در وادی ارغنداب وهلمند آب کافی موجود خواهد بود . تااین تاریخ (۱۱۰) کیلومتر ازنهرمذکورتکمیل شده برعلاوهٔ آن ساختمانهای کانکریتی چك (کنترول کننده) وساختمانهای کم کنندهٔ سرعت آب وترناب های آن تکمیل گردیده‌اند . این‌ترنابها برای‌این‌منظور ساخته‌شده‌تا هنگامیکه‌ناقلین بیشتری برای زمینهامیسر میگردند شاخهای‌فرعی زیادتر امتداددادهشده بتوانند .

اندازهٔ کار کرد نهر فوق ازملاحظه اقلام ذیل مفهوم می گردد .

بند کجکی در حالت تعمیر از طرف کاشفهٔ بند ملاحظه میشود

یک حصهٔ بند کجکی در تحت تعمیر

در بند کجکی آب از یك تونل که برای برق تخصیص داده شده داخل میشود

دو تونل بزرگ بند کجکی که آب از آنها بخارج جریان می نماید

الف : سربند کانکریتی که ذریعه آن آب دریا به نهر جریان مینماید .
۱ـ طول بند (۱۸۰) متر
۲ـ عرض بند (۱۲) »
۳ـ ارتفاع « (۳/۷۰) »

ب : بندیکه از سنگ ساخته شده .
۱ـ طول بند (٤۸۰) متر
۲ـ عرض « (۲۰/٥۰) »
۳ـ ارتفاع « (۲) »
(بند فوق جهت تبدیل نمودن مجرای آب بطرف بند کانکریتی ساخته شده) .

ج : ساختمان پخته کاری که آب از سربند به نهر جریان می یابد .
۱ـ طول (۳٤/۸٥) متر
۲ـ عرض (۱۹/۸۲) »
۳ـ مقدار کانکریتی که مصرف ساختمان فوق گردیده (۳٦٤٤) مکعب متر .
٤ـ دروازه های آهنی که ذریعهٔ آنها آب نهر کم وزیاد میشود (٥) عدد .
٥ـ مقدار کانکریتیکه بمصرف جری های دروازه ها وغیرهٔ آن رسیده (۱۱۱٦) مکعب متر .

د : استیشن برق جهت استفادهٔ تنویر و غیرهٔ شهر گرشك و نواحی آن ساخته شده .
۱ـ طول (٤۳/۰) متر
۲ـ عرض (۱٤/۷) »
۳ـ ارتفاع استیشن مذکور به چهارطبقه منقسم شده.
٤ـ مقدار کانکریتی که بمصرف استیشن مذکور رسیده (٥۸٦۰) مکعب میتر و هم استیشن مذکور دارای دوعدد دروازه آهنین میباشد .

ه : مجموعهٔ تخمینی خامه کاری که تا این تاریخ درنهر بغرا بعمل آمده :
۱ـ کندن نهر غیرمرتب (۳۹٦٦۰۳) مترمکعب.
۲ـ کندن ساختمان تعمیراتی غیرمرتب (۳٤٤٥۲۲) متر مکعب .
۳ ـ کندن زمینهای نادعلی (۱۸۷۷۰٥) مکعب مترومقدار کنکریتی که تاامروز بمصرف نهر رسیده (باستثنای کانکریت استیشن برق) . (۱۲۹۸٤) مکعب متر

طول نهرعمومی باشاخ نهرشمالان تخمین (۱۱۰) کیلومتر. عجالةً دراثراین نهر منطقهٔ نادعلی که سابقاً بیابان وبی آب وعلف بوده وذی حیاتی دران راه نداشت کاملاً سرسبز گردیده

است باحداث اولین مرکز بهره برداری درین حصه یك تعداد زیاد دهقان خانه های عصری دران تعمیر وباغها وقوریه های ذخیره دران بوجود آمده است و یکعده از کوچیهای خروتی دران اسکان گردیده اند وطراوت وزیبائی مخصوصی کسب کرده است البته با توسعهٔ پلان بهره برداری درتمام طول نهر اراضی وسیعی سرسبز خواهد گردید .

بند کجکی :

درجریان تابستان ۱۹۴۶ حکومت شاهی افغانستان به کمپنی موریسن کنودسن هدایت داد که یك موضع ذخیره را انتخاب وتعین نماید که موضع مذکور بصورت ذخیره ای آب جهت آبیاری وادی هلمند استعمال و مورد استفاده قرار گرفته بتواند .

بالنتیجه کمپنی به یك دسته انجنیران مذکور هدایت داد تا به امتداد جریان دریای هلمند بالا بروند .

مشار الیهم از گرشك بطرف سربند وسرچشمه بالا رفته تا به موضع مناسبی برای تعمیر بند ذخیره رسیدند . هیئت انجنیران مذکور صرف یکصد کیلومتر از گرشك بالارفته بودند که موضع مناسبی را بنزدیکی قریهٔ موسوم به کجکی کشف کردند بعداز چندهفته مطالعات ابتدائی انجنیری این مسئله واضح گردید که حصهٔ مذکور موقعیت خوبی بوده و در نتیجه این انکشاف ازموریسن کنودسن افغانستان درخواست شد تا پلانها وخصوصیات ساختمان یك بندرا درنقطهٔ مذکور تهیه وتکمیل نماید موضع بند دردو بلندی طبیعی واقع بوده واین فیصله گردید که بندی بارتفاع یکصد متر تعمیر و احداث گردد . تخمین کرده شد که از بند مذکور به بلندی یکصدمتر تعمیر میشود (۶/۳) ملیون جریب فت آب بر عقب بند ذخیره شده میتوانــد که مقداری آب مذکور غرض مطالب آبیاری وانکشاف زمینهای زراعتی وتولید قوه برق آبی استعمال شود این مسئله هم تخمین شده بود که وقتیکه این بند ذخیره ازآب مملو گردد یك جهیلی راتشکیل خواهدداد که (۵۸) کیلو متر طول داشته وعرض اکثر آن (۸) کیلومتر وعرض اوسط آن (۲) کیلو متر خواهد بود . در بهار ۱۹۴۹ وزیر فوائدعامهٔ افغانستان به کمپنی موریسن افغانستان صلاحیت تعمیر کمپ کمپنی را در حصهٔ بند صادر کرد . دربهار ۱۹۴۹ احداث یك سرك کار ازقندهار تا گرشك غرض نقل دادن ماشینباب لازمه مواد وماشینهای ثقیله جهت ساختمان بند کجکی آغاز گردید . ودر زمستان ۱۹۴۹ مذاکرات عقد قرارداد تعمیر بند کجکی شروع شد این مذاکرات در اپریل ۱۹۵۰ تکمیل گردید وبه تعقیب امضای قرارداد ماشینباب لازمه وماشین وآلات برای جریان کار بند خریـداری شد در کار تعمیر این بند اولین کاریکه لازم شمرده میشد حفر دوتونل بوده که تونلهای مذکور دراثنای ساختمان بند جهت جریان آب دریا از بستر

آغاز کار براراضی که بوسیلهٔ نهر بغوا آبیاری میشوند

کار کنان افغانی یك ماشین حفر و گل کش بر شاخهٔ شمالان نهر بغرا

ترک های حامل سنگ که در بند کجکی سنگ می آورند.

يك منظرهٔ ديگر بند كجكى وداخل تونل هاى برق وتونل آبيارى در حالت تعمير

اصلی آن باین تونلها وبعد تکمیل بند یك تونل غرض کنترول آبهای آبیاری و دومی برای کنترول آب جهت بکار انداختن ماشینهای برق آبی مورداستعمال خواهندداشت .
کار اصلی حفر تونلها درماه فروری ۱۹۵۰ آغاز گردیده و درماه جنوری ۱۹۵۱ تکمیل شده است دراثنای مدتیکه تونلها زیر کار بوده سرکهای لازمه غرض نقل دادن سامان و مواد لازمه کشیده شده و دیگر امور لازمهٔ اعمار بند انجام گردیده است. درآگست ۱۹۵۱ آب دریا باین تونلها گشتانده شد و دیگر کارهای ساختمانی بجانب بند آغاز گردید، بعداز آن که بستر دریا صاف شد کار اصلی ساختمان بند شروع گردید تصور میشود که بند مذکور در تابستان ۱۹۵۳ با تمام برسد موقعیکه بند ساخته میشود از آبیکه در آن ذخیره میشود یك ملیون جریب زمین در وادی هلمند آبیاری شده می تواند ویك لك و بیست هزاز کیلووات قوهٔ برق تولید میگردد
این بند وذخیره بعد از تکمیل درجملهٔ بندهای بزرگ دنیا بحساب میرود .
وسعت این پروژه از ملاحظهٔ ارقام ذیل بخوبی تصور شده میتوانند :

الف :

۱ ـ ارتفاع بند در وقتیکه تکمیل میگردد	(۱۰۰) میتر
۲ ـ طول بند درقسمت فوقانی .	(۲۷۵) »
۳ ـ ضخامت بند درقاعده حصهٔ تحتانی	(۴۲۰) »
۴ ـ خاك ـ سنگ و سنگ ریزه جهت پرکاری دیوار های بند استعمال شده .	(۳۰۰۰۰۰۰) مکعب میتر
۵ ـ ظرفیت ذخیره وی	(۱۳۰۰۰۰۰) جریب فت آب
۶ ـ رقبهٔ ذخیره وی بند	(۶۰۰۰۰) »
۷ ـ طول جهیل .	(۵۸) کیلو میتر
۸ ـ عرض اوسط جهیل	(۲) » »
۹ ـ عمق اوسط آب جمع شده جهیل	(۵۰) میتر

تبصره : یك جریب فت آب که در بالا ذکر شدهٔ عبارت است از یك جریب زمین که بالای آن بارتفاع یك فت آب استاده باشد .

ب : تونل آبیاری :

۱ ـ طول تونل	(۷۱۷) متر
۲ ـ ارتفاع	(۱۰/۶۰) »
۳ ـ عرض	(۱۰/۴۰) »
۴ ـ مقدار سرنگ پرانی	(۷۰۸۰۰) مکعب میتر

ج . تونل قوه برق :

۱ ـ طول (۵۷۵) میتر
۲ ـ ارتفاع (۱۰/۶۰) »
۳ ـ عرض اکثر (۱۰/۳۶) »
٤ ـ مقدار سرنگ یرانی (۵٦۷۰۹) مکعب میتر
۵ ـ مجموعهٔ کانکریتی که بمصرف هردوتونل رسیده . (۱۲۱۱) میترمکعب

ساختمان رهایش . »

۱ ـ (۸۵) اطاق برای کارگران افغانی که هراطاق آن ظرفیت ده الی دوازده نفر را دارا میباشد ویك مهمانخانه دواطاقه برای افغانها .

۲ ـ یك بارك که دارای بیست اطاق میباشد که هریك اطاق آن گنجایش (۳) نفر را دارد برای کارگران خارجی بدون عایله و (۱۱) خانه (٤) اطاقه برای فامیل داران .

ارغنداب :

چندسال قبل وادی ارغنداب که باغستان قندهاررا تشکیل میدهد ومنبع بزرگ تولید میوه صادراتی کشور بحساب میرود به کم آبی روبروگشت بقسمیکه اکثر باغداران بقطع اشجار شروع کردند ونزدیك بود این باغستان سرسبز بکلی ازبین برود ذات ملوکانه باملاحظهٔ این اوضاع امرفرمودند کمیسیونی ازوزرا بقندهار رفته وبرای رفع این آفت و چاره جوئی آینده مطالعات و اقداماتی تجویز نمایند همان بود که مفکورهٔ باحداث بند در دریای ارغنداب بوجود آمد وبه این ترتیب قدم مهمی در راه ادامه و توسعهٔ سرسبزی باغستان قندهار برداشته شد در زمستان ۱۹٤۹ مجلسی در دار الحکومه گی ولایت قندهار دایر شد که رئیس مجلس جلالتماب نائب الحکومهٔ قندهار بوده و جلالتماب وزیر فوائد عامه و جلالتماب رئیس زراعت با چندتن از انجنیران کمپنی موریسن کنودسن افغانستان نیز درین مجلس اشتراك وشمولیت داشتند مرام این کنفرانس عبارت بود از مذاکرات در اطراف امکانات احداث بندذخیره وی غرض آبیاری وادی ارغنداب بعد از بحث زیادی که روی موضوع بعمل آمد آخرالامر جلالتماب وزیرفوائدعامه بکمپنی موریسن صلاحیت دادند که مطالعات لازمه انجنیری را جهت یافتن موضوع مناسبی برای احداث یك بند که تمام احتیاجات آبیاری وادی ارغنداب راتکافو نموده بتواند آغاز نمایند بنابرآن یك دسته از انجنیران کمپنی غرض مطالعات انجنیری با آنصوب اعزام گردیدند که این مطالعات هیئت مذکور شامل برمه کاری برای یافتن موضع مناسبی جهت تعمیر تهداب بند وملاحظهٔ جریان آب دریا برای معلوم ساختن مقدار آبیکه ممکن است در هر سال ذخیره گردد نیز بوده

آب از دریای هلمند در بند بزرگ آبیاری بغرا میریزد

قسمتی ازنهر بغرا در نواحی شمالان بعد از تکمیل

است قبلا در بهار ۱۹٤۸ مطالعات زمین ومیدان ها تکمیل شده و معلوماتیکه بالنتیجهٔ آن بدست آمده بود به انتر نیشنل انجنیر نگ کمپنی دیز این انجنیر نگ در امریکا فرستاده‌شده بود بعد از آنکه تمام جزئیات اعمار بند مذکور در امریکا (اداره سانفرانسکوی کمپنی موریسن کنودسن افغانستان) تکمیل گردید معلومات مذکور اعاده شد و درینجا بجلالتماب وزیر فوائد عامه تقدیم گردید در اوایل بهار ۱۹۵۰ مذاکرات عقد قراردادی باین مناسبت آغاز گردیده و در ۱۹ اپریل ۱۹۵۰ قرار داد متذکره امضاء شده متصل به امضاء قرار داد بصورت فوری کار ساختمان بند جاری گردید و تا ترتیب این را پورت پیشرفت کار به نقطهٔ رسیده که خاتمه یافته تصور میشود .

تونل منحرف کنندهٔ آب که در ین بند ساخته و مکمل گردیده است برای تولید قوهٔ برق آبی نیز استعمال شده میتواند و کنون پلانهای تاسیس فابریکهٔ برق آن روی دست است که پس از تاسیس قوهٔ برق تولید نموده و برای استفادهٔ شهر قند هار بشهر قندهار نقل داده‌می شود این قوه برای شهر قند هار هرقدر برقیکه ضرورت باشد ولازمه یك شهرزنده شمرده شود تولید مینماید از آب ذخیره که در کاسهٔ بند جمع می شود تخمین (٤) لك جریب زمین دروادی ارغنداب آبیاری خواهد شد ارقام ذیل برای ارائه بزرگی بند ارغنداب در ینجا توضیح می گردد .

الف: بند ارغنداب :

۱ــ ار تفاع (۵۰) میتر

۲ ــ طول بند در قسمت فوقانی (۵۳۰) میتر

۳ ــ طول بند در قسمت تحتانی (۲۲۰) میتر

٤ــ ضخامت بند در قسمت تحتانی. (۲۲۰) میتر

۵ ـ خاك وسنگ‌وسنگ ریزه که‌دریر کردن دیوار بند استعمال شده . (۲۵۰۰۰۰۰) مکعب میتر

٦ ـ ظرفیت کاسهٔ بند (۱۰۰۰۰۰۰) جریب فت آب

۷ ـ رقبهٔ ذخیره وی بند (۲۵۳۰۰) جریب

۸ ـ طول جهیل (۱۸) کیلو میتر

۹ ـ عرض‌اوسط جهیل (۲) « »

ب : تونل بند :ـ

۱ ـ طول (۲٦٤) میتر

۲ ـ شعاع تونل (۵/٤۰) »

۳ ـ مجموعه سرنگ پرانی تونل (۱۲۰۶۷) مکعب میتر
٤ ـ مجموعهٔ کانکریتی که بمصرف رسیده (۲۲۰۰) مکعب میتر
ج : جای رهایش :
۱ ـ برای فامیل داران خارجی (۷) خانه پنج اطاقه
۲ ـ برای بدون عایله یك بارك (۱۹) اطاقه
۳ ـ برای عمله وفعلهٔ کار گران افغانی (۱۰۰) اطاق یازده الی دوازده نفره
٤ ـ یك مهمانخانه (٤) اطاقه برای افغان ها

منزل باغ

موقعیکه دولت پادشاهی افغانستان تصمیم گرفت تا یك پرو گرام وسیع ساختمانی را درجنوب افغانستان جاری سازد کمپنی موریسن کنودسن افغانستان فیصله نمود که مرکزی را درآن ناحیه تاسیس نماید . بالاثر بعدازمذاکرات باوزارت فوائد عامهٔ افغانستان وزارت موصوف فیصله نمود که منزل باغ وتعمیراتیکه درآن می باشد همه را برای کمپنی موریسن کنودسن افغانستان تخصیص خواهد داد .

پیشرد عملیات ساختمانی بهآن پیمانه که ذکرشد لزوم داشتن ادارات مرکزی تحویلخانه ها وفابریکات ترمیم را طبعاً ایجاب می نمود بالنتیجه تعمیراتی برای اداره وشعبات انجنیری وکذا بعضی خانههای فامیلی برایآن مستخدمینیکه باعایله بهافغانستان آمده بودند ولازم بود بهمنزل باغ بود وباش داشته باشند ساخته شد بعضی ازتعمیرات سابقه منزل باغ جهتتحویلخانه ها و فابریکات ترمیم استعمال شده اند وقصر موجودهٔ منزل باغ برای شفاخانه کلوب اطاق مرکزی رادیو، تیلفون ولابراتوری انجنیری مورد استفاده قرار گرفت . دیگر تحویلخانهها وفابریکات ترمیمتعمیر گردیدند و درحال حاضر دراحاطهٔ منزل باغ یك دستگاه بسیار مکمل ترمیم خانه ماشینهای اتوماتیك موجود ودائراست . درین ترمیم خانهٔ اتوماتیك هرگونه ترمیم اتوموبیل لاری ترکتور باماشینهای ثقیله صورت گرفته میتواند یك فابریکه ترمیم دیگری هم موجود است که مخصوصا درقسمت ترمیم ماشین آلات برقی اتوموبیلها ولاری ها بشمول جنریترها وظیفه دارد یکدستگاه دیگری مخصوص ترمیم وسرازنو ساختن ریدیتر های ماشین آلات است دردستگاه ترمیم تایر هرگونه ترمیم وازهر سایزی باشدصورت گرفته می تواند در شعبه ترمیم بطری هرقسم بطری فوری ترمیم وقابل کارد وباره میشود درفابریکهٔ ترمیم ماشینباب ماشینهای مخصوص بکار انداخته شده کههرقسم گیرو دیگر ضروریات ماشین

دور نمای بند کجکی

خانه هائیکه دربفرا ساخته شده اند

وآلات ساختمان را ترمیم وقابل کارساخته می تواند بالاخر یك دستگاه رنگمالی عصری اوتوموتیف وماشین آلات هم دایرشده است تاموترها و ماشینهاییکه از کار گاه های ترمیم بعد مرمت کاری خارج میشودذریعهٔ این دستگاه بعدا رنگمالی میشوند رنگمالی های که درین شعبه بعمل می آید هم بصورت عصری و بخاری است بیشتر ازین غا زبه آکسیژن واسی تی لین دربوتل های فولادی مخصوصه آن ازامریکا تولید می گردید ولذا برقیمت وگران بود ضرورت شدید یکدستگاه تهیه غازهای مذکور دیده می شد لذا دستگاه ساخت واستحصال غاز های مذکور تورید و شروع بکار نموده است . همچنین درمنزل باغ داشهای خشت پزی بنحوی که درین مملکت معمول است تهیه شده وعمله موظفی دارد که بصورت مسلسل خشت ها رادرداشها چیده ودر کوره آتش می افروزند وخشت پخته حاصل مینمایند که این خشتها درتعمیرات مربوط کمپنی درمنزل باغ وخارج آن مورد استعمال قرار می گیرد .

یکی ازموسسات مهم دیگر قندهار دستگاه اره کشی است چوب های چهار تراش ازنواحی گردیز آورده میشود ودر دستگاه اره کشی منزل باغ بشکل های معینی در آورده شده وذریعه رنده های عصری صاف کرده میشوند بعد ازآنکه چوب های تکه شده بشکلهای طرف ضرورت بریده شده ورنده می شود بکمپهای مختلفه ارسال می گردد تادرساختمان قالب های کانکریت پروژه های مربوطه طرف استفاده قرار گیرند دراوایلیکه کار های ساختمانی آغاز گردیده بود چوب های طرف ضرورت قالبهای کانکریت ازامریکا خریداری وبطرف افغانستان چالان میشد کهخیلی برقیمت وگران تمام میشد بعداً تجویز شد که دستگاه سیار اره کشی تورید شود باین مفکوره دستگاه مذکور وارد وکنون تمام ضروریات تعمیرات کمپنیرا ازقبیل قالبهای کانکریت وغیره تهیه وتکمیل مینماید . تحویلخانه کمپنی موریسن کنودسن افغانستان ازکاملترین تحویلخانه جنوب شرقی براعظم ایشیا بشمار می رود بعلت ضرورت تورید هر قسم لوازم وپرزه جات ازاضلاع متحده امریکا بواسطهٔ مشکلاتیکه همه وقته درمورد حمل ونقل این چنین اجناس ازامریکا پیش می آید حتمی شمرده می شود که لوازم وپرزه جات طرف ضرورت چندین ماهه بصورت احتیاطی وپیش بینی در تحویلخانه موجود باشد تااقلام طرف ضرورت متذکره همهآن بدست بوده وبعلت عدم آن موانع در پیشبرد کار ها عاید نگردد درین تحویلخانه های مختلفه و دستگاه های کمپنی موریسن وکنودسن افغانستان افغانها را تربیه کردند تابصورت عملی تمام کار ها ی مربوط به ترمیم جزئی وترمیمات کلی وانجام کار دیگر او توماتیف وماشین آلات ساختمانی را اجراء نمایند شك نیست

که درین شقوق ، امریکائیان هم موجود می باشند مگر وظیفهٔ آنها فقط وفقط نگرانی ودادن هدایات به افغانها می باشد به نظریهٔ هرکس پیشبرد این مفکوره (تربیهٔ افغانها وشقوق مختلفه) باکمال موفقیت انجام داده شده است وچون متعلمین افغانی در فنون مختلف ترمیمات جزئی وکلی ماشینها تربیه شده اند اوشان به کمپهای مختلفه برای چلاندن وبکار انداختن ماشینباب ساختمانی فرستاده شده اند تا درین راه معاونت نمایند .

همچنین درمنزل باغ یك ذخیره جای دیزل ومواد سوخت وپطرول موجوداست یکدسته لاری های تانکدار همه وقته مصروف حمل ونقل دیزل مواد سوخت وپطرول ازچمن به قندهار می باشد که اینجا مواد مذکور به کمپهای مرکز کار در ارغنداب، چاه انجیر وکجکی فرستاد می شود . ظرفیت تانکهای ذخیرهٔ دیزل وپطرول موجودهٔ منزل باغ چهارلك وچهل هزار گیلن می باشد که ممکن است گیلن پطرول و (٤٤٠٠٠٠) گیلن دیزل به تانکهای منزل باغ ذخیره است .

برعلاوه تانکهای ذخیره وی منزل باغ هر کمپ تانکهای جدا گانه جهت ذخیره ساختن دیزل وپطرول کارآمد خود دارد بصورت عموم ممکن است درتمام تانکهای ذخیره وی تخمینا موازی (٧٠٠٠٠٠) گیلن دیزل و(٦٠٠٠٠٠) گیلن پطرول را ذخیره کرد .

دسته تانکهای لاری عصری که واگونها هم دردنبال خود دارد عینا نقل همان تانکهای لاری ها میباشد که در امریکا برای حمل ونقل محصولات پطرولی مورد استعمال میباشد ظرفیت این تانکها وواگونها هر کدام (٥٠٠٠) گیلن پطرول یادیزل می باشد برعلاوه دسته تانکهای مذکور که درخارج منزل باغ مصروف کارهستند یك دسته دیگری لاری های کارگر دیزلی وواگون های موجود می باشند که وظیفهٔ آنها حمل ونقل لوازم ومواد ازمنزل باغ به کمپ های ساحه کارهای ساختمانی می باشند تمام این لاری های کارگر ذریعهٔ افغانها چلانده می شود، همچنین منزل باغ نقطهٔ مرکزی تربیهٔ افغانها در شقوق مختلفه ازقبیل دفترداری، مخفف نویسی، اصول اجرا آت، نحو یلخانهها ، آشپزی میباشد .

بسیاری ازمتعلمین افغانی که زیر تربیهٔ کار کنان کمپنی بودهاند بعضاً تایپستهای ماهر کار بارآمده اند وبرخی هم دراصول دفتر داری وحساب داری مهارت بسزائی کسب نموده اند وفعلا آشپزی های تمام کمپ ها افغانها میباشند وفقط یك نفر امریکائی وجود دارد که بالای کار ایـن نفری بالا بینی کر ده وبه آنها هدایت میدهد .

(انتها)

ښاغلی صدیق الله خان رښتین :

د پښتونستان پېښې

په ۱۳۳۰ کې

ښاغلی صدیق الله خان رښتین

د پښتونستان په مملکت کښې د نورو کلونو په شان په ۱۳۳۰ کښې ډېر واقعات پېښ شوي دي په دې کال کښې د پښتونستان د آزادۍ تحریک لا تېز شو او د پښتونستان پښتنو سر ښندونې په ډېرو اقداماتو لاس پورې کړی مظاهرې او منظمې جرگې هم وکړې. سره له دې چه دا ټول واقعات د پښتونستان په تاریخ کښې ډېر اهمیتلري. د پاکستان حکومت لا هم هغسې د تشدد په پالیسۍ روان دی؛ مگر پښتنو ورته هم پوره مړانه ځان ټینگ کړی دی او عزم یې کړی دی چه له دې ملي مرام څخه به په هیڅ شان ونه گرځي. د تېر کال له واقعاتو او ملي حرکاتو څخه معلومېږي چه پښتانه د پښتونستان د آزادۍ په ملي مرام کښې خامخا کامیابېدونکي دي. د دې ادعا د ثبوت په خاطر د ۱۳۳۰ کال د واقعاتو په رڼا کښې د پورته خبرو حقیقت وگورئ.

د حمل میاشت :

د حمل ۷ ـ د وانا د تحصیلدار د نوکرانو او مسعود د ملي غازیانو په منځ کښې دوه ساعته جگړه وشوه.

د حمل ۸ ـ خان محمد یحیی خان، وکیل دستر جو خان، عبدالغفار خان او نور خدائي خدمتگار خوشې نکړی شي نو د سرحد د صوبې انتخابات اصولي نه گڼل کېږي.

د حمل ۲۲ ـ پښتون ایسوسیشن په پېښور کښې جلسه وکړه او د پښتونستان دپاره یې د عمومي مجاهدې اعلان وکړ.

حمل ـ داخکزیو پنځوس کورونه دښاغلی ملتان خان او محمد افضل خان په مشری ـ اوشپیته نور کورونه دسلطان‌علی خان په مشری ـ دپاکستانی مامورینو دظلـم لـه لاسه دجنوبـی پښتونستان مرکز توبـې ته راغلل .

ښاغلی خضرخان له ۲۵ تنو ملـگرو سره ، ښاغلی ملك عبدالله خان له ۲۵ تنو سره د (بوره چا) له تانې څخه ، ښاغلی ولیداد له (۳۰) تنو سره دجلـگي لـه تانې څخه اوښاغلی جان محمدخان له (۱۵) تنو سره دمنزکی لـه تانې څخه (توبـې) ته راغلل اوپه ملی غازیانو کښې شامل شول .

دحمل ۳۰ ـ دپښتونستان بیرغونه دتیرا په هره دره اوهرکـلی کښې په ډېر جم جوش ودرولی شول .

دثور میاشت :

دثور ۲ ـ دپاکستان حکومت د پښتونستان دمجاهـدې په جرم (۹۹) خابـزی مومند ونیول‌دی وجه دمونږ یوې جرگـې دپاکستان حکـومت ته خبرداری ورکـړ چه دغه خلك خوشې کـړی دکراچۍ حکومت دچمن حاکم چه یو پښتون دی او دپښتونستان لـه آزادی ـ سره علاقه لری له کاره موقوف کړ .

دثور ۲ ـ دکراچۍ مامورینو دچمن خانانو ته په کویټه کښې وویل چه د افغانستان ملت چه دپښتونستان له خلکو سره کومـك کوی ذي کـارته باید تاسې بد اوډ کشمیر جنـگ ته غزا ووایاست . دوی ځواب ورکړ چه افغانستان زمونږ سره اخلاقی همدردی کوی نوځکه مونږ هیڅکـله ورته بدرد نشوویلی ،

ثور ـ دکراچۍ حکومت امر کړی دی چه هغه پښتانه چه دکـار او مزدورۍ دپاره پاکستان ته ځی له پاکستان څخه دي ووېستل شي .

ثور ـ پېښورته دلیاقت‌علی‌خان دراتـگ په وجه ډېر ملی پښتانه ونیوی شول ، داکتر جان‌محمد چه‌په لاهور کښې یې ـې دپښتونستان دآزادی ـ خبري کولي دکراچۍ ـ پولیسو ووازه .

دثور ۱۵ ـ ملك فیض‌محمد خان اوملهم خان اخکزی چهله چمن څخه (توبـې) ته راتلل ، پهدوی پسې (۲۸) تنو پاکستانی عسکرو هغه وکړه اود(سکـان) دتانې سره له افغانی سرحد څخه ورپسې راتیر شول مگر پهلاس ورنه‌غلل پهدغه وخت وزسره افغانی سرحدی سپاهیانو دفاعی جگړه ونښلوله او (۲۸) واړه یې ونیول .

پهدي حمله کښې له دښمن څخه یوه لاری ـ او (۱۹) ټوپـکونه هم واخیستې شول .

دکراچۍ حکومت دچمن له خانانو نه وغوښتل چه د افغانی ټانو په حمله کښې زمونږ سره کومك وکړی. مگر دغو خانانو ډېر سخت ځواب ورکړ چه مونږ دغسې د بې ننګۍ کار هېڅکله نه کوو. کوم پاکستانی عسکر چه دافغانستان په ټانو باندې دحملې کولو په وخت کښې مړه شوی دی دچمن حقانی عالمانو ددوی مړګۍ ښه ونه ګڼله اود دوی جنازه ئې ونه کړه.

د ثور ۱۵ ـ د دوړو خوتنو ملی غازیانو د (رشید) نومی سړی په کور حمله وکړه اوځو ئې پړې واچول ولې چه دپاکستان دپاره ئې کار کاوه.

دثور ۱٦ ـ دپښتنیو ډېرعالمان اومشران دجناب فقیردین‌محمدخان په‌مشرۍ ګرویك ته راغلل اودمنځنی پښتونستان دحکومت رئیس ته ئې دخپل قوم دقربانۍ وعده ورکړه.

ثور ـ جلال خان اخکزی لـه لسو تنو نوکرانو سره د (توبې) مرکز ته راغی اوځان ئې دجنوبی پښتونستان حکومت ته وسپاره دغه شان دملك امین‌خان اخکزیو رور محمدعمر خان هم دپاکستان له نوکرۍ څخه راوتښتېد.

دثور ۲۲ ـ دپنو اورزمك ترمنځ دمنځنی پښتونستان ملی غازیانو دپاکستان په‌فوځی لاریو حمله وکړه.

دکاکړو دقام یوسل‌وپنځوس تنه خانان دجنوبی پښتونستان مرکزته راغلل اودخپل ملی حکومت سره ئې دخپل قوم دمالی اوځانی خدمتونو وعده وکړه. دا نمایندګان بیا قندهار ته راغلل اوهلته ئې په ډېر جوش هرکلی وشو په قندهار کښې مولوی غلام‌حیدر خان کاکړ دخپل قوم په‌وکالت دافغانستان له اخلاقی کومکونو څخه ډېره خوښی ښکاره کړه.

دثور ۲۴ ـ څوتنو بدول زیو مسودو د (سپګی) په ټانه حمله اودکراچۍ له‌عسکرو سره ئې ٦ ساعته جګړه وکړه.

دپېښور دټا کال په خوا کښې دکراچۍ دعسکرو اوملی غازیانو په منځ کښې لنډه جګړه وشوه.

دجوزا میاشت :

دجوزا اول ـ غازی مرجان توری خیل وزیر دکابل په رادیو کښې دپښتونستان په باب وینا وکړه.

جوزا ـ دکورمې غازیانو په (توتـګی) کښې دپېښور په ګورنر چه دکوم مقصد دپاره راغلی ؤ دشپې له مخې حمله اوډزې وکړې.

ملك محمدامين خان اڅکزی ددووسوو تنو سره او دغسې نور دپرخلك دجنوبي پښتونستان مرکز ته راغلل اود پښتونستان پهلار کښې ئې خپل خدمتونه خپلملي حکومت ته وړاندې کړل .

دجوزا ٦ ـ مولانا محمداکبر دکلکتې په يوه جلسه کښې وويل : دپښتونستان دپښتو ١٨ ملونو پښتنو له ارادې څخه پيدا شوی دی اود افغانستان اوپښتونستان دپښتنو اتحاد يوه طبعي خبره ده .

دجوزا ٧ ـ دکورمې عالمانو دکراچۍ حکومت ته اخطار ورکړ چه بايد شرعي قانون جاري کړي اود پښتونستان آزادي ومني .

نوابمحمدخان جوګيزی په کراچۍ کښې اخباري نمايندګانو ته وويل : که دپاکستان ايجنټان له پښتونستان څخه ونهوځي نومونږ به دزور ګيرو په خلاف سخت اقدامات وکړو .

دجوزا ٨ ـ نونږ سوو پاکستاني مليشه ؤ داحمدزيو په ملي غازيانو حمله وکړه چه پهدې وچه سخت جنګ ونښت اوپه نتيجه کښې ددښمن مليشه ؤ ماتې وکړه .

دجوزا ... دپاکستاني مليشهؤ دحملې په وجه چه دملـي غازيانو په مورچونـي وکړه د (...) دڅانې سره نژدې جګړه وشوه ، چه بيا د دښمن مليشه خپلـي څانې ته ... .

دجوزا ١٣ ـ له چترال څخه (٨٠) کورونه چه د کراچۍ له زور ګيرو څخه تنګ شوي و افغانستان ته راغلل ، ددوی دمشرانو نومونه دادي :

... ملك عجبخان ، محراب خان ، عمرا خان ، سرفراز خان اونور .

دمردان اواشنغر په علاقو کښې دپښتونستان بيرغونه ځای په ځای نصب کړی شول .

... قاضي محمداکبر خادم چهدکراچۍ دحکومت دظلمونو په خلاف ئې يو کتاب نشر کړی ؤ ، دکراچۍ دحکومت له خوا بندي کړی شو .

دجوزا ... دکراچۍ حکومت په پېښور کښې استاذ احمدصاحب ، فصيح الله پاچا اومولانا اميرمحمد بنديان کړل .

دجوزا ٢١ ـ دمنځني پښتونستان دخجوري دڅانې په شاوخوا کښې د ملـي غازيانو اوپاکستاني مليشه ؤ ترمنځ جګړه وشوه .

دجوزا ٢٠ ـ مهربان خان کاکړ په ژوب کښې يو پاکستانـي ايجنټ ووژه .

دجوزا ٢١ ـ دپاکستان وسلهدارو عسکرو دقندهار په سرحد کښې د (خيمې) په څانې يرغل وکړ ، دڅانې دساتونکو اوددوی ترمنځ جګړه وشوه اوبيا پاکستاني عسکرو ماتې وکړه .

دجوزا ۲۳ ، ۲۵ ـ د کراچۍ وانانو خوالوتکې ، دوزیرو په مداخیلو ، دوی [illegible]
سره خاوره وکرځېدې اوبیا واپس میرانشاه ته لاړې .
ـ دمنځنی پښتونستان ملی غازیانو د میرانشا په چونۍ لاسی بمونه وغورځول .
دجوزا ۳۱ ـ د پښتونستان دتیراخانګې ملی شوری دپاکستان حکومت ته پروتست
ورکړ چه باید پاکستان لههغو ظلمو څخه چه دمحکوم پښتونستان په پښتنو ئې اوی لا [illegible]
واخلی که نه وی مونږ به مجبوراً توره راواخلو اوډ ظالم لاس به پرې کړو .

دسرطان میاشت :

سرطان ـ ښاغلی محمد ګل خان اخکزی لهخپل کهول سره د کراچۍ د ظالم [illegible]
دجنوبی پښتونستان دملی حکومت مرکزته پناه راوړه .
دسرطان ۱۳ ـ د کورمې خوځنو غازیانو دپولیټکل پهځای حمله اوکړه [illegible]
دسرطان ۱۹ ـ د کراچۍ د زورکیرو عسکــرو او دمنځنی پښتونستان دا [illegible]
په منځ کښې د (کــیګی) دتانې سره نږدې جګړه پېښه شوه ، ترڅو ساعته [illegible]
وروسته غازیانو دغه تانه ونیوله اوورانه ئې کړه اودوه تنه ملیشه ئې هم بندیان ونیول .

داسد میاشت :

داسد اول ـ دابریدو د کوکی خیلو غلامجان نومی سړی دپاکستان بیرغ قبول [illegible]
راووړ ، دده ښځې لال خانم چه ولید ورته ئې وویل چه دابیرغ دنیراملی [illegible]
لاکن دهلهشرمه داکار ونه کړ آخر دغې پښتنې غیرتی ښځې دغه بیرغ د [illegible]
رئیس ته یووړ او په دې صورت ئې دپاکستان بیرغ له خپل کورنه وویست .
ـ عامل داداو ولایت خان مسود د پاکستان له عسکــر څخه د منځنی پښتونستان [illegible]
حکومت ته راغلل .

ـ دافغانستان خارجه وزارت دپاکستان حکومت ته پهمومندو کښې داېجنسی [illegible]
په اقدام سخت پروتست ورکړ .

داسد ۱۸ ـ د اورکــزو تولو قومونو د پښتونستان داورکــزو خانګې دشورا [illegible]
انتخابات وکړل اوبیائې ښاغلی ملك میراصغرخان ددغې شوری په ریاست غوره کړ .
ددې شوری مرکز (مموزی) وټاکــل شو .

داسد ۲۰ ـ بلوڅانو په کابل راډيو کښې دبلوڅي ژبې دپروګرام پهشروع کېدلو خوشحالي وکړه .

داسد ۲۸ ـ دچترال‌شهزاده عزيزالرحمن دچترال دصدراعظم لهځوی اوخپل کهول‌سره کابل ته راغی .

داسد ۲۵ ـ دوانهادچوڼۍ پهشاوخوا کښې دپاکستان دعسکرو اودمنځنی پښتونستان دانېسکرو ترمنځ يوه جګړه وشوه .

دسنبلې مياشت :

دسنبلې اول ـ سپاغلی ملك ولی‌خان کوکی خيل اوښاغلی ملك سيداحمد خان زخه‌خيل لهپاکستان څخه راواوړېدل اوکابل‌ته راغلل .

دسنبلې ۳ ـ دشمالي پښتونستان خوتنو غازيانو د جمرود په کلا ، او شاګی کښې دپاکستان پهعسکرو اوتانېو حمله وکړه .

دسنبلې ٤ ـ پهمنځنی پښتونستان کښې د (سيدګی) چوڼۍ ته نژدې دپاکستانی مليشه ؤ اوملی غازيانو ترمنځ خوساعته جګړه وشوه .

دسنبلې ۹ ـ دپښتونستان پهټولو برخو کښې د پښتونستان دورځې مراسم وشول اوداورځ پهډېر جوش استقبال شوه .

دسنبلې ۱۰ ـ د لواړګی ملکانو د کراچۍ دپولټيکل پهځواب کښې وويل : چه دپښتونستان ورځ دپښتنو دخوښۍ ورځ ده ، مونږ ددې ورځې د خوشحالۍ څخه هيڅوك نشي منع کولای .

ـ دمنځنی پښتونستان خوتنو غازيانو دشپې لهمخې د (دته‌خيلو) پهچوڼۍ حمله‌وکړه .

دسنبلې ۲۰ ـ دمنځنی پښتونستان‌ملی غازيانو ددوړو د(سوخيلو) دکلي‌پهڅنګ کښې دپاکستان دعسکرويو ځای وسوزاوه ،

ـ دکراچۍ دحکومت پولټيکل د د ير لهنواب څخه دکشمير دجګړې دپاره رضاکار غوښتي وومګرددېرنواب دغه غوښتنه ونهمنله .

ـ دپېښور خدائی خدمتګارو پهراتلونکو انتخاباتو کښې دنهشريکېدو فيصله‌وکړه .

دسنبلې ۲۹ ـ دلاهور په چوڼۍ کښې يو پښتون منصبدارخونورو پښتنوته دپښتونستان پهباب خبرې کولې ، پهدې وجه ددوی او خوتنو پنجابی منصبدارانو ترمنځ جګړه پېښه شوه ، پهدې جګړه کښې دوه‌تنه پنجابی منصبداران اوځوتنه عسکر مړه شول اوبيادغه پښتانه دپاکستان دحکومت لهخوا بنديان کړی شول .

ـ دمحکوم پښتونستان حاکم د حالاتو دخرابۍ او ګړبړې په وجه په پېښور کښې مظاهرې اوجرګې جلسې منع کړې .

دسنبلې ۳۰ ـ د پېښور ګورنر په میرانشا کښې خپلو ایجنټانو ته وویل چه د وزیرو اوتوچي قومونو مشران په څه چل ونیسي ، ددې اقدام په وجه دملي غازیانو او پاکستاني ملیشه‌و په منځ کښې سخته جګړه ونښته ، دې جګړې ته پاکستانیانو ټانکونه هم راوستلي وو اوداالوتکو بمباري ئې هم کوله ، ترټولې ورځ جګړې نه وروسته کراچي والانو ماتې وکړه او ۳۳ کسه ترینه مړه او ۲۲ کسه‌ئې ژوبل شول او د غازیانو له خوانه هم دوه تاریخه ، پنځه ښځې او پنځه‌ته واړه شهیدان او څینې زخمیان شول .

ـ ملي غازیانو دمیرانشا اومیرعلي ترمنځ دکراچي‌والانو د ټیلفون مزی و شلول .

دمیزان میاشت :

دافغانستان صدراعظم والاحضرت شاه محمود خان دآژانس باختر نمایـنده ته داسې وویل : د پښتونستان دآزادۍ موضوع دمنځنی شرق یوه مهمه موضوع ده او پښتونستان زمونږ یوګاونډي هم‌نژاد او ورور مملکت دی نوځکه زما اوزما د حکومت اومرۍ مسلکي ، اخلاقي او وجداني وظیفه داده چه ترآخري لحظې پورې دپښتونستان دمشروع حق نه دفاع وکړو اوترڅو چه ژوندي یم د پښتونستان دآزادۍ مقدس خدمت په خپل افتخار ګڼم .

ـ په محکوم پښتونستان کښې جبري او غیر قانونـي انتخابات شروع شول د هغه په اثر دپاکستان حکومت ته دافغانستان حکومت یو سخت پروټسټ ورکړ .

ـ دمیزان ۱۲ ـ دکورمي پوخوتنو غازیانو دکورمي د (سرمیر) په کلي کښې دپاکستان پورسمي ځای وسیزه .

ـ دمیزان ۱۲ ـ دوانې دچونۍ سره نزدې داحمدزیو دخوتنو غازیانو او پاکستاني ملیشه ؤ په منځ کښې یوه جګړه وشوه .

ـ پاکستاني الوتکو دیتي اوسپلګي په کلیو بمباري‌وکړه .

ـ دجنډولې دچونۍ سره نزدې د خوتنو بیټنو غازیانو او پاکستاني ملیشه ؤ ترمنځ جګړه وشوه چه دپاکستان درې تنه منصبداران اواته تنه عسکر پکښې ژوبل شول .

ـ دشمالي پښتونستان ټولو شوراګانویوه اعلامیه خپره کړه اوپه هغې کښې ئـې په محکوم پښتونستان کښې دفیوم دمستبد حکومت دزوراو جبر انتخاباتو ته بدوویل او دغه انتخابات ئې غیر قانوني وبلل .

ـ دمنځنۍ پښتونستان حکومت په یوه اعلامیه کښې دمحکوم پښتونستان انتخاباتو ته غیر قانونی اوجعلی انتخابات وویل .

دمیزان ۲۶ـ دمنځنی پښتونستان داحمدزیوخوتښو غازیانو دوانیا په چونۍ حمله وکړه اودغه چونۍ ئې دمیزان تر ۲۷ پورې گېره کړی وه .

دمیزان ۲۸ ـ یوخوتښو ملی مجاهدینو دبنود بازارپه نمر ختیزه خواکې دکراچۍ وانانو یوه گدام ته اوروا چاوه .

ـ دامریکې پښتنو په سا نفر انسکو کښې دپاکستان دخارجه وزیرسرظفرالله دوړاندې دپښتونستان دآزادۍ مظاهره وکړه اودده په مخکښې ئې (دژوندی دې وی پښتونستان) چیغې ووهلې .

دعقرب میاشت

ـ ملی مجاهدینو دشوی سیپلی اوتیۀ الم په تانو حمله وکړه .

ـ یو پښتون ځلمی دمیرامشاد پترولو ټانك ته اوروا چاوه او په نتیجه کښې دغه ځلمی هم دټانك دچاودلو په وجه شهیدشو .

دعقرب ۲۵ ـ دا پریدو داخور دري ځینو مشرانو دملك محمد عالم خان په ځای کې یوه جرگه وکړه اودا فیصلې ئې وکړې چه مونږ په دتیراد شوری هر دول فیصلې عملی کوو او په پښتونستان کښې دکراچۍ دحکومت اثر نه منو اوترآخری سلگۍ پورې دوطن آزادۍ ته ولاړ یو .

دقوس میاشت

ـ دقوس ۲ـ خان غلام محمد خان دعوامی لیگ مشر وویل . چه په صوبه سر حد کښې دمنصفانه انتخاباتو امید نشته ځکه چه حکومت پکښې بېکاره مداخلې کولو ته ملاتړ لی ده.

ـ دمومند و ملکانو لکه ملك لالی خان سردارخان او نورو دپاکستان پولتیکل ته رټځواب ورکړ چه مونږ دکشمیر دجگړې دپاره خپل ځوانان نشو در کولای پښتانه چه ستاسی دپاره قربانی کوي‌وای ئې دپښتونستان دآزادۍ دپاره نکوی .؟

ـ دافغانستان حکومت په مومندوکی دپاکستان دحکومت دگوتو وهلو له کبه دغه حکومت ته سخت پرو ټسټ ورکړی دی .

دقوس په اول دقبا یلو دپوونځی هلکان چه دپښتونستان نشانونه ئې په سینوتو مبلیوو جمرودته ورسیدل اوهلته ئې دنورو پښتنو سره دپښتونستان یوه مظاهره وکړه .

دقوس ۸ ـ دمنځنی پښتو نستان ملی غاز یانو د (بویه کلا) دچونۍ په خوا کښې دپاکستان دملیشه ؤسره یوه کلکه جگړه وکړه اود میرانشا پولتیکل ئې له څه عسکر

سره مخا صره کړه بیاد وی دتیا نـکونو په مرسته ځان خلاص کړ أو مجا هد یـې خپلو ځایو ته‌را غلل .

دتیرا په (ښایسته خوله) نومی ځایـکښې د جناب مولانا نوردل خان د ریاست لا ندی دتیرا دشوری‌دو کـیلانو عالمانو اومشرانو یوه لویه‌جر گه‌وشوه په‌دې جر گـه‌کی ملك ولی خان کـوکی خیل دکراچی دواکمنو دبدو پرو گرامونو اونورو ظلمونو په‌باب وینا وکړه په‌دې جر گـه کښی دپرو کسانو وویل چه‌دپښتنو له خاورې نه دپاکستان ویستل دهر پښتانه ایمانی وظیفه ده .

ـدخواجه‌شهاب‌الدین‌دې‌غلطې وینا چه دقبایلو خلك‌دپاکستان‌سره‌وفاداردی په‌پښتونستان کی بد تاثیروکړ اوافغانستان هم‌دپاکستان حـکومت نه پروتست ورکـړ .

ـ مسټر عبدالقیوم په محـکوم پښتونستان کښی دانتخاباتو تر‌خلاصیدو پو ری نظا می حـکومت اعلان کـړ .

ـ د کـراچی ایجنټانو چه دصافو لهٔقوم څخه دخاصه دارو غوښتنه وکړه نودغه قوم په مړانه سره دغه مطالبه رد کـړه اووئی ویل چه موږ دپردو نو کـری او غلامی نه کوو .

دقوس ۲۳ ـمولانا محمد اکـبر په دیلی کښی دپښتون جر گـی په کـالنۍ جلسه کی وویل :

چه‌دپښتنو دحقوقو غوښتلو جـګړه یوه حقه‌جـګړه‌ده . په دې جر گه‌کښې دخان عبدالغفار خان دخلاصولو مطالبه هم وشوه .

ـ دافغانستان دخارجه چارو دوزارت نطاق وویل ، د محـکوم پښتونستـان شوری چه دغیر قانونی انتخاباتو له‌مخه‌جوړه شوی‌ده یوه جعلی شوری ده اوپه هیڅ صورت ددغه ځای دخلـکو نمایند گی نشی کولای .

دجدی میاشت :

ـ دجدی ۳ ـ د منځنی پښتونستان یوې ډلی غازیانو دمیر علی او سپین وام پــه منځ سړك باندې دپاکستانی سپاهیانو سره لنډه غونډی جـګړه وکړه .

دغه شان په همدغه ورځ چه د بنځیو څو تنه مشران دمنځنی پښتونستان درئیس لیدلو ته راتلل نوپه لارکښی‌ئې دکراچی دعسکرو سره جګړه پیښه شوه چه د دښمن دوه تنه‌عسکر پـکښې ز خمیان شول .

ـ دکوټې په‌ښارکښې‌دننه یوڅوتنو فداکـارو‌پښتنو دپښتونستان دآزادی نارې‌ووهلې .

ـ دآزاد پښتونستان‌دشوراگـانو له‌خوانه دلیبیا باچاته دتبریـکی پیغامونه ولیږل‌شول .

ـ دمحکوم پښتونستان څو تنه نمایندګان دغیرقانونو انتخاباتو په باب کښې دشکایت کولو په غرض کراچۍ ته لاړل .

دجدی ۹ـ دمنځنی پښتونستان څو تنو ځوانانو ددوړو په آسوخیلو کښې دپاکستان یوې سرکاری ودانۍ ته اور واچاوه .

ـ دهند دپښتنولویې جرګې دکالنۍ جرګې په ورځ په ډیلی کښې دپاکستان د هائی کمشنر ددفتر په مخکښې مظاهره وکړه اودپښتونستان دآزادۍ غوښتنه ئې تری وکړه .

ـدزکوړی پیر صاحب وویل چه دمحکوم پښتونستان په انتخاباتو کی دحکومت له خوا نه لاس وهل شوی دی اودغه انتخابات هر ګوره آزاد اواصولی نه دی .

ـ دکراچی حکومت دافغانستان په مالونو باندی نوی قیود لګولی دی .

ـ دجدی ۱۰ ـ دباجوړ او اتمان خیلو مشرانو په (میاعمر بابا) کښې یوه مهمه فیصله وکړه چه دپاکستان حکومت یواسلامی حکومت نه دی دوی دپښتنو په ملک کښې دحکومت کولو حق نه لری څوك چه دپاکستان سره کومك کوی هغه ملی مجرم ګڼل کیږی اودپاکستان غوندی ظالم حکومت سره مرسته کول شرعاً منع دی اودپاکستان کومکی ته پاسز روا کول کیږی ه

ـملی مجاهدینو په میرامشا کښې یو پاکستانی پیره دار وو اژه او دتیلفون مزی ئې ورخراب کړل

ـ دجدی ۱۰ـ دباجوړ دملی شوری دفیصلې سره سم، د(ملك تور خیل خان) کورچه دپاکستان دپاره ئې کار کاوه وسیزل شو اوقومی جرګې اعلان وکړ چه دپښتو نستان دمخالفینو کورونه په دغسی سوزول کیږی ،

ـدجدی ۲۰ـ دمومندو ملی مجاهدینو په (کړپه) کښې دکراچۍ دحکومت په لار یو حمله وکړه او ددوی اوپاکستان دعسکرو ترمنځ دوه ساعته جګړه وشوه چه دپاکستان ٤ تنه عسکر پکښې ووژل شول او پاتی عسکر ئې وتښتېدل

ـدختـکوغیرتی قام له منځنی پښتونستا څخه د پښتونستان بیرغونه لهځان سره یوړل اودغه بیرغونه ئې د(سوری غره) په علاقه کی ودرول اوددغو بیرغونو دساتلو دپاره ئې قسمونه وکړل .

ـدجدی ۲٤ـ دکور می یو څو تنو غازیانو دکراچۍ په زور ګیرو حمله وکړه او دسختې جګړې نه وروسته هغوی ماتی وخوړه .

ـدجدی ۱۸ ـ دمنځنی پښتو نستان قومونو په (ارناك) کښې یوه جرګه وکړه او دافیصلی ئې پکښې وکړې :

۱ ـ دکراچۍ حکومت دپښتونستان په چارو کښې ګوتی وهی نوځکه مونږ مجبوریو چه ددوی په مقابل کښې عملی اقدام وکړو .

۲ــ د پښتونستان بنديان دې خوشې کړې شي .

۳ــ د پښتونستان ملت په محکوم پښتونستان کې اجباري او غير قانوني رأيو اخيستلو ته هيڅ اهميت نه ور کوي او دغه د کراچۍ يوه دسيسه گڼي .

ــ د جدي ۲۹ ــ د کراچۍ د حکومت کار دارانو چه د(دوړو په خدر خيلو) کې يو عسکري ځای جوړ کړی وُ ، د منځنی پښتونستان د مجاهدينو له خوا ړنگ کړی شواو ساتونکي ئې د غازيانو له ويرې وتښتېدل .

د جدي ۲۰ ــ ملي مجاهدينو د ميرامشا سره نژدې په يوه کپتان او دوو عسکري لاريو حمله وکړه او څوساعته ئې ورسره سخته جگړه وکړه .

دد لو مياشت

د دلو ۳ ــ د منځنی پښتونستان يوی ډلی غازيانو د پاکستان يو (پل) چه د(ميرا) په پله يادېږي په بم والوزاوه ، چه په دې وجه د ميرامشا پولټيکل پوځه بې گناه پښتانه ونيول .

د دلو ۵ ــ د کراچۍ د حکومت پوځه پوليسو د بټنيو دقام د صورت خان نو مي په کور چه يو ښه مجاهد سړی دی حمله وکړه او دده او ورسره دخوتنو کلاونه يانو کورونه ئې وسيزل. په دې وخت کښې نور مجاهدين ور ورسيدل او ۲٤ ساعته جگړه ئې ورسره وکړه په پای کې د کراچۍ له پوليسو څخه پنځه کسه مړه او يو تحصيلدار ژوبل شو.

فدا محمد خان وويل چه محکوم سرحد د محبس په څېر دی او هلته پوا ځی قيوم آزاد او نور خلک بنديان دی .

د دلو ۳ ــ د پښتونستان يو آزاديخواه په(بنوو) کښې د پاکستان له يو منصبدار سره ونښت ، منصبدار غو ښتل چه دی بندی کړي مگر ده پرې حمله وکړه او مړ ئې کړ .

ــ خان محمد يحيی خان وويل : چه بايد پاکستان د خدائي خدمتگارانو بنديان خوشې کړي او يائې په ښکاره محاکمه کړي ځکه چه اوس بې موجبه بنديان دي؛

ــ د منځنی پښتونستان يو ټولگی عسکرو د(عيدك) او ميرامشا د چونيو ترمنځ د کراچۍ د زور گيرو ټيلفونو نه وشلول او ډېر تاوان ئې وررساوه .

ــ د تيرا او يی قومي جرگې چه د اپريدو ټول قومونه پکښې شامل وو، د جناب ملانوردل خان د تيرا د شوری د رئيس او ملك ولي خان په مشرۍ په اپريدو کښې يوه اوږه دوره شروع کړه دغه جرگه د دلو په ۲۲ خيبر ته راغله او هلته ئې يوه اعلاميه خپره کړه :

د پښتو نستان آزادی ز مونږ مشروع حق دی ،مونږ په چا تعرض نه کوو خو که له دغه حق څخه موځوك منع کوی نو مونږ به په ټول قوت دهغه مقابله وکړو .

ددلو-۲۵ دغې تاریخي او درنې جرګې چه په خیبر کښې درې ورځې دقوم په اتفاق او تنظیم تېرې کړې نو ددلو په ۲۵ دجمرود خواته په لوی سرك وخوځیده ، ځای په ځای ئې دښځو اونرو له خوا نه په ډېر جوش هرکلی کېده اود پښتو نستان د ژوند نارې به وهل کېدې ددلو ۲۶-دغې اوېې جرګې چه دلواړګی شینواری هم ورسره وو په جمرودکې د (ولي بابا رح) په زیارت کښې یوه لویه غونډه وکړه اول جناب ملانور دلخان د پښتو نستان د آزادۍ دحقا نیت په باب وینا وکړه وروسته مـلك ولي خان وویل : زمونږ هدف د پښتو نسـتان آزادی ده او ددې مرام دپاره دسر او مال قربانۍ ته تیاریو - زمونږ دعوه حقه ده او خدای دحق ملګری دی.

ددلو ۲۸ — دا پریډو دغه لویه جرګه د کجوری ایلم ګودرته ورسـېده او هلته ئې یوه لویه غونډه وکړه ، په ایلم ګودر کې دپښتونستان یو لوی ښایسته بیرغ دجناب ملانوردل خان له خوانه جګ کړی شو دلته دپښتونستان دآزادۍ مظاهرې وشوې او بیا جرګه د حوت په اول دستوری خیلو علاقې ته لاړه او هلته ئې ښه هرکلی وشو - دغه ځای د کاروانو له سوون څخه و روسته جرګه په ډېره کامیابۍ خپره شوه .

- د پښتونستان یو نـنـګیالی مجاهد، سرتېر سپاهی ، غیرتي پښتون قاضي عطاءالله خان چه د پاکستان د ظلم په جیل کښې له درې کالو راهسې بندی ؤ اوسخت ناروغه شوی ؤ ، دلاهور په یوه شفاخانه کښې وفات شو چه د کراچۍ مامورینو دبدنامۍ لـه و یرې څخه خوورځې پخوا ورداخل کړی ؤ .

ددلو ۲۹ - دمنځنی پښتونستان څوتنو مجاهدینو د (میرالی) په چونړۍ حمله وکړه اوددوی اود کراچۍ دعسکرو ترمنځ کـلکه جګړه ونښته ، په پای کښې د کراچۍ عسکرو ماتې وکړه اودرې تنه تري مړه او پنځه تنه ئې ژوبل شول .

دحوت میاشت :

دحوت ٥ - داورکـزو دټولو قومونو یوه لویه قومي جرګه دجناب ملك میراصغرخان داورکـزو دشورې درئیس په مشرۍ په (چنارك) کښې غونډه شوه .

پـه دې جرګـه کښې ملك میراصغر خان دپښتونستان د آزادۍ په لار کښې دپښتنو د کـلك عزم په شاوخوا کښې یوه وینا وکړه او بیا داوروسته فیصلې وشوې :

۱ - اورکـزی به په ټول قوت دپښتونستان د آزادۍ مجاهده پرمخ بیایـي .

۲ - مونږ دقاضي عطاءالله خان په مرګ چه دکراچۍ د واکمنو دظلم دلاسه شهید شو خپله زیاته خواشیني ښکاره کو و .

۳ ـ مونږ حتی‌الامکان د پښتونستان آزادي د امن او سولې په وسیله غواړو او که پردي ونشوه نو بیا به په قوت او زور خپل حق اخلو .

٤ ـ مونږ د کراچۍ د حکومت ظلمونه چه په پښتنو ئې کوي د ټولې دنیا غوږونو ته رسوو او د متحده مللو له مؤسسې څخه غواړو چه د پښتونستان د آزادۍ مسئلې ته زر تر زره توجه وکړي .

دحوت اول ـ د دوړو د قوم مجاهدینو د کراچۍ پر عسکرو په یوه عمارت حمله وکړه او هغه ئې وسوځاوه .

دحوت ۸ ـ د مومندو د قوم لویه جرگه د حاجي محمدحسن‌خان د مومندو د شورې د رئیس په مشرۍ په (زیارت‌غاښې) کښې غونډه شوه . په دې جرگه کښې حاجي محمدحسن خان د پښتونستان د آزادۍ په باب وینا وکړه او دائې هم وویل : چه د کراچۍ د حکومت له ظلمونو څخه د پښتنو د صبر کاسه ډکه شوې ده او پښتانه مجبور دي چه توري نه لاس ورته کړي . ده د قاضي عطاءالله خان په مړینه هم ډېر غم ښکاره کړه او دائې د پښتنو یوه لویه ضایعه وبلله .

دحوت ۹ ـ داورکزو جرگه چه د خیلې علاقې په دوره وتلې‌وه د تېل په مربوطاتو کښې (میله) تومی ځای ته ورسېده د دې جرگې شمېر (۲۰) زرو تنو ته رسیده ، جناب ملک میراصغرخان د تېل سره نژدې په یوه جرگه کښې وویل : چه پاکستان یو متجاوز حکومت دی او مونږ شرعاً او قانوناً حق لرو چه د ضرورت په وخت کښې د متجاوز په مقابل کښې وسله واخلو . داورکزو د جمعیت‌العلما د څانگې مشر مولوی فضل اکبر خان هم د غسې وینا کړه .

دحوت ۱۰ ـ دغه جرگه بیا (سامانې) ته لاړه او هلته ئې هم جرگې او مظاهرې وکړې او په تېل او کوهاټ کښې ئې کراچۍ والان وارخطا کړل .

ـ داحمد خیلو د قوم یوې ډلې غازیانو د (وانا) په عسکرې چونړۍ حمله وکړه او د کراچۍ له عسکرو سره ئې درې ساعته جگړه وکړه .

دحوت ۱٤ ـ د صافو ، شینوارو قومونو لویه قومي‌جرگه په (شیخ بابا) کښې غونډه شوه او په خپله علاقه کښې ئې د دوړې کولو فیصله وکړه . په دې جرگه کې میرزا تاج محمد صافي د پښتونستان د آزادۍ په باب کښې وینا وکړه او د قاضي عطاءالله خان په شهادت ئې د جرگې له خوا خپگان ښکاره کړ .

دحوت ۱٤ ـ د صافو او شینوارو لویه‌قومي جرگه چه د پښتونستان بیرغونه ورسره وو په ډېر جوش د چمرکنډ ، الینگار تردورې وروسته د مسعودو او گربزو علاقې ته ورسیده او دخلکو له خوائې په ډېره مینه هرکلی وشو .

داجرگه دحوت ۱۷ ـ دجمعې په ورځ دترونګزو د حاجي صاحب مزارته ورغله ، په دې وخت کښې دپښتونستان بيرغ ددې په قبر ولاړ ؤ ، جناب پاچاګل صاحب د جرګې هرکلي ته راووت اوجرګې دکامياېبي اود پښتونستان دآزادۍ دعائې وکړه .

ـ دمنځنې پښتونستان ملي غازيانو دکورمې په علاقه کښې د پاکستان په يوه عمارت حمله وکړه اوهغه ئې وسيزه .

ـ دمانکې پيرصاحب په يوه جلسه کښې دپاکستان له حکومت څخه دخان عبدالغفار خان دخوشي کولو مطالبه وکړه اوقاضي عطاءالله خان قتل ئې يوسياسي قتل وباله .

دحوت ۲۱ ـ دصافو او شينوارو جرګه دقندهارو په علاقه کښې وګرځېده، دخلکو په منځ کښې ئې اتفاق راووست او بيا وا پسې راوګرځېده، او د ناوګی دخان صاحب ځای ته لاړه ـ دناوګی خان ئې په ډيره مينه هرکلي وکړ دلته يوه لويه جلسه وشوه ، دناوګی خان صاحب مولوي، ګلمثان اونورو پکښې دپښتونستان د تحريك تقريرونه وکړل اوجرګه د پښتونستان دژوند په نارو خلاصه شوه .

دحوت ۲۸ ـ داورکزو جرګه (شنه وړې) ته ورسيده اوبيا را بياخيلوته چه په هنګو کښې دی لاړه اوهلته ئې مظاهرې اوتقريرونه وکړل .

دحوت ۲۸ ـ د منځنې پښتونستان غازيانو دکورمې په (تستی کوټ) کښې دکراچۍ د استعماررچيانو يوه عسکري ځای ته اور واچاوه .

دحوت ۲۹ ـ دماموندو دقام لويه جرګه دبناغلي ملك سيفورخان په مشرۍ د ماموندو په دوره ووته ، اوخلوزوته لاړه ، دې جرګې د ۱۳۳۱ کال دحمل په ۲ په (پالنګې) کښې چه د ماموندو دجرګو ځای دی يوه لويه غونډه وکړه په دې جرګه کښې قاضي عبدالحق دخلوزو، دپښتونستان دمشروعې آزادۍ په باب وېناوکړه ، بيا ملك عبدالحکيم خان د کراچۍ دحکومت ظلمونه چه په پښتنو ئې کوی بيان کړل . په دې جرګه کښې دقاضي عطاءالله خان په شهادت خپګان ښکاره کړی شو .

دې جرګې په اتفاق فيصله وکړه چه مونږ د پښتونستان دآزادۍ دپاره له سر او مال نه تېر يو ـ که په ماموندو کښې څوك پاکستان ته لاړ نوهغه ته به سخته سزا ورکوله کېږي . مونږ دافغانستان له اخلاقي کومکونو څخه ډېر خوشحاله يو . داجرګه دحمل په ۳ (کمر) او دحمل په ۵ ، (ګبری) او (شاتنګی) ته لاړه ، هلته ئې په خلکو کښې د پښتونستان تبليغونه وکړل او بيا دملك عبدالحکيم خان ځای ته لاړه دغلته جرګې آخري غونډه وکړه اوبيا د پښتونستان دژوند په نارو خلاصه شوه .

دحمل اول : ـ داورکزو جرګه په ډېر جوش اوخروش (مياميلي) ته ورسيده ،

چه د کوهاټ سره نژدې ځای دی . په دې ځای کښې زوروور نطقونه وشول چه پاکستانی مامورین ئې په کوهاټ کښې ولړزول دا جرګه دحمل په ۶ ، د (بوری) منطقې ته لاړه ، په دې ځای کښې دجرګې دلښکر شمېر ۴۰ زرو کسانو ته رسېده ، دلته دملك میراصغرخان داور کزو دشوری درئیس له خوانه دیومسجد دودانۍ تیږه کېښودی شوه په دې ځای کښې ښاغلی رئیس دجرګې دپوره کامیابۍ نه خوښی ښکاره کړه . په دې ځای کښې داور کزو غټه تاریخی جرګه خپره شوه اوخلك خپلو کوروته لاړل .

دحمل ۷ :- دمومندو دقام لویه تاریخی جرګه دخپلی علاقی په دوره ووتله ، اومړی د کوډاخیلو علاقی ته لاړه اوبیا خویزوته وخوځېده ، په هرځای کښې تقریرونه وشول ، دپښتونستان بیرغونه دلښکر په مخ کښې روان وو اوملی ساز او سرود کېده .

په دې جرګه کښې ښاغلی محمدحسن خان دمومندو دشوری رئیس دپاکستان دظلمونو اودپښتنو دآزادۍ دجګړو په باب یوه وینا وکړه اووئیویل ترڅو چه دپښتونستان آزادی وانه خلو خپله مجاهده به پری نږدو . دې جرګې دا وروسته مادې فیصله کړې .

۰ مونږ په کلکه سره له پاکستان نه دپښتونستان آزادی غواړو .

مونږ غواړو چه دمتحده ملتو مؤسسه د پښتونستان مسئلې ته فوری توجه وکړی . مونږ دمحکوم پښتونستان له خلکو سره وعده کوو چه دپاکستان له منګولو څخه به ئې خلاصوو . داجرګه دحمل په ۱۰ ، کمالی ته لاړه ، په ناقی کښې جرګه وکړه ، بیا (دانشکول) ته لاړه له هغه ځای نه (پنډیالۍ) ته واوښته ، په مهابڼ ئې یوه لویه غونډه وکړه او په دغه علاقه کښې چه وګرځېده بېرته راستنه شوه ، او دیخ دنه اوددویزو په علاقه کښې دګرځېدو اوجرګو اوتقریرونونه وروسته په کامیابۍ ختمه شوه .

دحمل ۱۶ :- داتمان خیلو دلوی قوم ملی لویه جرګه دمیاعمر بابا په زیارت کښې غونډه شوه په دې جرګه کښې ددغه ځای دشوری رئیس جناب محمد شعیب خان وینا وکړه اوبیاجرګه داتمان خیلو دلښکر سره دشموزو علاقې ته روانه شوه او داتمان خیلو په ټوله علاقه کښې وګرځېده .

ښاغلي محمد نذير خان ترنګوال :

د ۱۳۳۰ کال مهمې پېښې

داخلي :

په ۱۳۳۰ کال کښې دافغانستان کورنيو واقعاتو ته يوه کتنه په ښکاره دول په ډاګه شو کښې پيشرفت اوپرمخ تګ حس کيدي او دافغانستان پاليسي هماغه ددنيا دامن اودسلام دساتنې اودنورو آزادۍ اوخپلواکۍ ته په احترام کتل دمتحده مللو دمنشور په اساس متکي اومبني وه دافغانستان سياسي روابط ددنيا دلرې او دنږدې دولتو سره خصوصاً داسلامي دولتو سره پههمدغه اساس ټينګ او استوار ول په ټوله دنيا کښې يوازې دپاکستان حکومت زمونږ سره مخاصمانه رويه تعقيبوله اوسبب ئې هم دا وچه افغانستان دحق دپاره اوددنيادامن دساتلود پاره داوپالکو پښتنودحقه حقوقو پشتيباني کوي .

د ۱۳۳۰ کال دحمل دمياشتې په ۲۰ دپاکستان دعسکرو سلکسيز ټولګې په پښتنې خاوره کښې دباغي په تهانه بريد وکړ زمونږ غيرتمنو عسکرو ددغه تيري په مقابل کښې سخته دفاع وکړه چه دکلکې جګړې نه وروسته په نتيجه کښې د پاکستان متعرض عسکر وتښتيدل دغه رنګه دثور دمياشتې په ۱۸ دپاکستان ۲۰۰ تنو دسپين بولدك په شرق دافغانستان په خاوره نابيره بريد اوتيرې وکړ چه په نتيجه کښې دکراچۍ متجاوزې قواوې دافغاني رشيدو عسکرو دکلك مقاومت له کبله ترشا وتښتيدلې .

بياهم دثور دمياشتې د ۲۰ شپې په سهار دپاکستان يوه عسکري اومليشيائي مفرزه د ۲۸ موټرو پهذريعه دسپين بولدك غربي خواته وخوځيدله اوداځکزي داروخان په کلي چه دافغانستان پهخاوره کښې دی حمله وکړه افغاني محافظينو په مدافعې شروع وکړه اودښمن مخه ئې ونيوله .

د ۱۳۳۰ کال داسد په مياشتې کښې د پاکستان اسوشي ايټيډپرس آژانس داخبر خپور کې چه ګويا د پاکستان دولت دمهمندو په آزاده علاقې دمهمندو دايجنټۍ په نامه يخپلې اداري يوری ترلې څرنګه چه دغسې اقدام د ټولو بين المللي مقرراتو سره منافي و اودپښتونستان دآرزوګانو سره مخالف و .

دخارجه چارو وزارت دپاکستان دولت ته يوسخت پروټسټ په کابل کښې ددغه دولت لوی سفارت ته ورتسليم کې اوله پاکستان نه ئې وغوښتل چه ددغسې اقداماتونه چه ددغې حساسې څنډې امن او کراری تهديدوی لاس واخلي .

داعلیحضرت معظم همایوني هغه وینا چه د ۳۳ جشن دافتتاح کولو

به نسبت ئې ایراد فرمائلې ده

بسم الله الرحمن الرحیم

تاسې ټولو ته دخپلواکۍ د ۳۳ جشن تبریك وایم ، او له پاك خدای نه غواړم ، چه دا دخوشحالۍ او سر لوړۍ ورځې دهمیشه دپاره زمونږ او ستاسې په نصیب کړي . دجشن دورځو راتګ همیشه دملت راتلونکي وخت دتېروخت سره مربوط کوي ، او دپخوانیو همتناکو خلکو سربښندنې او کوششونه داوسنې او راتلونکې نسل دپاره سرمشق ګرځوي او دغه شان په ټولو پسې راپسې دورو کښې دملي ثقافت دتاثیراتو پوخوالي او ژوروالي لا زیات ښکاره کوي . باید دي چه زمونږ دخپلو قیمتي وختونو زیاته برخه په داسې چارو او کارونو کښې صرف کړو چه ملي مقصدونه قوي او مضبوط کړي او دحکومت له سنجول شوو کوششونو سره پوره او کامله همکاري واري کړه داسې نه وي نو باید و پوهېږو چه ملي ژوندون په دخطر سره مخامخ شي . څوځله مو ویلي دي چه دجشن ورځې که څه هم په ښکاره د تعطیل ورځې دي ، لاکن په حقیقت کښې د راتلونکي وخت دډېر کوشش دپاره دځان تیارولو ورځې دي او دا دمملکت دخلکو او دوستانو په منځ کښې د محبت دزیاتولو دپاره یوښه فرصت دي په ډېره خوښۍ وایو ، چه حکومت د داخلي امنیت په باب حساس ، او خبردار ، او ملت دې خبرې قدردان دي او ډېر نور کارونه هم دغور او فعالیت ښکاره کوونکي دي ، د بګرا او ارچې داویو نهرونو په شاوخوا ځمکو کښې دبې ځمکو خلکو دآبادولو کار شروع شوي دي ، او دفایدې اخیستلو اندازه ئې دامیدوړده دارغنداب او کجکي دبندونو کارونو وړاندې تلل ، او دخلکو کومك دتقدیر وړ دي . دجهان دسولې او امنیت په لار کښې زمونږ کوششونه دوس او طاقت سره سم جاري دي او جاري به وي ، دټولو دوستانو ملکونو او خصوصا داسلامي ملکونو سره زمونږ مناسبات مخ په ښه کېدو او زیاتېدو دي .

مګر له بده مرغه پولځې دپاکستان حکومت په سرحد کښې اخ او ډب ته دوام ورکوي ، بې ګناه سوداګر بندیانوي ، زمونږ دتبعه ؤ او دتجارت په کارونو کښې بندشونه پیدا کوي ، تردې چه دپښتونستان په هغو برخو کښې چه دمرحوم محمدعلي جناح تخلیه کړې دي ، بې ضرورته عسکري اقدامونه کوي نو داخبره ورځ په ورځ مسایل خرابوي او ډېرې نازکې درجې ته ئې رسوي .

مونږ په ټینګه سره آرزو لرو چه پښتونستان هم دغسې مبارکو ورځوته چه نن ئې په افغانستان کښې د دوی حقیقي ورونه، عزت او احترام کوي، ورورسیږي او ګټه تری واخلي .

په آخر کښې د پاک خدای له لوی دربار څخه هیله کوم چه د استقلال د شهیدانو، او خصوصاً زما د امجد پلار اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید رحمة الله علیه، روحونه خوشحاله کړی، او ددغه دایمی افتخارونو ملګروته اجر ورکړی، او د مملکت اشخاص په خپلو مساعیو کښې بریالی کړی .

د خپلواکۍ جشن

د ۱۳۳۰ کال د سنبلې په اوله ورځ د ګران وطن د خپلواکۍ ۳۳ جشن د معظم تولواک په وینا افتتاح شو د افغانستان په مرکز، نائب الحکومګیو، اعلی حکومتونو، لویو حکومتونو او علاقه دارېو کښې د جشن د ورځو د راتګ په مناسبت د یرښه د خوښۍ مراسم اجرا شول او د افغانستان په ټولو نقاطو کښې په دغه مناسبت په مینه او خوشحالۍ جشنونه جوړ شوی و .

د والاحضرت سپه سالار غازی مسافرت

ښاغلو لوستونکیوته به معلومه وی چه تیر کال والاحضرت سپه سالار صدر اعظم د ناروغۍ له کبله د خپل علاج د پاره امریکاته تشریف یووړ او د (جون هاپکنز) په شفاخانه کی تر علاج لاندی ونیول شو د والاحضرت آپریشن او معالجه د لوی څښتن په فضل په موفقانه ډول پای ته ورسیده په اتازونی کښې د ملی او رسمی محافلو له خوا د والاحضرت هر کلی په شاندار ډول وشو د والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم په افتخار د اضلاع متحده د بحری اکادمی د منسوبینو له خوا یو رسم ګذشت اجرا شو چه په دغه رسم ګذشت کښې ۳۵۳۱ نفر ګډون کړی و ښاغلی ترومن د امریکا رئیس جمهور هم د غازی والاحضرت په اعزاز ملمستیا ورکړه والا حضرت غازی سپه سالار او صدر اعظم د جوزا په ۲۴ له نیویارك نه د لندن خواته وخوځید په لندن کی هم د والاحضرت غازی سپه سالار او صدراعظم ښه استقبال او هر کلی وشو مستراتلی د انګلستان صدراعظم والاحضرت غازی سپه سالار او صدراعظم ته ملمستیا ورکړه دغه رنګه والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم چه فرانسې ته ورسید د فرانسې رئیس جمهور د والاحضرت د راتګ په اعزاز او احترام یوه ملمستیا ترتیب کړه

ښاغلی د فرانسې رئیس جمهور د « ګراند کوردون دوله لیژیون دولوز » نښان والاحضرت سپه سالار صدر اعظم ته ور تقدیم کی بیا والاحضرت صدر اعظم د فرانسی څخه ترکیې ته لاړ او په ترکیه کښی ئې ښه استقبال او هر کلی هم دیادولو وړدی کوم وخت چه والاحضرت د اولو تکی په ذریعه استامبول ته ورسید د استامبول نظامی حاکم ئې هر کلی

از مناظر پذیرائی والاحضرت سپه سالار غازی درهند

والا حضرت سپه سالار غازی صدر اعظم هنگام ملاقات با داکتر راجندر پرشاد رئیس جمهور هند

ازمناظر پذیرائی والاحضرت سپه‌سالار غازی صدر اعظم درامریکا

والاحضرت سپه سالار غازی صدراعظم در موقع ملاقات بارئیس جمهور امریکا

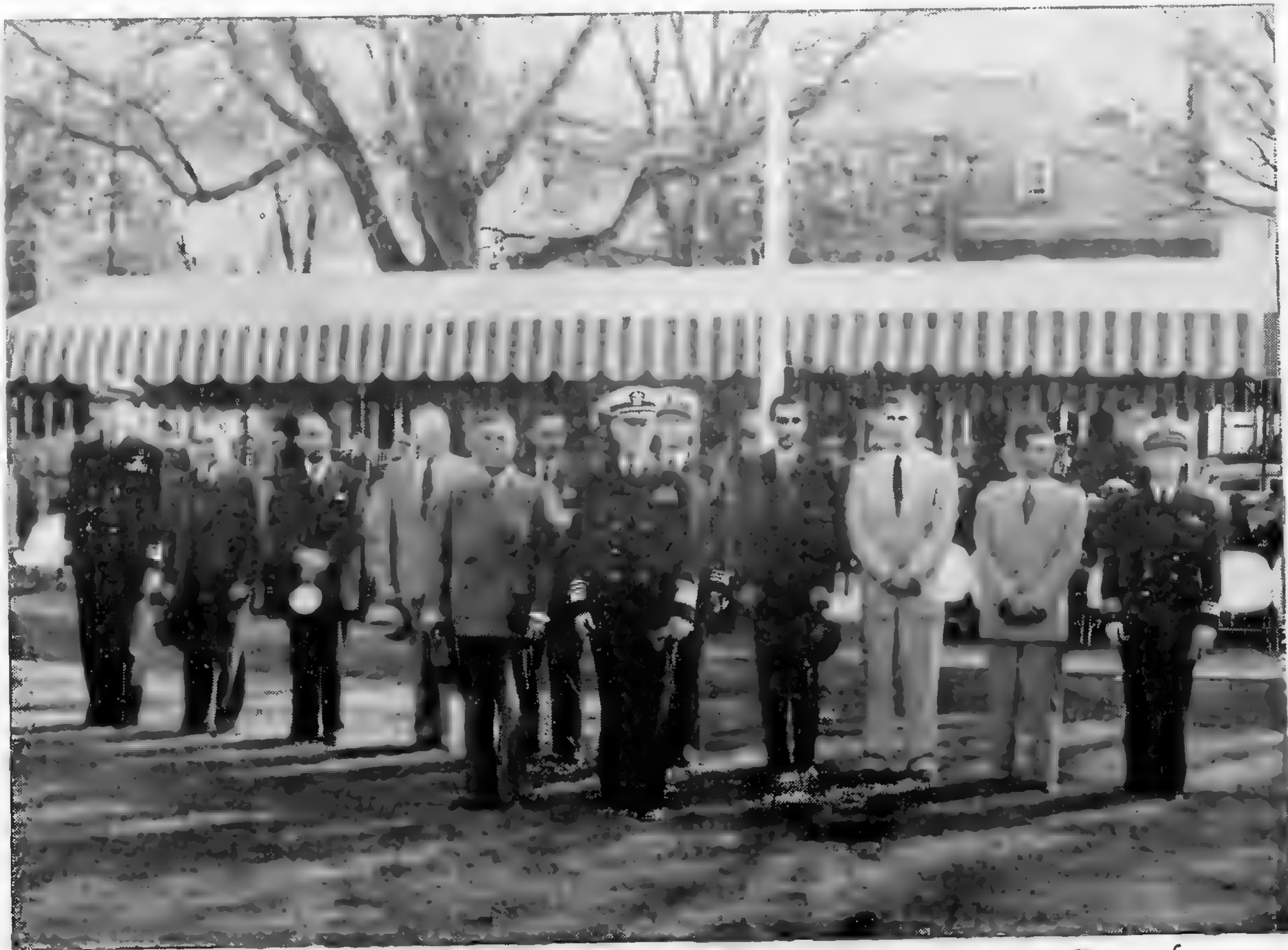
والاحضرت افخم سپه‌سالار غازی صدر اعظم با مستر دین اچسن وزیر امور خارجهٔ امریکا

از مناظر مسافرت والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم در امریکا

رئیس اکادمی بحری اناپولی بحضور والاحضرت سپه‌سالار غازی صدراعظم خیرمقدم میگوید

از منظر مسافرت والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم درامریکا

والاحضرت سپهسالار غازی صدراعظم هنگام معاینهٔ رسم گذشت محصلین اکادمی بحری انا پولی

او استقبال وکړ او د استامبول نه انقرې ته لاړ په انقره کې دښاغلي جلال بایار د ترکیې د رئیس جمهور له خوا استقبال شو او د ترکیې خارجه وزیر د والاحضرت سپه سالار غازي صدر اعظم په اعزاز یوه ملمستیا دښاغلي جلال بایار د ترکیې د رئیس جمهور له خواهم د والاحضرت په اعزاز ملمستیا ورکړه شوه والاحضرت سپه سالار صدراعظم د اسد په ۲۰ د استامبول څخه د لندن خواته وخوځید او د لندن څخه په ۸ د سنبلې بمبئې ته ورسید په ډیلي کې د ډیل په ټېشن کې د هند د صدراعظم جواهر لال نهرو او د هند د خارجه وزارت د عالي رتبه مامورینو او د هند د رئیس جمهور په نمایندګۍ عسکري یاور او د اتحاد شوروي ، اتازوني او د چین د لویو سفیرانو له خوا د والاحضرت هرکلی وشو . والاحضرت سپه سالار غازي صدر اعظم د سنبلې په ۱۸ محترمانه کابل ته وارد شو .

د پښتونستان د ورځې استقبال

څرنګه چه د پښتونستان شجعو پښتو د خپل ملي تاریخ او د خپل سیاسي نوي ژوندون شروع د سنبلې نهمه ټاکلې او په دغــه ورځ د پښتونستان مشرانو د خپلې آزادۍ او د خپلواکۍ دپاره د مجا هدې فیصله کړېده او د پښتونستان ملي معاقلو دا ورځ خپله ملي ورځ پېژندلې ده . د افغانستان د ملي شوری نمایند ګانو هم د سنبلې ۹ نېټه د پښتونستان د ورځې په نامه عمومي تعطیل فیصله او منظور کړ او د کابل د ښاروالې د ریاست له خوا د کابل د ښار یوه لویه جاده د پښتونستان په نامه نوموړې شوه . چه ددې ورځې د استقبال دپاره قریباً شل زره تنه د مرکز او د کابل د شاوخوا خلق راغلي وو ، د مشرانو له خوا جذاب نطقونه وشوه او د کشرانو په د خوښۍ اتڼونه وکول . په پای کې ټولو حاضرینو د پښتونستان د ازادۍ دپاره دعا ګانې وکړې همدارنګ د افغانستان په ټولو ولایتو اعلی حکومتو او په لویو حکومتو کې د پښتونستانیا نو ورونو سره د همدردۍ د ښکاره ولو او څرګندولو ترتیبات نیول شوي وو .

د میزان د میاشتې په ۳ د پنجشنبې په ماښام په ۸ بجو د والاحضرت شهزاده ګۍ بلقیس د واده مجلس د سردار عبدالولي خان سره چه د والاحضرت شاه ولي‌خان د کابل د فاتح زوی دی د دلـګشا په ماڼۍ کښې د اعلیحضرت همایوني او علیا حضرت معظمې ملـکــــې او د شاهي کورنۍ د نورو اعضاو او د دوی د دو ستانو په حضور کښې جوړ شوی و ـ ددې عالي وصلت مسنونه نـکـاح پخوا په خارج کښې د زوجینو په حضور کښې د اسلامي مشهور عالم جناب مولانا عبدالقادر خان په واسطه د شنبې په ورځ د ۱۳۷۰ کال د رجب د میاشتې په ۱۶ چه د ۱۳۳۰ کال د ثور دوهمه کېږي تړلې شوې وه .

❀ ❀ ❀

دپښتنی سری میاشتی (هلال احمر افغانی) د ۱۳۲۹ کال د مربوطه چارو د ترتیب او تنظیم دپاره په شپږ فصلو او اتو مادو کی جامع اواساسی دستور العمل ترتیب کړی و چه دوزرا ؤ دعالی مجلس له تصویب او داعلیحضرت همایونی تر منظورۍ و روسته دکابل په عمومی مطبعه کښې چاپ شو ددغې عام المنفعه موسسی عالی ریاست ښاغلی والا حضرت سردار احمد شاه خان داعلیحضرت همایونی مشر زوی ته وروسپارل شو .

❀ ❀ ❀

ښاغلی دولیف دمتحده ملتو دمؤسسی دتخنیکی مرستی په هیئت پوری مربوط دپطرول دایستلو دچارو د اداری لوی متخصص او مشاورو د قوس په ۲٤ ورځ کابل ته راغی او یو پیشنهاد ئې دمعادنو وزیرته وړاندی کړ او په دغه پیشنهاد دمعادنو وزارت غور وکړ او په دې مطالعې اوغور کولو کښې په خپله مستر دولیف هم شامل و . او د جدی په ۱۲ ښاغلی دولیف دپطرولو دایستلو متخصص او اداری مشاوراو اغلی کروازیه یکابل کښې دمتحده ملتو دتخنیکی مرستی د څانگی صنعتی انجنیر چه د جدی په میاشت کی کابل ته راغی و ، دښاغلی فلیپ بك په کابل کی دیونو دتخنیکی مرستې دهیئت درئیس په ذریعه دملی اقتصاد له ښاغلی وزیر سره ئې هم په مربوطه چارو باندی خبری اتری وکړی .

❀ ❀ ❀

ښاغلی محمد نعیم خان دمعادنو وزیر او ښاغلی عبدالله خان یفتلی ددولتی انحصاراتو رئیس دتیر کال داسد دمیاشتی په ۱۳ د ایران نه دتیلو دواردولو په باره کی دقندهار او دهرات په لار تهران ته و خوځیدل د افغانستان او ایران د دولتونو په منځ کی د ۳۱ زره ټنو تیلو واردولو د دواړو دولتو له موافقه هم وشوه .

❀ ❀ ❀

دافغانستان او غربی المان د تجارتی تړون پروژه چه پخوا جوړه شوی او اوړو مقاماتو ته وړاندی شوې وه خپل نقشیه اصول ئې تیر کړی و او دمقتضیه اقداماتو دپاره دملی اقتصاد دتجارتی ریاست ته بیرته واستول شوه دغه پروژه ددواړو مملکتو تر منځ دتجارتی روابطو دسعی په اساس جوړه شوې وه او د هغې دلاس لیك کولو صلاحیت ښاغلی دکتور عبدالرؤف خان ته ورکړ شو .

د افغانستان دملی شوری او اعیانو په مجلس کی دا لاندې معاهدی تصویب او دمعظم اعلیحضرت پاچا په مبارکه صحه هم ورسیدی : ـ

۱ ـ د افغانستان او د اردنیه هاشمی مملکت په منځ کښې د دوستۍ معاهده چه دري مادې او د ۱۳٦۹ هجری کال د ذی الحجی په ۲۰ نیټه ده اود ۱۹۵۰ کال د اکتوبر د میاشتی په ۲ نیټه د دواړو خو اونمایندگانو په عمان کښې کړی او لاس لیك کړی وه

از مناظر مسافرت والا حضرت سپه سالار غازی صدر اعظم در ترکیه

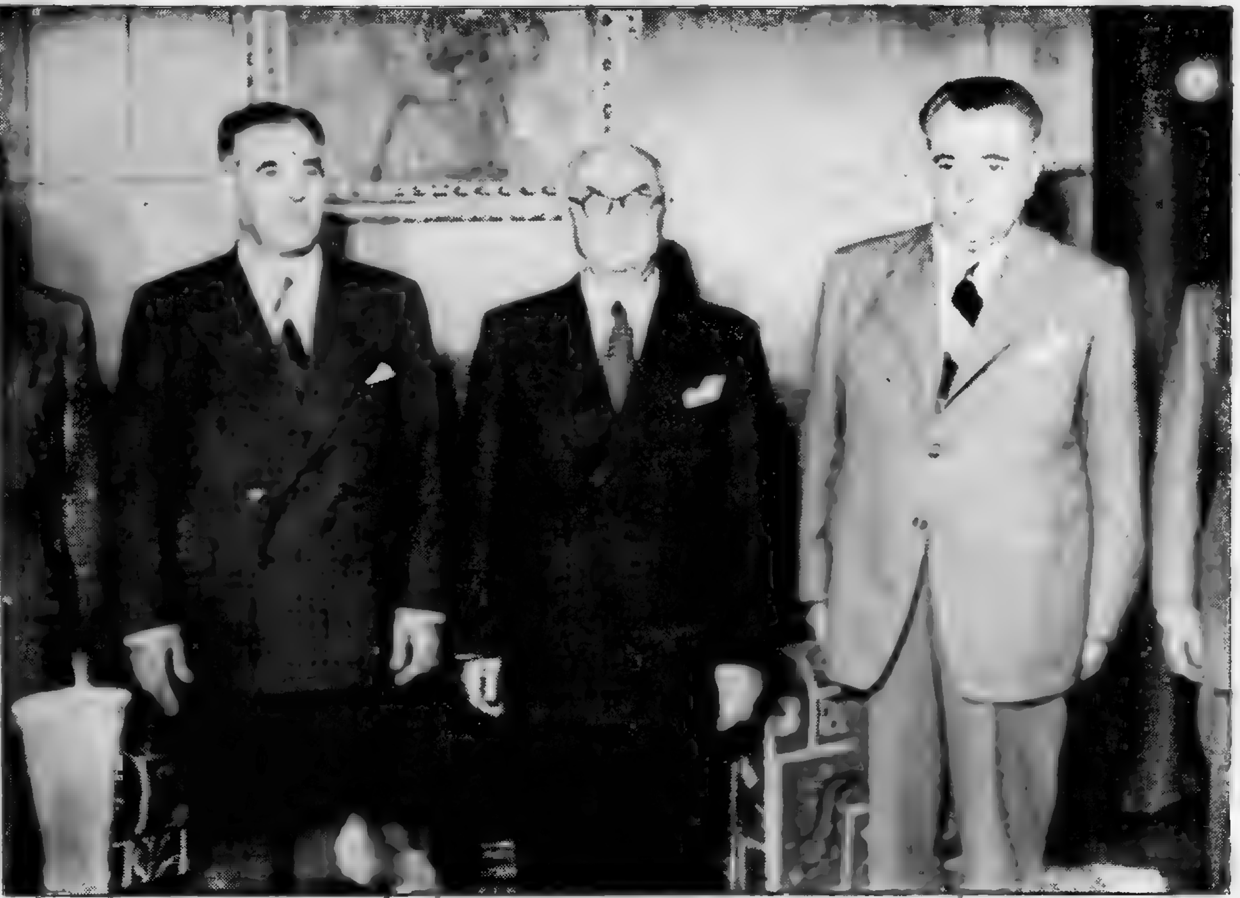
رسم تعظیم از طرف قطعهٔ تشریفاتی در میدان طیاره استامبول

از مناظر مسافرت والا حضرت سپه سالار غازی صدر اعظم در ترکیه

روانه شدن طرف طیاره برای حرکت طرف لندن

از مناظر مسافرت والا حضرت سپه‌سالار غازی صدر اعظم در ترکیه

والا حضرت سپه‌سالار غازی صدراعظم با جلالتماب رئیس جمهور و رئیس مجلس کبیر ملی ترکیه

از مناظر مسافرت والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم در ترکیه

والاحضرت سپه‌سالار غازی، صدراعظم در اثنای وداع با جلالتماب جلال‌بایار رئیس جمهور ترکیه هنگامیکه از ترکیه عزیمت می فرمایند

او د سرطان په ۱۷ نیټه دملی شوری په عمومی مجلس کښې او د اسد په ٤ نیټه د اعیانو په مجلس کې تصویب شوه . .

۲ـ دافغانستان او لبنان په منځ کښې ددوستۍ معاهده چه خلور مادې ده اود ۱۳۲۹ کال دسنبلې په ١٤ نیټه د ۱۹۵۰ کال دسپتمبر دمیاشتې په ٦ ددواړو خواو نمایندګانو په بیروت کښې کړې وه د سرطان په ۱۷ دملی شوری عمومی مجلس تصویب کړه اودا سد په ٤ نیټه د اعیانو مجلس تصویب کړه .

۳ـ دافغانستان او سوریې په منځ کښې ددوستۍ معاهده چه څلور مادې ده د ۱۳٦۹ هجری کال دذی‌الحجې دمیاشتې په ۲۹ نیټه د ۱۹۵۰ کال د اکتوبر دمیاشتې په ۱۲ ددواړو خواو نمایندګانو په دمشق کې کړی او لاس لیک کړی وه د سرطان په ۲۹ نیټه دملی شوری په عمومی مجلس کښې او داسد په ٤ داعیانو په‌مجلس کښې تصویب شوه .

داعلیحضرت همایونی دارادې په‌اساس چه‌تل دملت اودمملکت دسعادت د وسایلو دراټولولو په فکر کې دی درسمی دوایرو د مامورینو معاشات دسنبلې دمیاشتې له اوله په دغه ترتیب زیات شول :

موفقې او نورملکي مامورین له ۱۱ رتبې نه‌تر ۸ رتبې پورې په سلو کې ۱۰۰ افغانۍ
له ۷ رتبې نه‌تر اولې رتبې او تر رتبې پورته کسانو ته په » ۷۰
د معارف دمعلمینو له ۱۱رتبې تر ٤ رتبې پورې په ۷۵
او تر ۳ رتبې پورته کسانو ته په » ۵۰
عسکری‌صاحب منصبانو ته داول‌غنده مشرنه‌تر وکیل ضابط‌پورې په » ۱۰۰ »
دثانی فرقه مشرنه نیولې او تر هغه پورته کسانو ته په » ۷۵ »
مکتبی ورو ضابطانو ته په » ۱۰۰ »
اودقطعی خورد ضابطانو ته . په ۵۰ »
دعسکری، پلیس، ژاندار می افرادو ته په » ۵۰
هغه مستخدمین چه په میاشت کی ترسلو افغانیو پورې معاش اری په » ۱۰۰
هغه‌مستخدمین چه په‌میاشت کی دسل‌نه‌تر دوسوو افغانیو پورې‌معاش‌اری په ۷۵
هغه مستخدمین چه په‌میاشت کښې له۲ سوونه تر۳ سوه افغانۍ
پورې معاش اری په ۵۰ افغانۍ
» » » « له ۳ سوونه تر٤ سوه افغانۍ
پورې معاش اری په » ۳۵
» » » « له٤ سوونه تر ۵ سوه افغانۍ
پورې معاش اری په » ۲۰
او » » » «چه له ۵سوونه‌زیات‌معاش‌اری‌هم‌په‌هم‌دې‌ترتیب

داهم په تیر کال کی دیادولو وړ دی چه دداو په ۲ نېټه دیونسو د تخنیکی مرستی مشاغلی فلپ جی بلك اودملی اقتصاد د چاغلی وزیر ترمنځ نوی ترونونه لاس ایك شول ددغو موافقه نامو څخه یوه موافقه نامه چه دمکتوب غوندیوه دافغانستان سره دیونو د تخنیکی مرستی ددوام په باره کښې وه اوبله ئې دکار اوکاریګر دبین المللی مؤسسی او د ملی هوائی بین المللی مؤسسی څخه دیونو دتخنیکی مرستی دحصول په باره کښې وه او دوهم ئې یوفرعی ترون وچه په افغانستان کښې دملکی دهوائی ځانګکی د جوړیدو دپاره دیونو له پلوه دمشاورینو او متخصصینو اودضروری شیانسو دلیږ لسو په شاو خسوا کی و .

داهم په تیر کال کی دیادولو وړده چه په مزار شریف کی دمالداری یو کوپراتیف دداوې په ۲۵ چه ابتدائی سرمایه ئې پنځلس لکه افغانیوی دقره قولی پوستو دڅیروالی اودښه‌ګڼې په غرض تشکیل‌شو دغه کوپراتیف به دپسودرمی وانبه تهیه کوی او دخوراکی شیانو قلت اوبې کفایتی به رفع کوی‌دقره قوای‌دپسونو دهرډول مرضونوسره به‌مجادله کوی دپسونو دځرودلو په‌ځایو کښې به‌ځاوی کینی اودبرمی‌دماشین په ذریعه به‌او به‌ورته تهیه کوی .

په تیر کال کې دا هم یومفید اقدام وچه دقندوز یوشمیر بې مځکی خلکولسه دولت څخه دیوڅه لامزروع مځکی د قندوز په گور تیپه کی دودا نواو اجازه اخیستی وه دقندوز دسین څخه ئې دیونهر په کینلو شروع وکړه چه د هغه په تکمیل سره ۱۲ زره جریبسه مځکه تراوبو لاندی کیږی دغه نهر ۳ متره سورلری اوددلوې ترآخره پوری دوی کروه کینل شوی واونور کارئې هم په بیړه سره جاری و .

تیر کال په مزارشریف کی یومرستون‌دړندو ګونډو، ناروغانو او دپیوزلو اوخوارانو دلاس نیوی اودمرستې دپاره افتتاح شو .

یوعمومی اقتصادی، عرفانی اواجتماعی پلان دوالاحضرت سپه‌سالار صدر اعظم دحکومت له خوا دملك دسعادت او دبهبود دپاره ترتیب اوروبکار شو په‌دغه پلان کـی دالاندی ټکتې ترنظر لاندی نیولی شوې وی :

۱ ـ دپطرلو ایستل .

۲ ـ دهلمند اوارغنداب له‌درو څخه پوره انکشاف او استفاده کول .

۳ ـ دلارو اوسرکو په تېره دکابل‌نه ترقندهار نه ترفراه دفراه څخه ترهراته دطورخم نه ترجلال آباده د جلال آباده تر کابله دکابل نه ترقطغنه دقطغن نسه تر مزار شریف دمزار شریف تر میمنی پورې او دمیمنې نه ترهرات دسرکو اصلاح کول .

٤ ـ دسمنټو جوړولو دفابریکی تاسیسول .

٥ ـ په عمومی‌ډول‌دتولیداتو زیاتول اودهغو دتوزیع کولو انتظام اودقره قل زیاتول

از مناظر مسافرت والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم در ترکیه

والاحضرت سپه‌سالار غازی صدراعظم و بناغلی رئیس مجلس کبیر ملی ترکیه
و بناغلی اسدالله خان سفیر کبیر اعلیحضرت در ترکیه

از مناظر مسافرت والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم درترکیه

رسیدن به فرودگاه طیاره در استامبول وپذیرائی از طرف والی استامبول

چه دمملکت دعمده صادراتو څخه دي په نېږه دزراعتي تولیداتو زیاتول اودزراعت دطرز عصري کول اودېز گرانو اوکښتگرو او مالدارانو دو ضعیت ښه کول .

۶ دماشیني صنعتي تولیداتو په تېره دزراعتي دتولو دزیات وډ صنعتي شیانو زیاتول اودلاسي صنایعو تشویق اوزیاتول .

۷ ـ دکانو په تېره دېطرلواودډېروډسکرو،مالگې، کرم، گوگړواونورو کانو موندل .

۸ دبندو لکه دکوکچې دسپند دبند دهرات دپاشتان دبند دغزنی دبند د فراه دبند اونورو جوړول .

۹ ـ ترمځکې لاندې ناوبو پلټل .

۱۰ ـ دحمل اونقل دوضعیت ښه کول .

۱۱ ـ دکریدیت تنظیم اودپیسو اودهغو ددوران تنظیم .

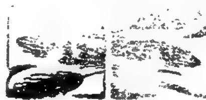
۱۲ ـ دعرفاني سویې لوړول .

۱۳ ـ دټول صحي وضعیت ښه کول .

۱٤ ـ دمخابراتو دټول وضعیت ښه کول .

ددغه پلان دترتیبولو عالي ریاست ښاغلي علي محمد خان د خارجه چارو وزیر دصدارت عظمی معاون ته سپارلي شوې دی اوددغه پلان په ترتیبولو او عملي کولو کې به دښاغلي ترومن له (٤) نقطي اوله داخلي متخصصینو څخه په استفاده وشي.

دجوزا په ۷ نېټه داطفالو جشن دښاغلي دروغتیا دوزارت دتشکیلاتو د رئیس په وینا چه دکابل راډیو کښې ئې وکړه افتتاح شو د استقلال دلیسې چمن چه دروزنتون لـه خوا په ملي بیرغو مزین شوی‌و دوالاحضرت شهزاده احمدشاه جان داطفالو دحمایې د ملي انجمن افتخاري رئیس ، والاحضرت شهزاده محمد نادرجان ، شهزاده محمود جان پـه نوموړې مجلس کې گډون کړی وو .

خارجي :

امریکا :

درئیس جمهور دانتخاباتو مقدماتي جریانات په امریکا کښې د تولې نړۍ په تېره بیادشرقي بلاك اوغربي بلاك توجه ځانته جلبه کړې وه اودې ته ځیروه چه په‌دغو انتخاباتو کې به بېرې دچا په برخه شي به امریکا کې هم لېر اودېر دنارضایتي سببونه د جمهوریت غوښتونکي ګوند دمشرانـونه او ویـلل کـیدل هغه وینا چه هارولـد ستاسن د جمهوریت غوښتونکي ګوند یوه مشرو کړه په هغې کښې ئې بناغلی تـرومن دانقلاسیون مسئول و باله همدغه رنګه دانازوني دجمهوریت غوښتونکي ګوند یوه بل مشر رابرټافت یوه وینا وکړه دښاغلي ترومن په خارجه سیاست ئې انتقاد ونیو او وئې ویل چه دغـه سیاست د اتازوني آینده تهدید وي د کاندید شویو کسانو د جملې څخه سناتور تافت ډېر کوشش درلـود چه کامیابي ئې په برخه شي اما ډېر موفقیت دجنرال ایزن هاور په برخه ښکاریده .

جاپان :

تیر کال دجاپان دسولې دامضا کـونو کنفرانس په سان فرانسسکو کې د سنبلې دمیاشتې په ۲ شپه دامریـکا درئیس جمهور په نطق افتتاح شو دغه تړون ۲۷ مادې دی چه هره ماده ئې څو برخې لري او مهم موضوعات دادي :

وروسته تر تړون به اشغالي قواوې دجاپان څخه ووزي اودجاپان ټول مایملك به جاپان ته بېرته مسترد شي جاپان به وکولای شي د متحدو ملتو له هرملت سره چه ئې خوښه وي دخپلو اقتصادي ، بحري او تجارتي روابطو مذاکره وکړي .

دفارموسا ، کوریا ، د کوریل‌دجزیرو ، دسخالین دجزیرې دجنوب د کـارولین دجزیرو د مجمع الجزایر دریو کیوئین او داو کینیا د جزیرې دغوښتنو او دعوا څخه به جـاپان منصرف کـیږي .

متحده دولتو تعهد وکـړ چه د خپلو ټولو غراماتي دعواو څخه به دخپلو اشغـالي قواو دمستقیم مصرف او دمتحده دولتو دنورو ادعا ګـانو څخه چه د جګړې په وخت کې دجاپان په اقداماتو پورې مربوطې دي منصرف کـیږي .

په دغه کـنفرانس کې چه د ٤۸ دولتو نمایندګـان حاضرو ټولو دا معاهده یو منصفانه معاهده و بلله اما روسي نشرا تو دامعاهده یوطرفه دامریـکا په ګټه او مفاد معرفي کړه اوضمنا ئې ولیـکل که رښتیا د جاپان سره متحده دولتونه صلح کوي او ملي حاکمیت ئې هم ورته سپاري باید چه ټولې اشغالي قواوې دجاپان څخه ووزي .

از عمرانات سال ۳۰ ریاست بناروالی کابل

آبادی های سمت غربی جادهٔ نادر پښتون

از عمرانات سال ۳۰ ریاست ښاروالی کابل

آبادی های سمت غربی جادهٔ نادر پښتون

ایران :

دایران او دانګلیسي کمپنۍ اختلافات هم په تېر کال کی دنړۍ د مهمو پېښو څخه ګڼل کیږي هغه وخت چه حسین‌علاء دایران پخوانی صدراعظم استعفی وکړه دایران‌ملي شوري په اکثریت د آراو سره دملي جبهې رئیس ډاکټر مصدق د صدراعظم په حیث وټاکه‌اوډاکټر مصدق هغه‌څوك دی چه دایران‌دنفتو دملي کولو فکر نمړی ځل دنوموړي ددماغ څخه راووت ډاکټر مصدق دخپل حکومت لنډ پرو ګرام دایران د ملي شوري مجلس ته وړاندي کی اودا فیصله داعملي کړه چه د نفتو صنعت او فعلي اسباب د کمپنۍ څخه تسلیم اودیوه پارلماني هیئت ترنظر دمالیې دوزیر تر اثـر لاندي پرمخ و لاړ شي ده یوه نوټه کمپنۍ ته وروسپارله چه باید یادایران د نفتو دملي کولو په مسئله رسماً قبول اویا باید دایران دخاوري څخه ووزي دایران دحکومت پدې اقدام دانګلستان حکومت خپل ۱۶ نمبر پراشوټي غنډ ته دامداد ګیډ امرور کی‌خوسره ددې دډاکټر مصدق عزم‌راسخ او دایران دملت پشتیباني کلکه اوخلل ناپذیره وه اودې مسئلې ورځ په ورځ و خامت موندی څوچه داتازوني رئیس جمهورترومن خپل‌خصوصي مشاور ایبریل هریمن سره له خپل خصوصي مکتوبه دایران دپاچا په نامه طهران ته راواستاوه چه دبرطانیا او د ایران په منځ کی‌وساطت وکی نوموړی په‌طهران کی دایران داوړو مقاماتوسره په‌تماس کی‌شو. خـو کومه نقطه ئې چه دانګلستان حکومت اود ایران حکومت دنفتو دملي کولو پـه مسئله کی سره نزدي کی ونه موندلـه او بیرته امریکاته لاړ پـه پای کی د انګلستان حکومت دایران دتیلو قضیه دامنیې مجلس ته پېښ کړه اودامنیې مجلس په کثرت آراو سره دافیصله وکړه چه دبرطـانیا په پیشنهاد به د ایران دتیلو په قضیه بحث و کړی خو دروسیې اودپولند نمایندګانو دافیصله د ایران په کورنیو چارو کی مداخله وبلله ډاکټر مصدق تردې وروسته چه دبرطانیاټول د نفتو متخصصین ئې دایران له جنوب څخه و ایستل بخپله هم دلیك سكسس خواته وخوځېدی نوموړی صدراعظم چاته‌دا موقع ورنکړه چه څوك دایران په داخلي چاروکی مداخله و کړی اوونې نه غوښتل چه دایران د تیلو دصنعت دملي کولو مسئله دخارجیانو له خوا فیصله شي دامنیې مجلس دډاکټر مصدق هغه بیانات چه دانګلو ایران دتیلو پخوانۍ کمپنۍ دظلمونواومداخلاتو په باره کی ایراد کړل واورېدل اودامنیې مجلس یوشمیر نمایندګانو بیاهم دا مسئله دایران داخلي مسئله وبلله ګوا کی مصدق پخپل عزم کی کامیاب او بریالی شو اودنړۍ هغه لویه تصفیه خانه چه دایران په ابادان کی‌ده‌اوتراوسه د کمپنۍ په اختیار کی ده‌ترډې وروسته‌دایران مال‌اوملك شو. د افغانستان حکومت په‌رسمي‌ډول خپله همدردي دایران دملي مدعیاتو سره‌اظهار کړه .

مصر :

په تیر کال کښې کوم وخت چه د مصر پارلمان د مصر او برطانیا د ۱۹۳۶ کال گرده قرار دادونه چه په سودان پورې مربوطه ول لغو وگڼل سودان او کانال سویز ئې د مصر یو جزء تصویب کړل د مصر او د انگلیس په منځ کې شخړې شروع شوې ځکه چه انگلستان هغه قرار دادونه د اعتبار او رعایت وړ بلل اما مصر په هغو د لغوې او د بطلان کرښه کش کړه په هم دغه سبب د مصر د مکاتبو او فاکلتو متعلمینو مظاهرې وکړې او د دغو مظاهرو لمن ورځ په ورځ پسې اوږده شوه د مصر مجاهدینو او د انگلیس د مسلح عسکرو په منځ کې اخ ودب پیښ شو چه په نتیجه کې ځو کسه مصریان شهیدان شول د عربو جامعې چه د مصر او د انگلیس و ضعه وڅیړه والیاد غونډه وکړه او د افریقائي وکړه چه د مصر او د انگلستان په اختلافاتو کښې به د مصر د سیاست حمایه او طرفداري کوي برطانیا د مصریانو د احساساتو د خاموشولو د پاره خپلې بحري او بري قواوې د سویز کانال منطقې ته پېدې پلمه چه د مصر حکومت د برطانیا مال اوځان نه شي ساتلې داخلې کړې بیائې ځنې مهم ځایونه لکه اسکندریه او پورټ سعید اشغال کړل په دې سوقیاتو کې ځو کسه مصریان هم ووژل شول او مصر ته مالي تاوان هم ورسیدی د مصر حکومت د دغو ټولو تیریو په مقابل کې د تمکین ښکاره کار واخیست خو د مصر په خاوره کې مصري مجاهدینو د برطانیا په خلاف خپلې مجاهدې لاپسې زیاتې کړې پوشمیر دولتو اعلیحضرت فاروق د مصر او سودان د پاچا په حیث په رسمیت و پیژانده د مصر حکومت د سویز کانال منطقه د مصر له خاورې شمیرې او ادعا کوي چه باید دغه منطقه د بیگانه عساکرو څخه پاکه شي او ټول اجنبي عسکر ورڅخه خارج شي د مصر حکومت داهم وایې که چیرې سویز کانال ته له شرقي خوا کوم خطر متوجه وي هغه یوازې له دغه کبله دی چه پېدې ځای کې برطانوي عسکرو ځای نیولی دی .

د مصر د ملي مجاهدینو د مقاومت او دفدا کارئ دائره هم ورځ په ورځ زیاتیدله کوم ورځ به نوم چه په هغې کې به ځو کسه مصریان نه وشهیدان شوي د مصر او د انگلیس اختلافات هم دې درجې ته ورسیدل چه نژدې وه خپل دیپلوماسي روابط سره قطع کړي په دغه وخت کې اعلیحضرت فاروق مصطفی نحاس پاشا برطرف او پارلمان ئې منحل کې اوله علي ماهر پاشا څخه ئې وغوښته چه نوی کابینه جوړه کړي علي ماهر پاشا د خپل حکومت سیاست داراز اعلام کړ چه باید د وادئ نیل وحدت تامین شي او د کانال سویز له منطقې نه د برطانیا ټول عسکر خارج شي څه وروسته علي ماهر پاچا هم استعفی وکړه او اعلیحضرت فاروق احمد نقیب الهلالي د نوی کابینې په تشکیل مامور کې او نوموړی صدراعظم هم خپل د سیاست اساس د کانال سویز

اپارتمانهای سمت شمالی حصهٔ دوم جاده میوند

اپارتمانهای سمت شمالی حصهٔ دوم جاده میوند

اپارتمانهای حصهٔ اول جاده میوند

قسمت شرقی اپارتمانهای جاده نادر پهتون

تعمیر جدید شفاخانهٔ مستورات واقع جادهٔ میوند

تعمیر جدید شفاخانهٔ مستورات واقع جادهٔ میوند

له منطقې نه د برطانوي قوځونو په ایستو او د نیل د وادې په یووالي متکي و باله او نو مو ړی صدر اعظم و کولای شوای چه د کانال سویز په منطقه کښې آرامي او امنیت رویکار کړي خود برطانیا د حکومت سره ئې د کال تر آخره پورې د موافقې کومه لاره و نه موندله د افغانستان خارجه وزارت په خپله بیانیه کې د افغانستان د ملت همنوائي د مصر د ملي آمالو سره رسماً ښر گنده کړه .

شرق اردن :

په تأسف سره لیکو چه امیر عبدالله د اردنې پاچا د عمر فاروق په مسجد کې مصطفی شاکر نومي په مړدك وویشت او شهید ئې کې قاتل د ستي د شاه د محافظینو له خوا په مړدك وویشتل شو او مړ شو شهزاده نجیف د امیر عبدالله دوهم زوی د نائب السلطنه په حیث د امیر طلال تر راتگ پورې مقرر شو او س امیر طلال د اردنې پاچا دی .

تونس:

په تونس کې د آزادی او د خپلواکی غوښتلو نهضت ورځ په ورځ زیا تیږی د تونس خلقو ټینګ عزم کړی دی چه د استعمار له پنجو خلاص شي خو څله د متحده مللو موسسې ته عارض شول او د حقوق بشر د اعلامیې په اساس ئې خپله آزادی وغوښتله مگر د متحده مللو د مؤسسې سکرتری جنرال هغه عریضه د فرانسې نمایندہ ته ور وسپارله نو په دغه نسبت په تونس کې تر دې حده پورې بدامنی او نا آرامي شنت و موندی چه حکومت د نظامي حکومت اعلامیدو ته اړ او مجبور شو په دغه اړ و دوړ کې د فرانسې ابکرو ۲۰۰۰ کسه د تونس ملیون و نیول او په و سلو یې د تونس کورونه ویلټل د افغانستان حکومت خپله همدردي د تونس له ملیونو سره ښکاره کړه .

لیبیا:

د تیر کال د دسمبر د میاشتې په ۱۰ په دغه ټول پوخبر د جینوا څخه خپور شو « تا کلی شوې ده چه سږ کال د دسمبر په ۱۵ به د آزادی لیبیا حکومت تشکیل شي » هغه وچه د طرابلس څخه د لیبیا د آزادی خبر خپور شو چه د ایطالیا حکومت لیبیا ته خپله ملي آزادی او استقلال ور وسپاره او د لیبیا ملت د استعماری قفس څخه آزاد او په دغه ورځ ئې د خپل استقلال د لو مړی جشن ترتیبات و نیول او د لیبیا د پاچا ملك محمد ادریس السنوسی ښاغلی محمود د ښی منتصر د کابینې په جوړولو مامور کړ .

دا خبر په ټول اسلامي مملکتو کښې په خوشالی استقبال شو په تیره بیا د افغانستان په محافلو کې په دې مناسبت د ډېرې خوشالی اظهارات وشول د افغانستان مطبوعاتو استقبالیه مقالې واپکلې.

کوریا :

په تیر کال د کوریا دجګړی له امله تر اوله نړی په تشویش کی وه دجګړی په لمړیو ورځو
کی چه د جنرال مکارتر قوا پرمخ ولاړه دغربی دولتو دانظریه وه چه ژر تر ژره به د شمالی
کوریا څخه دمقابل طرف قوا وایستله شی دمتحدو دولتو ترسر پرستی لاندې به یوه متحده
کوریا تشکیل او تر انتخاباتو وروسته به د کوریا متحد جمهوریت تاسیس شی کوم وخت چه د
جنرال مکارتر قواوی تر ۳۸ خط تیری شوی او دشمالی کوریا سرحداتو ته ورسیدلې په دغه
وخت کی د چین رضا کاران دمنچوریا دسرحداتو څخه شمالی کوریا ته ور ننوتل د شمالی
کوریا قواؤ او چینی رضا کارانو دجنرال مکارتر قواوی تر شا دوهلې او یو ښه واټن د جنوبی
کوریا په خاورو کی ننوتل په دغه وخت کی غربی دولتو خپلی قواوی تقویه کړلې بیا ئې
خپل پیشرفت ته ادامه ورکړه چه دامریکا له خوا جنرال مکارتر برطرف او په عوض کی ئې
جنرال رجوی مقرر شو په دې وخت کی د یعقوب مالك د شوروی نماینده په پیشنهاد د دواړو
خواؤ یو یو هیئت دمذا کری دپاره وټاکل شو ،

اود جولائی په ۸ نیټه ئې په کیسانګ کی په خبرو اترو پیل وکړاو یا نو نجام ئې دیوی بیطرفی
منطقی په حیث سره وټاکی او تر څه مذاکرې وروسته مقرر که تصویب شوه اما څنی مهم
مسایل د دواړو خواو په منځ کی لا بنحل پاتی وو .

سوریا :

دقوس دمیاشتی له ۱۰ نیټه د سوریې د نظامی افسرانو له خوا په سوریه کی یو نظامی کودتای
پیښ شو اود هاشم الاتاشی دسوری دریئس جمهور حکومت له منځ لاړ اود حکومت واګی
دسوری دقواو د کومانان اود کرد تایانوستر مشر « ادیب ششکلی » په لاس کی ونیولې .

پاکستان :

دمیزان دمیاشتې په ۲۲ ښاغلی لیاقت علیخان دپاکستان صدر اعظم په راولپنډی کښې
چه د مسلم لیګ د ګوند په جلسه کښې بیانیه ایرادوله دیو نفر سید محمد اکبر نامی له خوا چه
دهزاره په ضلعه کی اوسیدی په دوو ګولیو وویشتل شو دمرحوم لیاقت علیخان قاتل په هغه
ځای کښې چه لیاقت علی خان ئې په ګولی ویشتلی و ، دخلکو په هجوم کښې ووژل شو
دلیاقت علیخان تر مړینې وروسته ښاغلی خواجه نظام الدین دپاکستان نوی صدراعظم
په حیث وټاکل شو .

قاتل دمرحوم ببراك خان ځوی و چه د افغانستان د حکومت په مقابل کی ئې دخپل وورد زمرك
سره جنګ کړی او بیائی د پخوانی هند حکومت ته ځان تسلیم کړی و دپاکستان حکومت هم هغه
ته تنخواه مقرره کړی اود هستو ګنی بنګله ئې ور ته ټاکلی وه .

دور نمای مسجد پل خشتی کابل

منظرهٔ سمت غربی چوك جادهٔ میوند

اپارتمانهای سمت جنوبی حصه دوم جاده میوند

اپارتمان چهار منزله در حصهٔ دوم جاده میوند

انگلستان :

دانگلستان دعمومي انتخاباتو په نتيجه کې د کار گر حزب ماتې و موندله او د محافظه کار حزب په برخه شو د عقرب په ۲ مستر اتلي دانگلستان پخوانی صدر اعظم استعفی وکړه او د انگلستان پاچاله چرچل نه د کابينې خواهش وکی او چرچل هم د نوي دخپلې کابينې غړي معرفي کړل په اوسنی کابينه کی چرچل د دفاع وزير هم دی .

د دلو په ۱۷ په ۱۰ بجو او ۴۵ دقيقو د (گرينويچ په وخت) دانگلستان پاچا شپږم جارج دلندن دښار نه د باندی د ساندر نگهم په ماڼۍ کی د خوب په حالت کښې د وينو د جريان د بندېدلو په اثر مړشو ، دنوموړي اعليحضرت ۲۶ کلنه لور اليزابت چه استراليا ته تللې په ناڅاپي توگه دانگلستان ملکه شوه شپږم جارج په هغه ماڼۍ کښې چه د ۱۸۹۵ کال د دسمبر په ۱۴ زيږيدلی و ۵٦ کلن له دنيا نه تېر شو .

هسپانيا :

هسپانيې تر تېر کال پورې د (ير ـ ان) د مقاطعې په سبب ډېرې اقتصادي بې نظمۍ وزغملې وکال ای خو خپله بيطرفي ئې د غربي بلاك او د روسي بلاك په منځ کی وساتله که څه هم د هسپانيې فرانسې او دانگلستان د حکومتونو د يپلوماسي روابط سره چندان ښه نه و خو بيا هم هسپانيې کوم تمايل د روسيې خواته ونه ښود کوم وخت چه دکوريا جگړه پيدا شوه نو امريکا وغوښته خپل دوستانه روابط د هسپانيې سره ټينگ کړي له همدې کبله و چه د اتازوني د ټولو بحري قواو قوماندان «ادميرال شرمن» د فرانکو سره خبرې اترې وکړې.

او هم دامريکا اوي سفير گريفليس په مادريد کی ډېر کوشش کاوه چه هسپانيه او امريکا سره نږدې کی او يو د دوستۍ قرار داد د حوت په مياشت د اتازونی او دهسپانيې په منځ کی په دغه ډول وشو چه د دواړو مملکتو تبعی دا کولای شی چه پيله ويزې لراو پودېل مملکت ته تگ او راتگ وکی .

ايټاليا :

د گاسپري دايټاليا صدراعظم او د خارجه چارو وزير د امريکا دانگليس او د فرانسې د حکومتو سره په دې مذاکره کښې شو چه بايد د ايټاليا د سولې د تړون په موضوع بايد

نوی بحث وشی او داسی یونوی ژرون باید دایطالیا سره وشی چه په هغه کښې د ایطالیا دنوموړو دولتو دیوه ملګری دپه ټیر تلقی شی نادیوه دښمن په څیر هغه وچه امریکا ، انګلیس اوفرانسی په ګډه یوه اعلامیه دایطالیا دسولی دتړون پرتجدیدنظر د روسیی حکومت ته وسپارله بناغلی ویشنسکی داتحاد شوروی دخارجه چارو زیر د هغه لیکلی ځواب ورکړ چه انګلستان، اتازونی اودفرانسی حکومتونه ددنیا دنورو مملکتو سره د ایطالیا دهمکاری دتقویه کولو دپاره نه غواړی چه دایطالیا دسولی دمعاهدی پرفقرو تجدید نظر وکړی بلکه غواړی چه پدغه بهانه داتلانتیك متحد ضانه بلاك تقویه کړی سره ددی داتحاد شوروی حکومت دایطالیا دسولی دمعاهدی پرفقرو تجدید نظر ته حاضر دی او په متحده قوموکی ددغه مملکت په شمول څه اعتراض نه لري په دې شرط چه دبلغاریا، هنګری فنلیند دسولی پرمعاهده وهم تجدید نظروشي او دغه مملکتونه دی هم په متحده اقواموکی شامل کړی شی اوایطالیا دشمالی اتلانتیك په معاهده (پکت) کی دخپل شمول څخه صرف نظر کی په هم دې نسبت دایطالیا دسولی پرمعاهده دمتحدو مملکتو او د شوروی دولت په منځ کی کومه موافقه ونه شوه .

المان

په تیر کال کښې متحدو دولتو دغربی المان دجګړی حالت دپای ته رسولو دمعاهدی اقدام وکی اوروسیی اخبارو دمتحدو دولتو دااقدام دالمان دوحدت د پاره مضر تلقی کی اوونې لیکل چه متحدینو دیو واحد المان دسولی دقرار داد دامضا کولو امکان له منځ یووړ که څه هم په تیر کال کی دالمان دواړو حکومتو صدراعظمان دالمان د وحدت دمفاهمی په غرض مستقیماً سره په تماس کښې شول خودالمان دوحدت لارنې ونه موندله دالمان د وحدت موضوع هم دهغو عمده ومسائلو څخه ګڼله کیږی چه تقریباً ددوکلونو راپردې خوا طرح شوې وه اما دشرق اودغرب دبلاکونو دشدیدو اختلافاتو له کبله بې نتیجې پاتی وه خوچه دعمومی اسامبلې په شپږمه غونډه کی فیصله شوه چه یوهیئت دې دآزادی رای ګیری د کتنی دپاره شرقی اوغربی المان ته لاړ شی دانظریه اوفیصله دغربی المان دحکومت له خوا ومنله شوه اماشرقی المان دافیصله ونه منله داتحاد شوروی حکومت نظریه دراوده چه باید یو کنفرانس دالمان دوحدت دپاره منعقد شی .

په موجوده حالت کی غربی المان دغربی اروپا په دفاعی نظام کی هم شامل دی چه ٦٠ زره تنه به ددغه نظام دخدمت دپاره چمتو کوی .

سمت شرقی بازار مندوی کابل

منظرهٔ از مندوی بازار مار کیت های جدید

منظرهٔ سمت شرقی جاده نادر پهتون

منظرهٔ سمت شرقی جاده نادر پشتون

فهرست مندرجات

سالنامهٔ ۱۳۳۰

مؤسسات

تشکیلات دولتی

الف ـ مضامین صفحه

ب ـ اجرا آت

ج ـ مضامین

Almanach
de
Kaboul

